PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (*ANNO* 1216) *PRO LATINIS ET CONCILII FLORENTINI* (*ANN.* 1439) *PRO GRÆCIS FLORUERUNT :*

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA.

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ LATINÆ A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS CCXIX.

INDICES.

PARISIIS,

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES.
IN VIA DICTA *AVENUE-DU-MAINE*, 189, OLIM *CHAUSSÉE-DU-MAINE*, 127.

1879

Clichy. — Ex typis Pauli Dupont, 12, via dicta Bac-d'Asnieres. — 19, 12-78.

INDICES,

GENERALES SIMUL ET SPECIALES,

PATROLOGIÆ LATINÆ,

ALPHABETICE, CHRONOLOGICE, STATISTICE,
SYNTHETICE, ANALYTICE, ANALOGICE, THEOLOGICE, LOGICE, HIERARCHICE.
BIBLIOGRAPHICE, BIOGRAPHICE, ETC., ETC., ETC.,
SECUNDUM PERSONARUM CONDITIONEM, REGIONEM, ETC.,
ET RERUM SPECIALITATEM,

CONCINNATI :

LECTORIS AD QUÆSITUM QUODLIBET PER IMMENSAM MATERIARUM SYLVAM QUASI MANU DUCTORES;

ET CATHOLICAM TRADITIONEM REDIVIVAM COMPLENTES.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ.

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS,

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA *AVENUE-DU-MAINE*, 189, OLIM *CHAUSSÉE-DU-MAINE*, 127.

1879

ELENCHUS

INDICUM QUI IN HOC TOMO CCXIX CONTINENTUR.

INDICES
PATROLOGIÆ LATINÆ SPECIALES.

SERIES INDICUM QUARTA.

Huc usque generales tantum exhibuimus Indices, quibus nostrum constat primum volumen: qui scilicet Indices, quamvis octo et viginti numero, nihil aliud tamen sunt quam introductio vel procemium ad nostrum laborem inauditum, et, ut ita dicam, giganteum, quem traditionis patristicæ offerimus amicis. Nunc nobis novum opus aggrediendum; nunc Indices tradendi speciales. Hoc in opere ordinem logicum et rationi consentaneum, quantum saltem fieri poterit, assequi nitemur. Sic in hac quarta serie, tredecim Indices complectente, sub oculis vicissim ponemus quidquid SS. Patres et scriptores ecclesiastici dixere de Deo et divinis illius attributis; de Trinitate et Providentia; de Creatione; de Angelis bonis et malis; de Mundo physico; de Homine; de Anima humana et illius spiritualitate et immortalitate; de Ratione hominis et ejus excellentia et infirmitate; de Paradiso terrestri et primorum Parentum lapsu; et ita omnes veritates primordiales, et quidquid de illis tradiderit Patrologia Latina, statim lector, nullo labore impenso, reperiet:

XXIX.

INDEX DE DEO

ET DE VARIIS ILLIUS ATTRIBUTIS

LOGICO DIGESTUS ORDINE ET EXHIBENS QUÆCUNQUE DE ILLIS SCRIPSERE PATRES

MONITUM.

Hoc in indice summatim de Deo tractamus; sed, majori lectoris providentes utilitati, plurima statuimus capita, quibus sigillatim referimus, vel numeris tum voluminum tum paginarum indicamus quidquid dixere Patres de Dei existentia, essentia, unitate, præscientia et de variis illius attributis, adeo ut indicis hujus adjumento lector statim et perfacile desiderata reperiat. Ad calcem apposuimus libros de Deo ex professo tractantes quos Patrologia complectitur. Præterea in uniuscujusque capitis adumbratione ordinem Patrologiæ chronologicum observavimus.

1. — *De exsistentia Dei.*

Deum esse ex mundi et rerum creatione probatur; Tertullianus, I, 375. Deum esse comprobatur ex testimonio animæ nostræ; *ibid.*, 376. Deum Judæorum coluerunt Romani, *ibid.*, 432. Deum esse ex motu probatur; *ibid.*, 590. Major popularitas generis humani Deum Mosis novit; id., II, 257. Opera atque beneficia Deum probant; *ibid.*, 265. Tempore Pauli nemo de Deo disceptavit; *ibid.*, 270. Deus primo natura cognoscendus, dein doctrina recognoscendus; *ibid.*, 266. Dei notitiam Mosis stylus a primordio mundi, a paradiso et Adam, et non ab Ægyptio et Mose recenset; *ibid.*, 257. Deus semper notus nunquam latuit, quia semper illuxit; *ibid.*, 285. Deum nos a prophetis et a Christo non a philosophis erudimur; *ibid.*, 303. Deus omnibus notus per naturam et conscientiam; *ibid.*, 798. — Ex totius mundi ornatu, ex ordine temporum dignoscitur Deus; Minucius Felix, III, 284. — Deum omnes naturaliter sciunt; Arnobius, V, 1269. — Deum esse qui negat, publico assensu stultus judicatur; S. Hilarius, IX, 325. Deum esse testantur præclara ejus opera; *ibid.*, 761. Deum esse vel cœlum contuens quisque sentiet; *ibid.*, 668. — Ipsa natura proprio judicio creatorem suum agnoscit; S. Ambrosius, XVII, 68. — Notitia Dei natura inest omnibus; S. Hieronymus, XXVI, 570. — Quomodo ex creaturis Deus cognoscitur. S. Augustinus, XXXII, 782. Creatura clamat creatorem Deum; *ibid.*, 811. Deus auctoritate Scripturarum vestigandus; *ibid.*, 1315. Opinio gentium de Deo nostro; id., XXXIV, 1055. Rarum hominum genus est qui dicant in corde suo: Non est Deus; id., XXXVI, 613. Non esse Deum nemo audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare; *ibid.*, 141. Deus philosophis notus ex creaturis; id., XXXVIII, 776. Ut anima ex motibus et administratione corporis, ita Deus ex administratione mundi et animarum regimine intelligitur; *ibid.*, 1022. Deus verus oraculorum responsis agnitus; id., XLI, 651. Quid universa natura nos de Deo doceat; id, XLII, 1061. Cognitio Dei per creaturas; id., XLIV, 211. — Deus co-

gnoscitur mundi ordine; Boetius, LXIII, 650. — Deus testimonium suæ agnitionis in hominibus collocavit; S. Fulgentius, LXV, 771. Deus ex rebus conditis quomodo cognoscatur, LXXIII, 506. Quomodo cognoscatur ex earumdem rerum conservatione; *ibid.* — Per creaturas ad Dei cognitionem pervenitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 706. Per res visibiles Deum cognoscimus; 1107. Deum esse ex ratione colligere debemus; id., LXXVI, 403. Anima a sui cognitione ad Dei notitiam elevatur; *ibid.* Deus cognoscitur ex operibus suis; *ibid.* — Quibus rationibus probetur quod sit Deus; V. Beda, XC, 1131. — Deus varie cognoscitur; S. Bruno Herbip., CXLII, 220. — Deus sola experientia cognosci potest; Guibertus, CLVI, 353. — In promptu est rationali mente Deum maxime omnium esse; S. Anselmus Cant., CLVIII, 225. Quod sit quædam natura per quam est quidquid est, et quæ per se est, et est summum omnium quæ sunt; *ibid.*, 147. Ostenditur id quo majus cogitari non potest, esse reipsa; *ibid.*, 249. Secundum vocem, Deus potest cogitari non esse, secundum rem non potest; *ibid.*, 228. Quod vere sit Deus; *ibid.*, 227. Quod sit quiddam optimum et maximum et summum omnium quæ sunt, CLVIII. 144. — Dei cognitio per creaturas; S. Bernardus, CLXXXIV, 28. Ad Dei cognitionem perveniri non potest, nisi per sui cognitionem; *ibid.*, 826. — Dei existentia ostenditur; Robert. Pullus, CLXXXVI, 673. — Deus ex administratione totius mundi intelligitur, sicut anima ex administratione corporis; Petrus Lombardus, CXCI, 1328. — Deum nulla scientia, sed sola fide deprehendimus; Alanus de Insulis, CCX, 601. — Dei existentia et unitas probantur; Petrus Pict., CCXI, 791.

II. — *De Essentia Dei.*

De natura Dei quam variæ fuerint philosophorum opiniones; Tertullianus, I, 588. Philosophi inventu et enarratu difficilem Deum dixerunt; *ibid.*, 509. Unde Θεός dictus; id., I, 590, seq. Deus solus erat ante omnia, ipse sibi et mundus, et locus, et omnia; id., II, 160. Non solus tamen absolute habens in semetipso rationem, et in ratione sermonem quem secundum a se faceret, cogitando intra se; *ibid.* Otium natura sua non novit Deus; si cessaret, non esset; *ibid.*, 271. In Deo omnia rationalia esse debent, sicut naturalia; *ibid.*, 272. Deum judicare de nostro sensu, plane stultum; *ibid.*, 759. — Poetæ et philosophi veteres Deum mentem et spiritum dicunt; Minucius Felix, III, 292. — Deus nomen est illi; S. Cyprianus, IV, 577. Dei epithetæ; Arnobius, V, 928. — Deus Domini nomine jure appellatur; Lactantius, VII, 572. — Deus ita est, ut qualis est talis et semper sit; S. Hilarius, IX, 269. Deus ipse est, in sese est, secum est, ad se est, suus sibi est, et ipse sibi omnia; *ibid.* — Genus Dei est non habere genus; S. Optatus, XI, 992. — Deus cum definitur ipsa sua definitione crescit; S. Ambrosius, XVII, 560. — Dei essentia quid sit; S. Hieronym., XXVI, 488. Præter Deum, nihil potest esse a se; *ibid.*, 488. — Apud Deum, summa vita et summa ratio; S. August., XXXII, 591. Quid sit Deus; id., XXXIII, 439. Qualis sit Deus non potest cogitatione comprehendi; id., XXXIV, 790. Non parvæ notitiæ pars est scire quid non sit Deus, antequam sciri possit quid sit; id., XXXV; 1588. Dei natura qualis sit; *ibid.*, 1876. Quid sit Deus; *ibid.*, 2212. Deus est quædam substantia; id., XXXVI, 844. In Deo est et causa subsistendi, et ratio intelligendi, et ordo vivendi; id., XLI, 228. Deus non ejusdem cum anima naturæ; *ibid.*, 230. Deus est summa substantia; id., XLIV, 253. Genuina Dei notio; id., XLVI, 825. — Deus quid sit; S. Salvianus, LIII, 29. — Descriptio Dei; S. Leo papa, LIV, 194. Deus summa est ratio; id. LV, 127. — Natura Dei; A. Prudentius, LX, 667. — Deus origo rerum; Dracontius, LX, 827. Deus origo lucis; *ibid.*, 698. Dei substantia; Eugyppius, LXII. 649. — Una est essentia, seu natura deitatis; S. Fulgentius Rusp., LXV, 674. Verus Deus est qui natura Deus est; natura Deus est, qui deitatem ex æternitate nativitatis habuit, non ex gratia donationis; *ibid.*, 214. — Quot significationibus Scriptura de Deo loquatur; Junilius, LXVIII, 21. De significationibus divinæ essentiæ; *ibid.*, 21. — Deus lingua græca dicitur timor; Cassiodorus, LXX, 741, 742. Deus quomodo a quibusdam definiatur; *ibid.*, 39. — Deus potius quid non sit, quam quid sit, a nobis in hac vita percipitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 713. Esse Dei quid sit; *ibid.*, 1143. Divina substantia nil detrimentum recipit nec augmentum; id., LXXVI, 1048. — Decem nominibus Deus apud Hebræos vocatur; S. Isidorus Hispal., LXXXII, 259. — Deus in Scriptura varia habet nomina; Rabanus Maurus, CX, 13. — Dei natura, quam nec angeli apprehendunt, a fortiori hominibus impervia est; S. Paschasius Radbert., CXX, 1423. Deus non ex accidente, sed essentia veritas est, *ibid.*, 1399. — Explicari potest non quid sit Deus, sed quid non sit; Ratherius Veron., CXXXVI, 709. — Deus est omnia omnibus; Lanfrancus, CL, 207. — De Deo et quid sit Deus; Manegaldus, CLV, 159. — Deus est una individua et simplex natura; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 271. De summa essentia quærenti unde est recte responderi potest; de nihilo, id est, nequaquam facta est; *ibid.*, 154. Essentia Dei quam diversa a creata essentia; *ibid.*, 319. Dei natura nulla præstantior; *ibid.*, 268. — Deus est substantia; Ivo Carnot., CLXI, 60. — Qualem de Deo habere debeamus ideam; V. Hildebertus, CLXXI, 1073. — Deus quid sit; S. Bernardus Claræval, CLXXXII, 801. Dei præclara notio; *ibid.*, 1037. Deus est id quo nihil melius cogitari potest; *ibid.*, 796. — Deus an sit universale aut individuum; Petrus Pictav., CCXI, 924.

III. — *De Unitate Dei.*

Deus unus est qui totam molem istam de nihilo expressit; Tertullianus, I, 375. Deus unicus est qui universa condidit, et hominem de humo struxit; *ibid.*, 378. Deum summum magnum et unicum credi oportet; id., II, 201. Si Deus est, unicum sit necesse est, ut unius sit; *ibid.* Deus est unicus ex infinitis ejus perfectionibus; *ibid.*, 249. Deus unus est aut nullus; *ibid.*, 250. — Deus unus est; Arnobius, V, 864. Deus nonnisi unus adorandus; *ibid.*, 939. — Deus perfectus esse non potest, nisi unus, ut in eo sint omnia; Lactantius, VI, 123. Deus unus est, si nihil aliud esse potest quod tantumdem capiat potestatis; *ibid.*, 123. Unius arbitrio mundum regi necesse est; *ibid.*, 125. Unitas Dei astruitur a prophetis; *ibid.*, 127. Unitas Dei astruitur a poetis et philosophis; *ibid.*, 129. Unitas Dei astruitur a divinis testimoniis et sibyllis, *ibid.* 138. Unitas Dei astruitur ex testimoniis Apollinis et deorum; *ibid.*, 148. Quod Deus sit unus, nec possunt esse plures; *ibid.*, 1019, *sq.* Quod Deus non est nisi unus; *ibid.*, 1056. De Dei unitate sententiæ philosophorum; id., VII, 112, 113. — Deus, Deus unus est; S. Optatus, XI, 905. — Unus Deus, unum nomen, una divinitas, una majestas; S. Ambrosius, XVI, 322. Unum Deum communis natura testatur; unum Deum fides significat; unum Deum magi crediderunt; *ibid.*, 535. Unitas divinitatis per unitatem operum designata; *ibid.*, 534. Numerum non recipit divina natura; *ibid.*, 799. Deus unum et simplex et incompositum est, quidquid est; *ibid.*, 1274. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est; *ibid.*, 566. Quidquid ab unius Dei professione recedit, mortuum habetur; id., XVII, 376. Sine dubio omnium Deus unus est; *ibid.*, 80. — Deus unus, aut nullus; S. Phœbadius, XX, 15. — Natura Deus unus est, positione plures; S. Gaudentius, XX, 855. Una est Dei et sola natura, quæ vere est; S. Hieronymus, XXII, 357. Lex naturalis et scripta unum Deum testatur; id., XXIV, 408. — Deus unus est; S. August., XXXVIII, 1076; S. Petrus Chrysolog., LII, 365; S. Leo papa, LIV, 198; Gennadius Massil., LVIII, 999, 1000. Dei unitas; Vigilius Taps., LXII, 107. — Testimonia de uno Deo; S. Fulgentius Rusp., LXV, 710, 711. Unum Deum esse Veteris et Novi Testamenti demonstrat auctoritas; *ibid.* 362. — Credi oportet in primum et in novissimum Deum unum ac trinum, unum substantia; unum potentia; unum nomine; S. Columbanus, LXXX, 229. — Tres deos credere profanum est; S. Isidorus Hispal., LXXXI, 141. Dei unitas; *ibid.*, 1294. — Deitas una est; Hincmarus Rhem., CXXV, 472. — Deus unus est; Lanfrancus Cant., CL, 18; S. Anselmus Cant., CLVIII, 238; Hildebert. Cenom., CLXXI, 1072. — Deus unus in natura, non in persona; Hugo de S. Victore, CLXXV, 527. — Deus unus sibi et in se; S. Bernardus Clarævall., CLXXXII, 797. Deus est summe simplex, unus et immutabilis; CLXXXIII, 1169. — Summa substantia non potest habere parem sicut nec superiorem; Richardus de S. Victore, CXCVI, 897. Quod summa substantia idem sit quod divinitas ipsa, et quod Deus non sit nisi substantialiter unus; *ibid.*, 898. Quod non sit Deus, nisi unus; *ibid.*, 898, 902. — Deus unicus est, omnis infirmitatis aut mutabilitatis expers; Alanus de Insulis, CCX, 451.

IV. — *De attributis Dei.*

1° *Deus increatus et æternus.* — Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum; Tertullianus, I, 441, Deus æternus est, ante omne tempus; *ibid.*, 432. Motus Dei liber et æternus; id., II. 235. Omnia in Deo naturalia et ingenita; *ibid.*, 271. Deus quod ab æterno proposuit et revelavit, medio spatio sæculorum in figuris et ænigmatibus et allegoriis præministravit; *ibid.*, 483. Deus solus sine origine; *ibid.*, 468. — Deus utpote omnium parens, nec principium habet nec terminum; Minucius Fe-

Deus unum et simplex et incompositum est quidquid est; S. Ambrosius, XVI, 1274. Deus naturæ simplicis est; *ibid.*, 553. In Divinitate nec membra, nec partes sunt, sed propter unitatem Divinitatis sunt expressa; *ibid.*, 757. Deus habet nec potest amittere, quod habet naturaliter ex divina majestate; *ibid.*, 662. Deus compositus intelligi non potest; id., XVII, 510. — Dei simplicitas; S. Augustinus, XLI, 231. Deus animam habere tropice dicitur, sicut et corporis membra; *ibid.*, 534. Deus nec sexum habet, nec ætatem, nec definita corporis membra; *ibid.*, 134. Deus est natura simplicissima; id., XLII, 1076. Deus simplex est et multiplex; *ibid.*, 928, 929. — Deus solus est vere, simplex; S. Prosper Aquit., LI, 488. — Dei nulla successio temporum ascribitur; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 548. — Natura Dei est simplex et nullo modo composita; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 167. — Deus est summe simplex, unus et immutabilis; S. Bernardus, CLXXXII, 797; CLXXXIII, 1169. — Deus unus incorporeus; Galterus, CCIX, 572.

5° *Deus Immutabilis.* — Deum immutabilem et informabilem credi necesse est ut æternum; Tertullianus, II, 190. Deus solus de incorruptibilitatis proprietate felix; *ibid.*, 304. — Deum credi oportet immutabilem; Novatianus, III, 892. — Immutabile est omne divinum, scilicet Deus; Candidus, VIII, 1013. — Dei æterna immutabilitas; S. Hilarius, IX, 1066. Deus non est mutationi obnoxius; *ibid.*, 268. — Solus Deus est perfectus, omnipotens, indemutabilis; S. Zeno, XI, 391. — Deus cum immutabilis sit, cur dicatur irasci; S. Ambrosius, XIV, 366. Deus non cogitat sicut homines, ut aliqua ei nova succedat sententia; *ibid.*, 366. Dei immobilis voluntas, homines vero mobiles et cur; id., 1175. Non mutabilis est sententia Dei, ibid, XVI, 1159. Deus immutabilis perseverat; id., XVII, 75. — Deus non mutatur; S. Hieronymus, XXV, 1473. Deus solus natura sua immutabilis; id., XXVI, 320. — Deus summe bonus et immutabilis creator et omnium mutabilium naturarum; S. Augustinus, XXXII, 599. Credere est naturam incommutabilem Deum esse ac summum bonum; *ibid.*, 634. Non bene de Deo sentit, qui non eum omnipotentem, atque ex nulla particula commutabilem credit; *ibid.*, 1224. Deus est excellentissima quædam incommutabilisque natura; id., XXXIV, 357, 362. Deus est immutabile bonum; *ibid.*, 384. Consilium Dei non mutabile est; *ibid.*, 300. Vita Dei immutabilis; id., XXXV, 1548. In Deum non cadit perturbatio; id., XXXVI, 92. Ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile, ubi nihil est præteritum, quasi jam non sit nihil futurum quasi nondum sit, et non est ibi nisi est; id., XXXVII, 1311. Deus est immutabilis, id. XXXVIII, 986; XL, 360; XLI, 220, 362; XLII, 518. Deus nec mole distenditur, nec partitione minuitur; id., XLI, 280. Deus incommutabili consilio et voluntate operatur; *ibid.*, 366, 367. In substantia summi boni nulla mutabilitas temporis potest inveniri. id., XLII, 594. Deus solus immortalis, quia solus immutabilis; *ibid.*, 768. — Deus solus immutabilis et bonus; Cassianus, L, 667. — Omnium rationes in Deo æternæ et immutabiles; S. Prosper Aquit., LI, 717. Deus est immutabilis; *ibid.*, 284. — Apud Deum incommutabilis rerum ordo; S. Leo papa, LIV, 368. — Dei decreta sunt immutabilia; S. Maximus Taurin., LVII, 567. — Deus est immutabilis; Gennadius Massil., LVIII, 995. — Deus est incommutabilis; Eugyppius, LXII, 576, 724. Deus tempore non variatur; *ib.*, 734. Deus immutabilis, *ib.*, 851; S. Fulgentius, LXV, 513; S. Fulgentius Rusp., LXV, 349; S. Gregorius Magnus, LXXV, 601; LXXIX, 663. Solus Deus expers est mutabilitatis; LXXV, 1003; LXXVI, 324, 1143. Deum immutabilis natura et ex voluntate; id., LXXVI, 640. Deus non subjacet mutabilitati; id., LXXIX, 438.— In Deo nihil est commutationis; Alcuinus, C, 716.— Dei judicium immutabile est; Rabanus Maurus, CIX, 522. — Deus tempora mutat, non consilia; S. Bruno Herbip., CXLII, 219. — Summa essentia nullo modo est mutabilis; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 178. Deus immutabilis; *ibid.*, 419; S. Bruno Ast., CLXIV, 154; Rupertus Tuit., CLXVII, 592; CLXX, 251; Hildebertus Cenom., CLXXI, 799, 800; Godefridus, CLXXIV, 427; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 220; S. Bernardus, CLXXXIII, 1169; Philippus de Harveng, CCIII, 349; Galterus, CCIX, 572; Alanus de Insulis, CCX, 451.

6° *Deus liber.* — Motus Dei, liber est et æternus; Tertullianus, II, 235. Libertas, non necessitas Deo competit; *ibid.*, 212. — Dei voluntate in mundo fiunt quæ fiunt; Arnobius, V, 895. — Deo lex voluntas est, et donandi jus; S. Ambrosius, XIV, 1035. — Voluntas divina fundamentum est universorum; *ibid.*, 134. Voluntas Dei, potestas est; id., XV, 1636. Voluntas Dei virtus naturæ est; id., XIV, 149. Sermo Dei voluntas est, opus Dei natura est; *ibid.*, 141. — Nil fit præter Dei voluntatem, etiam dum it contra ejus voluntatem; S. Augustinus, XL, 279. — Deus habet duplicem voluntatem; S. Bruno Carth., CLII, 428. — Dei voluntas nulla cogitur necessitate et nulla subditur necessitate; S. Anselmus Cant., CLVIII, 419. Voluntas Dei multiplex; *ibid.*, 583. Deus sola voluntate ex nihilo omnia fecit; *ibid.*, 222. Ipsa est Dei voluntas ex qua, et per quam et in qua omnia; *ibid.*, 413. — Deus id quod voluit, non per alium, sed per semetipsum effecit; Rupertus Tuit., CLXX, 450.

7° *Deus omnipotens.* — Dei posse, velle est, et non posse, nolle; quod autem voluit, et potuit, et ostendit; Tertullianus, II, 166. Deo non competit infirmitas, nec mendacium; *ibid.*, 774. Deo nihil impossibile est, nisi quod non vult; *ibid.*, 756. Non alia lege credendus est Deus, quam omnia posse credatur; *ibid.*, 809. Divinæ potestatis exempla; *ibid.*, 810. — Veritatis regula exigit ut primo omnium credamus in Deum Patrem et Dominum omnipotentem; Novatianus, III, 886. — Deo soli congruit omnia facere quæ velit; S. Hilarius, IX, 757. Dei magnitudinem testantur opera; *ibid.*, 790. Dei opera potenter sunt effecta; *ibid.*, 857. Dei potentia se certo manifestat gestis, quorum ratio nobis occulta est; id., X, 78. — Deus est solus perfectus, omnipotens, indemutabilis; S. Zeno, XI, 391. — Quid non potest, qui omnia potest, nisi quod posse nolit; S. Ambrosius, XV, 1494. Deus non vult cum aliis consortium habere dominatus; *ibid.*, 1370. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est; id., XVI, 566. Deo impossibile nihil est; *ibid.*, 532. — Potentia Dei prædicatur; id., XXIII, 556. Deo cuncta possibilia sunt; *ibid.*, 517. Potentia Dei commendatur; S. Hieronymus, XXIII, 385. Dei majestas et potentia; id., XXIV, 406. Omnipotentia Dei in quo prævaleat; *ibid.*, 492. Potentia Dei demonstratur in parvis animantibus; id., XXV, 964. Deus fundavit terram fortitudine; *ibid.*, 625. Dei imperium, potentia et benignitas quomodo intelligitur in creatione rerum; S. Augustinus, XXXIV, 228. Deus nulla creatura indiget ut aut melior sit, aut potentior, aut beatior; id., XXXVI, 896. Deus est omnipotens; id., XXXVIII, 1060, 1067. Deum omnipotentem nemo negat, etiam paganus; *ibid.*, 1131. Deo servit omnis creatura, velit, nolit; id., XL, 279. Deus non sineret bonus aliquid fieri mali, nisi omnipotens; *ibid.*, 279. Dei voluntatem nulla vis vincit; id., XLI, 389. Deus omnia quæcunque vult, facit, quomodo; *ibid.*, 752. — Dei omnipotentia est infinita; Cassianus Mass., L. 135. — Dei omnipotentia omnia conservantur et subsistunt; S. Prosper Aquit., LI, 467. — Deus est omnipotens; S. Petrus Chrysol., LII, 371. Deus omnia voluntate fecit; Eugyppius, LXII, 622. Dei voluntas est potentissima; *ibid.*, 798. — Dei potestas minor non est quam ejus voluntas; S. Fulgentius Rusp., LXV, 660. Sola Divinitas plenam habet potestatem; *ibid.*, 287. Deus quantum vult, tantum potest; *ibid.*, 162. In Deo nulla est infirmitas; *ibid.*, 294. Dei voluntas semper impletur, quia potestas ejus nullatenus vincitur; *ibid.*, 441. — Deo nihil impossibile est; Cassiodorus, LXIX, 478. — Deus omnipotens; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 541. — Ideo Deus est omnipotens, quia omnia fecit; S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 127. — Dei potentiæ nemo resistere potest; Rabanus Maurus, CVIII, 1139. Mortis et vitæ in Deo potestas; id., CIX, 17. — Deus est omnipotens; Hincmarus Rhem., CXXV, 130. — Deus omnia potest, sive faciat, sive non faciat; S. Petrus Damianus, CXLV, 609. — Dei omnipotentia; S. Anselmus Cant., CLVIII, 780. Summa natura omnipotens est; *ibid.*, 164. — De Dei omnipotentia; Rupertus Tuit., CLXX, 486. — Quod Deus sit summe potens; Richardus de S. Victore, CXCVI, 900.

8. *Deus summe Sapiens; de ejus scientia.* — A Deo nihil subitum, quia nihil a Deo non dispositum; Tertullianus, II, 323. — Dei scientia, unde mirabilis; S. Hilarius, IX, 800. Quomodo Dei scientia omnia complectatur; *ibid.*, 463. Deum sapientem prodit mundi creatio; id., X, 173. Dei scientia perfecta; *ibid.*, 56. — Est in Deo quidam uterus paterne arcanum sapientiæ, quod non Angeli, non aliqua creaturarum potuit penetrare natura; S. Ambrosius, XVI, 654. Deus sapiens super omnia; *ibid.*, 148. — Deus semper immortalis, sapiens; S. Hieronymus, XXIII, 542. Deus solus est sapiens; *ibid.* Deus fundavit terram sapientia; id., XXV, 627. — Deus est sapientia, in quo, et a quo, et per quem sapiunt quæ sapiunt omnia; S. Augustinus, XXXII, 869. Deus sapiens, æternus, non participatione sapientiæ et æternitatis, sed sapientia et æternitate cujus ipse est auctor; id., XL, 16. — Æternæ Dei sapientiæ nihil novum; S. Prosper Aquit., LI, 435. — Deus omnia ratione et judicio semper agit; S. Salvianus, LIII, 45. — Dei judicia incomprehensibilia; S. Agobardus Lugd., CIV, 254. — Dei decretum et sapientia infallibilis; Rabanus Maurus, CVIII, 738. — Dei sapientia quomodo multiformis; Lanfrancus Cant., CL, 294. — Dei sapientia et scientia, quæ sint; S. Bruno Carthus., CLIII,

99. — Dei fortitudo et sapientia; Rupertus Tuit., CLXVIII, 1021, 1070. — Deus solus proprie sapiens; Petrus Lombardus, CXCI, 1530. — Quod Dei sapientia sic sit summa, ut sit unaquæque perfecta; Richardus de S. Victore, CXCVI, 900.

9. *Deus summe bonus.* — Dei bonitas semper cum ratione conspirat; Tertullianus, II, 273. Deus solus bonus est; *ibid.*, 300. — Deus de suo optimus, de nostro justus; *ibid.*, 812. Deus, etsi de natura bonus, tamen est justus, *ibid.*, 984. — Qualis in Deo et quanta patientia; S. Cyprianus, IV, 624. — Dei bonitate servatur quod recte vinctum est; Arnobius, V, 865. Deus indifferenter benignus est omnibus; *ibid.*, 939. Deus nulli benignitatem suam negat; *ibid.*, 781. — Quo sensu ira Deo tribuatur; Lactantius, VII, 89, 131. — In Deo nihil nisi bonum et æternum; S. Hilarius, IX, 657. Dei bonitas erga eos qui ex infirmitate labuntur; *ibid.*, 529. Deum bonum ex nativitate nostra discimus; id., X, 173. — Dei proprium est ut bonus sit; S. Ambrosius, XV, 1326. Deus universitate bonus, homo ex parte; *ibid.*, 1785. Quomodo Deus sit bonus omnibus; id., XIV, 839. Bonitas Dei in omnes est, severitas in paucos; id., XV, 1323. Dei in nos quanta charitas; id., XIV, 608. Bonitas Dei nullum perire vult; id., XVII, 91. Tria in Deo ordinem temporum, præteritum, præsens et futurum custodiunt, bonitas, misericordia; justitia, *ibid.*, 1005. — Quare Deus bonus justos castiget; S. Gaudentius, XX, 838. — Deus bonus per se est; Rufinus, XXI, 820. — Clementia Dei quæ sit; S. Hieronymus, XXIII, 544. Grandis Dei clementia laudatur; id., XXIV, 345. Magna est Dei clementia; id., XXV, 840. Deus benignus est et severus; *ibid.*, 689. — Deus natura sua bonus; id., XXVI, 445. — Creaturæ ex Dei bonitate subsistunt et perficiuntur; S. Augustinus, XXXII, 845. Ex Dei gratia, omnia subsistunt; *ibid.*, 846. Dei bonitas non sinit rem ullam corruptione eo perduci ut non sit; *ibid.*, 1349. De Dei bonitate et justitia in hominum discretione; id., XXXIII, 832. — Dei imperium, potentia et benignitas quomodo intelligitur in creatione rerum; id., XXXIV, 228. Deus omnia fecit bonitate, non necessitate; id., XXXVII, 1745. Deus est bonum omnium bonorum, bonum a quo sunt omnia bona; *ibid.*, 1742. Dei bonitatis et magnitudinis testimonium dicunt omnes creaturæ; *ibid.*, 1865. Deus sic proprietate naturæ bonus est, ut non possit vitiari; id., XLV, 1536. — Dei bonitas, quænam sit; S. Petrus Chrysol., LII, 263. — Deus est summum bonum sine qualitate; Claud. Mamert., LIII, 779. — In Deo est omnis plenitudo bonitatis, omnisque tranquillitas bonitatis; S. Maximus Taurin., LVII, 800. — Deus totus bonus est et ipsa bonitas; Gennadius Mass., LVIII, 1018. Deus non est auctor mali quod permittit; *ibid.*, LIX, 700. — Dei bonitas et justitia; Dracontius, LX, 831. Dei bonitas erga homines; *ibid.*, 733. Dei benignitas et clementia; *ibid.*, 826. — Deus est benignus; Eugyppius, LXII, 615. Dei bonitas et justitia et potentia; *ibid.*, 640. — Dei patientia ad pœnitentiam nos adducit; S. Benedictus, LXVI, 236. — Deus summe bonus, benevolentia plenus, invidiæ carens, malitiæ nescius; S. Gallus, LXXXVII, 89. — Deus bonis et malis benefacit; S. Paulinus Aquil., XCIX, 248. — Deus solus est vere natura bonus; S. Agobardus Lugd., CIV, 137. — Deo nihil melius, nec sine illo boni quidpiam invenitur; S. Paschasius Radbertus, CXX, 1472. — Dei essentia non est aliud quam bonitas; S. Anselmus Cant., CLVIII, 803. — Dei erga peccatorem benignitas et severitas; Hugo de S. Victore, CLXXVII. 662. — Deus est omne bonum; S. Bernardus, CLXXXIV, 1063. — Dei bonitas erga peccatores; Gillebertus, CLXXXIV, 527. — Deus bonorum et malorum auctor, quo sensu; Robertus Pullus, CLXXXVI, 857. — Deus solus proprie æternus, bonus; Petrus Lombardus, CXCI, 1530. — Deus proprie dicitur charitas; Petrus Cantor, CCV, 274.

10. *Deus summe justus.* — Deus judex justus et severus; Tertullianus, II, 302. Justitia Dei plenitudo divinitatis ipsius; *ibid.*, 300. Deus etsi de natura bonus, tamen et justus est; *ibid.*, 984; Arnobius, V, 864. — Deus aut iniquitatis aut malignæ voluntatis argui non potest; S. Hilarius, IX, 343. Dei justitia per misericordiam non excidit; *ibid.*, 860. Dei bonitatem justitia moderatur utendi modo, non præbendi; *ibid.*, 859. — Deus justus per omnia, sapiens super omnia, perfectus in omnibus; S. Ambrosius, XVI, 148. Nec Deus injustus est, nec mutabilis ejus sententia; *ibid.*, 566. Tria in Deo ordinem temporum custodiunt, bonitas, misericordia, justitia; id., XVII, 1005. Justitia Dei de sacramento Dei est; *ibid.*, 79. Deus est justus, quia quod promisit, dedit; *ibid.*, 56. — Si justus Deus, quare infantes, majorum nescii, diversis malis afficiuntur; Zacchæus Christ., XX, 1104. — Deus justus in bonos et malos, quomodo dicatur; Rufinus, XXI, 675. — Dei justitia quænam sit; S. Hieronymus, XXIII, 563. — De Dei bonitate et justitia, in hominum discretione; S. Augustinus, XXXIII, 832. Deus et cum damnat et cum miseretur justus est; id., XXXVII, 1922. Grandis amor justitiæ in Deo est; id., XLIV, 712. — Deus misericors et justus; S. Prosper Aquit., LI, 413. — Deus est fons justitiæ; Eugyppius, LXII, 842. — Metuenda est Dei justitia; S. Fulgentius Rusp., LXV, 158. — Deus est sanctus et justus; Rabanus Maurus, CIX, 16. — Judicium Dei, licet occultum, est tamen justum; Servatus Lupus, CXIX, 551. — Deus judicat in æquitate, id est, sine acceptione personarum; S. Bruno Herbip., CXL, 248. — Dei opera et justa sunt et benigna; Lanfrancus Cant., CL., 337. — Dei justitia non est aliud quam ipse Deus; S. Anselmus Cant., CLVIII, 378. — Deus juste judicat; Rupertus Tuit., CLXVIII, 1007. — Deus solus est justus; Adamus Scotus, CXXXIX, 352. — Apud Deum non est personarum acceptio; Petrus Cantor, CCV, 200. — Deus justus; Galterus, CCIX, 572.

11. *Deus summe sanctus.* — Deo non competit perversitas neque fallacia; Tertullianus, II, 166. Deus non est causa peccati; *ibid.*, 296. Solus Deus est sine peccato; *ibid.*, 270. — Deus non est auctor mali; Arnobius, V, 895, 897. — Dei sanctitas humanis auxiliis non se subtrahit; S. Hilarius, IX, 862. — Sine peccato est; S. Ambrosius, XVI, 808. Apud Dominum omnium virtutum abundantia est; *ibid.*, 1394. Nihil pretiosius invenimus, quo Deum prædicare possimus, nisi ut sanctum appellemus; *ibid.*, 803. Quomodo in Deo ira sit et indignatio; id., XVII, 65. — Solus Deus verax est, omnis homo mendax; S. Hieronymus, XXIII, 584. Solus Deus est sine peccato; *ibid.*, 561. — Deus est auctor nullius peccati vel levissimi; S. Augustinus, XXXVII, 1397. — Deus peccare non potest; Eugyppius, LXII, 818. Deus lux est; *ibid.*, 687. — Solus Deus est sanctus; S. Gregorius Magnus, LXXIX, 61. Quomodo Deus cor obduret, quin sit causa peccati; Alcuinus, C, 919. — Quomodo Deus sit causa peccati; Rabanus Maurus, CVIII, 1117. — Deus est intentator malorum; B. Servatus, CXIX, 636. — Deus est Deus veritatis; S. Bruno Herbip., CXLII, 133. Deus non est auctor mali; S. Bruno Carth., CLII, 640, 643. Deus non potest creaturis inquinari; V. Guibertus, CLVI, 484. — Deus est summa veritas; S. Anselmus Cant., CLVIII, 167. — Deus est solus sanctus, bonus, justus; Guillelmus, CLXXXIV, 1202. — Deus auctor malorum non est; Petrus Lombardus, CXCI, 949.

12. *Deus summe misericors.* — Dei misericordia et patientia, quænam sint; Lactantius, VII, 137. — Deus præcipue ob misericordiam est laudandus; S. Hilarius, IX, 861. Dei misericordia et patientia, quænam sint; *ibid.*, 560. Dei justitia per misericordiam non excidit; *ibid.*, 860. — Quomodo misericordia Dei plena sit terra; S. Ambrosius, XIV, 911. Tria in Deo ordinem temporum præteritum, præsens et futurum custodiunt, bonitas, misericordia, justitia; id., XVII, 1005. — Absconditur Dei misericordia et ira demonstratur, ut homines peccare desistant; S. Hieronymus, XXIV, 210. Deus natura sua est misericors; *ibid.*, 1117. — Concordia justitiæ et misericordiæ Dei; S. Augustinus, XXXIV, 134. Dei misericordia præveniens est et subsequens; id., XXXIX, 1650. — Deus misericors est et justus; S. Prosper Aquit., LI, 413; S. Fulgentius Rusp., LXV, 618. — Dei misericordia et pietas ubique in Scripturis prædicatur; S. Fulgentius Rusp., LXV, 168. Solus Deus per essentiam misericors et miserator et patiens; Cassiodorus, LXX, 721. — Dei misericordia, quæ sit; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 104. — Deus est justus et misericors; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 88. — Quod nemo possit salvari nisi ex præcedenti et subsequenti misericordia Dei; S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 187. — Deus nunquam misericordiæ suæ obliviscitur; Rabanus Maurus, CXII, 1115. — Dei misericordia, quænam sit; Servatus Lupus, CXIX, 628. — Deus, quare misericors est; Guibertus, CLVI, 837. — Misericordia Dei et justitia; Goffridus, CLVII, 184; S. Anselmus Cant., CLVIII, 735.

V. — *De Deo Creatore.*

Vide Indicem *de Creatione*.

VI. — *De Providentia Dei.*

Vide specialem Indicem *de Providentia.*

VII. — *De Præscientia Dei.*

Deus neque damnat judicia sua præterita, nec ignorat futura; Tertullianus, II, 311. — Deo futura pro factis sunt; S. Hilarius, IX, 664. Deus quomodo cognoscat aut ignoret futura; *ibid.*, 260. Præscientia Dei; *ibid.*, 449. Proprium Deo est futura cognoscere; id., X, 330. — Dei proprium est scire transacta et nosse futura; S. Zeno,

XI, 463. — Deo omnia præsentia quæ futura sunt, et manifesta quæ latent; S. Ambrosius, XIV, 958. Apud Deum nihil est quod futurum dicatur; id., XVII, 260. Præscientia Dei quænam sit; *ibid.*, 134. Justum est judicium præscientia Dei; *ibid.*, 136. Deus de justitia judicat, non de præscientia; *ibid.*, 134. Quomodo Deus eos prædestinaverit qui salvantur; *ibid.*, 427. Deus Paulum persequentem elegit, præscius quod futurus esset bonus; *ibid.*, 136. — Dei præscientia non fallitur; S. Gaudentius, XX, 864. — Præscientia Dei, quænam sit; S. Hieronymus, XXIII, 415. Futurorum scientia solius Dei est; id., XXV, 499. — Dei præscientia quomodo liberam voluntatem peccantibus non auferat; S. Augustinus, XXXII, 1272. Dei præscientia non efficit ut non libera voluntate peccemus; *ibid.*, 1273. Deus prænoscens non cogit ad peccandum, et ideo peccata juste punit; *ibid.*, 1275. Deus novit omnia incommutabiliter; id., XXXIV, 334. Deus nihil facit quod non ab æterno se facturum esse præscivit; id., XXXVII, 1416. Apud Deum omne præsens est; id., XL, 15. Qualis in Deo scientia sit et præscientia; *ibid.*, 136. Dei quæ fuerit voluntas erga salutem Adami quem peccaturum præscierat; *ibid.*, 281. Deus præscientia, præterita, futura immutabiliter videt; id., XLI, 334. Præscientia Dei sicut et sententia certa est et fixa; *ibid.*, 472. Præscientia Dei futura prænoscit; id., XLIV, 845. — Dei præscientia omnia tempora complectitur; S. Prosper Aquitanus, LI, 718. Dei præscientia non necessitat voluntatem; *ibid.*, 719. — Apud Deum solum est notitia futurorum; S. Maximus Taurin., LVII, 258. — Præscientia Dei nec ad justa nec ad contraria humanas violenter urget voluntates; Faustus Rheg., LVIII, 815. In Deo, aliud est præscire, aliud prædestinare; *ibid.*, 816. — Deus cur creavit hominem quem præsciebat prævaricaturum; Eugyppius, LXII, 637. Dei præscientia vera est et incommutabilis; S. Fulgentius Rusp., LXV, 610. In Deo solo est earum rerum præscientia quæ veræ futuræ sunt, non earum quæ futuræ non sunt; *ibid.*, 610. Peccata hominum cuncta præscivit Deus; *ibid.*, 175. Ad prædestinationem Dei quænam pertineant; *ibid.*, 654: — Nihil novum contra præscientiam Dei evenit; Cassiodorus, LXX, 764. Facta nostra et cogitationes, etiam antequam exsistamus, agnoscit; *ibid.*, 984. Per præscientiam Deus nos discernit et quomodo; *ibid.*, 592. — Deus ab æterno futura vidit et decrevit; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. In præscientia Dei tempora cujusque vitæ immobiliter sunt præfixa; *ibid.*, 1013. Res non ideo videntur a Deo, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur; id., LXXVI, 163. Præscientiæ divinæ certitudo; id., LXXIX, 393. Prædestinationis divinæ certitudo; *ibid.*, 393. — Deus futura prævidens, quasi jam perfecta laudat; Rabanus Maurus, CVII. Deus ideo non loquitur, ut quid fiat, sed quia futurum est, ideo prædicit; id., CXI, 865. — Præscientia et prædestinatio Dei sempiterna est et incommutabilis; S. Remigius Lugd., CXXI, 989. Prædestinatio Dei nulli necessitatem ad malum imponit; *ibid.*, 995. — Deus omnia novit antequam fiant; Ratherius Veron., CXXXVI, 325. Dei præscientia, quænam sit; *ibid.*, 702. — De prævidentia et providentia Dei; Ivo Carnot., CLXI, 71, 75, 76. — Deo nihil futurum, nihilque præteritum; Richardus de S. Victore, CXCVI, 101.

VIII. — *Libri de Deo tractantes.*

Liber de ira Dei; Lactantius, VII, 80. — Liber de Unitate Dei; S. Augustinus, XLII, 1193. De Essentia divinitatis liber unus; *ibid.*, 1200. — Conflictus de Deo trino et uno; Arnobius junior, LIII, 239. — Carmen de Deo; Dracontius, LX, 679. — Sententia catholica de Unitate Dei; Boetius, LXIV, 1249. — De divinitatis essentia Monologium; S. Anselmus Cant., CLVIII, 142. Alloquium de Dei exsistentia; *ibid.*, 224. — Tractatus de concordia præscientiæ et prædestinationis necnon gratiæ Dei cum libero arbitrio; *ibid.*, 507. Liber de voluntate Dei; *ibid.*, 581.

XXX.

INDEX DE DEO TRINO,

VEL DE TRINITATE

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

—

MONITUM.

In hoc indice varias referimus Patrum sententias de notione et exsistentia SS. Trinitatis, et de tribus personis divinis, scilicet de Patre, de Filio et de Spiritu sancto. Varios præterea enumeramus circa illud mysterium errores, et libros quibus Patres illos refellere conati sunt. Sicut in indice præcedenti, in quocumque capite ordinem sequimur Patrologiæ chronologicum.

I. — *Notio et exsistentia SS. Trinitatis.*

Trinitatis distinctionem et demonstrationem Scripturæ omnes ostendunt; Tertullianus, II, 166. Trinitas rationaliter expensa, veritatem constituit; *ibid.*, 158. In Trinitate unitas disponitur, tres non statu, sed gradu, non substantia, sed forma, nec potestate sed specie, unius autem substantiæ et unius potestatis; *ibid.*, 157. — Trinitatis sacramentum in novissimis temporibus manifestatum; S. Cyprianus, IV, 215. Tres unum sunt; *ibid.*, 366. — Tres divinæ personæ propter naturæ Unitatem sunt inseparabiles; S. Dionysius, V, 108. — Trinitatis mysterium occultum erat Judæis; S. Hilarius, X, 147. Ineffabile et incomprehensibile; *ibid.*, 53. Trinitatis notitia sufficienter in baptismo tradita, *ibid.*, 49. Trinitatis mysterium explicare ac tueri semper solliciti fuerunt apostolici viri; *ibid.*, 652. Trinitatis apud Orientales quosdam falsa nuncupatio; *ibid.*, 656. — Trinitatis nomina, quid; S. Optatus Milev., XI, 911, 962. Tres personæ initio Genesis designantur; *ibid.*, 1017. — Trinitas distinctionem significat personarum, unitas potestatem; S. Ambrosius, XIV, 963. Evidens testimonium ad probandam Trinitatem coæternam atque perfectam; id., XV, 1625. Qui unius voluntatis Trinitatem asserunt, unius utique asserunt potestatis; *ibid.*, 1036. Licet individua divinitas, distincta persona est; *ibid.*, 1722. In constitutione mundi operatio Trinitatis elucet; id., XIV, 138. Nos Patrem et Filium et Spiritum sanctum confitemur, ita ut in Trinitate perfecta et plenitudo sit divinitatis, et unitas potestatis; id., XVI, 531. Unius et Pater et Filius et Spiritus sanctus et naturæ sunt et scientiæ; *ibid.*, 769. — Trinitatis mysterium; id., XVII, 754. Vocabulum S. Trinitatis grande mysterium et arcanum est; *ibid.*, 522. Trinitatis mysterium ex Apostolo probatur; *ibid.*, 1004. In Trinitate tria nomina et tres personas unius esse essentiæ, unius majestatis atque potentiæ credimus; *ibid.*, 551. Et Unitas in Trinitate et Trinitas in Unitate est; *ibid.*, 514. Trinitatis mysterium in unius Dei natura et potestate clauditur, cum sit immensum; *ibid.*, 245. Pater, Filius et Spiritus sanctus unius sunt dominationis unius deitatis, unius omnipotentiæ; *ibid.*, 804. — In mysterio baptismi Christi apparent tres personæ S. Trinitatis; S. Chromatius, XX, 330, 331. — Trinitatis natura indivisa; S. Gaudentius Brixiæ episcopus, XX, 946. — Patris et Filii et Spiritus sancti una divinitas; S. Hieronymus, XXIII, 170. Trinitatis mysterium ignotum antiquis; *ibid.*, 431. Trinitatis unitas quibus doceatur; *ibid.*, 120 *seq.* Trinitatis confessio

De æqualitate Patris et Filii et Spiritus sancti; *ibid.*, 54. Quod de sancta Trinitate nihil dicatur secundum accidens; *ibid.*, 55. — Eadem substantia simplex omnino atque individua quæ Pater est tam Filius quam Spiritus sanctus; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1057. Moyses cum de universa mundi ageret creatione in ipso statim Genesis exordio Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum commemorat; *ibid.*, 990. Quædam opera specialiter alicui personæ attribuuntur, quamvis indivisa totius Trinitatis opera prædicentur; *ibid.*, 992. Quod fidei summa sit in unitate ac Trinitate divina; *ibid.*, 1698. Quid ipse sentiat de unitate ac Trinitate, ostendit et id ratione et auctoritate defendit; *ibid.*, 1699. Quædam uni personæ, et non alii convenire, quædam de una dici, et de omnibus intelligi solere; *ibid.*, 1702. Probat philosophos nec salute, nec cognitione Trinitatis caruisse; *ibid.*, 1712. — Deum et simplicem et trinum esse; S. Bernardus, CLXXXII, 797. In Trinitate non esse admittendam ullam disparitatem, sed omnimodam æqualitatem; *ibid.*, 1057. Impia Abælardi de sancta Trinitate dogmata recenset et explodit; *ibid.*, 1055. — De mysterio Trinitatis et Unitatis; P. Lombardus, CXCII, 525. Quomodo in creaturis apparet vestigium Trinitatis; *ibid.*, 530. Quomodo in anima sit imago Trinitatis; *ibid.* De distinctione trium personarum; *ibid.*, 546. De æqualitate trium personarum; *ibid.*, 573. — De sacrosancta Trinitate; Magister Baudinus, CXCII, 972 *seqq.* De æqualitate trium personarum; *ibid.*, 997. An proprietates personarum sint ipsæ personæ vel Deus; *ibid.*, 1011. — Quomodo ex inspecta solum proprietate condilectionis deprehendi possit vestigium Trinitatis; Richardus S. Victoris; CXCVI, 927. Quod summa æqualitas sit in illa Trinitate; *ibid.*, 928. De tribus appropriatis personis in Trinitate; *ibid.*, 991.

Quod homo nunquam obliviscatur unum Deum in tribus personis ardenter invocare; S. Hildegardis, CXCVII, 449. Fides vera est ut unus Deus in Trinitate personarum, eadem Trinitas in uno Deo, gloriose honoranda sit; *ibid.*, 1069, 1070. — In unitate divinæ substantiæ tres sunt personæ, seu hypostases, Pater, Filius et Spiritus sanctus; Galtherus theologus, CCIX, 577. Mysterium Trinitatis humanæ animæ similitudine declaratur; *ibid.*, 584. — Pater et Filius et Spiritus sanctus æquales sunt potentia et natura; Alanus de Insulis, CCX, 604. Personarum Trinitas est unitas Deitatis; *ibid.* Opera Trinitatis indivisa sunt; *ibid.*, 650 — Multiplex personarum distinctio in Trinitate; Petrus Pictav., CCXI, 875. De hoc nomine, Trinitas; *ibid.*, 919.

II. — *De Deo Patre.*

Pater habeat Filium necesse est, ut sit Pater; Tertullianus, II, 165. Pater tota substantia est, Filius vero derivatio ipsius et portio; *ibid.*, 164. — Quod Deus Pater est Verbi; Constantinus Magnus, VIII, 405. — Patri proprium est esse innascibilem; S. Hilarius Pict., X, 102. — Pater in ipsum alium se genuit ex se innascibili scilicet sua illa substantia; S. Zeno, XI, 395. Pater in Filio exsultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens; *ibid.*, 392. — Pater proprium generantis est nomen; S. Ambrosius, XVI, 563. Pater et Filius unum sunt, non confusione personæ, sed unitate naturæ; *ibid.*, 531. — Credendus est ergo Deus esse Pater unici Filii sui Domini nostri, non discutiendus; Rufinus Aquil., XXI, 341. — Quod ergo neque natum, neque factum est, Pater est; S. Ambrosius, XVII, 512. — Semper gignit Pater, et semper nascitur Filius; S. Augustinus, XXXIII, 1047. Pater ipse sapientia est; id., XLII, 936. Lumen Pater, lumen Filius, lumen Spiritus Sanctus; *ibid.*, 939. Deus Pater unde major sit Filio; *ibid.*, 746.

Pater principium et Filius principium non duo principia; S. Prosper Aquitan., LI, 318. — Pater æternus filium habet æternum; Gennadius Massil., LVIII, 979, 1000. — Pater veritatis, Filii scilicet origo; Eugyppius, LXII, 745. Patris persona prior; *ibid.*, 709, 710. — Pater Deus est; Boetius, LXIV, 1249. Pater generationis principium; *ibid.*, 89. — Deus Pater non Trinitatis auctor est, sed Filii et Spiritus sancti; S. Fulgentius, LXV, 821, 822. — Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 139. — Interrogatus de Patre, responde, Deus. Interrogatus de Filio, responde, Deus; Alcuinus, CI, 15. Pater non est Deus sine Filio; *ibid.*, 17. Non Pater Deus de Deo, nec lumen de lumine; *ibid.* Credi necessarium est quod Pater plenus et perfectus est Deus; *ibid.*, 18. Alius est Pater, et alius Filius, non est tamen diversa substantia Patris et Filii; *ibid.*, 19. Deus non fecit Filium, sed genuit de substantia sua æqualem sibi; *ibid.*, 32. Sicut Pater est vita, ita et Filius est vita; *ibid.*, 33. Non dicimus Patrem esse de Filio, sicut Filium de Patre, Pater quidem a nullo; *ibid.*, 1055. Pater ingenitus, Filius genitus, Spiritus sanctus procedens; *ibid.*, 1060. Pater Deus ex se ipso ineffabiliter sine initio genuit Filium; *ibid.*, 1061. — Non esse Pater æternaliter potuisset, si Filium æternaliter non haberet; S. Petrus Damianus, CXLV, 21. Absque ulla dubietate credendum est, quod Pater plenus, et perfectus est Deus; *ibid.*, 22. — Persona Patris Deus est; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 266. Pater est pater et genitor et ingenitus; *ibid.*, 269. — Quæritur an Pater genuit essentiam; Petrus Lombardus, CXCII, 535. Utrum Pater voluntate genuit Filium, an necessitate, et an nolens vel volens sit Deus; *ibid.*, 539.

III. — *De Deo Filio.*

Filius Dei verus est Deus cui omnia veri Dei nomina tribuuntur; Tertullianus, I, 399, 404, 415; II, 161, 176, 183, 422, 802. Par est et æqualis Patri suo æterno, altissimus et omnipotens; *ibid.* Exivit a Patre ut radius ex sole, et rivus ex fonte; id., II, 163. — Alium esse Filium, alium Patrem; Novatianus, III, 936. — Verbum est Patri consubstantiale; Dionysius papa, V, 109. Verbum non est formatum vel factum, sed genitum ab omni æternitate; *ibid.* — Quod Filius non sit Deus a Patre distinctus; Lactantius, VI, 538. — Filius tempore et natura non inferior Patre; S. Hilarius, X, 32. Filii deitas astruitur ab Osee; *ibid.*, 122; ab Isaia, *ibid.*, 123. Filius Dei neque emanatio est, neque pars Patris; *ibid.*, 496. Ex utero genitus dicitur, ut ex Patris substantia natus ostendatur; *ibid.*, 168. Ex Patris substantia est, atque intra Patris substantiam; id., IX, 936. Virtute, substantia, divinitate, generatione Filius est; *ibid.*, 809. Filius unus est cum Patre, non tantum unitate voluntatis, sed et virtutis; *ibid.*, IX, 801. — Filius Dei Deus, æqualis Patri prædicatur; S. Zeno, XI, 385, 394, 403. — Quod Dei Filius sit omnipotens, et quod una sit omnipotentia Patris et Filii sicut et una deitas; Faustinus et Marcell., XIII, 62. — Si quis non dixerit Verbum Domini Filium Dei Deum sicut Patrem ejus; S. Damasus papa; *ibid.*, 361. Filium credimus qui non sit Pater, sed habeat Patrem de quo sit genitus, non factus; *ibid.*, 1049. — Verbi æternitas et divinitas ex primis Joannis Evangelii verbis asseritur; S. Ambrosius, XVI, 821. Variis argumentis probatur Filium Dei esse verum Deum; *ibid.*, XV, 553. In Patre et Filio nulla distantia divinitatis est, sed una majestas; id., XVI, 575. Filius Dei immortalitatem habet in natura, habet in substantia, et habet non per gratiam temporalem, sed per sempiternam divinitatem; *ibid.*, 656. Filii ea omnia sunt quæ pater habet, æternitatem, majestatem, divinitatem, etc.; *ibid.*, 567. Principium fidei nostræ est genitus est Dei Filius; *ibid.*, 561. Filius exit a Patre ut Deus ex Deo; *ibid.*, 778. Filius Filius est absque initio; id. XVII, 512. Nullum exstitit tempus quando Filius sine Patre; *ibid.*, 516. Deum Filium Dei Patris altissimi, unici unicum, et cum Patre ac Spiritu sancto unum Deum esse confitemur; *ibid.*, 522. — Pater non est sine Filio; Phæbadius, XX, 24. — Filii Dei sempiterna generatio accipienda in his verbis: Ego hodie genui te; S. Augustinus, XXXVI, 71. Filius Dei Deus; id., XL, 628, 640. — Verbum Dei Deus, non creatura; S. Prosper Aquit., LI, 289. — Filio est æqualis cum Patre divinitas; S. Leo Magnus, LIV, 769. — Filium esse Deo Patri consubstantialem, multis probatur; Vigilius Taps., LXII, 354. — Filius Deus est; Boetius, LXIV, 1249. — Quod Filius sit Deus æqualis Patri; S. Fulgentius Rasp., LXV, 749. Filius ita verus Deus dicitur, ut Pater Deus verior non dicatur; *ibid.*, 366. — Filius splendor lucis et speculum sine macula; Rabanus Maurus, CXI, 702. — Filius Patri consubstantialis; S. Bruno Carthus., CLIII, 379.

IV. — *De Spiritu sancto.*

Spiritus sanctus tertia est persona S. Trinitatis; Tertull., II, 163. Tertium nomen divinitatis et tertius gradus majestatis; *ibid.*, 196. Ejusdem est cum Patre et Filio naturæ; *ibid.* — Credere in Spiritum sanctum; Novatianus, III, 943. — Spiritus sanctus non est pars Patris aut Filii; S. Hilarius, X, 519. Ex Patre et Filio accipit; *ibid.*, 656. — Spiritus sanctus habet unam substantiam, virtutem, deitatem, majestatem voluntatemque Patris et Filii; S. Zeno, XI, 428. — De Spiritu sancto; Faustinus, XIII, 76. — Spiritus sanctus Dominus dictus est; S. Ambrosius, XVI, 747. Spiritus sanctus omnia probatur habere quæ Deus habet; *ibid.*, 810. Spiritum sanctum nec creaturam esse nec mutabilem variis argumentis probatur; *ibid.*, 719. Spiritus sanctus novit omnia et unius est scientiæ cum Patre et Filio; *ibid.*, 767. Eamdem esse Patris et Spiritus sancti operationem; *ibid.*, 772. Spiritus sanctus, sicut Pater et Filius, creator est

V. — *Errores circa mysterium Trinitatis.*

VI. — *Libri de Trinitate tractantes.*

XXXI.

INDEX DE PROVIDENTIA DIVINA

ET DE ILLIUS ERGA HOMINES BENEFICIIS,

ORDINE REFERENS LOGICO VARIAS DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIAS.

IX. — *De exsistentia Providentiæ.*

Providentia Dei a Platone et Platonicis recognita, et ab Epicuro ejusque asseclis negata; Tertullianus, I, 517, Deus totius mundi gubernator; id., II, 599. — Mundum a Deo conditum fuisse atque ab eo regi et administrari; Minucius Felix, III, 284. — Deus, mundi Dominus et rector, et cuncta arbitrio ejus et nutu geruntur; S. Cyprianus, IV, 548. Nihil fieri potest, nisi quod aut fecerit Deus, aut fieri permiserit; *ibid.* — De Providentia; Lactantius, VI, 293, 740. Ex dispositione rerum naturalium providentia Dei elucet; *ibid.*, 743, 746. De hominis creatione atque de dispositione mundi; *ibid.*, 749. De mundi ortu et rerum natura, et Dei providentia; id., VII, 100. — Ex ordine et dispositione rerum naturæ providentia Dei stabilitur; Constantin. Magn., VIII, 416. — In quibus providentia Dei significatur et bonitas; S. Hilarius, IX, 872. In eos qui Dei providentiam negant; *ibid.*, 856. — Deus humana curat et respicit; S. Ambrosius, XIV, 487. Providentia Dei testimonia; *ibid.*, XIV, 1473. Dei in homines providentia; id., XIV, 216, 217. Male quidam philosophorum illam negarunt; *ibid.*, 407. — Objectio contra divinam providentiam, desumpta ex eo quod mali bonique promiscue tribulationes experiantur, solvitur; S. Gaudentius, XX, 840 *seq.* — Providentia Dei impugnatur quoad inordinationem mundi, prosperitatem impiorum et justorum adversitatem; Zachæus, XX, 1104. Propugnantur; *ibid.* Eruitur altera objectio de infantibus malorum nesciis, tamen diversis malis affectis; *ibid.*, 1105. — Non omnia fortuito geri, et variam in rebus humanis fortunam ludere, sed cuncta judicio Dei fieri; S. Hieronymus, XXIII, 1083. A Deo cuncta in utilitatem hominum fieri, et non absque ejus voluntate disponi; *ibid.*, 1075. Deus jussit humanis usibus elementa servire, ut homines hæc videntes intelligant esse providentiam; *ibid.*, 1039. Ignorantes veritatem non ignorant providentiam; id., XXV, 1125. Providentia Dei stabilitur; id., XXV, 1186. Negantes providentiam arguuntur; *ibid.*, 1351. — Providentiam quidam negant; S. August., XXXII, 1273. Alii providentiam Dei vel infirmam, vel injustam, vel malam nefario errore credunt; *ibid.* Omnia divina providentia regi; id., XXXIV, 977. Argumenta divinæ providentiæ; *ibid.*, 337. Gemina operatio providentiæ; *ibid.*, 379. Providentiæ ordine ac legibus fit quidquid fit; id., XXXVII, 1946. Nullum mare tam profundum est quam est ista cogitatio Dei, ut mali floreant, et boni laborent; id., XXXVII, 1176. Gubernatio rerum ad Deum pertinet; id., XXXVIII, 318. Res humanas ad Deorum curam pertinere negabant Epicurei, asserebant Stoici; id., XLI, 601. — Quod nihil in hoc mundo sine Deo geratur; Cassianus, XLIX, 582. — Providentia Dei impugnatur ob hujus mundi inordinationem apparentem; Fastidius, I, 385. Exempla Dei providentiam astruentia; *ibid.*, 388, 390 *seq.* — Deus omnia ut voluit, sed sapienter disposuit; S. Prosper Aquit., LI, 619. Deus mundum quem condidit regit sine fatigatione; *ibid.*, 622. — De gubernatione Dei; S. Salvianus, LIII, 30 *seq.* — Humano generi semper a Deo fuit consultum; S. Leo Magnus, LIV, 203. — Providentia Dei astruitur; Eugyppius, LXII, 765. — Quid sit providentia, Boetius, LXIII, 814. — De his quæ ad gubernationem mundi pertinent; Junilius, LXVIII, 28; Primasius Adrumet, *ibid.*, 688. — Nulla fiunt hominibus sine Dei consilio etsi occulto; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. Providentia eximie describitur; *ibid.*, 1126. — Divina providentia cuncta certissimo ordine administrat; Beda Ven., XCI, 84. — Providentia Dei ex ordine mundi demonstrata; Walafridus Strabus, CXIII, 1121. — Cuncta in Deo subsistunt et ab eo gubernantur; S. Prudentius Trec., CXV, 998. Dei providentia sempiterna et omnipotentissima præscientia omnia ordinari, disponi, dispensari, destinari, regi ac gubernari modis cuique congruis nullo modo dubitamus; *ibid.*, 1021. — Omnia æternæ ordinationi immobiliter subsunt; S. Remigius Lugd., CXXI, 993. De æterna Dei providentia; *ibid.*, 1098. — De Dei providentia; S. Petrus Dam., CXLV, 605. — Non ab alio quam a Deo cuncta reguntur; S. Anselmus, CLVIII, 222. Deo est cura de omnibus; *ibid.*, 857. Omnia subjacent Dei dispositioni; *ibid.*, 525. — De Dei providentia; Ivo Carnot., CLXI, 979. Quod Deus cuncta disponat et consideret universorum finem; *ibid.*, 981. — Providentia definitur; Honorius, CLXXII, 1139. Astruitur; *ibid.*, 1136. — Providentia Dei duplex in suis et in alienis; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 218. — De divina providentia; S. Bernardus, CLXXXIII, 590. Omnia divina Providentia reguntur; id., CLXXXIV, 28, 29. — De divina Providentia; Zacharias, CLXXXVI, 146; Robertus Pullus, *ibid.*, 714; Joannes Barest., id., CXCIX, 444, 446.

II. — *De Providentiæ divinæ objecto, seu de Providentia in ordine temporali et spirituali.*

Dei imperio omnia commoventur, fontes scaturiunt, amnes labuntur, fluctus assurgunt, fœtus suos cuncta parturiunt, venti spirare coguntur, etc.; Novatianus, III, 898 *seq.* Dei providentia non solum sigillatim per homines concurrit, sed etiam per urbes ipsas et civitates, imo etiam per totum orbem; *ibid.* — Providentia Dei mundus regitur; Minucius, III, 284. — Mundum omnesque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernat; Lactantius, VI, 745. — Deus humana curat et respicit; S. Ambrosius, XIV, 847. Providentiæ divinæ ascribitur, quod in animantibus rationalibus, vel etiam irrationabilibus animadvertitur; id., XV, 1472 *seq.* Volatilia cœli omnia non serunt, neque metunt, et Deus pascit illa; *ibid.* Qui alit aves, non aleret homines, quod ad imaginem et similitudinem sui fecit; *ibid.* — Providentia Dei hunc mundum gubernat; S. Gaudentius, XX, 840. — Deus omnia gubernat; S. Hieronymus, XXIII, 499. Curam habet Deus universarum gentium; id., 1005. Ordo Providentiæ Dei omne genus ineffabili judicio dispensantis; id., XXIV, 189. In hominibus etiam per singulos Dei currit providentia; id., XXV, 1286. — Divina providentia quousque pertendat; S. August., XL, 37. Providentia Dei ad hominem et ad inferiora et ad minima quoque se extendit; id., XXXII, 978; XXXVII, 1446, 1892, 1943. Justitia nulla esset in hominibus, si res humanas non curaret Deus; id., XL, 38. Curam habet omnium Deus, maxime justorum; id., XXXVII, 450, 456. Occulta Dei administratio, qua etiam lignis et herbis dat incrementum; id., XXXIV, 379. Dei providentia in rerum gubernatione et ordinatione malorum; id., XXXVIII, 318, 692. — Divina Providentia cuncta certissimo ordine administrat; Beda, XCI, 84. Cura Dei de omnibus; id., XCII, 35. — Deus omnia creans, omnia vivificans, et gubernans; Alcuinus, C. 565; — Sollicitudo Dei erga homines et erga cunctas creaturas; Haymo Halberst, CXVIII, 687, 688. Dei providentia quid statuerit circa hominem; id., 736. — Mundum totum Dei providentia regi probatur; Ratramnus, CXXI, *ibid.* — Omnia a Deo reguntur et gubernantur; Atto, CXXXIV, 248. — Deus cœlestia et terrestria gubernat; S. Bruno Sign., CLIII, 235. — Dei providentia erga cuncta creata; S. Anselmus Laud., CLXII, 1312. — Magna Dei cura erga omnes creaturas; Rupertus, CLXVIII, 1499. — Omnia divina providentia regit; S. Bernardus, CLXXXIII, 28, 29. Mores hominum divinæ providentiæ subjiciuntur; S. August., XXXIV, 337. Alios coronat Deus, alios damnat, nunquam errat: alios probat, de aliis probat: omnes ordinat; id., XXXVIII, 118. Omnes naturas bonus creat, omnes voluntates justus ordinat; id., XXXIV, 380. — Dei providentia, regens atque administrans universam creaturam et naturas et voluntates, etc.; Eugyppius, LXII, 649.

III. — *De erroribus circa divinam Providentiam.*

Quinam negaverint divinam providentiam; Lactantius, VI, 740. — Plures homines rerum omnium distinctiones atque ornatus causam naturæ tribuunt, alii fato vel fortuito casui assignant; Constantinus magnus, VIII, 412. — Deo humanorum operum curam esse multi negant; S. Hi-

---

XXXII.

INDEX CREATIONIS IN GENERE,

EXPONENS ORDINE LOGICO QUIDQUID DIXERE SS. PATRES DE ENTIBUS IN PRINCIPIO CREATIS.

MONITUM.

Hoc in Indice, ordinem creationis consectantes, vicissim exhibebimus : I. quid sit creare, et quæ creaturarum natura ; II. cujus opus sit creatio ; III. quæ fuerint de creatione philosophorum sententiæ agemus ; IV. de creatione angelorum ; V. de creatione lucis seu de prima creationis die ; VI. de die secunda, seu creatione firmamenti ; VII. de opere tertiæ diei ; VIII. de quarta die, vel creatione solis, lunæ et stellarum ; IX. de creatione avium, piscium, vel de die quinta ; X. de die sexta, seu de creatione bestiarum ; XI. de septima die.

et tanquam præstantiorem cæteris hominem suis manibus fecisse refutatur, XXXVI, 158. Deus per Filium in unitate. S. Spiritus universam creaturam constituit, XXXIII, 221, 241. Creatio mundi opus totius Trinitatis, XLII, 129. Omnis creatura a Trinitate creatrice habet esse speciem et ordinem; S. Augustinus, XXXIV, 129. In creatura vestigia Trinitatis, XLI, 342. S. Trinitas insinuatur in inchoatione et perfectione creaturæ, XXXIV, 251. Creaturæ spiritalis principium et æterna sapientia, XXXIV, 250. Creaturæ sunt vestigia et nutus Dei, XXXII, 1264. Omnia opera Dei testimonium dicunt bonitatis et magnitudinis Dei, XXXVII, 1580. — Deus solus Creator, non angeli, etsi operationem suam rebus quæ gignuntur in mundo adhibeant; S. Prosper Aquitanus, LI, 447. Deum cunctorum auctorem esse omnibus semper innotuit, quodque omnia ut voluit sapienter disposuit; S. Prosper Aquitanus, LI, 619. — Creatio et nostra recreatio a Trinitate tota; S. Petrus Chrysologus, LII, 616. — Deus omnipotenti Verbi sui virtute ex nihilo omnia efformavit; S. Maximus Taurin., LVII, 238. — Mundi totius creatio et gubernatio Deo adscribenda; S. Paulinus Nolanus, LXI, 229. — Creatio et sanctificatio est a Spiritu sancto; Vigilius Tapsensis. LXII, 314. Potest intelligi Deum fecisse cœlum et terram in unigenito Filio suo; Beda Ven. XCI, 13. Quomodo ex Deo sunt omnia; Lanfrancus, CL, 144. Deus ex nihilo fecit omnia quæ sunt; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 805. Deus sola voluntate ex nihilo omnia fecit; id., 224, 445, 780. Creaturæ sunt clarissima signa Dei; Rupertus abb., CLXVII, 204. Creatura omnis et facta est per Filium et reformata; Rupertus abb., CLXVII, 1573. Trinitas creando cœlum et terram et ornatum illorum, nullum præter seipsum exemplar habuit; id., CLXVII, 199. In creaturis sunt signa Trinitatis et ejus attributorum; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 1084. Omnium quæ sunt, moventur et vivunt, unum principium Deus; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1515. Creata omnia eademque esse a Patre, sed per Filium; Petrus Lombardus, CXCI, 1605. Creata omnia per Christum, CXCII, 264. Magnitudo creaturarum Dei immensitatem demonstrat. Adamus Præmonst., CXCVIII, 800.

Faciendorum sola causa fuit Dei misericordia; S. Hilarius, IX, 772. Creata condidit Deus, non ad suam, sed ad creatorum utilitatem; id., 269. Creaturas omnes ex sola bonitate sua condidit Deus, non ex indigentia; S. Augustinus, XXXII, 845. Mundum quare Deus facere voluerit, XL, 18. Nulla alia est causa mundi creandi, nisi ut bona fierint a bono Deo, XLI, 334. Plato id agnovit; *ibid.*, 336. Mundus ad quid factus; Lanfrancus, CL, 167. Materiam creatam ad laudem Dei et utilitatem hominis; Hugo de S. Victore, CLXXV, 33. Creationis beneficium expenditur; S. Bernardus Claræv. CLXXXIII, 239. Quare et qualiter Deus mundum creaverit; Robertus Pullus, CLXXXVI, 771.

III. — *Sententiæ philosophorum de creatione.*

Philosophi mundum hunc innatum infectumque defendunt; Tertullianus, II, 809. Ex contrariis universa constare condicunt; Tertullianus, II, 657. Mundum increatum dixit Pythagoras; Tertullianus, I, 333. Ab angelis institutus fuit, juxta Simonem Magum; Tertull., II, 62, 708. Plato docuit mundum a Deo factum; Tertull., I, 333; II, 1033, 667. Stoici volunt per Deum materiam decucurrisse, quomodo mel per favos; Tertullianus, II, 250. — De mundo diversæ philosophorum sententiæ; Arnobius, V, 824, 865, 898. — Aristoteles mundum æternum existimavit; Lactantius, VI, 315, 735. Error veterum de æternitate chaos; Lactantius, VI, 297. Opinio Ciceronis de creatione mundi; *ibid.*, 121. Democritus asseruit omnia fortuito facta; Lactantius, VI, 120, 760. Epicuri sententia de mundi creatione; Lactantius, VI, 120. Heraclitus aquam dixit rerum omnium principium; Lactantius, VI, ex igne dicit nata esse omnia; Lactantius, VI, 309. Plato mundum agnovit genitum; Lactantius, VI, 755. Thales aquam dixit rerum omnium principium; Lactantius, VI, 133. — Mundus fortuitis motibus constitisse a nonnullis asseritur; S. Hilarius, IX, 251. Mundum aut ex fortuito concursu aut Deum opinantes refelluntur; S. Hilarius, IX, 880. — Mundum ex materia præexistenti a Deo constitutum et ornatum qui asseruerunt; S. Zeno, XI, 390, not. 1. — Aristoteles duo principia rerum ponit, materiam et speciem, et tertium cum iis quod operatorium dicitur; S. Ambrosius, XIV, 123. Mundum incorruptum, nec creatum, aut factum existimat Plato; S. Ambros., XIV, 123. Quid de eo alii philosophi senserint; *ibid.* Thales dixit quod omnia ex aqua constarent; id., 125. Gentiles plerique qui coæternum Deo mundum volunt esse, quasi adumbrationem virtutis divinæ; S. Ambrosius, XIV, 131. Occurritur iis qui materiæ æternitatem e Scripturæ verbis conantur adstruere; S. Ambrosius, XIV, 135. Mundum plerique ingenitum esse dixerunt; S. Ambrosius, XIV, 841. — Mundum et factum esse et tamen ab æterno esse sentiebant Platonici; S. Augustinus, XLI, 311, 319, 320, 359. Somniavit Epicurus innumerabiles mundos fortuitis atomorum motibus gigni et resolvi; S. Augustinus, XLI, 320. Variæ et contrariæ philosophorum sententiæ circa mundi unitatem, initium, etc.; id., 601. Mundum non a Deo factum asserebant Carpocrates, Cerynthus, Simon Magus, Menander, Saturninus; S. Augustinus, XLII, 26. — Mundum a maligno principe factum volunt Priscillianistæ, XLII, 44. Mundus quomodo et unde fabricatus secundum Manichæos, XLII, 113. Elementorum materiam de qua factus est mundus, non a Deo factam, sed Deo coæternam volunt Seleuciani, XLII, 41. — Mundum novissime ideo factum, ut animæ quæ ante peccaverant purgarentur, sentiebant Priscillianistæ, XLII, 668, 674, 675. — Mundum a Deo factum esse, sed administrari a diis quos Deus fecerat, credebant Gentiles, XLI, 318. — De mundi origine variæ opiniones, XXXV, 2316. — Adversus eos qui audent asserere coæternam Deo esse materiam; Dionysius Exiguus, LXVII, 380. — Errores philosophorum mundum, nunquam aut creatum aut finiendum rite eversi; Cassiodorus, LXX, 717. — Sententiæ philosophorum de creatione mundi; Rabanus Maurus, CVII, 443; Remigius Antissiodor., CXXXI, 53. — Philosophi tria ponunt principia: Deum, materiam, et archetypas ideas; Hugo de S. Victore, CLXXV, 53. Plato dixit tria esse principia: materiam, formam, opificem, CLXXVI, 79. — Primum Geneseos capitulum abolet et confundit quidquid de mundo senserunt philosophi; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1515. — Platoni tria sunt principia, Aristoteli tria de creatione mundi; Magister Bandinus, CXCII, 1027. — Plato cognovit Deum creasse omnia; Alanus de Insulis, CCX, 314.

IV. — *De Creatione cœli et terræ... Dies creationis, quales fuerunt... Creatio angelorum.*

An ex materia æterna mundus fuerit factus; Lactantius, VI, 124, 297, 926. Mundi divina fabrica; id., 307. — Mundum Deus ab æterno simul ac semel præparavit, S. Hilarius, X, 458. — Moysis opinio de initio rerum, auctore mundi et creatione materiæ; S. Ambrosius XIV, 124. Principium suum a Deo mundum habere; id., 126. Occurritur iis qui materiæ æternitatem e Scripturæ verbis conantur adstruere; id., 135. — Versiculus I, cap. I Geneseos vindicatur contra obtrectantes, quid faceret Deus ante mundi creationem et unde subito ei placuerit mundum creare; S. Augustinus, XXXIV, 174; XXXII, 815. — De creatione cœli et terræ; Taio Cæsaraug., LXXX, 748; Rabanus Maurus, CVII, 443. — De materia prima, quando, et ubi, et qualis creata sit; Hugo de S. Victore, CLXXV, 34. — In quo principio Deus fecisse cœlum ac terram intelligendus; S. Ambrosius, XIV, 127, 130; S. Hieronymus, XXIII, 937; S. Augustinus, XXXIV, 174, 247; Beda Ven., XCI, 13; Rabanus Maurus, CVII, 443; Walafridus Strab.. XCIII, 68; Remigius Antissiodor., CXXXI, 54; Honorius Augustod., CLXXII, 253, 255; Magister Bandinus, CXCII, 1029.

Viginti quatuor horarum mensura unius diei tempus est; S. Ambrosius, XIV, 144. — Qui sunt dies et noctes creationis; S. Augustinus, XXXIV, 231. Dies primos creationis mundi impossibile est cogitare, quanto magis dicere; S. Augustinus, XLI, 322. Quomodo dies unus peractus fuit sive in creatione sive post creationem lucis, XXXIV, 253. Dies et nox quomodo potuerint esse ante solis creationem, XXXIV, 231, 275. Diem et noctem ante creationem solis factum fuisse emissione et contractione lucis non probatur, XXXIV, 258. Dies, vespera et mane quomodo intelligi debeat in creationis historia, XXXIV, 314, 317. Omnia simul facta, et nihilominus per sex dies facta, XXXIV, 319. Dies sex creationis, quomodo accipiendi, XXXIV, 295, 309, 314, 323, 338; XLI, 322. — Qui dicatur Deus cuncta simul creavisse; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 644. — Quomodo in pluribus diebus facta creatio; *ibid.* Et huc usque dies expletus est unus, viginti scilicet et quatuor horarum; Beda Ven., XCI, 18; Rabanus Maurus, CVII, 449; Walafridus Strabus, CXIII, 71. Quid significent illæ sex dies creationis; Remigius Antissiodor., CXXXI, 57, 58; S. Bruno Signiens., CLXIV, 160. — Inquirenda est ratio si ista omnia in uno die facta fuerant, aut per sex dies; Wicbodus, XCVI, 1137. — Vespere est finis diei; mane autem finis noctis; quæ duo juncta, viginti quatuor horæ fiunt, et unum diem conficiunt, Honorius Augustodun., CLXXII, 255. — Qui-

V. *De creatione lucis seu de prima die creationis.*

VI. — *De creatione firmamenti, seu secunda die creationis.*

VII. — *De opere tertiæ diei.*

cus hujus congregationis; Walafridus Strabus, CXIII, 75; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLXI, 44 *seq.*; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 152. Terra germinans herbam virentem et faciens semen est Ecclesia et exempla et doctrina apostolorum et martyrum; *ibid.*, 153. — De congregatione aquarum; Rupertus abb., CLXVII, 226, 227. De eo quod dictum est: Germinet terra herbam virentem; *ibid.*, 229. De die tertio; *ibid.*, 232. — Tertia die congregatæ sunt aquæ in locum unum; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 748. — De distinctione tertiæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1042. Ubi aquæ fuerint congregatæ, *ibid.*

VIII. — *De creatione solis, lunæ et stellarum seu de opere quartæ diei.*

Sol a Filio Dei creatus; S. Ambrosius, XIV, 189. Fecunditatem a Deo terris inditam, non a sole; *ibid.* Luminaria facta sunt in signa, sed non nativitatum; *ibid.*, 192. Solis ac lunæ magnitudo hinc probatur, quod omnibus eadem appareat; *ibid.*, 200. Plurima quæ de sole dicuntur, lunæ etiam convenire; *ibid.*, 202. — Origenis error de sole, luna et stellis; S. Hieronymus, XXII, 800. — Luminaria et sidera unde facta; S. Augustinus, XXXIV, 265. Quare quarta die facta; *ibid.*, 235, 273. Quomodo dividant inter diem et noctem, cum jam inter lucem et tenebras divisisset Deus; *ibid.*, 236. Luminaria dividentia inter noctem et diem allegorice; id., XXXII, 854. Luminaria et sidera quomodo sint in tempora et signa, in dies et annos; id., XXXIV, 183, 274, 275. Luna qualis creata fuerit; *ibid.*, 275. Solem ex igne bono factum docebant Manichæi; id., XLII, 35. Solem et Deum et partem Dei esse dicunt; *ibid.*, 597. Solem philosophi dicunt sempiternum esse; id., XXXIII, 379. Utquid sol creatus est, si lux prima sufficiebat diei faciendo; id., XXXIV, 254. Illum cæteris sideribus majorem esse non est mirandum; id., XXXIII, 80. Quomodo tres dies superiores sine sole esse potuerunt, cum videamus nunc solis ortu et occasu diem transigi, noctem vero nobis fieri solis absentia, cum ab alia parte mundi ad orientem redit; id., XXXIV, 183. — Quomodo si lux antecesserat, nunc ad illuminationem sol dicitur constitutus; Eustathius, LIII, 922. Quomodo sol habet diei potestatem; *ibid.*, 931. — Creatio solis et lunæ et stellarum; Beda Ven., XCI, 21 *seqq.* De die quarta creationis; id., XCIII, 212; Wicbodus, XCVI, 1127. — Luminaria fieri jubentur, et facta sunt die quarto; Rabanus Maurus, CVII, 452; Remigius Antissiodor., CXXXI, 56. — Luminaria in cœlo creata, quid significent; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLVI, 46; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 154. — De die quarto, de luminaribus et virtute majoris luminaris; Rupertus ab., CLXVII, 232, 234. Cur dicendo *et stellas*, Deus non addidit, *et sint in signa et tempora;* et de eodem die quarto, et quid sit dies quartus; *ibid.*, 238. — In quarta die de luce sive igne prædicto, meliorando cum forma et splendore, Deus fecit solem; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35. — Creantur sol luna et stellæ; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 751. — De ornatu quartæ diei, quando facta sunt luminaria; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

IX. — *De creatione avium et piscium seu de opere quintæ diei.*

Mari propria prærogativa conceditur; S. Ambrosius, XIV, 205. Virtute hujus vocis, *producant aqua reptilia*, multo plura in mari quam in terra esse producta; *ibid.*, 207. Multiplicem piscibus rationem esse generandi; *ibid.*, 208. Pisces cur tam bene dentati; *ibid.*, 210. Cuique piscium generi præscripta esse sua domicilia; *ibid.*, 217. De piscibus Atlantici maris: item de sale, corallio et aliis quibusdam. Ob ea, sed maxime ob navigationem, mare terris præstare; *ibid.*, 220. De creatione avium; *ibid.*, 224. — Aves ex aquis a Deo creatæ, ut intelliguntur; S. Augustin., XXXIV, 183. — De creatione avium et piscium; Beda Ven., XCI, 25 *seq.* De quinta die creationis; id., XCIII, 213, 234; Wicbodus, XCVI, 1128. — Ex aquis animalia jubentur educi diei quinto et ipsa animalia benedicuntur; Rabanus Maurus, CVII, 456. — Quid significent pisces et volucres in die quinto creati; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLVI, 48 *seq.*; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 155. — De die quinto, et quid sit dies quintus; Rupertus abb., CLXVII, 259. De eo quod dictum est: *Producant aquæ reptilia animæ viventis; ibid.*, 239. Cur cum omnia volatilia aquæ produxerunt, non etiam sub aquis vivere possunt; *ibid.*, 240. Cur non dictum sit: *Vidit Deus volatilia seu reptilia quod essent bona*, sed: *Vidit quod esset bonum; ibid.*, 244. — Quinta die pisces et aves de aquis facti sunt; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 756. — De ornatu quintæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

X. — *De sexta die. Creatio animalium. (Hominis Creatio alibi tractatur.)*

Ad tractandum de bestiarum natura; Ambrosius accedit, XIV, 243. Animantibus inditam Dei verbo generationis legem in specierum successionibus perseverare; *ibid.*, 245. De mira indole nonnullorum animalium in vitandis sibi noxiis, atque utilibus prosequendis; *ibid.*, 247. Qua ratione Dominus aliis bestiis colla breviora, aliis longiora creaverit; *ibid.*, 253. Belluas robustissimas ac ferocissimas homini a Creatore subditas; eisdem minutissima animalia terrori atque exitio esse; *ibid.*, 255. — Omnia animalia subjecta homini propter intellectum; S. Augustinus, XXXIV, 186. Bestias agri sexto die finxit Deus operatione distincta ab illa qua creavit omnia simul; *ibid.*, 342. Bestiæ invicem nocentes cur creatæ; *ibid.*, 289. De creatione animalium venenatorum; *ibid.* De insectorum creatione; *ibid.*, 288. Benedictio cur solis aquatilibus sicut homini impertita; *ibid.* Bestiæ quod nunc homini nocent, pœna est primi peccati, XLIV, 657, 663. Bestiæ in paradiso nec moritur æ fuissent, nec sævituræ, XLV, 1307. Revolutionis bestiarum in homines et hominum in bestias opinio, XXXIV, 445. — De creatione bestiarum; Beda Ven., XCI, 27; XCIII, 215. An animalia venenosa in principio quando creata sunt venenum habuerunt sicut nunc; *ibid.*, 256; Wicbodus, XCVI, 1132. — De terra animalia produci jubentur die sexto; Rabanus Maurus, CVII, 458. — Quid per terram, jumenta et reptilia et bestias terræ intelligitur; Guibertus abb., CLVI, 51. — Quare tam multa venenosa et mortifera et homini inimica a Deo creata sunt; S. Bruno Signiensis, LXIV, 156. — Cur jumenta sive terræ animantia operis diei sextæ cum homine deputentur; Rupertus abb., CLXVII, 244. De triplici specie jumentorum reptilium atque bestiarum; *ibid.*, 245. — Sexta die terra produxit animalia diversi generis; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; CLXXVI, 89; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 759. — De ornatu sextæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

XI. — *De septima die creationis.*

Die septimo Deus requievit ab omnibus operibus suis, et benedixit eum et sanctificavit; S. Victorinus martyr., V, 306. — Quomodo Deus requievisse dicitur; S. Ambrosius, XIV, 272. — Requies diei septimi per allegoriam; S. Augustinus, XXXIV, 189. Quo sensu Deus requiescere dicitur; *ibid.*, 302. Quæstio an ipse Deus proprie requiescere potuerit; *ibid.*, 303. Quomodo utrumque constat, Deum in die septimo requievisse, et nunc usque operari; *ibid.* Alia ratio conciliandi Scripturam de requie et de continua operatione Dei; *ibid.*, 304. Cur Deus sanctificaverit diem quietis suæ; *ibid.*, 305. Dei requies ab operibus suis in septimo die; *ibid.*, 306. Septimus dies cur mane habuerit, non vesperam; *ibid.*, 308. Dies septimus an creatus; *ibid.*, 310. Dies septimus cur a Deo sanctificatus; id., XXXVIII, 80. Septimus dies non habens vesperam; *ibid.* Quo sensu potest accipi Deum complevisse opus suum die septimo Beda Ven., XCI, 34. Quomodo dicitur requievisse; *ibid.* Quomodo Deus benedixit diei septimo et illum sanctificavit; *ibid.*, 35. Quare Deus benedixit die septimo, in quo nihil creavit; id., XCIII, 218; Wicbodus, XCVI, 1136. — Quomodo convenit quod in Genesi legitur: *Requievit* Deus *die septimo*, etc., et in Evangelio: *Pater meus, usque modo operatur;* S. Julianus, XCVI, 599; Alcuinus, C, 517. — Orbis consummatio die septimo; Rabanus Maurus, CVII, 464. — Requievit Deus die septimo, quo sensu; Walafridus Strabus, CXIII, 82. — Septima die requievit Deus, cur; Remigius Antissiod., CXXXI, 59. — Sicut septima die Deus ab opere suo requievisse legitur, ita justorum, corpora in sepulcris, animæ vero illorum in gaudio post laborem requiescere creduntur; Honorius Augustod., CLXXVI, 259. — Quomodo dicitur Deus septima die requievisse et usquemodo operari; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 90. — Quomodo intelligatur Deum requievisse; Magister Bandinus, CXCII, 1043. Quomodo intelligatur Deum complesse opus suum die septima, *ibid.*

XXXIII.

INDEX DE ANGELIS,

In quo indicatur quidquid Patres scripsere : I) de eorum creatione, II) fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria, III) hierarchia et cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus, IV) spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus, V) eorum legatione a Deo ad homines, VI) functionibus in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga genus humanum, tum ad spiritualia, tum ad temporalia.

I. — *De Creatione angelorum.*

Non evidenter eorum creationem expressit Scriptura sacra. Cur Moyses eam reticuerit. Referuntur opiniones de illius epocha, an ante, vel in, vel post verba Geneseos : « In principio creavit Deus cœlum et terram, » cum dixit fiat vel tantum die quo fecit hominem. At omnes in hoc concordant angelicam creaturam primam omnium creatam. Ostenditur angelos bonos, et malos creatos seu translatos fuisse in cœlo, fuisse conditos ad similitudinem Dei, vere astra matutina, in gratia, ad beatitudinem, et non in beatitudine. Eorum numerus nobis ignotus est. Variæ eorum cognominationes, velut cœlum, firmamentum, lux, montes, aquæ, aurum, reges, principes, consules, præsides, etc., et earum explicatio. Eorum exsistentiam non negaverunt scriptores antiqui, poetæ et philosophi, etc., etc.

Tertullianus, I, 404, 405, 1305; II, 88, 407, 899. — S. Cyprianus, IV, 573, 574. — S. Victorinus, V, 305, 306, 313. — Commodianus, V, 203. — Lactantius, VI, 1334. — S. Hilarius, IX, 773 ; X, 455, 456. — S. Philastrius, XII, 1116 ; monumenta vetera, XIII, 636. — S. Ambrosius, XIV, 131, 921 ; XVI, 203, 616, 822. — Sulpicius Severus, XX, 217, 219. — Rufinus, XXI, 677. — S. Hieronymus, XXII, 365 ; XXXIII, 602, 604 ; XXIV, 216, 230, 553, 661, 870 ; XXVI, 560 ; XXVIII, 621. — S. Augustinus, XXXII, 852, 1288 ; XXXIV, 222, 828, 439 ; XXXV, 2152, 2153 ; XXXVIII, 64, 691 ; XLI, 274, 275, 279, 280, 303, 325, 327, 338, 345, 347, 357, 364, 402, 468, 470, 575, 717, 751, 870. — Cassianus, XLIX, 730, 746. — S. Petrus Chrysologus, LII, 194, 411, 445, 526, 547.— S. Salvianus, LIII, 40, 41. — S. Leo Magnus, LV, 103, 104. — Gennadius, LVIII, 984, 985, 1019, 1035. — Prudentius, LIX, 213, 992, 1023; LX, 197. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 461. — Eugyppius, LXII, 588, 620, 621, 710, 813, 1024. — S. Fulgentius, LXV, 166, 240, 284. — S. Benedictus monach., LXVI, 382. — Cassiodorus, LXX, 166, 1042, 1168, 1197.— Vitæ Patrum, LXXIII, 206, 218, 802. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 517, 555, 647 ; LXXVI, 29, 1254, 1264, 1286 ; LXXVIII, 271, 638 ; LXXIX, 24. — Taio, LXXX, 750, 751. — S. Isidorus Hispalens., LXXXII, 1230, 1240. — S. Hildefonsus, XCVI, 89. — Vicbodus, XCVI, 1107, 1118. — S. Julianus, XCVI, 596. — Alcuinus, C, 287, 333, 517, 518, 824, 1070, 1135, 1145 ; CI, 37, 1011, 1080, 1081. — S. Agobardus, CIV, 203, 224, 225, 265. — Rabanus Maurus, CVII, 161, 556, 558, 591 ; CX, 60 ; CXI, 28, 29, 30, 31, 36, 736 ; CXII, 851, 1157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 68, 69, 71. — Haymo, CXVI, 307.—Paschasius Radbertus, CXX, 109. — Joannes Scotus, CXXII, 125, 283, 1035-1064. — Isidorus Mercator, CXXX, 567. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002. — Humbertus Cardinal., CXLIII, 1123. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 560, 764, 796, 798, 922. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1347.—Guibertus, CLVI, 49, 67.— S. Anselmus, CLVIII, 265, 637. — Ivo Carnotens., CLXI, 985, 991. — S. Bruno Signiacens, CLXIV, 148, 166, 555. — Rupertus, CLXVII, 206, 207, 208, 213, 320, 974 ; CLXVIII, 657, 778, 967 ; CLXIX, 71, 976, 1239, 1241. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1114, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 582. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33 ; CLXXVI, 80, 81, 83, 85, 87, 245, 247, 250, 253, 262. — Petrus Abælardus, CLXXXIII, 1412. — S. Bernardus, CLXXXIV, 313, 426, 429, 496, 617, 1195. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 86, 719, 722, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 249, 654, 739 ; CXCII, 82, 251, 338, 409, 416, 417, 509.— Garnerius, CXCIII, 23, 30, 34, 156, 229, 256, 277. 354, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 417, 418, 755, 770, 771, 775, 788, 789, 839, 869, 879. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 321, 325, 326. — Philipus de Harveng, CCIII, 332.— Petrus Cantor, CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 318, 319, 382.

II. — *De angelorum fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria.*

Angeli creati sunt libero arbitrio et recta voluntate dotati. Sciebant quod possent mutare hanc voluntatem, vel in ea perseverare; quod juste punirentur, si peccarent. Cum ergo omnes scirent quid deberent velle vel non velle, et non debere velle quod qui prævaricaverunt voluerunt, boni angeli magis zelantes justitiam quam habebant, quam illud quod non habebant, et in ea fortiter permanentes, meruerunt firmitatem æternæ perseverantiæ, et beatitudinis quam antea minus acceperant. Tunc gratia et suo merito, non natura, nec casu malorum, adepti sunt quidquid potuerunt, et incommutabiles et confirmati in omni bono facti sunt. Unde per illud dictum pariter ad illos : « Quid habes quod non accepisti? » agnoscentes se non habere primam rectitudinis voluntatem ; meruerunt nec aliud posse velle, vel illam non velle. Inde patet Deum dedisse angelis posse deserere justitiam, ut possent eam quodam modo sibi dare, et eis indulsisse gloriam ultra proprii laboris mercedem.

Tertullianus, I, 1306. — Lactantius, VI, 330. — S. Hilarius, IX, 948, 949; X, 374. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1267, 1269. — S. Ambrosius, XVI 564, 618; XVII, 417. — S. Hieronymus, XXII, 686, 687, 910; XXIV, 444, 534, 780; XXV, 1142; XXVI, 319, 489. — S. Augustinus, XXXIV, 154; XXXVI, 507; XXXVII, 1093, 1895, 1901, 1941 ; XL, 246, 359, 707 ; XLI, 220, 346, 349, 350, 357, 407, 551, 751 ; XLII, 418, 677, 678, 803 ; XLIV, 601, 936. — Marius Mercator, XLVIII, 198. — Petrus Chrysologus, LII, 526, 546, 547. — S. Maximus Taurinens., LVII, 657, 739. — Gennadius, LVIII, 984, 996, 1018, 1019. — Prudentius, LIX, 1024. — Eugyppius, LXII, 711, 1025. — S. Fulgentius, LXV, 245, 526, 700. — Junilius, LXVIII, 30. — Cassiodorus, LXX, 726. — Vitæ Patrum, LXXIII, 979. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 517, 647; LXXVI, 1245; LXXIX, 66, 81, 83, 84, 213, 496, 652. — Taio, LXXX, 751. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXIII, 1240. — Wicbodus, XCVI, 1119. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 304, 305. — Alcuinus, CI, 1070. — S. Agobardus, CIV, 203. — Rabanus Maurus, CVII, 556, 591; CX, 60; CXII, 1157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 72. — Haymo, CXVIII, 950. — Paschasius Radbertus, CXX, 109. — Joannes Scotus, CXXII, 1035, 1040, 1048, 1056. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 560, 796, 922. — Lanfrancus, CL, 288, 294. — S. Bruno Carthus, CLII, 1119; CLIII, 208. — Guibertus, CLVI, 146. — S. Anselmus, CLVIII, 332, 333, 350, 352, 353, 356, 382, 638. — Ivo Carnotens., CLXI, 985, 989. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 167, 556. — Rupertus, CLXVII, 206, 207, 211, 270, 271, 320, 321, 407; CLXVIII, 777, 968, 1005, 1337, 1510, 1627, 1628; CLXIX, 971, 996, 1160, 1161, 1236, 4367; CLXX, 75, 252. — Hildebertus, CLXXI, 1111. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1118. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33 ; CLXXVI, 82, 245, 251, 254, 325. — S. Bernardus, CLXXXIII, 355, 915; CLXXXIV, 313, 496, 617. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 884, 886, 1076. — Petrus Lombardus, CXCI, 1445, 1575, 1602, 1652. — Garnerius, CXCIII, 156, 231, 354, 373. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 418, 770, 775, 839, 879. — Adamus Præmons-

tratens., CXCVIII, 320, 321, 325, 326. — Petrus Cantor., CCV, 142, 225. — Alanus de Insulis, CCX, 317, 318, 374. — Petrus Pictaviens., CCXI, 941, 943, 945.

III. — *De hierarchia angelica, et ejusdem cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus.*

Angeli non sunt inter se æquales, sed in potestate et in ordine differt alter ab altero, ut sol, luna et stellæ. Novem enim sunt cœlestium essentiarum ordines. Illarum prima dispositio constat Cherubim, Seraphim et Thronis; media, Dominationibus, Principatibus et Potestatibus; ultima, Virtutibus, archangelis et angelis; hoc est, omnes istos spiritus distinctos esse in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo. Sunt ergo inter ipsos nomina, officia, merita, gradus quæ a nobis conjici et discerni queunt. Unde nobis putandum angelos excellere in notitia divinorum judiciorum, et angelos dici qui singuli singulis hominibus dati creduntur; angelis præesse archangelos, qui, primi in cognitione internorum Dei consiliorum, et perfecte conscii mysteriorum divinorum, nonnisi ob præcipuas et maximas causas mittuntur; super istos esse Virtutes, quibus nutu potenti vel opere signa et prodigia, in elementis sive ex elementis facta, apparent ad commonitionem mortalium; Potestates istis superiores esse, quarum virtute malitia tyrannica dæmonum deturbatur, comprimitur et evacuatur, et malignitas aeris hujus coercetur, ne quantum vult noceat, et ne malignari possit, nisi ut prosit; Principatus his quoque prælatos, quorum moderamine et sapientia potestas, principatus in terris, jura regnorum et altitudo dignitatum ad nutum Omnipotentis construuntur, distribuuntur, reguntur, limitantur, transferuntur, mutilantur et mutantur; Dominationes adeo cunctis supereminere præfatis ordinibus ut, respectu horum, cæteri videantur omnes administratorii spiritus et ad istos tanquam ad dominos, istorum referri actus; Thronos alto etiam a Dominationibus evolasse recessu, qui, ex eo quod sedent, Throni dicuntur, et ex eo sedent quod sedit in eis Deus, et in eis seipsum infundit et eis sua arcana patefacit, ut per ipsos ea transmittantur ad inferiores. Ista sessio est summa tranquillitas, placidissima serenitas, pax quæ exsuperat omnem intellectum. Sic isti sunt simillimi Omnipotenti qui sedet in Thronis Dominus Sabaoth, judicans omnia cum tranquillitate, placidissimus, serenissimus, pacatissimus. Nobis putandum adhuc Cherubim fluenta scientiæ ex ipso sapientiæ fonte, ore Altissimi, haurire et effundere; Seraphim tandem spiritus totos divino igne succensos, succendere universa, ut singuli cives singulæ sint lucernæ ardentes et lucentes, ardentes charitate, lucentes cognitione. Hinc patet eorum dissimilitudo, etc.

Tertullianus, II, 407. — Lactantius, VI, 149, 925, 926. — S. Hilarius, IX, 449, 521, 773. — S. Ambrosius, XIV, 130, 131; XV, 1756; XVI, 719; XVIII, 529. — S. Hieronymus, XXIII, 416, 563; XXIV, 452, 524, 553, 670, 870; XXV, 27, 28; XXVI, 179, 180, 561. — S. Augustinus, XXXV, 1596; XXXVI, 104; XXXVII, 1580, 1757, 1901; XXXVIII, 691; XLI, 274, 320, 345, 357, 402, 717, 870. — Cassianus, XLIX, 737, 746. — S. Prosper, LI, 289. — S. Petrus Chrysologus, LII, 194, 396, 409, 445, 526, 598, 600, 601. — S. Salvianus, LIII, 41. — S. Leo Magnus, LV, 102, 103. — Gennadius, LVIII, 984, 1040. — Prudentius, LIX, 936, 937; LX, 196, 197. — Dracontius, LX, 787, 834. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 461, 462. — Eugyppius, LXII, 818, 819, 1024. — S. Fulgentius, LXV, 599. — S. Benedictus Monach., LXVI, 382. — Junilius, LXVIII, 30, 31. — Cassiodorus, LXX, 166, 1167, 1168. — Vita Patrum, LXXIII, 1086. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 665, 666; LXXVI, 29, 883, 1264, 1273, 1286; LXXVII, 786; LXXVIII, 271, 639. — Taio, LXXX, 744, 750. — S. Isidorus Hispalens., LXXXII, 1230. — S. Hildefonsus, XCVI, 89, 90. — Vicbodus, XCVI, 1118, 1119. — Alcuinus, C, 287, 288, 517, 824, 1135, 1144; CI, 34, 1011, 1080. — S. Agobardus, CIV, 203, 226, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus Maurus, CVII, 161, 558; CVIII, 130, 463, 1127, 1222; CX, 60; CXI, 30, 31, 36, 736; CXII, 1157, 1611. Walafridus Strabus, CXIII, 69, 70, 71. — Paschasius Radbertus, CXX, 109. — Joannes Scotus, CXXII, 125, 284, 1036, 1038, 1042, 1054, 1060, 1864. — Isidorus Mercator, CXXX, 568. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 56. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 150. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 506, 561, 565, 795, 796, 923. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 378, 379. — Guibertus, CLVI, 49, 66, 67, 146. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 238, 736, 738, 816. — Ivo Carnotens., CLXI, 256, 991. — S. Bruno Signiacens., CLIV, 170, 192, 857, 858, 879, 880. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 321, 975; CLXVIII, 967; CLXIX, 976, 1239, 1242. — Hildebertus, CLXXI, 1112, 1113. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1180, 1182, 1187, 1189. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 376, 1003, 1017, 1083, 1103, 1017, 1107; CLXXVI, 85, 86, 87, 240, 551, 260, 262. — Petrus Abælardus, CLXXVIII; 412, 1403, 1420. — S. Bernardus, CLXXXIV, 312, 426, 404. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 87, 720, 1022, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 249, 738; CXCII, 81, 251, 339, 406, 509. — Garnerius, CXCIII, 24, 34, 227, 256, 277, 354, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 418, 756, 775, 839, 880. — Adamus Præmonstratens. CXCVIII, 320, 325, 326. — Petrus Cantor, CCV, 141, 225. — Thomas Cisterciens., CCVI, 146, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 319, 382. — Petrus Pictaviens., CCXI, 951.

IV. — *De angelorum spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus.*

Cum in angelicis ordinibus, eo natura sit subtilior, quo Dei imago in eis expressior sit, hic ostenditur angelos omnes esse similitudinem Dei, lucem, incorporeos, spiritus, in semetipsis potentes, gloriosos, visione Dei beatos, perfectos, in genere suo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, impassibiles, non creatos, sed factos gratia, non natura, mente puros, affectu benignos, in seipsos amantes, religione pios, castimonia integros, unanimitate individuos, pace securos, omni scientia ornatos, omni pulchritudine decoratos, uni Deo sapientes, momento ubique adesse, scire omnia, cum in Deo omnia conspiciant, et sane sine difficultate omnia posse quæ facere volunt; eorum subtilitati omnia pervia esse; illos esse in immensum rationales, participes æternitatis, veritatis et voluntatis Dei, etc. In hoc articulo de omnium inter se similitudine agitur, etc. — Non omittitur Christum eos instaurasse, ita ut post ipsius adventum multa didicerint quod antea ignorabant, etc., etc.

Tertullianus, I, 405, 407; II, 294, 297, 658, 764, 765. —Cyprianus, III, 1155. Arnobius, V, 864. — Lactantius, VI, 750, 939, 962, 963. — S. Hilarius, IX, 948, 949; X, 113, 116. — Philastrius, XII, 1218, 1219, 1253. — — S. Ambrosius, XIV, 440; XV, 1731, 1733; XVI, 593, 719, 724. — S. Hieronymus, XXV, 1424; XXVI, 319, 489. — S. Augustinus, XXXII, 331, 855, 1278; XXXIV, 270, 316, 317, 334, 335, 354, 390, 439; XXXVI, 895, 507, 995, 1001, 1009; XXXVII, 1093, 1094, 1049, 1096, 1121, 1132, 1348, 1553, 1709, 1757, 1776, 1906; XXXVIII, 104, 138, 1262; XXXIX, 708; XL, 1608, 1634; XLI, 263, 325, 343, 357, 467, 468, 751; XLIV, 601.— Cassianus, XLIX, 730, 746, 751.—S. Prosper, LI, 289. — S. Petrus Chrysologus, LII, 409, 413, 526, 543, 575. — S. Leo Magnus, LV, 103, 104, 107, 112, 223, 436. — S. Maximus Taurinens., LVII, 322, 657. — Gennadius, LVIII, 984, 996, 1018, 1019, 1020, 1035. — Prudentius, LIX, 1023, 1024; LX, 197. — Paulinus Nolanus, LXI, 400. — Eugyppius, LXII, 630, 635, 765, 813, 854. — S. Fulgentius, LXV, 283, 521, 587, 686, 687, 700. — Cassiodorus, LXX, 242, 684, 726. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 163. — Vitæ Patrum, LXXIII, 167, 206, 218, 258, 802, 825, 979.—S. Gregorius Magnus, LXXV, 555, 642; LXXVI, 1110, 1114, 1250; LXXIX, 24, 496.—S. Paulinus, XCIX, 290. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 272, 273, 274; LXXXII, 273; LXXXIII, 1231, 1241; LXXXV, 606, 700. — Alcuinus, C, 539, 1035, 1071, 1135; CI, 34. — S. Agobardus, CIV, 203, 225, 265. — Rabanus Maurus, CVII, 445, 463, 552, 556, 558; CVIII, 26, 130, 1127, 1158, 1187, 1190, 1191. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 70. — S. Lupus, CXIX, 582, 583. — Paschasius Radbertus, CXX, 613, 615, 639. — Joannes Scotus, CXXII, 125, 284, 1036, 1040, 1043, 1048, 1063. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 560, 564, 796, 922. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1347; CLIII, 192. — Guibertus, CLVI, 585, 670. — Ivo Carnotens., CLXI, 989, 990. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 212; CLXIX, 331. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1109. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1108, 1116. — Godefridus, CLXXIV, 761. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 34, 528, 1003, 1017; CLXXVI, 81, 83, 249, 254. — S. Bernardus, CLXXXIII, 71, 229, 230, 364, 449, 493, 564, 800, 952, 985; CLXXXIV, 496, 817. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 719, 1023, 1026. — Garnerius, CXCIII, 24, 37, 372. Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 755, 775, 789, 869, 870. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 325, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 304, 412, 714. — Alanus de Insulis, CCX, 382, 383.

V. — *De angelorum legatione a Deo ad homines.*

Angelorum nomen, ut omnibus notum, est officii et operationis nomen, non vero proprietatis et naturæ. Etsi omnes ordines cœlestium spirituum generaliter angeli vocentur, cum omnes indiscriminatim mitti possint, hoc nomine soli proprie donantur qui mittuntur etiam Seraphim, quando mittuntur, qui ardentes vel incendentes interpretantur. Etenim multoties Deus operatus est per bonos angelos. Illi per verum corpus assumptum frequenter in forma humana et vera carne in suo genere, apparuerunt hominibus ad insignes Dei voluntates denuntiandas; primum certe Adæ cum Cherubim, igneo armatur gladio, ante paradisum collocatus fuit, ut ingressum ei prohiberet. Tres Abrahæ, Saræ et Lot apparent, hospitio suscipiuntur; per ipsos Sodoma evertitur, Ad Jacob, Manue, etc., ad B. Mariam Virginem et ejus sponsum S. Joseph mittuntur. A Seraphim purgatus fuit Isaias propheta. Raphael, Gabriel, Michael nominantur. Notus piscinæ Probaticæ angelus. Lazari anima portatur ab angelis in sinum Abrahæ. Joannis et Christi nativitatem annuntiarunt; Christo in deserto ministrarunt, eum resurgentem et ascendentem in cœlum viderunt, etc., etc. In Actibus apostolorum variæ leguntur missiones et visiones angelorum; in templo Hierosolymitano angelorum voces auditæ fuerunt qui eversionem totamque ejus ruinam præmonuerunt, etc., etc.

Tertullianus, I, 407, 1205, 1206, II, 757, 765, 885. — S. Hilarius, X, 136, 143. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1247, 1253. — S. Ambrosius, XV, 1545; XVI, 270, 724, 1010. — Tichonius, XVIII, 17. — Sulpicius Severus, XX, 217, 219. — S. Hieronymus, XXIII, 416, 992, 1054, 1059; XXIV, 453; XXV, 1399, 1424; XXVI, 216, 367, 489. — S. Augustinus, XXXIII, 602-604; XXXIV, 557, 558; XXXV, 2191-2194; XXXVI, 507, 666, 895, 1001; XXXVII, 1166, 1385, 1395; XXXVIII, 57, 60, 64, 100, 101, 230; XXXIX, 1544; XLI, 396; XLII, 614. — Cassianus, XLIX, 746, 751. — S. Prosper, LI, 287. — S. Petrus Chrysologus, LII, 445, 530, 537, 605, 657, 739. — S. Leo Magnus, LV, 104, 112, 223. — S. Maximus Taurinens., LVII, 323. — Gennadius, LVIII, 984, 985, 1018, 1120, 1135. — Prudentius, LX, 101, 375. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 400, 445, 641. — Engyppius, LXII, 676, 765, 854. — S. Fulgentius, LXV, 522, 599. — S. Benedictus Monach., LXVI, 582. — Junilius, LXVIII, 30. — Ammonius, LXVIII, 255, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 684, 726. — Vitæ Patrum, LXXIII, 271, 301, 825, 904, 1100, 1151; LXXIV, 125, 209, 322, 745. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 405, 507, 555; LXXVI, 1110, 1253, 1254, 1264, 1285. — Taio, LXXX, 744, 745, — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 1231, 1240. S. Hildefonsus, XCVI, 89, 90. — Vicbodus, XCVI, 1118. — Alcuinus, C, 1135, 1145; CI, 34, 37, 1080. — S. Agobardus, CIV, 203, 225, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus, Maurus, CVII, 556, 1191, 1611; CXI, 31, 36, 736; CXII, 1157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71. — Paschasius Radbertus, CXX, 109, 1010. — Joannes Scotus, CXXII, 282, 1036, 1039, 1044, 1053, 1058, 1063. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 56. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — Humbertus cardinal., CXLIII, 1123, 1124. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 560, 764, 922. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 378. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1347; CLIII, 192. — Guibertus, CLVI, 585. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 736, 737, 738. — Ivo Carnotens., CLXI, 256, 991. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 170, 192, 193, 857, 879, 880. — Rupertus, CLXVII, 212; CLXIX, 331. — Hildebertus, CLXXI, 1116, 863. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1180, 1183, 1186, 1189. — Godefridus, CLXXIV, 23, 36, 70, 129, 294, 306, 1113. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 34, 528, 1003; CLXXVI, 83, 254. — Abælardus, CLXXVIII, 1403. — S. Bernardus, CLXXXIII, 72, 228, 350, 449, 800, 952, 985; CLXXXIV, 496, 617. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 1025. — Garnerius, CXCIII, 24, 36, 373. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 755, 789, 869, 870. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 325, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 304, 412, 714. — Petrus Cantor., CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 319, 382.

VI. — ***De angelorum munere in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga homines, tum ad spiritualia, tum ad corporalia.***

Nihil unquam Deus, tum sibi, tum nobis, melius instituit quam angelos. Etenim hi spiritus in cœlis, æterno Dei imperio suaviter et liberaliter serviunt, sine fine ei concinunt et ab ipsius contemplatione nunquam resiliunt. In Deo incommutabilem veritatem videntes, secundum eam suas dirigunt voluntates. Explicatur quomodo Deum semper videntes, indesinenter desiderent in eum prospicere, etc. At erga nos dici possunt Dei membra; ejus sunt oculi quibus nos misericorditer prospicit. Eorum meritum est quod cupiunt bonum nostrum; ad hoc per totum mundum discurrunt in nostrum auxilium. Sacram in primis altaris Eucharistiam cum tremore circumstant. Post nos admonent ut pœnitentiam agamus. Gratulantur spiritualibus athletis fortiter pugnantibus; stant pennis volantes et pugnant pro nobis. Omnia nobis serviunt; consolationes nobis subministrant; de nostra redemptione gaudent; eorum præsidium tentatis, et infirmis præsens est; at præcipue adest morituris. Tunc, in hora mortis, viam præparant ante nos; omnes, ceu angelus custos, et ei se ipsos sociantes, animas ad cœlum ducunt eisque sedes assignant, etc., etc.

Tertullianus, I, 1174; II, 233, 623, 713. — S. Cyprianus, IV, 650. — S. Hilarius, X, 117, 119, 516, 603. — S. Ambrosius, XVI, 610, 724, 1076; XVII, 417. — S. Gaudentius, XX, 837. — S. Hieronymus, XXII, 1043; XXIII, 1053, 1107; XXIV, 293, 661, 780, 870; XXV, 27; XXVIII, 621. — S. Augustinus, XXXII, 602, 852; XXXIII, 355; XXXIV, 404, 435; XXXVI, 751, 1001, 1009; XXXVII, 1121, 1379, 1385, 1553, 1941; XXXIX, 1617; XL, 261, 233; XLI, 261, 304, 312, 337, 374, 407, 437, 627, 654, 692, 717, 797; XLII, 418, 614; XLIV, 936. — S. Prosper, LI, 493. — S. Petrus Chrysologus, LII, 332, 413, 526, 530, 543, 598, 601, 640. — S Maximus Taurinens., LVII, 322, 537, 739. — Gennadius, LVIII, 995, 1049. — Prudentius, LX, 102, 375. — S. Paulinus Nolan., LXI, 401, 471, 641. — Eugyppius, LXII, 650, 676, 837, 1025. — S. Fulgentius, LXV, 166, 284, 686. — S. Benedictus monach., LXVI, 382. — Junilius, LVIII, 30, 31. — Ammonius, LXVIII, 235, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 166, 242, 726. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 829. — Vitæ Patrum, LXXIII, 152, 216, 218, 258, 271, 301, 745, 802, 825, 892, 900, 904. 982, 985, 1010, 1047, 1100, 1135, 1151, 1167. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 96, 175, 525, 555, 642; LXXVI, 1104, 1254, 1264, 1288; LXXVII, 659. — Taio, LXXX, 756, 757. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 273, 274; LXXXIII, 1241; LXXXIV, 606, 700. — Liturgia Mozarabica, LXXXV, 606, 608. — S. Hildefonsus, XCVI, 89. — Vicbodus, XCVI, 1107, 1118. — S. Julianus. XCVII, 596, 597. — Alcuinus, C, 287, 333, 517, 824, 1070, 1135, 1138, 1145; CI, 1011, 1081. — S. Benedictus Anianens., CIII, 839. — S. Agobardus, CIV, 203, 224, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus Maurus, CVII, 556, 591; CX, 60; CXI, 28, 31; CXII, 157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71, 72. — Haymo, CXVI, 307, 308; CXVIII, 950. — Paschasius Radbertus, CXX, 613. — Joannes Scotus, CXXII, 1034, 1042, 1048, 1060. — Isidorus Mercator, CXXX, 567. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002 — Humbertus Cardinal., CXLIII, 1123. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 764, 798, 921; CXLV, 477, 478, 734. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1348. — Guibertus, CLVI, 49, 67. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 265, 636. — Ivo-Carnotens., CLXI, 991, 992, 993. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 556. — Rupertus, CLXVII, 206, 207, 213, 270, 271, 319, 320, 492, 493, 1598, 1599, 1819, 1820; CLXVIII, 778, 968, 972, 1005, 1006, 1337, 1338, 1510, 1627, 1628; CLXIX, 390, 391, 403, 404, 815, 830, 831, 866, 935, 936, 959, 960, 991, 1097, 1098, 1099, 1100, 1112, 1113, 1160, 1161, 1235, 1236, 1240, 1241, 1368. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 582. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 376; CLXXVI, 80, 83, 87, 247, 250, 252, 262. — S. Bernardus, CLXXXIV, 426, 429, 617, 1195. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 719, 743, 878, 880, 882, 883, 892, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 654, 739; CXCII, 82, 338, 416, 417, 509. — Garnerius. CXCIII, 23, 34, 229, 256, 277, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 417, 755, 771, 788, 839, 869, 878, 880. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 321, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 331, 333. — Petrus Cantor, CCVI, 52, 141. — Thomas Cisterciens., CCVI, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 319, 381. — Petrus Pictaviens., CCXI, 941, 943, 955.

XXXIV.

INDEX DE ANGELIS CUSTODIBUS.

Angeli Dei sunt etiam nostri angeli. Gentes, ex sacra Scriptura, dividuntur secundum eorum numerum. Unde sunt angeli custodes publici et privati. Illi quamdam cum genere humano spiritalis consanguinitatis parentelam habent. Angelorum custodum tutela munit imperia, regna, provincias, urbes, pagos, conventus et Ecclesias, etc. Ubique fidelibus cunctis assistunt, unusquisque suum habet angelum custodem, qui nos juvat contra nequitias spiritales. Non enim infirmitas nostra, nisi datis ad custodiam angelis, tot tantisque spiritualium cœlestium nequitiis obsisteret. Angelorum custodum protectio erga nos est necessaria. Nostri salutis studiosi, cupidi et solliciti, nos consolantur, visitant et adjuvant; nostris præsunt orationibus; ambitioso famulatu desideria et orationes nostras ad Deum pervehunt; nos fratres suos dicunt. Hic etiam exponitur eorum opere opus esse moribundis; eorum manibus animas nostras in cœlum deferri, etc., etc...; fiduciam erga eos maximam a nobis habendam, et reverentiam et devotionem; ab eis quærendum auxilium; eorum offensam quam maxime cavendam, etc., etc.

Tertullianus. II, 885, 899. — S. Cyprianus, III, 1155; IV, 574. — S. Victorinus, V, 306, 313. — Lactantius, VI, 330, 1334. — S. Hilarius, IX, 280, 396; X, 455. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XV, 1203, 1204, 1293, 1756; XVI, 724, 1010, 1076. — Sulpicius Severus, XX, 217. — Rufinus, XXI, 428, 429, 460. — S. Hieronymus, XXII, 687, 1200; XXIII, 1053; XXIV, 216, 229, 230, 293, 370, 455, 553, 621, 661, 670, 870; XXV, 526, 1442, 1483; XXVI, 31, 130, 560; XXVIII, 618, 621. — S. Augustinus, XXXIV, 390; XXXV, 2006; XXXVI, 751; XXXVII, 1348, 1357, 1859; XLI, 210, 268, 291; XLII, 272, 304, 615, 727, 741, 803. — Cassianus, XLIX, 750. — S. Petrus Chrysologus, LII, 396, 413, 530, 537, 575, 589, 600, 601, 602. — Gennadius, LXIII, 984, 1020. — Prudentius, LIX, 936; LX, 102, 375. — S. Paulinus, LXI, 245, 294, 400, 787. — Eugyppius, LXII, 813, 588, 621, 710, 950, 1024. — Fulgentius, LXV, 166, 240, 284. — S. Benedictus monach., LXVI, 382. — Cassiodorus, LXIX, 1168, 1197; LXX, 166, 736, 1042, 1197. — Vitæ Patrum, LXXIII, 242, 206, 219, 258, 271, 331, 904, 1160, 1166. — Gregorius Magnus, LXXV, 65, 95, 176; LXXVI, 324, 559; LXXVII, 365; LXXIX, 500. — Taio, LXXX, 746, 747. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXV, 605. — Alcuinus, C. 1091, 1100, 1135, 1145; CI, 37, 1080, 1081. — S. Agobardus, CIV, 225, 265. — Rabanus Maurus, CVII, 161, 558, 591; CXI, 31, 36; CXII, 851, 1191, 1611 — Walafridus Strabus, CXIV, 1074. — Haymo, CXVI, 307, 308. — Paschasius Radbertus, CXX, 613, 639. — Joannes Scotus, CXXII, 1036-1064. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 560, 764, 796, 922; CXLV, 478, 734. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 1347. — Guibertus, CLVI, 49, 67. — S. Anselmus, CLVIII, 623, 625, 648, 656, 733, 776, 777. — Ivo Carnotens., CLXI, 886, 987. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 371, 355. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 320, 974; CLXVIII, 778, 967; CLXIX, 71, 976, 1239, 1241. — Hildebertus, CLXXI, 198, 734, 864, 1115. — Honorius. Augustodunens., CLXXII, 1114, 1188. — Hugo a S. Victore, CLXXVI, 88 233, 235, 526, 915, 1035, 1111. — Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1412. — S. Bernardus. CLXXXIII, 71, 92, 232, 235, 236, 297, 348, 355, 426, 448, 526, 580, 807, 808, 809, 915, 1035, 1110, 1113, 1156; CLXXXIV, 210, 313, 426, 429. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 86, 719, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 249, 739; CXCII, 251, 339, 409, 509. — Garnerius, CXCIII, 23, 24, 30, 149, 187, 156, 229, 231, 306, 354, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 418, 755, 771, 788, 869, 879. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 321, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 287, 303, 325, 331, 332, 412, 434, 435, 714, 715, 866, 867, 1141. — Petrus Cantor., CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147. — Alanus de Insulis, CCX, 374, 382. — Petrus Pictaviens., CCXI, 955.

XXXV.

INDEX DE DÆMONIBUS,

In quo exhibetur, ordine logico, quidquid nobis tradidere Patres I) de eorum lapsu et eorum nominibus ex tunc illis inditis, II) de prærogativis seu donis amissis III) de servatis, utpote naturaliter et radicitus eorum naturæ inhærentibus, IV) de pœnis ipsis inflictis sive in aere, vel in inferis, vel cum hominibus habitent, V) de illorum ob permissum divinum, impugnationibus in homines.

I. — *De dæmonum lapsu et nominibus.*

Dæmones, per suum liberum arbitrium, corruerunt a novem ordinibus angelorum. Noluerunt ut Deus solus dominaretur; voluerunt esse similes Deo. Sic peccaverunt, volendo inordinate plusquam acceperant, volendo commodum quod non debebant velle et non volendo quod debuissent velle. Hujus tamen pravæ voluntatis et lapsus tota ratio est Deum non eis dedisse perseverantiam, et ideo non dedisse quia illi non eam acceperunt..., etc. Aperte ostenditur ab initio fuisse bonos, at semetipsos effecisse sua culpa injustos, etc. Nomina quibus designantur, ut Diabolus, Leviathan, Serpens, Leo, Aquilo, Nox, etc.

Tertullianus, I, 405, 415, 434, 459, 700, 703, 1256, 1257, 1306; II, 54, 102, 104, 105, 106, 297, 319, 671, 899. — S. Cyprianus. IV, 430, 631, 634, 639, 642. — Lactantius, VI, 293, 330, 341, 443, 648, 653, 1054, 1035. — S. Hilarius, IX, 406, 419, 928; X, 456, 612, 723. — S. Zeno, XI, 437. — S. Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XIV, 921, 1243; XV, 163, 1544, 1545; XVI, 203; XVII, 160, 417, 598, 658, 878, 880. — Tichonius, XVIII, 55, 56, 57, 59. — S. Chromatius, XX, 367, 368. — Sedulius, XX, 650, 729, 1126. — S. Gaudentius, XX, 930. — Rufinus, XXI, 679, 729, 767. — S. Hieronymus, XXII, 111, 412, 422, 504, 571; XXIII, 24, 44, 151, 152, 348, 643, 1141; XXIV, 234, 288, 345, 409, 1037, 1064; XXV, 412, 577; XXVI, 96. 467, 497; XXVII, 199, 674. — S. Augustinus, XXXIII. 602; XXXIV, 203, 206, 435, 437, 441, 442, 445, 449; XXXV, 2057, 2053, 2297, 2298, 2299; XXXVI, 709; XXXVII, 1168, 1220, 1243, 1245, 1375, 1608, 1623, 1757; XXXVIII, 100, 101, 103, 785, 1080; XL, 333, 561, 585, 587; XLI, 221, 224, 238, 241, 263, 282, 330, 355. 374, 402, 419, 502, 641, 670, 671, 714, 717, 727, 786; XLII, 409, 591, 615, 897; XLIII, 266, 720; XLIV, 429, 585, 589, 670, 692, 717, 733, 734, 837, 922. 932; XLV, 1162, 1163, 1269, 1436, 1537, 1553, 1576. — Marius, Mercator, XLVIII, 198, 310. — Cassianus, XLIX, 426, 637, 694, 733, 752, 967. — S. Prosper, LI, 333, 621, 623. — S. Petrus Chrysologus, LII, 187, 188, 194, 222, 226, 274, 398, 522, 630, 646, 729, 745. — S. Leo Magnus, LIV, 217, 218, 288, 296, 334, 348, 383, 445, 683; LV, 139; LVI, 859. — S. Maximus Taurinens., LVII, 314, 715, 797. — Gennadius, LVIII, 984, 996, 1034, 1035. — Prudentius, LIX, 812, 1021, 1024, 1027. — Dracontius, LX, 418. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 471, 472, 678. — Eugyppius, LXII, 587, 620, 623,

II. — *De dæmonum prærogativis lapsu amissis.*

Si non penitus suo casu amiserunt angeli apostatæ proprietates spiritales quibus conditi fuerunt et quas angeli fideles suo merito adauxerunt, quam in immensum eas mutilarunt! Et dotes morales, ut intelligentia, potestas, scientia, etc., ad nutum Dei, ex tunc subjectæ et limitatæ sunt. Quas habebant ad maxima et summa, redacta sunt ad infima. Quanto sublimior erat horum spirituum natura, tanto vilior facta fuit. Ergo e cœlo illos delapsos esse post ruinam, veritatem et justitiam amisisse, in malitia obstinatos esse, ad nihil nisi ad malitiam et improbitatem intentos esse, etc., ostenditur; non habere arbitrium ad benefaciendum, sed ad maximam malevolentiam pœna suorum scelerum obduratum. Unde latiori sensu ceciderunt tam ab eo quod accepturi erant quam ab eo quod jam acceperant, et altero sensu strictiore et arctiore tantum ceciderunt ab eo quod accepturi erant.

III. — *De prærogativis et donis dæmonum servatis.*

Prævaricatores angeli, sanctitate, veritate, justitia et aliis donis supernaturalibus amissis, non tamen amiserunt spiritalitatem, immortalitatem, agilitatem, etc., nec vivacem angelicæ naturæ sensum, et alia huic naturæ radicitus inhærentia. In illis adhuc plurima inest scientia, intelligentia, perspicacitas, subtilitas et tenuitas ad utramque hominis substantiam invadendam. Nam quanto eorum natura est subtilior hominum natura, tanto in omnibus artibus peritiores sunt quam ullus hominum... Non tamen sciunt omnia, nec sciunt futura nisi quantum ex transactis colligunt aut subtilitate naturæ, aut experientia temporum, vel quantum Deus sinit eos scire. Non possunt etiam quæ volunt, nec omnino poterunt. Ad malum prorsus efficaces sunt, non tamen quantum volunt, sed quantum a Deo vel a bonis angelis permittuntur, verbi gratia, eorum artibus et præstigiis oracula et miracula edebantur quæ ethnici deorum suorum industriæ ascribebant, etc. etc. Eorum etiam fortitudo non timenda; ipsis nostra voluntate subjicimur, etc. A Christo per crucem victi sunt; a Christianis, per adjurationes, orationes, jejunia, etc., pariter debellantur, etc. Ibi tandem ostenditur esse nos in potestate dæmonum omnes positos, propter Adæ peccatum nec tamen alienos esse a lege

potestatis Dei, quæcunque, Deo judicante, illis tradi posse ita quod a Dei potestate sub qua ipsi sunt constituti, aliena esse non possint... etc... Unde de facto strictiore sensu servaverunt quæcunque acceperant, cum de plus aut minus tantum agitur.

Tertullianus, I, 406, 407, 459, 618, 688, 703, 977, 1175, 1205, 1241, 1306; II, 693, 732, 748, 889, 899, 912, 1241. — Minutius Felix, III, 328, 356. — S. Cyprianus, IV, 772, 834, 1151. — Arnobius, V, 773. — Lactantius, VI, 332, 333, 336, 338, 623, 653, 1034. — S. Hilarius, IX, 419. — S. Ambrosius, XV, 306, 602, 1064, 1681, 1728; XVI, 407; XVII, 58, 797. — S. Gaudentius, XX, 858, 930. — S. Hieronymus, XXII, 111, 344, 396, 401, 424, 893, 961; XXIV, 527; XXVI, 441, 442, 546. — S. Augustinus, XXXV, 1773, 1838, 1872; XXXVI, 105, 119, 209, 1001, 1002; XXXVII, 1129, 1396, 1687, 1709, 1841, 1854, 1857; XXXVIII, 785, 787, 1080; XXXIX, 1567; XLI, 49, 139, 210, 224, 240, 251, 296, 575, 628, 634, 717, 786; XLII, 33, 409, 539, 668, 737, 897, 1026, 1029; XLIII, 720; XLIV, 429, 589, 692, 719, 734, 922, 932; XLV, 1162, 1269, 1537, 1576. — Cassianus, XLIX, 701, 733, 961. — S. Petrus Chrysologus, LII, 188, 193, 225, 274, 398, 521, 629, 645, 729, 746. — S. Leo Magnus, LIV, 217, 289, 334, 682; LV, 138. — S. Maximus Taurinens., LVII, 313, 714. — Gennadius, LVIII, 995, 1035. — Prudentius, LIX, 811, 1020. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 472. — Eugyppius, LXII, 623, 634, 1005. — S. Fulgentius, LXV, 165, 334. — Cassiodorus, LXX, 82, 336, 627, 703, 779. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1011. — Vitæ Patrum, LXXIII, 137, 267, 290, 847, 938; LXXIV, 87, 143. — S. Gregorius Magnus; LXXV, 577, 589, 631, 645, 665, 669, 702, 739, 1050; LXXVI, 31, 96, 127, 490, 600, 665, 670, 675, 799; LXXVII, 63, 78, 80, 365, 691; LXXVIII, 48, 320, 358, 480, 645, 1243; LXXIX, 26, 81, 159, 205, 346, 652.— Taio, LXXX, 752, 918. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXIV, 747. — Alcuinus, C, 525, 871, 939, 1020, 1025, 1100, 1125; CI, 1255, 1265. — S. Agobardus, CIV, 155, 265, 280. — Rabanus Maurus, CVII, 171; CVIII, 583, 1143, 1147; CIX, 357, 483, 488; CXI, 428. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 1068. — Haymo, CXVI, 311. — Paschasius Radbertus, CXX, 308, 417. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 110, 338, 370; CXLIII, 1129, 1134. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 397, 486, 566, 734, 1001; CXLV, 220, 278, 770. — Lanfrancus, CL, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 992; CLIII, 209. — Guibertus, CLVI, 301, 510. — Vernerus, CLVII, 874. — S. Anselmus, CLVIII, 354, 491, 730. — Ivo Carnotens., CLXI, 984, 1010. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945. — Rupertus, CLXVII, 215, 327, 339, 940, 1022, 1608; CLXIX, 1239; CLXX, 411, 712, 1250. — Hildebertus, CLXXI, 666, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1415. — Codefridus, CLXXIV, 773, 852. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 34, 73. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 808, 1064; CLXXXIII, 526, 597, 602; CLXXXIV, 378, 446, 576, 673, 733, 837, 1298, 1299; CLXXXV, 535, 674, 727. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 745, 1656. — Petrus Lombardus, CXCI, 738, 1381, 1545, 1600; CXCII, 87, 471, 739. — Garnerius, CXCIII, 51, 58, 190, 425. — Adamus Præmonstratens.- CXCVIII, 409, 760. — Philippus de Harveng, CCIII, 408, 721. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 177, 199, 210, 317, 502, 839, 840. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 503, 504.

IV. — *De pœnis dæmonibus illatis.*

Cum angeli apostatæ reparari non potuerint, quia sponte ceciderunt, et irremissibiliter peccaverint, quia eorum culpa tanto damnabilior judicata fuit, quando sublimior erat eorum natura, detrusi sunt, confirmati in æternum in suo casu, e cœlo, Lucifer, et principes ejus, in infernum, et alii socii in hunc tenebrosum aerem qui ipsis est velut carcer, in quo sunt spiritales nequitiæ et in quo ut in inferno ardentes luunt supplicium... Insuper omnem illis viam misericordiæ obstinatio interclusit..... hic ostenditur eos, igne æterno involutos sive in aere, sive in terris, sive in inferis, pœnis æternis esse præparatos, et nihil esse in tali damnatione nisi justum Dei judicium... In fine mundi nihil præter tormenta eos manet, nihilque potestatis nec privilegiorum, usque ad hoc tempus in homines vel aerem relictorum, ipsis superesse, etc.

Tertullianus, I, 1306; II, 777. — Lactantius, VI, 191, 471, 623, 801, 924. — S. Hilarius, IX, 418, 797; X, 723. — S. Ambrosius, XIV, 989, 993; XV, 1205, 1707, 1727, 1739. — S. Gaudentius, XX, 837, 977. — Rufinus, XXI, 679.—S. Hieronymus, XXII, 880; XXIII, 348, 358; XXIV, 137, 676; XXV, 1142, 1246, 1250; XXVI, 38, 55, 109, 497, 546, 1175. — S. Augustinus, XXXIII, 378; XXXVI, 119, 709, 867; XXXVII, 1220, 1255, 1385, 1406, 1850; XXXVIII, 334, 568, 726, 1080, 1209; XXXIX, 1567; XL, 261, 333, 784, 785; XLI, 265, 270, 271; XLII, 50, 591, 597, 616, 1026; XLV, 1553, 1383, 1436, 1537. — Cassianus, XLIX, 733, 742, 747. — S. Prosper, LI, 180, 181.— S. Petrus Chrysologus, LII, 273, 323, 345, 393, 559, 626, 732, 780, 781, 804, 821, 845. — S. Leo Magnus, LIV, 224, 334, 348, 445. — S. Maximus Taurinens., LVII, 314, 320, 686, 716.—Gennadius, LVIII, 983, 1017, 1018.— Dracontius, LX, 362. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 375, 465, 678. — Eugyppius, LXII, 630, 634, 774, 861. — S. Fulgentius, LXV, 331, 478, 687. — S. Benedictus, LXVI, 241. — Cassiodorus, LXX, 70, 82, 242, 703, 738, 825, 1095, 1148. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 217, 1053. — Vitæ Patrum, LXXIII, 129, 137, 139, 290, 668, 797, 962, 902. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 641, 642, 643, 648, 667, 676, 692, 697, 700, 778, 825; LXXVI, 26, 35, 96, 127, 486, 489, 644, 729, 739, 899, 748, 681, 700, 713; LXXVII, 277, 278, 365, 588; LXXVIII, 48, 667; LXXIX, 26, 82, 89, 159, 187, 208, 241, 353, 364, 396. — Taio, LXXX, 751, 918, 988. — Beda Vener., XCIII, 229. — S. Paulinus, XCIX, 275, 268, 269, 275. — Alcuinus, C, 518, 526, 685, 709, 874, 1020, 1110, 1128, 1141; CI, 1070, 1272, 1295.—S. Agobardus, CIV, 158, 182, 275, 280. — Rabanus Maurus, CVIII, 1147; CIX, 42, 483, 487. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 992. — Haymo. Paschasius Radbertus, CXX, 307, 308. — Hincmarus Remens., CXXV, 280, 281. — Isidorus Mercator, CXXX, 757. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 111, 337; CXLIII, 1229, 1134. — Humbertus cardin., CXLIII, 1126, 1133. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 486, 762, 734, 962, 963, 1001; CXLV, 221, 771. — Lanfrancus, CL, 165, 194, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 991; CLIII, 208. — Guibertus, CLVI, 43, 301, 512. — S. Anselmus, CLVIII, 327, 354, 730. — Ivo Carnotens., CLXI, 976, 977, 1006, 1009. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945.—Rupertus, CLXVII, 208, 270, 327, 366, 631, 940, 1022, 1608, CLXIX, 53, 80; LXX, 73, 411, 1056, 1057, 1117, 1251. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 947. — Hildebertus, CLXXI, 584, 1108, 1111. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 48, 1112, 1187. — Godefridus, CLXXIV, 199, 787, 853, 860, 1136. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 74, 642; CLVI, ›7, 289. — Abælardus, CLXXVII, 1130, 1415. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 810, 1009, 1010, 1064; CLXXXIV, 378, 429, 446, 576, 673, 728, 841. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 722, 1027, 1028. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1663. — Petrus Lombardus, CXCI, 129, 737, 1071, 1546, 1601, 1626; CXCII, 88, 265, 471, 740. — Garnerius, CXCIII, 50, 59, 94, 180, 240, 425. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 268. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 411, 761. — Philippus de Harveng, CCIII, 245, 408, 721. — Petrus Cantor, CCV, 44, 58, 191, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 214, 215. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 178, 199, 209, 315, 318, 501, 505, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 503.

V. — *De dæmonum in homines impugnationibus.*

Dæmones nos exterius et interius, ad nostram exercitationem, oppugnare permittuntur. Deus, probationis causa sive vindictæ illis permittit nos tentare per carnis ministerium et unumquemque pro suis moribus. Cum anima se conserere solent ex societate substantiæ et diversitate naturæ. Vias suas malas nobis insinuant; cogitationi, locutioni, et operi nostro semper assistunt, si forte quid inveniant unde apud examen justi Judicis accusatores exsistant. Dæmone pene nullus hominum caret. Ipsis ludus est nos trahere de vitio in vitium... Insuper quoties Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, illos ad ministerium vindictæ mittit, qui tamen divina voluntate coercentur, ne tantum noceant quantum cupiunt... Cum ergo nos innumeris suggestionibus nos tentent, eo quod dulce est ipsis nos peccare, ut peccatorum nostrorum glorientur, nobis est ipsis resistendum, et a nobis Dei auxilium implorandum, etc. Memores esse debemus quod nolenti non nocent, et resistentibus sibi non vulnerant, sed coronant, etc., et nos renuntiasse diabolo, pompis et angelis ejus, etc., etc.

Tertullianus, I, 405, 434, 684, 1296, 1306; II, 11, 18, 54, 106, 294, 297, 748, 899, 912, 916. — S. Cyprianus, III, 453; IV, 573, 776, 779. — Lactantius, VI, 330, 332, 443, 623, 658, 938, 1034, 1035. — S. Hilarius, IX, 607, 678; X, 724. — S. Zeno, XI, 437. — S. Philastrius, XII, 1225, 1262. — S. Ambrosius, XIV, 129, 306, 848, 921, 1114; XVI, 998; XVII, 55, 160, 417, 658, 878. — S. Chromatius, XX, 367. — S. Gaudentius, XX, 838, 930, 977, 978. — Rufinus, XXI, 332, 679. — S. Hieronymus, XXIII, 272, 392, 414; XXIV, 203, 227, 527, 793; XXV, 887, 896,

---

XXXVI.

INDEX DE DURATIONE MUNDI ET EJUS FINE,

DE QUIBUS VARIÆ SS. PATRUM REFERUNTUR SENTENTIÆ.

De postremis temporibus. Lactantius, VI, 1088.

Descendet ignis de cœlo, et consummabuntur omnes homines. Hilarianus, XIII, 1106.

Duæ falces designant illum ignem quo universus mundus delendus est. S. Ambrosius, XVII, 896.

Civitates gentium cadent, cum eo igne quid faciem Domini ad judicium venientis præcedet, omnes gentes delebuntur. S. Ambrosius, XVII, 909.

Multos, fine mundi instante, ignis purgatorius purgando cremabit, sed ante judicium absoluti in sanctorum collegio recipientur. S. Ambrosius XVII, 931.

Ignis de cœlo exiet, quia veniente Domino ad judicium, ignis ante ipsum præcedet, qui non solum omnem catervam impiorum sed et ipsum mundum consumet. XVII, 932.

Ecce terra, ecce aer, ecce mare, cæteraque elementa igne consumentur. S. Ambrosius, XVII, 933.

Terra et cœlum, id est, species terræ et cœli, per ignem a sua specie commutabuntur ut possint in alium reformari multo meliorem et pulchriorem. S. Ambrosius, XVII, 934.

Signa quænam præmittenda sunt. Zacchæus Christianus, XX, 1161, 1162.

Medio noctis, securis omnibus, consummationem mundi esse venturam. S. Hieronymus, XXII, 974.

Signum Dominici adventus est, Evangelium in toto orbe prædicari... quod aut jam completum, aut in brevi cernimus esse complendum. S. Hieronymus, XXVI, 177.

Possumus extremum mundi tempus conjicere ex signis. S. Augustinus, XXXVI, 903, 909.

Signa adventus judicii proxime futuri jam ab apostolorum tempore nec desinunt tamen convenire diebus novissimis et esse signa. S. Augustinus, XXXVI, 913, 914.

Judicii signa quæ prophetæ dixerunt, omnia pene completa. S. Augustinus, XXXVIII, 576.

Finis sæculi non adveniet antequam prædicetur Evangelium in universo orbe. S. Augustinus, XXXIII, 900.

Mundus igni novissimo reservatur in diem judicii et perditionis hominum impiorum. S. Augustinus, XLI, 684.

Antichristus, cujus tempus dies Domini subsequitur. S. Augustinus, XLI, 685.

Figura hujus mundi mundanorum ignium conflagratione præteribit. Primasius Adrumet., LXVIII, 921.

Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminent quæ ante non fuerunt, videlicet immutationes aeris, terroresque de cœlo, etc. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1203.

De conflagratione ignis, qua mundus hic dicitur interire. S. Julianus Tolet., XCVI, 518.

Sic quidam dicunt in consummatione sæculi cum descenderit ignis, incipiet quidem de sublimioribus locis, ut paulatim ad inferiora descendat. S. Paschasius Radbertus, CXX, 829.

Lucas de igne Sodomorum dat nobis occasionem intelligendi quod per ignem cremandus sit iste mundus. CCX, 829.

Facta namque resurrectione, et ad judicium Christo veniente, statim ignis sequetur qui et mundum exuret et peccatores devorabit. S. Bruno Signiens., CLXV, 715.

Ignis flagrabit super omnes montes quindecim cubitos. Honorius Augustodun., CLXXII, 778.

LIBRI DE FINE MUNDI TRACTANTES.

Libellus de mundi duratione. S. Hilarianus, XIII, 1097.

Tractatus de meditandis plagis quæ circa finem mundi eveniunt. Richardus S. Victoris, CXCVI, 201.

XXXVII.

INDEX

DE CREATIONE HOMINIS,

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID DE ILLA DIXERE SS. PATRES.

Homo factura est Creatoris : Tertull. I, 514. Ex nihilo a Deo creatus : *ibid.*, 524. — Sanctæ Litteræ docent hominem fuisse ultimum Dei opus, et sic inductum fuisse in hunc mundum, quasi in domum jam paratam et instructam : Lactantius, VI, 305. — Hominis origo hanc habet dignitatem quod non manu, sed manibus Dei conditus sit : S. Hilarius, IX, 565. — Homo cur post omnes creaturas sit creatus : S. Ambrosius, XVI, 1129. Cur statim ac a Deo creatus est, non sit laudatus, *ibid.*, 310. Hominis quanta dignitas in sua creatione, et quid illum doceat? id., XVII, 1015. — Adam in ætate perfecta conditus fuit juxta Judæos : S. Hieronym., XXII, 902. — Adam qua ætate aut statura conditus fuerit : S. Augustinus, XXXIV, 348. Adam et Eva non formati in illo die spiritali primitus condito : *ibid.*, 341. Homo præcipuum opus Dei dicitur, quare : *ibid.*, 347, 348. Deus hominem sicut cætera per Verbum suum fecit : *ibid.*, 371. Adam non aliter formatus fuit quam haberent causæ primordiales : *ibid.*, 349, 351. Homo factus est in die primo creationis invisibiliter, causaliter, potentialiter, in die autem sexto factus est visibiliter : *ibid.*, 343, 344, 346, 347, 349, 410. Adæ et Evæ origo juxta Manichæos : id., XXXII, 1375. Adam a principe tenebrarum creatum dicunt Manichæi : id., XLII, 569. Hominis creatio : id., XXXIV, 186, 241. Hominis creatio allegorice exponitur : XXXII, 858. Cur in solius hominis creatione dictum, faciamus : id., XXXIV, 291. Cur de hominis creatione non dicitur, et sic est factum : *ibid.*, 292. Homo sexta die creatus : id., XLII, 257. — Utrum virili ætate formatus est homo... an per spatia temporum crevisset : S. Eucherius, L, 905. — Hominis creatio : S. Prosper Aquilan., LI, 622. — De creatione primi hominis : Eugyppius abb., LXII, 656. — Cur novissimus post creaturam factus sit homo : Dionysius Exiguus, LXVII, 650. — Creatio hominis : Gregorius Turon., LXXI, 163. — Hominis prærogativæ in rerum conditione : S. Gregorius Magnus, LXXV, 900. Homo sexto die factus est : id., LXXVI, 1230. Homo primus sic conditus est, ut posset non peccando sine morte ad patriam transire angelorum : id., LXXV, 664 ; Taio Cæsaraug., LXXX, 753. Panis primi hominis in paradiso quis fuerit : S. Gregorius Magnus, LXXIX, 607. — Quod rationalis creatura angelorum atque hominum simul creata sit : Taio Cæsaraug., LXXX, 750.

De conditione primi hominis : *ibid.*, 753. — De homine : S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 559.—Cur in creatione hominis dicitur *faciamus* : Beda Ven., XCI, 28 *seq.* De creatione hominis : id., XCIII, 216, 257 ; Wicbodus, XCVI, 1151. — Hominis in creatione prærogativæ : S. Paulinus Aquil., XCIX, 199. — Cur homo sexto die creatus est : Alcuinus, 518. Num non ante, die sexto, homo legitur esse creatus : id., C, 521. Die sexto, Dominus hominem fieri jubet : Rabanus Maurus, CVII, 458. — Cavenda est hic paupertas intellectus humani ut cogitemus Deum manibus operatum fuisse hominem et labiis carneis locutum : Remigius Antissiod., CXXXI, 60. — Nunquid ad angelos loquitur Deus dum dicit : Faciamus hominem : S. Bruno Signiens., CLXIV, 137. Creatio hominis totius Trinitatis opus fuit : *ibid.*, 157. — De creatione hominis : Rupertus abb., CLXVII, 248 *seq.* Homo est proprium opus et factura Dei : id., CLXVIII, 627. — Extra paradisum voluit hominem facere Deus, ut intelligeret se ex gratia, non ex natura, in paradiso locatum : Hugo de S. Victore, CXXXV, 39. Adam continuo factus est sine ullo progressu membrorum in ætate virili : id., CLXXVI, 92. Hominis primi formatio, quid allegorice : id., CLXXV, 639. Quare novissime factus est homo, id., CLXXVI, 20. — Hominis dignitas in creatione : S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 737.—De creatione hominis : Magister Bandinus, CXCII, 1046 ; Adamus Præmonst., CXCVIII, 99.—Homo creatus fuisset, etiamsi angeli non cecidissent : Alanus de Insulis, CCX, 318.—Hominis creatio quo die facta : Philippus de Harveng, CCIII, 11.

Homo ex duplici substantia est confectus : Tertull., II,

De creatione mulieris.

XXXVIII.

INDEX DE ANIMA HUMANA

IN QUO EXHIBETUR, ORDINE LOGICO, QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE ANIMÆ ORIGINE, NATURA, IMMATERIALITATE, DOTIBUS, IMMORTALITATE, EXCELLENTIA, ETC., ETC.

MONITUM.

Hoc in Indice, utilitati simul et facilitati lectoris providentes divisiones statuemus plurimas ; sic vicissim agemus : I de existentia et origine mentis humanæ ; II de illius natura ; III de immaterialitate ; IV de variis dotibus ; V de immortalitate ; VI de unione animæ cum corpore et de sede illius ; VII de excellentia ; VIII de statu animæ præsenti ; IX de statu ejus in morte et post mortem ; X libros de anima ex professo tractantes adducemus ; XI denique velut in appendice de anima brutorum aggrediemur quæstionem. Sed ne longius hic Index protraheretur, non omnes de verbo ad verbum Patrum sententias retulimus, at tantum numeris et voluminum et paginarum indicavimus locos ubi facillime lector reperiet desideratas.

I. — *De existentia et origine mentis humanæ.*

Anima humana non ex Deo sed a Deo creata et descendens, imago Dei est, nam eosdem motus et sensus habet quos et Deus, licet non tales quales Deus. Asseritur animas non fuisse priusquam in corpore mitterentur; non esse ex traduce, sed formato corpore creari et infundi. Variæ hic etiam de illius origine opiniones necnon circa illam errores recensentur.

Tertullianus, I, 377; II, 257, 295, 304, 652, 686, 695, 696, 712, 804, 805. — Arnobius, V, 833, 851, 855, 863, 864, 885, 893.—Lactantius, VI, 309, 319, 322, 345, 405, 750, 927. — S. Hilarius, IX, 402, 451, 458, 650, 718 ; X, 358. — Philastrius, XII, 1183, 1233, 1249. — S. Ambrosius, XV, 1332. —S. Chromatius, XX, 420. — S. Hieronymus, XXII, 1085 ; XXIII, 371, 372, 430, 478, 1112. — S. Augustinus, XXXII, 587, 1237, 1242, 1296; XXXIII, 541, 588, 590, 717-719, 725, 727, 728, 731-733, 747, 778, 857, 858, 862, 864, 882; XXXIV, 343, 345, 355, 356, 360, 361, 366, 372, 412, 415, 418, 419, 422, 425, 426 ; XXXV, 2229; XXXVII, 1822; XXXIX, 2175, 2183; XL, 11, 34, 35, 93, 95, 99, 784, 809, 887; XLI, 311, 336, 373, 402; XLII, 116, 117, 380, 381, 549, 668-670, 1207, 1208, 1216; XLIV, 150, 196, 477, 479, 482, 484, 489, 490, 492, 493, 496-499, 501, 506, 512, 513, 520, 523, 525, 530, 532, 546, 547, 608; XLV, 1218, 1718, 1784. — Cassianus, XLIX, 499, 756. — S. Leo Magnus, LIV, 685. — Gennadius, LVIII, 1020, 1021. — Prudentius, LIX, 878, 984, 987, 994. — S. Fulgentius, LXV, 199, 441, 504, 505, 665, 666, 668. — Cassiodorus, LXX, 1281, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 989. — S. Isidorus Hispal., LXXXI, 83, 85, 86, 234. — Alcuinus, CI, 1075. — S. Agobardus, CIV, 168. — Rabanus Maurus, CVII, 475; CX, 1112. — Wernerus, CLVII, 1161, 1162, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 623. — Odo, abb., CLX, 1100. — S. Bruno Astens., CLXIV, 160 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 266, 356. — Hildebertus, CLXXI, 1121. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 730. — Alanus de Insulis, CCX, 315, 316 *et seqq.*

II. — *De natura animæ humanæ.*

Anima substantia est simplex; sic recte quasi ἀναίμα, id est, a sanguine longe discreta vocatur, cum post mortem corporis perfectam ejus constet esse substantiam. Quidam dicunt animam sic appellatam, eo quod animet atque vivificet sui corporis substantiam. Animus appellatur, quia velocissima ejus cogitatio ad similitudinem venti motu celeri pervagatur; mens dicitur a μήνη, id est, luna, quia licet mutetur vicissitudine varia, se tamen restituit in id quod fuit quadam novitate perfecta; spiritus etiam dicitur, sive quia inspirat quod vult, universa complet, totus in orbe, immobilis loco, sive quatenus est substantia tenuis nobisque invisibilis; sive quatenus per totum corpus emissum atque receptum per eum vita mortalium continetur. Una est anima quæ, dum contemplatur, spiritus est; dum sentit, sensus ; dum sapit, animus; dum intelligit, mens; dum discernit, ratio; dum consentit, voluntas; dum recordatur, memoria; dum membra vegetat anima est. Variæ de natura animæ opiniones referuntur et errores refelluntur varii.

Tertullianus, I, 610; II, 182, 654-656, 667, 668, 672, 682, 686, 775, 805, 814, 817, 956.—Arnobius, V, 831, 832, 836, 838, 839, 853, 854, 858, 865, 866, 889, 890. — Lactantius, VI, 779; VII, 68.—S. Zeno, XI, 340. — Philastrius, XII, 1210, 1252, 1253.—S. Ambrosius, XIV, 403, 466, 504, 560; XVI, 1074 ; XVII, 491, 529.—S. Hieronymus, XXII, 796, 824. — S. Augustinus, XXXIV, 358, 362, 363, 365, 366, 372, 425, 426, 480 ; XXXVII, 1887 ; XL, 194, 671, 727, 784, 803, 814; XLI, 287, 326, 773; XLII, 11, 46, 47, 93, 94, 255, 981, 982 ; XLIV, 363, 364, 426, 480, 534, 538-541, 543, 544; XLV, 1318, 1510. — Cassianus, XLIX, 507, 605, 774. — S. Prosper, LI, 241, 414, 493. — S. Leo Magnus, LIV, 682.—Gennadius, LVIII, 1021, 1022. — Prudentius, LIX, 693; LX, 475. — S. Fulgentius, LXV, 284, 285. — Cassiodorus, LXX, 1283, 1287, 1289.—S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 85; LXXXIV, 746. — B. Alcuinus, CI, 664, 1103. — Rabanus Maurus, CX, 1110. — Isidorus Mercator, CXXX, 564, 894. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Bruno Astens., CLXIV, 161, 470, 959. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 418, 419; CLXXVII, 179, 180. — S. Bernardus, CLXXXIV, 340. — Isaac de Stella, CXCIV, 1878. — Adamus Scotus, CXCVIII, 806.

III. — *De animæ immaterialitate.*

Anima spiritus est, sicut ipsa dies lux; incorporea, immaterialis et ideo dissolvi non potest. Non crescit in pueris, nec in juvenibus viget, nec in senibus diminuitur. Nihil in se corporeum retinet; nec longitudinem, nec latitudinem, nec profunditatem habet; spiritualiter multa longius et prope posita perpendit, de cœlestibus cogitat ; de ipso summo Deo quædam ardua nosse desiderat, etc.

Tertullianus, II, 664. — Lactantius, VI, 771, 772, 775, 776. — S. Hilarius, IX, 566, 719, 721. — S. Ambrosius, XIV, 557; XV, 1334; XVI, 1074. — S. Hieronymus, XXVI, 66. — S. Augustinus, in eosdem locos articulo præcedenti de natura mentis allatos. — Prudentius, LIX, 697. — Boetius, LXIV, 1400. — S. Fulgentius, LXV, 668, 691. — Cassiodorus, LXX, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 325. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 159, 161. — B. Alcuinus, CI, 645, 1644. — Rabanus Maurus, CX, 1111, 1113. —Guibertus abb., CLVI, 677, 678. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 806. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690.

IV. — *De proprietatibus vel dotibus animæ.*

Anima rationalis est et libera; capax scientiæ et intellectus; semper mobilis et exercita. Anima in corpore tres habet affectiones ; rationabilem, concupiscibilem, irascibilem; triplici constat potentia, vitali, sensuali, rationali; ratione viget, consilio valet, intelligentia antecellit. Anima de divinis tractat, humana sapit, naturaliter tendit ad superiora; facultates et quasi instrumenta cognoscendi ac diligendi habet ex natura ; septem sicut illi vires : animus, mens, imaginatio, opinio, ratio, intellectus et memoria, etc.

Tertullianus, I, 295, 680, 686; II, 654, 656, 659, 726,

750, 751, 772, 775. — S. Ambrosius, XV, 1735, 1736. — Cassianus, XLIX, 597, 1306. — Dionysius Exiguus, LXVII, 370, 371. — B. Alcuinus, CI, 640, 642. — Rabanus Maurus, CX, 1111. — S. Anselmus, CLVIII, 216, 434, 533, 808. — Odo, CLX, 1081. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 559, 572. — Isaac de Stella, CXCIV, 1887. — Joannes Saresberiens., CXCIX, 954.

V. — *De immortalitate animæ.*

In hoc articulo afferuntur omnia argumenta quibus conati sunt Patres astruere animæ immortalitatem; recensentur etiam variæ de illa opiniones, et errores refelluntur.

Tertullianus, I, 610, 1264; II, 648, 720, 795, 796, 798. — S. Cyprianus, III, 781, 782; IV, 247, 309, 430, 476, 477, 493, 585, 586, 596, 598, 603, 750-752, 791, 792. — Arnobius, V, 475-477, 484-486, 852-854, 855-859. — Lactantius, VI, 26, 379, 380, 381, 609, 665, 765, 770, 776, 777, 855, 856. — S. Hilarius, IX, 411, 589, 590, 632, 633, 861, 865, 931, 932; X, 26, 27, 30, 31, 396, 397, 411, 412, 640, 641, 861, 862, 1045, 1046. — S. Zeno, XI, 340. — S. Philastrius, XII, 1121, 1210. — S. Ambrosius, XIV, 358, 359, 559-541, 553-555, 557, 538, 1174, 1175; XV, 1498, 1499, 1506, 1509; XVI, 592, 922, 923, 1309, 1310, 1320, 1321, 1328, 1352, 1353, 1371, 1373. — Rufinus, XXI, 666, 667, 682, 1004, 1086, 1087. — S. Hieronymus, XXII, 467, 589, 590; XXIII, 1060-1062; XXVI, 190, 191. — S. Augustinus, XXXII, 713, 719, 720, 896, 1021, 1023, 1025, 1028, 1029; XXXIII, 269; XXXIV, 457; XXXVI, 322, 352, 355, 354, 670, 760; XXXVII, 1678, 1679, 1682, 1702, 1703, 1782, 1906; XXXVIII, 206, 220, 232, 233, 428, 588, 721, 799, 1288, 1385, 1414, 1445, 1450, 1475, 1476; XXXIX, 1578; XL, 281, 607, 1023, 1096, 1580-1582; XLI, 255, 299, 607, 758, 765, 768, 771, 772; XLII, 384, 1023; XLIV, 110, 747. — Cassianus, XLIX, 314, 356, 370, 499-501, 529, 530, 643, 644, 703, 704. — S. Prosper, LI, 132, 133, 157, 158, 174, 175, 231, 232, 436, 440, 441, 456, 457, 599, 600, 621, 622. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214-217, 226, 228, 375, 376, 501-503, 536, 537, 549, 550, 555, 556, 616-620. — S. Valerianus, LII, 736, 738, 742, 743. — S. Salvianus, LIII, 171. — S. Leo Magnus, LIV, 25, 28, 87, 88, 126, 128, 168, 169, 243, 244, 253, 301, 302, 306, 356, 379, 380 — S. Maximus Taurin., LVII, 377, 425, 683, 792, 811, 812. — Gennadius, LVIII, 985, 1004, 1005, 1021. — S. Faustus, LVIII, 836. — Pomerius, LVIII, 836. — Prudentius, LIX, 664; LX, 712, 778. — S. Paulinus Nolan., LXI, 200, 201, 208, 213, 217, 221, 349-351, 462, 463. — Eugyppius, LXII, 684, 685, 750-752, 783, 784, 810, 812, 853, 860, 861, 899, 900, 943, 944, 1021, 1022. — Boetius, LXIII, 713; LXIX, 1403. — S. Fulgentius, LXV, 153, 154. — Cassiodorus, LXIX, 882, 1035, 1036; LXX, 1283-1285. — S. Gregorius Turon., LXXI, 540, 1138, 1139. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 640, 641, 713, 714; LXXVII, 140-142, 320-322, 328-330, 404, 405. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 946-949, 1185, 1244. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 244, 245. — B Alcuinus, C, 519, 520, 565, 566; CI, 1099-1102. — S. Agobardus, CIV, 201, 202. — Rabanus Maurus, CVIII, 1148, 1167; CIX, 709; CX, 1109-1111. — S. Lupus, CXIX, 492, 493, 624, 625. — Lietbertus, CXLVI, 1173. — Joannes Rothomag., CXLVII 228, 229. — Lanfrancus, CL, 123, 124, 131, 132. — Manegaldus, CLV, 111. — S. Anselmus, CLVIII, 213, 214, 216, 216, 218, 794, 795. — S. Ivo Carnot., CLXI, 973, 1001, 1002, 1004. — S. Bruno Astens., CLXV, 162. — Rupertus abbas, CLXVII, 356-358. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 486-488; CLXVII, 747. — Herveus, CLXXXI, 575. — S. Bernardus, CLXXXII, 238, 239; CLXIII, 210, 211, 1172, 1173. — Petrus Lombardus CXCII, 36-38, 43, 957, 1110. — Garnerus, CXCIII, 88, 198, 199. — Gerhohus, CXIV, 497. — Wolbero, CXCX, 1021. — S. Hildegardis, CXCVII, 747 — Philippus de Harveng, CCIII, 206, 207, 602, 603, 1286, 1287. — Ermengaudus, CCIV, 1242, 1252, 1253. — Petrus Blesensis, CCVII, 752, 753. — Alanus de Insulis, CCX, 232, 233, 328-331. — Petrus monac., CCXIII, 558-560. — Innocentius III, CCXVII, 378.

VI. — *De sede animæ et ejus unione cum corpore.*

Anima quo modo corpori adhæreat, non potest comprehendi; non continetur in corpore, ut id quod in vase, aut quod in loco est, sed per omnes corporis particulas tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, at in omnibus tota, et in singulis tota est, quæ omnia triplici operatione vivificat, sensificat et regit, etc.

Tertullianus, II, 671, 672. — Lactantius, VI, 775, 1005; VII, 69. — S. Zeno, XI, 372. — S. Ambrosius, XVI, 308, 326. — S. Hieronymus, XXIII, 418, 580; XXVI, 108, 415. — S. Augustinus, XXXII, 1034; XXXIII, 723; XXXIV, 363; XXXV, 1584, 1586, 1737, 2323; XL, 301, 710, 711, 794, 795, 812; XLI, 725; XLII, 185, 877, 989. — Eugyppius, XLII, 648. — Dionysius Exiguus, LXVII, 361, 370. — Cassiodorus, LXX, 1293, 1294. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 161, 162. — B. Alcuinus. CI, 222, 643, 1099, 1100. — Rabanus Maurus, CX, 1114. — Hincmarus, CXXV, 296. — Wernerus, CLVII, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 711. — S. Bernardus, CLXXXIII, 120, 188, 450, 697, 701. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690 *et seqq.* — Isaac de Stella, CXCIV, 1882. — Adamus Scotus, CXCVIII, 806.

VII. — *De animæ excellentia.*

Anima humana, Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quoddam habet Trinitatis vestigium; imaginis seu Verbi magnitudinem et rectitudinem refert; nihil illa potentius, nihil sublimius, etc.

Tertullianus, II, 668, 805. — S. Hilarius, IX, 566, 709. — S. Ambrosius, XIV, 256, 258, 259; XVI, 1074. — S. Hieronymus, XXIII, 299; XXIV, 489; XXVI, 130. — S. Augustinus, XXXII, 1276, 1279, 1287; XXXIV, 364; XXXV, 1451, 1585; XXXVII, 1885; XXXVIII, 429; XXXIX, 552; XL, 787, 805, 806, 809; XLI, 229, 264; XLII, 1221. — S. Prosper, LI, 495. — B. Alcuinus, CI, 639, 640, 642, 1101. — S. Anselmus, CLVIII, 213, 216. — S. Bernardus, CLXXXII, 979; CLXXXIII, 448, 667, 916, 917, 1181; CLXXXIV, 489, 490, 547. — Thomas abb., CCVI, 109.

VIII. — *De statu præsenti animæ in ordine spirituali; necessitas et media eam sanctificandi.*

Anima est currus Dei, qui equos habet bonos et malos; virtutum ornata floribus, hortus est, vel in se paradisum habens germinantem; civitas est, munita per Christum, obsessa per diabolum; templum est et altare Dei; tabescit quando peccatum minuitur, incrassatur cum peccata cumulantur; cum semel adhæserit cupiditatibus, difficile in altum potest, unde descendit, sine Dei favore, revolare. Anima cum solo Deo, in Deo solo est beata; temporalibus voluptatibus dedita, semper exardescit cupiditate, nec satiari potest. Alimentum animæ, voluntas Dei. Anima tribus modis moritur: cogitatione, opere, perseverantia in malo, etc., etc. In hoc articulo, ut jam diximus, ne longius protraheretur Index, numeris tantum et voluminis et columnarum indicamus Patrum locos quibus agunt de statu animæ præsenti et de necessitate et modis illam sanctificandi, quos scilicet locos fructuose adibit lector.

Tertullianus, II, 296, 719, 720. — S. Ambrosius, XIV, 260, 317, 351, 366, 388, 506, 507, 514, 519, 521, 527, 531, 549, 558, 559; XV, 1055, 1222, 1242, 1349, 1384, 1387, 1632, 1642, 1737, 1781; XVI, 91, 282, 290, 293, 295, 370, 488, 1054, 1056, 1057, 1068, 1235, 1241, 1242; XVII, 207, 782. — S. Hieronymus, XXII, 336, 551, 583, 793, 809, 816, 1075; XXIII, 41, 200; XXIV, 30, 31, 471, 530; XXV, 220, 1108, 1280. — S. Augustinus, XXXII, 783, 791, 857, 1037, 1231, 1263, 1314; XXXIII, 212, 213, 494, 496, 506, 539; XXXIV, 359, 740; XXXV, 1344, 1550, 1584-1586, 1603, 1605, 1684, 1737; XXXVI, 82, 92, 432, 752, 754, 765; XXXVII, 1117, 1178, 1261, 1316, 1550, 1552, 1634, 1724, 1843, 1654; XXXVIII, 138, 415, 428, 715, 882, 1248, 1394, 1398, 1452; XXXIX, 1653, 1951, 2022, 2168, 2326; XL, 16, 38, 58, 62, 90, 787, 806, 807, 820, 826, 953, 959, 1057, 1334, 1351; XLI, 257, 271, 369 *et seqq.*, 377, 387, 390, 640, 642, 665, 776, 779, 1361; XLII, 102, 113, 115, 127, 138, 165, 261, 424, 614, 616, 636, 890, 898, 977, 988, 998, 999, 1005-1007, 1051, 1052; XLV, 1863. — Cassianus, XLIX, 561, 926, 1307. — S. Prosper, LI, 289, 438, 494, 610, 637. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214, 261, 320, 553. — S. Leo Magnus, LIV, 186, 272, 310. — S. Maximus Taurin., LVII, 243, 665. — Prudentius, LX, 356. — S. Paulinus Nolan., LXI, 143, 202, 269, 305, 365, 377, 412, 576, 730, 731. — Eugyppius, LXII, 658, 757. — S. Fulgentius, LXV, 233, 234, 557, 564, 596. — Cassiodorus, LXX, 172, 434, 702, 819, 844, 932, 1296. — Vitæ Patrum, LXXIII, 804, 1017, 1055; LXXIV, 1256. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 59, 352, 806, 892; LXXIX, 77, 79, 135, 146, 259, 492, 493, 500, 510, 526, 530, 581. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 262. — B. Alcuinus, C, 201; CI, 640, 643, 645, 1074. — S. Agobardus, CIV, 36, 206, 262. — Rabanus Maurus, CVIII, 766; CIX, 535, 910; CX, 703, 710; CXI, 1114, 1173, 1185. — Paschasius Radbertus, CXX, 389, 433, 831, 1065,

XXXIX.

INDEX DE RATIONE HUMANA

ET DE EJUS EXCELLENTIA, POTENTIA, INFIRMITATE,

LOGICO REFERENS ORDINE QUIDQUID DE HIS DIXERE SS. PATRES.

MONITUM.

Hoc in Indice, rerum ordinem logicum tenemus; sic, ratione definita, illius exsistentiam, fines, excellentiam exponimus; sed cum inter illas rationis humanæ dotes plurimi exsurgunt defectus, illius infirmitates et istarum causas aggredimur, varias de his omnibus Patrum sententias vel referentes, vel numeris saltem et voluminum et columnarum indicantes.

II. — *Rationis exsistentia.*

Anima humana est rationalis.

Tertullianus, II, 295, 679; S. Hier., XXIII, 1025; XXX, 681; S. Aug., XXXII, 1048; XXXV, 1518; XXXVII, 1887; XL, 784, 814; S. Prosperus Aquit., LI, 303; Gennadius, LVIII, 984, 985; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 83; Florus, CXIX, 129; Joannes Scotus, CXXII, 735; S. Remigius, CXXXI, 60; S. Bruno, CLII, 64, 1082; S. Anselmus, CLVIII, 215, 440, 534; Honorius Aug., CLXXII, 97, 98. Hugo de S. Vict., CLXXV, 419; CLXXVII, 559; Guillelmus abb. CLXXX, 703; Adamus Præm, CXCVIII, 100. — Homo est animal rationale, Tert., II, 160; S. Hil., IX, 564; S. Hier., XXIV, 49; Dionysius Exiguus, LXVII, 357; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 76; Joannes Scotus, CXXII, 756; S. Anselmus, CLVIII, 567; Hermannus, CLXXX, 14; S. Bern., CLXXXII, 621, 746. — Homo particeps rationis, Arnobius, V, 835, 746; S. Aug., XLIV, 330; S. Leo, LV, 127; Boetius, LXIII, 655; LXIV, 12; S. Remigius Lugd., CXXI, 1112; Joannes Scotus, CXXII, 733, 757; S. Anselmus, CLVIII, 504; Rupertus, CLXVII, 257. — Cœli ratio in animo est. Lact., VI, 636. — Dedit homini artifex noster sensum et rationem, id. VII, 14. — Per textum Genesis. *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, plerique Patres rationis existentiam arguunt, S. Hil., IX. 566, 721; X, 134; S. Zeno, XI, 340; S. Ambr., XIV, 258; XV, 1214; S. Aug., XLII, 103, 1040; XXXIV, 243; XXXVI, 218; XLII, 1004; S. Leo, LIV, 168; S. Faustus, LVIII, 825; Eugyppius, LXII, 917; Virgilius, LXIX, 192; S. Greg. Mag., LXXV, 713; Ven. Beda, XCI, 29; XCII, 639; XCIII, 689, 737, 826; Alcuinus, C, 565 *et seqq.*; S. Fulg., LXV, 668; S. Remigius Ant., CXXXI, 57, 477; Guibertus, CLVI, 55; Petrus Alf., CLVII, 618; S. Anselmus Cant., CLVIII, 805, 806; S. Bruno Segn., CLXIV, 158; Rupertus, CLXVII, 249; CLXXI, 183 et 184; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1118, 1215; Hugo de S. Vict., CLXXV, 37; Guillelmus abbas, CLXXX, 721 et 722; S. Bernard., CLXXXIII, 667; CLXXXIV, 774; Gerhohus, CXCIII, 629, 683; Wolbero, CXCV, 1264; Petrus Pict., CCXI, 966. — Scias te mortalem, rationalem, S. Amb., XV, 1214. — Ratio naturale homini lumen, Rufinus, XXI, 786. — Ratio inter bona homini a Deo concessa, S. Hier., XXIII, 1073. — Homo per rationem naturæ angelicæ consors, S. Aug., XXXII, 1287; Eugyppius, LXII, 890; Jumilius, LXVIII, 26; LXXIX, 488; Ven. Beda, XC, 1113; Alcuinus, C, 517; Guibertus, CLVI, 590; S. Anselmus, CLVIII, 436, 444; Rupertus, CLXIX, 212; S. Bern., CLXXXIII, 459. — Ratio menti naturaliter inest, S. Aug., XLII, 999 et 1009. — Ratio non in infantibus nulla sed sopita, id., XXXIII, 361. — Homo per corpus communis cum bestiis, per rationem cum Deo, S. Petrus Chysol., LII, 596. — Deus hominem concessit sapere, id., LII, 623. — Primus homo rationali spiritu animatus est, S. Leo, LIV, 205. — In homine neganda ratio, antequam negetur libertas, S. Faustus, LVIII, 831. — Homo animalibus per rationem præstat, *ibid.*, 830; Boetius, LXIV, 493; S. Greg. Mag., LXXV, 956; LXXIX, 614; S. Anselmus, CLVIII, 444; Rupertus, CLXVII, 266; Herveus, CLXXXI, 54. — Anima perfectionem in ratione obtinet, Dionysius Exiguus, LXVII, 371. — Homo ex corpore et anima rationali constat, Vigilius, LXIX, 196. — Rationem homini inesse quis dubitet? Cassiod., LXX, 1284. — Ratio in mente, sicut domina familiæ, S. Greg. Mag., LXXV, 546. — Rationabilitas in mente, sensualitas in carne, id., LXXXIII, 418; S. Isid. Hisp., LXXXIII. 599. — Anima dum discernit, ratio est, *ibid.*, 84. — Ratio est quasi vertex in anima, Beda Vener., XCIII, 522, 552. — Homo solus inter mortales ratione valet, Alcuinus, Cl. 640. — Anima nostra invisibilia videt, Joannes Scotus, CXXII, 1153. — Inest animæ ratio, S. Petrus Dam., CXLIV, 565. — Semper habemus instrumentum ratiocinandi, S. Anselmus Cant., CLVIII, 535. — Mens speculum Divinitatis per intelligentiam, id., CLVIII, 213, 710. — Lux rationis in omnibus lucet, Rupertus, CLXIX, 213. — Motus animæ cogitatio rationis, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1035. — Sapientia mundi est ratio humana, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 586. — Corvus sine nigredine, nivis sine candore, et homo sine ratione non sunt, S. Bern., CLXXXIII, 1169. — Anima ratione munita, Robertus Pullus, CLXXXVI, 734. — Dominus tribuit nobis intellectum, Gerhohus, CXCIII, 838. — Homo rationabilis, Wolbero, CXCV, 1223. — In corpore humano inhabitat ratio, Adamus Præmonst, CXCVIII, 100.

III. — *Rationis finis.*

Homo ratione præditus ut creationem percipiat et miretur, Lact., VI, 749; VII, 122; Vener. Beda, XCI, 30. — Rationis finis Dei cognitio, Lact., VII, 14; S. Hil., IX, 527; S. Zeno, XI, 126; S. Amb., XVI, 1132; S. Hier., XXVI, 504; XXIII, 116; XXX, 720; Hincmarus, CXXV, 131; S. Anselmus; CLVIII, 401; B. Ado, CLX, 1081. — Rationis finis cultus Deo præstandus, Lact., VI, 749; VII, 93, 14; S. Hil., IX, 823; S. Aug., XL, 812; Hugo de S. Vict., CLXXVII. 586; Philippus de Harveng., CCIII, 946; Alanus de Insulis, CCX, 254. — Ratio homini data ut Dei imitator sit, S. Leo, LIV, 168; LV, 125; S. Anselmus, CLVIII, 803; S. Bernard., CLXXXIV, 773. — Ratio creata ut sibi ipsi bonum esse non possit homo, Eugyppius, LXII, 933. — Data homini ratio ut bonum a malo discernat, S. Greg. Mag., LXXVI, 427; S. Anselmus Cant., CLVIII, 337, 803; Philippus de Harveng, CCIII, 946. — Ratio data est omnem homini vitam regere et gubernare, Alcuinus, CI, 614. — Humanam naturam rationalem fecit Deus, ut irrationalem secundum Dei voluntatem disponeret, S. Anselmus, CLVIII, 806. — Creata ratio ut homo ad summam felicitatem perveniat, S. Anselmus, CLVIII, 804; Rupertus, CLXVII, 259; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 721; CLXXVII, 93; Hermannus, CLXXX, 13. — Deus corpori hominis rationem sociavit, ut ostenderet exemplum unionis quæ est inter spiritum et Deum, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107. — Deus hominem ratione decoravit, ut omnibus animalibus præstaret, S. Bernard., CLXXXIV, 341, 773.

IV. — *Rationis excellentia.*

1° Circa veritates naturales.

Naturam rerum cœlestium, terrenarumque conquisiverunt philosophi, Lact., VII, 13. — Mens hominis scrutator utriusque naturæ, S. Amb., XVI, 134. — Ratio hominis astra cœli considerat, id., XVI, 1134, 1212. — Geometria ars philosophorum propria, S. Hier., XXV. 419. — Anima de rerum varietate et de ipsa cogitatione judicat, S. Aug., XLII, 186. — Rationis vis in his quæ ad musicam pertinent percipiendis, id., XXXII, 1177; Boetius, LXIII, 1176, 1193, 1195, 1196. — Quædam in physicis certo sciuntur, S. Aug., XXXII, 946. — Homo est, et se esse novit, et id esse ac nosse diligit, in his tribus non fallitur homo, id., XLI, 309. — Ratio ipsa ratione cognoscitur, id., XXXII, 1246, 1247, 1268. — Ratio excogitat tria omnium disciplinarum, id., XXXII, 1012. — Ratio in scientiis physicis valet, id., XL, 808. — Infelix homo qui scit illa naturalia, se autem nescit, id., XXXII, 708. — In duobus naturalibus vis apparet rationis, id., XXXII, 1010. — Si ad terrena ordinanda impotens esset ratio, prorsus non vitiata sed exstincta fuisset, S. Prosper Aquit., LI, 241. — Philosophia siderum vias radio describit, Boetius, LXIII, 615. — Ratio species rerum detegit, id., LXIII, 849. — Ratio imaginabilia comprehendit, id., LXIII, 850. — Arithmetica viribus rationis innititur, id., LXIII, 1082, 1083, 1196. — Philosophia de humanarum divinarumque rerum scientia disserit, id., LXIII, 615; LXIV, 11. — In naturalibus rationabiliter versari oportet, *id.*, LXIV, 1250. — Animus rerum origines, species et magnitudines perspicit, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 864. — Ratio causam fulgurum detexit, id., LXXXIII, 1002. — Lunam a sole illuminari contendunt philosophi, id., LXXXIII, 993. — Philosophia naturas rerum percipit, Alcuinus, CI, 947; Manegaldus, CLV, 152; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 851. — Ante Christum in mundo scientiæ naturales, Ernaldus, CLXXXIX, 1590. — Circumierunt sapientes hujus sæculi rerum naturas, S. Bern., CLXXXIV, 29.

2° Circa veritates supernaturales.

Gentiles philosophi sola duce ratione multas supernaturales veritates detexerunt, Tert., I, 515, 517, 588; II, 687, 795; S. Cyp., III, 1068; Lact., VI, 121, 130, 131, 153, 1019; VII, 113; S. Zeno, XI, 371, 372; S. Hier., XXV, 135; XXX, 650; S. Aug., XXXIII, 389; XXXIV, 361, 604, 1056; XXXVIII, 439, 776; XL, 1161; XLI, 136, 230, 231; Salvianus, LIII, 29, 30; Primasius, 419; S. Petrus Dam., CXLV, 604; Lanfrancus, CL, 109; S. Bruno, CLII, 1205; CLIII, 28; Hugo de S. Vict, CLXXV, 835; Abælardus, CLXXVIII, 1712, 1715; Alanus de Insulis, CCX, 314. — Deus rationi innotescit per speculum creationis, Tert., II, 798, S. Amb., XVI, 1134; S. Hier., XXIII, 1039; XXV, 395, 511; XXX, 650, 720; S. Aug., XXXII, 745; XXXIII, 519; XXXVI, 944, 1851; XXXVIII, 1022; XL, 761; S. Petrus Chrysol., LII, 157; Boetius, LXIII, 788; S. Greg. Mag., LXXV, 956; LXXVI, 358; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 543; Joannes Scotus, CXXII, 1155; Atto, CXXXIV, 139; S. Anselmus, CLVIII, 258; Honorius Aug., CLXXII, 44; CLXXVI, 219; S. Bern., CLXXXII, 787; CLXXXIII, 473; CLXXXIV, 29; Richardus de S. Vict., CXCVI, 51, 52; S. Martinus Leg., CCVIII, 1214. — Deus rationi innotescit per conscientiam, Tert., II, 798; S. Aug., XL, 818; XLIV, 247; Honorius Aug., CLXXIV, 217; CLXXVI, 219; S. Bern., CLXXXIV, 325. — Deum omnes naturaliter sciunt, Arnobius, V, 815. — Docet ratio falsas esse reli-

ex libero arbitrio sine gratia Dei non oriuntur, S. Prosper Aq., LI, 243. — Hunc per peccatum est in ratione ignorantia boni, V. Hildebertus, CLXXI, 348. — Homo per mentis tenebras ad peccatum rapitur, Garnerus, CXCIII, 370. — Lumen Dei necessarium ut possimus discernere inter bonum et malum, Gerhohus, CXCIII, 1178. — In ratione ignorantia boni et mali, Adamus Præm. CXCVIII, 769, 770.

4° Infirmitas rationis generaliter expressa.

Humanum ingenium inveniendæ veritati impar, Lact., VI, 346; S. Hier., XXIII, 308. — Ratio humana in multis deficit S Hil., IX, 76, 78; S. Hier., XXIII, 541; XI, 786; Cassianus, XLIX, 1026. — Prudentia sæculi stultitia, S. Hil., IX, 92, 93, 396, 538; X, 80. — Cæcitas hominis demonstratur, S. Zeno, XI, 344. — In terra homo imperfecte cognoscit cuncta, S. Amb., XV, 1228. — Multi a Deo recedunt, propter ignorantiam quæ illis est, id., XV, 1262. — Nec capere nec enarrare possumus plenitudinem veritatis, id., XVII, 253; Rufinus XXI, 689. — Nosmetipsos ignoramus, Rufinus, XXI, 796. — Anima per foramen aspicit veritatem, S. Hier., XXIII, 1108. — Magis opinamur quam scimus, id., XXIII, 1030. — De statu nostro ignoramus, id., XXIII, 1060. — Nos decipientes et decepti, id., XXV, 734. — Ventis doctrinarum mens agitata, id., XXV, 501. — Sumus parvuli in videnda veritate, id., XXX, 758. — Anima ab ignorantia non potest esse libera, S. Aug., XL, 60. — Homines velut cæci, id., XXXVI, 1713; XXXVII, 1552; XLV, 1539. — Errare humanum est, id., XXXVIII, 901, 987. — De egestate humanæ intelligentiæ, S. Prosperus Aq., LI, 453. — Verum multi quærunt, pauci inveniunt, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 600. — Menti dura cæcitas, S. Greg. Mag., LXXV, 887. — Fragilitati humanæ parva congruit scientia, V. Beda, XCI, 1015. — Causa hominis error usu de Deo, Joannes Scotus, CXXII, 818. — Cavenda intellectus inopia, S. Remigius Ant., CXXXI, 60.—Ratio humana conturbata, id., CXXXI, 293. — Animalis homo spiritualia non percipit, S. Odo, CXXXIII, 534.—Mentis humanæ instabilitas, S. Anselmus, CLVIII, 809. — Hominis imperfecta scientia, S. Bruno Sign., CLXIV, 651; id., CLXIV, 1140; Rupertus, CLXVII, 460; V. Hildebertus, CLXXI, 855; Hugo de S. Victore, CLXXV, 923, *et seqq.* — Homo in ignorantia positus, Honorius Aug., CLXXII, 243. — Non solum ignari, sed veritati obstantes, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 302. — Ratio nunc cæca, S. Bern., CLXXXII, 841. — Anima illusionibus plena, id., CLXXXIII, 531. — Homo a lumine veritatis quasi exstinctus, id., CLXXXIII, 95. — Miseria animæ ignorantia, id., CLXXXIII, 367. — De corrupta hominis anima, id., CLXXXIII, 667. — In ratione obscuritas ignorantiæ, Adamus Præm., CXCVIII, 769.— Anima illusionibus completa, Innoc. III, CCXVII, 138.

VI. — *Rationis infirmitatis causæ.*

1. Causa, peccatum originale et actuale.

Peccato anima excæcatur, S. Fulg., LXV, 539; S. Hil., IX, 944; S. Amb., XIV, 462; S. Aug., XXXVIII, 664; S. Prosp. Aq., LI, 126, 653; S. Greg., Mag., LXXV, 767, 768, 787, 870, LXXVI, 317, 916; LXXIX, 556; V. Beda, XCII, 510, 767; XCIII, 492, 514, 696, 890; Herveus, CLXXXI, 613; S. Bern., CLXXXIII, 567; CLXXXIV, 1066; Adamus Præm., CXCXIII, 246. — Peccatum originale nobis vinculum erroris, S. Amb., XVI, 125. — Scientia mala nobis ex peccato, id., XVII, 964.— Sapientiæ lumen recessit a peccante, Rufinus, XXI, 748. — Animæ propter peccatum miserabilis ignorantia, S. Aug., XLIV, 180. — Rerum sciendarum impedimentum, peccatum originale, id., XLV, 1268. — Peccati originalis pœna, error, id., XLI, 784. — Peccata veritatis perspicuitatem velant, id., XXXII, 1311. — In culpa Adami homo intellectu spoliatus fuit, S. Prosp. Aquit., LI, 237.—Ex peccato originali ignorantia rationi contraria, Cassiod., LXX, 1294.—Peccata sapientiæ lumen auferunt, id., LXX, 347.—Homo peccator in nocte erroris se abscondit, S. Greg. Mag., LXXVI, 774, 775. — Propter peccatum anima bonum quod quærit, amplius non agnoscit, id., LXXVI, 158.—Homo in paradiso cecidit, et ab illo mentis lumen recessit, id., LXXVII, 317.—Homo lucem relationis cum peccato perdidit, id., LXXIX, 614.— Recedentibus a se, subtraxit Deus cognitionem veritatis, V. Beda, XCII, 510. — Imperfectio et diminutio rationis facta est per primum hominem, id., XCIII, 528, 737; Amulo episc., CXVI, 118. — Peccatum ordinem cognitionis subvertit, Joannes Scotus, CXXII, 843. — Amissa innocentia, profundiores errores, Hincmarus, CXXV, 191. — Peccatum originale hominem a vero lumine elongavit, id., CXXV, 131.— Lumen vultus tui in nobis obscurata est in Adam, S. Remigius Ant., CXXXI, 165.—Prima peccati pœna, profunda ignorantia, S. Odo, CXXXIII, 524. — Ratio per Adami peccatum debilitata, S. Bruno, CLII, 808; S. Anselmus, CLXIII, 320, 434.— Ratio peccati ludibrio prostituta, Guibertus, CLVI, 160. — Ante peccatum erat intelligentia sine errore, V. Gildebertus, CLXXI, 348. — Ante peccatum perfectior cognitio, Hugo de S. Vict., CLXXXV, 441.— Ex multiplicatione peccati excrescit error, Herveus, CLXXXI, 613. — Homo lapsus caliginosus, Aelredus, CXCVIII, 246.

2. Causa, superbia mentis.

Ratio quando errat prudentiam vult existimari, S. Hil., X, 158. — Per superbiam erraverunt philosophi, S. Zeno, XI, 318 et 319; S. Aug., XXXVIII, 777, XXXII, 707; XXXIV, 440; Atto Verc., CXXXIV, 139; S. Petrus Dam., CXLIV, 536; S. Bruno, CLIII, 25; Alanus de Insulis, CCX, 133. — Superbia Adam in tenebris cecidit, S. Amb., XV, 1283; S. Prosper Aq., LI, 237, 238; S. Greg. Mag., LXXIX, 564; S. Anselmus, CLVIII, 1422. — Veritas superbiæ adversa, S. Amb., XV, 1783. — Superbia hæreticorum mater, S. Hier., XXV, 858; S. Aug., XXXII, 142; XXXVIII, 280; S. Anselmus, CLXVIII, 534; CLIX, 123; Hugo de S. Vict., CLXXV, 923, 924; Herveus, CLXXXI, 126; Garnerus, CXCIII, 153.—Superbia Judæos excæcavit, S. Aug., XXXV, 1778; S. Bruno, CLXIV, 181, 186; CLXVIII, 130.— Superbia pellitur homo in tenebras, S. Aug., XLIV, 206.—Superbia aures cordis obstruit, id., XLIV, 618.—Deus superbis veritatem denegat, S. Aug., XXXVIII, 437; S. Maximus Taur., LVII, 619; S. Greg. Mag., LXXVI, 412; Manegaldus, CLX, 156; Rupertus, CLXVII, 1628; Herveus, CLXXXI, 277. — Sapiens non glorietur, S. Aug., XXX, 721.— Superbia excæcat, S. Greg. Mag., LXXV, 1154; LXXVI, 269, 595; Amulov., CXVI, 118; S. Petrus Dam., CXLIV, 233; CXLV, 576, 577, 700; Guibertus, CLVI, 165; Rupertus, CLXIX, 670; V. Hildebertus, CLXXI, 688; Adamus Præm., CXCVIII, 770. — Superbia dicit, bonum non facio quia nescio, Amulov., CXVI, 121.— Expositio errorum in quos incidit superbus, S. Odo, CXXXIII, 242 et *seqq.*; Manegaldus, CLV, 157, 158.— Ratio in fatuitate submergetur, Manegaldus, CLV, 155. — Superbia negantur mysteria, quia incomprehensibilia, S. Anselmus, CLVIII, 263. — Telo superbiæ mens perdita, id., CLVIII, 869. — Præ superbia, videre dedignaris vel scire, Rupertus, CLXVIII, 573. — Superbia rationi dominatur et reluctatur, V. Hildebertus, CLXXI, 190. — Ignorantia pœna elationis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 301. — De superbia nascitur rationis expers animus, id., CLXXVI, 999 et 1000. — Mens humana per superbiam decepta, Garnerus, CXCIII, 112. — Superbi discere nolunt, Innoc. III, CCXVII, 1022.

3. Causa, carnis concupiscentia.

Concupiscentia refrenanda ut menti luceat veritas, S. Cyprianus, IV, 79; S. Amb., XIV, 541; XXXII, 589, 1334; S. Greg. Mag., LXXV, 716. — Concupiscentiæ effectus, excæcatio animi. S. Cyp., VI, 256, 257; S. Aug., XXXVI, 94, 241; XXXIII, 615; S. Greg. Mag., LXXVI, 190; LXXV, 743; Halitgarius, CV, 658; S. Petrus Dam., CXLV, 57; Guibertus, CLVI, 30, 35; V. Godefridus, CLXXIV, 421; Garnerus, CXCIII, 153, 1176. — Animæ subtilitas peccato in naturam corporum ingravescit, S. Hil., IX, 974. — Concupiscentia rationi adversa, S. Hil., IX, 781, X, 345; S. Zeno, XI, 343; S. Amb., XIV, 599; S. Aug., XLI, 242; XXXII, 1009; S. Prosperus Aq., LI, 452, 494; Cassiod., LXX, 1284; S. Greg. Magn., LXXIX, 418; V. Beda, XCI, 214; XCIII, 513, 522, 633; Joannes Scotus, CXXII, 844; S. Petrus Dam., CXLV, 403; S. Bruno, CLII, 793, 1082; CLIII, 184; Guibertus, CLVI, 88; Rupertus, CLXVII, 287; CLXVIII, 1244; V. Hildebertus, CLXXI, 348; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1001; S. Bern., CLXXXIV, 821; Anonymus, CCXIII, 919; Innocentius III, CCXVII, 999, 1012. — Vitia et libidines veritatem obruunt, S. Hil., IX, 527, 839; Cassianus, XLIV, 1025; Bœtius, LXIII, 770; Eugyppius, LXII, 596; S. Greg. Mag., LXXVI, 712, 714; S. Paschasius, CXX, 82; Joannes Scotus, CXXII, 849, 874; S. Anselmus, CLVIII, 870; Rupertus, CLXIII, 572. — De bello inter carnem et spiritum, S. Zeno, XI, 342; S. Greg. Mag., LXXV, 832; Herveus, CLXXXI, 1188; Wolbero, CXCV, 1225; Adamus Præm., CXCVIII, 700; Alanus de Insulis, CCX, 141, 142. — Luxuria a fide vera deviat, S. Amb., XVI, 626. — Libido venerea mentem absorbet, S. Aug., XLIV, 373 et 374. — Veritatis capax meus a vitiis libera, id., XL, 299.— Mens mole corporis pressa supernæ luci diu inhærere non valet, S. Greg. Mag., LXXV, 832. — Multi scire nolunt, ne bonum facere cogantur, Amulon, CXVI, 139. — Libido lucem comprehendere non vult, Hincmarus, CXXII, 349. — Concupiscentia mentem aggravat. S. Bruno, CLII, 794. — Reprobi sensus scientia nullis indiciis coargui potest, Guibertus, CLVI, 165.—Carnalem sensum sapientia fugit, Rupertus, CLXVII, 1629. — Caliginis duæ causæ, ira et mollior affectus, S.

XL.

INDEX DE PARADISO TERRESTRI

IN QUO, SEMOTA PECCATI ORIGINALIS QUÆSTIONE, NOTATUR QUIDQUID PATRES SCRIPSERE DE HISTORIA EDEN A TRANSLATIONE IN ILLUM USQUE AD EJECTIONEM ADAMI, SEU, 1) QUÆ ANTE, 2) QUÆ PER, ET 3) QUÆ POST LAPSUM PRIMORUM PARENTUM IN EO PERACTA SUNT.

I. — *Ante lapsum.*

In hac parte explicatur Genes. cap. II a vers. 8 ad ultimum; scilicet, de plantatione, lignis et fluviis paradisi terrestris, de Adami introductione, præcepto non comedendi de ligno scientiæ boni et mali (non quod ipsum lignum in sua natura rationale esset, vel scientiam boni et mali habuisset, sed quod Adam in eo experiri et scire poterat quid esset inter obedientiæ bonum et inobedientiæ malum), de adductione et nominatione animalium, de sopore, vaticinio, Adami et mulieris formatione, de non erubescentia (seu quod Adam et Eva custodientes angelicæ dignitatis honestatem erant quidem nudi mundanis vestibus sed immortalitatis splendore erant vestiti), et de statu morali et physico Adami et Evæ dum commorati sunt innocentes in hoc amœnissimo loco (id est quod ad hoc in paradiso terrestri positi fuerant, boni, felices, sine ulla carnis impugnatione, liberi ad bonum et ad malum, ut, si ad sui Conditoris obedientiam charitatis vinculis se astringerent, ad cœlestem patriam quandoque sine carnis morte transirent, sic namque mortales fuerant conditi ut, si peccarent, mori possent, et immortales ut, si non peccarent, etiam non mori possent, atque ex merito liberi arbitrii beatitudinem illius regionis attingerent in quæ vel peccare vel mori non possent).

II. — *Per lapsum.*

Sub hoc titulo agitur de Genes., cap. III, vers. 1 ad 9, seu de permissione et modo tentationis et seductionis ex parte diaboli erga Adamum et Evam (Deus enim dixerat, « morte moriemini, » Eva dixit, « ne forte moriamur; » novissime serpens dixit, « nequaquam moriemini, »), quod mox Eva comedit de ligno vetito, jamque quod Adam per mulierem decipitur, pariterque comedit : tandemque de apertione oculorum, erubescentia, et ficulneis succinctoriis. Unde quod dum uterque divinitatis similitudinem appetunt, ceciderunt et munera immortalitatis perdiderunt; quodque perdita charitate, mali inventi sunt, hoc est quod princeps vitiorum, dum eos vicit, ad Dei imaginem factos, pudicitia armatos, temperantia compositos, illis donis ac tantis bonis exspoliavit, pariterque peremit...

III. — *Post lapsum.*

Datur explicatio vers. 8-24 cap. III Genes., seu de Dei ambulatione in paradiso et interrogationibus ad Adamum et Evam, et istorum confessione et excusatione, de maledictione serpentis et Salvatoris promissione; de pœnis Adamo et Evæ inflictis; de tunicis pelliceis, et ejectione e paradiso; de cherubim flammeoque gladio.

—

Cum ex citatis Patribus, quidam has quæstiones specialiter tractarunt et velut ex professo: conveniens nobis videtur eorum opera hic consignare ad abundantiam utilitatis et notionis.

XLI.

INDEX DE PECCATO ORIGINALI

VEL DE PRIMORUM PARENTUM LAPSU,

IN QUO OMNIA QUÆ SCRIPSERE PATRES ORDINE REFERUNTUR ANALOGICO.

—

Index ille, ne bis in unum redundaret, hic tantum memoratur, et ad Indicem de peccatis infra subjicietur; quem adeat lector benevolus.

SERIES INDICUM QUINTA.

—

In hac quinta serie, undecim Indices complectente, omnia quæ spectant ad Scripturam sacram, quatenus verbum Dei et totius religionis fundamentum, exhibebimus. Primo quidem referemus quidquid dixere Patres de scripturarum inspiratione, authenticitate, veracitate, etc., deinceps apponemus omnes Commentarios generales in Scripturas; omnes Explanationes in varia uniuscujusque libri capita et in locos notabiliores; posthæc apparebit Index exegeticus omnium versiculorum, a primo Genesis ad ultimum Apocalypsis, juxta librorum ordinem canonicum, ita ut lector uno intuitu conspiciet omnes scriptores, ordine chronologico a Tertulliano ad Innocentium III, sæpe ducentos aut trecentos numero, qui talem talemve Scripturæ versiculum elucidarunt vel commentati sunt. Præterea, subjicientur Indices de Allegoriis, de Figuris, de Parabolis tum Veteris tum Novi Testamenti; denique evolventur ordine alphabetico tum viri, tum mulieres utriusque Testamenti nobiliores, de quibus Patres in scriptis mentionem fecerunt. His factis, ne unum quidem verbum, vel iota Scripturarum in *Patrologiæ Cursu* relatum, nos præteribit, et si alibi labores plus quam Herculeos promissimus, hæc sola series promissionis veritatem probabit.

XLII.

INDEX SCRIPTURARIUS

REFERENS SCILICET QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE SANCTARUM SCRIPTURARUM INSPIRATIONE, AUCTORITATE, EXCELLENTIA, ETC., ETC.

RERUM ORDINE LOGICO DIGESTUS.

—

MONITUM.

Indicem hunc apponere statuimus veluti necessarium ad tres subnexos indices prœmium, cujus adjumento facilior et certior ad illos patebit aditus. Verum enim vero hoc in Indice vicissim agemus de sanctarum Scripturarum inspiratione, auctoritate, excellentia et integritate ; de illarum canone, auctoribus, versionibus, interpretatione et sensibus variis ; præterea sermonem habebimus de Scripturarum divisione, nimirum de Veteri et Novo Testamento et de cunctis uniuscujusque libris ; denique referemus generales de sacra Scriptura tractatus, et sic lectori omnia Patrum dicta de sacris libris uno intuitu, et non sine magno commodo, conspicere licebit.

I. — *De inspiratione sacræ Scripturæ.*

Divinitas S. Scripturæ ostenditur. Tertull., I, 388, *et seqq*. Scripturæ deificæ, *id*., III, 1059. Libri Veteris Testamenti a viris divino Spiritu inundatis editi, *id*., 378. — Scriptura divina cur θεόπνευστος dicatur, S. Ambrosius, XVI, 803. — Omnia verba Scripturæ divinitus inspirata, S. Hieronym., XXII, 431. Scripturæ omnes Spiritu sancto inspiratæ, *id*., XXIV, 332. Scripturæ a Spiritu sancto editæ, *id*., XXV, 1222. — Scriptores sacri uno Spiritu locuti sunt, S. August., XXXIV, 1175, 1176. In ea (Scriptura) Deus ipse loquitur, *id*., XXXII, 864, et hoc ostendit Apostolus, *id*., XLII, 646. Scriptura sacra est Chirographum Dei, *id*., XXXVII, 1880. Scriptura sacra est venerabilis stylus Spiritus Dei, *id*., XXXII, 747. Scripturæ divinitus inspiratæ, *id*., XLII, 1175, 1183. Quasi litteræ sunt nobis a Deo directæ, *id*, XL, 1050. — Quæ sanctis Scripturis Spiritus divinus inseruit, Cassianus., XLIX, 728. — Sacrarum Scripturarum auctor Deus, S. Leo Magnus, LVI, 880. — Omnis Scriptura divinitus inspirata est, S. Maximus Taurin., LVII, 749. S. Laur. Novar., LXVI, 105. — Unde probamus libros religionis, nostræ divina esse inspiratione conscriptos, Junilius, LXVIII, 42. — Unde probetur Scripturam esse divinam et traditam a Deo, Cassiodorus, LXX, 19. Scripturæ divinæ libri omnes superna luce et virtute Spiritus sancti resplendent, *ibid*., 1109. Scriptura sacra lingua Dei vocatur, *ibid*., 540. — Spiritus sanctus loquitur per scriptorem sacrum quæ sunt illius, et scriptor ipse, eaquæ Dei sunt, in se, tanquam de altero scribit, S. Gregor. Magn., LXXV, 518. Scriptor sacer est calamus quo libri sacri a Spiritu sancto sunt scripti, *ibid*., 517. Inspiratio Scripturæ sacræ, *ibid*., LXXIX, 19. In Scriptura non prophetarum et patriarcharum, sed Dei vox auditur, *id*., LXXIX, 148. — Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 750. — Quod in Ecclesiam sanctam Spiritus sanctus Novum et Vetus Testamentum plenissime inspiravit, S. Hildef. Tolet., XCVI, 139. — Omnes hos libros idem Esdra divino afflatus Spiritu reparavit, cunctaque prophetarum volumina correxit, Raban. Maur., CVII, 366. Hi sunt scriptores sacrorum librorum, divina inspiratione loquentes, *ibid*., 367 ; CXI, 110. Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur, *id*., CVII, 367, Esdras scriba post incensam legem a Chaldæis, dum Judæi regressi fuissent in Jerusalem, divino afflatus Spiritu, bibliothecam Veteris Testamenti reparavit, *id*., CXI, 121. Singuli in singulis cellulis (ut quidam asserunt), separati, ita omnia per Spiritum sanctum interpretati sunt, *ibid*., 122. Scripturæ a Deo inspiratæ, *id*., CVIII, 1134. — Omnis Scriptura divinitus inspirata Veteris ac Novi Testamenti, Walafrid. Strab., CXIII, 752. Ignea vocatur, quia inspirata revelatione Spiritus sancti, *ibid*., 33. Omnis Scriptura sacra, Scriptura canonica, unus liber est, qui ad unum tendit, et ab uno Deo profecta, uno eodemque Spiritu conscripta est, Rupertus, CLXIX, 18. Neque enim voluntate humana allata est aliquando Scriptura sacra, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines, *ibid*., 1091. Vox de cœlo Scriptura sacra, *ibid*. Quæ Scripturæ divinitatis nomine singulariter appellari debeant, Hugo de S. Victore, CLXXV, 9.

II. — *De auctoritate Scripturæ sacræ, et de ejus veracitate.*

Scripturæ sacræ majestas et auctoritas, Tertull, I., 386 et *seqq*., 446, 469 ; II, 167. Divinarum Scripturarum sequenda auctoritas, *id*. — III, 1058, 1065, 1114. — Scripturæ auctoritas, S. Hilarius, IX, 1045. — Græcorum Scripturæ sacræ codicum potior est auctoritas, S. Ambros., XVI, 839. — Auctoritas Scripturarum sectanda, S. Hieronym., XXIV, 122. Nec parentum, nec majorum error sequendus est, sed auctoritas Scripturarum et Dei docentis imperium, *ibid*., 743. Si ad Scripturas sanctas admissa fuerint velut officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis, *id*., XXII, 648. Utrum scriptorem SS. Scripturarum mentiri oportuerit, *ibid*., 566. Fluctuat auctoritas Scripturarum si scriptores potuerint officiose mentiri, *ibid*., 567. — De auctoritate canonicæ Scripturæ divino Spiritu conditæ, S. August., XLI, 318. Agnoscit necessitatem fidei et Scripturarum auctoritatem, *id*., XXXII, 722. Scripturarum auctoritatem de medio auferunt Manichæi, dum quædam accipiunt, quædam respuunt, *id*., XLII, 508, 597 ; XLV, 1008. Scripturæ sacræ divina auctoritas, *id*., XXXII, 723, 842, 852, XLII, 249. Scripturæ auctoritas mirabilis, *id*., XLI, 357, 359, et eminentissima, *ibid*., 318. Scriptura sancta in summo et cœlesti auctoritatis culmine collocata, *id*., XXXIII, 277, 278. Solos auctores librorum canonicorum non errasse aliquid scribendo credendum est, *ibid*., 276, 284, 285. Scripturæ canonicæ auctoritas nulli cedit, *id*., XLI, 517, 678. Scripturarum auctoritas unde probanda, *ibid*., 245, 248, 283, 284, 452, 485, 486, 517, 626. Scripturæ auctoritas in narratione rerum gestarum quanta, *id*., XLI, 599, 600. Scripturarum Veteris Testamenti auctoritas commendata a Christo et apostolis ejus, *id*., XLII, 637, 638, 647. Scripturæ auctoritas non culpanda propter peccata quæ refert, imo laudanda et diligenda, *ibid*., 438, 439, 440. Scripturis, quæ in Ecclesia canonicæ nominantur, sine ulla dubitatione credendum, *id*., XXXIII, 598. Nihil credi voluit Christus adversus confirmatam Scripturarum auctoritatem, *id*., XLII, 284. Quod Scripturæ divinæ præscribit auctoritas, aut universa frequentat Ecclesia, observandum est, *id*., XXXIII, 202. Titubat fides, si divinarum Scripturarum vacillat auctoritas, *id*., XXXIV, 35. Scripturæ sanctæ auctoritatem frangere conantur, qui aliquod ei mendacium tribuunt, *id*., XL, 404. Scripturæ canonicæ auctoritati nullus quamlibet sanctus et doctus vir comparandus, *id*., XLIV, 381. Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest, *id*., XXXIII, 588. Scripturæ summa est veritas, *id*., XXXIII, 839, 860. Dum Scriptura testimonium aliquod ex auctore sumit, non propterea cætera illius auctoris scripta, confirmat, *id*., XXXIV, 738. — Scriptura cœlum, cujus auctoritas quasi firmamentum in Ecclesia posita, et per totum

orbem extensa. — S. Prosper Aquit. LI, 288. — Scripturæ sacræ auctoritas indubitabilis. — S. Leo Magnus, LIV, 314. Scripturæ divinæ ab Hebræis servatæ testimonium præbent contra ipsos evangelicæ veritatis hostes, S. Maxim. Taurin., LVIII, 355. — De auctoritate Scripturarum, Junilius, LXVIII, 20. Qui libri sunt perfectæ auctoritatis, *ibid.* Qui mediæ, *ibid.* Qui nullius auctoritatis sunt, *ibid.* Quæ auctoritas Scripturarum in Ecclesiis primum sit sequenda. — S. Hildef. Tolet., XCVI, 139. Ad quos recurrendum, cum sacræ Scripturæ auctoritas non occurrit, Ivo Carnot., CLXI, 283. De re obscurissima non esse disputandum sine auctoritate divinarum Scripturarum, *ibid.*, 314. — De divinarum Scripturarum et traditionis auctoritate, S. Bruno Signiensis, CLXIV, 84. — De auctoritate librorum sacræ Scripturæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15. — Nihil auctoritatis canonicis remanebit Scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. Gratianus, CLXXXVII, 50. Non debetur par auctoritas Scripturis et expositionibus earum, *ibid.*, 51.

III. — *De excellentia sanctarum Scripturarum.*

Earum (Scripturarum) prædicatione Christiani spem fiduciamque suam recreabant, Tertull., I, 489. Scripturarum omnium consonantia, *id.*, II, 632. — Plus roboris dabitur et magis ac magis intellectus cordis operabitur scrutanti Scripturas veteres ac novas, S. Cyprian., IV, 677. — Scripturæ nihil non habent auctore suo dignum, S. Hilarius, IX, 768. Quidquid in his est, excelsum, divinum, rationabile et perfectum est, *ibid.* Scripturis non modo nihil sapientius, sed et eloquentius nihil, *ibid.*, 543. Scripturæ quam multa scientia nos imbuant, *ibid.*, 396, 397. Scriptura omnis ad cœlestium bonorum spem nos vocat, *ibid.*, 548. Scripturis Deus ad cognitionem sui nos erudivit, *id.*, X, 171. Eloquiis Dei anima refecta tanquam pabulum aliquod vitæ æternæ in se continet, *id.*, IX, 549. Iter tibi sit divina Scriptura, S. Ambrosius, XV, 1394. Omnes ædificat. S. Ambros., XIV, 1157. Habet verbum Dei epulas, alias fortiores ut lex et Evangelium, alius suaviores, ut sunt, Psalmi et Cantica canticorum, *id.*, XV, 1517. Bona pascua sint libri Scripturarum cœlestium, *ibid.*, 1390. Deus præceptis salutaribus eas replevit, quibus infirmitas animæ sanaretur, S. Ambros., XIV, 1012. Remedium tædiorum omnium, atque in tentationibus unum perfugium sunt, *ibid.*, 819. Scriptura divina convivium Sapientiæ est, *id.*, XVI, 71. Deambulat in paradiso Deus, quando divinas Scripturas lego, *ibid.*, 1154. Pretium Scripturæ fides nostra est, *ibid.*, 1043. Quanto amplius in corde ruminatur, tanto salubriorem dulcedinem menti exhibet, *id.*, XVII, 866. Ad resecanda vitia acutissima est, *ibid.*, 926. Panis est animarum, *ibid.*, 831. Pabulum et vita est, *ibid.*, 662.

Mos Scripturarum ut ad pœnitentiam provocent, S. Hieronym., XXIV, 235. Doctrina Scripturarum, murus firmissimus, *id.*, XXV, 1267. Eruditio Scripturarum germinat virgines, *ibid.*, 1489. Per Scripturas nota fecit Deus universa mysteria, *id.*, XXVI, 452. Quando utilis est Scriptura audientibus, *ibid.*, 322. Fructus meditationis Scripturarum, *ibid.*, 439. Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis, *id.*, XXII, 1078, 124. Majestas divinæ Scripturæ admiranda, *id.*, XXIV, 596.

Scripturæ sacræ laus et dignitas. S. August., XXXII, 854, XXXIII, 508, 524. Scripturarum Veteris Testamenti dignitas et excellentia, *id.*, XLII, 74. Scriptura sacra cæteris antecellit, *id.*, XLIII, 128. Sacræ Scripturæ cum profana comparatio, *id.*, XXXIV, 64. Fides ex Scripturis concepta est, *id.*, XLI, 646. Magna excellentia Scripturæ præ litteris profanis, *id.*, XXXII, 748. Scripturæ sacræ omnibus sæculi deliciis suaviores, *ibid.*, 810. In Scripturis satietas sine fastidio, *id.*, XXXVIII, 30. Scriptura sic loquitur, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat, *id.*, XXXVIII, 323. Scripturæ sacræ simplicitas, *id.*, XXXII, 686, 723, 847. Scripturæ sacræ mira profunditas, *ibid.*, 723, 810, 832, 1315, XXXIII, 516. Scripturarum concordia, *id.*, XLX, 600. Scripturarum etsi diversi sint scriptores, omnia tamen ita sibi concordant, ut tanquam uno ore dicta inveniantur, *id.*, XLII, 249. Scripturarum latebræ maxime valent ad amorem veritatis acuendum, etc., *id.*, XL, 320. In Scripturis quædam ad fidem et doctrinam tantum pertinent, quædam ad mores componendos, *id.*, XXXIV, 887, 888, 889. Scriptura non asserit nisi catholicam fidem rebus præteritis, præsentibus et futuris, *ibid.*, 71. Scripturarum prope omnis pagina nihil aliud sonat, quam Christum et Ecclesiam toto orbe diffusam, *id.*, XXXVIII, 289; XLII, 463. Scriptura vetus non nisi ad commendandum Christi adventum et præsignandam Ecclesiam, *id.*, XL, 313, 315. Scriptura nova Christum narrat, et dilectionem monet, *id.*, XL, 375. Quomodo Scriptura informat mores hominum, *id.*, XXXIV, 71. Omnis morbus animi habet in Scripturis medicamentum suum, *id.*, XXXVI, 357. Scriptura Dei munit nos adversus scandala, *id.*, XXXI, 266, 267, 270. Scriptura omnis ad in unum tendit ut fides, spes, charitas in animo ædificantur, *id.*, XLII, 951. Ad commemorationem fidei nostræ, ad consolationem spei nostræ, ad exhortationem charitatis nostræ propheticos et apostolicos libros legimus, *ibid.*, 294. Scripturæ plenitudo finisque, amor Dei et proximi, *id.*, XXXIV, 34, 39. Scripturæ omnes nihil aliud te docent, nisi continentiam ab isto sæculo, ut amor tuus currat in Deum, *id.*, XXXVIII, 264, 695. Scripturarum utilitas, *id.*, XXXVI, 564. Scriptura tecta figuris et sacramentis est cœlum nubibus opertum, *id.*, XXXVII, 1908, 1909. Quare gladius bis acutus Scriptura vocatur, *id.*, XLI, 692. Scripturæ tanquam lucernæ in hujus sæculi nocte accensæ, *id.*, XXXV, 1662; XXXVIII, 1567. Scriptura sacra nubes est, *id.*, XXXVI, 137; XLII, 266. Scriptura sacra speculum, *id.*, XXXVII, 1388; XLII, 438, 440; XLIII, 89; XL, 702. Divinus thesaurus, *id.*, XXXVIII, 1481; XL, 670. Veteris Testamenti libri quatenus jam utiles sunt, *id.*, XLII, 237, 238; XLIV, 138.

Scriptura divina agro opimo ac fertili comparatur, Cassianus, XLIX, 723. Scripturæ sacræ auctoritate dæmones repellendi, *ibid.*, 1233.

Lectione divinarum Scripturarum cibum perennis eloquii acquirimus, S. Maximus Taurin; LVII, 564. Ab illecebris mundi Scripturæ nos revocant, *ibid.*, 340.

Scripturæ sanctæ omnes scientiæ inferiores, Eugyppius, LXII, 628. De virtute Scripturæ divinæ, Cassiodorus, LXX, 1131. Scripturæ sanctæ nihil supervacuum habent, *ibid.*, 17. Nihil vanum in Scripturis sacris continetur, *ibid.*, 1139. —Scripturæ sacræ potentia, Cassiodorus, LXX, 22, 1131. Scripturæ sacræ pascua populi fidelis; *ibid.*, 698. Divina Scriptura cur favus distillans vocetur; *ibid.*, 1077.

Scriptura sacra dicitur fluvius, in quo agnus ambulet et elephas natet, S. Gregor. Magn., LXXV, 613. Vocatur modo cibus modo potus, *ibid.*, 540. Messis et divitiæ, *ibid.*, 1088. Scriptura sacra dicitur ager et vinea; *ibid.*, 1150. Lucerna, *id.*, LXXVI, 107, 848. Arcus Ecclesiæ, *ibid.*, 133. Scriptura dicitur turris ex qua mille clypei pendent, *ibid.*, 971. Scriptura sacra cæteris libris longe anteponenda, *ibid.*, 135. Ejus excellentia, *ibid.* Qui in Scriptura sacra charitatem Dei et proximi legendo non quærunt ex herba et cortice pascuntur, *ibid.*, 149. In Scriptura sacra docet Deus quidquid scire nos docet, *ibid.*, 271. Sacra Scriptura rotæ similis, ascendit et descendit; *ibid.*, 829. Scriptura omni ex parte ædificat, *ibid.*, 831. Scriptura sacra cœlo comparatur, *ibid.*, 883. Scriptura sacra similis silici, ex quo, licet frigido, ignis excutitur, *ibid.*, 1058. Scriptura sacra mons quidem est, *id.*, LXXIX, 474. Ignis, *ibid.*, 475. Fons et puteus, *ibid.*, 513, 515. Ecclesiæ fundamentum est Scriptura sacra; *ibid.*, 146. Scriptura sacra plaustri nomine figurata, *ibid.*, 202.

Omnem scientiam atque doctrinam Scriptura sacra sine aliqua comparatione transcendit, Taio Cæsaraugus., LXXX, 790. Per præcepta Scripturæ sacræ reviviscimus, qui mortui in culpa jacebamus, *ibid.*, 791. — Scriptura sacra est mensa Christi; Alcuin., C, 630. De eminentia sacrarum Scripturarum et ad quid omnis scientia referenda sit, Rabanus Maurus, CVII, 379. Aliud cum istis (litteris sacris) nihil est comparandum, *id.*, CXI, 106. Sanctarum lectio Scripturarum divina est præcognitio non parva beatitudinis, *id.*, CXII, 1233. In his enim quasi in quodam speculo homo seipsum considerare potest, qualis sit vel quo tendat, *ibid.* Lectio assidua purificat animam, timorem incutit gehennæ, ad superna gaudia cor instigat legentis, *ibid.* Geminum confert donum lectio sanctarum Scripturarum, *ibid.*, 1234. Intellectum mentis erudit, *ibid.* A mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit, *ibid.* — Omnes plane Scripturæ sacræ ad animarum salutem scriptæ sunt, ut proficiamus in eis in veritatis agnitione, *ibid.*, 1234. — De commendatione S. Scripturæ, Walafrid Strab., CXIII, 25. — Scripturæ pluviæ dicuntur per similitudinem, S. Bruno Carthus, CLII, 678. Stateræ dicuntur, *ibid.*, 926. Mensa, *ibid.*, 975. Cœli, *ibid.*, 1039.

Scripturæ sacræ puritas, Guibertus, CLVI, 178.

Sacra Scriptura omnis veritatis, quam ratio colligit, auctoritatem continet, S. Ansel., Cant. CLVIII, 528. Qui pie vivere quærit, sanctam Scripturam meditatur, *ibid.*, 596.

Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysi et prophetarum Libri, quasi quædam fercula deliciis omnibus referta apponuntur nobis, S. Bruno Signiensis, CLXV, 406.

Scripturam sacram legere et celebrare festivitatem

IV. — *De integritate Scripturæ sacræ et de ejus alteratione.*

V. — *De Canone SS. Scripturarum.*

VI. — *De auctoribus divinorum librorum.*

VII. — *De versionibus SS. Scripturarum.*

566. Hilarius qui homilias in Job, et in psalmos tractatus plurimos in latinum vertit e Græco, *ibid.*, 572, 603. Origines Scripturas in multis bene interpretatus est., *ibid.*, 603. Composuit Origenes Hexapla quatuor editionum, et in editione LXX, Theodotionis editionem miscuit, *id.*, XXIII, 459. Editio LXX in Daniele multum distat a veritate, et merito reprobatur ab Ecclesiis, *ibid.*, 455; LXX interpretes emendati ab Hieronymo, et translati, *ibid.*, 447. Versiones Aquilæ, Symmachi et Theodotionis quomodo exprimunt textum Scripturæ, *ibid.*, 452. Recipiuntur a Græcis, *ibid.* Habentur in Hexaplis, *ibid.* Libros XVI prophetarum, quos in latinum de Hebræo sermone verti, *id.*, XXII, 512. Transtuli nuper Job in linguam nostram, *ibid.* Vercellensis Eusebius qui omnium psalmorum commentarios hæretici hominis (Eusebii Cæsariensis) vertit in nostrum eloquium, *ibid.*, 603. Aquilæ prima editio. *id.*, XXIV, 719. Aquilæ editio secunda, *ibid.*, 740. Vulgata translatio LXX distat a veritate hebraica, et cæteris editionibus, *ibid.*, 126, 239. — Augustinus Hieronymo, dehortans a libris Veteris Testamenti ex hebræo vertendis, et exhortans ut septuaginta versionem mire depravatam ac variantem reddat suæ veritati, S. Augus., XXXIII, 241. Aquila Scripturam ex hebræa lingua in Græcam transtulit, *id.*, XLI, 603. Quo tempore, *ibid.* not. Aquilam cæteris interpretibus Judæi anteponunt, *ibid.*, 470. Exemplaribus græcis Evangeliorum major fides habenda, *ibid.*, XXXIV, 1259. Interpretum LXX editio ab Augustino appellatur Vulgata, *id.*, XLI, 489. Scripturæ sacræ variæ versiones, *ibid.*, 603. Scripturarum divinarum pertractatores in latina lingua perpauci sunt, in Græca innumeri, *id.*, XLII, 214. Quare quædam in versione LXX inveniuntur, quæ in codicibus hebræis non sunt, et e contra, *id.*, XLI, 604.-Hebræis codicibus et LXX versione utendum, *ibid.*, 605. Septuaginta Interpretes quare ab hebræo varient., *id.*, XXXIII, 243; XXXIV, 1139; XLI, 604. Septuaginta editio astericis verubusque distincta, *id.*, XXXIII, 753. Versio hæc a Ptolemæo Ægypti rege procurata est, *id.*, XLI, 235. Septuaginta Interpretum auctoritas quanta, *id.*, XXXIV, 595; XLI, 450, 470, 603; XXXIII, 243, 290. Augustinus Hieronymi interpretationem LXX ex Hebræo non vult legi in Ecclesia, quare, *id.*, XXXIII, 290. Septuaginta versio in usu apud latinas Ecclesias, *id.*, XLI, 604. Commendatur itala versio latina, et græca septuaginta interpretum, *id.*, XXXIV, 46. — Ex hebræa lingua in græcam sacra eloquia transtulerunt, Aquila, Symmachus, Theodotion, *id.*, XLI, 603. S. Hieronymus omnes Testamenti Veteris libros ex Hebræorum scilicet codicibus, vertit in Latinum, Gennadius, LVIII, 1059. Daniel et Job in Romanam linguam perfecta interpretatione mutavit, *ibid.* Matthæi Evangelium ex hebræo fecit esse Romanum, Hieronymus, *ibid.*, 1060. Solus omnium Romanorum omnes XVI prophetarum commentatus est libros, *ibid.* Qua dispositione providentiæ Dei Scripturæ Veteris Testamenti ex hebræo in Græcum, eloquium translatæ sint, ut universis gentibus innotescerent, Eugyppius, LXII, 1018. — Translationes sanctorum librorum a S. Hieronymo, Cassiodorus, LXX, 1116, 1117, 1118, 1119, 1124. — Translatio Vulgata ex hebræo arabicoque sermone derivata, S. Gregor. Magn., LXXVI, 645. — Nova veteri præfertur Scripturæ translatio, *ibid.*; 174. — Primam post Esdram editionem de Hebræo in græcum LXX interpretes ediderunt sub Ptolemæo Ægyptio rege, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 747. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt, *ibid.*, 748. Quintam vero et sextam editionem Origenes reperit, et cum cæteris supradictis editionibus comparavit, *ibid.* De Hebræo in latinum eloquium tantummodo Hieronymus presbyter sacras Scripturas convertit, *ibid.*, De Versione LXX. — Rabanus Maurus, CVII, 366; CXI, 121. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt. *ibid.* Quintam vero et sextam reperit, *ibid.* — Translatores bibliorum, Walafrid Strab., CXIII, 23. — De translatione sacrarum Scripturarum qua usus est S. Bruno, S. Bruno Signiens., CLXIV, 19. — De diversis Scripturæ sacræ translationibus, Hugo a S. Victore, CLXXV, 17; CLXXVI, 780, 781.

VIII. — *De usu, interpretatione, variis sensibus Scripturæ sacræ.*

Scripturæ sensus certæ interpretationis expetit gubernaculum, Tertull., II, 22. Communes sensus simplicitas ipsa commendat, *ibid.*, 799. Scripturas Judæi palam recitabant, vectigali libertate, *id.*, I, 381. In synaxibus Christianorum legebantur, *ibid.*, 477. Eas non occultabant, nec poterant; *ibid.*, 446. Hæreticos ad ullam de Scripturis disputationem esse admittendos, *id.*, II, 28, 30, 31, 50. Aristeæ testimonium de Veteris Testamenti græca interpretatione, *id.*, I, 380. — Recitatio sacrarum Scripturarum in palatio, Euseb. Pamph., VIII, 73. — Scripturas legere, audire, et cantare qualiter deceat, S. Hilarius, IX, 550. Judæi sacros libros legentes manu contrectare non audent, sed linteo substernunt, *ibid.*, 728. Scripturæ sensus spiritales non commentitios esse, *ibid.*, 685. Qui secundum litteram intelligenda omnia existimant, refelluntur, *ibid.*, 779, 783. Scriptura sensibus dives, *ibid.*, 987. Sensus allegoricus litteræ veritati nihil detrahit, *ibid.*, 758-934. Scripturarum intelligentia unde expetenda, *id.*, X, 107. Scriptura mysteriis feta peritum lectorem ac pium postulat, *id.*, IX, 753. Ad testimonia Dei investiganda præparatio est morum probitas, *ibid.*, 504. Ad intelligenda veteris legis mysteria cœlesti opus est magistro, et plurimis fidei meritis, *ibid.*, 610. Scripturarum studium sit pervicax, sed earum intelligentia a Deo exspectanda, *id.*, X, 49. Ad illas intelligendas necessaria est gratia, *id.*, IX, 501. Scripturarum intelligentia ex præpositis aut ex consequentibus expetenda; *id.*, 282. Verborum virtutes non minus oportet introspicere quam rerum, *id.*, IX, 966. Singula personis, temporibus, etc., discernenda; *ibid.*, 754. Scriptura res easdem geminis elocutionibus iterare non solet, *ibid.*, 716. Scripturarum clavis, Christi notitia, *ibid.*, 236. — Meditatio Scripturæ maxime sacerdotibus necessaria, S. Ambrosius, XV, 1344, 1345. Prius propheta legitur, et apostolus, et sic Evangelium, in quo verba lucida et validiora præcepta, *ibid.*, 1443. Exerceamur indefesso illius usu et cur, *ibid.*, 1370. Omnis Scriptura divina vel naturalis vel mystica, vel moralis est, S. Ambrosius, XV, 65. Mysticus sensu acutior est, moralis dulcior, *ibid.*, 1351. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in *Ecclesiaste*, mysticum in *Canticis canticorum*, *id.*, XIV, 511. Præterita pro venturis vel præsentibus solent ponere; *ibid.*, 445. Sit nobis tota die ac nocte exercitii usus in quadam cœlestium Scripturarum palæstra, *id.*, XV, 1370. Ede quotidie earum cibos, ut non esurias sed repleаris, *ibid.*, 1517. Mare est Scriptura sacra, habens in se sensus profundos, *id.*, XVI, 880. — Sacræ litteræ laqueus dicuntur iis, qui perperam eas interpretantur, Rufin., XXI, 688. — Orandum in interpretatione Scripturarum, S. Hieronym., XXII, 364. Multorum malorum occasio est intelligentia carnalis Scripturæ, *id.*, XXVI, 407. Litteralis non juvat, *ibid.*, Quidam nolunt spiritualiter illas intelligere, *ibid.*, 422. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, *id.*, XXII, 533. Quantæ difficultatis sit divinam Scripturam et maxime prophetas intelligere, *ibid.*, 512. Non est ejusdem hominis, et aureos nummos, et Scripturas probare, et degustare vina, et prophetas, vel apostolos intelligere, *ibid.*, 604. De studio Scripturarum, *ibid.*, 540. Ad divinæ. Scripturæ lectionem primum hortatur, *ibid.*, 1204. Scripturarum non potest haberi cum mundi divitiis, *id.*, XXIII, 936. Omnes artes absque doctore non discimus, sola Scripturarum doctrina tam vilis aut facilis multis videtur, ut non indigeat præceptore, *ibid.*, 1037. Quomodo legendum Vetus et Novum Testamentum, *ibid.*, 1104. Quid observat in interpretatione Scripturarum, *id.*, XXV, 1164. Apostoli in recitandis Scripturis, non verba, sed sensum sequuntur, *ibid.*, 1056. Abusus testimoniorum Scripturæ damnatur, *ibid.*, 1028. Grande periculum est in Ecclesia Scripturas interpretari, *id.*, XXVI, 322. Malunt nonnulli Judæos sequi quam apostolos in expositione Scripturarum, *ibid.*, 383. Mos est ut hebraicum verbum sæpe ponant cum sua interpretatione, *ibid.*, 374. Asterici et obeli in interpretatione scripturæ, quid significant, *id.*, XXII, 928.

Duo dissensionum genera in Scripturis interpretandis, S. August., XXXII, 838. Adversus eos qui aliorum interpretandi rationem temere rejiciunt, *ibid.*, 839. Ut varie intelligitur ab eruditis Scriptura, *ibid.*, 841. Interpretibus Scripturæ plurimum auctoritatis tribuendum censet, *id.*, XXXIII, 112. Veri Scripturæ sensus a Spiritu sancto revelantur, *id.*, XXXII, 844. Ad Scripturarum intelligentiam quatenus conducat animalium, herbarum, etc. præsertimque siderum cognitio, *id.*, XXXIV, 56. Scripturæ ambiguitas in una lingua, tollitur per aliam, *id.*, XXXVII, 1536. Obelisci aut asterici in codicibus græcis quid significabant, *id.*, XXXIV, 590; XLI, 604. Quare virgulæ seu obeli et asterisci aliquando positi sint in editione, LXX Interpretum, *id.*, XXXIII, 261. Scripturæ quomodo legendæ, *id.*, XXXVIII, 354, 74; XXXIV, 262. Scripturæ sacræ studium requirit humilem et mitem animum, *id.*, XXXIV, 64, 66. Explicatio Scripturæ quæ non intelligitur petenda a Deo, *id.*, XXXV, 1539, 1540; XXXIV, 89. Scripturæ intelligentia modo inusitato non est exspectanda, *id.*, XXXIV, 17. Scripturam qui non potest intelligere. Scripturæ Dei det honorem, sibi timorem, *ibid.*,

IX. — *De allegoriis in sacram Scripturam.*

X. — *De divisione sacræ Scripturæ.*

XI. — *De Veteri et Novo Testamento.*

ibid., 238. Psalmorum liber unus, non quinque, *ibid.*, 232. Psalmi apud Hebræos indiscreti, ab Esdra in unum collecti, a LXX in ordinem redacti, *ibid.*, 238. Trina psalmorum quinquagenaria quid designet, *ibid.*, 239. Psalmi apud Hebræos ordine ac numero carent, ab Esdra in unum volumen collecti, *ibid.*, 237, 238. Psalterium videtur in quinque libros esse divisum, S. Ambros., XIV, 1085 *et seq.* Esdras scriba qui titulos posuit, psalmos aliter quam dictati fuerant ordinavit. Rufinus, XXI, 644. Psalmorum V libros esse quidam dixerunt, at unum tantum esse canonicæ Scripturæ probat auctoritas, S. August., XXXVII, 1961. Psalmorum numerus, S. Benedictus, LXVI, 472. Psalmorum divisio, *ibid.*, 471. Psalmorum divisio secundum antiquos patres, Cassiodorus, LXX, 504. De quinquefaria divisione, *ibid.*, 16. De ordinatore Psalmorum, Beda Venerab., XCIII, 482. Liber iste ex centum quinquaginta psalmis, non sine altioris mysterii ratione consistit, Walafrid. Strab., XCIII, 843. Item per tres quinquagenas triplex fit psalmorum distinctio, *ibid.*, 844. Unus est liber Psalmorum, non quinque, *ibid.* Ordo Psalmorum ab ordine historiæ discordat, *ibid.* Quos quidem (psalmos) primus Esdras in unum volumen coegit, et in ordinem numerumque disposuit, Remigius Antissiod., CXXXI, 136. Ordo Psalmorum, *ibid.*, 141. E quot psalmis consistit liber iste., Petrus Lombardus, CXCI, 57. Quomodo distinguitur, *ibid.* An unus sit liber psalmorum, vel plures, *ibid.*, 57, 58. De ordine psalmorum, *ibid.*, 59. Quinam psalmos ita disposuit, *id.*, 60. Psalmos ordinavit Esdras. Gerhohus, CXCIII, 636.

De usu, interpretatione, variis sensibus Psalmorum. — Psalmorum cantus, Tertull., II, 660; *id.*, I, 1194. Psalmorum clavis, Christi fides, S. Hilarius, IX, 236. Alii sunt faciles, alii captu difficiles, *ibid.*, 291 Ad eorum intelligentiam juvat scire quis ac de quo loquatur, *ibid.*, 247, 248. Doctis ut indoctis clausi et signati sine fidei clave, *ibid.*, 235, 236. Quique suas habent claves, *ibid.*, 246, 247. Psalmorum intelligentia spiritalis nequit respui, *ibid.*, 685. Psalmus intelligi potest spiritaliter, licet titulus historiam præferat, *ibid.*, 642. Psalmi semper et ubique cantandi, *ibid.*, 550. Etsi omnium psalmorum corpus unum, in eo tamen viget naturalis, mysticus et moralis sensus, S. Ambros., XIV, 966 et seq. Homo sine psalmorum celebritate diem claudere non debet, *ibid.*, 223. Psalmi quidam tanto profundiores sunt, quanto videntur apertiores, S. August., XXXVII, 1501. Psalterium a S. Hieronymo translatum ex Hebræo, *id.*, XXXIII, 1077. Origenes, Eusebius et alii multi qui psalmos interpretati sunt, recensentur, *ibid.*, 262. Psalterii translationes esse duas apud Latinos in usu atque honore, Romanam scilicet et Gallicam, Beda Venerabilis, XCIII, 481. Cur plus omnibus aliis in Ecclesia frequentetur, *ibid.*, 483. Walafrid Strab., CXIII, 842. De Psalmorum interpretatione. S. Bruno Sign., CLXIV, 22. De censuris adversus Psalmorum interpretationem, S. Brunonis, *ibid.*, 23. Hanc Scripturam plus cæteris in Ecclesiasticis frequentari officiis, quare, Petrus Lombardus, CXCI, 57. Elegit David quatuor millia virorum, qui non solum voce, sed et musicis instrumentis psalmos canerent, Gerhohus, CXCIII, 632. Ipse quoque David cum ipsis cantoribus citharam percutiebat in domo Domini, *ibid.*, 633.

De compositione psalmorum. — Qua lingua compositum totum psalterium, Beda Venerab., XCIII, 480. Omnes autem psalmi apud Hebræos metrico carmine constant esse compositi, Alcuin., CI, 1126. Raban. Maur., CXI, 108.

De inspiratione libri Psalmorum. — Psalmorum auctor est Spiritus Dei, S. Hilarius, IX, 792. Istos CL psalmos Spiritu Dei revelante sanctus composuit David, Rufin., XXI, 644. David solius Spiritus sancti instinctu sine omni exteriori adminiculo suam edidit prophetiam, Petrus Lombardus, CXCI, 55. Cœlesti aspiratione intus edoctus Spiritu in eo loquente completus est, Gerhohus, CXCIII, 938.

Unus ex libris canonicis liber Psalmorum. — S. Hilarius, IX, 241; Sedulius, XIX, 791; S. Innocent. I, XX, 501; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 740; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Raban. Maur., CVII, 365, CXI, 106; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186.

De Proverbiis, Ecclesiaste. Cantico cantic. etc.—S. Hilarius, IX, 241. Salomon licet innumera cantica cecinisse dicatur, unum tamen quod Ecclesia receperit, Canticum canticorum dereliquit, S. Ambrosius, XIV, 923. Tres libri Salomonis, unus de proverbiis, alius Ecclesiastes, tertius de Canticis canticorum, *id.*, XV, 1529. Salomonis libri tres, Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque, S. Innocent I, XX, 501. Tres libri Salomonis recepti sunt in auctoritatem canonicam, S. August., XLI, 554; XXXIV, 41. Salomon scripsit, Proverbia, Ecclesiastem et Cantica canticorum, S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 871; S. Isidorus, LXXXIII, 747; Alcuin., CI, 1126; Raban. Maur., CVII, 366; CXI, 108; Isidor. Mercator, CXXX. 338; Rupertus, CLXVII, 1232; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16; Wolbero, CXCV, 1013. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in Ecclesiaste, mysticum in Canticis canticorum, S. Ambros., XIV, 511. Proverbiorum liber unus, Sedulius, XIX, 791; S. August., XXXIV, 41; XLI, 554. Proverbia Salomonis, S. Leo Magnus, LVI, 721. Salomonis libri tres, Proverbia, etc., Vigil. Taps., LXII, 537. De Proverbiis, Junilius, LXVIII, 18. In Proverbiis quid doceatur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 164. Salomonis tres libri, Proverbia, etc., S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Liber Proverbiorum unde dicitur, Alcuin., CI, 1126. Quid in Proverbiis contineatur, *ibid.*, 1122. De libro Proverbiorum, Raban. Maur., CXI, 108; Walafrid Strab., CXIII, 1125. Materia Proverbiorum, Walafrid. Strab., CXIII, 1127. Proverbia Salomonis, Hugo de S. Victore; CLXXV. 15 Parabolas composuit Salomon, *ibid.*, 16 Proverbia Salomonis quæ Græce parabolæ, Hebraice *masloth*, dicuntur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186. Proverbiorum liber invitat ad fidem, Ecclesiastes ad spem; Cantica ad charitatem, Rupertus, CLXVII, 1232. In Proverbiis de morum honestate perorat, Wolbero, CXCV, 1013.

Ecclesiastes. — Liber unus, Sedulius, XIX, 791. Ecclesiastes multa suggerit de natura rerum, S. Hieronym., XXIII, 479. De illo nulla est ambiguitas, *ibid.*, 527. Ecclesiastes liber ex sententia Hebræorum, unde meruit auctoritatem, *ibid.*, 1116. Est liber Salomonis pœnitentiam agentis, *ibid.*, 1021. Male quidam opinantur nos ex hoc libro ad voluntatem et luxuriam provocari, *ibid.*, 1014. Non provocat ad luxuriam, neque in Epicuri dogma corruit, 1106. De Ecclesiaste, S. August., XLI, 554. Ecclesiastes liber in canone sacrarum Litterarum a Judæis habentur, *ibid.*, 661; Eugypp., LXII, 767. A Christianis, S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721, Vigil. Taps., LXII, 537. Quæ sit differentia inter Ecclesiastem et Ecclesiasticum. Cassiodorus, LXX, 1117. In Ecclesiaste rerum naturam discutit, etc., S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164. Continentur in Canone utriusque Testamenti Ecclesiastes, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 140. Quid in Ecclesiaste, Alcuin., CI, 1122. Ecclesiastes unde dicitur, *ibid.*, 1126. De Ecclesiaste, Raban. Maur., CVII, 365, 366. Materia Ecclesiasti, *id.*, CXI, 115. Unde dicitur, *ibid.*, 108. In numero canonicorum librorum, Walafrid. Strab., CXIII, 21; Wolbero, CXCV, 1013.

Canticum canticorum. — S. Hilarius, IX, 241. Canticum canticorum liber unus, Sedulius, XIX, 791; S. August., XLI, 554; XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18. De quibus tractatur in Cantico canticorum, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164, 165. A doctoribus nostris tractatur, apud Hebræos hanc fuisse observationem, ne cuiquam librum hunc legere permitterent, nisi viro jam perfectæ scientiæ, et laboratæ fidei, *ibid.*, 165. Quid contineatur in Canticis canticorum, Alcuin, CI, 1122. Quare dicitur Cantica canticorum, *ibid.*, 1126. De Cantico cantic., Raban. Maur., CVII, 365, 366, CXI, 105, 108, Walafrid. Strab., CXIII, 21, 1127; Hugo de S. Victore, CLXXVI. 186; CLXXV, 16; Wolbero, CXCV, 1009. Cantici canticorum qualis fuerit causa quare fuerit decantatum, *ibid.*, 1010. Tria sunt consideranda in hoc libro, materia, intentio, finalis causa, *ibid.*, 1012. In hoc libro nihil secundum litteram carnaliter intelligendum, *ibid.* In Canticis canticorum de rationabili divinorumque mysteriorum dispositione decantat, *ibid.*, 1013. In hoc libro quatuor personæ loquentes introducuntur; Richardus S. Victoris, CXCVI, 409.

De libro Sapientiæ. — Sapientiæ liber Salomoni adscriptus, Tertull., II, 544. Apud Latinos Salomonis, apud Græcos et Hebræos Sapientia Sirach habetur, S. Hilarius, IX, 827. Illum ut Domini sermonem respiciunt Orientales, *ibid.*, 673. Sapientiæ liber unus, Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque, S. Innocent. I, XX, 501. Sapientiæ liber inscriptus nomine Salomonis, S. Hieronym., XXIV, 616. Judæi librum Sapientiæ non recipiunt in auctoritatem canonicam, S. August., XXXII, 638, XXXIII, 199. Unus qui Sapientia, de quadam similitudine Salomonis esse dicitur, *id.*, XXXIV, 41. Sapentiæ liber auctoritatem Scripturæ canonicæ habet., *id.*, XLIV, 980, 981. Libri Sapientiæ auctoritate usi sunt magni et docti viri qui longe ante August. divina eloquia tractaverunt, *id.*, 1019, 1020. Salomonis libri quinque, S. Leo Magn., LVI, 504, 871. Item Sapientiæ liber I, Vigil. Taps.,

XIII. — *De libris Novi Testamenti.*

Quatuor Evangelistæ per quæ figurati, Raban. Maur., CXI, 109, 119; Walafrid. Strab., CXIII, 64; S. Petrus Damian., CXLIV, 780; Rupert., CLXIX, 928.

De actibus Apostolorum. — Lucas Evangelium et actus apostolorum scripsisse perhibetur, S. Ambros., XVII, 441. Actus apostolorum liber unus, Sedulius, XIX, 792. Recipiuntur in canone actus apostolorum, S. Innocent. I, XX, 502. Actus apostolorum nudam videntur sonare historiam, et Ecclesiæ infantiam tenere, S. Hieronym., XXII, 548. Omnia hujus libri verba sunt animæ languentis medicina, *ibid.*

Actus Apostolorum quidam Manichæi repudiant, S. August., XXXIII, 1033; XLII, 69, 368, 505. Et huic libro nolunt credere, *id.*, XXXIV, 1262. Actuum Apostolorum lectio celebris in Ecclesia, *id.*, XLIV, 962, not. 2. Actuum Apostolorum liber omni anno in Ecclesia recitatus, *id.*, XXXV, 1433. Actuum Apostolorum liber legi solitus a Dominico Paschæ, *id.*, XXXVIII, 1426. De actibus Apostolorum, *id.*, XXVIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 428, 721, 871; Junilius, LXVIII, 16; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 178. Actus Apostolorum quis composuit, *id.*, 750. Alcuin. CI, 1130; Raban. Maur., CVII, 367; CXI, 110. Materia Actuum Apostolorum, *id.*, CXI, 120. Quibus in novo correspondent Acta Apostolorum, Walafrid. Strab., CXIII, 24; Isidorus Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 277; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15.

De Epistolis XIV. B. Pauli. — Paulus Græco sermone scripsit Epistolas, Tertull., I, 1186. Cerdon Apostoli Epistolas neque omnes neque totas recipit, *id.*, II, 70. Epistolæ Pauli a Marcione mutilatæ, *ibid.*, 470. Epistolæ ad Galatas scopus, *ibid.* De ecclesiastico statu agitur in Epistolis ad Titum et ad Timotheum, *ibid.*, 524. Summa Epistolæ ad Galatas, Victorin., VIII, 1145. Summa Epistolæ ad Ephesios, *ibid.*, 1235. — Pauli Epistolarum varius ordo, S. Ambros., XVII, 497. Paulus quatuor modis scribit Romanis, *ibid.*, XVII, 46. Quibus de causis scripserit ad Corinthios, *ibid.*, 183. Ante hanc Epistolam aliam iisdem scripserat, *ibid.*, 210. Cur ad Colossens. scripserit, *ibid.*, 421, et Thessalon., *ibid.*, 441, et ad Timotth., *ibid.*, 461. Ad Philem., *ibid.*, 505. — Epistolæ Pauli numero XIV, Sedulius, XIX, 792. — S. Innocent. I, XX, 502. — S. Hieronym., XXIII, 617. Epistola beati Pauli apostoli ad Romanos, quibus et cur scripta, S. Hieronym., XXVI, 395. Nihil habet quod sit contrarium Epistolæ ad Galatas, *ibid.* Epistola ad Galatas manu Pauli subscripta, ab alio exarata, *ibid.*, 434. Eadem est materia ad Galatas et ad Romanos, *ibid.*, 309. Quoddam discrimen notatur inter utramque, *ibid.* Epistola ad Ephesios inter omnes obscura, *ibid.*, 505. Utraque Epistola Pauli ad Timotheum, ad Hebræos et ad Titum a nonnullis hæreticis rejiciuntur, *ibid.*, 555. Epistola ad Titum unde scripta, *ibid.* Nonnulli Epistolam ad Philemonem repudiant, *ibid.*, 599. Refelluntur, *ibid.* Epistola ad Hebræos a plerisque extra numerum ponitur, *id.*, XXII, 548. Epistola ad Hebræos cujus creditur, *id.*, XXIII, 617. Non habebatur apud Romanos, *ibid.*, 669. Epistola ad Hebræos non recepta a Latinis, *id.*, XXIV, 94. Cur ei contradicitur et dubia est, *ibid.*, 99. Inter canonicas Scripturas non recipitur, *ibid.*, 121. Non recepta ab omnibus, *id.*, XXVI, 475. Inter ecclesiasticas recipitur, *ibid.*, 578. — Epistolam ad Hebræos quid negabant esse apostoli Pauli, S. August., XLI, 500. Epistola ad Hebræos nonnullis incerta, sed ab Ecclesiis orientalibus inter canonicas habita, *id.*, XLIV, 137. Epistola ad Hebræos teste usi sunt illustres catholicæ regulæ defensores, *id.*, XL, 235. Epistolæ ad Romanos et ad Galatas invicem comparantur, *id.*, XLIV, 733. De quatuordecim Epistolis Pauli apostoli, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 429, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; S. Gregor. Magn., LXXVI, 778; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 176, 749; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Epistolas Pauli quis scripsit : et quot sunt, vel ubi et ubi leguntur scriptæ, Alcuin., CI, 1129; Raban. Maur., CVII, 365, 367; CXI, 105, 110, 119, 120. Epistola ad Romanos unde scripta, Walafrid. Strab., CXIV, 469. Ob quam causam, *ibid.*, Haymo, CXVII, 364. Epistola I ad Corinthios ab Epheso scripta, Walafrid. Strab., CXIV, 519. Ob quam causam, *ibid.*, Haymo, CXVII, 509. Epistola II ad Corinthios a Troade per Titum scripta, *ibid.*, 551. Ob quam causam, *ibid.*, Haymo, CXVII, 607. Epistola ad Galatas, Walafrid. Strab., CXIV, 569; Haymo, CXVII, 669. Epistola ad Ephesios, Walafrid. Strab., CXVII, 699. Epistola ad Philip., Walafrid. Strab., CXIV, 601. Epistola ad Coloss., *ibid.*, 609. Epistola I ad Thessalon, Walafrid. Strab., CXIV, 615; Haymo, CXVII, 765. Epistola II ad Thessal., Walafrid. Strab., CXIV, 619; Haymo, CXVII, 777. Epistola I ad Timoth., Walafrid. Strab., CXIV, 623. Epistola II ad Timoth., *ibid.*, 633. Epistola ad Titum., *ibid.*, 637 et Haymo, CXVII, 809. Epistola ad Philem., Walafrid. Strab., 641. Epistola ad Hebræos, *ibid.*, 643; Haymo, CXVII, 809, 819, 821. Pauli apostoli Epistolæ XIV, Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 277; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186.

Inter omnes epistolarum scriptores, Paulus in tribus et pluribus forte excellit, Petrus Lombard., CXCI, 1297. Sciendum quod XIV scripsit Epistolas Paulus, *ibid.*, 1298. Ad quid significandum, *ibid.*, Epistola ad Hebræos an sit B. Pauli, *ibid.*, 1299. An titulum Pauli habeat, *ibid.* Qua lingua scripta fuerit, *ibid.* De ordine Epistolarum B. Pauli, *ibid.*, 1299. Generalis omnium Epistolarum materia, quænam sit, *ibid.*, 1302. Intentio, modus tractandi, *ibid. et seq.*

De Epistolis 7 canonicis. — Epistolæ canonicæ numero septem, Sedulius, XIX, 792. Recipiuntur in canone. Epistolæ Joannis tres, Epistolæ Petri duæ, Epistola Judæ. Epistola Jacobi, S. Innocent. I, XX, 502. — Epistola catholica B. Petri notatur, S. Hieronym., XXIV, 685. Secundam Epistolam B. Petri canonicam vocat Hieronymus, *ibid.*, 636. Judæ Epistola inter Scripturas canonicas. S. August., XXXV, 1831. Petri duæ, Joannis tres, Jacobi una, Judæ una, S. Leo Magn., LVI, 429, 505, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 19. De Epistolis beati Petri, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 177. De Epistola beati Jacobi, *ibid.*, 178. De Epistolis beati Joannis, *ibid.* De Epistola sancti Judæ apostoli, *ibid.* Septem catholicæ Epistolæ, *ibid.*, 746. Earum auctores, *ibid.*, 749. In canone utriusque Testamenti continentur, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin., CI, 1128. Quid habetur, in Epistolis Petri, Alcuin., CI, 1131. Quid in Jacobi, *ibid.* Quid in Judæ, *ibid.* De septem canonicis Epistolis, Raban., Maur., CVII, 365, 367; CXI, 105, 110, 120; Walafrid. Strab., CXIII, 24; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 277; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15.

De Apocalypsi. — Apocalypsis Joannis ordinem temporum evolvit, Tertull., II, 830. Apocalypsis auctor idem est Joannes, qui Evangelium scripsit, S. Hilarius, X, 192. not., 191. Apocalypsim quidam e catalogo divinarum Scripturarum amputare voluerunt, S. Ambros., XVII, 964. Hæc Scriptura non tantum ad futurum tempus, sed etiam ad præteritum pertinet, *ibid.* Quis ejus auctor, *ibid.*, 765. In septem visiones distincta est, *ibid.*, 767. Apocalypsis Joannis apostoli liber unus, Sedulius, XIX, 792; S. Innocent. I, XX, 502. Apocalypsis multo post passionem Domini scripta est, S. Hieronym., XXII, 487; Difficilis est et obscura, *ibid.*, 543. Non reseratur nisi a Christo, *ibid.* Apocalypsis tot habet sacramenta quot verba, *ibid.*, 548. Apocalypsis infinita futurorum mysteria continet, *id.*, XXIII, 247. Apocalypsim quinam interpretati sunt, *ibid.*, 625. — Apocalypsis liber, quam obscurus, S. August., XLI, 683. Apocalypsim non accipiunt Alogi, *id.*, XLII, 31. Apocalypsis an a Pelagio sit accepta dubitat Augustinus, *id.*, XXXVIII, 1376. Apocalypsis Joannis, S. Leo Magn., LVI, 429, 505, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. De Joannis Apocalypsi apud Orientales admodum dubitatur, Junilius, LXVIII, 18. De Apocalypsi, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 178, 160; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Apocalypsim quis composuit, aut quo tempore, vel ubi, Alcuin., CI, 1130. Quid in Apocalypsi continetur, *ibid.*, 1131; Raban. Maur., CVII, 365, 367; CXI, 105, 110, 120; Walafrid. Strab., CXIII, 24; Raban. Maur., CXXX, 338; Ivo Carnot, CLXI, 277; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186. In Pathmos insula Apocalypsim propria manu scripsit, S. Martin. Legion., CCIX, 253. Apocalypsis aliis excellentior est prophetiis, *ibid.*, 300.

XIV. — *Tractatus generales de sacris Scripturis.*

Prologus in librum Psalmorum, S. Hilarius, IX, 233 *et seq.* Decretum de libris recipiendis et non recipiendis, Sedulius, XXX, 788 *et seq.* De Scriptura sacra speculum, S. August., XXXIV, 889 *et seq.* De partibus divinæ legis libri II, Junilius, LXVIII, 16 *et seq.* In libros Veteris ac Novi Testamenti prooemia, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 155 *et seq.* De Veteri et Novo Testamento quæstiones, *ibid.*, 200 *et seq.* In disputatione puerorum, multæ de Veteri et Novo Testamento quæstiones, Alcuin., CI, 1120 *et seq.* Item in Institutione Clericorum, Raban. Maur., CVII, 365 *et seq.* in libro v. De Universo, *id.*, CXI, 105 *et seq.*, item. Walafrid. Strab., CXIII, 20 *et seq.* De Scripturis et Scriptoribus sacris, Hugo de S. Victore, CLXXV, 10 *et seq.*

XLIII.

INDEX GENERALIS

COMMENTARIORUM IN SCRIPTURAS, SECUNDUM ORDINEM SACRORUM LIBRORUM DISPOSITUS, A GENESI AD APOCALYPSIM,

CHRONOLOGICO REFERENS OMNES EXPOSITIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

—

MONITUM.

Hoc in Indice Commentarios vel explanationes generales in quoscumque Scripturarum Libros solummodo commemoramus, prætermissis omnibus quæ ad singula capita vel ad locos notabiliores attinent; illis enim Index subsequens constabit. Ordinem Scripturæ sacræ canonicum, et in unoquoque articulo chronologicum, id est voluminum, sequimur. Quando idem auctor in eumdem Librum plurima scripta ediderit, illa interjectis tantum lineolis distinguimus, sed unumquemque scriptorem revocamus ad lineam ne oriatur confusio. Primum caput, velut hujus Indicis procemium, omnes de sacris Scripturis tractatus exhibet, et sic quæcumque ad Sanctos Libros attinent, uno intuitu Lectori patebunt.

—

DE SACRIS SCRIPTURIS.

DE VETERE TESTAMENTO.

IN GENESIM.

IN EXODUM.

IN LEVITICUM.

IN NUMEROS.

IN DEUTERONOMIUM.

IN LIBRUM JOSUE.

IN LIBRUM JUDICUM.

IN LIBRUM RUTH.

IN LIBROS REGUM.

IN LIBROS PARALIPOMENON.

IN LIBRUM ESDRÆ.

IN LIBRUM NEHEMIÆ.

IN LIBRUM TOBIÆ.

IN LIBRUM JUDITH.

IN LIBRUM ESTHER.

IN LIBRUM JOB.

IN PSALMOS.

IN LIBRUM PROVERBIORUM.

IN ECCLESIASTEN.

IN CANTICUM CANTICORUM.

IN LIBRUM SAPIENTIÆ.

IN ECCLESIASTICUM.

IN ISAIAM PROPHETAM.

IN JEREMIAM ET BARUCH.

IN EZECHIELEM PROPHETAM.

IN DANIELEM PROPHETAM.

IN XII PROPHETAS MINORES.

IN LIBRUM OSEE.

IN EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

IN EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

IN ACTUS APOSTOLORUM.

IN OMNES EPISTOLAS B. PAULI.

IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

IN EPISTOLAS AD CORINTHIOS.

IN EPISTOLAM AD GALATAS.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

XLIV.

INDEX SACRÆ SCRIPTURÆ CAPITUM

ET LOCORUM NOTABILIUM QUÆ COMMENTARIIS ET EXPLANATIONIBUS SS. PATRES ELUCIDARUNT.

ORDINE LIBRORUM CANONICO SIMUL AC INTERPRETUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS.

EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Si quis ampliores in sacros libros optaverit explanationes, adeat sermonum Indicem qui sequetur infra, et præsertim primam partem in qua omnes de sanctis Scripturis orationes et homiliæ consignantur.

XLV.

INDEX EXEGETICUS

OMNIUM SCRIPTURÆ SACRÆ VERSICULORUM, A PRIMO GENESIS AD ULTIMUM APOCALYPSIS.

JUXTA LIBRORUM ORDINEM CANONICUM DISPOSITUS, COMMENTARIA VARIA ET ELUCIDATIONES PATRUM IN QUOCUNQUE VERSICULO CHRONOLOGICE EXHIBENS.

MONITUM.

Index ille omnium Scripturæ sacræ versiculorum exegeticus, qui inter cæteros, velut gigas, præeminet, hic tantum memoratur, tum quia nondum hunc habemus absolutum, tum quia nondum propter materiarum amplitudinem et momentum rerum, seorsim edere statuimus, et solus uno volumine constabit. Non ægre ferat lector, mox enim in lucem evadet.

XLVI.

INDEX DE ALLEGORIIS VETERIS TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

MONITUM.

Hoc in Indice proferimus primo omnia quæ de Allegoriæ natura, divisione et utilitate agunt; deinceps varios, tredecim scilicet, statuimus articulos vicissim exhibentes Allegorias quæ I ad Deum, — II quæ ad Christum, — III quæ ad Mariam Virginem, — IV quæ ad Angelos, — V quæ ad Spiritus malignos, — VI quæ ad Ecclesiam, — VII quæ ad Sacramenta, — VIII quæ ad Apostolos et Justos, — IX quæ ad Gentiles et Hebræos, — X quæ ad Hæreticos et Peccatores, — XI quæ ad Virtutes et Vitia, — XII quæ ad Novissima hominis, — XIII quæ ad Scripturam sacram spectant, in unoquoque articulo ordinem servantes alphabeticum, adeo ut statim quæsita Lectori sint obvia.

—

PROEMIUM.

De Allegoriæ natura, divisione et utilitate.

ALLEGORIA est cum aliud dicitur et aliud significatur: Victorinus Afer, VIII, 1185; S. Hieronym. XXIV, 629; XXV, 161; XXVI, 389; Junilius Afer, LVIII, 19; Cassiodor. LXX, 223, 698, 1271; Raban. Maur. CXII, 330. — Allegoria dicitur cum aliquid aliud videtur sonare in verbis et aliud in intellectu significare: S. Augustin. XXXVII, 1347; Petr. Lombard. CXCI, 147. — Allegoria est tropus ubi ex alio aliud intelligitur: S. Augustin. XLII, 1068, 1069; Ven. Guibert. abb. CLVI, 25. — Allegoria ea quæ in veritate gesta sunt, alterius sacramenti forma præfigurat: Joannes Cassian. XLIX, 963. — Allegoria est cum per id quod ex littera significatum proponitur aliud aliquid sive in præterito, sive in præsenti, sive in futuro factum significatur: Hugo de S. Victore, CLXXV, 11. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, id, *ibid.* 11. — Allegoriæ plures sunt species in quibus est etiam quod dicitur ænigma: S. August. XLII, 1068. — Quadruplex est allegoria: historiæ, facti, sermonis et sacramenti: id. XXXIV, 186. — Allegoria quatuor modis cognoscitur: 1° Secundum translationem vel metaphoram: *Iratus est Dominus.* 2° Secundum imaginationem vel hypotyposim: *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho.* 3° Secundum comparationem vel similitudinem: *Simile est regnum cœlorum.* 4° Secundum proverbialem modum: *Bibe aquam de vasis tuis.* S. Justus Urgellensis, LXVII, 19. — Nihil aliud est allegoria quam intelligentia spiritalis, spiritalis autem scientia tria complectitur genera: tropologiam, allegoriam, anagogen; tropologia quæ est moralis explanatio ad emendationem vitæ et institutionem pertinens actualem; allegoria quando ea quæ in veritate gesta sunt alterius sacramenti formam præfigurasse dicuntur; anagoge vero quæ de spiritualibus mysteriis ad sublimiora quædam et sacratiora cœlorum secreta conscendit: Raban. Maur. CXII, 331. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, quia aliud dicitur et aliud significatur, quæ subdividitur in simplicem allegoriam et anagogen. Allegoria cum per visibile factum aliud invisibile factum significatur; anagoge, id est sursum dictio, cum per visibile invisibile factum declaratur: Hugo de S. Victore, CLXXV, 11.

Omnia quæ nobis figurate insinuantur plus movent et accendunt amorem quam si nuda sine ullis sacramentorum similitudinibus ponerentur et quidquid per allegoricam significationem intimatum est plus movet, plus delectat, plus honoratur quam si verbis propriis diceretur apertissime: S. Augustin., XXXIII, 214. — In

Scriptura quædam si allegorica explanatione extenuata non fuerint et spiritalis ignis examinatione mollita, nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum sine corruptionis clade pervenient : Joannes Cassianus XLIX, 725. — Quod in promptu positum non ita movebat, enudatione allegoriæ alicujus eruitur : Eugypp. LXII, 858. — Allegoria est machina per quam anima levatur ad Deum : S. Greg. Mag., LXXIX, 473; Richard. a S. Victore, CXCVI, 405. — Allegoria per hoc quod non abhorret cognitum, intelligit quoddam incognitum : S. Greg. Mag. LXXIX, 473. — Rebus nobis notis per quas allegoriæ conficiuntur, sententiæ divinæ vestiuntur, et dum recognoscimus exteriora verba pervenimus ad interiorem intelligentiam, id. *ibid.* — Allegoria maxime circa fidei nostræ sacramenta versatur, et qualia creduntur magis quam intelliguntur : Richard. a S. Victore, CXCVI. — Allegoria usus est ipse Christus in Evangelio : S. August. XLII, 70.

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ABSCONDERE Deus faciem legitur, cum quibusdam eorum ex gentibus cognitionem suam abscondit, sicut in populo Judæorum nunc impletum esse videmus : S. Eucher. L, 734.

ABYSSUS, æternum Dei judicium : Raban. Maur. CXII, 852. — Incomprehensibilitas judiciorum Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284. — Abyssi nomine in Scripturis designantur ineffabilia judicia Dei; Alcuin., C, 423.

AGNÆ septem quas sacrificavit Abraham, significant septiformam gratiam Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 425.

AGRICOLA noster est Deus. S. Augustin, XXXVI, 804. — Agricola dicitur Deus. S. Eucher, L, 742. — Agricola cœlestis, Deus Pater nuncupatus. S. Paulin. Nolan. LXI, 366; Raban. Maur. CXII, 855.

ALÆ, protectio divina. S. Eucher. L, 748. — Alæ, misericordia Domini et veritas, præcepta Domini. Raban. Maur. CXII, 857. — Protectionem misericordiæ Dei sub velamento alarum divinus sermo sifignicat. S. Hilar. IX, 392. — Alas habere dicitur Deus pro eo quod more avis electos suos tanquam pullos sub se colligit et fovet. S. Eucher. L, 733. — Misericordia et charitas quasi alæ sunt Patris quibus se protegi congruenter expostulat. Cassiodor. LXX, 120.

AMBULARE dicitur Deus non de loco ad locum transeundo, quia impium est ita credere, sed ambulatio ejus in cordibus sanctorum delectatio; vel certe ambulare Dei est in sanctis prædicatoribus suis de loco ad locum transire. S. Eucher. Lugdun. L, 735.

ANGELUS est Spiritus sanctus. Raban. Maur. CXII, 851.

ANIMA, vis est Dei. Raban. Maur. CXII, 852.

ANNI, Dei æternitas. S. Eucher. Lugdun. L, 741.

AQUA. Aquæ nomine Spiritus sanctus intelligitur. S. August. XXXIV, 216; XXXVII, 1353. — Aqua et populum et Spiritum sanctum signat. S. August. XXXIV, 79. — Aquæ nomine in Scriptura sancta aliquando Spiritus sanctus significatur. S. Eucher. Lugdunens. L, 742. — Aquæ Spiritum sanctum designare solent. S. Gregor. Mag. LXXVI, 100. — Aqua, Spiritus sanctus, Raban. Maur. CXII, 861; Rupert. abb. CLXIX, 198. — Per aquam sancti Spiritus gratia designatur. S. Greg. Mag. LXXV, 960. — Aqua, fluenta Spiritus sancti; S. Bruno Herbipolens. CXLII, 293. — Aqua sancti Spiritus infusio. Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua viva gratia Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXIX, 353. — Aqua symbolum gratiæ. S. Augustin. XXXIV, 737

ARCUS, intentio comminationis divinæ. S. Eucher. L, 738. — Arcus, Spiritus sanctus. Garner. de S. Victore, CXCIII, 324.

ARGENTUM. Argento eloquia divina signantur : Rupert. abb., CLXVIII, 859.

ARMA Domini, adjutorium ejus in sanctos. S. Eucher. Lugdunens. L. 738.

ARMILLA, misericordia divina. Raban. Maur. CXII, 864.

ASPIRATIO Dei pro æterna felicitate et acclinatio umbræ pro indeficiente nocte hujus mortalitatis accipitur, Wolbero abb. CXCV, 1156.

AURES habere dicitur Deus propterea quod omnia audit et nihil eum in silentio latet. S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Aures Domini cum exaudire dignatur. id. *ibid.* 737. — Auris Dei potentia et clementia. Raban. Maur. CXII, 891.

AURUM, divinitas. Raban. Maur. CXII, 870. — Aurum, claritas divinitatis. Garner. de S. Victore, CXCIII, 303. — Aurum et argentum significant dona Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 1524.

AUSTER, Spiritus sanctus. S. Eucher, Lugdun. L, 739. Raban. Maur. CXII, 869; Rupert. abb. CLXVIII, 901. Garner de S. Victore, CXCIII, 56; Alanus, CCX, 82. — Auster significat gratiam Spiritus sancti. Raban. Maur. CXI, 262. — Auster sanctum Spiritum significat. Wolbero abb. CXCV, 1175. — Per austrum qui nimirum calidus ventus est non immerito Spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur ab iniquitatis suæ tepore liberatur. S. Greg. Mag. LXXVI, 436, 623, 799, 938; LXXIX, 516.

BACULUS est misericordia Dei. Raban. Maur., CXII, 873. — Baculus divini judicii signum. Rupert. abb. CLXX, 339.

BASES, consilia divina. Raban. Maur., CXII, 874. — Bases aureæ significant consilium Dei et in judicando inflexibilitatem. Rupert. abb. CLXVIII, 927.

CALAMUS, dispositio Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALCULUS, sermo Domini. Raban. Maur. CXII, 880.

CALIGO, divinorum secretorum operimentum. S. Eucher. L, 739.

CALIX. In Deo est calix iræ et calix vitæ, sicut est vinum cor hominis lætificans et vinum cor hominis compungens. S. Hilar. LX, 385. — Calix, judicium Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALOR est fervor Spiritus sancti. Raban. Maur., CXII, 880. S. Bruno Herbipolens., CLXII. 100.

CAPUT Dei ipsam essentiam divinitatis ejus quæ præcedit et cui omnia sunt subjecta intelligere debemus. S. Eucher. Lugdun. L, 730.

CEDRUS, divinitas. Raban. Maur., CXII, 891.

CŒLUM undique terram protegens misericordiæ divinæ figura est. S. August. XXXVII, 1331. — Cœlum, Deus. Raban. Maur. CXII, 891. — Cœlum, cœleste judicium, divinum eloquium Garner. de S. Victore, CCXIII, 30. — Cœlum dicitur sanctissima Trinitas, Alanus, CCX, 63.

COGNOSCERE Dei est cognoscentes facere, S. Eucher. Lugdun. L, 736.

COLUMBA, Spiritus sanctus : S. Eucher., L, 748; Garnerius de S. Victore, CXCIII, 71; Alanus de Insulis, CCX, 63. — In columba secundum prophetiam S Spiritus intelligendus : S. Hilar., IX, 1036. — Columba, symbolum Spiritus sancti : S. Bernard., CLXXXIII, 1001, — Columba Spiritus sancti typus : S. Paulin. Nolan. LXI, 336. — Columba, Spiritus sanctus; dona ejusdem Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 898.

COLUMNA nubis, figura Spiritus sancti fideles edocentis : S. Gregor. Turonens, LXXI, 168. — Columnæ ferculi Christi, dona sunt Spiritus sancti : Alanus, CCX, 75.

CULTER, præcepta Dei : Raban. Maur., CXII, 905.

CURRUS DEI, sedes Dei : S. Eucher. Lugdun., L, 738.

DESCENDERE Deus in mundum dicitur quando aliquid novum quod antea non fuerat, in creatura humana operatur : S. Eucher. Lugdun., L, 734.

DEXTERA Domini signat Patris gloriam et æternam beatitudinem : S. Eucher., L, 732. — Dextera significat pietatem Dei : S. Bruno Carthus, CLII, 1068. — Dextera Dei et sinistra æternam et temporalem salutem significant : Petr. Lombard., CXCI, 1214.

DIGITUS est Spiritus sanctus : Raban. Maur., CXII, 910; S. Gregor. Mag., LXXIX, 312, 416, 627. — Digitus Dei Spiritus sanctus accipitur; etenim ipse scripsit qui scribenda dictavit : S. Eucher. Lugdun., L, 732. — Digitus Christi dona Spiritus sancti, vel verbum prædicationis indicat : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 561. — Digiti, Spiritus sanctus, dona ejusdem Spiritus sancti : Garner. de S. Victore, CXCIII, 200. — Digitus Dei dicitur Spiritus sanctus propter partitionem bonorum quæ ab eo dantur : S. Eucher., L, 738. — Digiti pro distributione donorum Spiritus sancti accipiuntur : Raban. Maur , CXI, 160. — Digiti divisiones sunt gratiarum : Petr. Lombard., CXCI, 1255.

DIVITIÆ, contemplationes Dei : Raban. Maur., CXII, 911.

DORMIRE dicitur Deus, cum fides ejus inter prosperitates hujus mundi et inter quorumdam corda fidelium non vigilat, sed dormit; vel certe dormire Dei est anxiis tarde subvenire : S. Eucher. Lugdun., L, 737.

EPHI mensura trium mensurarum sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis est typus : Raban. Maur., CVIII, 286, 287, 298, 676.

FACIES Dei est cognitio divinitatis ejus ad omnes : S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Facies, Deus Pater; præscientia Dei; notitia Dei; benevolentia Dei; scientia Dei;

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

Maur., CXII, 1002. — Murus : S. Gregor. Mag., LXXVI, 169 ; Raban. Maur., CXII, 1003 ; S. Bernard., CLXXXIII, 524 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 392. — Negotiator cœlestis : S. Aug., XXXVI, 231. — Novacula salutiferæ sectionis : S. Paulin. Nolan., LXI, 262. — Nubes : S. Aug., XLII, 269 ; Eugypp., LXII, 678. — Nubes ex virgine : S. Aug., XXXVII, 1124. — Nycticorax : S. Eucher., L, 450 ; Raban. Maur., CXII, 1006. — Oleum : S. Aug., XXXIV, 710. — Onager : S. Greg. Mag., LXXVI, 560, 561 ; Raban. Maur., CXII, 1012 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 116. — Oriens : S. Eucher., L, 741 ; S. Gregor. Mag., LXXV, 539 ; LXXVI, 162, 1062 ; LXXIX, 598 ; Raban. Maur., CXII, 1012 ; Vener. Guibert. CLVII, 986 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 387. — Os : Raban. Maur., CXII, 1013 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 173, 214. — Os Dei : S. Bruno Herbipol., CLII, 764 ; Wolbero, abb., CXCV, 1017. — Ostium : S. Hieronym., XXX, 462 ; S. Gregor. Mag., LXXIX, 170, 544 ; Raban. Maur., CXII, 1014 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 406. — Ovis : S. Aug., XXXIV, 375 ; XXXV, 1839 ; Raban. Maur., CXII, 1015 ; Rupert. abb., CLXVII, 1336 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 105. — Pacificus : S. Aug., XXXVII, 1655, 1668 ; S. Gregor, Mag., LXXIX, 545 ; Raban Maur., CXII, 1016 ; Wolbero abb., CXCV, 1255 ; Alanus de Insulis, CCX, 211. — Panis : S. Paulin. Nolan., LXI, 194 ; S. Gregor. Mag. LXXVI, 281 ; LXXIX, 108 ; Raban. Maur., CXII, 1021. Panis angelorum : S. Aug., XXXII, 1286 ; XXXVII, 1863. Panis cœli et angelorum : S. Bruno Herbipoli. CXLII, 294. — Paradisus voluptatis : Adamus Scotus, CXCVIII, 248, 249. — Pascua fidelium : Petr. Lombard, CXCI, 1096. — Passer : S. Eucher., L, 750 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 373, 374 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 128 ; LXXIX, 609 ; Raban. Maur., CXII, 1022 ; Rupert. abb., CLXVII, 811 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 83. — Pastor : S. August., XXXVII, 1102, 1403 ; S. Eucher., L, 756 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 48, 941 ; LXXIX, 464 ; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 376 ; Raban. Maur., CXI, 203. — Pastor pastorum : S. Aug., XXXVII, 1102. — Pax : S. August., XXXVII, 1655 ; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 216, 217, 218 ; Raban. Maur., CXII, 1016 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 270. — Princeps pacis : S. Petr. Damian., CXLV, 275. — Pelicanus : S. Eucher., L, 749 ; S. Gregor. Mag., LXXIX, 609. — Peregrinus : Raban. Maur., CXII, 1027. — Petra : S. Ambros., XIV, 1059 ; S. Aug., XXXII, 618 ; XXXIV, 112, 375, 804 ; XXXV, 1839 ; XXXVII, 1153 ; XLII, 269, 270, 772 ; S. Eucher., L, 743 ; S. Prosper Aquitanus, LI, 327 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 334 ; Eugypp., LXII, 846 ; Cassiodor., LXX, 752 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 559, 627 ; LXXIX, 598 ; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 483 ; Raban. Maur., CVIII, 1158 ; CXII, 1028 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 232 ; S. Petr. Damian., CXLV, 771 ; S. Bruno Astens., CLXIV, 271 ; Rupert. abb., CLXVII, 885 ; CLXVIII, 868 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 349. Petra ad quam hostis major est occidendus et minor elidendus : S. Aug., XXXVII, 1774. Petra forata : Guerric. abb., CLXXXV, 101, 140. Petra scandali : Tertull., II, 330. — Piscis : S. Aug., XLI, 580 ; Raban. Maur., CXII, 1030 ; Vener. Godefrid., CLXXIV, 815. — Piscis aquæ vivæ : S. Paulin. Nolan., LXI, 210. — Piscis assus : S. Eucher., L. 748 ; Rupert. abb., CLXX, 227. — Porta : S. Paulin. Nolan., LXI, 369 ; S. Gregor. Mag., LXXV, 751 ; CXXVI, 1835 1063 ; Raban. Maur., CXI, 385 ; CXII, 1031 ; Rupert., CLXVIII, 987 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 402. — Procurator : Raban. Maur., CXII, 1032. — Propitiatorium : Raban. Maur., CXII, 1032. — Propugnator : CXII, 1032. — Psalterium : S. Bruno Herbipol., CXLII, 223. — Pulcher aspectu : S. Gregor. Mag., LXXIX, 464. 466. — Pupilla : Raban. Maur., CXII, 1034. — Radix : S. Gregor. Mag., LXXV, 990 ; Raban. Maur., CXII, 1036. Radix David : S. Bernard., CLXXXIII, 279. — Rector cœlorum : Alan. de Insulis, CCX, 538. — Rector Ecclesiæ : id., *ibid.*, 572. — Rhinoceros : Rupert. abb., CLXVII, 899. — Rufus et pulcher aspectu : S. Gregor. Mag., LXXIX, 464, 466. — Sacerdos : S. Paulin. Nolan., LXI, 194 ; Eugyppius abb., LXII, 582 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1160 ; Raban. Maur., CXII, 1042 ; S. Petr. Damian., CXLIV, 461. — Sagitta : S. Hilar., IX. 649 ; S. Hieronym., XXV, 462. — Salutaris noster : S. Aug., XXXVII, 1728. — Samaritanus vulneratum a latronibus curans : Rupert. abb., CLXX, 321 ; Wolbero abb., CXCV, 1036. — Sanctus sanctorum : S. Aug., XXXVII, 1102. — Sapphyrus : Rupert. abb., CLXVIII, 1082. — Saxum : Raban. Maur., CXII, 1047. — Scarabæus : S. Gregor. Mag., LXXVI, 560 ; Rabanus Maur., CXII, 1042. — Securis : Raban. Maur., CXII, 1047 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 328. — Semen : Raban. Maur., CXII, 1048. — Semen et fructus : Guerric. abb., CLXXXV, 199. — Serpens : S. Gregor. Mag., LXXVI, 560 ; Raban. Maur., CXII, 1051. — Serpens æneus : S. Ambros., XV, 1314. — Servus Domini : Rupert., CLXVIII, 722. — Sigillum Dei : Alan. de Insulis, CCX, 247. — Sigillum Patris : id., *ibid.* — Silex : Raban. Maur., CXII, 1054. — Sinapis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 430. — Mons Sion : Alcuin., C, 626. — Sol : S. Aug., XXXVI, 132 ; XXXVII, 1947 ; XLII, 266 ; S. Eucher., L, 739 ; S. Prosper Aquitan., LI, 365 ; Eugypp., LXII, 673 ; Cassiodor, LXX, 735 ; S. Gregor. Mag., LXXV, 248 ; LXXVI, 730, 937, 1218 ; LXXIX, 486 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 270 ; S. Petrus Damian., CXLIV, 719 ; Rupert. abb., CLXX, 196 ; Vener. Godef. abb., CLXXIV, 798 ; Hugo de S. Victore, CLXXV, 638 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 37. — Sol humani cordis : S. Fulgentius Ruspens., LXV, 544. — Sol justitiæ : S. Maxim. Taur., LVII, 529 ; Rupert. abb., CLXVIII, 361. — Splendor : Alan. de Insulis, CCX, 232. — Sponsus Ecclesiæ : S. Aug., XXXVII, 1784 ; Justus Urgell., LXVII, 963 ; S. Gregor. Mag., LXXIX, 476 ; Vener. Beda, XCI, 1083 ; S. Bernard., CLXXXIII, 402 ; Adam. Scot., CXCVIII, 107. — Sponsus transiliens montes et colles : S. Bernard., CLXXXIII, 1035. — Statera : S. Gregor. Mag., LXXV, 767 ; LXXVI, 196 ; Raban Maur., CXII, 1047 ; Rupert. abb., CLXVIII, 1104. — Stella : Raban. Maur., CXII, 1052. — Stella matutina : S. Gregor. Mag., LXXVI, 520 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 37. — Taurus : S. August., XXXVIII, 133 ; XLII, 346 ; Eugypp., LXII, 687. — Templum : Rupert. abb., CLXVIII, 709 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 398. — Terra promissionis : S. Petrus Damian., CXLIV, 517, 624. — Tonitrus : S. Gregor. Magnus, LXXVI, 503 ; Raban. Maur., CXII, 1068 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 62. — Torrens bonus qui Judæis cessavit ut nobis abundaret : S. Ambros., XIV, 962. — Turris : S. Paulin. Nolan., LXI, 309 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 232. — Turris fortitudinis : S. August., XXXVI, 725. — Turtur : Garner. de S. Victore, CXCIII, 71. — Pleno cornu unctus : S. Gregor. Mag., LXXIX, 462. — Unguentum : S. Hieronym., XXV, 462. — Uva : S. Ambros., XIV, 681 ; S. August., XXXVI, 109 ; Rupert. abb., CLXVII, 554. — Vacca : Raban. Maur., CXII, 1072. — Mons et vallis : S. Aug., XXXVII, 1597. — Vectis : S. Gregor. Mag., LXXVI, 470, 473. — Vectis tabernaculi conjungens utrumque testamentum : Adam. Scot., CXCVIII, 695. — Vena : Raban. Maur., CXII, 1073. — Ventus : Raban. Maur., CXII, 1071. — Verbum absconditum : S. Gregor. Mag., LXXV, 705. — Verbum bonum : Petr. Lombard., CXCI, 437. — Vermis : S. Aug., XXXVI, 174 ; S. Eucher., L, 754 ; Raban. Maur., CXI, 236 ; CXII, 1075 ; S. Petr. Damian., CXLIV, 891 ; S. Bruno Carthus., CLII, 720 ; S. Bernard., CLXXXIV, 671 ; Petr. Lombard., CXCI, 229 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 130. — Vertex : Garner. de S. Victore, CXCIII, 162. — Via : S. Hieronym., XXV, 162 ; Raban. Maur., CXII, 1077 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 289 ; S. Bernard., CLXXXIII, 1024 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 260 ; Adam. Scot., CXCVIII, 702. — Via juxta quam laqueus ponitur a malis : Petr. Lombard., CXCI, 1244. — Vinea : Raban. Maur., CXII, 1079 ; Rupert. abb., CLXVIII, 870. — Vir : S. Gregor. Mag., LXXIX, 90 ; Raban. Maur., CXII, 1080 ; S. Bruno Carthus., CLII, 639 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 137. — Vir a femina circumdatus : S. Gregor. Mag., LXXIX, 23. — Virga : S. Aug., XL, 698 ; Rupert abb., CLXVII, 596 ; CLXVIII, 852. — Virga simul et flos : S. Hilar., IX, 283 ; S. Hieron., XXV, 462. — Vitis : S. Ambros., XIV, 621 ; S. August., XXXV, 1839 ; S. Eucher., L, 745 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 367 ; Raban. Maur. CXII, 1081 ; S. Anselm., Cantuariens., CLVIII, 593 ; Vener. Godefr. abb, CLXXIV, 831, 836 ; S. Bernard.. CLXXXIV, 923. — Vitulus : S. August., XXXVII, 1153 ; XXXVIII, 45 ; S. Eucher., L, 753 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 625 ; LXXIX, 463 ; Raban. Maur., CVIII, 1158 ; CXII, 1082 ; S. Bruno Herbipol., CXLII. 262 ; Rupert. abb., CLXVII, 757, 1438 ; CLXVIII, 1577 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 101. — Vultur : S. Aug., XXXIV, 885 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 67 ; Raban. Maur., CXI, 266, 1239 ; CXII, 1083 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 83.

Christus comparatur. Agno : Alan. de Insul., CCX, 231. — Api : S. Bernard., CLXXXIII, 41. — Arcæ Noe : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 803. — Bombyci qui sericum texit : Alan. de Insul., CCX, 243. — Candelabro aureo : Guerric. abb., CLXXXV, 176. — Capræ : S. Gregor. Magn., LXXIX, 497 ; Alan. de Insul., CCX. 68. — Carboni ignito et mortuo : S. Bernard, CLXXXIV, 1020. — Cereo : Guerric. abb., CLXXXV, 65. — Cervo : S. Ambros., XIV, 811 ; Guerric. abb., CLXXXV, 65. — Citharæ : S. Bernard., CLXXXIV, 655. — Gallinæ : S. August., XXXVII, 1116. — Guttæ : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 329. — Hinnulo : Alan. de Insul., CCX, 68. — Hædo : Thomas Cisterciens., CCVI, 384. — Ovi : S. Bernard., CLXXXIII, 41 ; Alan. de Insul., CCX, 231.

APPENDIX AD ARTICULUM II.

Allegoriæ quæ ad crucem spectant.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad beatam Mariam spectant.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

FIRMAMENTUM, confirmatio angelicæ naturæ post ruinam malorum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 36.

LILIUM, angeli, candore justitiæ : S. Eucher., L, 742.

MENSES. Ordines angelorum, menses : Raban. Maur., CXII, 997.

MONTES accipere possumus angelica ministeria et cœlorum virtutes et potestates quarum ministerio nobis in sublimia præstatur ascensus : S. Hilar., IX, 655. — Montes in circuitu nostro angelorum sunt munitiones quæ nos defendunt, *ibid.*, 682. — Montis nomine angelorum celsitudo significatur : S. August., XXXVII, 1141, 1142. — Montes in circuitu Jerusalem sunt angeli, *ibid.*, 1650.

NOVEM nomina lapidum Ezechielis novem sunt ordines angelorum : S. Gregor. Mag., LXXVI, 1250. — Novenarius numerus, novem ordines angelorum : Garner., CXCIII, 450.

SAPPHIRUS. Claritas angelorum sapphirus : Raban. Maur., CXII, 1044.

SEPIS. Angelorum custodia, sepis, *ibid.*, 1049.

SIGNACULUM est primus angelus, *ibid.*, 1033.

TEMPLUM capacitas intellectus angelici et humani, *ibid.*, 1063.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

ABYSSUS, astutiæ diaboli : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284.

ÆGYPTUS. Quid Ægypti nomine accipitur nisi a cœlorum sedibus lapsa multitudo? Et quid in Pharaone Ægypti rege, nisi ipse tenebrarum auctor diabolus? S. Gregor. Mag., LXXIX, 187.

ALIENUS. Dæmones dicuntur alieni : Raban. Maur., CXII, 857.

ALITUS, suggestio diaboli, *ibid.*, 856.

AMALECITÆ, figura malignorum spirituum : vener. Godefrid., CLXXIV, 299.

AMMON. Populus mœroris seu Ammon diabolus et angeli ejus non inconvenienter intelliguntur : Raban. Maur., CVIII, 1187.

ANGELUS, spiritus malignus, id., CXII, 851.

ANIMA, voluntas diaboli, *ibid.*, 852.

AQUILA. In Scriptura sacra vocabulo aquilæ maligni spiritus raptores animarum et insidiatores accipiuntur, id., CX, 694; CXII, 862.

AQUILO. Diabolus et angeli ejus per figuram in aquilone ponuntur sicut Christus in austro : S. August., XXXIII, 561. — Diabolus et coapostate ejus angeli mali nuncupantur aquilo : S. Eucher., L, 739. — Aquilonis nomine appellari diabolus solet, qui ut torporis frigore gentium corda constringit : S. Gregor. Mag., LXXVI, 26, 798, 939; LXXIX, 515. — Diabolus venit ab aquilone et est princeps opprobrii nostri : Rupert. abb., CLXVIII, 231. — Aquilonis latera, diaboli gens : S. Bruno Carthus., CLII, 842.

ARMA, nequitiæ diaboli : Raban. Maur., CXII, 864. — Fraudes diaboli : Garner. de S. Victore, CXCIII, 318.

ASPES, spiritus maligni : Raban. Maur., CXII, 868. — Occulta sævitia diaboli, *ibid.* — Suggestiones diaboli, *ibid.*

ASSUR idem est ac diabolus, pro eo quod multos ad culpam pertrahit, cum cuncta sua multitudine, ad inferni claustra descendit : S. Gregor. Mag., LXXV, 916.

AVIS, spiritus maligni : Raban. Maur., LXXV, 872.

BABYLONIA est civitas diaboli : Rupert. abb., CLXVII, 1510.

BELLUM, tentatio diaboli; resistens adversarius; suggestio adversarii; ipse malignus : Raban. Maur., CXII, 874.

BESTIÆ terræ sunt maligni spiritus, *ibid.*, 875; Rupert. abb., CLXVIII, 991, 1182.

BRANCHIA, potestas diaboli : Raban. Maur., CXII, 874.

CARTILAGO, membra diaboli, *ibid.*, 887.

CATULI, dæmones, *ibid.*, 889.

CETUS, vel eviathan diabolum præfigurat : S. Gregor. Mag., LXXV, 644, 824.

CHANANÆUS. Diabolus significatur per Chananæum pugnantem cum Israel : Rupert. abb., CLXVII, 875.

CIVES, dæmones : Raban. Maur., CXII, 898.

CLAMOR, violenta tentatio diaboli, *ibid.*, 881.

CLYPEUS. Repugnatio diaboli, clypeus : Garner., CXCIII, 321.

COLLIS est diabolus ob superbiam derelictus : S. Bernard., CLXXXIII, 1038.

COR, calliditas diaboli : Raban. Maur., CXII, 902.

CORVUS est symbolum diaboli : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 253.

CUBILE, quies diaboli : Raban. Maur., CXII, 904.

CUSTODES, spiritus maligni, *ibid.*, 905.

DÆMONES merito figurantur a porcis : S. Petr. Chrysol., LII, 198. — Dæmones tempestatis nomine signantur : S. Bruno Carthusian., CLII, 854. — Dæmones dicuntur calumniatores, *ibid.*, 991. — Dæmones per dracones significantur, *ibid.*, 1013.

DENTES, persecutiones dæmonum : Raban. Maur., CXII, 907.

DESERTUM, dæmones, *ibid.*, 909. — Maligni spiritus dicuntur desertum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 268.

DIABOLUS accusator in Judicio : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 871. — Adversarius, *ibid.*, 268; Raban. Maur., CXII, 872. — Angelus, *ibid.*, 851. — Aper singularis : S. Bruno Herbipol., CXLII, 306. — Aquilo : Raban. Maur., CXII, 860; S. Bruno Carthus., CLII, 842. — Pars aquilonaris : S. Eucher. Lugdun., L, 741. — Armatus : Raban. Maur., CXII, 865; Rupert. abb., CLXVIII, 988. — Ascensor : Raban. Maur., CXII, 867. — Aspis, *ibid.*, 868; S. Bruno Herbipol., CXLII, 340. — Auctor scandalorum : S. Bernard., CLXXXII, 202. — Avis : Raban. Maur., CXII, 872. — Nocturna avis, odens vigiliarum et anathema : Wolbero abb., CXCV, 1159, — Basiliscus : Raban. Maur., CXII, 874; S. Bruno Herbipol., CXLII, 340. — Bechemot : Raban. Maur., CXII, 875. — Bestia, *ibid.* — Bos., *ibid.*, 877. — Cadaver, *ibid.*, 878. — Caligo, *ibid.*, 879. — Calumniator, *ibid.*, 880; S. Bruno Herbipol., CXLII, 450. — Caput : Raban. Maur., CXII, 884. — Caput impiorum : Eugypp. abb., LXII, 971; Rupert., CLXVIII, 641. — Caput et initium totius iniquitatis : S. Petr. Dam., CXLIV, 279. — Caput et princeps omnium malorum : S. Agobard., CIV, 155. — Catulus : Raban. Maur., CXII, 889. — Cetus : S. Gregor. Mag. LXXV, 824; Raban. Maur., CXII, 893. — Collis ob superbiam derelictus : S. Bernard., CLXXXIII, 1038. — Coluber : Raban. Maur., CXII, 900. — Damascus, *ibid.*, 906. — Damula, *ibid.*, 906. — Draco : S. Eucher. L, 754; Raban. Maur., CXII, 104; S. Bruno Herbipol., CXLII, 74, 340, 375; Rupert. abb., CLXVII, 1755. — Draco in insidiis : S. Augustin., XXXV, 879; XXXVI, 438, 867; XXXVII, 1168. — Draco inimicus Ecclesiæ, *ibid.*, 1381. — Edom : Raban. Maur., CXII, 915. — Exactor, *ibid.*, 918; Rupert. abb., CLXVIII, 980. — Exactor pessimæ hæreditatis : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 268. — Faber : Raban. Maur., CXII, 919. — Faber sufflans persecutiones in servos Dei. Rupert. abb., CLXVII, 1340. — Fortis : Raban. Maur., CXII, 931. — Gigas, *ibid.*, 946. — Homo : S. Eucher. Lugdun., L, 754. — Horribilis : S. Gregor. Mag. LXXV, 1097. — Hostis antiquus, id., LXXVI, 601. — Hostis hominis : S. Bernard., CLXXXIII, 178. — Hyæna : Raban. Maur., CXII, 954. — Incus, *ibid.*, 970. — Infernus, *ibid.*, 970. — Superbiæ institutor : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 268. — Inventor mortis, *ibid.* — Inventor et causa omnis mali : S. Agobard., CIV, 280. — Lapis : Raban. Maur., CXII, 980. — Lapis caliginis : Rupert. abb., CLXIX, 1233. — Laqueus venantium : S. Bruno Astens., CLII, 1122. — Latro : S. Gregor. Mag., LXXV, 1063; S. Petr. Dam., CXLIV, 761. — Leo : S. August., XXXV, 879; XXXVIII, 1209; S. Bruno Herbipol., CXLII, 74, 340, 375; Rupert. abb., CLXVII, 1755; S. Bernard., CLXXXIII, 237. — Leo in impetu, draco in insidiis : S. August., XXXVI, 438, 867; XXXVII, 1168. — Leo et formica : S. Gregor. Mag., LXXV, 702. — Leviathan : Raban. Maur., CXII, 985; Lucifer, *ibid.*, 989. — Lupus : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 319. — Malleus : Cassiodor., LXX, 690; Raban. Maur. CXII, 997. — Malleus cœlestis Opificis : S. Bernard., CLXXXIII, 483. — Milvus : Raban. Maur., CXII, 999. — Moab, *ibid.*, 1000. — Mons, id., CXI, 359. — Mons qui se misit in cor Judæ : S. Ambros., XIV, 1137. — Mors : Raban. Maur., CXII, 1002. — Morus, *ibid.*, 1002. — Nebulo : S. Augustin., XXXIX, 1649. — Nox : Rab. Maur. CXII, 1007. Pater, *ibid.*, 1023. — Pater mendacii : S. Paulin Aquileiens., XCIX, 267. — Perdix : Raban. Maur., CXII, 1027. — Pirata : S. Augustin., XXXIX, 1649. — Piscis : Raban. Maur., CXII, 1030. — Plumbum, *ibid.*, 1034. — Porta mortis, id., CXI, 385. — Præpositus mortis : S. August., XXXVI, 223. — Princeps : Raban. Maur., CXII, 1029. — Princeps carceris : Rupert., CLXVII, 522. — Princeps opprobrii nostri, id., CLXIII, 231. — Princeps superborum : S. Bernard. CLXXXIII, 857. — Princeps voluptatum sæculi : vener. Godefrid., CLXXIV, 61, 63. — Rex : Raban, Maur., CXII, 1088. — Rex sævissimus : S. Ambros. XIV, 1114. — Rex vitiorum : Eugypp. abb., LXII, 852. — Scorpio : S. Eucher. Lugdun., L, 754. — Serpens, *ibid.*; Raban. Maur., CXII, 1051. — Serra, *ibid.* — Servus, *ibid.* — Spiritus, *ibid.*, 1056. — Superbus, *ibid.*, 1061. — Umbra mortis : Cassiodor, LXX, 169. — Vectis : Raban. Maur., CXII, 1073. — Vectis qui ad necem percutit : S. Gregorius Mag., LXXV, 645. — Ventus : Raban. Maur., CXII, 1074. — Vipera : S. Eucher., L, 754. — Vir, *ibid.*; Raban. Maur., CXII, 1080. — Vitulus, *ibid.*, 1082. — Vulpis : S. Petr. Damian., CXLIV, 514.

Diabolus dicitur Additamentum : Rupert., CLXVII, 1631.

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

fideles comparantur vineis florentibus, *ibid.*, 1068. — Apostoli, locata vinea ab eisdem culta : S. Gregor. Mag., LXXIX, 545.

VINITORES dicuntur prædicatores : Rupert. abb., CLXVIII, 48. — Prælati Ecclesiæ, *ibid.*, — Viri apostolici : Rupert., CLXVIII, 48.

VINUM, contemplativus quisque : Raban. Maur., CXII, 1078.

VIOLÆ, confessores : S. Eucher, L, 742.

VIR, robusti et spirituales : Raban. Maur., CXII, 1080. — Vir quilibet perfectus, perfecti viri : Garner. de S. Victore, CXIII, 193. — Vir sumitur pro firmo, mulier pro infirma : Alan. de Insul., CCX, 259. — Apostoli significantur per duos viros portantes botrum in vecte : Rupert. abb., CLXVIII, 738.

VIRGA, congregatio justorum : Raban. Maur., CXII, 1081. — Humanum genus virgæ Moysis comparatur : Petr. Lombard., CXCI, 684.

VIRGO, anima sancta : S. Eucher., L, 754; Raban. Maur., CXII, 1080. — Virgines sunt species Christi : Richard. de S. Victore, CXCVI, 517.

VISCERA, mentes hominum : Raban. Maur., CXII, 1081. — Viscera qui spiritualibus sacramentis in Ecclesia deserviunt : Garner. de S. Victore, CXCIII, 228.

VITRUM, status civium cœlestium : Raban. Maur., CXII, 1082.

VITULUS, sancti : S. Eucher., L, 752. — Sanctus prædicator : Garner. de S. Victore, CXCIII, 101. — Lucas vituli speciem tenet : S. Gregor. Mag., LXXVI, 815; Alcuin., CI, 1133; S. Petr. Damian., CXLIV, 909; Rupert. abb., CLXVIII, 133; Garner. de S. Victore, CXCIII, 101.

VIVI, justi : S. Euchor., L, 756.

VOLATUS, sanctorum excessus in Deum : S. Eucher., L, 748.

VOLUCRES, animæ sanctæ, principes sæculi : Raban. Maur., CXII, 1083.

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad gentiles et Hebræos spectant.

ACERVUS. Infidelis acervus mercurii : Raban. Maur., CXII, 854.

ADVERSARIUS, populus incredulus, *ibid.*, 872.

ÆGYPTUS, gentilitas, *ibid.*, 915 : Godefrid. abb., CLXXIV, 65.

AGER, gentilitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 256. — Populus Judaicus et gentilis, ager : Raban. Maur., CXII, 854.

AGRICOLA. Principes Synagogæ, agricolæ, *ibid.*, 853.

ANCILLA, effeminatæ Judæorum mentes, *ibid.*, 859.

ANIMALIA fuerunt gentes vera religione vacuatæ, id., CXI, 199. — Animalia inter quæ Christus cognitus fuit, fuerunt duo latrones, id est, Ecclesia ex Judæis et gentibus, id est duo Testamenta : Rupert. abb., CLXVIII, 629.

ANTICHRISTI dicuntur Judæi : S. Agobard., CIV, 94.

AQUA quinque porticibus cincta, populus Judæorum lege conclusus : S. August., XXXVII, 1065. — Aqua contradictionis Judæos denotare valet : Vener. Godefrid., CLXXIV, 851. — Populi, mollia Judæorum corda, infidelitas, aqua : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284. — Per vim aquarum significat Scriptura populorum furorem : S. Prosper. Aquitan., LI, 369. — Aquæ multæ sunt populi infideles, sive foris oppugnantes sive intus insidiantes, *ibid.*, 410. — Aquæ multæ turbæ gentilium dicuntur : S. Bruno Herbipol., CXLII, 289. — Aquæ populos significant : S. Bruno Carthusian., CLII, 747.

AQUILO, gentilitas : Raban. Maur., CXII, 860 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 59.

ARCA. Sicut stante arca Domini, corruit Dago, ita ut Testamentum Domini pervenit in gentibus confestim idola quæ deceptum possidebant orbem destructa sunt : Raban. Maur., CXII, 28.

ARCHONTES. Deus archontas Sodomorum appellat archontas Judæorum : Tertull., II, 339.

ARCTURUS, populus gentilis : S. Gregor. Magnus, LXXVI, 430. — Populus incredulus : Raban. Maur., CXII, 862.

AREA, latitudo populi gentilis, *ibid.*, 863 : S. Bruno Carthus., CLII, 993.

ARENA, populus gentilis : Raban. Maur., CXII, 949. — Infideles infructuosi, *ibid.* — Arena maris populum ante legem infructuosum denotat : Vener. Godefrid., CLXXIV, 1111. — Arenæ maris, innumeras gentium multitudines designant : S. Eucher., L, 742.

ARIES, ducatus sequentium populorum : Garner. de S. Victore, CXCII, 103.

ARMENTA. Armentorum nomine possunt Judaicæ plebis Synagogæ designari quæ jugum legis traxere, et lac simplicis doctrinæ suis auditoribus præbuere : Raban. Maur., CIX, 404.

ARUNDO, gentilis populus : id., CXII, 949.

ASINA. In asina figuratur populus gentilium nunc Christo subditus : S. Ambros., XIV, 416. — Synagoga, asina : Raban. Maur., CXII, 868. — Gentiles significantur per asinam : Rupert. abb., CLXVII, 347. — Asina Balaam sermone humano loquens, figura conversionis gentium : S. Paulin Nolan., LXI, 200. — Asina Balaam typum gentilitatis tenet : Raban. Maur., CXII, 731.

ASINUS, populus gentilis : S. August., XXXVII, 1675; S. Eucher., L, 752; Raban. Maur., CIX, 405; CXII, 867; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 651. — Asinorum nomine gentilium simplicitas designatur : S. Gregor., Mag., LXXV, 527, 578, 1149; LXXVI, 770, 771; Rupert abb., CLVII, 1271; Garner. de S. Victore, CXCIII, 88. — Asinus populum sub lege exprimit : Raban. Maur., CVIII, 88. — Stultitia Judæorum, asinus, id., CXII, 867.

ASPIS. Judæi figurati in aspide : Cassiodor., LXX, 405.

ATRIUM, plebs infidelis : Raban. Maur., CXII, 868.

AURUM, sapientia gentilitatis, *ibid.*, 870.

AUSTER, plebs Judaica, id., CIX, 398; CXI, 262; CXII, 869. — Auster, Judæa : Garner. de S. Victore, CXCIII, 56.

BABYLON. Ecclesia de gentibus dicitur Babylon. : Raban. Maur., CXII, 872.

BARBA, populus Judaicus, *ibid.*, 873.

BESTIA dicitur Ecclesia de gentibus, *ibid.*, 875. — Bestiæ silvæ gentes intelliguntur : S. Prosper Aquitan., LI, 291.

BOS, populus Judaicus : S. Augustin., XXXVII, 1675; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 629; Garner. de S. Victore, CXCIII, 94. — Bos errans gentem ex circumcisione exprimit : Raban. Maur., CXIII, 921. — In bobus humilitas Israelitarum signatur, id., CXI, 578. — Boves significant Judaicum populum et Synagogam : Rupert. abb., CLXVIII, 629. — Judæi et gentiles, boves : Raban. Maur., CXII, 876.

BOTRUS. Gentiles et Judæi significantur per duo homines portantes botrum in vecte : Rupert. abb., CLXVII, 874.

CADAVERA mystice infidelium corpora significant : Raban. Maur., CXI, 195.

CALAMUS, gentilitas, id., CXII, 879, 882.

CAMELUS est Judæus tumens per superbiam, quales Scribæ et Pharisæi, id., CVIII, 883. — Gentilis populus, Samaritanorum vita : Garner. de S. Victore, CXCIII, 92. — Cameli nomine designantur vitiosi gentiles et Samaritani : S. Gregor. Mag., LXXV, 536, 545; LXXVI, 770. —Per camelos possunt gentiles exprimi : Raban. Maur., CXX, 405.

CAMPUS, populus Judaicus, gentes inculti, id., CXII, 882. — Gentilitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 257.

CANIS dicitur Judæus vel gentilis : S. Eucher., L, 752.—Gentiles canes a Judæis dicebantur : S. August., XXXVI, 702; XXXVII, 486, 679. — Judæi figurati in canibus : Cassiodor., LXX, 413. — Gentes et Judæi, canes : Raban. Maur., CXII, 883; Garner. de S. Victore, CXCIII, 102.

CAPPARIS, plebs Judaica : Raban. Maur., CXII, 885.

CAPRÆ dicuntur justi ex gentibus venientes : S. Eucher., L, 752.

CAPUT, sacerdotium Judæorum, principatus Synagogæ : Raban. Maur., CXII, 884. — Summa sacerdotii Judaici, caput : Garner. de S. Victore, CXCIII, 158. — Capita inimicorum Christi sunt Judæi : S. Bruno Herbipol. CXLII, 96.

CARECTUM, populus Judaicus : Raban. Maur., CXII, 887.

CARMELUS, carnalis purificatio Judæorum, *ibid.*

CATENÆ, duræ leges gentium, *ibid.*, 890.

CATULI significant gentiles, id., CXI, 224. — Gentiles et Judæos, CXII, 889.

CEDRUS, regnum Judææ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 334. — Gentiles et Judæi, cedri : Raban. Maur., CXII, 891.

CERVUS signat plebem Judaicam : S. Gregor. Mag. LXXVI, 541.

CILICIUM, Judæi : Raban. Maur., CXII, 894.

CINCINNI, catervæ populorum, *ibid.*, 896.

CIVES, Judæi persequentes, *ibid.*, 897.

CIVITAS, gentiles et Judæi, *ibid.*

CLAUDICANTES Judæi qui Vetus Testamentum carnaliter tenentes, Novi gratiam respuerunt : Cassiodor., LXX, 136.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.
I. Virtutes.

perflua : Rab. Maur., CXII, 884.—Capilli sunt cogitationes subtilissimæ : Rupert. abb., CLXVIII, 885. — Defluentes animi cogitationes, superabundans terrena substantia : Garner. de S. Victore, CXCIII, 153. — Cogitationes : Alan. de Insulis, CCX, 77, 92.—Capilli capitis sunt consilia cordis : Richard. a S. Victore, CXCVI, 398. Capilli sponsæ, meditationes sanctæ, *ibid.*, 451.

CAPRA, contemplatio : Raban. Maur., CXII, 886.

CAPREA, contemplationem figurat : Alanus de Insulis, CCX, 92.—Caprea et hinnulus sunt dotes corporis gloriosi, *ibid.*, 71. — Per cervos et capreas, fides, spes et charitas intelliguntur : S. Gregor. Mag., LXXIX, 496.

CAPUT, fides, principium, initium tentationis, excellentia, intentio : Raban. Maur., CXII, 884. — Caput mentem designat : Alanus de Insulis, CCX, 77.

CARBONES dicuntur ignis charitatis, aut exemplorum aut pœnitentiæ : S. Eucher., L, 738.— Per carbones intelligi possunt orationes charitatis igne succensæ : Cassiod., LXX, 903. — Carbones, ardores pœnitentiæ, incendia charitatis, bona exempla : Raban. Maur., CXII, 888.

CARBUNCULUS, lux magnæ scientiæ, *ibid.*, 887.

CARDO potest significare rectæ fidei firmitatem, id., CXI, 400.

CARMELUS, cognitio secretorum, id., CXII, 887.

CARMEN, laus Dei, gloriæ cœlestis, consolationes internæ, *ibid.*

CARO, humiles doctrinæ, *ibid.*, 886.— Cordis sensibilitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 207.

CASEUS, soliditas mentis : Raban. Maur., CXII, 888.

CASIA, exaltationem significat : S. Bruno Carthus., CXII, 829.

CASTRA, virtutes spirituales : Rabanus Maurus, CXII, 889.

CATENÆ, afflictiones, virtutes spirituales, præsentes tribulationes, *ibid.*, 890.

CATHEDRA, doctrina bona, *ibid.*, 889.

CAUDA, perseverantia, finis sæculi, *ibid.*, 890.

CAUMO, zelus est fidei, *ibid.*

CEDRUS, fides Christi, *ibid.*, 891. — Celsitudo gloriæ cœlestis, spes, solidatus in amore Dei, celsitudo virtutum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 334. — Cedrinum lignum symbolum est spei nostræ quæ debet in supernis firmiter habitare : S. Augustin., XXXIV, 734.

CELLA vinaria dicitur contemplatio : Alanus de Insulis, CCX, 66. — Extasis est, *ibid.*

CERVIX, bona libertas : Raban. Maur., CXII, 893. — Libertatis erectio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 161.

CHARITAS, animæ sensus : S. Bernard., CLXXXIII, 741.—Fructus vitis, *ibid.*, 1070. — Charitas dicitur calculus ignitus : Philippus de Harveng, CCIII, 1035. — Domus : S. Bruno Carthus., CLII, 1083.—Oculus simplex : S. Bern., CLXXXII, 407. — Charitas designata est per arcum : S. Paschasius Radbert., CXX, 1041.—Per aurum : S. Bruno Carthus., CLII, 832.— Per solis splendorem : S. Bernard., CLXXXIII, 711. — Per risum, *ibid.*, 716. — Charitas in vitta coccinea figuratur : S. Petrus Damian., CXLIV, 891. — Charitas similis est oleo : Godefrid. abb., CLXXIV, 526, 533.

CHORUS, concordia : Raban. Maur., CXII, 898. — Chori castrorum conventus sunt virtutum : Alanus de Insulis, CCX, 97.

CIBARIA, spirituales refectiones, ea quæ ad corporalem victum pertinent : Raban. Maur., CXII, 894.

CIBUS, vitæ communio, doctrina internæ consolationis, *ibid.*, 893.—Cibus animæ est pœnitentia et doctrina : Ven. Godefrid., CLXXIV, 1109.

CILICIUM asperitatem et compunctionem peccatorum signat : Raban. Maur., CXI, 280; CXII, 894.

CINCINNI, collectio cogitationum : Garner. de S. Vict., CXCIII, 164. — Cincinni cogitationes designant : Alanus de Insulis, CCX, 85.

CINGULUM, vigor justitiæ : Raban. Maur., CXII, 896.

CINIPHES, inquietudo cordis, *ibid.*

CINIS, defectus, pœnitentia, humilitas, corruptio mortalitatis, perfectio bonorum operum, *ibid.*, 895.—Cura sæcularis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 362.

CINNAMOMUM, humilitas : Raban. Maur., CXII, 896. — Pœnitentium habitus : Wolbero abb., CXCV, 1172, 1258.

CIRCULUS, protectio superna : Rabanus Maur., CXII, 896.

CITHARA, recta operatio, vita activa, mortificatio carnis, lætitia, suavitas consolationis, *ibid.*, 897.

CIVITAS, humana conversatio, corporales sensus, *ibid.*
— Civitas dicitur cœlestis patria : Garner. de S. Victore, CXCIII, 389.

CLAMOR, desiderium justi : Raban. Maur., CXIII, 881.— Clamor in auribus Dei est desiderium vehemens : S. Bern., CLXXXIII, 247.

CLAUSTRUM. Paradisus dicitur claustrum, id., CLXXXIV, 1058.

CLAVI, præcepta charitatis, ratio et intellectus : Rab. Maur., CXII, 881.

CLIBANUS, amor bonus, *ibid.*, 894.

CLYPEUM, verbum excusatorium munimina virtutum, virtus patientiæ, *ibid.*, 895. — Virtutum munitio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 321.

COCCUS, ardor charitatis : Rabanus Maur., CXII, 898 ; Wolbero abb., CXCV, 1151.—Coccus bis tinctus est Dei et proximi dilectio : Adam. Scot., CXCVIII, 695. — Coccineus color charitatem designat : S. Bernard., CLXXXIV, 701. — Coccinea chlamys designat geminam dilectionem Dei et proximi : Rupert. abb., CLXX, 160.

CŒLUM, sanctitas vitæ, sublimes modi contemplationum : Raban. Maur., CXII 891; Adam. Scot., CXCVIII, 287. Cœlum sumitur pro sanctitate, *ibid.*, 277. — Cœli ad serenam intelligentiam veritatis significandam pertinent : S. August., XXXIV, 264. — Per cœli superiora charitas est intelligenda, id., XXXVII, 1342. — Cœli primi nomine humilitas, secundi charitas, tertii contemplatio accipitur : Wolbero abb., CXCV, 1020.

CŒNA, dulcedo contemplationis : Raban., Maur., CXII, 892.

COGNITIO, approbatio, scientia, *ibid.*, 901.

COLLUM, sermo prædicationis, mens, fides, audacia, finis elatio, *ibid.*, 898. — Collum dicitur humilitas : Alanus de Insulis, CCX, 81. — Colli nomine designatur intellectus : S. Bernard., CLXXXIII, 984.

COLOR, decus religionis, eloquentiæ sæcularis : Rab. Maur., CXII, 900. — Color albus gloriæ et gaudii est indicium : S. Bernard., CLXXXII, 412. — Colorum diversitas est virtutum varietas : Adam. Scot., CXCVIII, 766.

COLUMBA, simplicitas : S. Eucher., L, 748. — Vita activa, gemitus pœnitentiæ : Raban. Maur., CXII, 898. — Columba symbolum charitatis et simplicitatis : V. Godefrid., CLXXIV, 972.—Humilitatis : S. Bernard., CLXXXIII, 1001. — Columba significat sapientiam : S. Anselm. Cantuariens., CLVIII, 622. – Columba ex arca dimissa virtutem signabat : S. Ambros., XIV, 391.—In columba ostenditur simplicitas cordis : S. Fulgentius, LXV, 581; S. Greg. Mag., LXXV, 529. — Intentio bona designata per columbam : Adamus Scot., CXCVIII, 286.

COLUMNA, rectitudo fidei, internæ virtutes mentis : Rab. Maur., CXII, 899. — Columna ignis malam conscientiam torquatam significat; columna nubis conscientiam bonam refrigerantem : Adamus Scot., CXCVIII, 786. — Columnæ duæ in templo Salomonis significant misericordiam et judicium : Rupert. abb., CLXVII, 1163. — Columnæ quatuor sunt virtutes cardinales : Wolbero abb., CXCV, 1027. — Columnæ quinque significant quinque sensus exteriores : Adam. Scot., CXCVIII, 753.

COMÆ, cogitationes mentis : Rabanus Maurus, CXII, 900.

COMEDERE, discere, implere, *ibid.*, 901.

COMPAGES, intentiones, *ibid.*, 900.

COR, ratio, voluntas, sublimis contemplatio, cogitationes, *ibid.*, 901.

CORNU, fortitudo, munimina virtutum, *ibid.*, 903. — Cornu designat patientiam : S. Bruno Carthus., CLII, 978. —Virtutem, *ibid.*, 1110.—Cornua novam vitam significant : Petr. Lombard., CXCI, 640.

CORONA, victoria præmium regni : Raban. Maur., CXII, 903.

CORPUS, quælibet nostra actio : Garner. de S. Victore, CXCIII ; 157.

CORTEX, delectationes, sensus historiales : Rab. Maur., CXII, 904.—Historiæ sensus, tegmen humilitatis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 397.

COSTÆ, robur spirituale, sensus animæ : Rab. Maur., CXII, 904 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 224.

CRINES designant cogitationes : Alanus de Insulis, CCX, 181.

CROCUS, charitas : Raban. Maur., CXII, 904. — Abstinentia croco comparatur : S. Bernard., CLXXXIV, 719.

CRUS, bona desideria, robora stabilitatis : Raban. Maur., CXII, 905. — Crura duo sponsi sunt misericordia et veritas : Rupert. abb., CLXVIII, 927.

CUBILE, bona mens, quies cœlestis, præmia sanctorum.

CUBITUS, bona actio, multiplicitas vitæ activæ : Raban. Maur., CXII, 904.—Operatio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 194.

CULMUS, status mundi : Raban. Maur., CXII, 904.

CULTRUM, acumen intellectus, *ibid.*, 905.

CYMBALUM, obsequia charitatis, *ibid.*, 895.

CYPHUS, doctrina cœlestis, lex, *ibid.*

II. — *Vitia.*

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

CEDRUS, in Scriptura sacra cedri nomine aliquando alta excellentia gloriæ cœlestis; aliquando cœlestis gloriæ celsitudo : S. Gregor. Mag., LXXVI, 649.
CELLARIUM vocatur cœlum : Alan. de Insulis, CCX, 56.
CENTENARIUS numerus qui in computo digitorum de læva transfertur in dexteram, nonnunquam in Scripturis, vitæ cœlestis habet figuram : Raban. Maur., CXI, 470.
CETUS mors, id., CXII. 893.
CISTERNA, infernus, *ibid.*, 896.
CIVITAS, patria cœlestis, infernus, *ibid.*, 897. — Civitas munita, cœlum : S Bruno Herbipolens., CXLII, 231. — Infernus, *ibid.*, 400.
CLIBANUS, examen judicii : Raban. Maur., CXII, 894.
CŒLUM, beatitudo cœlestis, *ibid.*, 891. — Cœlestis vita : Garner. de S. Victore, CXCIII, 30.
CŒNA, refectio vitæ æternæ, *ibid.*, 892.
CRYSTALLUS significat claritatem et firmitatem æternæ patriæ : Rupert. abb., CLXVII, 1435
DESERTUM, cœlum : Garner de S. Victore, CXCIII, 268. — Per desertum recte intelligitur infernus, ubi electorum nullus invenitur et in quo ærumnarum solatia nulla sentiuntur : S. Gregor. Mag., LXXIX, 555.
DIADEMA dicitur judicium : Raban Maur., CXII, 909.
DIES, patria cœlestis, *ibid.* — Æternitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 370.
DILUVIUM, judicium extremum : Raban. Maur., CXII, 911.
DOMUS, mors, *ibid.* — Cœli habitaculum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 395. — Domus significat aliquando internum : Rupert. abb., CLXVIII, 740.
DORMITIO, mors : Raban. Maur., CXII, 913.
EDOM, infernus, *ibid.*, 914.
ESCA, refectio patriæ cœlestis, *ibid.*, 917.
FALX dicitur mors, *ibid.*, 921.
FINIS, vita æterna, æternus interitus, æternitas, *ibid.*, 932.
FLUVIUS, extremum examen, *ibid.*, 934. — Ignis extremi judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 291.
FONS, æterna beatitudo : Raban. Maur., CXII, 932.
FOVEA, infernus, *ibid.* — Barathrum inferni : Garner. de S. Victore, CXCIII, 274.
FRAMEA, mors : Raban. Maur., CXII, 922.
FRIGUS, asperitas extremi judicii, *ibid.*, 937.
FRUCTUS, æterna beatitudo, præmia æterna, mors æterna, *ibid.*, 938.
FULGUR, sententiæ extremi judicii, *ibid.*, 933. — Tremendæ extremi judicii sententiæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 60.
FUMUS, caligo damnationis : Raban. Maur., CXIII, 935.
GAZOPHYLACIUM, patria cœlestis, *ibid.*, 943.
GLADIUS, mors, extremum judicium, æterna damnatio, *ibid.*, 940. — Sententia futuri judicii, pœna damnationis æternæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 322.
GOMORRHA. In Sodoma et Gomorrha significatur dies extremi judicii : S. Prosper. Aquitan., LI, 745.
HERBA dicitur gaudium æternum : Raban. Maur., CXII, 950.
HIEMS, ultimum judicium, *ibid.*, 953.
HODIE, æternitas, *ibid.*, 954.
IGNIS, pœna æterna, *ibid.*, 966 — Ardor gehennæ : Garner de S. Victore, CXCIII, 355.
JACINTHUS dicuntur præmia æterna, *ibid.*, 965.
JERUSALEM habitatio cœlestis patriæ, *ibid.*, 966; CXI, 337, 379.
JUDÆA significat cœlestem patriam, *ibid.*, 339.
JUDICIUM, damnatio, id., CXII, 973.
JUGUM, ponderosa inferni habitatio, *ibid.*, 972.
LACUS, infernus, *ibid.*, 978; Garner. de S. Victore, CXCIII, 302. — Infernus lacus, pœnalis locus : S. Hilar., IX, 840
LAMPAS, examen judicii : Raban. Maur., CXII, 981.
LECTULUS, beatitudo æterna, *ibid.*, 983.
LILIUM, beatitudo cœlestis, *ibid.*, 986. — Per lilia supernæ claritas patriæ atque immortalitatis floribus redolens paradisi designatur amœnitas, id., CIX, 457.
LOCUS, patria cœlestis, id., CXII, 987.
LONGITUDO, æternitas, *ibid.*, 989.
MARE, infernus, pœna gehennalis, *ibid.*, 993.
MATER dicitur Hierusalem cœlestis : S. Eucher., L, 755.
MATUTINUM dicitur dies judicii : Raban. Maur., CXII, 793.
MENSA, patria cœlestis, *ibid.*, 998.
MONS. Cœlum monti comparatur: S. Bernard., CLXXXIII, 626.
MORS, pœna æterna : Raban. Maur., CXII, 1002.
NIX dicitur æterna damnatio. *ibid.*, 1006.
NOX, mortis acerbitas : S. Eucher., L, 741.
NUPTIÆ, gaudia cœlestis patriæ : Raban. Maur., CXII, 1008.
OCTONARIUS numerus designat diem æterni judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 450.
ORTUS, cœlestis patria : Raban. Maur., CXII, 1013.
PISCIS, mors, *ibid.*, 1030.
PLAGA, æterna damnatio, *ibid.*, 1019.
PORTA, ultimum judicium, *ibid.*, 1031.—Dies judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 402.
PROFUNDUM, infernus, *ibid.*, 303.
PUTEUS. Inferni putei interitus nomine nuncupati sunt : S. Hilar., IX, 836.
REGNUM, patria cœlestis : Raban. Maur., CXII, 1038.
SANGUIS, pœnæ inferni, *ibid.*, 1045.
TEMPLUM, patria cœlestis, *ibid.*, 1064.
TENEBRÆ, supplicia inferni : Garner. de S. Victore, CXCIII, 378.
TERRA, regnum cœlorum, infernus : Raban. Maur., CXII, 1065. — Infernus : Garner. de S. Victore, 239.
THRONI, tribunal futuri judicii : Raban. Maur., CXII, 1069.
TINEA, tormentum inferni, *ibid.*, 1067.
TORRENS, mortis dilapsus : S. Eucher., L, 742. — Ultimum judicium : Raban. Maur., CXII, 1068. — Ignis extremi judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 297.
UMBRA, mors carnis : S. Eucher., L, 741. — Obscuritas inferni : Raban. Maur., CXII, 1085.
VALLIS, ima pœnarum loca : Garner. de S. Victore, CXCIII, 258.
VELUM, cœlum : Raban. Maur., CXII, 1075.
VENTILABRUM, discrimen judicii, *ibid.*, 1071.
VERMIS, vestimenta inferni, *ibid.*, 1075. — Vermis nomine intelligi potest memoria animi peccatoris in inferni pœna constituti, id., CXI, 236.
VESTIBULUM, vita æterna, id., CXII, 1076.
VIA, status reproborum, *ibid.*, 1077.
VIRENTIA, æterna bona, *ibid.*, 1081.
VIRGA, sententia judicis, *ibid.*

ARTICULUS XIII.

Allegoriæ quæ ad sacram Scripturam spectant.

ABYSSUS dicitur profunditas Scripturarum; item profunditas Veteris et Novi Testamenti : S. Eucher., L, 739; Alcuin., C, 423. — Vetus et Novum Testamentum vocatur abyssus : Raban. Maur., CXII, 852. — Abyssi duæ sunt duo Testamenta : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 178.
ACERVUS. Libri sacri sunt tritici acervus : S. Bernard., CLXXXV, 182.
ACETUM. Per acetum lex vetus exprimitur quæ diu in populo priore perseverans, Pharisæorum traditionibus corrupta, nativum saporem servare non potuit : Raban. Maur., CVIII, 1208.
ADEPS, simplex intellectus Scripturæ, id., CXII, 852.
ADVERSARIUS, Scriptura sacra, *ibid.*, 872.
AGER, Scriptura sacra, *ibid.*, 854; Garner. de S. Victore, CXCIII, 256. — Potest agri nomine Scripturæ sacræ latitudo signari : S. Gregor. Mag., LXXV, 1150.
ALÆ, duo Testamenta : S. Eucher., L, 748. — Alarum seraphim tria paria, tres intellectus Scripturæ significant : Alan. de Insulis, CCX, 270.
ANNULUS. Liber evangeliorum dicitur annulus : Raban. Maur., CXII, 858. — In quatuor annulis quibus altare portabatur, quatuor Evangelistarum libri non inconvenienter accipiuntur, id., CVIII, 210.
AQUA significat Scripturam sacram : Vener. Guibert., CLVI, 42, 50, 56; Rupert. abb., CLXVII, 902; Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua Vetus signat Testamentum : S. Petrus Damian., CXLIV, 909. — Arcana locutio prophetarum, sancta prædicatio Christi aqua dicitur : Raban. Maur., CXII, 860. — Aquæ amaræ occidentis litteræ et legis habent figuram : Raban. Maur., CVIII, 76. — Aqua sapientiæ est sermo divinus : S. Bernard., CLXXXIII, 878. — Aqua tenebrosa dicitur Scriptura prophetarum et apostolorum : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 93. — Aqua scientiam Scripturæ notat : S. Eucher., L, 741 ; Vener. Godefrid., CLXXIV, 783.
ARBOR. Sacri codices dicuntur arbor : Garner. de S. Victore, CXCIII, 333.
ARCA significat spiritalem Scripturæ sacræ scientiam : S. Gregor. Mag., LXXIX, 202.
ARCTURUS, Vetus Testamentum : Raban. Maur., CXII, 862. — Vetus lex : Garner. de S. Victore, CXCIII, 47.
ARCUS, Scriptura sacra : Raban. Maur., CXII, 862 : Garner. de S. Victore, CXCII, 324. — Arcus nomine in sacro eloquio ipsa eadem eloquia divina signantur : S.

XLVII.

INDEX DE ALLEGORIIS NOVI TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

In hoc Indice eumdem ac in præcedente ordinem observavimus, ideoque si libeat, hujusce Indicis XLVI *Monitum* adeat lector benevolus.

—

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

LUCERNA typus est humanitatis Christi : Vener. Godefrid., CLXXIV, 924.

MAGI. Magorum munera designant aurum regem, thus Deum, myrrha hominem : S. Hilar., IX, 923 ; S. Ambros., XVI, 244, 535 ; Juvencus, XIX, 98 ; Sedulius, *ibid.*, 605 ; S. Petrus Chrysologus, LII, 620 ; S. Maximus Taurin., LVII, 264, 272 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1112 ; S. Fulgent., LXV, 716. — In muneribus quæ Regi nato Magi obtulere pretiosa continentur dona quæ ipse Salvator cum Deo Patre et Spiritu sancto in cœlis regnans a gentibus obtinuit : S. Maximus Taurin., LVII, 261. — Magi Christum thure Deum, auro regem, myrrha hominem agnoscunt : S. Bernard., CLXXXIII, 147.

MANUS angeli fortis est operatio salutis nostræ : B. Alcuin., C, 1144.

MEDIATOR Dei et hominum est angelus thuribulum aureum in manu tenens, seu Christus, *ibid.*, C, 1135.

MONS. Christus gentibus ab apostolis nuntiatus, mons translatus in mare : S. Augustin., XXXVIII, 554.

MYRRHA Christi et nostram a mortuis resurrectionem prænuntiat : S. Maximus Taurin., LVII, 259. — Myrrha designatur incorruptibilitas, *ibid.*, 269, 283. — In myrrhæ specie sepelienda demonstratur humanitas : S. Sedatus, LXXII, 773.

NOE. Christus figuratus est in Noe, et in illa arca, orbis terrarum : S. Augustin., XXXV, 1464.

OREB mons Christi est typus : S. Paschas. Radbert., CXX, 89.

PEDES. Adventus Christi in mundum designatur per pedes : B. Lanfranc., CLI, 140.

PISCIS erat Christus discipulis escam præbens vitalem, sed Judæis in serpentem commutatur : S. Prosper Aquitan., LII, 354. — Piscis qui prior ascendit staterem habens in ore, figura Christi : S. Paschas. Radbert., CXX, 600.

PRIMOGENITUS merito asseritur Christus, quia nullus ante ipsum mortuus resurrexit : B. Alcuin., C, 1093.

RUGITUS Christi sicut leonis : Rupert. abb., CLXIX, 1008.

SAMARITANUS misericors Christum designat : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 269.

SAPIENTIA. Christus, sapientia Dei ubique præsens : S. Augustin., XXXV, 1659.

SARDINUS Redemptoris humanitatem significabat : B. Alcuin., C, 1116.

STELLA matutina Christum figurat, *ibid.*, 1109. — Secundum Incarnationis mysterium est stella : S. Ambros., XV, 1569.

TESTIS fidelis merito asseritur Christus : B. Alcuin., C, 1093.

THABOR qui interpretatur *lumen veniens* typus Christi incarnati : Raban. Maur., CIX. 38

THUS. veræ religionis cultus, idolorum cessatura superstitio : S. Maximus Taurin., LVII, 259. — Pontificium Christi thure monstratur, *ibid.*, 269, 283. — In thuris vapore divina majestas demonstratur : S. Sedatus, LXXII, 773.

UNCTIO sacerdotum unctionem Christi figurat : B. Alcuin., C, 1090.

VINEA dicitur a vite quæ Christus est : Rupert. abb., CLXIX, 928.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

ANIMALIA et seniores in Apocalypsi, angeli sunt : B. Alcuin., C, 1123.

MESSORES angeli zizania ad comburendum in fasciculos ligant, cum pares paribus in tormentis similibus sociant, ut superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, avari cum avaris : S. Gregor. Magnus, LXXVII, 381.

OCULI. Angeli in Ecclesia per oculos designantur : B. Alcuin., C, 1098.

SEDES posita in cœlum sunt sancti angeli : Richard. de S. Victore, CXCVI, 746.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

ANGELI quatuor stantes super quatuor angulos terræ corpus antiqui hostis significant : B. Alcuin., C, 1128.

DIABOLUS dicitur angelus abyssi : Rupert. abb., CLXIX, 992. — Criminator : B. Alcuin., C, 1020. — Draco : S. Augustin., XXXV, 1467. — Draco magnus : S. Bruno Astensis. CLXV, 670 ; Rupert. abb., CLXIX, 800. — Equus rufus : Rupert. abb., CLXIX, 943. — Exterminans : B. Alcuin., C, 1141. — Homicida, *ibid.*, 872. — Infernus : Rupert. abb., CLXIX, 947. — Leo : S. Augustin., XXXV, 1731. — Lupus, *ibid.* — Lupus in Ecclesia : B. Alcuin., C, 887. — Mendax et mendacii pater, *ibid.*, 906. — Mons magnus : Rupert. abb., CLXIX, 780. — Mors, *ibid.*, 943. — Pater Judæorum, *ibid.*, 562. — Princeps hujus mundi : B. Alcuin., C, 940 ; Rupert. abb., CLXIX, 562. — Satanas : S. Bruno Astens., CLXV, 670. — Seminis seminator nocturnus : S. Fulgentius, LXV, 560. — Serpens antiquus : S. Bruno Astens., CLXV, 670 ; Rupert., abb., CLXIX, 800.

EQUUS rufus antiqui hostis est corpus : B. Alcuin., C, 1124.

GLADIUS magnus qui datur sedenti super equum rufum diaboli potestatem figurat, *ibid.*

PHARAO, id est diabolus, aquis necatur, baptizato populo, ipse cum exercitu suo obrutus : S. Hilar., IX, 762.

SEDENS super equum rufum diabolus est qui pacem sumit de terra : B. Acuin., C, 1124.

VOLUCRES cœli sæpenumero immundos spiritus cognominari didicimus : S. Hilarius, IX, 957.—Dæmones sunt volucres : Richard. de S. Victore, CXCVI, 839.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ABEL. Ecclesia cum Abel cœpit : Petr. Lombard., CXCII, 307.

ANGELUS qui Joanni apparuit una cum apostolo Ecclesiam præfigurat : B. Alcuin., C, 1091. — Angeli Ecclesiarum septem de quibus mentio fit in Apocalypsi sunt septem Ecclesiæ : S. Augustin., XXXIV, 81. — Angeli Ecclesiam indicant : B. Alcuin., C, 1135.

ANIMA figura est Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 387. — Ecclesiæ anima Spiritus sanctus : Vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 407.

ANIMALIA quatuor figurant Ecclesiam : B. Alcuin., C, 1118, 1119, 1124.

ARCA Noe Ecclesiam significat : S. Ambros., XV, 814 ; S. Paschas. Radbert., CXX, 166, 167, 743.

AREA est Ecclesia in qua nunc triticum, non sine palea : S. Augustin., XXXVIII, 1174. — Per aream Dominicam intelligitur Ecclesia Dominica per totum orbem valide lateque diffusa, id., XXXIV, 127.

BETHLEEM fuit totius Ecclesiæ typus : S. Paschas. Radbert., CXX, 133, 134 ; Rupert. abb., CLXX, 81. — Bethleem mystice est Ecclesia : Adam. Scot., CXCVIII, 188.

CANDELABRUM. Ecclesia significatur per candelabrum : Rupert. abb., CLXVIII, 1398. — Candelabra septem septiformem Ecclesiam designant : B. Alcuin., C, 1097.

CANTUS Ecclesiæ, vox magna de cœlo : Rupert. abb., CLXIX, 1055.

CIVITAS Christi est Ecclesia super Christum fundata : Rupert. abb., CLXIX, 1193.

CŒNACULUM significat sanctam Ecclesiam : Raban. Maur., CVII, 590.

COLUMBA typus est Ecclesiæ : S. Ambros., XV, 1587.

COLUMNA Per columnam nobis de qua in Apocalypsi Ecclesiam possumus accipere, *ibid.*, 863.

CONJUNCTIO. Mysterium conjunctionis viri et mulieris unionem Christi et Ecclesiæ præsignat : Victorinus Afer, VIII, 1289.

CORONA. Ecclesia coronas habet aureas : B. Alcuin., C, 1117.

COSTA. Adæ in mulierem ædificata typus est Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 647, 648.

CRUX. Ecclesia Christi cruce exaltatur : S. Augustin., XL, 688.

DOMUS septem columnis firmata typus Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 41. — Domus Simonis leprosi typus Ecclesiæ, *ibid.*, 878.

ECCLESIA est vel dicitur Ager Domini : S. Augustin., XL, 685. — Ager Dei primum spinosus *ibid.*, 688. — Ager Christi benedictus : Vener. Godefrid., CLXXIV, 274. — Ager sanguinis : Rupert. abb., CLXVIII, 1573. — Bilibris peccata hominum ponderans et remittens : B. Alcuin., C, 1125. — Castellium supra montem positum : S. Bruno Astensis, CLXV, 390. — Civitas : B. Alcuin, C, 906 ; Vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 733. — Civitas Dei : S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 588. — Civitas Domini : Rupert. abb., CLVIII, 1474. — Civitas inexpugnabilis : Vener. Hildebert., CLXXI, 495. — Civitas supra montem posita : S. Chromatius, XX, 340-341 ; Raban. Maur., CVII, 802. — Cœlum : S. Paulin. Nolan., LXXVI, 1282 ; Richard. de S. Victore, CXCVI, 744. — Columba : Rupert. abb., CLXIX, 258. — Columna verita-

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad Judæos et gentes spectant.

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.

I. — Virtutes.

II. — Vitia.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad Scripturam sacram spectant.

XLVIII.

INDEX FIGURARUM.

VETERIS TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS ORDINEM RERUM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ob utilitatem simul ac commoditatem lectoris, varias statuimus divisiones, et omnes figuras de quibus disseruere Patres, ad quinque capita revocavimus, scilicet, I. figuras quæ spectant ad Christum; II. quæ ad Ecclesiam; III. quæ ad apostolos et justos; IV. quæ ad Judæos et gentiles; V. quæ ad hæreticos et impios. Præterea ne quid lectorem fugeret, Appendicem subjecimus in quo omnes quæ vel diabolum, vel duo Testamenta exprimunt, collegimus figuras. In unoquoque articulo ordinem rerum observavimus alphabeticum, adeo ut quid quisque desideraverit statim reperiet.

PROŒMIUM.

Figura quid sit, et illius divisio.

Figura est antiphrasis, cum per contrarium verba dicuntur. S. Augustinus. XXXVIII, 634. — Typus seu figura est præsentium, aut præteritarum, aut futurarum rerum ignotarum per opera, secundum id quod opera sunt, manifestatio, Junilius African., LXVIII, 33. — Typorum quatuor sunt modi; aut enim : 1° grata gratis significantur ; v. g. Resurrectio Christi typus nostræ resurrectionis ; 2° mœsta mœstis, v. g. Reprobatio angelorum typus reprobationis malorum ; 3° mœstis grata, v. g. Transgressio Adæ typus justitiæ Salvatoris ; 4° gratis mœsta, v. g. Baptisma typus mortis Christi, Junilius African., LXVIII, 34.

I. — Figuræ quæ Christum præsignant.

II. — Figuræ quæ ad Ecclesiam spectant.

III. — Figuræ apostolos et justos adumbrantes.

IV. — Figuræ quæ ad Judæos et gentiles spectant.

V. — Figuræ quæ hæreticos et impios repræsentant.

APPENDIX.

Hoc in Appendice, ne quid lectorem prætereat, omnes apposuimus figuras quæ vel diabolum vel duo Testamenta olim præsignabant, et quas memorarunt sancti Patres; unde scilicet :

I. — Figuræ quæ diabolum denotant.

II. — Figuræ duo Testamenta præsignantes.

XLIX.

INDEX FIGURARUM

NOVI TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS RERUM ORDINEM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

I. — Figuræ quæ ad Christum spectant.

II. — Figuræ quæ Ecclesiam denotant.

III. — Figuræ quæ justos et virtutes designant.

IV. — Figuræ Judæos et gentiles referentes.

V. — Figuræ quæ ad hæreticos et impios spectant.

PASTORES pecorum fugientes, principes impiorum, qui fidem fugientes, virtutes tamen stupentes prædicant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

PILATUS, typus omnium judicum qui damnaturi essent eos quos innoxios existimarent. S. Ambrosius, XV, 1828.

SCRIBA repudiatus, designat eos qui Christi fidem non propter Dominum, sed propter sæculi lucrum appetunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

Ampliora si lector optaverit, homiliarum et sermonum Indicem adeat, præsertim de Scripturis; ibi alias figuras reperiet explanatas.

L.

INDEX EXEGETICUS

PARABOLARUM NOVI TESTAMENTI PRÆCIPUARUM,

ORDINE RERUM ALPHABETICO SIMUL ET PATRUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS, QUO SCILICET EXHIBENTUR VARIÆ ILLARUM EXPLANATIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

PROŒMIUM.

Parabolæ definitio. — Parabolæ sunt similitudines rerum quæ comparantur rebus de quibus agitur. Ruffinus XXI, 140. — S. Hieronymus, XXV, 161. — S. Augustinus, XXXV, 546; XXXVI, 852. — Salonius, LIII, 967, 968. — Cassiodorus, LXX, 623, 1277. — S. Gregorius Magnus LXXVI, 38. — S. Isidorus Hispalensis, LXXXII, 239. — Rabanus Maurus, CVII, 939; CVIII, 723; CX, 694, 698. — S. Ivo Carnot., CXLII, 259, 290. — S. Bruno Carthus., CLII, 847, 1030. — S. Bruno Astens., CLXV, 191. — Rupertus abbas, CLXVIII, 614, 1553. — Petrus Lombardus, CXCI, 724.

Divisio. — Parabolæ Domini secundum similitudinem et dissimilitudinem sunt intelligendæ. S. Augustinus, XXXV, 1358. — Ven. Beda, XCII, 550, 551.

Utilitas. — Parabola proponit similitudines earum rerum quæ in conversatione humani generis frequentantur, ut auditor idoneus ad operandi studium comparationis magisterio informetur. S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXVI, 132. — S. Augustinus, XL, 320. — S. Petrus Chrysologus, LII, 469. — Salonius, LIII, 968.

PARABOLA I. — Amicus petens noctu ab amico panes pro hospite. *Luc.* xi, 5.

Homo ille qui media nocte postulabat ab amico tres panes, similitudinem exprimit cujusque in media tribulatione Dominum postulantis, ut det ei necessaria. Eusebius Vercellens., XII, 598. — S. Ambrosius, XV, 1721, 1722. — S. Hieronymus, XXIX, 630. — S. Augustinus, XXXVIII, 618-620. — S. Petrus Chrysolog., LII, 543-545. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125. — Ven. Beda, XCII, 473, 474, 519, 520. — Paulus diacon., XCV, 1339. — Smaragdus abbas, CII, 305, 306. — Rabanus Maurus, CX, 224-226. — Haymo, CXVIII, 530-534. — Radulphus Ardens, CLV, 1902. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 149-152, — Thomas Cisterciens., CCVI, 658. — Joannes Algrinus, CCVI, 745. — Innocentius III, CCXVII, 427, 438.

PARABOLA II. — Dives epulo et Lazarus mendicus. *Luc.* xvi, 19.

Dives ille qui induebatur purpura et bysso, significat Judæorum superbiam, florentem quondam imperii claritate vel honoris excellentia; mendicus ulcerosus demonstrat gentilem populum, confessionibus peccatorum humiliatum; quinque fratres divitis illius qui apud inferos torquebatur, Judæi intelliguntur, qui sub quinque libris legis positi sunt. Tertullianus. I, 630. — S. Ambrosius, XV, 1768, 1771. — S. Hieronymus, XXIX, 639; XXX, 575. — S. Augustinus, XXXV, 1350; XLVI, 921, 923. — S. Petrus Chrysolog., LII, 529-532. — Victor Capuan., LXVIII, 308.—S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1301; LXXIX, 1222.— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126.— Ven. Beda, XCII, 533; XCIV, 268. — Paulus diacon., XCV, 1362. — Smaragdus abbas, CII, 348-352.— Rabanus Maurus, CX, 294-297; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 589-595. — Radulphus Ardens, CLV, 1962. — S. Bruno Astens., CLXV, 422, 793.—Hugo de S. Victore, CLXXV, 822. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 824, 825. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 337-340. — Thomas Cisterciens., CCVI, 833, 834.

PARABOLA III. — Dives sibi gratulans de divitiis multis. *Luc.* xii, 16.

Dives ille cujus ager uberes fructus attulit, significat hominem luxuriis deditum, et abundantem peccatis quem immoderate plus amplius peccare desiderantem arguit Dominus dicens: Stulte, hac nocte auferunt animam tuam abs te; quæ parasti, cujus erunt? Tertullianus, I, 1161; II, 432.—S. Cyprianus, IV, 533.—Eusebius Vercellens., XII, 611, 612.—S. Hieronymus, XXV, 679; XXIX, 632, 633.—S. Petrus Chrysolog., LII, 490.—Victor Capuan, LXVIII, 307.—S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1020. — Alulphus, LXXIX, 1214, 1215.— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125.— Ven. Beda, XCII, 491, 492.— Rupertus abbas, CLXVIII, 1518; CLXX, 323.— Ven. Hildebertus, CLXXI, 574. — Hervæus monac., CLXXXI, 76. —Petrus Comestor, CXCVIII, 1799.—Petrus Cantor, CCV, 338.

PARABOLA IV.— Domus supra petram fundata. *Matth.* vii, 24; *Luc.* vi, 48.

Petra Christus est, auctor apostolorum. Domum autem quam dixit, habitaculum corporis nostri est. In hac igitur petra, hoc est, Christo, domum nostram ædificemus; hoc est, corpus nostrum sanctificemus, ut cum flumina et ventus venerint, hoc est, impetus persecutionis et procellæ, impulsi non cadamus. Arena autem non aliud quam hæreses intelliguntur, quæ omni tempestate volvuntur. Super igitur hanc arenam, hoc est, hæresim, quicumque domum suam ædificaverit, stultus est; mox enim advenient flumina et venti, hoc est, impetus persecutionis, et illico cadet. S. Hieronymus, XXVI, 50.—Arnobius, LIII, 574. —S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 118.—Rabanus Maurus, CXI, 75.—S. Paschasius Radbertus, CXX, 329.

PARABOLA V. — Drachma perdita, quam cum mulier quærens invenerit, sibi suisque congratulatur. *Luc.* xv, 8.

Mulier, divina sapientia; decem drachmæ, novem ordines angelorum, cum adjunctione humanæ naturæ. Mulier enim decem drachmas habuit, cum Deus homines et angelos ad imaginem suam creavit; sed unam perdidit cum homo a similitudine Creatoris recessit; sed sapientia lucernam ad quærendum accendit, cum in carne apparuit; quia lucerna lux est in testa, id est Verbum in carne: quæ ubi inter homines claruit, domum evertit, quia conscientias hominum consideratione reatus sui perturbavit; et sic drachma reperitur, dum in homine similitudo Conditoris reparatur. Tertullianus, I, 1242; II, 993.—Eusebius Vercellens., XII, 635, 636.—S. Hieronymus, XXIX, 637. — S. Augustinus, XXXV, 1344. — S. Petrus Chrysologus, LII, 641, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 302.—S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1246, 1249. —S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121.—Ven. Beda, XCII, 521. — Smaragdus abbas, CII, 360, 361. — Rabanus Maurus, CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 613, 615 — Hugo de

S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 303. — Petrus Lombardus, CXCII, 737. — Philippus de Harveng, CCIII, 977. — Thomas Cisterciens., CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 645, 810.

PARABOLA VI. — Fermentum in farinæ satis tribus missum. *Matth.* xiii, 33; *Luc.* xiii. 21.

Mulier ista quæ fermentum accepit, et abscondit illud in satis tribus farinæ, donec fermentaretur totum, vel prædicatio est evangelica, vel Ecclesia quæ e diversis gentibus congregata est; hæc tulit fermentum, notitiam scilicet et intelligentiam Scripturarum, et abscondit illud in farinæ satis tribus, ut spiritus et anima et corpus in unum redacta, non discrepent inter se, sed cum duobus vel tribus convenerit, impetrarent a Patre quodcunque postulaverint.

Mulierem istam multi Ecclesiam interpretantur, quæ fidem hominis cum farinæ satis tribus commiscuerit, credulitati Patris et Filii et Spiritus sancti, cumque in unum fuerit fermentatum, non nos ad triplicem Deum, sed ad unius divinitatis perducunt notitiam. Farinæ quoque sata, dum non est in singulis diversa natura, ad unitatem trahunt substantiæ. S. Sixtus papa, V, 87. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1749, 1750; XVII, 620-630. — Juvencus Aquil., XIX, 214. — S. Hieronymus, XXVI, 91, 92; XXIX, 559, 635; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326; XXXVIII, 641. — S. Petrus Chrysologus, LII, 477, 479. S. Maximus Taurin., LVII, 514. — Victor Capuan., LXVIII, 287. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 67, 507. — Rabanus Maurus, CVII, 948, 949, 950; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 133 — S. Paschasius Radbertus, CXX, 498. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 250. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 228-231.

PARABOLA VII. — Ficulnea infrugifera, quæ jubetur excidi. *Luc.* xiii, 6.

Homo qui arborem fici in vinea sua plantavit, Christus est, qui Synagogam in Judaico populo condidit; quem cum Dominus quasi inutilem jussisset abscidi, fit illi a colonis apostolis fossa humilitatis, adhibetur stercus, id est, confessio peccatorum, sicque in novissimo credendo immutabitur in melius, dabitque fructus justitiæ copiosos. S. Hilarius, IX, 1037. — Eusebius Vercellens., XII, 621, 622. — S. Ambrosius, XV, 1741-1744. — Juvencus Aquil., XIX, 270. — S. Hieronymus, XXVI, 153; XXIX, 569, 634. — S. Augustinus, XXXVIII, 553-555, 638, 639. — S. Petrus Chrysolog., LII, 495. — Victor Capuan., LXVIII, 505, 316, 334. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 122-1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII. — Ven. Beda, XCII, 244, 503; XCIV, 315. — Druthmarus Christian., CVI, 1433-1435. — Rabanus Maurus, CVII, 1035, 1045; CXI, 80. — Haymo, CXVIII, 699. — Remigius Antissiod., CXXXI, 868. — S. Petrus Damian., CLXV, 1086. — S. Bruno Astens., CLXV, 245-247, 274, 401, 828, 1033. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 817.—Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 380, 383, 470.

PARABOLA VIII. —Filii duo, unus pœnitens et patri obediens, alter vero fingens se obedire. *Matth.* xxi, 28.

Duo hi filii ad operandam vineam duorum populorum typum demonstrant. Primus enim missus vocatur gentium populus per naturæ intelligentiam ad operis divini culturam : qui tamen spernens, contumax exstitit et sese iturum negavit. Adveniente autem Domino, priorem contumaciam sequenti emendavit obedientia. Secundus autem filius missus Judæus per legis cognitionem respondit : Omnia quæcunque dixerit nobis Dominus faciemus. Sed idcirco damnatur, quia non solum in confessione legis prævaricatus est, sed in ipsum Dominum vineæ parricidales manus extendit. S. Hilarius, IX, 1040. — Eusebius Vercellens., XII, 287. — Hieronymus, XXIX, 569; XXX, 557. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 122. — Venerab. Beda, XCII, 94. — Druthmarus Christian., CVI, 1436. — Rabanus Maurus, CVII, 1047; CXI, 78. — Haymo, CXVIII, 137, 238. — S. Bruno Astens., CLXV, 247, 794. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 384.

PARABOLA IX. — Filius prodigus. *Luc.* xv, 11.

Homo quidam, id est, Deus Pater. ***Duos filios***, Judæos et gentes, quia Judæis prius data est lex. ***Da mihi portionem***, id est, vitam præsentem. ***Divisit substantiam***, id est, dedit libertatem arbitrii utroque populo. ***Peregre profectus est***, id est, longe a Deo : ***vivendo luxuriose***, id est, idolis adorando : ***fame valida***, id est, de verbo Dei, ***uni civium***, id est, philosopho : ***in villa sua***, id est, in mundo : ***pascere porcos***, id est, ut more pecorum vixit : ***et de siliquis***, id est, implere ventrem, et non impinguescere : ***porci***, id est, stulti. ***Mercenarii patris mei***, id est, qui viliores sunt servi Dei : ***panibus saturantur***, id est, doctrina. ***Peccavi in cœlo***, ipsi dicunt hoc, qui diabolum patrem habent, qui peccavit in cœlo. ***Misericordia motus***, id est, venit in carne : ***ad servos suos***, id est, ad apostolos : ***stola prima***, fides quam Adam perdidit : ***annulum***, id est, crux in fronte : ***calceamenta***, id est, Evangelium : ***vitulum saginatum***, id est, Christus ex duabus legibus. ***Mortuus erat***, id est, Adam : ***revixit***, id est, per baptismum : ***perierat***, id est, in desperatione : ***inventus est***, id est, in spe. ***Filius senior***, id est, Judæi : ***in agro***, id est, immundo desiderio : ***symphonia et chorus***, id est, prophetia et Evangelium, etc. Tertullianus, I, 1242. — Eusebius Vercell., XII, 637. — S. Ambrosius, XV, 1756-1760. — S. Hieronymus, XXIX, 637; XXX, 574. — S. Augustinus, XXXV, 1374. — S. Prosper Aquitan., LI, 395. — S. Petrus Chrysologus, LII, 197. — S. Maximus Taurin., LVII, 825. — Victor Capuan., LXVIII, 303. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1066. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 522; XCIV, 375, 510. — Paulus Winfridus, XCV, 1257. — Haymo, CXVIII, 247-253. — S. Bruno Astens., CLXV, 414-420.—Godefridus abbas, CLXXIV, 201, 210. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 305-310.

PARABOLA X. — Judex iniquus et vidua. *Luc.* xviii, 2.

Judex ille iniquus, qui Dominum non timebat, assidue tamen deprecantem viduam exaudivit, similitudo est qua demonstratur quantam spem habere debeat qui Dominum indesinenter exposcit, cum etiam apud aures iniqui judicis valuerit frequens instantia viduæ deprecantis. Ipsa autem vidua significare potest Ecclesiam, perseverantia sua petentem ultionem de inimicis suis, id est, diabolo vel hæreticis, S. Hieronymus, XXIX, 640, 641. — S. Augustinus, XXXV, 1358. — Victor Capuanus, LXVIII, 316. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda. XCII, 550; XCIV, 314. — Rabanus Maurus, CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 696-698. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 383.

PARABOLA XI. — Margarita pretiosa. *Matth.* xiii, 45.

Bonæ margaritæ, quas quærit institor, lex et prophetæ sunt et notitia Veteris Instrumenti. Una autem est pretiosa margarita, scientia Salvatoris et sacramentum Passionis illius et resurrectionis arcanum; quem cum invenerit homo negotiator, omnia legis prophetarumque mysteria et observationes pristinas in quibus inculpate vixerat, quasi purgamenta contemnit et quasi quisquilias, ut Christum lucrifaciat; non quo inventio unius novæ margaritæ sit condemnatio veterum; sed quo comparatione ejus omnis alia gemma sit vilior. S. Cyprianus, IV, 608. — S. Hilarius, IX, 995. — Eusebius Vercell., XII, 229. — S. Hieronymus, XXVI, 95; XXIX, 559; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1371. — S. Petrus Chrysolog., LII, 331. — S. Maximus Taurin., LVII, 528. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — Ven. Beda, XCII, 69. — Druthmarus Christian., CVI, 1376. — Rabanus Maurus, CVII, 954. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — Paschasius Radbertus, CXX, 504. — S. Bruno Astens., CLXV, 192, 1067, 1070. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1131-1133. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 235. — Joannes Algrinus, CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 799.

PARABOLA XII. — Mnæ decem in servos ad negotiandum distributæ. *Luc.* xix, 12.

Servus qui mnam unam accipiens decem acquisivit, significat doctores qui, accepta gratia Evangelii, in decem verborum Decalogi prædicamentis bene usi sunt, et docendo multos in fide acquisierunt, idcirco, adveniente Domino, laudabuntur, quia lucrati sunt. Qui vero ex una quinque acquisivit, illos demonstrat qui mandatum Dei servantes, consequuntur scientiam legis in quinque libris Moysi scriptam, eamque docendo ad usum salutis necessarium fœnerantur. Qui vero mnam unam ipsam in sudario conservavit, ostendit eum qui creditum sibi gratiæ donum delicate otioseque tractavit, unde et recte amittit collatam gratiam, quia per negligentiam prædicare contempsit, ut ei augeretur quod laboravit. S. Hilarius.

IX, 1038-1061. — Luciferus Caralit., XIII, 975. — S. Ambrosius, XV, 1792, 1794. — S. Hieronymus, XXIX, 642. — S. Augustinus, XXXV, 1359. — Victor Capuan., LXVIII, 337. — Alulfus, LXXIX, 1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 562; XCIV, 472. — Smaragdus, CII, 540. — Druthmarus Christian., CVI, 1512, 1516. — Rabanus Maurus, CXI, 82. — S. Bruno Astiens., CLXV, 435, 438, 852, 1058. — Godefridus abbas, CLXXIV 773, 780. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 485, 488.

PARABOLA XIII. — NUPTIÆ FILII REGIS, AD QUAS INVITATI VENIRE NEGLEXERUNT. *Matth.* XXII, 2; *Luc.* XIV, 16.

Rex qui fecit nuptias filio suo, Deus Pater intelligitur, qui copulavit ex Virgine carnem virginem Christo. Servi vero qui missi sunt vocare invitatos, apostoli sunt atque prophetæ, qui Judæos per legem et Evangelium vocaverunt; sed illi modo voluptatibus terrenis, modo carnis et legis onere pressi, solemnitatem adventus Domini contempserunt; ex quo se indignos existimaverunt vita æterna; gentes autem introisse manifestantur. Rex iratus qui misit exercitus suos et perdidit interfectores illos et civitatem illorum succendit. Deus Pater est, qui suscitavit Vespasianum Cæsarem Romanorum, qui et populum gladio vastavit, et civitatem Jerusalem funditus cum suis universis evertit, ita ut ulterius belligerare non possit. Homo autem non habens vestem nuptialem in accubitu, qui loquente rege obmutuit; quem jubet servis ablatum mitti in tenebras exteriores, ille est qui in fide quidem cum cæteris requiescit, sed si inventus fuerit in die judicii vestem carnis operibus pollutam habere, confestim jubetur ab angelis tolli et mergi in gehennam ignis æterni. S. Hilarius, IX, 1044. — Eusebius Vercell., XII, 291-294. — Luciferus Calarit., XIII, 914. — S. Hieronymus, XXVI, 160; XXIX, 570, 636; XXX, 557. — S. Augustinus, XXXV, 1329, 1343; XXXVIII, 559, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 318. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1265, 1286. — S. Isidorus Hispal., 122, 123. — Ven. Beda, XCII, 95, 514; XCIV, 272. — Paulus diacon., XCV, 1363, 1438. — Smaragdus abbas, CII, 355, 487. — Druthmarus Christian., CVI, 1438. — Rabanus Maurus, CVII, 1054; CX, 305; CXI, 78. — Amulo Lugdun., CXVI, 174. — Haymo, CXVII, 1135; CXVIII, 601-608, 717-726. — Hincmarus, CXXV, 362. — Radulphus Ardens, CLV, 1969, 2095. — S. Anselmus, CLVIII, 651. — S. Bruno Astens., CLXV, 250, 821, 835. — Godefridus abbas, CLXXIV, 415, 611. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 798, 819.

PARABOLA XIV. — OPERARII VARIIS DIEI HORIS CONDUCTI, EAMDEM MERCEDEM RECIPIENTES. *Matth.* XX, 1.

Paterfamilias qui operarios ad vineam conducit et denarii mercedem promittit, Christus est, qui vocat omnes ad cultum fidei, promittens eis præmium perfectæ beatitudinis. Operarii qui hora prima conducti sunt, hi sunt qui a rudimentis infantiæ cultum fidei consecuti sunt; qui autem hora tertia, hi sunt qui in adolescentia ad fidem accesserunt; qui vero hora sexta conducti sunt, hi sunt qui in juventutis ætate crediderunt; qui autem hora nona accesserunt, illi sunt qui a juventute in senectutem declinantes, Christi gratiam perceperunt; qui vero ultima hora, illi sunt qui jam decrepiti et in extremo vitæ suæ tempore vocati ad Christum venerunt : qui tamen prioribus parem mercedem æternæ beatitudinis accipiunt, in illis conservans Christus justitiam, qui a prima hora nativitatis operati sunt, in istis impendens misericordiam, qui una vitæ hora laboraverunt. S. Hilarius, IX, 1029. — Eusebius Vercell., XII, 273. — Juvencus Aquil., XIX, 260-262. — S. Hieronymus, XXVI, 141; XXIX, 567; XXX, 556. — S. Augustinus, XXXVIII, 530. — S. Prosperus Aquit., LI, 670. — Arnobius, LIII, 576. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 167. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1154, 1155. — Alulius, LXXIX, 1164, 1165. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 87. — Paulus diacon., XCV, 1205. — Smaragdus abbas, CII, 102. — Druthmarus Christian., CVI, 1422. — Rabanus Maurus, CVII, 1025; CXI, 77.— Haymo, CXVIII, 154-163. — Hincmarus, CXXV, 362. — S. Bruno Astens., CLXV, 237, 770. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 131, 139.—Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 345. — Aelredus abbas, CXCIV, 489. — Innocentius III, CCXVII, 353, 1115.

PARABOLA XV. — OVIS CENTESIMA PERDITA, QUAM PASTOR, RELICTIS 99, REQUISIVIT. *Luc* XV, 4; *Matth.* XVIII, 12.

Homo habens centum oves, et relictis nonaginta novem perditam ovem quærens, ac repertam humeris revehens, figuram Christi exprimit, qui relictis nonaginta novem angelorum agminibus in cœlis, ovem quæ perierat in Adam, ut bonus pastor, quæsitam in gentibus reperit, atque crucis suæ humeris paradiso reportavit. Tertullianus, I. 1242; II, 992. — S. Hilarius, IX, 1020. — Eusebius Vercel., XII, 635. — S. Ambrosius, XV, 1755. — S. Hieronymus, XXVI, 130; XXIX, 565, 637; XXX, 555. — S. Augustinus, XXXV, 1343. — S. Petrus Chrysol., LII, 639. — Victor Capuan., LXVIII, 302. - S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1267. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 520. — Smaragdus, CII, 360. — Druthmarus Christian., CVI, 1409. — Rabanus Maurus, CVII, 1009; CXI, 77. — Walafridus Strab., CXIV, 146. — Haymo, CXVIII, 610. — Paschasius, Radbertus, CXX, 614. — S. Petrus Damian., CXLIV, 718. — S. Bruno Astens., CLXV, 225, 413. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopolit., CVXXXVI, 303. Innocentius III, CCXVII, 810.

PARABOLA XVI. — PASTOR BONUS, MERCENARII ET OVES *Joan.* X, 2.

Pastor bonus qui animam suam dat pro ovibus suis ipse Christus est, qui pro hominibus homo factus mortuus est in cruce. Ovés, homines sunt tum gentiles tum Judæi quos omnes in unum ovile congregare vult Christus. Mercenarii, pastores mali qui lucrum animarum non quærunt, sed terrenis commodis inhiant, honore prælationis gaudent, et temporalibus lucris lætantur. Lupus, spiritus est malignus, scilicet diabolus, qui mentes fidelium in tentatione dilaniat, cum alium ad luxuriam pertrahit, alium in avaritiam accendit, alium in superbia erigit, alium per iracundiam dividit, hunc invidia stimulat, illum in fallacia supplantat, etc. S. Cyprianus, IV, 225. — Eusebius Vercellens., XII, 425, 426. — Auctor incertus, XIII, 668. — Luciferus Calarit., XIII,958. — S. Hieronymus, XXIX, 669. — S. Augustinus, XXXV, 1727-1730; XXXVIII, 754-756. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1127-1130. — Ven. Beda, XCII, 762. — Paulus diacon., XCV, 1341. — Alcuinus, C. 882. — Smaragdus, CII, 285. — Rabanus Maurus, CX, 187, 188. — Haymo, CXVIII, 504-506. — S. Remigius Lugdun., CXXI, 1011. — Anastasius Bibliothec., CXXIX, 686. — Ratherius Veron., CXXXVI, 490. — Radulphus Ardens, CLV, 1873. — S. Anselmus, CLVIII, 670. — S. Bruno Astens., CLXV, 557, 810. — Rupertus abbas, CLXVII, 328. — Hildebertus, CLXXI, 758. — Godefridus abbas, CLXXIV, 318-326. — S. Bernardus, CLXXXIII, 945. — Petrus Cantor, CCV, 116. — Innocentius III, CCXVII, 405-410.

PARABOLA XVII. — PATERFAMILIAS QUI A SERVO IN CONSERVUM IMMISERICORDE REPETIT DEBITUM JAM REMISSUM. *Matth.* XVIII, 23.

Homo ille et rex cui regnum cœlorum assimilatur, qui rationem cum servis suis posuit, est Redemptor noster, qui cum servis suis rationum facit, quando uniuscujusque meritum districte examinans perpendit. Servus hic qui decem millia talentorum debuit Judaicus est populus, quem Dominus suus, ob suas legis transgressiones, in exterarum potestatem tradidit nationum; sed postea misericordia motus captivitatem absolvit. Liberatus ergo de captivitate, Judaicus populus, non solum Redemptori suo gratias minime egit, sed conservum suum, id est, gentilem populum, quasi sibi obnoxium fatigare non distulit. Conservi qui proterviam servi Domino renuntiarunt, apostoli et prædicatores Evangelii; iratus Dominus tradidit eum tortoribus, id est, in manus Romanorum, qui totam eorum terram vastaverunt, et Jerusalem a fundamento destruxerunt. Tertullianus, I, 1163. — S. Hilarius, IX, 1018-1023. — Eusebius Vercell., XII, 263, 645. — Luciferus Calaritan., XIII, 912. — S. Hieronymus, XXVI, 132; XXIX, 565; XXX, 555. — S. Augustinus, XXXIV, 977; XXXV,1328.— S. Isidorus Hispal.,LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 83. — Druthmarus Christian., CVI, 1414. — Rabanus Maurus, CVII, 1013; CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 128. — S. Anselmus, CLVIII, 616. — S. Bruno Astens., CLXV, 229, 276. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godrefridus abbas, CLXXIV, 621. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 796. — Petrus Lombardus, CXCII, 897. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 1157.

PARABOLA XVIII. — PHARISÆUS ET PUBLICANUS. *Luc.* XVIII, 9.

Pharisæus orans in templo, Judæorum est populus, qui ex justificationibus legis extollit merita sua. Publicanus vero gentilis est populus, qui longe a Deo positus confitetur peccata sua : quorum unus superbiendo recessit non justificatus, alter humiliatus confitendo appropinquari meruit exaltatus. S. Cyprianus, IV, 523. — S. Hieronymus,

nima est ex omnibus disciplinis, humilia scilicet prædicans, et a philosophis contempta. Hæc autem prædicatio quæ parva videbatur in principiis, cum vel in anima credentis, vel in toto mundo sata fuerit, non exsurgit in olera, sed crescit in arborem, ita ut volucres cœli, quas vel animas credentium, vel fortitudines Dei servitio mancipatas sentire debemus, veniant et habitent in ramis ejus. Ramos puto evangelicæ arboris, quæ de grano sinapis creverit, dogmatum esse diversitates, in quibus supradictarum volucrum unaquæque requiescit. Tertullianus, II, 436. — S. Sixtus papa, V, 86. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1746. — Juvencus Aquil., XIX, 213. — S. Hieronymus, XXVI, 90 ; XXIX, 558, 588, 635 ; XXX, 552, 604. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — S. Petrus Chrysol., LII, 475. — S. Maximus Taurin., LVII, 505. — Victor Capuan., LXVIII, 286. — S. Paterius, LXXIX, 1065, 1183. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 77, 162, 506. — Druthmarus Christian., CVI, 1375. — Rabanus Maurus, CVII, 948, 949 ; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Petrus Damian., CXLIV, 587. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 221, 772, 775. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564 ; CLXIX, 545. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 793. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 227.

PARABOLA XXVII. — TALENTA IN SERVOS DISTRIBUTA, QUORUM UNI QUINQUE, ALTERI DUO, TERTIO UNUM DATUM. *Matth.* XXV, 14.

Homo peregre proficiscens, qui tradidit bona sua servis suis. Christus est, qui post resurrectionem suam ad cœlos regrediens, tradidit evangelicam gratiam evangelicis negotiatoribus fœnerandam. Sed primus servus in quinque talentis sibi datis, quinque libros legis accepit, quos doctrina vel opere decem præceptorum ampliavit. Alter in duobus talentis, duo Testamenta promeruit, eaque morali ac mystico sensu pie dispensando duplicavit. Tertius sub figura unius talenti gratiæ donum acceptum in terrenis voluptatibus obscuravit, ideoque projectus est in infernum, quia nullum inde operatus est fructum. Alii in primo servo quinque sensus cordis et corporis acceptos, in secundo intelligentiam et opus, in uno, rationem intellexerunt. S. Hilarius, IX, 1061, 1062. — Eusebius Vercell., XII, 317. — Luciferus Calarit., XIII, 974. — Juvencus Aquil., XIX, 300. — S. Hieronymus, XXII, 828 ; XXVI, 155, 186 ; XXIX, 569, 576 ; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 580, 581. — S. Prosperus Aquit., LI, 693. — Victor Capuan., LXVIII, 304, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1406. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 124, 127. — Ven. Beda, XCII, 108. — Paulus diacon., XCV, 1442, 1551. — Smaragdus, CII, 497-500. Druthmarus Christian., CVI, 1465, 1512. — Rabanus Maurus, t. CVII, 1089 ; CXI, 179, 82. — Radulphus Ardens, CLV, 1573, 1786, 2107. — S. Anselmus, CLVIII, 602. — S. Bruno Astens., CLXV, 279, 284, 829, 1062. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hildebertus, CLXXI, 779, 783. — Godefridus abbas, CLXXIV, 929, 933. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 800. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 480.

PARABOLA XXVIII. — THESAURUS ABSCONDITUS IN AGRO. *Matth.* XIII, 34.

Thesaurus, cœleste est desiderium. Ager vero in quo thesaurus absconditur, disciplina studii cœlestis. Quem profecto agrum, venditis omnibus, comparat, qui voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ custodiam cœlestis calcat, ut nihil quod caro blanditur, liceat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus horrescat. Aliter : Thesaurus est aut Dei verbum quod in carne Christi videtur absconditum, aut sanctæ Scripturæ, in quibus reposita est notitia Salvatoris ; quem cum quis in eis invenerit, debet omnia istius sæculi emolumenta contemnere, ut illum possit habere, quem repererit. Quod autem sequitur : *quem cum invenerit homo abscondit*, idcirco dicitur, non quod de invidia faciat, sed quod timore servantis et nolentis perdere abscondat in corde suo, quem pristinis prætulit facultatibus, etc. S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 231. — S. Hieronymus, XXVI, 94 ; XXIX, 559 ; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — Arnobius, LIII, 575. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 69. — Paulus diacon., XCV, 1561. — Druthmarus Christian., CVI, 1575. — Rabanus Maurus, CVII, 952, 953 ; CXI, 77. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 502. — Radulphus Ardens, CLV, 1621. — S. Bruno Astens., CLXV, 192, 857, 1068. — Rupertus abbas, CLXVIII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 235. — Joan. Algrinus, CCVI, 629.

PARABOLA XXIX. — VILLICUS INIQUUS, FACIENS SIBI AMICOS DE MAMMONA INIQUITATIS UT OFFICIO PRIVATUS AB EIS RECIPIATUR. *Luc.* XVI, 1.

Dispensator prodigus quem dominus suus a villicatu amoveri præcipit, et fraudem faciens domino suo relaxavit debitoribus suis partem, ut haberet unde in posterum viveret, ad exemplum nostri proponitur. Nam si ille a domino suo laudari promeruit, qui fraudem ei faciens in posterum sibi de alienis rebus providit, quanto magis Christo placere possumus, si ex rebus nostris misericordiam indigentibus faciamus, a quibus recipi in tabernacula æterna possimus. Aliter : *Homo dives*, Christus ; *villicus*, quilibet homo ; *dissipare bona*, malus rationis usus ; *vocavit illum*, mors ; *ratio villicationis*, judicium ; *fodere non valeo*, sincera confessio ; *mendicare erubesco*, peccatoris confusio, etc. Eusebius Vercell., XII, 641. — S. Ambrosius, XV, 1764. — S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXIX, 638. — S. Augustinus, XXXIV, 990 ; XXXV, 1348 ; XXXVIII, 649. — S. Petrus Chrysolog., LII, 546. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 529 ; XCIV, 284. — Paulus Winfridus, XCV, 1370. — Smaragdus, CII, 417. — Rabanus Maurus, CX, 396 ; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 646, 653. — Radulphus Ardens, CLV, 2017. — S. Anselmus, CLVIII, 655. — S. Odo, CLX, 1121, 1170, 1131. — S. Bruno Astens., CLXV, 420, 826. — Godefridus abbas, CLXXIV, 524, 536. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 821. — S. Ogerius, CLXXXIV, 1021-1031. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 340. — Innocentius III, CCXVII, 427.

PARABOLA XXX. — VINEA LOCATA, CUJUS CONDUCTORES OCCIDERUNT HERI SERVOS ET FILIUM. *Matth.* XXI, 33.

Homo qui vineam plantavit Dei portat figuram, qui condidit Jerusalem, in qua ædificavit turrim et torcular fodit, altare videlicet et templum, et sepem circumdedit, id est angelorum munitione vallavit ; coloni autem quibus vineam locat, populus est Israel, qui sub divino cultu possedit Jerusalem. Servi autem qui tempore fructuum missi interfecti sunt a colonis, prophetæ intelliguntur quorum sanguis effusus est a Judæis, dum ab eis quærerent justitiæ fructum et legis. Filius autem novissime missus, quem ejectum coloni extra vineam occiderunt, Christus est, quem crucifixerunt Judæi, ejicientes eum extra portas Jerusalem. Coloni autem quos Dominus vineæ perdidit, iidem populi Judæorum intelliguntur, qui olim, ut videntur, dispersi sunt atque perempti. Illi autem agricolæ alii, ad quos vinea transferri præcipitur, significant apostolos, vel successores apostolorum, etc. S. Hilarius, IX, 1041, 1042. — Eusebius Vercell., XII, 288. — Luciferus Calarit., XIII, 912. — S. Hieronymus, XXVI, 156, 157 ; XXIX, 570, 600, 644 ; XXX, 557, 623, 624. — S. Augustinus, XXXVIII, 531. — Arnobius, LIII, 577. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 122. — Ven. Beda, XCII, 94, 95, 249 ; XCIV, 372. — Paulus Winfridus, XCV, 1255. — Druthmarus Christian., CVI, 1436. — Rabanus Maurus, CVII, 1049 ; CXI, 75. — Haymo, CXVIII, 244. — Hincmarus, CXXV, 363. — S. Petrus Damian., CXLV, 1083. — S. Bruno Astens., CLXV, 248, 793, 852. — Rupertus abbas, CLXVII, 508, 1292, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 761, 826. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 386.

PARABOLA XXXI. — VIRGINES DECEM, QUINQUE PRUDENTES, ET QUINQUE FATUÆ. *Matth.* XXV, 1.

Quinque virgines sapientes, omnes animæ sanctæ intelliguntur, quæ quoniam per quinque sensus corporis nullam admittunt cordis corruptionem, idcirco quinario numero computantur. Quinque virgines fatuæ quæ non habent in vasis suis oleum, illæ animæ sunt quæ habent quidem integritatem corporum, sed non servant intra conscientiam boni operis testimonium dum in facie gloriantur apud homines, et non in corde apud Deum ; ideo quod quia in vasis pectorum suorum mentis splendorem non gerunt, adveniente Domino, a regni ejus gaudio excluduntur. Aliter : Sponsus et sponsa, Christus et Ecclesia ; lampades, animarum splendentium lumen, oleum, fructus boni operis ; vasa, humana corpora ; vendentes, sacerdotes ; nuptiæ, assumptio immortalitatis ; mora sponsi, pœnitentiæ tempus ; exspectantium somnus, quies credentium ; noste media clamor, tubæ vox est in extremo judicio, etc. S. Hilarius, IX, 1060. — Eusebius Vercell., XII, 314-316. — Juvencus Aquil., XIX, 296. — S. Hieronymus, XXVI, 184, 185 ; XXIX, 575, 576 ; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 573. — Arnobius,

LIII, 578. — Victor Capuan., LXVIII, 335, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1119. — Alulphus, LXXIX, 1168. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 124. — Ven. Beda, XCII, 106. — Smaragdus, CII, 548-552. — Druthmarus Christian., CVI, 1463. — Rabanus Maurus, CVII, 1084; CXI, 79. — Radulphus Ardens, CLV, 1609. — S. Bruno Astens, CLXV, 265, 397, 860, 1073. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 799. — Hermannus, CLXXX, 78. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1043-1049. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 477-480.

PARABOLA XXXII. — ZIZANIA QUÆ SEMINI SUPERSEMINAVIT INIMICUS. *Matth.* XIII, 24.

Homo sator est Christus; ager, mundus; bonum semen, filii lucis; zizania, filii iniquitatis; homines dormientes, prælati negligenter agentes; inimicus, diabolus; herba nascens, ad meliora proficiens fructus ejus, bonum opus illius; messis, consummatio sæculi; messores, angeli; alligatio zizaniorum in fasciculos innuit unius criminis consortes, unius pœnæ futuros esse participes; triticum, sancti; horreum, mansio cœlestis. Præterea, in hac parabola zizaniorum, Christus docet bonam voluntatem, et cautelam, et patientiam, et discretionem, et longanimitatem, et justitiam, etc. S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 225. — Juvencus Aquil., XIX, 212-215. — S. Hieronymus, XXVI, 85-89; 93, 94; XXIX, 558, 587, 625; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326, 1367; XXXVIII, 470. — S. Petrus Chrysolog., LII, 471. — Victor Capuan., LXVIII, 286-288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1161; LXXVII, 381. — Ven. Beda, XCII, 65, 172. — Druthmarus Christian., CVI, 1374. — Rabanus Maurus, CVII, 947; CXII, 950. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Bruno Astens., CLXV, 831, 1064. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 792. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 226-233. — Innocentius III, CCXVII, 1002.

Plures aliæ in Novo Testamento exstant parabolæ; quas a Patribus explanatas si lector desideraverit, adeat Indicem tum homiliarum, tum sermonum de Scripturis.

LI.

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

VETERIS TESTAMENTI CLARISSIMORUM,

DE QUIBUS PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO EGERUNT ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DIGESTUS, SED IN HOC ALPHABETO SERVATUR PATRUM ORDO CHRONOLOGICUS.

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ne longius traheretur, et sic lectorem minus adjuvaret quam retardaret, non omnino omnium virorum sive nomina sive loca ubi in Patrologia occurrunt, retulimus; ad hoc enim præstandum nihil aliud nobis curandum fuisset quam sæpe sæpius quorumdam Patrum fere tota scripta transcribere; sed præcipua tantum memoravimus, nullum exhibentes textum, sed tomum et paginam indicantes numeris, quos si lector adire voluerit, desiderata inveniet. Aliquando lector revocatur ad numeros crassiores textui insertos.

AARON, frater Moysi, et insignis miraculorum socius, in lege sacerdos Domini primus, cujus virga sorte electa, fronde et germine floruit. Annorum centum viginti trium natus, juxta præceptum Domini mortuus est in monte Hor, ubi sepultus jacet. Tertullianus, II, 517, 937. — S. Cyprianus, IV, 514, 679. — S. Hilarius, IX, 746-748. — S. Ambrosius, XIV, 1060; XV, 1510; XVI, 106, 560, 561, 890, 1113, 1202, 1203, 1204, 1225, 1228; XVII, 25. — S. Hieronymus, XXIII, 880; XXVII, 185. — S. Augustinus, XXXIV, 599, 645, 684, 744; XXXIX, 1804; XLI, 419, 534, 536. — S. Prosper, LI, 539. — S. Petrus Chrysolog., LII, 451, 502. — S. Salvianus, LIII, 44, 45. — S. Leo Magnus, LIV, 145, 154. — Cassiodorus, LXX, 554. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 455, 872, 1244; LXXVII, 27, 28; LXXIX, 409, 410. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109, 138. — B. Alcuinus, C, 637; CI, 1231. — Rabanus Maurus, CVIII, 226, 333, 334, 683, 684, 874; CIX, 26, 1087, 1088, 1089; CXI, 52. — Walafridus Strab., CXIII, 302, 442; CXIV, 819 *et seqq.* — S. Bruno Astens., CLXIV, 241, 545, 246, 335, *et seqq.*, 369, 370. — Rupertus abb., CLXVII, 590, 598, 776, 790, 794, 869, 888; CLXVIII, 879, 1368, 1369. — Godefridus abb., CLXXIV, 447. — Petrus Lombardus, CXCI, 895. — Garnerius, CXCIII, 197. — Volbero abb., CXCV, 1026, 1047. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 332, 334. — Adamus Scot., CXCVIII, 731, 733. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1231, 1234. — Hugo Eterianus, CCII, 237. — Philippus de Harveng, CCIII, 668-670. — Petrus Cantor, CCV, 122. — Thomas Cisters., CCVI, 170. — Alanus de Insulis, CCX, 221.

ABDEMELECH, qui interpretatur *assumptus a Domino*, propugnator et patronus Jeremiæ. L. Ambrosius, XVI, 767.

ABDIAS, de terra Sichem ortus, sub Ochosia centum pavit prophetas. Eliæ factus discipulus prophetavit; propria morte obiit, et sepultus est in Sebastia civitate cum patribus suis. S. Hieronymus, XXV, 1097-1099, 1101, 1102; XXVI, 557. — Dexter Barcinon., XXXI, 116, 118. — S. Augustinus, XLI, 587. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115, 117. — Rabanus Maurus, CXI, 68. — Haymo, CXVII, 119 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVIII, 377, 378. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 372.

ABEL, filius Adam et pastor ovium, in vita innocens, in morte patiens, post mortem non silens, in martyrio primus, in obedientia summus, in sacrificiis Deo placens, in meritis fratri displicens; quem Cain impius et parricida novus, stimulante invidia, ferro prostravit. Tertullianus, II, 601, 607. — S. Cyprianus, IV, 353, 667. — S. Zeno, XI, 315. — Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XIV, 315 *et seqq.*, 318, 320, 329, 337, 361, 956; XV, 347, 819, 1079, 1080; XVII, 813, 815. — Juvencus, XIX, 350. — S. Hieronymus, XXV, 257; XXVI, 173. — S. Augustinus, XXXV, 2017, 2154; XXXVI 442; XXXVII, 1589, 1846; XL, 748, 1740; XLI, 437, 438, 445, 456, 460, 461, 614; XLII, 259; XLV, 1575. — S. Prosperus, LI, 625. — S. Petrus Chrysolog., LII, 109. — S. Salvianus, LIII, 38. — S. Maximus Taurin., LVII, 798. — Cassiodorus, LXX, 890. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 671; LXXVI, 969; LXXVII, 1053; LXXIX, 199. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 100, 131, 223 *et seqq.* — B. Alcuinus, C, 518, 768. — Rabanus Maurus, CVII, 501; CXI, 32; CXII, 790. — Walafridus Strab., CXIII, 98. — Angelomus, CXV, 146. — Paschasius Radbertus, CXX, 674, 675. — Guibertus abb., CLVI, 78 *et seqq.*, — S. Bruno Astens., CLXIV, 157 *et seqq.*, 172. — Rupertus abb., CLXVII, 322, 325, 328; CLXVIII, 196; CLXIX, 1258 *et seqq.*; CLXX, 391. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 44, 630. — Herveus,

LII.

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

NOVI TESTAMENTI CLARISSIMORUM, DE QUIBUS SS. PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO TRACTARUNT.

ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DISPOSITUS, SED IN ALPHABETO PATRUM ORDINEM SERVANS CHRONOLOGICUM

suscipiens, Lycaoniam in sorte prædicationis accepit, atque Evangelium juxta Matthæum apud Indos in eorum linguam convertit. Ad ultimum in Albano Majoris Armeniæ urbe, vivens a crudelissimis gentibus barbaris decoriatur, sicque terra conditur. S. Hieronymus, XXIII, 413, 649. — Victor Capuan., LXVIII, 268. — S. Gregorius Turon., LXXI, 733. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 26, 134, 402. — S. Protadius, LXXX, 415. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 288; LXXXIII, 152, 1290; LXXXV, 826; LXXXVI, 1191. — Ven. Beda, XCIV, 423, 490. — Paulus diac., XCV, 1508. — B. Alcuinus, CI, 219, 222, 761, 768. — Rabanus Maurus, CX, 443, 944, 1026. — Paschasius Radbert., CXX, 403. — Grimaldus, CXXI, 912. — S. Petrus Damian., CXLIV, 722, 726; CXLV, 1065, 1070, 1071, 1073, 1136, 1155. — Guido abb., CL, 1230. — Radulphus Ardens., CLV, 1430. — Paschalis II, papa, CLXIII, 412, 990. — Innocentius II, papa, CLXXIX, 413, 550. — Ordericus, CLXXXVIII, 164. — Adamus de S. Victore, CXCVI, 1505. — Lucius III, papa, CCI, 1097. — Cœlestinus III, papa, CCVI, 1181. — Petrus Blesens., CCVII, 669. — Stephanus Tornacens., CCXI, 334, 351, 382, 459, 560. — Innocentius III, papa, CCXIV, 235; CCXV, 939, 1275, 1303; CCXVI, 325, 467.

CAIPHAS, summus Judæorum pontifex, qui Christum damnavit, et postea sibi conscivit mortem. S. Ambrosius, XVII, 251. — Juvencus, XIX, 323. — S. Hieronymus, XXIII, 322; XXVI, 201. — S. Augustinus, XXXV, 1935. — S. Petrus Chrysologus, LII, 338. — S. Leo Magnus, LIV, 329. — Prudentius, LX, 107. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289. — S. Alcuinus, C, 971. — S. Agobardus, CIV, 301. — S. Petrus Damian., CXLV, 112. — Rupertus abb., CLXVIII, 469; CLXIX, 646. — Petrus Pictav., CCXI, 831.

ELISABETH, uxor Zachariæ, et Joannis Baptistæ mater, quam prægnantem invisit Maria, et cujus infans exsultavit in utero. Anonymus, III, 671. — S. Ambrosius, XV, 1590; XVI, 638. — S. Hieronymus, XXIII, 510; XXVI, 894. — S. Augustinus, XXXIV, 809. — S. Petrus Chrysolog., LII, 444, 450, 455. — S. Maximus Taurin., LVII, 383, 647, 649, 653, 659. — S. Paulinus Nolan., LXI, 442 *et seqq.* — Victor Capuan., LXVIII, 256 *et seqq.* — S. Gelasius, I, papa, LXXIV, 1088. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 298. — Taio, LXXX, 776. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 148; LXXXVI, 1153, 1331. — Paulus Winfridus, XCV, 1161, 1164. — Hildefonsus, XCVI, 85. — Carolus Magnus, XCVIII, 1230. — Gubertus abb. CLVI, 532. — Godefridus abb., CLXXIV, 1005. — S. Bernardus, CLXXXIII, 81; CLXXXIV, 994. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1537. — Philippus de Harveng, CCIII, 266.

HERODES Antipater, qui Joannem Baptistam decollavit, ad quem Pilatus Christum in passione misit, unde ex inimicis amici facti sunt. Lugduni cum Herodiade misere decessit. Tertullianus, II, 339, 443 *et seqq.* — Lactantius, VII, 628. — S. Ambrosius, XV, 1606, 1828, 1829; XVI, 167. — Juvencus, XIX, 217, 218. — Ruffinus, XXI, 359, 360. — S. Hieronymus, XXVI, 28, 97, 98, 124, 162. — Lucius Dexter, XXXI, 82. — Paulus Orosius, XXXI, 1065. — S. Augustinus, XXXVIII, 1408; XL, 221; XLI, 615; XLIII, 662. — S. Petrus Chrysolog., in sermonibus, 5, 19, 32, 86, 89, 127, 146, 150. 152, 156, 158, 159, 172, 173, 174. — S. Maximus Taurin., LVII, 654, 811. — S. Paulinus Nolan., LXI, 636. — Cassiodorus, LXX, 36. — S. Gregorius Turon., LXXI, 717. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 951; LXXIX, 28, 394. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 189; LXXXIII, 118, 129. — Rabanus Maurus, CVII, 753; CIX, 1217, 1218; CXI, 75, 95. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 27, 28.

JACOB, pater Joseph Mariæ Virginis sponsi. Victor Capuan., LXVIII, 258. — S. Gregorius Turon., LXXI, 169. — Paschasius Radbert, CXX, 76. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1595.

JACOBUS ALPHÆI, episcopus Jerosolymorum primus, cognomento Justus, sororis Matris Domini filius, unde et frater Domini vocatus, homo lucis et operarius veritatis, tantæque etiam sanctitatis, ut fimbriam vestimenti ejus certatim cuperent attingere populi. Hic, dum in Jerusalem Christum Dei Filium prædicaret, de templo a Judæis præcipitatus, lapidibus opprimitur, ibique juxta templum humatur. Quem Josephus tantæ sanctitatis et venerationis in Judæa perhibet extitisse ut propter ejus interfectionem Jerosolyma credatur esse diruta. S. Eutychianus papa, V, 160. — S. Ambrosius, XVII, 343. — Zacharias papa, XX, 1141. — S. Hieronymus, XXIII, 195, 601, 609, 613; XXVI, 142, 330 *et seqq.*; XXVII, 585. — S. Prosper, LI, 552 *et seqq.* — Victor Capuan., LXVIII, 268. — Primasius LXVIII, 587 *et seqq.*, 673, 685. — S. Gregorius Turon., LXXI, 172 *et seqq.*, 727, 1113. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1161. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 26, 100, 686; LXXIX, 285. — S. Aileranus abb. LXXX, 324. — S. Protadius, LXXX, 324. — Taio, LXXX, 938. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 288; LXXXIII, 153, 177; LXXXV, 528, 896; LXXXVI, 136, 880, 1329. — S. Egbertus, LXXXVIII, 416. — Ven. Beda, XCIII, 9 *et seqq.* — Paulus Winfridus, XCV, 1169, 1475. — S. Julianus, XCVI, 565, 701. — Elipandus, XCVI, 931. — Anonymus, XCVI, 1379. — B. Alcuinus, CI, 760, 765, 1126. — Smaragdus abb., CII, 292, 299, 333. — Halitgarius, CIV, 680. — S. Agobardus, CIV, 215. — Freculphus, CVI, 1121, 1133. — Rabanus Maurus, CX, 193, 1152. — Walafridus Strab., CXIV, 671. — Haymo, CXVIII, 823, 829. — Paschasius Radbert., CXX, 407. — Grimaldus abb., CXXI, 908. — Usuardus, CXXIV, 40. — S. Petrus Damian., CXXIV, 411. — Radulphus Ardens, CLV, 1364. — Paschalis II, papa, CLXIII, 97. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1197. — S. Bruno Astens., CLXV, 816. — Rupertus abb., CLXIX, 951. — Honorius, CLXXII, 681, 981. — Godefridus abb., CLXXIV, 839, 841, 843, 844, 849, 851. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 555. — Abælardus, CLXXVIII, 1488 *et seqq.* — Willelmus Malmesbur., CLXXIX, 1683. — S. Bernardus, CLXXXII, 752. — Ordericus, CLXXXVIII, 155. — Petrus Lombardus, CXCII, 98. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1695. — S. Martinus Legion., CCIX, 183. — Sicardus, CCXIII, 450.

JACOBUS, filius Zebedæi, frater Joannis, quartus in ordine, duodecim tribubus quæ sunt in dispersione gentium scripsit, atque Hispaniæ et occidentalium locorum gentibus Evangelium prædicavit, et in occursu mundi lucem prædicationis infudit. Hic ab Herode tetrarcha gladio cæsus occubuit. Sepultus in Marmarica. S. Stephanus I, papa, III, 1006. — Lactantius, VII, 628. — S. Hilarius, IX, 1832. — S. Ambrosius, XV, 1701. — Juvencus, XIX, 241, 319. — S. Chromatius, XX, 362. — Innocentius I, XX, 502. — S. Hieronymus, XXIII, 195, 758; XXVII, 574; XXIX, 831 *et seqq.* — S. Petrus Chrysolog., LII, 339. — S. Gelasius I, papa, LIX, 119, 126. — S. Fulgentius, LXV, 939. — S. Laurentius, LXVI, 119. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — S. Justus, LXVII, 965. — Victor Capuan., LXVIII, 266, 268, 311, 343, 357. — Primasius, LXVIII, 432, 408 *et seqq.*, 504. — Gildas, LXIX, 373. — S. Gregorius Turon., LXXII, 1115. — S. Germanus Parisiens., LXXI, 232. — S. Leander, LXXII, 883. — Antonius Placentinus, LXXII, 905, 907. — S. Protadius, LXXX, 417, 618. — S. Isidorus Hispal., LXXXI, 383, 840; LXXXIII, 151. — Ven. Beda, XCIV, 228. — Paulus Winfridus, XCV, 1249, 1485. — Elipandus, XCVI, 920. — Carolus Magnus, XCVII, 972 *et seqq.* — S. Paulinus Nolan., XCIX, 445 *et seqq.* — B. Alcuinus, CI, 765. — Sedulius Scotus, CIII, 9 *et seqq.* — Freculphus, CVI, 1129. — Christianus Druthmar., CVI, 1424. — Rabanus Maurus, CVII, 1025; CX, 1159. — Paschasius Radbertus., CXX, 211. — Usuardus, CXXIII, 613, 873, 876; CXXIV, 295. — Herigerus abb., CXXXIX, 1034. — S. Petrus Damian., CXLV, 806. — Guibertus abb., CLVI, 955. — Thiofridus abb., CLVII, 436. — Reimballius, CLXII, 751. — Paschalis II, papa, CLXIII, 33, 36, 63, 78, 247, 272, 310. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1214, 1215, 1379, 1375. — Godefridus abb., CLXXIV, 637, 944. — Eugenius III, papa, CLXXX, 1062 *et seqq.* — Zacharias, CLXXXVI, 111, 352. — Odericus monac., CLXXXVIII, 148. — Anastasius IV, papa, CLXXXVIII, 1053. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1680, 1778. — Alexander III, papa, CC, 1024, 1064, 1142. — Lucius III, papa, CCI, 1349, 1377. — Joan. Belethus, CCII, 144. — Cœlestinus III, papa, CCVI, 1026. — Innocentius III, papa, CCXV, 1175 *et seqq.*, 1454; CCXVI, 166.

JESUS CHRISTUS. Quoad hoc nomen, in quo omne genu cœlestium, terrestrium et infernorum flectitur, speciales de Christo indices adeat lector benevolus; ibi omnia reperiet optata.

JOACHIM, pater B. Mariæ Virginis. Elipandus, XCVI, 871. — B. Alcuinus, C, 870. — Petrus Lombardus, CXCII, 101.

JOANNES BAPTISTA, filius Zachariæ, ex tribu Levi, in Jerusalem ortus, angelo denuntiante conceptus, prænuntius Christi, præco Judicis, propheta Altissimi, vox Verbi, amicus Sponsi, testis Domini, lucerna Luminis, terminus prophetarum, baptismatis initium; qui prænuntiantis parentis vocem absolvit genitus officium linguæ resolvit; qui necdum editus Christum prophetavit, salutavit in utero, in columba agnovit, in deserto monstravit. Cujus vestimentum lanugo fuit camelorum, habitatio eremus, victus mel, et locustæ cibus. Hic dum Herodi prohiberet fraternum violare connubium, carceralibus tenebris mancipatur; cujus caput regis filia ludi præmium a matre postulavit; at ille desectum male poscenti filiæ ebrius inter pocula dedit. Tertullianus, II, 137, 402, 403, 441, 443, 69°. — S. Cyprianus, III, 931,

1527, 1537, 1568, 1849; XVI; 1195; XVII, 440. — Ulfilas, XVIII, 583 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — Victricius, XX, 448. — Severus, XX, 734. — S. Gaudentius, XX, 962. — S. Hieronymus, XXII, 548; XXIII, 617, 1002; XXIV, 98, 320; XXVI, 18, 220, 221, 258, 328, 340; XXVII, 585, XXIX, 607 *et seqq.*; XXX, 590. — S. Augustinus, XXXIV, 580, 1044; XXXV, 1666; XXXVIII, 1127. Anonymus, LIX, 542. — S. Paulinus Nolan., LXI, 337, 644, 649, 657, 671, 890. — Paschasius diac., LXII, 15, 53. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Facundus, LXVII, 591, 826. — Junilius African., LXVIII, 16. — Arator, LXVIII, 192. — Victor Capuan., LXVIII, 254, 360. — Primasius, LXVIII, 573, 686, 815. — Vigilius papa, LXIX, 82, 192. — Licinianus, LXXII, 693. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 517; LXXVI, 814; LXXVIII, 143. — Protadius, LXXX, 420. — Taio, LXXX, 789, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 133; LXXXIII, 115, 154, 1292. — Ven. Beda, XCII, 301; XCIV, 443, 689. — Paulus Winfridus, XCV, 1341, 1530 *et seqq.* — S. Hildefonsus, XCVI, 81. — S. Julianus, XCVI, 574, 674. — Elipandus, XCVI, 951. — Anonymus, XCVI, 1379. — B. Alcuinus, C, 333, 664; CI, 1132. — Smaragdus abb., CII, 27, 48, 55, 75, 103, 112, 132, 169, 234, 343, 353, 358, 362, 371, 377, 381, 414, 419, 433, 442, 448, 461, 466, 515, 531, 534. — Sedulius Scotus, CIII, 285. — Rabanus Maurus, CX, 1173. — Walafridus Strab., CXIV, 243, 873. — S. Prudentius, CXV, 1063, 1082. — Angelomus, CXVI, 131. — Haymo, CXVIII, 828. — Paschasius Radbert., CXX, 335. — Grimaldus abb., CXXI, 914. — S. Petrus Damian., CXLIV, 572, 584, 617, 636, 781, 784, 790; CXLV, 907, 1010, 1159. — Radulphus Ardens, CLV, 1465, 1509, 1541, 1548, 1564, 1590. — S. Anselmus, CLVIII, 621, 627, 630, 644, 649, 651, 655, 660. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1109. — S. Bruno Astens., CLXV, 551 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVIII, 1351; CLXIX, 496; CLXX, 134. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 809 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIV, 969. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 45. — Ordericus, CLXXXVIII, 184. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 750. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 1523. — Petrus Cantor, CCV, 456, 511.

MARCUS, evangelista, Petri discipulus, ejusque in baptismate filius. Cujus quidem Evangelium nonnulli a Petro Romæ dictatum ferunt. Hic, ne ad sacerdotium promoveretur, abscidisse sibi pollicem fertur. Primus autem Alexandriæ cathedram tenuit, primusque ecclesias Ægyptiorum fundavit, tantis doctrinæ et continentiæ virtutibus florens, ut omnes discipuli Christi ejus exemplum sequerentur. Mortuus est octavo Neronis anno Alexandriæ, placida quiete sepultus. Tertullianus, II, 363, 367. — Anonymus, III, 1198. — S. Victorinus, V, 295. — Eusebius Vercell., XII, 761. — S. Ambrosius, XV, 1262. — Ulfilas, XVIII, 526 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — S. Gaudentius, XX, 875, 879. — S. Hieronymus, XXII, 574, 791, 987; XXIII, 56, 372, 607, 621; XXVI, 17; XXVII, 579; XXIX, 583 *et seqq.*; XXX, 560. — S. Augustinus, XLIII, 768. — S. Prosper, LI, 551. — S. Leo Magnus, LIV, 624 *et seqq.*, 1079. — Paschasius diac., LXII, 15, 865. — S. Fulgentius, LXV, 858, 897, 900. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Junilius Afric., LXVIII, 16. — Victor Capuan., LXVIII, 254, 359. — Primasius, LXVIII, 660, 815. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 385. — S. Gelasius I, papa, LXXIV, 1088. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 814; LXXVII, 1105; LXXVIII, 58, 99. — S. Protadius, LXXX, 415. — Taio, LXXX, 788, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 225, 233, 289; LXXXIII, 116, 154, 1040. — Ven. Beda, XCII, 131; XCIV, 688. — Paulus Winfridus, XCV, 1432. — Hildefonsus, XCVI, 123. — S. Julianus, XCVI, 673. — Adrianus I, papa, XCVIII, 1276. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 495. — B. Alcuinus, CI, 1132. — Smaragdus abb., CII, 169, 224, 317, 405, 439. — Sedulius Scotus, CIII, 279. — Walafridus Strab., CXIV, 179, 887. — Angelomus, CXVI, 131. — Haymo, CXVIII, 392, 829. — Paschasius Radbert., CXX, 335. — Grimaldus abb., CXXI, 877, 908. — Usuardus, CXXIII, 971, 972; CXXIV, 249, 605. — S. Petrus Damian., CXLIV, 571, 584, 790; CXLV, 1151. — Joannes Rothomag., CXLVII, 71, 119, 148, 163, 344. — S. Bruno Astens., CLXV, 313. — Rupertus abb., CLXX, 206, 643. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 801 *et seqq.* — Abælardus, CLXXVIII, 1492. — Ordericus monac., CLXXXVIII, 181. — Garnerus, CXCIV, 108. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 749. — Alexander III, papa, CC, 1319. — Clemens III, papa, CCIV, 1476. — Petrus Cantor, CCV, 424. — Sicardus, CCXIII, 450.

MARIA, Virgo virginum, Mater Christi. Quod ea quæ hoc nomen spectant. Indicem de B. Maria specialem adeat infra lector benevolus.

MARIA MAGDALENA, soror Marthæ et Lazari, de qua Jesus septem ejecerat dæmonia; cui etiam Christus post resurrectionem primo apparuit. S. Hilarius, IX, 749. — S. Ambrosius, XVI, 513, 793. — Juvencus, XIX, 312. — Sedulius, XIX, 698. — S. Hieronymus, XXII, 1089. — S. Petrus Chrysolog., LII, 379, 408, 414, 417, 460, 461, 467. — S. Maximus Taurin., LVII, 358 *et seqq.*, 808, 819. — Helpidius, LXII, 545. — Eugyppius, LXII, 826, 836, 961. — S. Fulgentius, LXV, 259, 352, 901. — S. Gregorius Turon., LXXI, 731. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 761; LXXVI, 808, 853, 930, 1040, 1189, 1195, 1238 *et seqq.*; LXXVII, 877; LXXVIII, 295. — S. Protadius, LXXX, 417. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 91; LXXXVI, 616, 1332. — Paulus Winfridus, XCV, 267, 1279, 1301, 1485, 1571. — B. Alcuinus, C, 987; CI, 736. — Rabanus Maurus, CXII, 1432, 1440, 1441, 1451, 1455, 1457, 1461, 1463, 1465-1469, 1471, 1474, 1478, 1495, 1498 *et seqq.*, 1501, 1503. — Wandalbertus, CXXI, 586, 605. — Usuardus, CXXIV, 285. — Hincmarus, CXXV, 719 *et seqq.* — S. Odo abb., CXXXIII, 514, 713. — Ratherius, CXXXVI, 749. — S. Petrus Damian., CXLIV, 280, 659. — Radulphus Ardens, CLV, 1397. — Guibertus abb., CLVI, 567. — Goffridus abb., CLVII, 235, 270, 273. — S. Anselmus, CLVIII, 1010. — S. Ivo Carnot., CLXII, 480. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1172. — Rupertus abb., CLXVIII, 1536, 1538; CLXIX, 630, 649, 1636. — Hildebertus, CLXXI, 199, 671, 676, 905. — Honorius Augustodun., CLXXII, 979. — Godefridus abb., CLXXIV, 233, 734, 936. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 815. — Abælardus, CLXXVIII, 1816. — S. Bernardus, CLXXXIII, 342, 419, 421, 422, 427, 819, 830, 881, 924, 1000, 1004, 1005; CLXXXIV, 169, 171, 415, 631, 764, 1117, 1276; CLXXXV, 498, 213, 215, 218, 1104. — Adamus Scotus, CXCVIII, 739, 741, 808. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1571, 1638, 1718. — Alexander III, papa, CC, 1150, 1323. — Petrus Cellens., CII, 1150, 1323. — Urbanus III, papa, CCII, 1393. — Petrus Blesens., CCVII, 650. — Innocentius III papa, CCXIV, 132; CCXV, 465.

MARTHA, soror Mariæ et Lazari, quæ cum Dominum reciperet in domum suam, et circa frequens ministerium satageret, dixit illi Jesus : « Sollicita es et turbaris circa plurima; porro unum est necessarium. » S. Ambrosius, XVII, 698. — Juvencus, XIX, 31 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 698. — S. Petrus Chrysolog., LII, 375, 379. — Helpidius, LXII, 545. — Eugyppius, LXII, 822. — S. Justus, LXVII, 986. — Victor Capuan., LXVIII, 282. — S. Nicetius, LXVIII, 375. — S. Gregorius Turon., LXXI, 541. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 764; LXXVI, 950; LXXVIII, 295. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 264; LXXXIII, 90, 425. — Paulus Winfridus, XCV, 1272, 1301, 1571. — Elipandus, XCIV, 965. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 373. — B. Alcuinus, CI, 736. — Rabanus Maurus, CXII, 1432, 1443, 1450, 1455, 1495, 1501, 1503 *et seqq.* — Wandalbertus, CXXI, 586. — Usuardus, CXXIV, 809. — Ratherius, CXXXVI, 749. — Godefridus abb., CLXXIV, 473, 959, 960, 966. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 815. — S. Bernardus, CLXXXIII, 419, 121, 423, 505, 969, 982, 1000, 1121; CLXXXIV, 1004, 1095; CLXXXV, 198. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1571.

MATTHÆUS, apostolus et evangelista, qui etiam ex tribu sua Levi sumpsit cognomen, ex publicano a Christo electus, ex peccante translatus. Hic primum quidem in Judæa evangelizat, postmodum in Macedonia prædicat, requiescit in montibus Parthorum. Marius Victorin., VIII, 1049, 1085. — S. Hilarius, IX, 962. — Eusebius Vercell., XII, 141 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 1143. — Ulfilas, XVIII, 498 *et seqq.* — Juvencus, XIX, 155 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — Phæbadius, XX, 22. — S. Chromatius, XX, 528 *et seqq.* — Rufinus, XXI, 829 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXII, 379; XXIV, 98, 123, 383, 421, 876; XXV, 915, 1196; XXVI, 17, 61, 121, 208, 211; XXVII, 578; XXIX, 141 *et seqq.*; XXX, 534 — S. Augustinus, XXXIV, 341, 1044, 1139, 1171. — Cassianus, L, 234. — S. Petrus Chrysologus, LII, 281, 284. — S. Avitus, LIX, 304. — Anonymus, LIX, 542. — S. Paulinus Nolan., LXI, 514, 672. — Paschasius diac., LXII, 15. — S. Fulgentius, LXV, 858, 939. — S. Laurentius, LXVI, 117 *et seqq.* — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Junilius Afric., LXVIII, 16. — S. Victor Capuan., LXVIII, 253 *et seqq.*, 266, 359. — Primasius, LXVIII, 815. — Gildas, LXIX, 382 *et seqq.*, 300. — Cassiodorus, LXX, 1118. — S. Gregorius Turon., LXXI, 99. — Joannes III, papa, LXXII, 15. — Luculentius, LXXII, 803 *et seqq.* — S. Gelasius I, papa, LXXIV, 1087. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 60, 569, 814, 1184; LXXVII, 1219; LXXVIII, 26, 140, 584, 704; LXXIX, 243. — S. Prota-

dius, LXXX. 419. — Taio, LXXX, 738, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 226, 233; LXXXIII, 115, 152, 1039, 1291; LXXXVI, 905, 1205. — Ven. Beda, XCII, 9; XCIV, 249, 419. — Paulus Winfridus, XCV, 1432, 1523. — S. Hildefonsus, XCVI, 81. — S. Julianus, XCVI, 565, 573 *et seqq.*, 583, 663 *et seqq.* — Elipandus, XCVI, 964. — Leo III, papa, XCVIII, 138. — B. Alcuinus, CI, 741, 743, 761, 767 *et seqq.*, 1132. — Smaragdus abb., CII, 27, 35, 48, 68, 91, 96, 100, 118, 129, 169, 221, 260, 389, 395, 399, 411, 424, 455, 471, 475, 480, 485, 496, 501, 505, 507, 512, 519, 543, 447. — Sedulius Scotus, CIII, 271. — Claudius Taurin., CIV, 833. — Druthmarus Christian., CVI, 1261, 1335. — Rabanus Maurus, CVII, 727 *et seqq.*, 810; CX, 458. — Walafridus Strab., CXIV, 65, 849, 863. — Haymo, CXVIII, 358. — Florus diac., CXIX, 259. — Paschasius Radbert., CXX, 335, 369, 406. — Wandalbertus, CXXI, 611. — Grimaldus abb., CXXI, 907, 913. — Usuardus, CXXIV, 491. — Adrevaldus monac., CXXIV, 947, 949. — Joannes IX, papa, CXXXI, 805, 872, 878, 886, 892, 895, 899, 907, 913, 917, 922, 926. — S. Petrus Damian., CXLIV, 571, 584, 648, 777, 780, 784, 790, 803, 856; CXLV, 945, 1026, 1036, 1083, 1100, 1155, 1171, 1173. — Guido abb., CL., 1235. — Radulphus Ardens, CLV, 1349, 1450, 1517, 1533, 1573, 1583, 1609, 1621. — S. Anselmus, CLVIII, 597, 602, 617, 637. — Anselmus Laudun., CLXII, 1227. — S. Bruno Astens., CLXV, 63 *et seqq.*, 840. — Rupertus abb., CLXVII, 1684; CLXVIII, 1307, 1475; CLXIX, 913. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1005. — Godefridus abb., CLXXIV, 759, 1035. — Hugo de S. Victore, CLXV, 761, 763, 767 *et seqq.* — Abælardus, CLXXVIII, 492. — S. Bernardus, CLXXXII, 801; CLXXXIII, 687; CLXXXIV, 1131. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 114. — Ordericus monac., CLXXXVIII, 168. — Garnerus CXIV, 108. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 750. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 1515. — Lucius II, papa, CCI, 1229. — Joan. Belethus, CCII, 154. — Clemens III, papa, CCIV, 1440. — Petrus de Riga, CCXII, 51. — Innocentius III, papa, CCXVI, 180.

MATHIAS, unus de Septuaginta discipulis, et pro Juda Iscarioth duodecim inter discipulos subrogatus, electus est sorte, et solus sine cognomine. Huic datur Evangelii prædicatio in Judæa. Lactantius, VII, 195. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Hieronymus, XXVII, 610. — S. Augustinus, XLIII, 263. — S. Fulgentius, LXV, 939. — Arator, LXVIII, 103. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 652; LXXVII, 27, 50; LXXIX, 390. — S. Protadius, LXXX, 414. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 286; LXXXIII, 153, 1291. — Paulus Winfridus, LCV, 1301. — B. Alcuinus, CL, 769. — Haymo, CXVIII, 823. — Usuardus, CXXIII, 712 *et seqq.*, 791. — Ekkehardus, CLIV, 1279. — Radulphus Ardens, CLV, 1349. — Godefridus abb., CLXXIV, 743. — Ordericus, CLXXXVIII, 177. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1650.

NATHANAEL, e Cana Galilææ oriundus, verus Israelita, in quo dolus non est; quem ad Christum Philippus adduxit; unus e discipulis Domini, quem plures eumdem esse ac Bartholomæum existimant. Juvencus, XIX, 156, 157. — S. Hieronymus, XXII, 1038; XXIV, 649. — Lucius Dexter, XXXI, 155. — S. Augustinus, XXXV, 1445; XXXVI, 788; XXXVIII, 557, 680, 681. — S. Salvianus, LIII, 193. — S. Gregorius Turon., LXXI, 705, 706. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 693. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 239. — Ven. Beda, XCII, 654, 655. — B. Alcuinus, C, 764. — Rupertus abb., CLXIX, 270, 271.

PAULUS, qui ante Saulus, apostolus gentium, advocatus Judæorum, a Christo de cœlo vocatus, in terram prostratus qui oculatus cecidit, cæcatus surrexit, ex persecutore effectus est vas electionis, ex lupo ovis, inter apostolos vocatione novissimus, prædicatione primus. In lege Gamalielis discipulus, in Evangelio Christi servus. Cujus patria Tharsus fuit, genus Benjamin. Hic secundo post Ascensionem Domini anno baptizatus, dignitatem meruit apostolatus, atque plus omnibus laborans, multo latius inter cæteros verbi gratiam seminavit, atque doctrinam evangelicam sua prædicatione implevit. Incipiens enim ab Jerosolymis, usque ad Illyricum et Italiam Hispaniasque processit, ac nomen Christi multarum manifestavit gentium nationibus, quibus ante nondum fuerat declaratum; cujus miracula ista esse noscuntur. Raptus sursum in tertium cœlum conscendit, demersus deorsum nocte et die in profundo maris fuit, seducentem Pythonis spiritum imperata discessione damnavit, adolescenti mortuo vitalem redintegravit spiritum, cæcitate percussit magum, claudo proprium reformavit incessum; diri quoque serpentis nec sensit nec horruit morsum, sed igni dedit arsurum; patrem etiam Publii a febribus orando sanavit. Hic ob amorem Christi multas passiones graviaque corporis sustinuit tormenta. In primis Judaicas persecutiones et gentium miserias, et laborem, famem, sitim, frigus, et nuditatem, naufragia, et mille pericula, rabiem ferarum, verbera, carcerales tenebras, tormenta catenarum, squalores, et vincula. Inter hæc ligatur a Judæis, traditur gentibus, lapidatur ad necem, in sporta per murum demittitur, virgis cæditur, pœnis arctatur, in carcere vinctus terræ motu facto resolvitur, ad ultimum a Nerone gladio cæditur eo die quo et Petrus crucifixus est; sepultus Romæ in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo sexto. Tertullianus, I, 403, 1186, 1213, 1216, 1219; II, 33, 35, 36, 49, 70, 148, 151, 268, 327, 364, 366, 403, 469, 470, 1009, 1011, 1216. — S. Cyprianus, III, 1118; IV, 233, 674. — Lactantius, VII, 195, 197, 437, 629. — S. Julius I, papa, VIII, 930, 936, 937. — Marius Victorinus, VIII, 1057, 1068 *et seqq.*, 1094, 1112, 1113, 1146 *et seqq.* — Osius Cordub., VIII, 1320. — S. Hilarius, IX, 463, 523, 569, 593; X, 151, 172, 193, 286, 288, 414, 424. — S. Optatus, XI, 340. — S. Philastrius, XII, 1153, 1162, 1199, 1200 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 365, 577, 660, 664, 674, 692, 986 *et seqq.*, 993, 1021 1053; XV, 286, 1265, 1273, 1350, 1812; XVI, 300, 342, 484, 489, 490, 496 *et seqq.*, 764, 1057, 1083, 1114, 1126, 1256, 1258; XVII, 38, 47, 49, 158, 182, 209, 231, 271, 274, 281, 295, 326, 345-348, 408, 421, 482, 503, 649, 657. — Ulfilas, XVIII, 710 *et seqq.* — Phœbadius, XX, 31 *et seqq.* — S. Anastasius I, papa, XX, 55. — Innocentius I, papa, XX, 476, 497, 502, 515. — Zozimus, I, papa, XX, 659. — S. Bonifacius I, papa, XX 760. — S. Gaudentius, XX, 834, 891, 918, 987. — Zacchæus Christian., XX, 1130. 1133. — S. Hieronymus, XXII, 397, 406, 462, 502 *et seqq.*, 541, 548, 552, 579, 646, 662, 669, 727, 938, 947, 1009, 1050, 1056, 1076, 1114, 1157, 1195; XXIII, 221 *et seqq.*, 411, 459, 507, 512, 524, 542, 554, 561, 572, 707, 1009; XXIV, 125, 139, 239, 302, 468, 478, 500, 618, 621; XXV, 107, 724, 862, 886, 1043, 1089, 1498; XXVI, 119, 135, 310, 312, 320, 322, 327, 331, 354, 356 *et seqq.*, 362, 380, 385, 387, 392, 401, 403. 426, 455, 461, 477, 481, 484, 515, 520, 524, 525, 547, 552, 560, 574, 578, 593 *et seqq.*, 602, 605, 612; XXVII, 583, 590; XXIX, 646, 727. — S. Augustinus, XXXII, 629, 638, 747, 753, 762, 798, 862, 922, 1320; XXXIII, 113, 156 *et seqq.*, 220, 255, 260, 277 *et seqq.*, 285, 288 *et seqq.*, 297, 610; XXXIV, 17, 93, 96, 339, 433 *et seqq.*, 478; XXXV, 1268, 1471, 1535, 1961, 2022, 2037; XXXVI, 348, 367, 493, 513, 761, 835, 875, 914, 951; XXXVII, 819, 1103 *et seqq.*, 1118, 1164, 1182, 1255, 1268, 1283, 1299, 1350, 1361, 1436, 1448, 1464, 1473, 1645, 1708, 1734, 1812, 1923, 1934 *et seqq.*, 1954; XXXVIII, 147, 358, 481, 587, 605, 808, 834, 854 *et seqq.*, 913, 917, 920, 923, 948, 950, 1275, 1278, 1352, 1361, 1364, 1366, 1370, 1374, 1429, 1465; XXXIX, 1537, 1571, 1934; XL, 212, 235, 493, 536, 557 *et seqq.*, 602, 656, 680; XLI, 414; XLII, 246, 248, 385, 445, 650, 658, 873, 953, 959; XLIII, 436; XLIV, 133, 147, 154, 163, 165, 166, 207, 339, 341, 344, 557, 558 *et seqq.*. 602, 888, 892; XLV, 1088, 1116. — Cassianus, L, 40, 169, 240 *et seqq.* — Cœlestinus I, papa, L, 408, 552. — Xistus III, papa, L, 601. — Vincentius Lirinens., L, 665. — S. Eucherius, L. 883 *et seqq.*, 1027. — S. Petrus Chrysolog., LII, 202, 293, 354, 360, 371, 404, 471, 481, 499, 510, 515, 526, 602, 614, 639, 663. — S. Salvianus, LIII, 59, 157, 160, 194. — S. Leo Magnus, LIV, 426, 512, 513; LV, 17, 49, 50, 59, 981, 983, 984, 986, 1178. — S. Maximus Taurin., LVII, 393, 395-500, 514, 588, 631, 661, 673 *et seqq.*, 752. — Victor Vitens., LVIII, 229 *et seqq.*, 256. — S. Faustus, LVIII, 846, 880. — Gelasius I, papa, LIX, 28, 119, 126, 154; LXXIV, 1166 *et seqq.* — S. Avitus, LIX, 202, 245, 248, 301, 303, 307 *et seqq.*, 311, 319 *et seqq.* — Pomerius, LIX, 445, 457, 466, 513. — Prudentius, LX, 114 *et seqq.*, 324. — Dracontius, LX, 358. — S. Paulinus Nolan., LXI, 34, 620, 728, 731. — Eugyppius, LXII, 684, 689, 699, 767, 769, 778, 822, 841, 843, 846, 848, 852, 884, 887, 894, 896, 981, 998, 1000, 1023, — S. Fulgentius, LXV, 88, 92 *et seqq.*, 157 *et seqq.*, 346, 486, 845 *et seqq.*, 860, 892 *et seqq.*, 911, 923 *et seqq.*, 939. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — Agapetus I, papa, LXVI, 39. — S. Laurent., XLVI, 96, 1117, 121, 140. — S. Benedictus, LXVI, 234, 421, 431. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248, 260, 283, 291, 311 *et seqq.*, 415 *et seqq.* — Facundus, LXVII, 557, 572, 601, 603, 647, 684, 832, 856, 859. — Ferrandus, LXVII, 891, 896, 907, 947. — S. Justus, LXVII, 965 *et seqq.*, 981 *et seqq.*, 989. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1052, 1084. — Junilius, LXVIII, 16, 19, 29. — Arator, LXVIII, 153 *et seqq.*, — Victor Capuan., LXVIII, 251, 359. — S. Nicetius, LXVIII, 369, 377. — Agnellus, LXVIII, 384. — Primasius, LXVIII, 416 *et seqq.*, 507 *et seqq.*, 554 *et seqq.*, 584. 626, 639, 645, 652, 659, 671, 679, 683, 685, 823. — Vigilius papa, LXIX, 17, 27, 34, 89, 92, 94, 96, 184, 202, 204, 206, 236. — Gildas, LXIX, 384 *et seqq.* — Pelagius I, papa, LXIX, 399, 404. — Cassiodorus, LXIX,

179, 181, 188, 198. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 111, 174, 246, 298, 501, 610. — Ordericus, CLXXXVIII, 105, 117, 128, 130, 196, 368. — Anastasius IV, papa, CLXXXVIII, 1031, 1062, 1074. — Adrianus IV, papa, CLXXXVIII, 1382, 1488, 1497, 1557, 1582. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 1060, 1066. — S. Thomas Cantuar., CXC, 678. — Petrus Lombardus, CXCI, 1472, 1537. — Ven. Gerhohus, CXCIV, 1247, 1316. — B. Isaac, abb., CXCIV, 1856. — Aelredus abb., CXCV, 274, 275. — Wolbero abb., CXCV, 1058. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 1491. — S. Hildegardis, CXCVII, 253. — Adamus Scotus, CXCVIII, 827. — Petrus Comestor, CXVIII, 1566, 1619, 1623, 1638, 1649, 1655, 1659, 1678, 1686, 1687, 1696, 1714 *et seqq.*, 1718, 1719, 1782. — Alexander III, papa, CC, 118, 131, 154, 163, 339, 355, 369, 388, 504, 510, 660, 692, 836, 912, 922, 973, 1039, 1064, 1128, 1137, 1172, 1391, 1438. — Lucius III, papa, CCI, 1098, 1100, 1118, 1133, 1200, 1268, 1280, 1290, 1322, 1357. — Joan. Belethus, CCII, 87, 142, 145, 480. — Petrus Cellens., CCII, 817. — Robertus de Torino., abb., CCII, 1317. — Urbanus III, papa, CCII, 1402, 1484. — Philippus de Harveng, CCIII, 384. — Henricus de Castro, CCIV, 319. — Clemens III, papa, 1353, 1427. — Petrus Cantor, CCV, 99, 169, 184. — Cœlestinus III, papa, CCVI, 881, 900, 923, 934, 947, 966, 997, 1003, 1042, 1078, *et seqq.*, 1150, 1188. — Petrus Blesens., CCVII, 644, 653. — S. Martinus Legion., CCIX, 218, 238. — Thomas de Radolio, CCIX, 1007, 1011. — Alanus de Insulis, CCX, 244 *et seqq.*, 256, 480. — Sicardus, CCXIII, 450. — Innocentius III, papa, CCXIV, 26, 72, 88, 103, 450, 461, 547, 610, 711, 815, 959, 1185; CCXV, 47, 168, 185, 189, 193, 232, 314, 362, 442, 465, 494, 497, 500, 616, 629, 633, 668, 898, 918, 979, 1073, 1104, 1138, 1185, 1544, 1557; CCXVI, 15, 41, 53, 81, 214, 216, 224, 369, 382, 445, 502, 568, 734, 795, 899, 945, 960; CCXVII, 10, 41, 53, 214, 224, 543, 547, 561.

SIMON ZELOTES, qui prius dictus est Chananæus, zelo Domini fervens, par in cognomento Petri, et similis in honore, accepit Ægypti principatum, et post Jacobum Justum cathedram tenuit Jerosolymorum. Post annos autem centum viginti meruit sub Trajano per crucem sustinere martyrii passionem. Jacet in Bosphoro. Fulgentius, LXV, 939. — Victor Capuan., LXVIII, 268. — S. Gregorius I, papa, LXXVIII, 26, 145, 706. — S. Protadius, LXXX, 420. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 153, 1291. — Ven. Beda, XCIV, 489. — Paulinus Aquil., XCIX, 492. — B. Alcuinus, CI, 761, 768. — Paschasius Radbert., CXX, 207, 404, 407, 1022. — Usuardus, CXXIV, 629. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 591, 687. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1013. — Ordericus, CLXXXVIII, 172. — Joan. Belethus, CCII, 155.

STEPHANUS PROTOMARTYR, vir plenus fide et Spiritu sancto, unus e septem diaconis, qui faciebat prodigia et signa magna in populo, a Judæis lapidatus, primus martyrii palmam retulit. Tertullianus, II, 195, 877. — S. Cyprianus, IV, 652. — Lactantius, VII, 628. — S. Hilarius, IX, 1018. — Philastrius, XII, 1148. — S. Ambrosius, XIV, 212, 1139, 1174; XV, 1634; XVI, 297, 354, 617, 618, 1182, 1190; XVII, 17. — S. Hieronymus, XXV, 1056. — S. Augustinus, XXXIII, 965; XXXV, 1426, 2014; XXXVI, 695; XXXVII, 1734; XXXVIII, 325, 565, 1275, 1426, 1428, 1429, 1431, 1433, 1436, 1440-1446; XXXIX, 1684; XL, 689; XLI, 766-768, 770, 771. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 154. — S. Leo Magnus, LIV, 437; LV, 87-91. — S. Maximus Taurin., LVII, 377, 380, 381, 587. — Victor Vitens., LVIII, 251, 305, 407. — Prudentius, LX, 109, 110, 320. — Eugyppius, LXII, 898. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173, 176, 198, 215, 529, 723, 734, 735, 881, 1026. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 797; LXXVI, 186, 847, 1005, 1006; LXXVIII, 28, 33, 281, 382. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 1293. — B. Alcuinus, C, 246, 987; CI, 739, 751, 756, 1318. — Paschasius Radbert., CXX, 601, 785. — Joannes Rothomag., CXLVII, 41, 87. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 600. — S. Bruno Astens., CLXV, 757 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 1732; CLXVIII, 378; CLXIX, 200, 1113. — Ven. Hildebertus, CLXXIX, 715, 716 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIII, 129, 130; CXXXIV, 474, 845 *et seqq.* — Adamus Scotus, CXCVIII, 265, 266. — Philippus de Harveng, CCIII, 446.

THOMAS, apostolus Christi, Didymus nominatus, et juxta Latinam linguam Christi geminus ac similis Salvatori, audiendo incredulus, videndo fidelis. Hic Evangelium prædicavit Parthis et Medis, Persis, Hyrcanis, Bactrianis et Indis tenentibus Orientalem plagam, et intima gentium penetrans, ibique prædicationem suam usque ad titulum suæ passionis perducens; lanceis enim transfixus occubuit in Calamina civitate Indiæ, ubi et sepultus est in honore. S. Hilarius, X, 309 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 1142, 1845. — S. Victricius, XX, 448. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Gaudentius, XX, 962 *et seqq.* — S. Augustinus, XXXIX, 2063, 2072. — S. Petrus Chrysolog., LII, 436. — S. Leo Magnus, LV, 897. — S. Maximus Taurin., LVII, 597 *et seqq.* — S. Paulinus Nolan., LXI, 514, 657, 671, 679, 924. — Symmachus papa, LXII, 61. — Eugyppius abb., LXII, 829. — S. Fulgentius, LXV, 363, 463. — Victor Capuan., LXVIII, 268, 357. — Primasius, LXVIII, 467. — Vigilius papa, LXIX, 124. — S. Gregorius Turon., LXXI, 732, 1077. — Pelagius II papa, LXXII, 725. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1200, 1213; LXXVIII, 26, 151, 818. — S. Protadius, LXXX, 422. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 288; LXXXIII, 153. — Paulus Winfridus, XCV, 1335. — S. Julianus, XCVI, 565. — Elipandus, XCVI, 951. — B. Alcuinus, C, 992; CI, 760, 766, 788. — Rabanus Maurus, CXII, 1450. — Paschasius Radbert., CXX, 406. — Grimaldus abb., CXXI, 917. — Usuardus, CXXIV, 823. — Rupertus abb., CLXIX, 811. — S. Hildebertus, CLXXI, 385. Godefridus abb., CLXXIV, 311. — S. Bernardus, CLXXXIII, 66. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 606. — Ordericus, CLXXXVII, 159. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1641. — Lucius III, papa, CCI, 1276. — Joan. Belethus, CCII, 165. — Clemens III, papa, CCIV, 1445. — Cœlestinus III papa, CCVI, 911, 1238. — Willelmus de Campania, CCIX, 745, 748. — Innocentius III, papa, CCXVII, 265.

TIMOTHEUS, Ephesiorum episcopus, de civitate Triensium patre Græco, id est ethnico, matre autem Judæa, id est Eunice. Hic discipulus fuit Pauli apostoli, ejusque filius spiritualis, quem puerum proprie secum idem Paulus assumpsit; cui pudicus et virgo permansit, quique apud Ephesum in monte qui vocatur Pion, cum magno honore quiescit. S. Hilarius, X, 415, 416. — S. Ambrosius, XVII, 181, 350, 412, 513, 461, 463, 485. — Lucius Dexter, XXXI, 190, 210. — S. Prosper, LI, 573, 579. — S. Salvianus, LIII, 34, 168, 169, 173, — S. Paulinus Nolan., LXI, 531, 672. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 420, 1091; LXXVII, 76; LXXVIII, 402, 702. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 155, 1293. — Lanfrancus, CL, 358, 362. — S. Bruno Carthus., CLIII, 425 *et seqq.* — Hugo de S. Victore, CLXXV, 593, 594. — Petrus Lombardus, CXCII, 239, 240.

TITUS, Pauli apostoli discipulus, et in baptismo filius, natione Græcus, et ex gentibus solus a Paulo apostolo post Evangelium circumcisus; quem ad extruendas Cretæ ecclesias præfatus reliquit apostolus, ibique in pace defunctus, atque sepultus quiescit. S. Ambrosius, XVII, 346, 347. — S. Hieronymus, XXVI, 588, 599, 600. — Lucius Dexter, XXXI, 363. — S. Paulinus Nolan., LXI, 514, 672. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 76. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 156, 1041, 1293. — B. Lanfrancus, CL, 222. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 605.

ZACHÆUS, publicanorum princeps, vir dives et statura pusillus, qui Jesum videre cupiens, arborem sycomorum ascendit; apud quem mansit Christus, et cujus fidem laudavit. Tertullianus, II, 451. — S. Ambrosius, XV, 1790, 1791. — S. Hieronymus, XXII, 736, 670, 887; XXV, 1053. — S. Augustinus, XXXVIII, 112, 170, 243, 649, 941. — S. Prosper, LI, 231, 232. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 54. — S. Maximus Taurin., LVII, 729, 732. — Eugyppius, LXII, 752, 841. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1093, 1196. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 127. — B. Alcuinus, CI, 736. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 825 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIII, 459, 460.

ZACHARIAS, sacerdos Domini, ex tribu Levi et vice Abia, vir justus et pater Joannis Baptistæ. S. Pontius, III, 1494. — S. Julius I, papa, VII, 967. — S. Ambrosius, XV, 1542. — Juvencus, XIX, 61 *et seqq.* — S. Innocentius I, papa, XX, 476. — S. Hieronymus, XXVI, 185, 223, 228 *et seqq.* — S. Augustinus, XXXV, 2191. — S. Eucherius, L, 1133. — S. Prosper, LI, 551. — S. Maximus Taurin., LVII, 383, 649, 652. — Eugyppius, LXII, 681, 884. — S. Fulgentius, LXX, 858, 920 *et seqq.* — Victor Capuan., LXVIII, 255 *et seqq.* — Primasius, LXVIII, 698. — S. Gregorius Turon., LXXI, 727. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117, 148. — Paulus Winfridus, XCV, 1161. — S. Julianus, XCVI, 559. — Agnellus abb., CVI, 536. — Usuardus, CXXIV, 659. — S. Anselmus, CLVIII, 651. — Adrianus IV, papa, CLXXXVIII, 1493. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1537. — Philippus de Harveng, CCIII, 1129.

Qui plurima de his optaverit, Homiliarum et Sermonum adeat Indices de Scripturis et præsertim de Sanctis.

SERIES SEXTA.

In hac sexta Serie agimus de Religione sensu generaliori sumpta, in eo scilicet quod sit societas Deum inter et hominem, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia; de Revelatione divina ad homines et de illius possibilitate, utilitate et necessitate; de Prophetiis et Miraculis, ac de illorum natura, notis seu characteribus et vi probante. Deinde varios exponimus errores quos tum pagani, tum philosophi adversus religionem suscitarunt; tandem, cum SS. Patres, et præsertim qui primis vixere sæculis, istos errores scriptis tam polemicis quam apologeticis impugnavere, de his scriptis varios subjicimus Indices.

LIII.

INDEX DE RELIGIONE

GENERATIM SPECTATA,

IN QUO REVOCANTUR ORDINE CHRONOLOGICO DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIÆ.

MONITUM.

Religionis generatim spectatæ dogma his stat verbis Apostoli *Invisibilia enim ipsius* (Dei), *a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas* (*Rom.* I, 20); et istis Psalmistæ : *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine* (*Psal.* IV, 7). Hoc est: Deus, qui natura invisibilis est, qualicunque similitudine potentiam suam demonstrans, se quodam modo videri permittit. Etenim dum nosmet ipsos et quæ sunt creata cernimus, in Creatoris admiratione sublevamur, divinitatis notitiam colligimus, et per nos et hoc quod factum est virtutem Factoris admiramur; in rebus creatis patens divinæ cognitionis inest indicium; per hoc Deus interiori homini nostro suam mirabiliter impressit imaginem, et sicut in se bonorum operum exemplum hominibus tradidit, sic testimonium suæ agnitionis in illis collocavit, ut cum ejus imago, sive in nobis, sive in creaturis, attenditur, illius cujus imago est, agnitio capiatur. Naturaliter ergo et necessario fatendum quod non solum in nobis et in universis rebus, sed in singulis fulget quædam imago et vestigium Deitatis; quod in magnitudine universitatis, sicut in vultu hominis notatur divina potentia, in rerum pulchritudine sapientia, et in utilitate bonitas; quod in his Dei *invisibilibus*, scilicet potentia, sapientia et bonitate, consistunt omnia, et per hæc reguntur. Nam potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat. Quæ tamen sicut in Deo ineffabiliter unum sunt, ita in operatione separari non possunt, cum potentia per benignitatem sapienter creet, sapientia per potentiam benigne gubernet, et benignitas per sapientiam potenter conservet. Hinc miro ordine Deus intelligentiam sui sic infundit ut subtrahat, et sic subtrahit ut infundat. In omnibus ergo rebus creatis Creator multipliciter elucet semper notus, semper intelligitur, semper auditur, quia nunquam latet, nunquam deest. Cum ergo sit a majestate mirabilis, a sapientia venerabilis, et a bonitate amabilis, fit funiculus triplex inter Creatorem et rationabilem creaturam, qui facile non rumpitur, ut timeatur, honeretur et diligatur; et hac conditione gignimur, ut generanti nos Deo justa ac debita obsequia præbeamus, hunc noverimus, hunc sequamur. Hoc vinculo pietatis et obstricti et religati sumus. Unde ipsa Religio nomem assumpsit a *religando*, et sic appellatur quod per eam Deo religamus et in fascem vincimus animas nostras ad cultum divinum vinculo serviendi, seu quia cujusdam naturæ superioris, quam divinam vocant, curam et cæremonias affert. Quæ evidenter deducitur ex hoc quod cognitio Dei semper fuerit in terris; nam Deum nosse quid prodest, si diligere ac timere cordi non est? Ut herus de servo suo exigit servitutem, et homo hominem sibi parere et obedire compellit, sic juris humani et naturalis potestatis est homini cum Deo conjungi timore et amore quia Dominus et Pater. Quæ duo in duobus nominibus una res et vis sunt alterum in sensu positum, et alterum in actu; nam fons religionis Deus solus est, solus in mente dedicandus et in pectore consecrandus cum subjectione externa qualicunque ex parte nostra. Ad ultimum ergo religio generatim spectata est veri Dei cognitio et cultus, semota quæstione quo modo et ritu colendus sit, dummodo colatur aut coli credatur, etiamsi verus Deus falso et indigno cultu colatur et honoretur, et admisso quod non obsit unicuique colere quod putaverit verum Deum cum religio in genere sumpta sit res præter cæteras voluntaria, nec necessitas cuique imponi possit ut colat quod non vult.

Index iste attingit hæc principia et conclusiones juris naturalis, non excluso quod, præter rationem templa ædificare, sacrificia facere, gratias Deo conferre ex his quæ ipsi tribuit, quod præter cultum in odore, sanguine, prece et invocationibus, quod præter testimonium animæ ad cœlum respicientis et ad Deum tendentis decet ut sit etiam in humanis officiis consummatus justitiæ ordo, studere pietati, et in

observantias bonorum operum mentis puritate transcendere, ut sit sapientia, animus gratitudinis, natura communionis et societatis hominum appetens, sitque tandem in nobis sensus velle quod Deus jubet, nolle quod prohibet, et nos in ipsius conspectu vivere tum erga se, tum erga proximum, tum erga nosmetipsos.

Tertullianus, I, 435-445, 485, 503, 599, 666, 699, 701, 711, 716, 717, 950, 1054, 1055, 1078, 1079, 1080, 1105, 1115, 1116; II, 170, 256, 257 258, 265, 285, 325, 440, 474, 477, 501, 502, 591, 599, 600, 601, 716, 812, 411. — Minucius Felix, III, 245, 246. 250, 256, 285-300, 313, 314, 315, 421-410, 389-496. — S. Cyprianus; IV, 550 553, 565, 566, 576, 577.— Commodianus, V, 203, 205, 255.— S. Victorinus, V, 302, 303.— Antonius, V, 262, 263, 264, 265. — Arnobius, V, 730, 743, 755, 756, 763, 767, 814, 815, 1080, 1081, 1143, 1144, 1240, 1241. — Lactantius, VI, 114, 119, 120, 121, 373, 375, 456, 457, 458, 536, 537, 538, 583, 610, 641, 662, 666, 667, 669, 726, 727, 1067-1077; VII, 11, 14, 15, 18, 46, 47, 123, 1011, 1013, 1015. — S. Hilarius, IX, 280, 378, 379, 487, 489, 754, 846, 860, 870. — Firmicus Maternus, XII, 982, 983, 996, 1002, 1003.— S. Ambrosius, XIV, 424, 576, 862, 943, 1114; XV, 1596, 1692, 1738; XVI, 196, 203, 1088, 1251; XVII, 57, 58, 67, 93, 420. — Zacchæus, XX, 1088. — S. Hieronymus, XXIV, 408; XXV, 80, 81, 1090, 1891, 1127, 1479; XXVI, 326, 349; XXX, 650, 651. — S. Augustinus, XXXI, 605; XXXIV, 169, 170, 171; XXXV, 1390; XXXVII, 1483, 1484; XXXVIII, 1021; XL, 20, 21, 188, 888, 973; XLI, 57, 58, 153, 154, 234, 247, 252, 280, 281; XLII, 903; XLIV, 235, 258, 909. — S. Petrus Chrysologus, LII, 393, 507. — S. Leo Magnus, LIV, 176, 187, 214; LV, 167, 168. — Julianus Pomerius, LIX, 505, 508, 509, 510, 512. — Prudentius, LIX, 936; LX, 13, 197, 206, 207, 247, 248, 249, 250, 497. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 228, 230, 454. — Boetius, LXIII, 746, 747, 821, 822; LXIV, 1261, 1327.— S. Fulgentius, LXV, 268 365, 765, 771.— Primasius, LXVIII, 419, 420. — Gregorius Magnus, LXXV, 112, 639, 706, 1107; LXXVI, 93, 403; LXXVII, 328. — Taio, LXXX, 740. — S Isidorus Hispalens, LXXXII, 295. — Carolus Magnus, XCVIII, 1055, 1056. — Alcuinus, CI, 924. — Agobardus, CIV, 204, 214, 243. — Rabanus Maurus, CIX, 700, 701, 702, 704, 873, 874; CXI, 90, 1295, 1296, 1300. — Walafridus Strabo, CXIII, 849; CXIV, 472, 759, 760. — Haymo, CXVII, 374, 375, 376, 378. — Florus, CXIX, 281, 282. — S. Lupus, CXIX, 623, 624.— Otto Vercellens., CXXXIV, 139, 140, 141. — Othlonus, CXLVI, 257. — Lanfrancus, CL, 109, 110. — Menegaldus, CLV, 152, 153. — Guibertus, CLVI, 254. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 145, 146, 147, 213, 218-711, 712. — S. Bruno Astens., CLXIV, 304. — Rupertus, CLXVII, 416, 582; CLXIX, 1114, 1115; CLXX, 269.— Hildebertus, CLXXI, 1071, 1072, 1074. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 439, 410; CLXXVI, 223; CLXXVII, 204. — Hervæus, CLXXXI, 610, 611, 612.— S. Bernardus, CLXXXII, 788, 789; CLXXXIII, 812. — Guillelmus, CLXXXIV, 406. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 675, 676. — Petrus Lombardus, CXCI, 1327, 1328, 1330. — S. Hildegardis, CXCVII, 744. — Adamus Præmonstratens, CXCVIII, 794. — Alanus de Insulis, CCX, 314. — Petrus Pictaviens., CCXI, 294. — Helinardus, CCXII, 740, 741.

Patres, in quorum scriptis hæ quæstiones abundantiores sunt.

Ne mireris solum indicatos qui vixere prioribus Ecclesiæ sæculis, cum tunc temporis quæstio cum gentibus assidue movebatur, et fundamenta cujusque religionis discutiebantur.

Tertullianus. Apologeticus adversus gentes, I, 257-536; Libri ad nationes, I, 559-608; De testimonio animæ, I, 608-618; De Deo unico, II, 1054-1062; De Marcionis antithesibus, II, 1078-1084. Ad senatorem, II, 1105-1108; De exsecrandis gentium diis, II, 1115-1118.

S. Cyprianus. De idolorum vanitate, IV, 564-582.

Commodianus. Instructiones adversus gentium deos, V, 203-262.

Antonius. Carmen adversus gentes, V, 262-282.

S. Victorinus. De fabrica mundi, V, 301-314.

Arnobius. Disputationes adversus gentes, V, 714-1291.

Lactantius. Institutiones divinæ, VI, 111-820; De opificio Dei, VII, 9-78. Discussio dogmatica in Lactantium, artic., I. VII, 1011-1029.

Firmicus Maternus. De errore profanarum religionum, XII, 982-1032.

Helinandus. De reverentia Dei, CCXII, 740, 741.

LIV.

INDEX DE REVELATIONE DIVINA

ORDINE CONCINNATUS ANOLOGICO

ET VARIAS DE ILLA PATRUM SENTENTIAS EXHIBENS.

—

MONITUM.

In hoc Indice, ut facilius quæsita Lectori occurrant, ad diversas quæstiones revocabimus materias; sic dicemus : 1° Quid sit Revelatio; 2° an exstiterit ; 3° an sit utilis, imo et necessaria; 4° an consentanea veritati; 5° an rationi hominis adversa; 6° an sit triplex, scilicet : Primitiva vel Naturalis, Mosaica, Evangelica, Præterea in unoquoque articulo varias SS. Patrum sententias ordine chronologico referemus, vel potius, brevitatis causa, summatim in uniuscujusque articuli fronte indicabimus.

Si forte numerus Arabicus columnas nostræ editionis aliquando non referret, tunc numeros crassiores textui insertos adire velit lector benevolus; quod dico de hoc Indice, fortasse de quibusdam aliis dicendum, sed tamen rarissime.

I. — Quid sit Revelatio.

Revelatio est ipsarum rerum visio, et quasi extrinsecus admonitio, qua per Spiritum sanctum, in quocunque tempore aliquid subito indicatur. Victorinus Afer, VIII, 1151, 1248. — S. Hieronymus, XXIV, 1143. — S. Augustinus, XLII, 171, 172. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 892, 1310. — Lanfrancus Cantuar., CL, 202.

II. — An exstiterit Revelatio.

Ipse Dominus semper ad humana colloquia descendit; ab initio conversatus et cum patriarchis et prophetis, docens jam quid esset facturus in fine. — Nobis divinatione opus non est, quibus veritatem divinitas ipsa patefecit. — Plena sunt omnia divinis testimoniis.— Quod ipse per se veritas ut crederetur, per Scripturas divinitus inspiratas, dignata est revelare, profitemur. — Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysis et prophetarum libri, quasi quædam fercula deliciis referta, omnibus opponuntur nobis. Tertullianus, II, 61, 174, 317, 328. — Lactantius, VI, 118, 127, 763. — Constantinus imper., VIII, 552. — Victorinus Afer, VIII, 1152, 1252, 1263. — Liberius papa, VIII, 1397. — S. Hilarius Pictav., IX, 615; X, 96, 237, 295, 448, 506, 733. — S. Ambro-

III. — An utilis, imo et necessaria sit Revelatio.

IV. — Revelatio an sit veritati consentanea.

V. — Revelatio an adversetur rationi.

VI. — Revelatio triplex scilicet:

LV.

INDEX DE PROPHETIIS

ORDINE DISPOSITUS ANOLOGICO, REFERENSQUE VARIAS PATRUM SENTENTIAS DE NOTIONE PROPHETIÆ, EJUS UTILITATE, EJUS DIVINITATE VEL INSPIRATIONE, ETC.

MONITUM.

In hoc indice tractatur 1° de notione prophetiæ et ejus utilitate, 2° de divinitate vel inspiratione prophetiarum, 3° de characteribus seu formis prophetiarum, 4° de prophetis et eorum vita, 5° de præcipuis objectis prophetiarum: 1° de B. Maria Virgine, 2° de Christo, 3° de Ecclesia.

pronuntiant, tanquam sint præterita, XXXVI, 75, 485. Prophetas et de Christo prænuntiasse asseritur, XLII, 254. Christum annuntiabant pleni Christo, XXXVII, 1845. Prophetæ Christum prænuntiaverunt ut Deum et hominem, XXXIII, 522. Libri prophetici, Christo non intellecto, insipidi et fatui, XXXV, 1459. Prophetia de Christo non defuit omnibus temporibus superioribus, *ibid.* Prophetia omnis de Christo, ad omnes gentes pertinebat, *id.*, 1462, 1463. Nunc ad Jerusalem cœlestem, nunc ad terrenam, nunc ad utramque illorum oracula pertinent, XLI, 525. — Prophetæ futura ut præterita locuti : S. Leo Magnus, LIV, 368. — Prophetando promiserunt Christum, et rebus et verbis, sancti Veteris Testamenti : S. Gregorius Magn., LXXV, 524. Prophetæ multa dicunt prædicentis studio, non maledicentis voto, LXXVI, 347. Quot modis prophetæ tanguntur spiritu prophetiæ, *id.*, 788. Prophetæ verbum quod foris proferunt, conjungunt verbo quod intus audiunt, *id.*, 796. Cur de se, tanquam de aliis, aliquando prophetæ loquantur, *id.*, 799. Multa simul vident prophetæ, quæ successive narrare coguntur, *id.*, 833, 856. Prophetia non solum de futuris, sed et de præteritis enuntiat, LXXV, 671.—Prophetæ quatuor majores quid tractent : Rabanus Maurus, CXI, 112, 113. — Prophetæ sæpe præteritum pro futuro ponunt: S. Bruno episc., CXLII, 183. Prophetæ de futuris quasi de præsentibus et futuris loquuntur, CLII, 639.—Prophetarum dicta omnia testimonia sunt de Christo: Rupertus abb., CLXVII, 1179. Prophetarum dicta ante Christum obscura erant, *id.*, 712.

IV. — *De prophetis, et de eorum vita.*

Prophetæ, viri justitia et innocentia digni: Tertull., I, 378. Semper passi sunt in sæculo propter divinam religionem, II, 636.—Nec insani fuerunt, nec fallaces : Lactant., VI, 128.—Secundum Evangelium vita prophetarum est : S. Ambrosius, XV, 1598. Prophetarum fides quomodo potest ostendi, XLII, 285, 290. Prophetæ an bene vel male vixerint, unde dijudicandum, *id.*, 280. Prophetas ante Christum fuisse male negatur, *id.*, 643, 648. Prophetarum tempus unde sumit exordium, XLI, 523. Prophetæ floruerunt maxime quando Romanum regnum cœpit, Assyriumque defecit ; quare, *id.*, 584. Prophetas habuit populus Israel usque ad Darii tempus, *id.*, 583, 584. Non habuit post instaurationem templi, *id.*, 606. Prophetæ antiquiores sunt philosophis gentilibus, *id.*, 596, 597. Posteriores poetis theologis, *id.*, 597. Prophetæ non fuerunt fures et latrones, XXXV, 1720. Quinam prophetæ latrones et fures censendi, XLII, 322. Prophetæ multi fuerunt, paucorum tamen scripta retinentur, XLI, 583. Prophetæ majores et minores unde dicti, *ibid.* Prophetæ quidam propter brevitatem voluminum suorum appellantur minores, XXXIV, 927. Prophetæ omnes infra Joannem, XXXVIII, 1302. — Non omnes prophetæ sanctitatis meritum attingunt : S. Gregorius Magnus, LXXVI, 399. Prophetæ stellæ fuerunt pluviam generantes, *id.*, 405. Prophetæ plus quam Moyses divinam scientiam apprehenderunt, *id.*, 980.

V. — *De præcipuis objectis prophetiarum.*

1. De Maria Virgine Matre Christi.

Virga ex radice, Maria ex David : Tertull., II, 788. — Pulchra in figura Ecclesiæ de Maria prophetata sunt : S. Ambrosius, XVI, 326. Per mulierem in hoc loco beatam Mariam possumus intelligere, XVII, 876. Per portam orientalem beata et gloriosa Virgo Maria figuratur. *id.*, 948. — Quod clausum est, atque signatum, similitudinem habet Matris Domini, matris et virginis : Hieronymus, XXIII, 254. Loquatur Isaias spei nostræ fideique mysterium : *Ecce virgo in utero concipiet et pariet filium* etc., *id.*, 254. Pulchre quidam portam clausam, per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, et dux cui porta clausa est, Mariam Virginem intelligunt, quæ et ante partum, et post partum Virgo permansit, XXV, 430. — De nato Christo ex Virgine : S. Prosper Aquitanus, LI, 819. — In qua virga non dubie beata Virgo Maria prædicta est : S. Leo Magnus, LIV, 204. — Isaiæ vaticinium quod virgo paritura esset filium, cujus nomen Emmanuel, in Maria impletum est: S. Maximus Taurin., LVII, 235. — Virga erat Maria, nitida, subtilis et virgo, quæ Christum veluti florem integritate sui corporis germinavit. 310. — Manna etiam eodem sensu dicitur, quia splendida, suavis et virgo; quæ velut cœlitus veniens cunctis Ecclesiarum populis cibum melle dulciorem defluxit, *id.*, 330.—Non dubium est, Jesseicæ radicis virgam, beatam videlicet Mariam, naturæ suæ germen, id est Dominum Jesum Christum, ex suæ carnis materia protulisse : Virgilius Tapsensis, LXII, 113. — Potest hortus conclusus Maria Mater Domini intelligi : S. Justus Urgell., LXVII, 978. — Vaticinium Isaiæ de virgine paritura in Maria impletum : Beda, XCIV, 32. Quidam hoc quod dictum *Inimicitias ponam* etc. de Virgine in qua natus est Deus intelligunt, *id.*, XCI, 215. — Aliquot prophetarum oraculis probatur virginitatem summam oportere cum maternitatis gloria copulari : S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 64 — Quidam hoc quod dictum est : *Inimicitias ponam inter te et mulierem* de Virgine, de qua Dominus natus est. intellexerunt : Wicbodus, XCVI, 1164 ; Rabanus Maurus, CVII, 496. — Mulier amicta sole beata Virgo Maria est : Alcuinus, C, 1152. — Pulchre quidam portam clausam per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, et dux cui porta clausa est Mariam Virginem intelligunt : Rabanus Maurus, CX, 1003. — Cantatur psalmus tricesimus quartus de festo beatæ Mariæ Virginis, quæ ad Mariam specialiter referri possunt : Walafridus Strabus, CXIII, 911. — Ut sub occasione misericordiæ qua populum liberabat obsessum, Filium suum nuntiaret de Virgine nasciturum : Haymo Halberstad, CXVI, 758. — Quando dicitur dabit Dominus ipse vobis signum, novum debet esse, atque mirabile. Sin autem juvencula, ut Judæi volunt, et non virgo pariet, quale signum poterit appellari, *id.*, 761. Ergo iste puer qui nascitur ex virgine, o domus David, nunc a te appelletur Emmanuel, *id.*, 762. — Virga de radice Jesse egressa est, quia Virgo Maria ex propagine David orta est : Haymo Halberstat., CXVI, 779. — Secundum vaticinium sanctissimi prophetæ illius, virgo quædam erat conceptura, et paritura filium, et hæc virgo fuit bona Maria : Goffridus abbas, CLVII, 244. Hæc porta templi, et templum Domini est Maria beatissima et incomparabilis Virgo, de cujus utero ad nos venit Dei Patris imago, *ibid.*, 248. — Illa sanctissima terra dedit fructum suum, Virgo videlicet Maria, quem, angelo nuntiante, fide et dilectione concepit, *ibid.*, 249. — Honorabilis et prædicabilis femina, digna Deo Virgo Maria domus Domini appellatur, in qua porta orientalis clausa semper esse perhibetur, *ibid.*, 250. — De Maria multis sæculis ante ortum ejus vel conceptum, Isaiam Spiritu sancto afflatum dixisse constat : *Egredietur virga de radice Jesse*, etc. : S. Anselmus, CLIX, 304. — Hæc virga quæ talem ex se protulit florem, nullo dissentiente, Virgo Maria fuit, *ibid.* — Multæ sunt filiæ regum, sed regina una est, per quam beatam Virginem Mariam intelligimus : S. Bruno Signiensis, CLXIV, 857. — *Audi, filia, et vide*, etc. Quamvis hoc de tota catholica et universali Ecclesia convenienter intelligi possit, ego tamen de beata Virgine Maria singulariter exponam, *id.*, 858. — Non incongrue Virgo Maria civitas Dei appelletur, *id.*, CLXV, 1021. Virgo Maria merito filia Jerusalem vocatur, *ibid.* Significabat, quod hæc gloriosa virgo, quæ secundum Isaiam fuit virga de radice Jesse, genuit florem, id est Christum, *id.*, 1022. — Virgo Maria figurata per hortum in quo varii flores virtutum erant, *ibid.*, *Femina circumdabit virum*, id est Virgo Maria portabit in utero Christum, quem totus mundus capere non potest, *ibid.* — Vidi portam in domo Domini clausam, quam Dominus intravit et exivit, et clausam reliquit quia virgo ante et post partum, *ibid.* — Dictis propheticis confirmabatur domus David quod Deus promiserat et juraverat David, Christum de semine ejus nasci, ut ibidem eum inter cætera dicit : *Ecce virgo concipiet*, etc. : Rupertus abbas, CLXVIII, 539. — Hortus conclusus es, o Dei Genitrix, *id.*, 896. — Ecce prophetia et figura. Jesse fuit pater David; radix Jesse familia Judæorum. Virga est Maria, flos Filius ejus : Hildebertus Cenom., CLXXI, 392. — Similiter virga Aaron quæ sine semine produxit nuces, signat Mariam, quæ sine semine genuit Christum, *id.*, 393. — De hac porta Virginis dixit Dominus ad Ezechielem : *Porta hæc quam vides, clausa erit, et non aperietur, ibid.* — Maria vocatur amica in Cantico cant., quia portavit Patris secreta : Honorius Augustod., CLXXII, 501. *Vinea nostra floruit*, id est Maria Christum peperit, in Cant. cant. : Honorius Augustodun. CLXXII, 503. — Laus Filii de Matre, *id.*, 505. — Sequuntur verba Virginis, Christum in se venire optantis : Cant. cant., *id.*, 508. — Sequitur laus Ecclesiæ conversæ de Judæis admirantis gloriam Virginis, *id.*, 515. — Virginis promissio : Cant. cant., *id.*, 516. — Christus ad fideles de Virgine Matre ejus : Cant. Cant., *ibid.* — Ezechiel quoque portam semper clausam vidit per quam solus Rex regum transivit et clausam reliquit (*Ezech.*, XLIV). — Sancta Maria est cœli porta quæ ante partum et in partu Virgo fuit et post partum Virgo permansit : Honorius August., CLXXII, 905. — Recte conceptio et partus Virginis vocatur *signum*, quæ sic mater affecta est ut virginitatis non amitteret sigillum : Herveus Burdigal., CLXXXI, 99. *Et egredietur virga de radice Jesse* : Virga Maria, flos Mariæ Christus, *id.*, 140. — Hujus magni miraculi majus mysterium Isaias edisserit, dicens :

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isaia* XI, 1) : S. Bernardus abb., CLXXXIII, 63. In hoc tamen Isaiæ testimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem, *id.*, 64. — Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchre satis convenire videtur, ubi legitur : *Descendet sicut pluvia in vellus, ibid.* — Audiamus et Jeremiam nova veteribus vaticinantem : *Femina circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22). Quæ est hæc femina ? Quis vero iste vir ? *ibid.* — Sed vide si non etiam hanc Jeremiæ novitatem Isaias lucidissime aperit, qui et novos superius Aaronicos flores exposuit : *Ecce*, inquit, *virgo concipiet et pariet filium, id.*, 66. — De beatæ Virginis Mariæ integra et perfecta pulchritudine : *Tota pulchra es*, etc. (*Cant.* IV) : Richardus a S. Victore, CXCVI, 482. — Porta quoque sancta et perpetua, virgo est, ut in eodem dictum invenitur Ezechiele, quia *porta hæc clausa erit et non aperietur* (Ezech. XLIV, 2) : Adamus Præmonst., CXCVIII, 186. — Unde cum canticum amoris, scilicet epithalamium Salomonis, specialiter et spiritualiter ad Ecclesiam referatur, tamen specialissime et spiritualissime ad gloriosam Virginem reducitur : Alanus de Insulis, CXX, 53.

2° De Christo Domino nostro.

De nato Christi ex Virgine, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *virgo in utero accipiet et pariet filium, et vocabitis nomen ejus Emmanuel* (*Isa.* VII, 14) : S. Hieronymus, XXIV, 102 ; S. Prosper Aquitanus, LI, 819 ; Haymo Halberstat, CXVI, 761 ; Rupertus abb., Tuit., CLXVII, 1304 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 99.

De nato Christo ex femina, Jeremias propheta : *Femina*, inquit, *circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22) : S. Hieronymus, XXIV, 880 ; Rabanus, Maurus, CXI, 1039.

De Christo in præsepi posito, Isaias propheta : *Agnovit*, ait, *bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui* (*Isa.* I, 3) : S. Prosper Aquitanus, LI, 820. — Et Habacuc : *In medio*, inquit, *duorum animalium cognosceris* (*Habacuc* III, 2, sec., LXX) : S. Hieronymus, XXV, 1309 ; S. Prosper Aquitanus, LI, 820.

De Christo a Magis adorato, David dixit : *Reges Tharsis et insulæ munera offerent, reges Arabum et Saba dona adducent* (*Psal.* LXXI, 10) : Rufinus, XXI, 939 ; S. Hieronymus, XXVI, 1029 ; S. prosper Aquit., LI, 820 ; Beda Ven., XCII, 865 ; Petrus Lombardus, CXCI, 653. — Item Isaias : *Omnes a Saba venient, ferentes aurum, thus et lapidem pretiosum*, etc. (*Isa.* LX, 6) : S. Prosper Aquit., LI, 820.

De fuga in Ægyptum, Osea propheta : *Ex Ægypto vocavi Filium meum* (*Osee* XI, 1) : Rufinus XXI, 1016 ; S. Hieronymus XXV, 915 ; S. Prosper Aquit., LI, 821 ; S. P. Chrysolog., LII, 602 ; Haymo Halberstat., CXVII, 79 ; Rupertus abbas, CLXVIII, 170 *et seqq.*, et Isaias : *Ecce Dominus ascendet supra nubem levem*, et *ingredietur Ægyptum* et *movebuntur simulacra Ægypti a facie ejus*, etc. (*Isa.* XIX, 1) ; S. Hieronym., XXIV, 181, 250 ; Haymo Halberstat., CXVI, 807.

De miraculis Christi, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *Deus noster retribuet judicium, ipse veniet, et salvos nos faciet. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient*, etc., *Isa.* XXXV. 4) : S. Hieronym., XVIV, 376 ; S. Prosper Aquit., LI, 822 ; Haymo Halberstat., CXVI, 894.

De Christo, quod mare pedibus ambulavit, David propheta : *In mari est via tua et semitæ tuæ in aquis multis* (*Psal.* LXXVI, 20) : S. Augustinus, XXXVI, 981 ; S. Prosper Aquit., LI, 823 ; Cassiodorus, LXX, 553 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 994 ; Petrus Lombardus, CXCI, 720. — Dicit et Habacuc : *Dispergens aquas itineris, dedit abyssus vocem suam* (*Habacuc* III, 10) ; S. Prosper Aquit., LI, 823.

De Jesu, quod portatus asello est, Zacharias propheta : *Dicite*, ait, *filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi justus et salvans ; ipse mansuetus, sedens subjugalem asinam et pullum novellum* (*Zachar.*, IX. 9) : S. Hieronym., XXV, 1483 ; S. Prosper Aquitan., LI, 823 ; Haymo Halberstat., CXVII, 250 ; Rupertus abb., CLXVIII, 769.

De contumeliis in Jesum, de corona spinea, ejus cruce et vulneribus. Per Isaiam prophetam : *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus*, etc. (*Isa.* L, 6) : S. Hieronym., XXIV, 477, 478 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 973 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 371. — Et Jeremias dicit : *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis* (*Thren.* III, 30) ; S. Prosper Aquitan., LI, 825. — David ipse dicit : *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina* (*Psal.*, XXXI, 4), *ibid.* — *Foderunt manus meas et pedes meos ; dinumeraverunt omnia ossa mea* (*Ps.*, XXI, 17) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXI, 175 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Arnobius Junior., LIII, 353 ; Cassiodorus, LXX, 159 ; Beda Ven., CXIII, 595 ; Haymo Halberstat., CXVI, 266 ; S. Bruno Carthus., CLII, 722 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 768 ; Petrus Lombardus, CXCI, 234 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1012. — Isaias propheta : *Sicut ovis*, ait, *ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum* (*Isa.*, LIII, 7) : S. Hieronym., XXIV, 508, 509 ; S. Prosper Aquit., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 990 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1348 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 493, 494. — Jeremias dicit : *Mittamus lignum in panem ejus* (*Jer.*, XI, 19) : S. Hieronym., XXIV, 756, S. Prosper Aquit., LI, 825.

Quod Christus in medio latronum sit crucifixus. *Inter sceleratos*, inquit, *deputatus est, qui peccatum non fecit, cujus livore sanati sumus omnes* (*Isa.*, LIII, 12) : S. Hieronym., XXIV, 512. S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Haymo Halberstat., CXVI, 994 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1339 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 496.

Quod vestimenta ejus divisa, et sortem super tunicam ejus miserunt. Per David prophetam : *Ipsi diviserunt sibi*, ait, *vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem* (*Ps.* XXI, 19) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXVI, 176 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 161 ; Haymo Halberst., CXVI, 266 ; Petrus Lombardus, CXCI, 235 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1024.

De Christo, qui felle et aceto potatus est. Per David prophetam : *Dederunt*, ait, *in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto* (*Psal.* LXVIII, 22) : S. Hilarius, IX, 481 ; Rufinus, XXI, 927 ; S. Augustinus, XXXVI, 858 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 486 ; Haymo Halberstat., CXVI, 425 ; Remigius Antissiod. CXXXI, 498 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 261 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 959 ; Petrus Lombardus, CXCI, 636.

Quod in Christi passione sol lunaque obscurati sunt. Joel propheta : *Ante faciem ejus*, ait, *confundetur terra et movebitur cœlum, sol et luna contenebrescent*, etc. (*Joel* II. 10) ; S. Prosper Aquitan., LI, 827.

De sepultura Christi Domini et ejus resurrectione, David propheta : *Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber, et sicut vulnerati dormientes projecti in monumentis* (*Psal.* LXXXVII, 5, 6) : S. Augustinus, LXXXVII, 1111, 1112 ; S. Prosper Aquitan., LI, 827 ; Cassiodorus, LXX, 624 ; Haymo Halberstat., CXVI, 493 ; S. Bruno Carthus., CLII, 1100 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 1036 ; Odo Astens., CLXV, 1248 ; Petrus Lombardus, CXCI, 812, et alibi ; *Non derelinques*, ait, *animam meum apud inferos, neque dabis Sanctum tuum videre corruptionem* (*Psal.* XV, 10) : Rufinus, XXI, 698 ; S. Augustinus, XXXVI, 145 ; S. Prosper. Aquitan., LI, 827 ; S. Bruno Carthus., CLII, 691 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 742 ; Petrus Lombardus, CXCI, 175.

Osee propheta dicit : *Vivificavit nos post duos dies : in die tertia suscitabit nos*, etc. (Osee VI, 3) : S. Prosper Aquitan., LI, 828.

De ascensione Christi in cœlum, David propheta dicit : *Ascendit in altum, captivam duxit captivitatem*, etc. (*Psal.* LXVII, 19) : Rufinus, XXI, 917 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 469 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 948 ; Petrus Lombardus, CXCI, 611. Et alibi : *Ascendit super cherubim et volavit, volavit super pennas ventorum* (*Psal.* XVII, 11) : Rufinus, XXI, 704 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 126 ; Haymo Halberstat., CXVI, 247 ; Petrus Lombardus, CXCI, 190.

De secundo adventu Filii hominis, David propheta dicit : *Deus manifestus veniet, Deus noster, et non silebit. Ignis ante eum ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida* (*Psal.* XLIX, 5) : Rufinus, XXI, 844 ; S. Augustinus, XXXVI, 569 ; S. Prosper Aquitan., LI, 849 ; Cassiodorus, LXX, 349 ; Haymo Halberstat., CXVI, 365 ; S. Bruno Carthus., CLII, 854 ; S. Bruno Signiens., CLXXIV, 874 ; Petrus Lombardus, CXCI, 476.

3° De Ecclesia.

Hanc sponsam Christus sibi etiam per Salomonem ex vocatione gentium accersit. Siquidem legisti (*Cant.* IV, 8) : *Veni sponsa, de Libano :* Tertull., II, 382. — Quod Ecclesia, quæ prius sterilis fuerat, plures filios habitura esset ex gentilibus, quam quot Synagoga ante habuisset : S. Cyprianus, IV, 688. — Quam Ecclesiam etiam in Cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat et dicit : *Una est columba mea, perfecta mea*, etc. (*Cant.* VI, 9) : S. Cyprianus, IV, 500. — Hanc domum designat et denuntiat Spiritus sanctus in *Psalmos* dicens : *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo* (*Psal.* XVII, 7), *id.*, 506. — Montem hunc ejusque nomen atque etiam urbis ipsius, Ecclesiam quæ corpus est Christi nuncupatam semper accepimus, Domino in Psalmis dicente : Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion, etc. ; S.

per civitatem in hoc loco, nisi Ecclesiam, *id.*, 502. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* (*Cant.*, III, 6). In deserto, Ecclesia in hoc mundo vivit, dum a regno exsul-inter bestias, dæmones videlicet, degit, *id.*, 504. *Hortus conclusus soror mea sponsa* (*Cant.*, IV, 12). Hortus sancta Ecclesia exsistit, quia dum populos multos in fide gignet quasi flores pulchros bona terra emittit, *id.*, 513. — Dicit qui diabolus contrarius est : Remigius Antissiod., CXXXI, 66. — In Canticis sponsus Deus est, sponsa vero Ecclesia : Anselmus Laudun., CLXII, 1189. *Mulier* (*Apoc.*, XII) significat Ecclesiam : quia sicut mulier parit et nutrit ita Ecclesia parit homines in lucem et fidem, et nutrit eos omni verbo divino, *id.*, 1543. — Vox Ecclesiæ ad Christum (*Cant.*) : S. Bruno Sign., CLXIV, 1235. Hæc enim *mulier* (*Apoc.*, XII) Ecclesia est, quæ sole, pulchritudine, splendore circumamicta et multos suæ claritatis lumine ad se, et post se attraxit amatores, CLXV, 667, 888. — Quæ de Ecclesia prædicuntur ab Isaia et Daniele : Rupertus abb., CLXVII, 1282. Significabat namque *mulier* illa (*Apoc.*, XII) sanctam Ecclesiam, CLXIX, 1040; CLXX, 34. — Ecclesia sponsa Christi adventum sponsi desiderat (*Cant.*) : Honorius Augustod., CLXXII, 359. — Salomon divinitus inspiratus, Christi et Ecclesiæ laudes cecinit (*Cant.*) : S. Bernardus Clarev., CLXXXIII, 788. Qualiter sponsa, id est Ecclesia, trahi se optat post sponsum, id est Christum (*Cant.* 3) *id.*, 872. De nigredine et formositate sponsæ, id est Ecclesiæ (*Cant.* I, 4), *id.*, 899. — Quomodo Ecclesia reperit divitias divinæ misericordiæ in foraminibus vulnerum Christi (*Cant.*, II, 13) *Mulier scilicet amicta sole* (*Apoc.*, XII) sanctam Ecclesiam significans, quæ est amicta et cooperta, et undique munita Jesu Christo sponso suo defensore : S. Martinus Legion., CCIX, 365.

LVI.

INDEX DE MIRACULIS

ORDINE RERUM DIGESTUS ANALOGICO.

MONITUM.

In hoc Indice agimus : I De miraculis generatim sumptis ; II De miraculis Veteris Testamenti; III De miraculis Novi Testamenti ; IV De miraculis tempora apostolica sequentibus quæ scilicet Patres ipsi operati sunt vel, ab aliis fide dignis audierunt, et in suis scriptis consignavere ; V De falsis quibuslibet miraculis seu rectius prodigiis, etsi stupendis, quæ astutia et arte dæmonum, imprimis ante Christi adventum, divulgabantur; VI Alphabetice tandem damus nomina Patrum qui chronologice tantum indicantur in prædictis articulis.

I. *De miraculis generatim sumptis.*

Cum hoc quæsitum latius pateat, et incircumscriptum tractet de possibilitate, esse, causa, ratione, modo, vi probante, etc., miraculorum, discutique possit de auctoribus miraculorum, seu suo, ut si quis sit, Deus, seu alieno nomine, si solum sit missus, agentibus, nullo stante miraculo, nisi divinitate operante, per ratiocinium quod potest urgeri erga quemlibet mira patrantem, huic monito solum Christum, velut ad trutinam subjiciemus, nihil unquam nulloque testimonio aptiore ad scopum nostrum stabiliendum, irrefragabiliterque probandum. Unde cum Arnobio audacter dicimus : Ergone ille mortalis aut unus fuit e nobis, cujus imperium, cujus vocem popularibus et quotidianis verbis missam, invaletudines, morbi, febres atque alia corporum cruciamenta fugiebant? Unus fuit e nobis cujus fœdo vitiligines jussioni obtemperabant pulsæ statim, et concordiam colorum commaculatis visceribus relinquebant? Unus fuit e nobis cujus ex levi tactu stabant profluvia sanguinis, et immoderatos cohibebant fluores? Unus fuit e nobis cujus manus intercutis veternosæ fugiebant undæ, penetrabilis ille vitabat liquor et turgentia viscera salutare ariditate deflabant? Unus fuit e nobis qui claudos currere præcipiebat? Unus fuit e nobis qui debilitatibus variis morbisque vexatos centum, aut hoc amplius semel una intercessione sanabat, cujus vocem ad simplicem furibunda et insana explicabant se maria, procellarum turbines tempestatesque fidebant; qui per altissimos gurgites pedem ferebat illutum, calcabat ponti terga, undis ipsis stupentibus, in famulatum subeunte natura; qui sequentiam se millia quinque, quinque saturavit panibus, ac ne esse præstigiæ, incredulis illis videretur et duris, bis senarum sportarum sinus reliquiarum fragminibus aggerebat? Unus fuit e nobis, qui redire in corpora jamdudum animas præcipiebat efflatas prodire ab aggeribus conditos, et post diem funeris tertium pollintorum voluminibus expediri? Unus fuit e nobis, qui quid singuli volverent, quid sub obscuris cogitationibus continerent, tacitorum in cordibus pervidebat? Unus fuit e nobis, qui cum unam emitteret vocem ab diversis populis et dissona voce loquentibus, familiaribus verborum sonis, et suo cuique utens existimabitur eloquio? Unus fuit e nobis, qui cum officia religionis certæ suis sectatoribus traderet, mundum totum repente complebat quantusque et qui esset, revelata nominis immensitate, monstrabat? Unus fuit e nobis qui, deposito corpore, innumeris se hominum prompta in luce detexit, cujus nomen auditum fugat noxios spiritus, imponit silentium vatibus. Istas virtutes non tantum ipse perfecit vi sua, verum quod erat sublimius, multos alios experiri et facere sui nominis cum affectione permisit. Nam cum videret futuros nos esse gestarum ab se rerum divinique operis abrogatores, ne qua subesset suspicio magicis se artibus munera illa beneficiaque largitum, ex immensa illa populi multitudine, quæ suam gratiam sectabatur admirans, piscatores, opifices, rusticanos, atque id genus delegit imperitorum, qui per varias gentes missi, cuncta, illa miracula sine ullis fucis atque adminiculis perpetrarent? Quid dicitis, o mentes incredulæ, difficiles, duræ? Alicuine mortalium Jupiter ille Capitolinus hujusmodi potestatem dedit? » Tot ergo tantæque virtutes invicte demonstrant, omnibus fatentibus, miracula præcipuum esse signum et sigillum ultimum in terris ad probanda suam divinam operationem divinasque voluntates.

TERTULLIANUS. — Omnia ex nihilo creat., I, 334. Verbo fieri jussit Deus, ratione composuit, virtute sua condidit, 375. Christi miracula probant eum esse Deum et hominem, 400. Motuum omnium primus auctor Deus, 590. Deus naturæ dominus et auctor, II, 83. Dei posse velle est, et non posse nolle; quod autem voluit, et potuit et ostendit, 166. Cui natura nulla est, naturalia instrumenta non suppetunt, 266. Omnis situs, habitus elementorum, effectus, motus, status, ortus, occasus singulorum judicia sunt Creatoris, 299. Deo nihil impossibile, nisi quod non vult, 756. Miracula credere debemus, 760. Mortuum suscitari nihil aliud est quam integrum fieri, 878. Naturæ mutationem jejunia merentur, 963.

S. CYPRIANUS. — Christus est virtus Dei, ratio, sapientia et gloria, III, 578. Christus verbo et vocis imperio dæmonia de hominibus expulit, paralyticos restrinxit, leprosos purgavit, illuminavit cæcos, claudis gressum dedit, mortuos rursus animavit, coegit elementa sibi famulari, servire ventos, maria obedire, inferos cedere, ita ut Judæi qui illum crediderant hominem, tantum de humilitate carnis et corporis, existimabant magnum de licentia potestatis, 580. Quandoque fiunt miracula ab extraneis, 1181, 1192. Nihil prodest miracula facere, nisi recti et justi observatione gradiatur, IV, 511.

COMMODIANUS. — Carmen contra ridicula deorum ethnicorum inventa, V, 201 *et seqq.* Christo et resurrectioni credendum, 220, 221, 222.

ANTONIUS. — In Carmine contra gentes, miracula creationis describit, V, 278 *et seqq.*

sunt tribuenda, CLXIV, 721. Misericordiæ divinæ miracula, 1112. Major est splendor miraculorum, quam splendor ignis, et multo longius refulget miraculorum fama quam lampadarum flamma, 759.

HERMANNUS ex Judæo Christianus. — Ob animæ conversionem nec a Deo signum aliquod petendum est, nec magnopere exoptandum, cum utique ejus omnipotentiæ facillimum sit absque omni miraculo convertere quem voluerit, et otiosum est signum quod visibiliter foris exhibetur, si ipse per gratiam, in corde hominis, invisibiliter non operetur ; fides quæ miraculis persuadetur, vel nullum vel minimum meritum habet, CLXX, 814.

HUGO A S. VICTORE. — Mirabilium Dei multitudo et profunditas, CLXXVI, 613. Mirabilis Deus in sanctis suis, plus intus quam foris, 622. De multiplici visione, 646. Quod Deus omnia potest, CLXXVII, 68. Majus est de nihilo aliquid facere quam de aliquo plus facere, 286. Aliquid in nihilum redigere soli Deo possible est, 287.

VEN. HERVÆUS Burgidolens, monach. — Tria sunt genera visionum, CLXXXI, 19. Signa per aliquas rerum corporalium similitudines demonstrantur in spiritu, 20. Pulchritudine virtutum, claritate miraculorum ac prædicationis decorati sunt apostoli, 745. Fides non quærit rationes eorum quæ debet credere, sed omnia imputat virtuti divinæ possibilia, sciens Deo nihil esse impossibile, 831. Idcirco fiunt exteriora miracula, ut mentes hominum ad interiora perducant, quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea quæ invisibilia sunt, mirabiliora credantur, 966.

PETRUS VENERABILIS Cluniacens. abb. — Inter Spiritus sancti charismata gratia miraculorum non parvam obtinet dignitatem, utpote quæ tantam in se continet utilitatem, ut maxime per illam et mundus ab infidelitatis tenebris liberatus et æterno lumine veritatis donatus sit, et adhuc in multorum fidelium cordibus, quibus aliquando hoc videre datur, per eam fides augeatur, spes crescat, veritas confirmetur, CLXXXIX, 852.

JOANNES SARESBERIENS. Carnotens. episc. — Unde dicatur præstigium, et quis dicatur ejus auctor, CXCIX, 406. Qui sunt magi et unde dicantur, 407. De speciebus magiæ, 407. Qui sunt incantatores, arioli, aruspices, physici, imaginarii, conjectores, mathematici, sortilegi, augures, *ibid.* Contemnendas non esse rerum naturalium significationes, 407 et 418.

BALDUINUS Cantuariens. archiepisc. — Sancti prophetæ, quamvis ad quædam videnda vel prævidenda a sancto Spiritu illuminati essent, sicut homines tamen, multa permissi sunt ignorare, Deo non revelante, CCIV, 574. De miraculorum necessitate, 586.

II. — *De miraculis Veteris Testamenti.*

III. — *Item de miraculis Novi Testamenti.*

Cum hæc duo quæsita exegissent relationem omnium miraculorum Scripturæ sacræ, quæ frequentius relata frequentem repetitionem expostulassent ; cumque huic operi nimis oneroso suppleatur indice generali *De verbis Scripturæ sacræ contentis in scriptis Patrum* ; indice, qui solus, ut putatur, ultimum Patrologiæ tomum concludet, nos ad hunc indicem, qui revera est Concordantia scripturarum Patrum, remittimus ; etenim facillime percipitur quod, cum scietur ubi Patres tractarunt de voce Sodoma, v. g., Cana, etc., ibi invenietur relatio miraculorum destructionis Sodomæ, etc., et sic de aliis.

IV. — *De miraculis post apostolos peractis.*

Hic indicantur, 1° Miracula, quæ sancti Patres operati sunt vel audierunt, vim miraculorum Christi et apostolorum et « eamdem manifestationem Spiritus ad utilitatem » habentia, seu quidquid est, sermo sapientiæ et scientiæ, fides, gratiæ sanitatum, operationes virtutum, prophetiæ, discretiones spirituum, genera linguarum, et interpretationes sermonum (*I Cor.* XII, 7-11) ; 2°, item, facta potens divinitatis sigillum præ se ferentia.

Hujus ultimæ classis, miraculorum sit in exemplum uno præ millibus electo, mors persecutorum Romanorum pontificum (Lactant. VII, *col.* 190 276). Ex his non ægre feratur nos, salva reverentia, hic quædam sermone Gallico scribere, prout nuper (7 et 14 *Septemb.* 1861) ea vulgavit nota publicatio hebdomadaria *Le Rosier de Marie.*

« Rome immole ses Pontifes ! ! En tête de la liste des persécuteurs, se lit le nom du trop fameux Néron. Ce prince, la honte des trônes et le vassal du crime, après avoir assassiné sa mère, égorgé son épouse, tué sa concubine, envoyé à la mort une innombrable foule d'innocents, mis le feu aux quatre coins de Rome et chanté en habit de comédien ce vaste embrasement, signa le premier édit de persécution contre les Chrétiens, et inscrivit l'apôtre saint Pierre au nombre des martyrs... Mais soudain tout se lève, amis, ennemis, peuple, armée. Le Sénat s'assemble en tumulte, et porte ce décret qu'un poteau sera dressé au milieu de la place publique , que le tyran y sera traîné nu et chargé de chaînes, que ses bourreaux le frapperont de verges jusqu'à ce qu'il expire et que son corps sera enfin précipité dans le Tibre... Abandonné de tous, un valet le frappe, et Néron tombe. Domitien, second persécuteur de l'Église et bourreau du pape saint Anaclet, périt assassiné par ses officiers et par sa propre femme: Trajan souille sa pourpre impériale du sang des papes saint Clément et saint Évariste, n'arrive pas à Rome où des arcs de triomphe et de guirlandes l'attendent, mais laisse exhaler son dernier souffle, après une illustre défaite sous les murs ignorés de l'obscure Sélinonte. Adrien osa mettre au nombre des martyrs saint Alexandre et saint Sixte. Il mourut des suites d'un repas. Valérien, vaincu et fait prisonnier dans une bataille qu'il livre à Sapor Ier, roi de Perse, fut abreuvé d'outrages par ce cruel vainqueur. Pendant sept ans, Sapor le traîna de ville en ville, chargé de lourdes chaînes; quand il voulait partir, il le faisait approcher, l'obligeait de se mettre à genoux, lui ordonnait de se baisser encore ; puis posant le pied sur ses reins, sur ses épaules, sur sa tête, il sautait de là sur son cheval ou dans son char. Ce n'est pas tout : lorsque la mort vint terminer les misères de l'infortuné vieillard, Sapor le fit écorcher ; il donna ordre qu'on remplit sa peau de paille, afin de lui conserver la forme humaine ; qu'on le teignît en rouge, pour montrer qu'elle avait porté la pourpre impériale, qu'on la suspendit à la porte d'un temple... Qu'avait donc fait Valérien, ce prince autrefois si puissant ? Il avait fait mettre à mort les papes saint Étienne et saint Sixte. »

Item, ut miraculum habemus quæ de Juliano apostata in præfata publicatione habetur : — Un jour, un homme puissant, au mépris de toutes les prophéties, et voulant les faire mentir, entreprit de relever le temple de Jérusalem et de rétablir la Judée dans son ancienne gloire. Qu'arriva-t-il? Une flèche mortelle vint percer le cœur de l'impie audacieux : chancelant, il recueillit une poignée de sang, et la lançant avec fureur vers le ciel. « Tu as vaincu, Galiléen, s'écria-t-il, et il tomba inanimé. »

His præmissis, indicationes submittimus, quæ talia, majori minorive fundamento stabilita, sæpe amplectuntur, ista conglobata, etsi particulatim sumpta nil fere dicant, magnam probationis vim afferunt causæ cui adaptantur et inserviunt, hoc est in gratiam nostræ religionis, catena miraculorum illius progressus sequentium.

TERTULLIANUS presbyter Carthaginiensis. — Christiani sunt tanti quanti denotamur. Obsessam vociferantur civitatem, in agris, in castellis, in insulis Christianos ; omnem sexum ætatem, conditionem, etiam dignitatem transgredi ad hoc nomen quasi detrimento mœrent, I, 262, 263 264. Glabrio objectus a Trajano leoni ferocissimo, ope Dei et virtute sua eum confecit, et post ipse necatus est, in Notis, 264. Moriente Christo, dies, medium orbem signante sole, subducta est ; eum mundi casum relatum in arcanis vestris habetis, ait ethnicis Tertullianus, 401. Hesterni sumus et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia , conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum ; sola vobis reliquimus templa, 462, 463, 570, 571, 704. Septuaginta Interpretes (hoc evenit ante Christum et apostolos) omnes in eamdem sententiam convenerunt in eamdem scripturam , separatim eam interpretantes, I, 380. Laceati et cruenti Christiani exclamant ; Deum colimus per Christum, 403 et 865.

Martyrium est prælium quo Christiani sub discrimine capitis ante gentilium tribunalia certant et vincunt cum occiduntur ; plures, efficimur quoties metimur ; semen est sanguis Christianorum, I. 535,704. Mulier theatrum adiit, cum diabolo rediit et exorcizata liberata fuit , 657 . Marcus Aurelius, Christianorum militum precibus impetrato divinitus imbre, jussit severius animadverti in eos qui Christi sectatores accusarent, 295, 707. Vigellius, Saturninus, et Claudius Lucius, persecutores Christianorum, sua morte ultionem divinam præ se ferunt, 702. Si pristinæ clades comparentur, leviora nunc accidunt ex quo Christianos a Deo orbis accepit, 486. Vita Christianorum, sua sanctitate , miraculum constans : vide, inquiunt pagani , ut se invicem diligant, 280, 465, 471, 472, 700. Severus, frater Antonini, Proculum Christianum Euhodeæ procuratorem, qui eum per oleum aliquando

curaverat, requisivit, et in palatio suo habuit, 1,703. Spiritus immundus jussus loqui a quolibet Christiano se dæmonem confitetur, 413, 700. Christianorum in dæmones potestas quanta, 413, 463, 624, 677, 700, 703; II, 112. Diabolum esse profitetur, I, 631, 635, 977, 1164, 1203, 1236, 1312; II, 54, 102, 106, 296, 297, 301, 576, 620, 673, 916. Diaboli responsio, cum oneraretur in exorcismo ob mulierem Christianam in theatro a se obsessam: In meo eam inveni, I, 657. Dæmones esse affirmatur, I, 405, 413, 434, 447, 646, 677, 700, 703; II, 97, 693, 700, 717, 732, 748. Alios ignis, alios gladius, alios bestiæ Christianos probaverunt, II, 125.

Sanctæ martyres Felicitas et Perpetua. Visiones et passio sanctarum Perpetuæ, Felicitatis et sociar., III, 47-58. Sancta Felicitas gravida cum pro naturali difficultate octavi mensis in partu laborans doleret, ait illi quidam ex ministris carceris: Quæ sic modo doles, quid facies objecta bestiis quas contempsisti, cum sacrificare noluisti? Et illa respondit: Modo ego patior quod patior, illic autem alius erit in me qui patietur pro me, quia et ego pro illo passura sum, 47-58. S. Petro mox crucifigendo Romæ, Christus apparuit et dixit: *Vado iterum crucifigi*, in Notis, III, 47. De martyrio sancti Polycarpi, 44. Joannes in igneum oleum demersus nil passus est, in Notis, 90.

MINUCIUS FELIX. — Semel et iterum asseveranter affirmatur signo crucis Christi et Christianorum adjurationibus omnem magicam artem omniaque incantamenta evanescere ac cunctas dæmonum fraudes repelli. Dæmones adjurati per Deum verum et solum, inviti miseris corporibus inhorrescunt, et vel exsiliunt statim, vel evanescunt gradatim, prout fides patientis adjuvat, aut gratia curantis aspirat, III, 326. De martyrio sanctæ Agnetis, Dissertatio in Minuc. Felic., 5.6. Pueri et mulierculæ, cruces et tormenta, feras et omnes tormentorum terriculas, nspirata patientia doloris, illudunt, 353. Biblladis mirum martyrium, 487.

PONTIUS diaconus. — Martyrium S. Cypriani, 1482-1506.

S. CYPRIANUS episcop. Carthaginens. et martyr. — Mutati sunt piscatores, mutati sunt postea etiam plurimi senatores, mutatus est Cyprianus, IV, 75. Postquam undæ genitalis auxilio superioris ævi labe detersa, in expiatum pectus serenum ac purum desuper se lumen infudit, postquam cœlitus spiritu hausto, in novum me hominem nativitas secunda reparavit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur, ut esset agnoscere terrenum fuisse quod prius carnaliter natum delictis obnoxium viveret, Dei esse cœpisse quod jam Spiritus sanctus animaret, 200, 201. Dæmones a Christianis e corporibus obsessorum ejiciuntur, 203, 535. Nemo Christianorum reluctatur quando apprehenditur, quamvis nimius et copiosus sit populus Christianus, 537. Martyres exsultant in tormentis, 539. Est in muneribus magnis si quis coronatur quo coronatum se putat, si forte martyr moriatur, 794. Virtus martyrii tanta est ut per illam credere etiam ille cogatur qui te voluit occidere, 795. De revelatione capitis sancti Joannis Baptistæ, 931, 940.

ARNOBIUS. — Polycarpus, constantissimus et floridissimus martyr, concrematus fuit, Not., V, 747. Gentes, populi, nationes quæ sub oculis suis peragi viderunt, crediderunt ipsi, et credenda posteris tradidere, 792. Totus mundus brevi tempore religione Christiana completus est, 793. Præcones religionis Christianæ, per orbem totum missi, membra et viscera sua laniienda præbuere, 794. Simon Magus a S. Petro ex sublimi aere dejectus perhibetur, 828.

LACTANTIUS. — Fieri non potuit ut homini per seipsum ratio divina innotesceret, et ideo non est passus hominem Deus lumen Sapientiæ requirentem diutius errare, ac sine ullo laboris effectu vagari per tenebras inextricabiles: aperuit oculos ejus aliquando, et notionem veritatis munus suum fecit, ut et humanam sapientiam nullam esse monstraret, et erranti ac vago viam consequendæ immortalitatis ostenderet, VI, 113. Sibylla prædixit de Christo et aliis rebus religionis Christianæ, 491-498; 505-513. Sicut Christus, cum inter homines ageret, universos dæmones verbo fugabat, hominumque mentes emotas et malis incursionibus furiatas, in sensus pristinos reponebat, ita nunc sectatores ejus eosdem spiritus inquinatos de hominibus, et nomine magistri sui et signo Passionis, excludunt; nam cum diis suis immolant, si assistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo litant: « Nec responsa potest consultus reddere vates, » 532 et 886. Christiani cruciari atque interfici malunt, quam thura tribus digitis comprehensa in focum jactare; 610, 611. Dæmones, cum corpora hominum occupant animasque divexant, abjurantur a Christianis, et nomine Dei veri fugantur, quo audito, tremunt, exclamant et uri se verberarique testantur, et interroganti qui sint, quando venerint, quomodo in hominem irrepserint, confitentur, sic extorti et excruciati virtute divini nominis, exsolantur, 623. Cum jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, et editis quibusdam miraculis, quæ virtute ipsius Dei, data sibi ab eo potestate, faciebat, convertit multos ad justitiam, Deoque templum fidele ac stabile collocavit, VII, 195, 196. Commonitus est in quiete Constantinus, ut cœleste signum Dei notaret in scutis, atque ita prælium committeret. Fecit ut jussus est, et tranversa X litteras ummo capite circumflexo, Christum in scutis notat; quo signo armatus exercitus capit ferrum. Procedit hostis obviam sine imperatore, pontemque transgreditur. Acies pari fronte concurrit. Summa vi utrinque pugnatur. Neque his fuga nota, neque illis. Fit in urbe seditio... Tumque repente populus voce subclamat, Constantinum vinci non posse, 261. Licinio quiescenti asistit angelus Dei monens ut ocius surgeret, atque oraret Deum summum cum omni exercitu suo; illius fore victoriam, si fecisset. Post has voces, cum surgere sibi visus esset, et cum ipso qui monebat astaret, tunc docebat eum quomodo et quibus verbis esset orandum, 264. Perplura miranda referuntur in opere: *De mortibus persecutorum*, 190-275.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Constantinum imperatorem, horis diei meridianis, sole in occasum vergente, crucis tropæum in cœlo ex luce conflatum, soli superpositum, ipsis oculis se vidisse affirmavit cum hujusmodi inscriptione, *Hac vince*, in vita Constantini, VIII, 22, 23. Quemadmodum Mosis ac religiosæ quondam gentis Hebræorum temporibus, Deus currus et exercitus Pharaonis projecit in mare et fluctibus operuit, sic plane Maxentius, persecutor Christianorum, et quicumque circum illum erant, milites ac stipatores, instar lapidis in altissimum Tiberis gurgitem conciderunt, 25, 26. Ubicumque in præliis crucis signum adfuit, parta est victoria, 38. His ex cruciferis qui fugit, interfectus est; qui vero fidelis permanserat, incolumis evasit, 39. Constantinus orans in tabernaculo victoriam adeptus est, 40.

FORTUNATUS. — S. Hilarius ex insula Gallinaria serpentes fugat, infantem sine baptismo defunctum suscitat, Abræ filiæ et uxori mortem precibus obtinet, IX, 190, 191, 192. S. Hilarii reliquiarum ope Probianus moribundus sanatur; duo leprosi mundantur de pulvere sepulcri. Manus contracta sanatur, cæco visus redditur, mulieri manus arida redditur sana, in una puella plura eduntur miracula, de cereo miraculo, 195, 196, 197, 198, 199. Præsente S. Hilario, hæretica machinamenta proficere non possunt, 190.

S. ZENO. — A malo spiritu sanavit Gallieni Cæsaris filiam; boves cum duce submersos reduxit a pelago, multos liberavit ab hoste pestifero, e fluvio exemptum suscitavit mortuum, multa idola destruxit per crebra jejunia, ejus potestas magna fuit in dæmones, XI, 131, 154. In civitate Verona Natale S. Zenonis martyris quando aquæ fluminis Athesis usque ad superiora tecti, fenestras ecclesiæ illius excreverunt, nec in eam intrare potuerunt, virtutem martyris ostendentes, 155.

S. OPTATUS. — Julianus apostata, imperator profanus et sacrilegus, justo Dei judicio moritur, XI, 969. Donatistæ jusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo divini judicii; nam iidem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos et inimicos laniaverunt. Ampullam quoque Chrismatis per fenestram, ut frangerent, jactaverunt, et cum casum adjuvaret abjectio, non defuit manus angelica quæ ampullam spiritali subvectione deduceret; projecta casum sentire non potuit; Deo muniente illæsa inter saxa consedit, XI, 972. De martyrio SS. Donati et Marculi, 1015.

S. PAULINUS. — Vox infantis fertur sonuisse in populo Ambrosium episcopum, et ad ejus vocis sonum totius populi ora conversa sunt, acclamantis Ambrosium episcopum, *Vita S. Ambrosii*, XIV, 29. Quædam mulier paralytica, in lecto jacens, in sellula gestata est ad S. Ambrosium, et ipso orante et manus imponente sanata fuit, 30. S. Ambrosius a virgine Arianorum vestimentis attractus ut pelleretur de ecclesia, illam admonuit vereri judicium Dei ne sibi mali aliquid eveniret. Quod dictum exitus confirmavit; nam alio die mortuam ad sepulcrum usque deduxit, gratiam pro contumelia rependens, et hoc incussit omnibus timorem, 31. Euthymius carpentum malitiose parat, quo S. Ambrosium raptum traheret ad exsilium: at in eo carpento, justo Dei judicio, ipsemet dirigitur ad exsilium quod paraverat S. Ambrosio, *ibid.*

SS. Protasius et Gervasius, martyres se revelant S. Ambrosio, et cum eorum corpora sunt levata, cæcus lumen recepit, et obsessa corpora a spiritibus immundis curata, summa cum gratia domum repetebant, 32, 37, 93. Quidam Arianus a spiritu immundo correptus et cruciatus clamare cœpit se optare ita torqueri eos, ut ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis unitatem quam docebat Ambrosius; at Ariani, præsentes tali voce confusi, in piscinam demersum hunc hominem necaverunt, perfidiæ homicidium adjungentes, 32. Vir de hæresi Arianorum constitutus in ecclesia vidit angelum ad aures sancti Ambrosii tractantis loquentem, ut verba angeli populo episcopus renuntiare videretur, 33. Dæmones fatentur se non solum nihil posse in S. Ambrosium, verum nec etiam ad fores domus, in qua manebat Ambrosius, appropinquare, 34. Quidam Arianus gladium ferens ad cubiculum S. Ambrosii usque pervenit, ut eum interficeret; sed cum elevasset manum, districto gladio, dextera exserta in aera obrigente remansit. Tunc se missum a Justina postquam confessus est, brachium quod, inique cum extenderetur, obriguerat, sanatum est confessione, *ibid.* Puer spiritu immundo vexatus, Mediolanum adveniens apud S. Ambrosium non obsessus fuit, at rediens iterum vexatus fuit; et cum interrogaretur ab exorcistis cur quandiu Mediolani fuisset non in illo apparuisset, confessus est diabolus se timuisse S. Ambrosium, et ideo recessisse ad tempus, atque exspectasse in illo loco, ubi ab illo recesserat donec reverteretur, *ibid.* Theodosius imperator promiserat se veniam daturum civibus civitatis Thessalonicensis; at, agentibus comitibus occulte cum imperatore, plurimi innocentes interempti sunt. Quod factum ubi cognovit S. Ambrosius, copiam imperatori ingrediendi ecclesiam denegavit, nec prius dignum judicavit cœtu Ecclesiæ, vel sacramentorum communione quam publicam ageret pœnitentiam, 35, 36, et 57, 58, 59. Obsessus a dæmone sanatur a S. Ambrosio, 38, 39. Sunt adhuc quædam similia miracula in sequentibus ista, 40, 41, 42, 43, 44, 45 et 46. Valentinianus præfectus, ob maledicta in S. Ambrosium, pœnas dat, 91. Per obsidionem Hierosolymitanam a Tito Paschæ diebus templum refulgebat per singulas noctes quasi dies esset, et alia miranda audita sunt, ut, Transeamus hinc, vox ab oriente, etc., XV, 2187-2192. De inventione et miraculis SS. Gervasii et Protasii, etc., 2100, 2206; XVI, 337, 338. De cæco illuminato, 1091 et 1026.

SULPICIUS SEVERUS. — In Vita S. Martini et in Dialogis, multa leguntur miracula facta intercessione S. Martini, etc., XX, 159 et 222.

RUFINUS AQUILEIENS. — In Historia monachorum innumera referuntur miracula; eam adi, XXI, 391-463. Philosophus dialecticus confunditur simplicitate cujusdam senioris, 469, 470. Paphnutius confessor sola oratione ægros curat, cæcis visum reddit et paralyticos sanat, 471. S. Spiridion episcopus, cum fures nocte ad caulas venissent ut oves furarentur et permansissent invisibilibus quibusdam vinculis restricti, mane eos liberavit et dimisit. Ejus filia Irene, accepto deposito, defuncta est, et qui illud commendaverat, ad patrem repostulavit; at eo non invento, nemo enim sciebat unde esset, Spiridion pater ad sepulcrum filiæ properat, atque eam ex nomine clamitat. Tum illa de sepulcro, Quid vis, ait, pater?... Commendatum illius ubi posuisti? At illa locum designans, Illic, ait, invenies defossum; et rem repertam pater tradidit reposcenti, 471. S. Helena, Constantini mater, Jerosolymam petit et pergit ad locum cœlesti indicio sibi monstratum, ut veram Christi crucem reperiret; et tres in confuso ordine reperit; etsi titulus adfuerit, non satis evidenter Dominici prodebat signa patibuli. Accidit feminam gravi ægritudine confectam seminecem jacere. Macarius, Hierosolymitanæ Ecclesiæ episcopus, ait: Afferte huc totas quæ repertæ sunt cruces, et quæ sit quæ portaverit Dominum, nunc nobis adaperiet Deus; et oratione facta admovit ad mulierem semivivam unam crucem e tribus; post secundam; et nihil profecerunt, nec aliquid egerunt; ut vero admovit tertiam, repente mulier adapertis oculis consurrexit et, stabilitate virium recepta, alacrior quam cum sana fuerat tota domo discurrere et Domini potentiam manifestare cœpit, 475, 476, 477, 478. Frumentio episcopo apud Indos tanta gratia virtutum data fuit a Deo ut signa apostolica per eum fierent, et infinitus Barbarorum numerus converterentur ad fidem, 478, 479, 480. Mulier captiva, oratione fusa ad Deum, parvulum ægrotantem cujusdam nobilis feminæ nomine Dei Christi invocato, sanat. Parentes convertuntur ad fidem; fama volat, et rex ipse et regina loci vocant captivam, et illi et omne regnum convertuntur ad Christum, et ecclesia construitur, 480, 481, 482. S. Athanasius per sex annos latens in cisterna non habente aquam, proditus, fugit, Spiritu divino admonitus, eadem nocte qua ad eum comprehendendum veniebatur, 491. Miracula de Judæorum conatibus qui a Juliano decepti templum in Jerosolymis reædificare volebant; ita ut terræmotu et igni accenso divinitus, Judæi ab illicitis disturbantur inceptis, 505, 506. Globus igneus per medium plateæ Hierosolymitanæ percurrens ultro citroque ferebatur, et signaculum crucis in vestimentis omnium apparuit. Quæ signa terrifica conversa sunt in exitium Judæorum, 506. Homo omnibus membris et præcipue pedibus aridus, oleo unctus in nomine Domini sanatus est, et confirmatæ sunt plantæ ejus; cæcus visum recepit ad cellulam S. Macarii absentis; leæna vicina adducit catulos prope S. Macarium; et ille cum intellexisset bestiam pro cæcitate catulorum supplicare, rogavit Deum ut eis redderet visum. Quo recepto, matrem sequentes redeunt ad speluncam, 511, 512. Spiritus immundi effugantur e puella a quinque Patribus deportatis in quamdam insulam Ægypti, et populi insulæ convertuntur ad Christum, 513, 514. Mulier quo properas, aiebat quidam præfectus, tam festina? Ad campum, ait illa, quo catholicorum populus convenit. Et non audisti, ait ille, quia præfectus illuc pergit ut omnes interficiat quos invenerit? Audivi, inquit, et ideo festino ut ibi inveniar, 514. Quot virtutes et miracula fecerunt discipuli sancti Antonii, 517. Justina imperatrix exsilium sortitur quod Dei sacerdotibus præparabat, 525.

S. HIERONYMUS. — Ad monasterium Bethleem cui præerat S. Hieronymus advenit leo, tribus claudicans, quarto suspensus pede, vulneratam a sentibus habens plantam; sanatur et convaluit; familiaris factus, asinum socium habuit, et simul opera domus in campis peragebant. Asinus raptus fuit a mercatoribus. Isti, post tempus, redierunt ad vicinia, ducentes præfatum asinum oneratum mercibus et simul multos camelos. Leo, ut fures asini vidit, eos fugat, et asinum cum camelis coegit ante se ad monasterium. Patres mirantur, gaudent de asino sibi reddito, et de præda camelorum solliciti sunt. Mox mercatores venerunt et confessi sunt se rapuisse revera quondam asinum et furorem leonis in ipsos, dum eos conspexisset in campis. Tunc, pace inita, relinquunt asinum, et secum assumunt suos camelos et sua, et suum iter pergunt, in Vita S. Hieronymi XXII, 204 214. Volentibus mori, non permittebatur occidi; sic unus martyr, victor inter equuleos laminasque, melle perungitur, et sub ardentissimo sole, religatis manibus post tergum, reponitur, ut muscarum aculeis cederet qui ignitas sartagines ante superasset; alter irretitus blandis sertorum nexibus super exstructum plumis lectum ponitur, inter lilia candentia et rubentes rosas. Quem meretrix speciosa cœpit delicatis stringere colla complexibus... Quid ageret miles Christi, et quo se verteret, nesciebat. Quem tormenta non viceranl, superabat voluptas. Tandem cœlitus inspiratus, præcisam mordicus linguam in osculantis se faciem exspuit, et sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit, XXIII, 20. Paulo per noctem quiescenti revelatum est esse alium ulterius multo se meliorem ad quem visendum deberet proficisci, 22. Paulus et Antonius, post sanctum osculum et proprio nomine salutati, sermocinantes, ecce suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subvolabat, et integrum panem ante ora mirantium deposuit. Post ejus abscessum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, vere pius, vere misericors. Sexaginta jam anni sunt ex quo dimidii semper panis fragmentum accipio; verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam, 25. Paulus rogat Antonium ut quæsitum eat pallium S. Athanasii ad obvolvendum corpus suum post mortem, 26. Antonius videt inter angelorum catervas, inter prophetarum et apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere, 27. Cum Antonius contristaretur quod sarculum quo terram foderet non haberet, duo leones ex interioris eremi parte currentes volantibus per colla jubis ferebantur, et directo cursu ad cadaver beati Pauli substiterunt; adulantibus caudis circa Antonii pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes prorsus ut intelligeret eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes unius hominis capacem locum foderunt; et statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes. At ille animadvertit benedictionem a se precari... et postea manu innuens eis, ut abirent imperavit, 27, 28. S. Hilario dæmonum ludibria fugat, signans crucem Christi in fronte, 31. Venientes latrones ad S. Hilarionem nocte, a vespere usque ad solis ortum discurrentes, locum ejus

cubiculi invenire non potuerunt, 33. Mulier sterilis filium habet intercessione S. Hilarionis, 33, 34. Mulier cæca ad S. Hilarionem adducta, visum recepit, 35. Auriga, a dæmone percussus in curru totus obriguit, et eum S. Hilarius sanat, *ibid.* Marsitas possessus a dæmone sanatur a S. Hilarione, *ibid.* Item et paraclytus, 36. Alia referuntur S. Hilarionis similia miracula, 37, 38, 39, 46, 49, 50.

LUCIUS DEXTER. — Miracula S. Jacobi apostoli, in Hispania, XXXI, 115. S. Veronica Romam venit, et ibi, clara miraculis moritur, 161. S. Maria Magdalena miraculis clara in Gallia moritur, 255. S. Eutychius, quem e fenestra præcipitatum S. Paulus suscitaverat, moritur martyr in Hispania, 299.

S. AUGUSTINUS. — Monicæ S. Augustini matri sollicitæ et mœrenti de filii pravis moribus, per somnium dicitur: Ubi tu, ibi et filius tuus ; et ab episcopo quodam responsum fuit: Vade a me, ita vives; fieri non potest ut filius istarum lacrymarum pereat, XXXII, 692, 693. Flebam, ait S. Augustinus, amarissima contentione cordis mei, et ecce audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis et crebro repetentis, Tolle, lege; tolle, lege. Surrexi, et aperui codicem ut legerem quod primum caput invenissem: legi capitulum quo primum conjecti sunt oculi mei. « Non in comessationibus. » etc., et protinus omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, 762. Miraculum factum ope neptis Severini episc., XXXIII, 426. S. Ambrosio per visum Deus aperuit quo loco laterent corpora SS. martyrum Gervasii et Protasii, XXVII, 770. Corpus S. Stephani revelatione divina, apparuit, per S. Ambrosium, XXXVIII, 1299, 1438. Ista detectio habuit multa miracula. Mediolani eram, ait S. Augustinus, novi facta miracula. Cæcus notissimus universæ civitati illuminatus est, cucurrit, alium se fecit, sine duce reversus est, 1299. Per orationes S. Stephani Paulus et soror Palladia sanantur, scilicet: Mulier quædam habebat decem filios: major natu gravibus et intolerandis injuriis eam affecit, et etiam manus in eam intulit. Cæteri filii præsentes tacuerunt. Mater, ad sacri baptismatis fontem progressa postulavit a Deo ut extorres patria et circumeuntes alienas terras omne hominum genus suo terrerent exemplo; et mox tremor membrorum filium majorem invasit; et intra unum annum, servato ordine quo nati erant, intra unum annum eadem pœna omnes corripuit: secundus filius ad gloriosi martyris Laurentii memoriam meruit sanitatem. Paulus sextus ordine, cum sorore sua post visionem quam habuerunt de sua futura sanitate admoniti sunt visione divina ; Paulus orabat in loco ubi Hippone-regio est memoria S. martyris Stephani, subito cecidit; post paululum exsurrexit et illum tremarem non invenit in corpore suo. Concionante S. Augustino populus de memoria S. Stephani clamare cœpit, Deo gratias, Christo laudes! In quo continuo clamare, Palladia, ista soror Pauli quæ curata est, ab absidem perducta est. Qua visa, populus cum gaudio et fletu, nullis interpositis sermonibus, sed solo strepitu interposito, aliquandiu clamorem protraxit, 1143, 1444, 1446 ; XLI, 769, 770. Perplura referuntur miracula in libro XXII De civitate Dei, XLI, 763-771.

JOANNES CASSIANUS. — Dominicæ crucis virtus adversus dæmones, XLIX, 700. — Abrahæ abbatis miracula, 1000. Dæmon aperte confitetur se per Arium et Eunomium hæreses sparsisse, 715, 716. Variis ex causis dæmones hominum corpora possident, 707. De dæmonibus, 197, 238, 560, 602, 681, 695, 698, 707, 712, 733, 751, 752, 761.

S. HILARIUS Arelatens. — De miracula S. Genesii Arelatens. martyr., I, 1273-1276.

IDATIUS. — Apparitio crucis Salvatoris in Oriente sub Constantino Magno, anno 351, LI, 909.

MARCELLINUS. — Signa in cœlo, anno 389. Reliquiarum S. Stephani mira revelatio, Luciano presbytero facta, annno 415, LI, 923.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. — Omnes qui febribus, pestilentiis et morsu canis rabidi vexati, accurrunt ad tumulum S. Petri Chrysologi, sanantur, in Vita, LII, 39, et alibi passim.

S. LEO, pap. — Attila et Genscricus S. Leonis papæ dignitate et ornatu ab animo hostili domantur, et subito discessum parant. LV, 280.

VICTOR VITENSIS. — Duo fratres moriuntur martyres, LVIII, 244. Mulier duris cruciatibus laniata, ita ut mortua crederetur, tacta a quadam virgine adveniente, illico sanata fuit, 244. Perplura referuntur miracula, 234-260. Martyrium S. Juliæ, 579-580 et 391-420. Sexaginta confessores, inter quos erat S. Reparatus Vigilius, linguis abcissis, loquuntur quomodo antea loquebantur, 245.

DRACONTIUS. — Summa Petri miracula, LX, 856, Simonem Magum per aera volantem confundit, 858.

PAULINUS NOLANUS. — Gennadius claruit potentia in dæmones, LXI, 71. Miraculum in inventione sanctæ Crucis patratum omnem dubitationem tollit, 329. Valgius ex naufragio servatus est, 399, 400. Plurima alia miracula referuntur, 671, 672 et 909.

S. SEVERINUS. — Pedibus S. Severini quidam submisit filium diurno languore vexatum. Tum data oratione qui semivivus allatus fuerat, statim patre mirante surrexit, et perfecta protinus revertitur sanitate, in Vita, LXII, 1192. Precibus S. Severini leprosus divina opitulatione mundatur, 1292; et perplura citantur miracula alia, in Vita. 1170-1200.

GUIBERTUS. — S. Eleutherius filium tribuni resuscitat; ipsemet vinculis constrictus ab angelo liberatur; cæcum illuminat, leprosum sanat: angelus, ei postulanti revelat culpam a Ludovico, Francorum rege, commissam. LXV, 67-69. In depositione corporis S. Eleutherii mulier cæca et muta visum et loquelam recuperavit, 75. In elevatione ejus corporis, mortuus resuscitatur, et duo cæci oculorum visionem receperunt, tres paralytici curati sunt, claudus consolidatus fuit et ambulavit exsiliens, 75-79. Ejus intercessione Feriolus vinctus solvitur et Libertinus a morte suscitatur, et in urbe Tornacensi, quo ejus corpus translatum fuit, nova de die in diem miracula eveniunt istius sancti meritis, 80-82.

DIONYSIUS EXIGUUS. — De inventione miraculosa capitis S. Joannis Baptistæ, LXVII, 419-454.

S. CÆSARIUS Arelatens. — Puer resuscitatur ejus precibus, in Vita, LXVII, 1015. Elpidius diaconus diabolica infestatione fatigatus, a S. Cæsario liberatur ab ista vexatione, in Vita, 1016. Mulier paralytica et omnibus membris contracta sanatur, in Vita, 1018. Plura alia referuntur miracula, 1018-1020. Innumera alia miracula indicantur a S. Cæsario patrata, sive per vitam, sive post mortem, 1025-1042.

AURELIUS CASSIODORUS. — Constantinus imperator, cogitans quem in bello deum haberet auxilio, vidit in somno crucis signum cœlo splendide collocatum; mirantique visionem astiterunt angeli dicentes : *O Constantine, in hoc vince.* Fertur autem et ipsum Christum apparuisse ei, signumque monstrasse crucis, ac præcepisse ut figuram similem faceret, et in præliis hoc auxilium haberet, quo victoriæ jura conquireret. Eusebius Pamphilus cum jurejurando imperatorem ipsum dicentem audiisse sic refert, quia circa meridiem, declinante jam sole, crucis signum ex lumine factum, et scripturam consertam ei dicentem, *In hoc vince* vidisset ipse et milites qui cum eo tunc essent, LXIX, 888. Signum, in vexillum crucis transformatum, quod Labarum vocatum fuit, proponebatur in præliis ante omnes ordines ; et mirabiliter, divina regente virtute, sagittæ hostium figebantur in signo, a signifero autem inter pericula protinus evolabant, 888, 889. Helena, mater Constantini imperatoris, per somnum admonita ad Jerosolymam properavit, et ibi requisivit sepulcrum Christi. Et palam facto Domini monumento, apparuerunt circa id tres cruces suffossæ, et clavi, simul et titulus litteris Hebraicis, Græcis, Latinisque conscriptus: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Dicitur quia etiam mortuus crucis tactu surrexerit, et mulier longa ægritudine fatigata, crucem veram attingens sanata fuit, 936, 937. De miris quæ evenerunt cum Judæi, impulsu et auxiliis Juliani apostatæ, reædificare cœperunt templum Hierosolomytanum et de causis cessationis operum, 1058, 1059. Miraculum de dæmonibus ob crucis signationem fugientibus, 1030. Julianus monachus, senior, sacratissimus, orans cognovit mortem Juliani apostatæ ea hora qua percussus est, 1061. Jaculum repente delatum, discurrens per brachium in latus Juliani apostatæ immersum est. Ex hoc vulnere suscepit terminum vitæ. Quis vero justissimum intulerit vulnus, hactenus ignoratur. Aiunt autem quia dum fuisset vulneratus, mox manum sanguine suo complevisset, et in aerem projecerit dicens : *Galilææ, vicisti*, 1066. Miracula alia describuntur, LXX, 1297.

S. GREGORIUS TURONENS. — In Vita S. Gregorii Turonens. episc., multa miracula tradit Odo abb, illius scriptor, LXXI, 115-130. Item libri Miraculorum, De gloria martyrum, 705; De miraculis S. Juliani, 800-828; De gloria confessorum, 828-912; De miraculis S. Martini, 913-1010; Vitæ Patrum, 1010-1096. Historia Septem dormientium, 1107-1118; Vita S. Aridii abbat., 118-1150.

VENANTIUS FORTUNATUS. — Vita S. Germani, Parisiens, episc., LXXII, 55-78; LXXXVIII, 454-479. De sancto Mauricio et sociis ejus, de S. Hilario, Medardo, etc., 108-130. De S. Martino, 328-333. Vita S. Hilarii Pictaviens., 440-454; Vita SS. Albini, Paterni, Radegundis

V. — *De falsis miraculis.*

Hercules de Appio et Jupiter do Atinio, et Minerva de Cerere. Hinc quod serpens urbem Romam pestilentia liberavit., Epidauro accersitus, 337-341.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Spectra in urbibus quæ Licinio parebant visa, VIII, 38.

JUL. FIRMICUS MATERNUS. — Constans veterum Christianorum opinio sub statuis et imaginibus delitescere dæmones, XII, 1613. De Serapide, Palladio et aliis, XII, 1011-1024.

CASSIODORUS. — Licinius, contra Constantium pugnaturus, spem victoriæ habebat per divinationes et sacrificia. Dicitur eum tunc expertum divinationem Mileti Geminique Apollinis, eique consulenti de bello respondisse per dæmonium his duobus versibus quos Græce scripsit Homerus.

O senex, valde te juvenes pugnatores observant
Tuaque vita soluta est, sævaque te senectus excipiet.

LXIX, 891. Juliani Apostatæ post mortem, compertæ sunt magiæ; nam ingredientes in templum, invenerunt mira principis simulacra; viderunt mulierem capillis appensam, extensas habentem manus, cujus uterum aperuerat, ut Persarum victoriam in jecore inspiceret. In Antiochia plurimas arcas in palatio humanis aiunt capitibus plenas fuisse compertas, et innumera in puteis demersa corpora mortuorum. Post ejus mortem, communiter clamabant omnes : Maxime fatue, ubi sunt tua vaticinia? Vicit Deus et Christus ejus, 1003, 1004.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Quidam divitum Romanorum, relicta uxore fuerat a S. Gregorio Romano pontifice communione privatus. Quod ille molestissime ferens, et auctoritatem tanti pontificis evacuare non prævalens, magorum suffragia requisivit. Qui, magni muneribus persuasi posse se suis carminibus agere, ut immisso dæmone, tamdiu caballus pontificis vexaretur, quousque cum sessore suo, periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hoc incestus judex pollicitatione lætatus magos juxta viam qua pontifex ad stationem profecturus erat in edito stare permisit, ut videre transeuntes, non videri a transeuntibus possent. Cumque magi ex planctatorum mappulatorumque processionibus magnum pontificem cognovissent, immisso dæmone, tam fortiter ejus equum vexari fecerunt, ut nunquam a sessore sive a stratoribus teneri posse putaretur. Tunc S. Gregorius, revelante Spiritu sancto, dæmoniacam submissionem cognoscens, sancto crucis signaculo, tum caballum a præsenti rabie liberavit, quam maleficos ex latente culmine jubens deponere, perpetua cæcitate multavit, LXXV, 104.

ALCUINUS. — S. Vedastus quodam tempore visitavit equitando quamdam Deo devotam feminam, et ascenso equo ad propria remeare disponebat. Sed mulier prædicta, equitantis patris vestigia sequens, obtulit S. Vedasto filium. Eo accipiente itaque infantem, equus ferox factus est, et huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, et toto corpore insaniens, inconsueto impetu per campum discurrere cœpit; sed cum S. Vedastus orasset, puer non læsus fuit et equus redditus est mansuetudini suæ. Mater filium suum super terram sanum et ridentem suscepit in ulnas suas. Ipse tamen S. Vedastus non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tempore voluit. Sic ergo, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorem, et superbia equi a dæmone fuit S. Vedasto humilitatis gratia et magistra CI, 687, 688.

HAYMO. (Ex. S. Augustino, epist. 86.) — Quidam Simon Samaritanus, caput totius pravitatis, et principium totius hæresis, sub Claudio Cæsare magicis artibus et ope dæmonum sublevatus, in urbe Roma deus decernitur, et simulacri potitur honore, collocati inter duos pontes fluminis Tiberis, habens etiam titulum Latinis verbis : *Simoni deo sancto*. Sed non diu permanet, fraude divinitus detecta, CXVIII, 828. Apud Alexandriam ingens templum Serapidis dejicitur, in quo tam vastum erat ipsius Serapidis simulacrum, ut dextera unum parietem, alterum læva perstringeret, quod monstrum ex omni genere metallorum signorumque compositum ferebatur. Hoc idolum dicebant statutis diebus salutari a sole, quoniam arte erat compositum, ut per fenestram exiguam, radius solis directus os et labia ejus populo inspectante illustraret. Sed et in eodem tempore signum solis ex subtilissimo ferro fabricatum, magnete lapide desuper laquearibus infixo, ipsumque trahentibus movebatur deorsum, et tanquam ad salutandum Serapim altius elevabatur. Sed cum ad subvertendum hoc simulacrum Christiani insurgerent, paululum territi retardantur, gentibus pro certo asserentibus, quod si humana manus illud tetigisset, terra dehiscens illico solveretur in chaos, cœlumque rueret in præceps. Tum ecce unus ex militibus, fide concalescens, correptam bipennem maxillæ veteratoris illidit... Exinde Serapis distrahitur et exuritur; et tunc fraus comperta est : per subterraneos aditus simulacrum ingrediebatur vates dans oracula et aliæ multæ paganorum fraudes tunc deteguntur, 873, 874.

RATHERIUS Veronens, episc. — Quomodo diabolus quædam prodigia magicis artibus agere potest, CXXXVI, 153, 154. Quæ potestas ipsis ex Deo permittente venit, 154. Habes S. Augustini auctoritate multa posse dæmones per angelicam illam suam naturam, quæ etiam non possunt per prohibitionem divinam; nihil vero posse, nisi data desuper potestate, vel ad fallendos fallaces, sicut Ægyptios, quorum similes sunt qui fallacias diaboli aut venerantur tanquam divinas, aut desiderant tanquam proficuas, cum multum etiam illis sint detestabiliores, qui eas exercent, imo per quos exercentur, tanquam virtutes, 157.

OLIVA Vicens, episcop. — Cum obsessiones dæmonum quamdam speciem habeant miraculi, etsi non fiant, nisi Deo permittente, cumque nihil aliud quod pertineat ad miracula falsa adducitur post tertium Ecclesiæ sæculum, nisi stupenda quæ a corporibus a dæmonio vexatis aut possessis fiebant, ad ultimum sufficiat unum præclarum referre exemplum de audacia et astutia dæmonum ad decipiendum animas quæ sibi ipsæmet devovent ad malum; est exemplum sanctæ Afræ et sociarum meretricum, quæ, pro eorum vita, etsi non visibiliter insanirent, ut solebant obsessi, nihilominus, diabolicis catenis vinctæ, veræ obsessæ erant, ut apparebit, cum dæmon eas sibi in potestatem vindicabat, suumque bonum eas esse contendebat. — Erat Narcissus episcopus eodem tempore quo Diocletiani ferebatur insania. Nesciens ubi intraret, profugus ad meretricem ingressus est, Afram nomine, cum diacono suo Felice. Cum spes emendationis et conversionis Afræ et sociarum appareret, cumque Narcissus et Felix orarent, apparuit Ægyptius quidam nigrior corvo, nudus et vulneribus elephantiasis toto corpore plenus, qui dare mugitum cœpit et dicere : O sancte Narcisse episcope, quid tibi cum mea chara Afra? Quid tibi cum ancillis meis, quas ego semper in amicitia mea habui? Deus tuus mundas animas et munda corpora diligit,istæ jam meæ sunt,alius esse non possunt.Numquid ego intro ubi castitas regnat? Numquid locum invenio ubi est spiritus castitatis? Hic tu quid intrasti, ubi inquinata sunt corpora et pollutæ sunt animæ? Tunc Narcissus dixit ei : Jubeo te, immunde spiritus, ut des in responsum quod te interrogavero. Dic mihi, damnate : Scis Dominum meum Jesum Christum Nazarenum tentatum, flagellatum, etc.? Respondit dæmon et dixit : Utinam mihi hoc nescire licuisset! Nam ea hora, qua crucifixus est, Princeps noster fugiens a facie ejus in templum Dei se misit, et ideo velum templi scissum est, tunc saxa, etc., quod princeps noster ab eo crucifixus est, tentus est et catenis igneis est religatus. Respondit Narcissus et dixit : Quod nomen est principis vestri? Dixit ei dæmon : Satan nomen est illi. Dicit ei Narcissus : Dic mihi, quid peccavit Dominus noster Jesus Christus, ut tanta pateretur? Dicit ei dæmon : Numquid peccavit? Dicit ei Narcissus : Et qui nunquam peccavit, quare tanta passus est? Respondit dæmon : Non pro suis peccatis passus est, sed pro alterius. Dicit ei Narcissus : Ex ore tuo te condemnas, immunde spiritus. Cum ergo scias Dominum meum Jesum Christum non pro suis, sed pro alienis peccatis occisum, discede ab iis mulieribus, quia pro illis passus qui ad fidem ejus et gratiam confugerunt. Dicit ei dæmon : Quare docet lex sancta, et jubet ut res alienas non tollat aliquis, tu qui sanctus es, res meas quid tollis? Quid mihi tollis animas quas mihi lucratus sum? Dicit ei Narcissus : Et fractor et fur es tu, ab initio damnate et inveterate; nam istas animas a Creatore suo et Domino tu separasti; ego modo te furem teneo, et Creatori creaturam suam restituo. Respondit ei dæmon dicens : Et ego creatura ejus sum, ergo et me Creatori meo restitui. Dicit ei Narcissus : Tu ipse ore tuo confessus es Christum pro peccatis hominum passum; etsi quomodo pro peccatis hominum passus est et pro dæmone passus esset, te restituerem Creatori tuo; nunc autem sic passus est pro peccatis hominum ut vestrum principem ligaret in infernum et principatum diriperet. Dicit ei dæmon : Modo jube me hic manere ista nocte. Dicit ei Narcissus : Si potes nobiscum manere, mane. Dicit ei dæmon : Si expendis manus tuas ad cœlum et flectis genua tua et psallis Deo tuo, non possum hic manere. Dicit ei Narcissus : Numquam tibi sit bene, immunde spiritus; non solum autem ego, sed et isti omnes tota nocte mecum Domino nostro flectent genua et laudes ei una nobiscum canent. Tunc dæmon diræ vocis teterrimum ululatum emittens nusquam comparuit,CXLII, 593-597.

S. GREGORIUS VII pap. — In Vita seu Passione S. Tie-

monis legitur : Tiemone martyre inter tormenta immaniter excruciato et defuncto, ut homines conati sunt sancti martyris membra de terra levare, Deus ponderavit illa, quasi maxima montium fundamenta, et nec minimum digitorum membrum ullo poterat artificio levare gentilis turma. Ut autem rex audivit hoc factum miraculum, perterritus est cum suis quod tam inauditum perpetrasset homicidium. Et, concilio inito, misit ad suum consiliarium, nefandissimum idolum Machmit nominatum. Quæ gesta sunt nuntiavit; quæ adhuc facienda essent inquisivit. Cui statim idolum tale fertur dedisse responsum : Magnus et potens est Deus Christianorum; nam suis testibus post mortem dat vivere in regno cœlorum. Ecce manifestum est, quem cecidistis, suum esse familiarissimum, et ideo potestatem habere non potestis in illis membris. Ergo quia vos non potestis date licentiam Christianis quatenus illum honorifice, et maximum Patrem studeant sepelire, et quem episcopum meruere viventem, post mortem dignum patronum se habere gaudeant. Et reversi nuntii quæ audierant regi suo detulere responsa, CXLVIII, 903, 904.

JOANNES SARESBERIENS., Carnot. episc. — Vespasianum Judææ vastatorem, patremque Titi Hierosolymorum pii eversoris, ut quibusdam scriptoribus placuit miraculorum signis ad faciendam vindictam in nationibus Dei digitus excitavit (nos vero hæc miracula ficta vel falsa potius putamus). Ipsum namque necdum imperatorem, quidam e plebe luminibus orbatus; itemque alius claudus crure debilis, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, eo quod sibi foret in quiete monstratum, oculos restituendos, si eos ille inspiceret, et crus debili roborandum, si illud dignaretur calce contingere; orantibus amicis, licet invitus, utrumque tentavit; nec defuit eventus, CXCIX, 426. Quid de necromanticis, quorum impietas, Deo auctore, per se ipsam ubique jam viluit, nisi quod morte digni sunt, qui a morte conantur scientiam mutuare? Nam de auspicibus, auguribus, ariolis, pythonissis, aruspicibus et aliis, quorum præ multitudine tædiosa est enumeratio, productiorem sermonem texere, cum nemo istorum jam progrediatur in lucem, sed in latibulis, si quis est exerceat opera tenebrarum, supervacuum est. Aruspices pro parte in extis animalium divinare prædictum est. Chiromantici quoque vera, quæ in rugis manuum latent, se nosse gloriantur. Pythonicorum vero eo perniciosior est consultatio quo fallacia malignorum spirituum in his est manifestior, qui sive mentiantur, sive non, in proposito semper habent ut noceant. Fallunt autem interdum studio fallendi, interdum cæcitatis suæ errore decepti; id tamen agunt assidue, ut futurorum conscii per omnia videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubilare student oracula, ut cum mendaces, aut fallaces inventi fuerint, aliquo rationis velamento suam quærant tueri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt, donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum profuere responsa? Crœsone, an Pyrrho, aut præcedentium, aut subsequentium cuiquam? Dux Thebanus, dum de oraculo sperat victoriam, fratris mucrone perfoditur. Et tamen avus Laius successus belli visus est polliceri. Quid enim aliud significaret, quod post multas ambages intulit :

Certa est victoria Thebis?

Cæterum ne, interempto duce, mendacii arguatur, ut fallaciam ambigua veritatis nota obduceret, quo malitiam tueatur, subjecit :

Hei mihi! per gladios vicit pater.

...Crœsus maxima regna, si Halin transgrediatur, de oraculorum fide sibi subjectum iri confidit. Sed cum res in contrarium cesserit, fallax Apollo, se unius verbuli æquivocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus? Romanis victis, quos sæpe in acie virtute fuderat, beneficio Phœbi sibi promittit imperium, sed irreparabiliter stratus, in se ipsum retorsit culpam, qui amphibologiam oraculi minus utiliter intellexit, etc., 461, 462.

S. MARTINUS, Legionens. presbyt. — Huic quæstioni De falsis miraculis antequam finem imponamus, testimonium præclare digestum, ut finis coronet opus, adducemus, quo bene intellecto, ut jam annotavimus in operibus priorum Patrum, mire elucebit quod ad dæmones referenda sunt perplura miracula paganorum, hæreticorum, schismaticorum etiam; nec tunc iis fidem adhibendam esse, quidquid velint probare. Unde S. Martinus Legionensis ait : Boni angeli per gratiam ita sunt confirmati, ut peccare non possint; et mali ita vitio obscurati, ut bene vivere nequeant. Licet mali angeli per malitiam ita sint obstinati, vivaci tamen sensu penitus non sunt privati. Nam, ut tradit S. Isidorus, triplici acumine scientiæ vigent dæmones, scilicet subtilitate naturæ, partim experientia temporum, partim revelatione supernorum spirituum, quorum scientia etiam magicæ artes exercentur, quibus tamen tam scientia quam potestas a Deo data est, vel ad fallendum fallaces, vel admonendum fideles, vel ad exercendam probandamque justorum patientiam. Unde B. Augustinus, Video, inquit, infirmæ cogitationi, quid possit occurrere, cur scilicet, ista miracula magicis artibus fiant. Nam et magi Pharaonis serpentes fecerunt, etiam et alia plura. Sed illud est amplius admirandum quomodo magorum potentia, quæ serpentes facere potuit, ubi ad muscas minutissimas, id est, sciniphes, ventum est, omnino defecit. Cur ergo magi non potuerunt facere sciniphes, nisi quia major aderat dominatio prohibentis Dei per Spiritum sanctum. Quod et magi confessi sunt dicentes : *Digitus Dei est hic*, Dei scilicet manifesta virtus operatur hæc miracula.

Hæc vanitas magicarum artium, ut ait B. Isidorus, ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis sæculis valuit per quamdam scientiam futurorum et infernorum, et evocationes eorum. Inventa sunt etiam aruspicia, augurationes, et ipsa quæ dicuntur oracula et necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moysi simillimis resisterent signis, vertentes virgas in dracones et aquas in sanguinem. Magorum primus Zoroastres, rex Bactrianorum fuit, quem Ninus, rex Assyriorum, interfecit in prælio; de quo Aristoteles scripsit quem vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum ejus declarentur. Hanc artem multa post sæcula Democritus ampliavit, quando et Hippocrates medicinæ disciplina effloruit. Fertur et quædam maga famosissima Circe quæ socios Ulyssis mutavit in bestias (Virgil. Eglog. VIII, 70). Legitur et de sacrificio quod Arcades deo suo Licio immolabant ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Hinc apparet non esse in toto dubium quod nobilis ille poeta scribit de quadam femina, quæ magicis artibus excellebat; ait enim :

Ecce se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro;
Nocturnosque ciet Manes. Mugere videbis
Sub pedibus terram et descendere montibus ornos.
VIRG., *Æneid.*, IV, 487.

Quid plura? si credere fas est, Pythonissam, prophetæ Samuelis animam de inferni abditis evocare, et vivorum præsentare conspectibus, si tamen animam prophetæ fuisse credamus, et non aliquam phantasmaticam illusionem, Satanæ fallacia factam.

Prudentius quoque de Mercurio ait :

Traditur hinc exstinctas assumpto moderamine virgæ
In lucem revocasse animas.....
Ast alias damnasse neci.

Et post paululum adjecit :

Murmure nam tenues magico excitare figuras,
Atque sepulcrales scite incantare favillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia novit.

In omnibus ergo supra dictis (et nos idem dicimus), ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum et malorum angelorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt a Christianis, et omni penitus exsecratione repudianda atque damnanda, CCVIII, 566, 567.

VI. — INDEX ALPHABETICUS.

PATRUM QUI CHRONOLOGICE TANTUM IN PRÆCEDENTIBUS QUÆSITIS COLLECTI SUNT.

LVII.

INDEX MYTHOLOGICUS,

SEU DE DIIS, DEABUS ET SUPERSTITIONIBUS PAGANORUM,

JUXTA ORDINEM ALPHABETICUM DISPOSITUS.

MONITUM.

In hoc Indice, omnes referimus, ordine nominum alphabetico, deos vel deas quibus olim Pagani exhibebant divinum cultum, quod sæpe sæpius illis exprobravere Patres. Numero Romano tomum, Arabico columnam revocamus, ubi variæ istæ superstitiones impugnantur vel etiam irridentur.

A

B

Δευσάρης, nomen Bacchi apud Arabes Lactant., VII, 494.

DIANA dea Scytharum. Tert., II, 136, 953. — Diana virgo figuratur, *id.*, I, 574 : flagellata, I, 358. — Diana, Ceres, Luna, capita unius Dei. Arnob., V, 986. — Diana semitectis femoribus, *ibid.*, 1214. — Silvarum agitatrix, *ibid.*, 1042. — Venatrix, *ibid.*, 1149. — Ejus delubrum, *ibid.*, 1174. —Dianæ tres, *ibid.*, 1031. — Diana Taurica. S. Cyprian., IV, 226.— Dianæ virginitas quam suspecta. Lactant., VI, 209. — Sacrificia humana ipsi oblata apud Tauros, *ibid.*, 230. — Thoanthea cur dicta, *ibid.*, 229. — Erat inter nautarum numina, *ibid.*, VI, 237. — Trivia unde appellata, *ibid.*, VI, 354. — Nemorensis dicta et montivaga, *id.*, VII, 493. — Tauricæ simulacrum Dianæ ab Oreste sublatum ubi jaceret, *ibid.*, 498. — Diana germana Apollinis, et Luna et viarum præses habetur. S. Aug. XLI, 207. Quare virgo dicatur, *ibid.*, 207. — Dianam virtutem interpretantur pagani, *id.*, XXXIV, 1059.

DICE seu justitia, paganorum dea. Lactant. VI, 392. Eadem quæ Astræa, Themis, *ibid.*

DIESPITER deus. Tertul., I, 600; Arnob., V, 924, 1087. — Ejus officium., Tert., I, 600. — Cererem matrem stuprat. Arnob., V. 1122. — Diespiter Jovis cognomen. Lactant., VI, 190.

DII. Deorum mater Idæa. S. Cyprian., IV, 226. — Dii alii naturales, alii ab hominibus instituti. S. Aug., XLI, 183. — A Saturno originem trahunt. Tert., I, 329, 601. — A Jove, Junone et Minerva juxta Varronem, *ibid.* — Quomodo fabulæ circa deos invaluerint. Marcus Minutius Felix, III, 306. — Ipsa exæstuans est in multa deorum numina lubido vesana. S. Aug., XLI, 211. — Deos gentium quædam Dei unius magni membra dicere, sacrilegæ facetiæ, *id* , XXXIII, 83. — Error in conficiendis diis, *id.*, XLI, 250. — Deos ex igne esse Heraclitus, ex numeris Ppthagoras, ex atomis Epicurus credunt *id.*, 181. — Ex aere Anaximenes, XLI, 236. Ab uno Deo factos censet Plato, *id.*, XLI, 775. — Deos alios a summo Deo factos, alios ab hominibus Trismegistus dicit, *id.*, XLI, 247. — Deorum mythicum genus a poetis confictum exploditur. Tert., 1, 395 *et seqq.*, 408 *et seqq.* — Dixerunt deos esse heroas mortuos. Tert., I, 594. — Homines dii facti aut propter virtutem et præclara quædam facinora. Tert. 334. — Aut propter beneficia hominibus collata, *ibid.* — Aut res inventas, *id.*, I, 606. — Quomodo homines cum fuerint, dii sint nominati. Lact., VI, 192. — Ex hominibus qui facti. Arnob., V, 992. — Deos fieri ab hominibus dicitur cum spiritus invisibiles simulacris per artem quamdam copulantur. S. Aug. XLI, 247, 250, 251. — incredulitas causa hujus erroris, *id.*, XLI, 250. — Facilius homo desinit esse homo quam ut dii esse possint quos fecit homo, *id.*, XLI, 250. — Tempora Romæ posteriora etiamsi mortuos homines deos non instituerunt, institutos tamen ut deos colere non destiterant, *id.*, XLI, 581. — Pro arbitrio hominum facti dii. Tert., I, 344, 347, 596. — Non sine senatus consulto, *id.*, 290, 304, *et seqq.*, 344, 375, 595. — Nec sine Cæsaris voluntate, *id.*, I, 429. — Ex eadem materia et dii et vasa domestica fingi solebant, *id.*, I. 339. — Ex vilissima materia facti sunt. Arnob, V, 1195, 1196 ; et lapidibus. Arnob. V, 1190, 1191, 1192. — Quomodo dii crediti sint. Lactant., VI, 156. — De iis auctores consulendi, *id.*, VI, 177. — Illorum colendorum initium, *id.*, VI, 247. — Honores divinos quomodo adepti sint, *id.*, VII, 111. — Deorum simulacra quo tempore constituta. S. Aug., XLI, 581. — Ad quid excogitata, *id.*, XLI, 198. — Deos exsistere probari non potest vel objectis quibusdam signis, miraculis, oraculis. Tert., I, 395 *et seqq.*, 408 *et seqq.* — De diis deabusque. Commodianus Afer, V, 212.

De diis philosophorum sententia. Lact., VI, 120. — Philosophi diversa de deorum natura sentiebant. S. Aug., XXXIV, 123. — Deorum duplex genus finxit Xenocrates. et triplex aliud Dionysius, Arcesilaus et Varro. Tert., I, 587, *et seqq.* — Physicum scilicet, mythicum et gentile seu plebeium, *ibid.* — Refelluntur, *ibid.* — Physici detraxerunt deos. Tert., I, 502. — Quia eos mundi elementa esse dixerunt, *id.*, I, 589. — Dii ex corruptibili materia secundum Platonem. Arnob., V, 865. — Mortales et solubiles, *ibid.*, 1163, 1164. — Dii animalia secundum Platonem. S. Aug., XLI, 241. — Plato deo masculos cœlo, feminas terræ tribuit, postea confundit, *id.*, XLI, 87. — Auctore Platone dii in cœlestibus corporibus sunt inclusi, *id.*, XLI, 794. — Magnum beneficium est diis a summo Deo factis immortalia habere corpora, *ibid*,. XLI, — Diis promisit Deus, æternam in corporibus cœlestibus permansionem, *id.*, XLI, 794. — Deos tandem esse bonos opinatus est Plato, *id.*, XLI, 126, 237. — Item alii, *ibid.*, 247, 255. — Deos bonos sanctos angelos forte vocarunt Platonici, *id.*, XLI, 275, 276. — Deos plures colendos censuerunt Platonici, *id.*, XLI, 277.—Quare deos tantum malos, seu dæmones ludorum scenicorum voluptate privarit Plato, *ibid.*, XLI, 239.—Contrariorum studiorum certamina, partes esse dæmonum, non deorum, volunt Stoici, *id.*, XLI, 262. — Opiniones Varronis de diis ambiguæ, *id.*, XLI, 208.—Popularem de diis persuasionem reprobabat, *id.*, XLI, 137. — Deos ad cœlos, deas ad terram referre frustra conatur Varro, *id.*, XLI, 218. — Diis litigia vel judicia aliena esse voluit Varro, *id.*, XLI, 567. — Deos superiores perturbationibus subjecit Porphyrius. S. Aug., XLI, 304, 405.— Et subjectos per Theurgicam asserit, *id.*, XLI, 288. — A perturbationum labe eos discrevit Apuleius, *id.*, 304. — Discreverunt Stoici, *id.*, XLI, 262, 263. — Quare, *id.*, XLI, 304. — Deos carminibus ligari posse dicebat Porphyrius, *id.*, XLI, 304, 305. — Ingenia acutissima angustias patiuntur in fabulis deorum interpretandis, *id.*, XLI, 209.— Vana quæ de diis prædicantur senserunt intelligentiores gravioresque Romani, *id.*, XLI, 136. — Hominis est quod ad naturam deorum spectat opinari, Dei scire, *id.*, XLI, 208. — Deos aliquando homines fuisse Evhemerus conscripsit, *id.*, XLI, 284.— Maro et Tullius putarunt, *id.*, XXXIII, 84. — Cicero confitetur, *id.*, XXXIV, 1056. — Leo sacerdos Ægyptius declarat et Alexandro patefecit, *id.*, XXXIV, 1056, 1057 ; XLI, 229. — Ex hoc credibilius, *id.*, XLI, 208, 217, 253, 254.

Homines fuisse tales deos testantur historia atque monumenta. Tert., I, 328.— Plures ex eis regnasse certum est, *id.*, I, 428.—Deorum gentile seu plebeium exploditur. Tert., I, 595 *et seq.* —Eorum figura corporea, humana, caprina, bovina, alitum aliorumque animalium, *id.*, I, 374, 574 *et seqq.*, 577.— Meri homines fuerunt. Tert, I, 328. — S. Aug., XXXVIII, 1349. — Certi certas habent tutelas, licentias, potestates. Arnob., V, 912.—Dii tutelares, *id.*, V, 970.— Præsides artium, *id.*, V, 966 *et seq.* —Nativi, *id.*, V, 754, 922.— Ex utroque sexu, *id.*, V, 944, 1286.— Natalitios habent dies, *id.*, V, 1270, 1271.— In simulacris habitant. Arnob., V, 1201.—Templis inclusi, *id.*, V, 1201. —Cœnant et potant in cœli palatiis, *id.*, V, 1068.—Cœnatum ad Æthiopas eunt, *id.*, V, 1170.— Opiparis cœnis afficiuntur, Arnob., V, 1251, 1252. — Aversionibus stomachorum laborant, *id.*, V, 1251, 1252.—Mimis gaudent. *id.*, V, 1265, 1266.— Obdormiscunt, *id.*, V, 1262.— Bella gerunt inter se, *id.*, V, 1068.—Lactant., VI, 125.—Gratiam suam habent venalem, *id.*, V, 1231. — Vendunt suas injurias, *id.*, V, 1226. — Accusant et diluunt crimina. Arnob,, V, 963.— Eorum officia diversa, *id.*, V, 964, 968. — Rem rusticam tractant, *id.*, V, 968. — Omnes dii pro omnibus deorum templis. Lactant., VII, 708, 792.—Dii an sint quasi virtutes, vel membra, vel partes Jovis. S. Aug., XLI. 123. —Quidquid ad mundum partesque ejus physiologi retulerunt, ad Deum verum referri debet. S. Aug., XLI, 219. — Qui opera hominum deos putant, altius demersi sunt quam qui opera Dei, *id.*, XXXIV, 70. — Dii omnes ex una substantia secundum paganos, quamvis diversa officia, opera et potestates habeant, S. Aug., XLII, 376.—Natura sua non immortales sed voluntate Dei immortalis, *id.*, XLI. 794. — Dii a summo facti immortalia habent corpora, *id.*, XLI, 388, 390. — Diis pro anima est dæmon, pro corpore simulacrum, *id.*, XLI, 254.—Dii spiritus immundi. S. Aug., XLI, 221. — Dii gentium ex quo nominari cœperint in Scriptura, *id.*, XXXIV, 572. — Mortui aliquot vana superstitione Græcorum in deorum numerum relati, *id.*, XLI, 565. — Temporibus Cæsarum nemo referebatur in deos errando, sed adulando, *id.*, XLI, 581. — Dii ab hominibus differunt, loco, æternitate, beatitudine, *id.*, XLI, 266. — Deorum distinctio secundum Labeonem, *id.*, XLI, 105.— Dii quidam cœlibes, quidam juncti matrimonio, XLI, 191.—Dii certi atque incerti, *id*,, XLI, 87.

Deorum tria genera, *id.*, XLI, 133, — Ordines tres, *id.*, XLI, 58. — Dii selecti. *id.*, XLI, 130, 193, 194. — De deorum selectione nulla ratio est, *id.*, XLI, 195. — Dii selecti unde sic appellati, *id.*, XLI, 196. — Deos selectos hunc esse mundum volunt, *id.*, XLI, 207.—Deos et bonos esse et malos quidam opinati sunt, *id.*, XLI, 255. —Deos omnes bonos beatosque credi voluit Apuleius, *id.*, XLI, 263.—Multa prætermiserunt pagani quibus divinos honores tribuere potuissent, *id.*, XLI, 127. — Dii paganorum dii mortui. XLIII, 65.—Pani hordeaceo comparati, *id.*, XXXIV, 802. — Dii aurei et dii lignei ad pretium dispares, *id.*, XXXVIII, 624.— Deorum falsorum templa, idola, luci in usus communes vel in honorem Dei veri converti, *id.*, XXXIII, 185—Frustra in templis salubres interpretationes recitari eorum quæ antiquitus de deorum vita et moribus scripta sunt. S. Aug., XXXIII, 315.—Deorum varia nomina, *id.*, XXXIII, 84. — De Saturno et Jove quid nugati sint pagani, *id.*, XXXIV, 1056. — Dii parasiti Jovis, *id.*, XLI,

etiam Dionysius post mortem ut deus habitus. S. Aug., XLI, 569, 571. — Liber vini inventor. Arnob., V, 912; S. Aug., XLI, 569. — Deus factus ob vini inventionem. Tert., I, 334. — Ex Indicis triumphavit. Tert., II, 86. — Potarium cantharum dextra gessit. Arnob, V, 1213. — Debellator ferocitatis Acdestiæ. Arnob., V, 1091, 1104. — Inferos nosse expetit. *id.*, V, 1140, 1141, 1142 — Ex fici arbore panem fecit, *id.*, V, 1140 1141. — 1142. Liber Cretensis, Liber Thebanus. Firmic. Matern., XII, 995. — Liber Eleutherius. Arnob., V, 1209. — Ejus et Prosumni historia, *id.*, V, 1141, 1142, 1443 *seq.* — A Titanibus membratim discerptus est, *id.*, V, 770. — Illius simulacro bestiæ applicatæ. Tert., I, 341. — Laurea corona cinctus. Tert. II, 86. — A senatu rejectus ex omni Italia, *id.*, I, 304 *seq.*, 575. — Liberi mysteriis in publico discumbebant ethnici, *id.*, I, 492. — Nolebant Christiani iis interesse, *ibid.*, — Liber cum Cerere seminibus præponitur. S. Aug., XLI, 207, — Liberalia ludi. Tert., I, 636, 643. — Liberi sacra quam turpia. S. Aug,, XLI, 210, 214. — Liberum paucorum sacratorum oculis commitendum putant pagani *id.*, XXXIII, 85.

Liber deus qui præest conceptui, alius a Baccho. — S. Aug., XLI, 795.

Libera dea ab ethnicis culta. Lact., VI, 164. — De illa variæ opiniones, *ibid.*, et 896. — Pro luna colitur. Firmic. Mat., XII, 999.

Liburnus deus. — Arnob., V, 1018.

Lima, dea. — Arnob., V, 1018.

Limi dii curatores obliquitatum. — Arnob., 1019.

Limintius deus liminum. Arnob., V, 750, 1018, 1022; S. Aug., XLI, 119, 184.

Lucina dea quæ partum producit ad *lucem.* — Tert., II, 713. — Lucina dea a parturientibus invocata. S. Aug., XLI, 122. — Parturientibus præfecta, *id.*, XLI, 128; S. Isidor., LXXXII, 320.

Lucrii dii. — Arnob., V, 1018.

Luna dea sub Isidis nomine culta ab Ægyptiis. Lact., VI, 235. Luna dea adamavit Endymionem. Arnob., V, 1059. — Femina est paganis, *id.*, V, 1182. — Redintegrat seipsam *id.*, V, 1182. — Huic quare taurus immolatus. Lact., VI, 238. — De ea variæ philosophorum opiniones, *id.*, VI, 354.

Lunus deus a quibus cultus. — Lactant., VII, 576.

Lupa. Romuli nutrix divinis affecta honoribus. — Lact., VII, 216. — Qænam fuerit, *id.*, VII, 903. — De varietate auctorum circa ejus nomen et festorum ipsius. Lact., VII, 904. — Utrum in figuranda illa exemplum ab Atheniensibus Romani sumpserint, *ibid.*,

Luperca dea. — Arnob., V, 1009.

M

Magna Mater accita ex Phrygia. Arnob. , V, 1283. — Diluvio et Deucalione posterior, *id.*, V, 1089. — Ex lapidibus quos Deucalion et Pyrrha jactarunt, nata est. Arnob., V, 1089. — Quando Romæ coli cœperit. Arnob.,V, 929. — Turrito cum capite fungitur. Arnob., V, 1113. — Cum infulis saltatur. Arnob., V., 1073.

Maia. — Arnob., V, 924. — Mater Mercurii. Arnob., V, 760.

Majumæ. Utrum festa ejus eadem fuerint cum festis floralibus. — Lact., VI, 905. — Ubinam celebrarentur,*ibid.*

Mallum Amphilochi oraculum babebat. — Tertull., II, 730.

Manes sanguine humano placantur. — Lact., VI, 581. — Manes dii existimati sunt a paganis omnes mortui. S. Aug., XLI, 253. — Et animæ hominum quorum merita incerta sunt, *id.*, XLI, 265. — S. Isidorus, LXXXII, 325.

Mania dea mater Larum — Arnob., V, 999.

Manturna. — S. Aug., XLI, 188.

Mars deus belli. — S. Aug., XLI, 206. — S. Isidor., LXXXII, 319. — Mars trigonius. Tertull., II, 266. — Thraciæ finibus procreatus. Arnob., 1050. — Belli potestatem habet. Arnob., V, 973. — Effector mortium. S. Aug., XLI, 196. — Sub militis forma figuratus. Tert., I, 574. — Mars homicidii reus absolvitur. Arnob., V. 1050-1051; S. Aug., XLI, 567. — Lactant., VI, 161. — Hæret in laqueis involutus. Arnob., V, 1050-1051. — Mars vinctus et in vinculis pene consumptus. Tertull., I. 351, 375. — Mars adulter. Lactant., VI, 161. — Idem qui Hessus apud Gallos. Lact., VI, 229. — Mars et Vulcanus inimici. S. Aug., XLI, 712, — Spartanus. Arnob., V, 1050. — Martis sidus. S. Aug., XLI, 206. — Marti canes et asini immolantur. Arnob., V, 1050.

Matuta dea, Melicertis mater. S. Aug., XLI, 572. — Præfecta frumentis maturescentibus *id.*, XLI, 118.

Maximi cœlites. — Arnob., V. 746.

Medea. S Aug., XXXVI. 1191; XLI, 601. — Medea volans. *id.*, XXXII. 687, 898.

Mellona sive Mellonia dea. Arnob., V, 1016, 1017, 1024.— Mellona dea Mellias curam habens. S. Aug., XLI, 140.

Memoria Jovis uxor. Arnob., V, 988.

Mens dea Jovis filia, privigna Junonis Lucinæ. S. Aug., XLI, 195. — Mensæ deæ officium, *id.*, XLI, 195. — Mena menstruis feminarum præfecta. S. Aug., *id.*, XLI, 122.

Mena dea. — S. Aug., XLI, 128, 196. — Mentis filia Minerva. Arnob., V, 981, 989.

Mercurius. Commodian. Afer, V, 207; S. Isidorus, LXXXII, 314. — Mercurius primus litteras enarravit. Tertull., II, 87. — Inventor litterarum, *id.*, I, 616. — Primæ vestis auctor, *id.*, II, 1039. — In calvitio pennatulus, in caduco ignitulus, *id.*, I, 576. — Ab histrionibus repræsentatus gladiatores mortuos cauterio examinans, *id.*, 382. — Oviculam digublavit, *id.*, II, 1038. — Mercurius Cyllenius dictus. Arnob., V, 983. — Gnatus Maiæ, *id.*, V, 1188. — Ore facundus, *id.*,1043. — Glaber, *id.*, V, 1188, Petasatus, *id.*, V, 1188. — Gestator colubrarum. *id.*, V. 1843. — Quasi quidam Medicurrius, *id.*, V, 983. — Non est deus, *id.*, V, 983. — Fur est, *id.*, V, 1048. — Nundinarum mercium commerciorumque mutator, *id.*, V, 983. — Pugilatibus et luctationibus præest. Arnob., V, 969. — Mercurius nepos Atlantis ex Maia filia quo tempore fuerit. Arnob., V, 965; S. Aug. XLI, 565, 599. — Quare in deorum numerum relatus, *id.*, XLI, 565. — Mercurius appellatur nuntius, *id.*, XLI, 205. — Mercurius quasi medius currens, *id.*, V, 205. — Mercurius mortalis fuit, *id.*, XLI. 542. — Cur alatus pingatur, *id.*, XLI, 205. — Mercurii officia, *id.*, XLI, 205. — Mercurius litterarum repertor dicitur, *id.*, XXXV, II, 49. — Eloquentiæ præerat XLI, 128. — Mercibus. *id.*, 205. — Sepultura Mercurii in civitate Hermopoli. *id.*, XLI, 254. — Mercurius avus Trismegisti, *id.*, XLI, 254, 299.

Mercurii quinque. Arnob., V, 1028.

Mercurius Trismegistus, magister omnium physicorum. Tert., II, 567. — Mercurius Trismegistus, nepos Mercurii majoris, *id.*, XLI, 259, 579. — Non præcedit tempore patriarchas, neque ipsum Moysen, *id.*, XLI, 599.

Mercurius Ægypti, Tert., II, 705.

Mercurius Gallorum. Tertull., II. 136. — Grandiores personas immolabant ei, *id.*, I, 316.

Metellus deum Alburnum invenit. Tertull., II, 266.

Metempsychosis quid. Tert.,II, 711. — Metempsychosis opinio a quibus propagata. Lact., VI, 405. — Ejus origo, *ibid.* — Solide refutatur. Tertull., II, 697. 711.

Midas ingentes aures suas Sileno tradidit. Tert., II, 649. — Midæ rosetum, *id.*, II, 98, 1036.

Minerva, Græce Ἀθηνᾶ S. Aug., XLI, 566. — Minerva e Jovis cerebro nata. Arnob., V, 924, 980, 1032. — Quare. S. Aug., XLI, 120, 566. — Quasi quædam Meminerva, *id.*, V, 980. — Memoria, *id.*, V, 980. — Minervam vel summum æthera, vel lunam esse dixerunt. S. Aug., XLI, 207. — Minervam idæas intelligi vult Varro, *id.* 218. — Minerva quo tempore vixerit, quare Tritonia dicta et in deorum numerum relata, *id.*, XLI, 566. — Minerva armorum ei artium dea. Tert., II, 94. — Artibus et ingeniis præposita. S. Aug, XLI, 128, 207. — Prima navem molita est. Tert., II, 87. — Inventrix oleæ. Arnob., V, 964. — Textrinæ artis. Tert., II, 1039 : Arnob., V, 964 ; Lact., VI. 214. — Quam absurde ob oleæ inventionem ab ethinicis facta dea. Tert.. I, 334.. — Pallas appellata. Arnob., V, 1053. — Armata, *id.*, V. 1030. — Eademque et Inna. Arnob., V. 980. · Luminis ministra, *id.*, V. 1032. — Creditur virgo vitula. Arnob., V. 1245. — Minervæ virginitas suspecta. Lact., VI, 208. — Ab Ægyptiis quo nomine appellata. *id.*, VI, 214. An eadem eum Noema Lanochi filia, *ibid.*— Ejus et Junonis judicium. Tertull., I, 359. — Coryphasiæ occidit patrem. Arnob., V, 1030. — Minerva ubi culta. Tert., VI, 195. — De ea auctores quinam consulendi *ibid.* — Cum urbem Athenas moliretur, nihil aliud quam regionis naturam prospexit ac optima ingenia pollicita est. Tert., II, 683. — Urbem suam a Xerxe non defendit. Tert., I, 607. — Minervæ ludos instituit rex Erichtonius. S. Aug., XLI, 569. — Minervæ ludorum præmium, oleum, *id.*, XLI, 569. — Erichtonium cum Dracone cista inclusum Cecropidis filiabus quare commendaverit. Lact., VI, 208. Trulla Minervæ. Tert., I, 344. — Minervæ quinque. Arnob., V, 1033. Firmicus Maternus, XII, 1018. — Earum inter se certamen de dignitate nominis. Arnob., V, 1033, 1034.

Minervium. Arnob., V, 1033, 1175.

Minos. Minois et Rhadamanthi tribunal et judicium, a Platone et a poetis decantatum. Tertull., I, 415. — Minois astutia in religione. Lactant., VI, 243. — An fuerit Jovis filius. *ibid.* — Unus inferorum judex, *id.*, VI, 804. — Minos, Xanthi filius ex Europa, *id.*, XLI, 569.

N

O

P

T

Auctores de rebus in hocce indice tractatis in primis consulendi :

TERTULLIANUS tractat de diis et mythis paganismi et eos confutat. T. I, 11.

MARCUS MINUTIUS Felix, orator, apologeta, in libro cui titulus : *Octavius*. T. III,

S. CYPRIANUS, episcopus Carthaginiensis, Ecclesiæ doctor. T. IV, 543, 563 (præsertim).

COMMODIANUS AFER, poeta. Tom. V.

ARNOBIUS, rhetor, t. V.

LACTANTIUS, rhetor, apologeta, cognomine Cicero Christianus. T. VI, VII.

JULIUS FIRMICUS MATERNUS. T. XII.

PAULUS OROSIUS, presbyter Hispanus, historicus apologeticus, XXXI.

S. AUGUSTINUS passim, et præsertim in libro *De civitate Dei*. T. LXI.

S. PAULINUS, Nolanus episcopus, poeta. T. XLI.

SALVIANUS, presbyter Massiliensis, apologeta in libro cui titulus *De gubernatione Dei*. LIII.

LVIII.

INDEX

DE PLACITIS VETERUM PHILOSOPHORUM QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA,

ORDINE RERUM DIGESTUS ALPHABETICO

MONITUM.

In hoc Indice, recensemus omnes veterum philosophorum errores quos Patres in scriptis vel memorarunt vel impugnarunt; et, ut faciliorem simul et utiliorem lectori viam præbeamus, varias res vel materias, circa quas erravere philosophi, ad ordinem alphabeticum revocamus, volumen tantum Romano et columnas Arabico numero indicantes.

LIX.

INDEX NOMINATIVUS

VETERUM PHILOSOPHORUM,

QUORUM ERRORES SCRIPTIS IMPUGNAVERE PATRES, ORDINE ALPHABETICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

In hoc Indice varias veterum philosophorum sententias summatim revocantes juxta nominum ordinem alphabeticum, numeris tum tomi Patrologiæ tum columnarum vel paginarum indicamus locos in quibus Patres illas scriptis refellerunt, et quos sic lector facile reperiet.

LX.

INDEX OBJECTIONUM

TUM VULGARIUM TUM SCIENTIFICARUM, QUIBUS GENTILES PHILOSOPHI ET HÆRETICI CHRISTIANAM IMPUGNARUNT RELIGIONEM.

ET QUAS SS. PATRES SCRIPTIS DEBELLARE CONATI SUNT, ORDINE RERUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice varias adversus Christi religionem paganorum, philosophorum et hæreticorum, colligimus objectiones, quas ad formam revocamus syllogisticam, quamvis aliter se habeant in Patrologia. Hanc methodum elegimus tam brevitati operis quam lectoris utilitati consulentes ; et exposita objectione, indicamus tantum responsiones quæ tunc facile reperientur.

ABRAHAM.

OBJ. Abraham multis videtur vituperandus atque condemnandus quod mentitus est Saram esse sororem. — RESP. Tertullian., I, 1319 ; S. Ambros., XIV, 462, 463 ; S. August., XXXIV, 565 ; XLII, 422, 423.

OBJ. Abraham, de ancilla filium suscipiens, adulterium commisit, siquidem de hoc a multis objurgatur. — RESP. S. Ambros., XIV, 428, 429, 430 ; S. August., XLI 503 ; XLIV, 656, 657, 658.

OBJ. Abrahamo promittitur terra Chanaam in æternum ; quod falsum, siquidem, nunquam adimpletum fuit. — RESP. S. August., XLI, 504 ; XXXIV, 557, 558, 559,

OBJ. Abraham uxorem suam ad concubitum duobus regibus venditasse contendit Faustus ; quod excusari nequit ; ergo culpabilis fuit Abraham. — RESP. S. August., XL, 166 ; XLII, 420, 421.

OBJ. Falso promittitur Abrahamo posteritas sicut arena maris et stellæ cœli, siquidem Judæa admodum parva fuit et populus Hebræus exiguus et parum numerosus fuit. — RESP. S. August., XXXIV, 556 ; XLI, 500, 525.

ABSOLUTIO

OBJ. Absolutio nunquam differenda est, siquidem semper adest pœnitentibus periculum mortis ; attamen differtur sæpe sæpius. — RESP. Robert. Pullus, CLXXXVI, 909, 910, 1098, 1099.

OBJ. Absolutiones episcoporum generales et sacerdotum, v, g. in consecrationibus ecclesiarum vel in capite Cinerum aut feria quinta majoris hebdomadis nihil valent, quia nonnisi privatæ solvunt a peccatis. — RESP. Alanus de Insulis, CCX, 386, 387,

ABSTINENTIA.

OBJ. Contendunt quidam abstinentiam monachorum non fuisse tantam quanta asseritur a nonnullis auctoribus, utpote nimis dura et impossibilis. — RESP. Rufin., XXI, 449, 450.

OBJ. Abstinentia carnium non videtur admittenda, quia in Scripturis nedum præcipiatur, damnatur. RESP. Salvian., LIII, 193, 194 .

ACCEPTIO.

OBJ. Acceptionem personarum facit Deus quando uni dat gratiam, et alteri negat ; ergo agnoscenda est in Deo personarum acceptio ; quod tamen damnatur in multis Scripturarum textibus. — RESP. S. August., XLIV, 580, 581 ; XXXIII, 585, 386.

OBJ. Deus est acceptor personarum, siquidem alium salvat, et alium damnat. — RESP. S. Fulgent., LXV, 418.

OBJ. Quod vitanda sit personarum quarumdam acceptio conceditur ; sed jure et merito contendi potest eam esse licitam erga divites et nobiles, ut quandoque fit in Ecclesia. — RESP. S. Bernard., CLXXXII, 757, 758, 774, 775

ACCIDENTIA.

OBJ. Absurdum est dicere accidentia Eucharistiæ esse sine subjecto, quia illud est contra rerum essentiam. — RESP. Petrus Pictav., CCXI, 1247, 1248.

ACCUSATORES.

OBJ. Accusatores pastorum semper et benigne admittendi sunt, quia quam citissime detegenda est horum improbitas, ne aliis noceat. — RESP. Petrus Cantor, CCV, 475, 476.

ACTIBUS.

OBJ. Actibus tribuendum est totum meritum nostrum ; porro contemplationi nihil inest actus et operis ; ergo inutilis. — RESP. S. Bernard., CLXXXIII, 1024, 1053, 1055.

OBJ. Dici nequit quod omnes actus ex fine aut intentione boni vel mali sint, quia sunt actus qui bonitatem aut malitiam habent intrinsecam. — RESP. Petr. Pictaviens, CCXI, 1001.

ADAMUS.

OBJ. Culpabilis non est Adamus ob culpam quam in paradiso commisit, quia soli Deo attribuenda videtur, cum cesserit homini liberum voluntatis arbitrium quo male eum usurum esse præviderat. — RESP. Tertull., II, 290, 291.

OBJ. Credendum non est Adamum et Evam de immortalitate excidisse ob transgressionem præcepti divini levissimi momenti, cum levi culpæ gravis pœna juste infligi nequeat. — RESP. Tertull., II, 272, 599.

OBJ. Adamus debuisset a Deo obtinere veniam culpæ suæ, siquidem seductionem ingenue confessus est. — RESP. Tertull., II, 286.

OBJ. Adamus mortalis, ex constitutione creatus fuit ; mors ergo illi erat naturalis, et non est pœna peccati, — RESP. Lactant., VI, 323, 324, 931, 932.

OBJ. Circa culpam Adami errant catholici, dum contendunt se per Christum recuperare quod perdidere per Adamum ; nam hoc intelligi nequit. — RESP. Firmicus Maternus, XII, 1037, 1038.

OBJ. Adamus non fuit creatus bonus et rectus ; alioquin talis permansisset et non peccasset. – RESP. S. August., XLV, 1537, XL, 336 ; XXXVIII, 172 ; XLIV, 247, 248.

secutionis ejus tempus omnibus incertum est et ignotum. — Resp. S. August., XLI, 616, 677, 678.

Obj. Dicitur quod Judæi in Antichristum credituri sint, posquam in Christum credere noluerunt; illud absurdum est, siquidem mala ipsius opera eum manifestum faciunt. — Resp. S. Ambros., XIV, 1100, 1101.

APOSTOLI.

Obj. Apostoli non sunt credendi quia apostolici viri contrariam docuerunt doctrinam. — Resp. Tertull., II, 34, 45, 363.

Obj. Apostoli diversa inter se prædicarunt; ergo non sunt credendi. — Resp. Tertull., II, 37.

Obj. Suspicanda est apostolorum doctrina, quia quædam palam et universis, secreto et paucis quædam demandarunt. — Resp. Tertull., II, 37, 38.

Obj. Apostoli reprehensibiles sunt, quod mulieres secum ducerent. — Resp. Tertull., II, 490.

Obj. Dubitandum est an baptizati fuerint apostoli, cum de illorum baptismate silet Scriptura; atque tamen hoc illis ut cæteris, necessarium erat ad salutem. — Resp. Tertull., I, 1213.

APPARITIONES.

Obj. Contendunt quidam nullas nunquam fuisse Dei ipsiusmet apparitiones, quia, juxta illos, eæ quæ referuntur in dubium revocari possunt. — Resp. S. Leo, LV, 1328, 1329.

Obj. Dei ipsiusmet apparitio Patribus in Veteri Testamento facta, credenda non est, siquidem, juxta quosdam, apparuerunt tantum angeli aut sancti. — Resp. S. August., XLII, 140, 853, 856.

ARBITRIUM.

Obj. De exsistentia liberi arbitrii multum controvertitur; ergo, etc. — Resp. S. Hieronymus, XXVI, 401, 402.

Obj. Arbitrii libertas non est homini in utramque partem concessa, quia quandoque, ut ait Apostolus, vitare non potest homo malum quod non vult, nec facere bonum quod vult. — Resp. Tertull., II, 292, 916; S. Cyprianus, IV, 507, 760; S. Hieronym., XXX, 286, 575.

Obj. Si exsistat liberum arbitrium, amovenda est gratia Dei, quia hæc duo consociari non possunt. — Resp. S. Hieronym., XXIV, 745, 796; XXVI, 401; S. August., XL, 282; XLIV, 241, 342.

Obj. Falso dicitur quod gratia sit præveniens, liberum vero arbitrium subsequens, quia sic adimeretur liberum arbitrium. — Resp. S. Gregorius, LXXVI, 298, 809.

Obj. Vel liberum arbitrium vel gratia e medio tollenda sunt, quia se invicem tollunt. — Resp. Raban., CVIII, 1204, 1205; CXI, 885.

Obj. Non exsistit liberum arbitrium siquidem per Adæ peccatum omnino sublatum est; atqui. — Resp. S. Augustin., XXXIV, 133, 1268, 1275; XLI, 149; XLII, 451, 540; XLIV, 552, 564, 567.

Obj. De libero arbitrio prorsus dubitandum est, quia alii plus, alii minus ei tribuunt. — Resp. S. August., XXXVIII, 85, 877, 1268; XLIV, 373, 374, 441, 570, 879, 880, 885; XLV, 1290, 1520.

Obj. Adhuc objicitur quod liberum arbitrium conciliari nequat cum gratia, siquidem illud tollunt qui gratiam prædicant. — Resp. S. August., XXXIII, 677, 974, 987; XXXIV, 156; XXXV, 2071; XXXVI, 208; XXXVIII, 903; XLIV, 233, 265, 383; XLV, 1110, 1115, 1298.

Obj. Liberum arbitrium non est in omnibus, siquidem illud amittit homo, cum spiritu Dei agitur, et cum diabolo voluntarie se dedit. — Resp. S. Prosper, LI, 654, 655.

Obj. Nemo potest liberum arbitrium, per se habere, quia ejus principia et profectus, et perseverantia in bonis usque in finem dona Dei sunt. — Resp. S. Prosp., LI, 264.

Obj. Post gratiam liberum arbitrium non manet in natura; ergo qui gratiam habet, liberum arbitrium non habet. — Resp. S. Prosp., LI, 264, 265.

Obj. Post gratiam non remanet liberum arbitrium, siquidem destruitur quando omnia ad Deum referuntur. — Resp. S. Prosper, LI, 983, 984.

Obj. Nemo sine gratia libero arbitrio bene utitur; ergo gratia liberum arbitrium tollit. — Resp. S. Prosp., LI, 209, 210, 685, 686.

Obj. Non habet omnis homo libertatem arbitrii siquidem constat quosdam esse homines, qui in malum inviti et quasi coacti protrahuntur. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 490, 491, 493, 494, 496.

ARIANI.

Obj. Arianorum doctrina olim longe lateque diffusa est, siquidem, ex S. Hieronymo universus orbis miratus est se esse Arianum; porro quod fuit olim, potest esse et nunc, vel hæc fuit prima fides, ergo et nunc debet remanere; ergo Ariani non sunt hæretici. — Resp. Lactant., VI, 542, 543.

Obj. Arius asserit Christum ante B. Mariam et ante sæcula exstare; porro hoc videtur catholicum dogma, ergo. — Resp. S. Hilarius, X, 716, 204.

Obj. Hæretici essent Ariani quia contendunt Christum genitum et creatum esse, non esse sempiternum, nec omnipotentem, nec summe bonum, nec sapientem, nec scientem diem judicii: porro hæc constant ex Scripturis; ergo. — S. Ambros., XVI, 562, 685, 840, 841, 941, 1045, 1046.

Obj. Ariani docent Filium et Spiritum sanctum esse Patre minores, utpote ei subjectos et ab illo missos: porro hoc constat ex Scripturis; ergo. — Resp. S. Fulgentius, LXV, 369, 370, 814, 815.

Obj. Ariani subscripserunt concilio Nicæno; ergo non sunt hæretici. — Resp. Cassiodorus, LXIX, 924, 926.

ASINUS.

Obj. Christiani olim objurgabantur a paganis quod adorarent caput et superficiem asini; porro hoc ridiculosum. — Resp. Tertull., I, 364, 372, 579.

Obj. Irrident quidam cum legant asinam loqui adversus Balaam; ergo ista locutio est fabulosa. — Resp. S. Cyprian., IV, 664, 665.

ATOMI.

Obj. Admittendum est systema atomorum, quod sint rerum principia, hoc est quod ex illorum concursu, siquidem Epicurus optime probat eorum originem, fortuito et innumerabiles mundi et animantia, et animæ, etc. fieri cœperunt. — Resp. Lactant., VI, 401; S. Augustin., XLI, 230; XXXIII, 444, 445.

AZIMUS.

Obj. Azymum panem merito improbant atque rejiciunt Græci in conficienda Eucharistia, quia non est proprie et vere panis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 541, 542, 543.

BAPTISMUS.

Obj. Non legitur in traditione quandonam Christus baptismum instituerit; ergo de illius exsistentia dubitare possumus. Resp. — Lact., VII, 616, 617.

Obj. Baptismus olim non dabatur infantibus; ergo nec hodie dari debet. — Resp. S. Cyprian., III, 1015, 1018; IV, 473.

Obj. Parvuli non sunt baptizandi ob peccatum originale, nec propter vitam æternam, sed tantum propter regnum cœlorum, ut aiunt Pelagiani: quod tamen rejiciunt Catholici. — Resp. S. August., XXXIII, 761, 763; XXXVIII, 1336; XLIV, 142, 146, 377, 385, 394, 395.

Obj. Multi, etiam Christiani, non credunt quod infantes sine baptismo mortui damnentur, quia, inquiunt, hoc injustum esset. Nam et ipsi non sunt adeo culpabiles ut tale supplicium mereantur. — Resp. S. August., XLIV, 188, 189, 481, 505, 1330.

Obj. Parvuli sine baptismo mortui damnationem non habebunt, quia, juxta plures, in medio quodam loco erunt, ubi beate vivant. — Resp. S. Leo, LVI, 486, 497, 498.

Obj. Baptismus et circumcisio nihil differunt, siquidem ambo peccatum originale auferunt: ille in nova lege, et hæc in veteri lege; detur ergo ratio discrepantiæ. — Resp. Hugo a S. Victore, CLXXV, 885, 886.

BEATITUDO.

Obj. Beatitudinem reponunt philosophi aut in non dolendo, aut in voluptate, aut in honestate, aut in bonis corporis, et Catholici in solo Deo, quibus credendum? — Resp. S. Ambros., XVI, 103, 104.

Obj. Beatitudinem tantum in altera vita ponendam esse negant plurimi, quia, inquiunt, in hoc mundo inveniri potest. — Resp. S. Ambrosius, XVII, 678, 679.

Obj. Beatitudo in voluptate, juxta Aristippum; in animi virtute juxta Antisthenem; in bonis gulæ vel fortunæ, juxta alios, erga non in solo Deo consistit beatitudo. — Resp. S. August., XLI, 601; XLII, 101, 549, 551; XLIV, 852.

Obj. Immerito dicitur quod beati esse non possumus in hoc mundo, quia potentes et divites vere sunt beati. — Resp. Philippus de Harveng, CCIII, 310, 311, 349, 450.

BELLUÆ.

Obj. Belluæ habent intelligentiam, ac futuri providentiam; porro nihil amplius habet homo, et quidam non

Obj. Christus merus fuit homo excellens, ut volunt philosophi, vel, ut placet aliis, sanctus, ut Abraham, Moyses, etc., nec ut Deus habendus est. — **Resp.** S. Gregorius, LXXV, 87, 88; LXXXVI, 83; LXXIX, 66, 67.

Obj. Christus non est filius unicus Mariæ B. Virginis, siquidem illius primogenitus appellatur. — **Resp.** S. Bruno. CLXX, 76, 77.

Obj. Christus non fuit a conceptione plenus gratiæ et veritatis, siquidem, sapientia et ætate proficiebat, ex Scripturis. — **Resp.** Hugo a S. Victore, CLXXVI, 73, 74.

Obj. Christi corpus consecrari deberet in pane fermentato, ut fit apud Græcos; nam hæc discrepantia displicet omnibus. — **Resp.** Algerus, CLXXX, 827.

Obj. Ratio non est cur panis in corpus et vinum in sanguinem consecrentur, siquidem Christus in utraque specie continetur. — **Resp.** Algerus, CLXXX, 825.

Obj. Christus, nequidem angelis æqualis est, siquidem paulo ab eis minoratus est, ex Scriptura. — **Resp.** Petrus Lombardus, CXCII, 416, 417.

CIRCUMCISIO.

Obj. Semper durare debuisset circumcisio et nunquam cessare, quia gratiam et salutem Judæis dabat. — **Resp.** Tertull., II, 601, 602.

Obj. Immerito abolita est circumcisio, siquidem idem erat ac baptismus, hoc est peccatum originale purgabat et a morte æterna liberabat. — **Resp.** S. August., XXXIII 96, 309, 415; XXXVIII, 1548; XLI, 506; XLII, 309; XLIV, 450, 685, 720, 834; S. Gregorius, LXXV, 634; Ivo, CLXI, 80; Alanus, CCX, 256; Petrus Pictav., CCXI, 1140, 1441.

CŒNA.

Obj. Cœnæ Domini adesse possumus non jejuni, quia disciputi corpus et sanguinem Christi non acceperunt jejuni, et de hoc jejunio nihil definire audet S. Augustinus. — **Resp.** S. August., XXXII, 202, 203.

COLUMBA.

Obj. Spiritus sanctus dicitur in columba apparuisse; atque talis apparitio rejicienda videtur. — **Resp.** S. Aug., XL, 302; XXXIII, 747.

COMMUNIO.

Obj. Communio fieri debet sub utraque specie, quia sic olim fiebat, et nunc adhuc in usu est apud Græcos. — **Resp.** S. Anselmus, CLIX, 255, 256.

Obj. Comprobatur quod in acceptione corporis Christi in Missa, secerdos solum corpus Christi suscipit in susceptione panis et sanguinem solum in susceptione vini; ergo in communione fidelium sub sola specie panis, solum Christi corpus suscipitur; ergo mancum est sacramentum. — **Resp.** S. Anselm, CLIX, 255.

CONCUPISCENTIA.

Obj. Deus concupiscentiam nobis auferre debuisset, quia concupiscentiæ resistere non valemus, ut ait Apostolus, qui ipse facit quod non vult. — **Resp.** S. Aug., XXXVIII, 716; XLIV, 150, 433, 560, 679, 682, 815, 829, 835.

Obj. Concupiscentiis quidam resistere non valent, quia Deus concupiscentiis suis quosdam tradidit, ex Scriptura — **Resp.** S. Aug., XXXIV, 400, 829; XXXVIII, 391, 719, 816; XLIV, 793, 1343.

Obj. Nullatenus valent quidam concupiscientias suas vincere, siquidem justi ipsi eas penitus exstirpare non possunt. — **Resp.** S. Aug., XXXVIII, 189, 815, 820, 892.

CONFESSIO.

Obj. Publice esse facienda confessio, quia sic nos vehementius ad humilitatem provocaret, et cæteros ædificaret, ut in usu erat apud primos Christianos. — **Resp.** Tertull. 1, 1222.

Obj. Sufficit confessio Deo facta, et non externe sacerdoti; ergo sola retinenda. — **Resp.** S. Anselm., CLVIII, 866, 867, 877, 878, 1125, 1126: Adamus Scotus, CXCVIII, 168, 169, 175.

CONFIRMATIO.

Obj. Confirmationis sacramentum non admittunt hæretici, quia, juxta illos, non fuit a Christo institutum. — **Resp.** Alanus, CCX. 369, 370.

Obj. Confirmationis minister necessario non est episcopus, quia, juxta plures, fuit olim a sacerdotibus collata, — **Resp.** Alanus, CCL, 369, 370.

CONJUGIUM.

Obj. Conjugatis permittitur divortium facere fornicationis causa; ergo dimissa uxore fornicante, viro licitum esse debet alteram ducere; hoc consequens est quod ei licet dimittere fornicantem: attamen hoc Ecclesia prohibet. — **Resp.** S. August., XL, 100, 451, 452: Abælardus, CLXXVIII, 1546.

Obj. Verum non fuit conjugium inter Mariam Virginem et B. Josephum, siquidem non fuit corporum commistio. — **Resp.** Petr. Pictaviens., CCXI, 1256, 1257.

CONSTANTINUS MAGNUS

Obj. Falso dicitur Constantinum orbi justitiam sapientiam et pacem attulisse, siquidem Maxentio bellum injuste, impie et crudeliter intulit. — **Resp.** Lactant., VI, 116; VII, 261, 367.

Obj. In quibusdam historiis legitur crucem Constantino ostensam fuisse in cœlo, in qua vinceret: atqui illud est inventionis opus. — **Resp.** Lactantius, VII, 261, 262.

Obj. Constantinus immerito a Christianis ut sanctus habetur, quia multa in ejus vita vituperanda sunt. — **Resp.** S. Philastrius, XII, 1179, 1180.

CONTINENTIA.

Obj. Continentia conjugio non est anteponenda, quia votum castitatis societati non prodest, imo est ei nocivum. — **Resp.** Tertull., II, 486, 487, 905, 925, 931.

Obj. Antiquitus et ante adventum Christi insolita erat continentia; ergo non semper bona fuit. — **Resp.** S. Aug., XL, 435; XLIV, 422, 423.

Obj. Ut bona sit continentia, requiritur ut sit voluntaria et procedat ex libero arbitrio; atqui non ita fit, siquidem nemo potest esse continens, nisi Deus det, ex Scriptura. — **Resp.** S. August., XXXII, 729, 796; XL, 444, 445; XLIV, 297, 236, 886.

CONVERSIO.

Obj. Inquirenda non est conversio, siquidem viribus humanis obtineri non valet, sed ex solo Dei dono procedit, siquidem ait Scriptura: *Converte nos, Deus*, etc. — **Resp.** S. August., XXXIII, 591; XXXVI, 48, 51, 137; XXXVII, 119, 1073; XLIV, 169, 888.

Obj. Impossibilis est conversio, siquidem dicitur difficiliorem esse conversionem peccatorum, quam resurrectionem mortuorum. — **Resp.** S. August., XXXII, 751; XXXVII, 1123.

CONVICIUM.

Obj. Convicium pro convicio reddendum est, quia oculum pro oculo, dentem pro dente. — **Resp.** S. August., XXXIII, 136, ; XXXVII, 1185, 1434; XXXIX, 1584.

CORPUS.

Obj. Æterna beatitudo corporibus non erit, siquidem, juxta plures, non convenit quod corpora eamdem habeant felicitatem quam animæ. — **Resp.** S. Hilarius, IX, 763, 944, 945.

Obj. Sæpe dicitur quod corpus hominis ad imaginem Dei sit factum; atqui hoc videtur absurdum. — **Resp.** S. August., XL, 32; XLIV. 710.

Obj. Admittendum non videtur corpus futurum fuisse immortale et angelicam formam accepturum fuisse si non peccasset Adamus; hoc enim valde incertum est. — **Resp.** S. Aug., XXXIV, 283, 354; XL, 332; XLV, 200, 554, 355, 1599.

CRASTINUM.

Obj. Præceptum non cogitandi de crastino ad ignaviam et imprævisiones aut futuri incuriam hominem ducit; ergo rejiciendum. — **Resp.** S. August., XXXV, 1803; XL, 508, 509; XLII, 167.

CREATURA.

Obj. Deo simillima est creatura intelligens, illique omnino æqualis, quia ubique legitur et dicitur hominem esse alterum Deum, et factum omnino fuisse ad imaginem Dei. — Resp. Constantin., VIII, 437, 440,

Obj. Falsum videtur quod dicitur, Deum de nihilo fecisse omnia valde bona, quia juxta Manichæos, multæ creaturæ sunt malæ. — **Resp.** S. August., XXXII, 743; XXXVII, 1878; XLII, 538, 580, 607, 743; XLV, 1537.

Obj. Creaturæ omnes dici nequeunt utiles, quia sunt animalia infima, inutilia et noxia. — **Resp.** Alanus, CCX, 311, 312.

CRUX.

Obj. Crucis signum in fronte mera est superstitio, quia nulla lege præscribitur. — **Resp.** S. Cyprian., IV, 514, 515. 715, 716.

Obj. Si crucis signo esset aliqua virtus, et si per illud dæmones, ut dictum fuit, fugarentur, hoc evidentissime probari deberet; porro, etc.; ergo. — **Resp.** Lactant., VII, 210, 216, 314, 671; Rabanus Maur., CXII, 293, 294; S. Bernard., CLXXXIV, 749, 750.

CYPRIANUS (S.)

Obj. Vituperatur. S. Cyprianus quod acriores cum Ste-

ECCLESIA.

Obj. Ecclesiæ ministris in tempore persecutionis semper fugere licet, quia nemo tenetur periculo sese exponere. — Resp. Tert., II, 115, 144.

Obj. Falso sancta appellatur Ecclesia, quia multi sunt in ea improbi. — Resp. Tert., I, 1286.

Obj. Vera non est Ecclesia catholica, quia in ea frumentum cum zizania miscetur et confunditur. — Resp. S. Cypr., III, 791, 792; IV, 344, 345.

Obj. Sunt martyres extra Ecclesiam; ergo et salus extra Ecclesiam haberi potest. — Resp. S. Cyprianus, III, 783, 1224; IV, 511, 512.

Obj. Falso asseritur Ecclesiam unquam perituram, siquidem, juxta multos, jam mortua est vel saltem imminenti morti proxima. — Resp. S. Ambros., XVI, 466, 476, 477, 807, 879, 880; S. Hieronym., XXIII, 506.

Obj. Contemni et rejici potest Ecclesia, quin a Deo recedatur, siquidem Deus et Ecclesia duo sunt diversa, nec uno eodemque fundamento nituntur. — Resp. S. August., XXXV, 1998; XXXVI, 175, 223, 508; XXXVII, 1103, 1297, 1684; XXXVIII, 448; XXXIX, 1615; XL, 668.

Obj. Pelagiani et Cœlestini Ecclesiam hic esse debere sine macula probant; ergo de sinu Ecclesiæ ejiciendi sunt mali. — Resp. S. Aug., XXXIV, 336, 356, 998; XXXVIII, 981, 982, 1169.

Obj. A pluribus vituperatur Ecclesia, eo quod ad dominationem suam stabiliendam recurrat ad potestates sæculares. — Resp. S. Leo, XIV, 873, 874, 1040.

Obj. Immerito dicitur Ecclesiam Veteris et Novi Testamenti unam esse, siquidem diversa sunt illarum præcepta, diversa fides ac spes, et diversa sacramenta. — Resp. Hincmar., CXXV, 454, 455, 458, 459.

ECLIPSIS.

Obj. De celebre eclipsi in morte Christi visa tacent scriptores; ergo non admittenda. — Resp. Tertullian., I, 401.

ELECTI.

Obj. Rejicienda est electio bonorum et reprobatio cæterorum, quia sub justo Deo hoc inintelligibile est. — Resp. S. Aug., XXXV, 1831, 1851; XXXVIII, 177; XL, 121, 122, 127, 275.

Obj. Electio non supponit meritum, sed e contra præcedit omnia merita; ergo in intelligibilis. — Resp. S. Aug., XXXIII, 821, 822, 827, 887; XXXV, 1851, 1852, XXXVII, 1744; XL, 620; XLIV, 582, 924; XLV, 1133, 1140, 1142,

Obj. Si non ex meritis procedit electio; ergo personarum acceptor est Deus, et est, ut apparet ex Esau et Jacob. — Resp. S. Aug., XXXIII, 887; XXXVIII, 587; XLIV, 580, 987

ELEEMOSYNA.

Obj. Falso dicitur exiguam eleemosynam magnam habere remunerationem apud Deum, quia debet esse proportio præmium inter et donum. — Resp. S. Maxim., LVII, 818, 819.

Obj. Eleemosynæ prosunt illis qui eas faciunt ut impune peccare possint, quia omnia omnino peccata redimunt eleemosynæ. — Resp. S. Fulgent., LXV, 507, 508.

EPICURUS.

Obj. Nec mundus totus, nec anima hominis opus Dei sunt, siquidem, juxta Epicurum, ex atomis proveniunt. — Resp. Tertull., II, 703, 564, 653.

Obj. Admittendi sunt atomi Epicuri, quia apprime creationem rerum producunt. — Resp. S. August., XXXIII, 61, 445.

EPISCOPI.

Obj. Episcoporum electiones ex suffragiis populi fieri deberent, ut olim, juxta vetus axioma: Populus errare nescit. — Resp. S. Cyprian., III, 768, 769, 1025, 1026, 1027.

Obj. Contendunt nonnulli episcopatum non esse presbyterio majorem, quia non invenitur in Scripturis distinctio inter utrumque. — Resp. S. August., XXXIII, 290, 780, 784.

Obj. Episcopi non sunt presbyteris dissimiles, quia alias presbyteri dicti sunt. — Resp. Raban. Maurus, CXII, 597, 598.

Obj. Episcopi nulla tenentur obligatione erga reges, quia potestates utrorumque valde dissimiles sunt. — Resp. Hincmarus, CXXV, 739, 740.

EUCHARISTIA.

Obj. Eucharistia non admittenda videtur, quia panis non potest nec debet esse corpus Christi, sed tantum ejus figura et memoria passionis, et repugnat quod corpus Christi incorruptibile dentibus atteratur, et etiam a soricibus corrodatur. — Resp. Tertull., II, 348, 460, 461; uibertus, CLVI, 708, 709, 710; Anselmus, CLVIII, 910, 911, 915, 922; CLIX. 253, 254, 255.

Obj. Solum vinum in Eucharistia, vel solus panis offerendus est, quia in solo vino et in solo pane corpus et sanguis Christi pariter essent. — Resp. S. Cyprianus, IV, 383, 384, 385.

Obj. Eucharistia non est sacramentum præstantius quam erat manna, siquidem utrumque de cœlo datum est ad cibum hominum. — Resp. S. Ambrosius, XVI, 403, 404, 444.

Obj. A non jejunis accipi potest Eucharistia, siquidem discipuli primum non jejuni eam acceperunt. — Resp. S. August., XXXIII, 203, 204.

Obj. Eucharistia pro hominibus non constituta est, siquidem panis est angelorum. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 417, 418.

EVANGELISTÆ, EVANGELIUM.

Obj. Inspiratio divina evangelistarum a pluribus controvertitur. — Resp. S. Ambros., XV, 1531, 1554, 1555; XIV, 787.

Obj. Pluribus in locis inter se non concordant evangelistæ, ut in texenda Christi genealogia et in aliis; ergo non fuerunt inspirati. — Resp. S. Ambros., XV, 1587, 1830, 1833; S. August., XXXV, 1947; XXXVIII, 1117, 1130, 1135; XLII, 217, 515.

Obj. Evangelium rejiciunt quidam, quia non omnia narrat quæ prænuntiabant prophetiæ. — Resp. S. Leo, LIV, 312, 313, 314.

EXCÆCATIO.

Obj. Credendum non est quod in Scripturis legitur, scilicet Deum excæcasse unum et alterum illuminasse, quia talis agendi ratio esset a parte Dei injusta et omnino iniqua. — Resp. S. August., XXXV, 1777; XXXVI, 116, 790, 794; XLII, 389, 394.

EXORCISMUS.

Obj. Ad nihil valet exorcismus; ergo rejici debet. — Resp. S. Cyprianus, IV, 203, 204, 555, 559; III, 1151,

FEMINÆ.

Obj. In luxum feminarum, istæ non peccant quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Resp. Tertull., I, 1325; S. August., XLII, 438; XLV; 1551, 1552.

FIDES.

Obj. Non tantum valet fides quantum asseritur, siquidem sine operibus mortua est. — Resp. S. Hilarius, IX, 960, 961, 977, 978, 1040, 1041.

Obj. Fides in Christo dici non potest necessaria, quia in Veteri Testamento non habebatur, et tamen antiqui justi fide salvi facti sunt. — Resp. S. August., XXXVII 1396; XL, 287; XLIV, 249.

Obj. Fides in Christo non est necessaria, quia sine illa potest homo juste vivere, et quia fidei anteponenda sunt legis opera. — Resp. S. August., XXXVI, 257, 258, 261; XXVIII, 236; XL, 204, 621.

Obj. Dici non potest fidem esse donum Dei, alioquin nullatenus penderet ex libero arbitrio, et sic ille qui credere vellet, credere non posset; quod est absurdum. — Resp. S. August., XXXIII, 984, 987,; XXXV, 1778; XXXVIII, 787; XLIV, 209, 235, 976.

Obj. Fidei initium homini tribuunt quidam: ergo non a solo Deo est. — Resp. S. Prosper, LI, 116, 117, 313, 314, 376, 377, 389, 390, 671, 672, 968.

Obj. Ad salutem non requiritur ut fides operibus adjungatur, siquidem fides sola justificat, ex Scriptura. — Resp. Ildefonsus, XCVI, 189, 190.

Obj. Fidem non admittunt quidam quod, discussionem repellat et rationem, et quod rationabile proinde non sit credere quod non intelligimus. — Resp. S. Guibertus, CLVI, 24, 25, 353, 1153; S. Anselmus, CLVIII, 255, 256, 262, 263, 264.

FILIUS.

Obj. Filius Dei non est Patri coæqualis, siquidem, ex Scriptura, a Patre exivit. — Resp. Tertull., II. 161, 176, 183, 422, 802.

Obj. Filius non est ejusdem æternitatis ac Pater, quia de natura est ut filius sit patri posterior. — Resp. Tertull., II, 162, 176, 183, 422.

Obj. Plures dicti sunt filii Dei; ergo non unicus. — Resp. S. Hilar., X, 434, 435.

Obj. Filius Dei immerito dicitur primogenitus et unigenitus, quia hæc duo sibi adversantur. — Resp. S. Ambros., XVI, 549, 550.

Obj. Capere impossibile est quomodo Filium Pater genuerit. — Resp. Rufinus XXI, 341, 342

Obj. Filius Dei non est Patri similis, siquidem est tantum imago Patris. — Resp. S. August., XXXIV, 159; XXXV, 1819, XLII, 638, 691, 701, 774; 777, 780, 788, 818, 931.

LEX.

MARIA.

MARTYRES.

MATRIMONIUM.

MEDIATOR.

MELCHISEDECH.

MENDACIUM.

MERITA.

MINISTER.

MIRACULA.

MORS.

quia hoc omnino negatur, nam si hoc esset, hoc esset quia a peccato oriretur; atqui a peccato non oritur mors, siquidem mortem corporis, etiam peccante nullo, in paradiso futuram esse contendunt multi. — Resp. S. August., XL,, 387, 1585, 1586; XLV, 1112, 1181, 1222, 1596, 1683, 1604.

MOYSES.

Obj. Deo gratus non fuit Moyses, quia a Deo impetrare non potuit quod petiit. — Resp. S. Cyprian., IV, 481, 482.

Obj. Homicida est Moyses, quia factum ejus in Ægyptii cæde nullatenus justificare potest. — Resp. S. August., XXXIV, 597.

Obj. Falso dicitur Moysem Deum vidisse, siquidem per angelum Deus illi loquebatur et non per semetipsum. — Resp. S. August, XXXIII, 610, 611; XXXV, 1403, 1779; XXXVIII, 63, 64; XL, 622, 663; XLII, 811, 812.

Obj. Moysem ab æterna sanctorum societate alienatum fuisse putant plurimi, quia, juxta ipsos, graviter peccavit dubitatione, crudelitate et imprecatione. — Resp. S. August., XXXVII, 1267, 1802; XXXVIII, 553, 554; XXXIX, 1553; XLII, 325, 452.

Obj. De Moysis veracitate dubitandum est, quia in illius libris multa reperiuntur suspicanda aut valde dubia. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 635, 636, 652, 653, 654.

MUNDUS.

Obj. Credere nolunt multi mundum existere tantum a sex millibus annis, quia, inquiunt, ab æterno est mundus, aut saltem ignoratur initium ejus. — Resp. Tertullianus, I, 333; II, 609; S. Cyprianus, IV, 653, 654, 668, 669; Arnobius, V, 898. 899.

Obj. De mundi creatione et de ejus prærogativis dubitare possumus, quia innumeræ sunt circa hæc philosophorum opiniones. — Resp. Arnob., V, 823, 824, 898, 899.

Obj. Mundus non ex nihilo creatus est, siquidem a Deo ex materia præexsistente constitutus et ornatus est. — Resp. Zeno, XI, 389, 390, 391.

Ojb. Admittenda est mundi æternitas, quia contendunt plures eum nunquam periturum esse. — Resp. S. Hieronym., XXV, 502, 503.

Obj. Si mundum Deus creasset, pulchriorem et excellentiorem illum fecisset, ut suæ majestati convenientior esset mundus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1892; XLII, 182, 291, 319, 376, 718.

Obj. Pulchritudinem mundi non possumus admittere, quia nimis multa displicentia, imo et noxia, in illo reperiuntur. — Resp. S. August., XXXVIII, 438, 498, 1134; XLI, 335.

Obj. Bonus non est mundus, siquidem totus in maligno positus est. — Resp. Hugo, CLXXV, 554, 555.

Obj. Non creatus est a Deo summe bono mundus, quia totus malus est et reprobus, ex Scriptura, — Resp. Alanus CCX, 311, 312, 545, 546.

NECESSITAS.

Obj. Necessitate ad peccatum trahitur homo, siquidem Paulus ait, Non quod volo bonum, etc. — Resp. S. August., XLV, 118, 1299, 1393, 1398, 1490, 1492, 1500.

NIHIL.

Obj. Contendunt quidam philosophi quod de nihilo res non fecerit Deus, quia, inquiunt. de se ipso omnia fecit. — Resp. S. August , XLV, 1470, 1471.

NOE.

Obj. Quod solus Noe inventus fuerit justus inter cunctos homines, credere nolunt quidam, quia, inquiunt, etsi corrupta fuerit terra, usque eo tamen non venerat ejus corruptio, ut unus tantum inveniatur justus. — Resp. S. Cyprian., IV, 423, 424, 482; Philipp., CCIII, 853, 854.

Obj. Immerito dicitur quod Noe vineam plantaverat, siquidem Liberus illam sua manu sevit. — Resp. Lactant. VI, 327.

OBSTETRICES.

Obj. Obstetricibus Ægyptiacis benefacere Deus non debuisset, quia mentiendo Pharaoni et abstinendo se ab Hebræorum subversione vere peccaverunt, insuper mentitiæ sunt audacter et scienter. — Resp. Tertull., II, 417; Raban. Maurus, CVIII, 447.

OCCISIO.

Obj. Occidere licet alterum, volentem, petentem et vivere jam non volentem, quia tunc fit ei nulla injuria. — Resp. S. August., XXXIII, 940, 941.

Obj. Nemini nulloque in casu licet hominem occidere, quia vita hominis bonum est omnibus bonis præstantius. — Resp. Petrus Pictaviens., CCXI, 1150, 1151.

OPERA.

Obj. Si Deus, ut volunt Catholici, in homine operatur et velle et operari; ergo nulla est hominis operatio; ergo nullum est hominis arbitrium. — Resp. S. August., XXXV, 1775, 1778, 1783, 1784; XXXVIII, 850; XLIV, 918.

Obj. Non credendum est quod opera nostra bona esse nequeant sine fide aut sine gratia, quia quædam sunt opera ejus quæ intrinsecam habent bonitatem. — Resp. S. August., XXXIII, 853; XXXVIII, 32; XL, 111, 112, 204, 288, 323, 528; XLV, 1133, 1142.

Obj. Opera bona operantur quidam ex timore et non ex amore; ergo dantur bona opera sine fide, sine gratia, sine charitate.—Resp. S. August., XXXVI, 990; XXXVII, 1174; XXXVIII, 33, 792.

Obj. Ad bona opera non absolute requiritur gratia, siquidem opera legis hominem justificant, ex Scripturis. — Resp. S. August., XXXIII, 892; XXXV, 2117, 2118, 2137.

Obj. Infideles et impii ipsi aliqua operantur bona opera; ergo non requiritur gratia. — Resp. S. August., XLIV, 230, 754.

ORATIO.

Obj. Non necessaria, nec utilis est oratio, siquidem Deus scit nostras necessitates et illis vult subvenire sine nostra oratione. — Resp. S. Hilarius, IX, 409, 538, 539, 568, 569, 785, 786.

Obj. Frequentem orationem a nobis non exigit Deus, siquidem nunquam nobis tale dedit præceptum. — Resp. S. Ambros., XIV, 351, 352; XV, 1473, 1474, 1720, 1721.

Obj. Nulla est orationis necessitas, quia scit Deus quid nobis sit necessarium. — Resp. S. August., XXXIII, 500; XLIV, 151, 317, 318, 376, 380, 381; XXXVIII, 379, 494.

Obj. Necessaria non est oratio, quia per vires proprias legem implere possumus, ac proinde stultum est orare ut faciamus quod in potestate habemus. — Resp. S. August., XXXIII, 595, 761, 763, 775; XXXVIII, 895; XLIV, 256, 531.

Obj. Impossibile jubetur in Scripturis, scilicet sine intermissione orare et nunquam deficere. —Resp. S. August., XXXIII, 500, 501; XXXVI, 404.

ORIGINALE PECCATUM.

Obj. Non exsistit peccatum originale, siquidem animæ singulis singulæ creantur puræ. — Resp. S. Augustin., XXXIII, 725.

Obj. Non exsistit peccatum originale, quia in veteri lege nullum erat remedium ad illius remissionem. — Resp. S. Maximus, LVII, 655, 656.

Obj. Falso dicitur peccatum originale transire a parentibus in sobolem per carnem, quia non in sola carne est peccatum. — Resp. Hugo, CLXXV, 460, 461.

Obj. Rejiciendum est peccatum originale, quia intelligi nequit quomodo et quare posteris imputetur, et quomodo in baptismo deleatur. —Resp. Hugo. CLXXV, 460, 461; CLXXVI, 299, 300, 301.

Obj. Peccatum originale non est ex voluntate propria, ergo non est peccatum. — Resp. Petr. Lombardus., CXCI, 162, 163.

PARADISUS.

Obj. Paradisus qui in Eden plantatus dicitur, nunquam exstitit, quia locus in quo fuit, nec designatus nec designari potest. — Resp. S. Aug., XXXIV, 378; XLIV, 398.

Obj. Non exsistit paradisus terrestris, siquidem quod de eo narrat Scriptura, de paradiso spirituali intelligendum est. — Resp. S. August., XLII, 394; XLV, 1089, 1310, 1328, 1332, 1408, 1599.

Obj. Ambigitur de paradiso quem latroni promisit Christus in cruce, quia non concipitur, quomodo die mortis Christi in paradiso cum ipso fuerit, siquidem tribus diebus in sepulcro remansit Christus. — Resp. S. August., XXXIII, 712, 833; XXXIV, 376, 377.

PARENTES.

Obj. Credere nolunt plurimi quod propter parentum peccata puniendi sint filii, quia argui posset justitia divina. — Resp. S. August., XXXIV, 755: XXXVII, 1437; XLII, 137, 138; XLIII, 633.

Obj. Honorandi non sunt parentes, quia Evangelium et ipse Christus eos habendos odio esse præcipiunt. — Resp. S. August., XXXII, 615, XXXIII, 1055; 1056; XXXIV, 1249; XLII, 136, 137, 138.

PARVULI.

Obj. Cum peccato originali non nascuntur parvuli quia alias jam Dei creatione mali essent, et a diabolo posside-

lictis nostris Deus veniam per pœnitentiam non spopondit. — Resp. Tertull., II, 785, 1001, 1233, 1240.

Obj. Non credendum Deum pœnitere, quia pœnitentiam, hoc est animi ægritudinem admittere nequit divinitas. — Resp. S. Aug., XXXVII, 1416, 1460, 1723; XXXVIII, 152; XL, 141; XLII, 539.

Obj. Nihil valet pœnitentia hodierna, quia longe minus severior est quam antiqua — Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 1086, 1087; 1106, 1107; Alanus, CCX, 292, 293, 296, 297.

PŒNITUDO.

Obj. Necessaria non est pœnitudo, siquidem pluribus aliis modis redimi possunt peccata, v. g. precibus, bonis operibus, sufferentia pœnarum. — Resp. S. Ambros., XVI, 375, 376, 508, 509, 519, 520, 1161, 1162.

POTESTAS.

Obj. Potestas Romani Pontificis non debet esse pontificia simul et regalis, quia inter se pugnant et non fuerunt semper conjunctæ. — Resp. S. Leo, LV, 625, 626, 627, 653, 654, 659, 666.

Obj. Immerito dicitur potestatem diaboli imminutam esse post Christi mortem, quia nunc quantam ac olim habet diabolus potestatem. — Resp. Hugo, CLXXV, 457, 458.

Obj. Non toti Trinitati tribuenda est potestas, siquidem soli Patri competit, dum sapientia Filio, et bonitas Spiritui sancto ascribitur. — Resp. Hugo, CLXXVI, 227, 228.

PRÆDESTINATIO.

Obj. Rejicienda est prædestinatio, quia liberum tollit arbitrium et facit Deum injustum. — Resp. S. August., XXXIII, 639, 883; XLII, 614, 615; XLIV, 792, 975; XLV, 1132.

Obj. Admitti non potest prædestinatio, quia hominem in desperationem inducit. — Resp. S. August., XLV, 1019, 1031, 1032.

Obj. Qui prædestinationem admittunt, admittere debent Deum prædestinare ad malum faciendum, siquidem prædestinatio ad interitum nihil aliud est quam prædestinatio ad malum faciendum. — Resp. S. Aug., XLV, 155, 156, 166, 172, 173.

Obj. Circa bonum aut malum non liber homo, quia prædestinatio et præscientia Dei unumquemque hominem compellunt vel ad bene vel ad male agendum. — Resp. S. Aug., XLV, 375, 376.

PRÆSCIENTIA.

Obj. Non admittenda est Dei præscientia, quia illam non pauci negant. — Resp. Tert., II, 290, 293.

Obj. Neganda est Dei præscientia, quia juxta quosdam certa et fixa in Deo esse non potest. — Resp. S. August., XXXII, 1276; XXXVI, 655; XXXVIII, 350, 351; XLI, 472.

Obj. E medio tollenda est Dei præscientia, quia Deum facit causam peccatorum atque injustum, hominique libertatem adimit. Resp. S. Aug., XXXII, 1276, 1279; XXXV, 1776; XLI, 149, 152, 153; XLIV, 478.

Obj. Omnino neganda est Dei præscientia, quia inutiles facit omnes leges, objurgationes, preces, exhortationes, etc. — Resp. S. Aug., XLI, 153; XLV, 1016.

Obj. Ad peccandum cogit Dei præscientia, siquidem necessario futurum est quod præscivit Deus. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 252, 253.

Obj. Præscitos malos creare non deberet Deus, quia creatio ista nullatenus bona dici potest. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 240, 243.

PROVIDENTIA.

Obj. Omnia fortuito fiunt; ergo non est Dei providentia. — Resp. S. Aug., XXXII, 588; XXXVII, 1946; XXXVIII, 118; XL, 98; XLI, 153.

Obj. Si res humanas curaret Dei providentia, nemo industria sua uti deberet, quia alioquin contra Dei providentiam ageret. — Resp. S. Aug., XL, 574, 575.

Obj. Dubitare possumus an Deus providentiam suam erga suos servos exerceat, quia plures justi videntur a Deo absolute derelicti et miseriis omnibus dimissi. — Resp. Petr. Chrysolog., LII, 629, 630, 644, 645.

Obj. Non est in hoc mundo providentia, quia cuncta aut casu fortuito aut sine ratione in illo reguntur. — Resp. S. Anselm., CLVIII, 222, 223, 856, 857.

Obj. Falli potest Dei providentia, quia potest homo aliter facere quam facit. — Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 712, 713.

Obj. Providentia Dei naturam rerum perimit, ac proinde liberum arbitrium tollit, siquidem series rerum mutari nequit. — Resp. Joan, Saresberiens., CXCIX, 443.

Obj. Necessitatem rebus imponit providentia, quia idem est ac scientia, præscientia, dispositio, prædestinatio, quibus certe contraire non valemus. — Resp. Joan. Saresb., CXCIX, 444.

PURGATORIUM.

Obj. Non exsistit purgatorium, quia post mortem duos tantum supersunt, paradisus et infernus. — Resp. S. Cypr., III, 786, 787.

Obj. Non est locus medius cœlum inter et infernum, nec ergo purgatorium. — Resp. S. Gregor., LXXVII, 141, 398.

Obj. Ignis non potest esse in purgatorio, alias purgatorium idem esset ac infernus. — Resp. S. Gregor., LXXVII, 394; S. Julian., XCVI, 483, 484; Raban. Maur., CVII, 773, 930, 931.

PYTHONISSA.

Obj. Credenda sunt Pythonissæ oracula, quia verissima ac certissima sunt. — Respond. S. Philastrius, XII, 1135, 1136.

REDEMPTIO.

Obj. Fieri potuisset redemptio per personam aut humanam aut angelicam; ergo non necessario requirebatur Dei ipsamet persona ad redemptionem peragendam. — Resp. S. Anselm., CLVIII, 365, 366, 377, 447, 448, 449.

Obj. Per mortem Christi fieri non debuisset nostra redemptio, siquidem solo ipsius verbo fieri potuisset. — Resp. Hugo, CLXXV, 457.

Obj. Convenientiori modo fieri potuisset redemptio; ergo immerito per mortem Christi facta est. — Resp. Hugo, CLXXV, 457, 458.

Obj. De resurrectione non summopere nec tantum laudandus est Christus, quia per alienum nos redimere potuisset. — Resp. S. Bernard., CLXXXIV, 733, 734

Obj. Non debuisset Christus ipse nos redimere, quia eligere potuisset modum alium convenientiorem. — Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 710, 711, 1022, 1023.

RELIGIO.

Obj. E medio tollienda est omnis religio, quia non est homini necessaria. — Resp. Lactant., VII, 97, 114, 115; VI, 376, 569, 536, 616, 617.

RELIQUIÆ.

Obj. Rejiciendæ sunt omnes reliquiæ quia semper aut fere semper falsæ sunt. — Resp. S. Gregor., LXXVII, 701. 702; Guibert., CLVI, 612, 622.

REPROBATIO.

Obj. Qui reprobatur, de injustitia Dei semper conqueri potest, quia a Deo semper quærendum est cur unus reprobetur, dum alter salvatur. — Resp. S. Aug., XXXIII, 822, 882, 860; XL, 120, 121, 122.

Obj. De iniquitate et crudelitate Dei semper conqueri potest reprobus, quia certe iniquus et crudelis est Deus qui creat reprobos quos damnandos fore præscivit. — Resp. S. Aug., XXXIII, 824, 825, 833, 860, 884.

RESURRECTIO.

Obj. Rejicienda est resurrectio, quia impossibilis omnino videtur; etenim requireretur ut Deus ex omnibus terræ partibus omnes vel minimas corporis partes congreget ac coadunet — Resp. S. Philastr., XII, 1118, 1119, 1171, 1176; S. Hilar., IX, 402, 403, 672, 673, 948, Zachæus, XX, 1091, 1092; S. Hieron., XXIII, 378, 379, XXIV, 675, 676; XXV, 443, 444; S. Aug., XXXVI, 786; XXXIX 1622, 1623, 1631; XL, 193, 309; XLI, 780, 781; S. Petr. Chrysolog., LII, 361, 362, 363, 364; S. Maxim., LVII, 623, 624; Dionys. Exig., LXVI, 393; S. Gregor., LXXI, 540, 865, 1149, 1151; LXXV, 738, 739; LXXVI, 1034, 1035.

Obj. Resurrectio corporum, nec in Scripturis nec in traditione evidenter demonstratur, ergo rejicienda. — Resp. S. Hieronym., XXIII, 385, 386, 387.

Obj. Non admittenda est vera et realis resurrectio, quia per phantasmata fieri poterit. — Resp. S. Hieronym., XXIII, 310, 311.

Obj. Immerito asseritur Christum esse resurrectionem nostram, quia ipse resurgere potuit quin alii resurgant. — Respond. Petrus Chrysologus, LII. 226, 227, 312, 313, 314.

Obj. Non omnes resurgent in novissimo die, quia illis qui in novissimo die vivent, in incorruptionem et immortalitatem sine reali morte immutabuntur. — Resp. S. Isid., LXXXIII, 1230, 1231.

ROMA.

Obj. Romana Ecclesia præstantiorem non habet dignitatem, vel auctoritatem quam aliæ orbis Ecclesiæ; porro contrarium communiter creditur. — Resp. Tertull., II, 155; S. Cyprian., III, 766, 818, 819, 1043, 1114; IV, 226, 227, 309, 310; S. Ambros., XVI, 945, 946; S. August., XXXIII,

de vocatione nostra desperandum est, siquidem de misericordia Dei nunquam certiores esse possumus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1396.

VOLUNTAS.

Obj. Contendunt plurimi omnia sua delicta excusanda esse, quia, inquiunt, nihil fit in nobis sine Dei voluntate. — Resp. Tertull., II, 915, 916.

Obj. Nulla est voluntas humana, quia per Dei gratiam omnino adimitur. — Resp. S. Philastrius, XII, 1232, 1233.

Obj. Voluntatem suam in sua potestate non semper habet homo, siquidem aliquando illam mutare non valet, ut testatur Apostolus, qui ait se sentire in membris suis legem, etc., et hoc etiam fatetur S. Augustinus. — Resp. S. Augustin., XXXII, 753, 758; XLIV, 530, 531.

Obj. Malarum voluntatum auctor est Deus, siquidem ipsemet nostras præparat voluntates. — Resp. S. Fulgentius, LXV, 157, 158, 171, 172.

Obj. Voluntas Dei non est ut omnes salvi fiant, siquidem plures damnantur. — Resp. S. Fulgent., LXV, 657, 658, Petrus Pictaviens., CCXI, 707.

VOTUM.

Obj. Votum Deo reddere non tenemur, quia semper conditionale est. — Resp. S. Cyprian., IV, 752, 753; S. Anselmus, CLVIII, 394, 592, 688.

Obj. Contendunt quidam votum non obligare, quia, juxta eos, in tantum censetur factum, in quantum illud implere valemus. — Resp. S. August., XXXIII, 486, 487, 1013; XXXIV, 744; XXXVII, 1058; XXXVIII, 799; XL, 468.

Obj. Nunquam valet votum in tribulatione emissum, quia tunc non est liberum. — Rep. S. Fulgent., LXV, 306, 307.

Obj. Nunquam valet votum, quia minuit gratiam boni operis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 401, 402, 403.

Obj. Monachica vota a pluribus improbantur, atque procul ab illis rojiciuntur, quia inquiunt libertatem homini adimunt et bono publico adversantur. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 1162, 1163, 1171, 1172.

VULGUS.

Obj. Falsum est dicere quod stultum sit vulgus et credulum quia sæpe et fere semper in populo aut in vulgo residet veritas. — Resp. S. Cyprianus, IV, 573, 574.

LXI.

INDEX ALPHABETICUS

AUCTORUM QUORUM OPERA VEL OPUSCULA APOLOGETICA

IN INDICE SEQUENTI REFERUNTUR.

LXII.

INDEX APOLOGETICUS

VEL

SYNOPSIS OPERUM AUT ETIAM OPUSCULORUM APOLOGETICORUM

QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR USQUE AD SÆCULUM XII.

MONITUM.

Hoc in Indice opera vel etiam opuscula apologetica particulari syntagmate connectere satagimus, ut quivis lector cuncta quæ a Patribus Latinis ad defensionem et splendorem catholicæ religionis promulgata

fuere, in promptu habeat, et sic usu faciliori argumenta validissima comparare possit. Hunc Indicem in quatuor sectiones dividimus : I[a] sectio generalis, complectens opera quæ ad vindictam religionis pertinent; II[a] sectio apologetico-dogmatica, quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur; III[a] sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat; IV[a] sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.

I *Sectio generalis complectens opera quæ ad vindictam religionis attinent.*

Apologeticus adversus gentes pro Christianis, in quo : Defensio et apologia Christianorum; vera eorum doctrina; eximii eorum mores, dum gentiles in omnia vitia se dant præcipites. Christiani non sunt læsæ majestatis divinæ vel humanæ culpabiles; nec causa cladium, nec factiosi, nec hostes reipublicæ. Dii gentium falsi et absurdi. Deorum imagines, templa, sacrificia quam vana et turpia, Tertullianus, I, 258. — Libri duo ad nationes, in quibus: Ex ignorantia procedit odium erga religionem Christianam; qui sciunt, odisse desinunt; horrenda et absurda sunt crimina quibus Christiani insectantur. Justificatio eorum de accusatione avaritiæ, luxuriæ et improbitatis. Gentiles vero de istis criminibus rei; origo, vanitas, absurditas et infamia deorum ethnicorum; cur Christianorum nomen in crimen vertitur, Tertullianus, I, 559. — Liber ad Scapulam, ubi: Christiani sunt innocentes, dum gentiles ipsi vere offendunt in quo illos falso reprehendunt. Non fictitios et absurdos deos adorant, sed unicum Deum. Nunquam reperti sunt in seditionibus eo tempore; sincere honorant imperatorem; patienter tolerant supplicia. Nihil iniquius jubere Christianos omnibus virtutibus navantes operam, occidi gladio et etiam comburi. Quidquid agat scapula, non deficiet Christianorum secta quæ tum crescit cum cædi videtur. Vera et divina religio quæ tam constantes reddit martyres inter quælibet supplicia. Tertullianus, I, 697. — Liber ad Demetrianum, in quo: Christiani nec defensi nec auditi, et tamen condemnati ostenduntur. Non sunt publicarum calamitatum causa. Illæ publicæ clades ex falsorum deorum cultu. S. Cyprianus, IV, 545. — Liber de idolorum vanitate, in quo : Idololatriæ origo; deorum gentilium absurditas. S. Cyprianus, IV, 563. — Epistola de exhortatione martyrii, in qua: Idola dii non sunt; crimen idololatriæ; Deus solus colendus, S. Cyprianus, IV, 651. — Octavius, vel liber apologeticus, in quo: Absurditas, cultus falsorum deorum, quorum dies natales, tristes exitus, fata, actiones nefandæ et finis noscuntur. Obscœni, crudeles et ridiculi ritus in eorum mysteriis. Auspicia, auguria, quam stulta et superstitiosa. Tribuunt falsa crimina Christianis. Longe repellenda est ab eis accusatio sacrilegii, stupri, incestus; nunquam infantes immolant. Convivia eorum sobria et pudica. Vera eorum religio et sunt rejiciendæ gentilium superstitiones. Ethnici turpissimis criminibus convincuntur, Minucius Felix, III, 231. — Libri apocritici, quibus religio Christiana stabilitur et justificatur contra quemdam philosophum, Magnes presbyt., V, 346. — Libri disputationum adversus gentes, in quibus: Religio christiana non est regicienda ut nova; Paganismus non sicut religio christiana ante 2000 annos exstitit; Christiani nihil novum adorant; non sunt calamitatum causa; falsa divinitas deorum ethnicorum. Absurdæ opiniones gentilium de diis; eorum vitia; turpitudo et falsitas uniuscujusque dei eorum; simulacra, auspicia, oracula, quam vana et contemnenda. Exigua philosophorum scientia; dissensio eorum et variæ opiniones; comparatio Christianorum et ethnicorum opinionum; hinc patet Christianos pios esse, gentiles vero dementis impietatis, Arnobius, V, 714. — Liber de falsa religione, ubi : De falsis diis, origo erroris; de philosophis et falsa sapientia; præcepta philosophica parum conferunt; vera sapientia in religione, Lactantius, VI, 110. — Liber de divinis institutionibus, in quo : Falsa est deorum ethnicorum divinitas; origo et turpis vita istorum deorum; obscœnissima illorum festa; omnes satis recentes sunt; simulacra ridicula; oracula et auguria ex dæmonum præstigiis. Philosophorum sectæ a se invicem distinguuntur. Philosophia multitudinem fugit, sed facile est invenire doctrinam cœlestem in religione christiana. Vera sapientia non in multorum deorum cultu sed in vera religione; nulla etiam justitia possibilis apud falsorum deorum cultores; exsistit solum in vera religione, Lactantius, VI, 1019. — Liber de errore profanarum religionum, ubi: Elementa non sunt dii nec principia rerum; ex cultu elementorum ad alias superstitiones transierunt ethnici; absurditas et turpitudo uniuscujusque illorum deorum; vanitas idolorum; signa et symbola in cultu idolorum ridicula et abjicienda. Imperatores debent ad idolorum sacra penitus delenda accedere; de iis exstirpandis mandatum, Firmicus Maternus, XII, 981. — Liber de vera religione, in quo : Vera religio non reperitur apud paganos, neque in secta ulla, præterquam in Ecclesia catholica. Divina œconomia erga humanam salutem; duplici via deus humanæ saluti consulit, auctoritate credentes, ratione intelligentes, S. Augustinus, XXXV, 918. — Apologia contra paganos, in qua: non fato cuncta fiunt et ordinantur; idola non sunt dii, nec elementa, neque stellæ, S. Maximus Taurin., LVII, 781.

II. *Sectio apologetico-dogmatica quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur.*

Defensio veræ fidei de exsistensia et unitate Dei. Tertullianus, apologeticus, I, 559. De testimonio animæ, I, 607. De idololatria, I, 661. — Minutius Felix, Octavius, III, 251. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545. De exhortatione martyrii, IV, 651. — Arnobius Rhetor, adversus gentes libri septem, V, 714. — Lactantius, de falsa religione, VI, 110. — Robertus Pullus, sententiarum lib., CLXXXVI, 625.

Defensio veræ fidei de trinitate unius Dei. Tertullianus, in Apologetico, I, 559. — S. Cyprianus, liber de idolorum vanitate, IV, 565. — S. Hilarius Pictav., libri de Trinitate, X, 26. — Arnobius Junior, De Deo uno et trino, LIII, 239. — Vigilius Tapsens, contra Marivadum, LXII, 95. — Boetius, quomodo Deus sit unus et trinus, LXIV, 1247. — S. Fulgentius, De Trinitate, LXV, 495; contra Pintum, testimonia de SS. Trinitate, LXV, 254. — Robertus Pullus, lib. Sententiarum, CLXXXVI, 625. — Anonymus sæculi, XII, ex Genesi probatur SS. Trinitas, CCIII, 749. — Alanus de Insulis. contra Judæos; sunt tres personæ in Deo testimonia, probationes, auctoritates quibus demonstratur trinam esse Deitatem, CCX, 305.

Deus creator est omnium; non sunt duo principia. Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019; De ira Dei, VII, 79. — S. Augustinus, libri duo de Genesi, contra Manichæos; vindicatur Genesis et defenditur contra errores et falsas interpretationes Manichæorum, XXXIV, 172. — Alanus de Insulis, de fide catholica, CCX, 305.

Providentiæ Dei exsistentia asseritur. Minucius Felix, Octavius, III, 231. — Lactantius, De falsa religione, VI, 110; De divinarum institutionum septem libris, VI, 1019; De ira Dei, et de bonis et malis in rebus humanis, VII, 79. — Salvianus, De gubernatione Dei, LIII, 29. — Boetius, De consolatione philosophiæ, LXIII, 786, — Rupertus abb., De voluntate Dei, CLXIX, 437. — Robertus Pullus, Sententiarum libri, CLXXXVI, 625,

Divinitas Christi probatur, et justificatur fides in Christum Deum. Tertullianus, Apologeticus, I, 559. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545; liber de idolorum vanitate, IV, 565; liber adversus Judæos, IV, 919. — Arnobius, liber adversus gentes, V, 369. — Celsus, De Judaica incredulitate, VI, 49. — Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019. — Constantinus imper., Conciones, VIII, 321. — Victorinus Afer, De generatione divini Verbi, VIII, 993. S. Hilarius Pictav., De Trinitate, X, 9. — S. Zeno, de Genesi, XI, 9. — Lucifer Calaritanus, Pro S. Athanasio, XII, 817. S. Phœbadius, liber contra Arianos, XX, 13. — Zachæus Christian., consultationes, 1071; Altercatio inter Theophilum, etc., XX, 1079. — Cassianus, De incarnatione, L, 9. — S. Maximus Taurin., contra Judæos, LVII, 793. — Aurelius Prudentius, Apotheosis, LIX. 922. — Vigilius Tapsens., contra Eutycheten, LXII, 95; Tractatus de fide Nicæna, 466. — S. Fulgentius, Ad Trasimundum, LXV, 223; De fide catholica adversus Pintum, 254.— S. Paulinus Aquileiens, contra Felicem, XCIX, 159. B. Alcuinus, libellus adversus Felicem, C, 119. — S. Agobardus, liber adversus Felicem, CIV, 29. — S. Petrus Damian., Opusculum I, CXLV, 51. — Petrus Venerabil., contra Judæos, CLXXXIX, 509. — Hugo Rhotomagens, contra hæreticos, CXCII, 1257. — Gerhohus abb., CXCIV, 1074. — Anonymus sæculi XII, Tractatus adversus Judæum, CCIII, 749. — Alanus de Insulis, contra Judæos, CCX, 305.

Christus incarnatus est, et vere factus est homo. Tertullianus, De vera Christi carne, II, 9. — S. Cyprianus, liber adversus Judæos, V, 9. — Arnobius, De incarna-

III. *Sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat.*

NOTA. *In hoc articulo, ut facilius quæsita reperiantur, hæreses vel hæreticos ordine alphabetico exhibemus; sic adversus.*

Qui plura de istis et ampliora optaverit specialem adeat Indicem de hæresibus.

IV. *Sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.*

LXIII.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM AUCTORUM

QUORUM OPERA VEL OPUSCULA POLEMICA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

LXIV.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS OPERUM ET OPUSCULORUM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU DE POLEMICA TRACTANT.

—

NOTA. *Indicem illum hic tantum memoramus, et ne bis repetita displiceant, ad* INDICEM DE HÆRESIBUS *revocamus lectorem.*

SERIES SEPTIMA.

—

Christus est totius religionis christianæ fundamentum; Spiritus sanctus illam sustinet et illuminat; beata Virgo Maria eam protegit illique favet. Itaque, antequam agamus de hac religione, proferimus in hac serie septima Indices circa Verbi Incarnationem et Redemptionem generis humani, id est Christum ostendimus promissum et exspectatum, nascentem, viventem et patientem pro salute mundi. Deinde exhibemus Spiritum sanctum cum suis omnibus donis; B. Virginem Mariam cum suis privilegiis, ab Immaculata Conceptione ad Assumptionem gloriosam, et sic lector omnia Religionis stabilimenta in hac Serie reperiet.

LXV.

INDEX DE CHRISTI INCARNATIONE

LOGICO DISPOSITUS ORDINE, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

MONITUM.

In hoc Indice vicissim tractamus : I, de necessitate et causa Incarnationis ; II, de convenientia Incarnationis ; III, de præcognitione Incarnationis et de illius prædictione; IV, cujus opus sit Incarnatio Christi; V, libros revocamus de Incarnatione speciatim tractantes.

I. — *De necessitate et causa Incarnationis.*

Incarnationis causæ, Tertullianus, II, 773. De causa Christi Incarnationis. Lactantius, VI, 475.— Necessarium nobis erat ut Deus homo gigneretur. S. Hilarius, X, 723. — Incarnatio Christi non est infirmitas, sed sacramentum, non necessitas, sed pietas, *ibid.*, 404, 405. — Quæ erat causa Incarnationis, nisi ut caro quæ peccaverat per se redimeretur, S. Ambrosius, XVI, 832. — Christus in hunc mundum venit, ut aculeum mortis hebetaret, devoratorium ejus obstrueret, viventibus æternitatem gratiæ daret, defunctis resurrectionem concederet, *ibid.*, 890. — Christus homo factus, ut hominem in Deum assumeret, *id.*, XVII, 309. — Quia excreverat malitia, abolita innocentia fuerat, venit Dominus, qui reformaret naturæ gratiam, imo augeret, *id.*, XVI, 1144. — Incarnatio ejus hominum salus fuit in terra, et angelorum in cœlo, *id.*, XVII, 668. — Quæ necessitas Deo fuit descendendi ad terras. Zacchæus Christ., XX, 1077. — De causa Incarnationis, *ibid.* — Christus nos redemit charitate, non necessitate. Rufinus Aquil., XXI, 697. — Non necessitate sed voluntate crucem sustinuit. S. Hieronymus, XXIV, 507, 511. — Christus propter salutem nostram, carnem humanæ fragilitatis assumpsit, *id.*, XXII, 794. — Propter nos homo factus est, non propter bruta, *ibid.*, 795. — Christi Incarnationis necessitas. S. Augustinus, XXXVIII, 573, 710, 998, 1006, 1099. — Præcipua causa adventus Christi, charitatis commendatio, *id.*, XL, 314. — Incarnationis causa, peccatum, *id.*, LXXXVIII, 944, 931. Christo nulla fuit causa veniendi, nisi peccatores salvos facere, tolle morbos, tolle vulnera, et nulla est medicinæ causa, *ibid.*, 945. — Nisi venisset Filius hominis, perisset homo, *ibid.*, 895. — Quia cecidit Adam, ideo descendit Christus, *id.*, XXXVII, 1598. — Christus factus est particeps mortalitatis nostræ, ut efficeremur participes divinitatis ipsius, *ibid.*, 1546. — Homo factus est Christus, ut nos deos faceret, *id.*, XXXVIII, 1012. — Mortalitatem suscepit, ut daret immortalitatem, *ibid.*, 688.— Christus ad hoc venit ut crederes Deo, *id.*, XXXII, 1898. — Et ut post vitam fidei conferret vitam æternam, *id.*, XXXV, 1727. — Incarnationis Christi necessitas et fructus. S. Prosper Aquitan., LI, 346. Christi Incarnatio et passio propter hominem, nec Deo utilis sed homini, *ibid.*, 613. — Quæ res fecerit Dominum Christum terreni corporis inire commercium. S. Petrus Chrysol., LII, 594 *et seqq.* — Christi Incarnatio ad salutem hominum necessaria. S. Leo Magnus, LIV, 191, 196, 201, 204, 211, 213, 216, 222, 257, 293, 313, 314, 412, 759, 792, 870, 1169, 1215. — Si Adam non peccasset Verbum Incarnatum non fuisset, *id.*, LIV, 412. — Necessitas Incarnationis, ut hominum errores et peccata auferrentur, *ibid.*, 199. — Per solam Verbi Incarnationem salutem homini contingere, *ibid.*, 313.— Cur hac via (Incarnatione) hominum saluti Deus consulit, *ibid.*, 193, 195, 203, 222. Ille ab æternitate Deus factus homo ex immaculata Virgine in tempore nascitur ut homines a diaboli servitute liberaret. S. Maximus Taurin, LVII, 237. — Causæ finales Incarnationis. Boetius, LXIV, 1336. — Quomodo congrua fuit Christi Incarnatio humanæ saluti reparandæ. S. Fulgentius Rusp., LXV, 468. — Homo reparare nequivit hominem cum ipse alienæ opis indigeret, *ibid.*, 345. — Nec angelus potuit hominem reparare cujus natura cadendi mobilitate fuit obstricta, *ibid.* — Humana caro a Christo suscipienda non fuit, si salvanda non fuisset, *ibid.*, 222. — Quot bona per Christi adventum evenerint, per ipsum enim declarata est hominibus potentia sanctissimæ Trinitatis, mors occubuit, vita surrexit. Cassiodorus, LXX, 664. — Christus venit ad nos ut nos ad eum redeamus, *ibid.*, 494, 495. — Causæ et fructus mysterii Incarnationis, *id.*, LXXIII, 468, 571, 572.— Nisi primus homo deliquisset, secundus homo ad passionis probra minime veniret. S. Gregorius Magn., LXXV, 612; LXXIX, 221. — Dominus apparuit in carne ut humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, resurgendo repararet, *id.*, LXXVI, 196.—Causæ finales Incarnationis. S. Odilo Cluniac., CXLII, 392.— Christus quare humanam naturam assumpsit. Lanfrancus, CL, 381 *et seqq.* — Cur homo fieri voluit, cum esset Deus. S. Bruno Carth., CLIII. 500; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 360 *et seqq.* — Quod redemptio hominis non potuit fieri per aliam quam per Dei personam, *ibid.*, 365. — Quod de Virgine justa Deus conceptus sit, non necessitate.., sed quia sic decebat, *ibid.*, 451. — Quod pro perficienda cœlesti civitate factus sit homo. Berangosus, CLX, 1106. — Ipse qui secundum divinitatem neque creatus est, secundum humanitatem seipsum creavit et fecit. S. Bruno Signiens., CLXIV, 700. — Necessitas Incarnationis Verbi ad satisfactionem exhibendam. Honorius August., CLXXII, 1122. Redemptio nostra cur per mortem Christi facta sit quam solo verbo facere potuerat, an convenientiori modo potuerit fieri. Hugo de S. Victore, CLXXV, 457. — Quæ fuerit necessitas Incarnationis Filii Dei. Hermannus, CLXXX, 11. — Fit Deo condigna satisfactio per Incarnationem *ibid.*, 20. — Christum venisse in mundum non solius instructionis nostræ, sed et liberationis causa. S. Bernardus Claræval., CLXXXII. 1071. — Cur Filium humanitatem assumpserit. Magister Bandinus, CXCII, 1071. Quatuor ex causis Verbum caro factum, ut superbos humiliaret inimicos reconciliaret, servos redimeret, et ut amicos nutriret. Innocetius III, CCXVII, 453.

II. — *De convenientia Incarnationis.*

Cur tam sero Christus a Deo missus fuerit. Arnobius, V, 931, 932. — Christus cur post tam longa tempora venerit. S. August., XLIV, 973, 974. — Christus cur non ante venerit, *id.*, XXXV, 1638. — Quare non in principio peccati hominis venit, *id.*, XL., 28. — Venit vero in juventute et in senectute mundi, *id.*, XXXII, 696; XXXVIII, 504. — Sexta ætate humani generis, *id.*, XL, 55. — Cur Incarnatio et Redemptio dilata. S. Leo Magnus. LIV, 202. — Quare venit post datam legem, *id.*, XXXVIII, 28. — Filio amplius convenit incarnari, quam Patri et Spiritui sancto. S. Anselmus Cant., CLVIII, 272. —Tempus Christi adventus angelis incognitum. S. Bernardus Clar., CLXXXII, 1043. — Cur mundo senescente, Christus advenerit, *id.*, CLXXXV, 41.

III. — *De præcognitione et prædictione Incarnationis.*

Christum Dei Filium et veteres et novæ Scripturæ omnes præfiniunt. Tertullianus, II, 186. — Christi passionem prophetæ prænuntiarunt, *id.*, I, 401. — Quæ in Christo videmus completa prædicta omnia esse. Lactantius, VI, 470. — Prophetæ ante multam temporum seriem ea vaticinati sunt, *ibid.* — Christus ne philosophis quidem fuit ignotus, *ibid.*, 469, 966. — Quod Christi adventus prædictus sit a brophetis. Constantinus Magnus, VIII, 443.—Vaticinia sibyllæ Erythææ de adventu Jesu Christi,

IV. — *De exsistentia mysterii Incarnationis.*

V. — *Cujus opus sit Incarnatio Christi.*

VI. — *Libri de Incarnatione tranctantes.*

LXVI.

INDEX DE CHRISTO

SCILICET DE ILLIUS DIVINITATE, HUMANITATE, VITA, MIRACULIS, ETC.

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID PATRES DE ILLO SCRIPSERUNT.

MONITUM.

In hoc Indice tractatur. I. De Jesu Christi nomine. II. De prophetiis et figuris Christum spectantibus; III. De Christi divinitate. IV. De humanitate Christi. V. De corpore Christi VI. De anima Christi. VII. De peccato in Christo. VIII. De concupiscentia in Christo. IX. De fame, siti, timore et tristitia, etc., in Christo. X. De duabus naturis in Christo. XI. De voluntatibus in Christo. XII. De scientia in Christo. XIII. De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusque naturæ in Christo. XIV. De christi conceptione. XV. De Christi nativitate, ejus genere et infantia. XVI. De circumcisione Christi. XVII. De baptismo, tentatione, jejunio Christi . XVIII. De doctrina, miraculis, et virtutibus Christi. XIX. De Christi passione. XX. De Christi morte. XXI. De Christi sepultura. XXII. De Christi descensione ad inferos. XXIII. De Christi resurrectione. XXIV. De Christi ascensione et ejus sessione ad dexteram Patris. XXV. De Christi gloria, potestate, variis functionibus et titulis. XXVI. Christi satisfactio et meritum. XXVII. Errores varii circa personam Christi. XXVIII. De officiis nostris erga Christum Dominum nostrum.

I. — *De Jesu Christi nomine.*

Jesus proprium est nomen Filii Dei, Christus autem, accidens. Tertullianus, II, 193. — Jesus cur vocari voluit Christus, *ibid.*, 342. — Christus, an nomen vel appellatio, *ibid.*, I, 192. — Christus dicitur a chrismate, quod est unctio, quæ Domino nomen accomodavit, *id.*, I, 1207. — Christus Jesus in ipso nominis sacramento, verus et summus sacerdos Patris est, *id.*, II, 330. — Cum Christi nomen non ex natura veniens, sed ex dispositione, proprium ejus efficitur a quo dispositum invenitur, *ibid.*, 341. — Cur Nazaræus vocatur, *ibid.*, 372. — Christi nomine non abutendum. S. Cyprianus, III, 1118, 1131. Jesus, nomen Filii Dei inter homines. Lactantius, VI, 464. — Nomen Christi non est proprium, sed regni nuncupatio, *ibid.* — A gentilibus in Christum immutatum, *ibid.* — Hujus nominis significatio, *ibid.* — Jesus ex cor pore Domino nostro nomen est. S. Hilarius, IX, 936. — In uno Christi nomine et divinitatis et Incarnationis expressio, et fides passionis est. S, Ambrosius, XV, 1693. — Christi nomen ante ejus adventum, in Israel populo quasi in vase aliquo Judæorum mentibus claudebatur. S. Ambrosius Mediolan., XVI, 727. — Quomodo postea per omnem creaturam extensum, *ibid.* — Quid significat effusio hujus nominis, *ibid.* — Si Christum dicas, et Deum Patrem a quo unitus est Filius, et ipsum qui unitus est Filium, et Spiritum sanctum quo unctus est designasti, XVI, 715. — In Christi nomine Incarnationis Paulus testificatus est sacramentum, *ibid.*, 593. — Jesus Hebræi vocabuli est nomen, quod apud nos Salvator dicitur. Rufinus Aquil., XXI, 345. — Christus a chrismate, id est ab unctione appellatur, *ibid.* Jesus Hebraice, Σωτήρ Græce, Salvator Latine, S. Augustinus, XLII, 1023; XXXVIII, 944, 1334, 1370. — Christus Messias Hebraice, Græce Christus, Latine unctus, *id.*, XXXVIII, 1370. — Christus a chrismate dictus, XXXV, 1648; XLI, 549. — ab unctione. S. Prosper Aquit., LI, 482. S. Petrus Chrysol., LII, 358. — Christi nomen quomodo a Græcis efformetur. S. Paulinus Nolanus, LXI, 544. — Christus quid significat. Alcuinus, C, 728; CI, 1272. — Unde sic dicitur, *id.*, CI, 1253.—Christus nomen officii. Rupertus Tuit., CLXIX, 257. — Christus dictus unctus, non oleo visibili sed plenitudine gratiæ spiritualis, P. Lombardus, CXCI, 1304.

II. — *De prophetiis et figuris ad Christum spectantibus.*

Christus signaculum omnium prophetarum. Tertullianus, II, 615, 632. — Christi passionem prophetæ prænuntiarunt, *id.*, 401. — Completa quæ annuntiata fuerant de characteribus Messiæ, origine, genere, nativitate, etc. S. Cyprianus, IV, 695, *et seqq.* — Quæ in Christo videmus completa, prædicta omnia esse. Lactantius, VI, 470. — Verba prophetarum de ipsius nativitate, VI, 479, 483. — De sacerdotio ejus, *ibid.*, 488. — De passione, *ibid.*, 495, 506. — Miracula et opera Christi annuntiata a prophetis et Sibylla, *ibid.*, 491 *et seqq.* — Vaticinia Sibyllæ Erythrææ de adventu Jesu Christi. Constantinus Magnus, VIII, 452. — Virgilii Maronis notissimi versus de partu virgineo, *ibid.*, 456 *et seqq.* — Christus plenitudo legis et prophetarum. S. Hilarius, IX, 481. — Sunt qui ad Christum omnia Psalmorum verba referri volunt, *ibid.*, 408. — Christi adventus opus est prophetarum, *ibid.*, 236. — Mortis Christi prophetia, *ibid.*, 453. — In ejus adventum omnium prophetarum vota pendebant. S. Hieronymus, XXIV, 26. — Christus ipse docet Mosen et prophetas de se prophetasse omnia, *ibid.*, 115, 116. — Christus ab initio generis humani prædicari non destitit. S. Augustinus, XXXIII, 376; XLIV, 973. — Articuli temporum quinque, per quos prænuntiari non destitit, *id.*, 314. — Christus a multis prophetis prænuntiatus, *id.*, XXXIX, 1674. — Christi prophetati veritas, de Judæorum codicibus probatur, *id.*, XXXIV, 1052. — Testimonia prophetarum de Christo, *id.*, XXXV, 1658, 1660, 1661. — Eorumque prædictiones de illo, *id.*, XLI, 584. Christum Job prophetavit, *id.*, XLIV, 283. — Christus prænuntiatus in secundo capite Geneseos, *id.*, XLII, 880. — In Isaiæ prophetia, *ibid.*, 282 *et seqq.*, 643. — Christum non sufficienter annuntiassent miracula sine propheticis testimoniis, *ibid.*, 279. — Christum annuntiabant prophetæ pleni Christo, *id.*, XXXVII, 1845. — Prænuntiaverunt ut Deum et hominem, *id.*, XXXIII, 521. — Christum oracula non prædicant ut Deum sed ut hominem tantum, *id.*, XLI, 652. — Christum præcesserunt multi præcones tanquam judicem magnum, *id.*, XXXVI, 1258. — Incarnationis sacramentum multis signis, multis vocibus per tot fuerat sæcula prænuntiatum. S. Leo Magnus, LIV, 202, 359. — Christi conceptio ex Virgine ab Isaia prædicta. S. Maximus Taurin., LVII, 255. — Nativitatem et pacem, non solum divini eloquii scripta, sed etiam gentilium oracula longe prius prædixerunt. Freculphus Lenov., CVI, 1117. — Prophetiæ de nativitate Christi impletæ. S. Paschasius Radbertus, CXX, 122, 128. — Omnia Christi mysteria a prophetis prædicta. S. Petrus Damianus, CXLV, 61, 62. — Omnes circumstantiæ vitæ Christi et passionis prædictæ jam adimpletæ, *id.*, CXLIX, 343, 344. — Conceptio Christi jam multo antea a prophetis annuntiata. Petrus Alphonsus, *id.*, CLVII, 613 *et seqq.* — Christum jam advenisse comprobatur ex Daniele et aliis, *ibid.*, 624, 625. — Impleta prophetia in Christo de duce nascituro apud Judæos, *ibid.*, 627. — De prophetiarum impletione in Christo. Petrus Vener., CLXXXIX, 509 *et seqq.* — Prophetia Danielis non solum annum adventus Christi sed et passionis ac mortis ejus describit, *id.*, CXLIX, 564 *et seqq.* — Testimonia prophetarum de missione futura Christi, incarnatione, nativitate, etc. Petrus Bles., CCVII, 835, 837, 839, 842, 844 *et seqq.* — Expenditur Jeremiæ

III. — *De Christi divinitate.*

Deum esse opinarentur, *ibid.*, 224. — Probatur Christum de Maria natum esse Deum. S. Petrus Chrysolog., LII, 590, 591. — Christi divinitas nihil accepit unde cresceret. Cassiodorus, LXX, 928. — Christus est Deus non nuncupative, sed essentialiter. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 854, 959. — Eximia de Christi divinitate Joannis Baptistæ testimonia, *ibid.*, 1101. — Christus verus Deus est, ac verus Dei Filius, LXXVII, 1207. — Christus Deus asseritur, *id.*, LXXIX, 64. — Christus se Deum incomparabilibus miraculis comprobavit, *ibid.*, 65, 66, 99. — De Filio Dei Patris. Taio Cæsarang., LXXX, 736. — Christus Filius Dei proprius, non adoptivus : Deus verus, non nuncupativus. Alcuinus, C, 333, 843; CI, 137, 173. — Humanam naturam assumens. Deus esse non desiit. S. Agobardus, CIV, 160. — Christus recte ne Deus dicatur. Rabanus Maurus, CXI, 1483. — Christus Dei Filius non adoptione, sed natura. Ratherius Veron., CXXXVI, 742. — Christi divinitas et humanitas probatur. Guibertus de Novigento, CLVI, 1225. — Christum Deum et hominem confitemur. S. Anselmus Cant., CLVIII, 416. — Jesus Christus est verus Deus et verus homo, *ibid.*, 369. — Quamvis nemo mortalium, comprehendere valeat, quanto sit in Christo divinitas, portenta tamen præceptorum sanctitas, et omnimoda justitia ejus manifestant. S. Bruno Sign., CLXIV, 667. — Sic Christi divinitas humanitati conjuncta est, ut nunquam ab eo discedere possit, *id.*, CLXIV, 767. — Christus probatur esse Deus. Rupertus Tuit., CLXVIII, 310, 1310. — Generatio divina Verbi tota ineffabilis, quia tota incomprehensibilis. Hildebertus Cenom., CLXXI, 1080. — Quomodo intelligatur quod in Christo habitat plenitudo Divinitatis corporaliter, *ibid.*, 1151. — Christi divinitatem probant ejus miracula, prophetarum oracula, et vox paterna. S. Bernardus, Claræv., CLXXXII, 933. — Christus fuit verus Deus. Alanus de Insulis, CCX, 335.

IV. — *De humanitate Christi.*

Christus homo, quia caro, non quia anima. Tertull., II, 874. — Verum hominem esse Christum probatur, *ibid.*, 14, 378. — Christus et visus et auditus et congressus, miscens in semetipso hominem et Deum, in virtutibus Deum, in pusillitatibus hominem, *ibid.*, 317. — Christus hominem induit. S. Cyprianus, IV, 579. — Ante hominem Deus suscipiens hominem exstitit homo et Deus. S. Hilarius, X, 360. — Perfectus homo natus est secundum habitum conformationis humanæ, *ibid.*, 355. — Ex anima et corpore perfectus homo fuit, *ibid.*, 353. — Christus habet in se totum verumque quod homo est, totum verumque quod Deus, *ibid.*, 357. — Christum ignorans et verum Deum et verum hominem, nescit vitam suam, *ibid.*, 282. — Deus et homo in Christo quia vi uniti, *id.*, IX, 472. — Christus Deus simul et homo, aliquando quæ Dei, aliquando quæ hominis sunt loquitur, *ibid.*, 348. — Ipsum loquitur Scriptura Jesum Deum hominemque, in utroque perfectum. S. Ambrosius, XV, 1625. — Homo erat secundum carnem, sed ultra hominem secundum operationem, *id.*, XIV, 1126. — Christus cum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se et accepit plenitudinem naturæ et perfectionis humanæ, *id.*, XVI, 1147. — Humanitas Christi per divinitatem non est assumpta, *id.*, XVII, 824. — Secundum divinitatem per omnia æqualis est Patri, secundum humanitatem homo perfectus exsistit, *ibid.*, 794. — Christus homo factus est, ut hominem in Deum assumeret, *ibid.*, 309. — Vere fuit Deus et homo. S. Hieronymus, XXII, 776. — Propter nos homo factus est, non propter bruta, *ibid.*, 796. — Cur Christus naturam humanam assumpsit. S. Augustinus, XXXIV, 170. — Christus homo factus est, ut nos deos faceret, *id.*, XXXVIII, 1012. — Christus Deus et homo, *id.*, XXXVI, 528; XXXVIII, 229, 196, 547, 573, 685, 1149, 1279. — Christus ut homo ejus est naturæ, cujus et nos, id., XXXVIII, 941. — Christum vere hominem esse. Cassianus, L, 53. — Transfiguratio comprobavit in Christo veram divinitatem et humanitatem. S. Leo Magnus, LIV, 309. — Christus Deus et homo, *id.*, LV, 147. — Christus transit per humanitatem, stat per divinitatem. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1084. — Ita Verbum sibi hominem univit, ut sicut ex corpore et anima rationali unus est homo, ita ex homine et Deo unus sit Jesus Christus. Ratherius Veron., CXXXVI, 247. Deus et homo in unum ita conveniunt, ut, servata integritate utriusque naturæ, idem sit homo qui Deus. S. Anselmus Cant., CLVIII, 416. — Non alius et alius, sed idem ipse homo et Deus, *ibid.*, 425. — Secundum humanitatem se ipsum creavit, et fecit. S. Bruno Sign., CLXIV, 700. — Distinguuntur in Christo ea quæ propria sunt hominis, *ibid.*, 739. — Christus secundum humanitatem in cœlo est, secundum divinitatem ubique. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 443. — Christi humanitas in argento, divinitas in auro intelligitur. S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 49. — Christi caput deitas, pedes humanitas, *ibid.*, 708. — Ejus humanitas significata per nubem quæ lucebat per diem, et divinitas per ignem qui lucebat per noctem. Adamus Præmonst., CXCVIII, 730.

V. — *De corpore Christi.*

Christus accepit a Patre carnis et animæ texturam. Tertullianus, II, 843. — Caro Christi sancta, *ibid.* 933, non peccatrix, *ibid.*, 781. — Christum Adæ carnem atque animam ex Virgine assumpsisse nonnulli dicunt. S. Hilarius X. 357. — Christi caro non aliunde originem sumpsit quam ex Verbo, *ibid.*, 356. — Per se ex Virgine corpus, ex se animam sibi assumpsit, *ibid.*, 359. — Christus assumpsit creationis nostræ corpus, *id.*, IX, 927. — Christo non est similitudo carnis, sed similitudo carnis peccati, *id.*, X, 596. — Christi corpus an habuerit doloris nostri naturam, *ibid.*, 362. — Corporis sui virtute corporis nostri passiones suscepit, *ibid.*, 380. — Habuit corpus ad patiendum, non naturam ad dolendum, *ibid.*, 363. — Christi caro velut murali divinitatis claritudine circumsepta, cœlestis habuit protectionem gratiæ. S. Ambros., XV, 1253. — Cum corpus suscepit, omnia debuit subire quæ corporis sunt, *ibid.*, 1734. — Caro qua se Christus induit, ab omni fuerat munda delicto, *id.*, XIV, 876. — Quomodo Christus in carne sua susceperit similitudinem carnis peccati, et pro nobis factus sit peccatum, *ibid.*, 1005. — Qui carnem Domini et divinitatem dicunt unius esse substantiæ, quot errorum auctores sint, *id.*, XVI, 831. — Natus de Spiritu sancto et de Virgine immaculatum corpus suscepit, *ibid.*, 470. — Vera ab illo caro suscepta, crucifixa, sepulta et resuscitata est, *id.*, XVII, 524. — Non habuit corpus aereum et spirituale. S. Hieronymus XXII, 901. — Nihil ab illo imperfectum, susceptum est *ibid.*, 798. — Christum nullam carnem habuisse error Manichæorum. S. Augustinus, XLV, 1586. — De carne Christi quid Manichæi et Pelagiani, quidve Catholici contra eos credant, *ibid.*, 1385. — Christum corpus habuisse vulnerabile et mortale negant Manichæi, *id.*, XLII, 304. — Christum non habuisse carnem, et in corpore suo non resurrexisse, multi dixerunt, *id.*, XXXVI, 871. — Christum spirituale corpus secum attulisse, nihilque de Maria assumpsisse, sed per illam tanquam per rivum aut fistulam transisse docebat Valentinus, *id.*, XLII, 28. — Christum non carnem deposuisse de cœlo, sed ex elementis mundi accepisse docebat Apelles, eamque mundo reddidisse, cum sine carne resurgens ascendit in cœlum, *ibid.*, 30. — Quid de carne Christi sentirent Priscillianistæ, *ibid.*, 668. — Christum negantes verum corpus habuisse, sed oculis visum esse quod non erat, refelluntur, XXXVIII, 477. — Christum habere veram carnem, contra Manichæos et Priscillianistas, *ibid.*, 1122, 1125. — Christus habuit verum corpus, *id.*, XL, 14, 300. — Christi caro per psalterium et citharam significatur, *id.*, XXXVI, 672. — Christus solus habuit similitudinem carnis peccati, quæ non esset caro peccati, *id.*, LXV, 1384, 1385. — Carnem non de cœlo secum attulit, sed ex Maria Virgine assumpsit. Gennadius Massil., LVIII, 1007, 1012. — Habuit corpus verum, *ibid.*, 1008. — Corpus Christi fuit in corruptione mortis, sed non in corruptione putredinis. S. Fulgentius, LXV, 496. — Non sensit caro Christi corruptionem in sepulcro, nec anima ejus pœnam in inferno, *ibid.*, 294. — Corpus Christi quale fuerit ante resurrectionem et quale nunc sit ex Augustino, *ibid.*, 496. — Non tantum corpus Jesu, sed Jesus etiam in sepulcro fuit, quia divinitas corpus nunquam deseruit, *ibid.* 289. — Christi corpus terrenum, non cœleste, quia non angelos, sed semen Abrahæ apprehendit, *ibid.*, 299, 300. — Excellentia carnis Christi propter unionem Verbi, *ibid.*, 679. — Christus veram carnem habuit, et veram animam, *ibid.*, 242. — Immaculatam carnem Christus sumpsit ut carnis maculam submoveret, *ibid.*, 229. — Christus de terra corpus accepit, non de cœlo adduxit, *ibid.*, 279. — Corpus Domini quædam est Deitatis vestis. Cassiodorus, LXX, 323. — Corpus Christi incorruptibile et palpabile fuit. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1198. — In Christo humana caro dolorem mortis fugiebat. S. Anselmus Cant., CLVIII, 373. — Caro in Christo non floruit, sed refloruit. Hildebertus Cenom., CLXXI, 559. — Christus carnem suscepit, in qua pati posset. S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 631. Ejus carnem in Virgine ex nihilo creatam fuisse opinati sunt nonnulli, *ibid.*, 392.

VI. — *De anima Christi.*

Per se ex Virgine corpus, ex se animam sibi assumpsit. S. Hilarius, X, 358. — Ex anima et corpore perfectus homo fuit, *ibid.*, 354. — Christum Deum Verbum esse et filium hominis anima et corpore constitisse non ambigimus, *ibid.*, 389. — Christi animam qui humanæ naturæ et infirmitatis

VII. — *De peccato in Christo.*

VIII. — *De concupiscentia in Christo.*

IX. — *De fame, siti, timore, tristitia, etc., in Christo.*

X. — *De duabus naturis in Christo.*

XI. — *De voluntatibus in Christo.*

De unica persona in Christo.

XII. — *De scientia in Christo.*

XIII. — *De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusque naturæ in Christo.*

XIV. — *De Christi conceptione.*

XV. — *De Christi nativitate, ejus genere et infantia.*

XVI. — *De circumcisione Christi.*

XVII. — *De baptismo, tentatione, jejunio Christi.*

XVIII. — *De doctrina, miraculis et virtutibus Christi.*

XIX. *De Christi passione.*

XX. — *De Christi morte.*

XXI. — *De Christi sepultura.*

XXII. — *De Christi descensione ad inferos.*

XXIII. — *De Christi resurrectione.*

XXIV. — *De Christi ascensione, et ejus sessione ad dexteram Patris.*

XXV. — *De Christi gloria, potestate, variis functionibus et titulis.*

XXVI. — *Christi satisfactio et meritum.*

XXVII. — *Errores varii circa personam Christi.*

hæretici, *id.*, XXXVIII. 989. — Error quorumdam negantium corpus Christi formatum de femina et putantium sic factum esse quomodo illud quo Spiritus sanctus apparuit in columba, *id.*, XL, 302. — Christum sine anima carnem suscepisse docent Ariani et Apollinaristæ, XLII, 39, 40, 686 *et seqq.* — Quidam hæretici in Christo Verbum loco animæ esse, alii loco mentis humanæ crediderunt, *id.*, XXXIII. 833. — Christum non assumpsisse animam rationalem dogmatizarunt Apollinaristæ, *id.*, XXXV, 1737; XLI, 404. — Christo jam nato animam rationalem accessisse temerarium est dicere, XXXIII, 552. Christi carnem non fuisse susceptam de carne Mariæ et Verbi aliquid in carnem fuisse conversum docent Apollinaristæ, *id.*, XLII, 40. — Christum non carnem deposuisse de cœlo sed ex elementi mundi accepisse docebat Apelles, *ibid.*, 30. — Christum non resurrexisse sed resurrecturum dicunt Ebionæi, *ibid.*, 27. — In Christo humanam formam in divinam substantiam esse commutandam quidam censuerunt, *ibid.*, 708. — Carnem Christi non de Virgine sed de cœlo assumptam dixit Eutyches post Valentinum et Marcionem, Vigilius Taps., LXII, 111. — Divinitatem passam esse asseruit Eutyches, *ibid.*, 106. Christum mendacem contendunt Priscillianistæ, *ibid.*, 846. — Quidam hæretici Christum dixerunt hominem purum. S. Gregorius Magnus LXXVI, 88. De Christi nativitate in Germania errores. Ratramnus Corb., CXXI, 83 *et seqq.* — Fausti errores circa generationem Christi. Paschasius, CXX, 97, 98 *et seqq.* Christum non pro omnibus passum dixerunt Prudentius et Gothescalcus., CXXV, 312, 313, 370. In Christo duas fuisse voluntates et operationes negarunt plures patriarchæ Constantinopolitani, Anastasius Bibl., CXXVIII, 738, 739. — Judæorum errores circa Messiam. B. Odo Camer., CLX, 1103.

XXVIII. — *De officiis nostris erga J. C.*

Christus solus audiendus. S. Cyprianus, IV. 383.
Christo nihil præponendum, *ibid.*, 529, 655, 660, 746.
Christum induere. *id.*, III, 1166 : IV, 416, 504, 628.
Vult Christus semper quæri, frequentius inveniri. S. Ambrosius, XV, 1366.
Christus amat diu et sæpius requiri. *id.*, XVI, 287, 354.
Christus ubi quærendus sit, *id.*, XVI, 279, 353. — Quomodo quærendus sit, *id.*, XVII, 671.
Quid sit Christum induere, *id.*, XVII, 166.
Sequimur illum, quando imitamur, *ibid.*, 800.
Plus illum diligere debemus quam patrem, *ibid.*, 685.
Sine ejus invocatione nemo vivit apud Deum, *ibid.*, 144.
Quis non laudet Christum, cujus beneficio, vivit? *ibid.*, 70.
Imitemur ejus conversationem, qui non possumus imitari nativitatem. S. Hieronymus, XXIII, 221.
Nudum Christum nudus sequere, *ibid.*, 548.
Christum imitari debemus, non in miraculorum potentia, sed in tolerantia passionum. S. Augustinus, XXXVII, 1149.
De morte Christi cur non erubescendum, *id.*, XXXVIII, 1278, 1279,
Christus amandus, *ibid.*, 727. — Ante omnia diligendus, XXXVI, 222,
Christum pii amant gratis, impii gratis oderunt, *id.*, XXXVII, 1432.
Christum in fundamento habere quid sit, *id.*, XL, 155, 264. — Christum in fundamento habere est nihil ei præponere, *id.*, XLI, 743.
Venire ad Christum quid, *id.*, XLIV, 888. Venire ad Christum, credere est *ibid.*, 553.
Christo credendum esse docent omnes, etiam hæretici, XLII, 86.
Christus imitandus. S. Bernardus, CLXXXIII, 50, 269.
Christum quidam non sequuntur, sed fugiunt; quidam non sequuntur, sed præeunt : quidam sequuntur, sed non assequuntur, *id.*, 688.
Quam indignum non currere post Christum, et quibus motivis ad hunc cursum excitemur, *ibid.*, 881.
Christo vivendum, *id.*, CLXXXII, 300. — Dignus morte qui Christo recusat vivere, *id.*, CLXXXIII, 867.
Christus apprehenditur, non legendo, sed ipsum sequendo, *id.*, CLXXXIII, 867.
Christo capiti cohærendum, *id.*, CLXXXIII, 168.

LXVII.

INDEX DE REDEMPTIONIS MISTERIO.

NOTA. — Index iste, cum sit idem ac præcedens de Christo, hic tantum memoratur, et quoad materias et explanationes SS. Patrum lector adeat præsertim articulos XIX, XX, et seqq.

LXVIII.

INDEX NOMINUM OMNIUM

QUIBUS SS. PATRES CHRISTUM DESIGNARUNT IN SCRIPTIS,

ORDINE VERBORUM DIGESTUS ALPHABETICO.

—

Christus a SS. Patribus dicitur :

Abel occisus. S. Paulinus Nolan., LXI, 359.
Abraham peregrinans. S. Paulinus Nolan., *ibid.*, 359.
Accinctus potentia. Rufinus, Aquil. presbyt, XXI, 899.
Acclinatus Ecclesiæ. S. Ambrosius Mediolan., XV, 1247.
Acervus Testimonii. Cassiodorus, LXX, 1089, 1090.
Adam cœlestis. S. Hieronymus, XXIII, 328.
Adam novissimus. Tertullianus, II, 868.
Adam novus. Tertullianus, II, 868; Maximus Taurin., LVII, 239, 249, 570.
Adam secundus. S. Hieronymus, XXIII, 328; S. Paulinus Nolan., LXI. 679.
Adjutorium nostrum. S. Augustinus. XXXVIII, 608.
Adorabilis. Cassiodorus, LXX, 235, 236.
Advocatus. S Ambrosius, XIV, 1060, 1141 : S. Leo Magnus, LXXV, 237; Petrus Damian., CXLIV, 563.
Æquitas. S. Leo Magnus, LXXV, 1139.
Æternus. Cassiodorus. LXX, 513, 514.
Agniculus. S. Hieronymus XXV, 462.
Agnus Dei immaculatus. S. Cyprianus, IV, 290; S. Ambrosius, XIV, 648; S. Hieronymus. XXV, 462; S. Maximus Taurin., LVII, 650; S. Paulinus Nolan., LXI, 193, 380, 381; Eugyppius abb., LXII, 674; S. Fulgentius, LXV, 235, 236; S. Leo Magnus, LXXVI, 560.
Agricola. S. Fulgentius, LXV, 722.

LXIX.

INDEX DE NOMINE JESU,

ET DE EJUS EXCELLENTIA, VIRTUTE, ET DE MIRACULIS ILLO INVOCATO PATRATIS,

ORDINE DISPOSITUS ANALOGICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice tractatur : — De Jesu nominis origine. — II. De Jesu nominis significatione. — III. De Jesu nominis excellentia et virtute. — IV, De miraculis in virtute hujus nominis patratis. — V. De usu hujus nominis et de honore ei reddito. — VI. De necessitate illud invocandi. — VII, de variis opusculis de nomine Jesu tractantibus

De nomine Jesu.

I. *De Jesu nominis origine.*— Nomen Jesu, ante ipsius adventum in Israel populo, quasi in vase aliquo, Judæorum mentibus claudebatur : S. Ambrosius, XVI, 727. — Jesus hoc nomine vocatus est in die circumcisionis suæ, quare: Beda Ven., XCIV, 56. — Deus dedit Jesu nomen, quod est, etc. : Elipandus, XCVI, 877. — Nomen Jesu ab angelo Virgini prænuntiatum est, *et vocabis nomen ejus Jesum.* Alcuin., CI, 151.— Si quis autem quærat, quando ejus nomen ab angelo, antequam in utero conciperetur, vocatum sit, tunc sine dubio, quando ait angelus ad Mariam : « Ave, etc. » : Haymo Halberstat., CXVIII, 93. — Nec solum hoc sanctissimum nomen antequam, in utero conciperetur ab angelo vocatum est, sed etiam longe antea patriarchis et prophetis prædictum, quod Filius Dei homo factus hoc nomine vocaretur, *ibid.* — Ante solem permanet nomen ejus: S. Fulbert. Carnot., CXLI, 332. — Vocabulum Jesu quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. S. Petr. Dam., CXLIV, 852. — Omnes quippe prophetæ nomen istud aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, et reservata est prærogativæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimæ Virgini illud primum evolvit, *ibid.* — Quo nomine vocatus est ab angelo priusquam in utero conciperetur, S. Bernard., CLXXXIII, 133. – Hoc ei nomen est ab æterno, *ibid.*, 136. — Innatum est ei nomen hoc, non inditum ab humana, vel angelica creatura, *ibid.* — Non prius ab hominibus decuit efferri in mundum sed a quadam sublimiori natura, *id.*, CLXXXIV, 832. — Quod nomen ab angelo fuit impositum Dei Filio, eo quod, etc. :Petr. Lombard., CXCI, 1304.

II. *De Jesu nominis significatione.* — Hujus nominis effusio abundantem quamdam exuberantiam gratiarum bonorumque cœlestium significat largitatem. S. Ambros., XVI, 727. — Jesus Hebraice, Σωτὴρ Græce, Salvator Latine : S. Aug., XLII, 1025. — Jesus interpretatur Salvator, sive Salutaris, *id.*, XXXVIII, 944, 1334, 1370; XLI, 553, 785; S. Gregor. Magn., LXXVI, 793, 866, 940, 1040, 1064, 1171, 1208 — Nomen Jesu, nomen triumphi : S. Petr. Chrysol., LII, 367. — Jesus Hebraica lingua dicitur, Salvator dicitur hoc Latina, *ibid.*; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 1286 ; Paul. Diac., XCV, 1165; Beda Ven., XCII, 1; XCIV, 34 ; S. Beat., XCVI, 911 ; Alcuin., CI, 177; Haymo, CXVIII, 33; S. Pasch., CXX, 112; Humbert. card., CXLIII, 1133; S. Anselm. Cant., CLVIII. 627, 639, 725; S. Bruno episc., CLXIV, 777, 778 ; S. Bernard., CLXXXIII, 88 ; Petr. Lombard., CXCI, 1304 ; Garner., CXCIII, 230; Helinand, CCXII, 536, Innocent. III, CCXVII. 577.

III. *De Jesu nominis excellentia et virtute.* — Torquetur

LXX.

INDEX DE SPIRITU SANCTO

DE ILLIUS DIVINITATE, ATTRIBUTIS, DONIS, OPERATIONIBUS,

ORDINE REFERENS ANALOGICO VARIAS DE ISTIS PATRUM SENTENTIAS

—

MONITUM.

In hoc Indice tractamus vicissim : I, de divinitate Spiritus sancti ; II, de illius processione et missione III, de variis attributis ; IV, de nominibus et figuris quibus apparuit ; V, de diversis donis et operationibus ; VI, referimus errores circa Spiritum sanctum ; et VII, indicamus libros de Spiritu sancto tractantes.

I. — *De divinitate Spiritus sancti*.

II. — *De processione Spiritus sancti, et ejus missione.*

III. — *De variis attributis Spiritus sancti.*

IV. — *De variis nominibus Spiritus sancti et figuris quibus apparuit.*

V. — *De variis donis Spiritus sancti et ejus operationibus.*

virtute diabolus expellitur, et infirmitates curantur, *ibid.*, 967. — Spiritus sancti donum maxime necessarium *id.*, X, 74. — Spiritus sancti donum per impositionem manus et precationem gentibus largiendum, *ibid.*, 1024. Qualiter septem dona ejus unicuique fidelium conveniant. S. Ambrosius, XVII, 798. — Spiritus sancti beneficia quæ sint. S. Augustinus, XLII, 704, 717. — Spiritus sancti dona septem Spiritus Dei dicuntur, propter operationem septenariam unius ejusdemque Spiritus. *id.*, XXXVII, 1960. — Spiritus sancti dona quare diversa, *id.*, XXXIII, 839, — Spiritus sancti dona sideribus comparantur. *id.*, XXXII, 842. — Stellæ dicuntur *id.*, XXXVII, 1160. — Cum sit unus et idem Spiritus sanctus, propter diversas operationes dissimiliter appellatur, *id.*, XXXIV, 615. — Septem Spiritus sancti dona. S. Leo Magnus, LIV, 409. — Spiritus sancti dona, id est linguæ prophetia, sacramentorum scientia, fides, etc. S. Fulgentius Rusp., LXV, 346. — Dona Spiritus sancti in nobis augeri vel minui possunt, non ipse Spiritus, *ibid.*, 186. — Rivi olei sunt dona Spiritus sancti. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 113. — Digitis Dei dona Spiritus sancti significantur, *ibid.*, 893, 894. — Spiritus sancti dona enumerantur, *ibid.*, 1224, 1225. — Dona quædam Spiritus sancti ad salutem sunt necessaria *id.*, LXXV, 598. — Quædam sunt ad aliorum utilitatem, *ibid.* — Per septiformem Spiritus sancti gratiam, aditus nobis vitæ cœlestis aperitur *id.*, LXXVI, 1016. — Septem dona Spiritus sancti in oratione Dominica petuntur, eorum enumeratio. S. Anselmus Cant., CLVIII, 596, 597. — Septem sunt dona Spiritus sancti, scilicet sapientia, consilium, intellectus, fortitudo, scientia, pietas, Deique timor, quæ septem spiritibus immundis opponuntur. S. Bruno Sign., CLXV, 185. — Timoris Domini Spiritus ex judicio Dei inter luces ac tenebras cognoscitur. Rupertus Tuit., CLXIX, 183. — Spiritus fortitudinis ex creatione solis et lunæ agnoscitur, *ibid.*, 184. — Spiritus consilii in creatione piscium aviumque et reptilium, *ibid.*, 185. — Sapientiæ ex requie diei septimi cognoscitur, *ibid.* — Multa sunt in Scripturis consonantia sanctum septiformem Spiritum, *ibid.*, 182. — Septem dona Spiritus sancti, *ibid.*, 1161 *et seqq.* — Spiritus pietatis, beati sunt mites. Rupertus Tuit., CLXX, 222. — Spiritus scientiæ facit hominem lugere, et seipsum, et alios peccatores, *ibid.*, 224. — Quid dat Spiritus fortitudinis, *ibid.*, 226. — Spiritus consilii misericordes facit *ibid.*, 229. — Spiritus intellectus oculum purgat, ut Deum videat *ibid.*, 231. — Spiritus sapientiæ pacificos facit, *ibid.*, 234. — Tria Spiritus sancti dona, pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. S. Bernardus, CLXXXIII, 328. — Dona septem, *ibid.*, 755. — Septem Christi apparitionibus applicata, *ibid.*, 292, 753. — In donis Spiritus sancti cavendum duplex periculum, *ibid.*, 706. — Spiritus septiformis adversus septem peccati vitia, *ibid.*, 574. — De donis Spiritus sancti libellus. Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1590. — Quod aliqui dicunt ipsum Spiritum sanctum non dari, sed dona ejus. Petrus Lombardus, CXCII, 557. — Spiritus sancti dona multiplicia. Alanus de Insulis, CCX, 219 *et seqq.* — Spiritus sancti operationes recensentur Novatianus, III, 913. — Spiritus divinus auctor est omnis sermonis prophetici. S. Hilarius, IX, 792. — Loquitur in prophetis, *ibid.*, X, 454. — Quam diversis modis loquatur, *ibid.*, 86 *et seqq.* — Spiritus sancti officium in nobis, *ibid.*, 73. — Spiritus sanctus Deum interpellat pro iis qui vovent Deo, quæ Ecclesia probat *id.*, IX, 414. — Spiritus sanctus vivificat sicut Pater et Filius. S. Ambrosius, XVI, 749. — Ipse est Spiritus vitæ operator æternæ, *id.*, 748. — Omnia quæ Deus, ille operatur, *id.*, XVII, 1007 *et seqq.* — Sanctificat filios Dei, *ibid.*, 393. — Postulat more naturæ suæ, *ibid.*, 127. — Contristatur ex nobis et gaudet in nobis, *ibid.*, 170, 393. — In aurigæ modum ferebatur super aquas. S. Hieronymus, XXII, 659. — Nascentem mundum in figura baptismi parturiebat, *ibid.* — Quomodo Spiritus sanctus suam inspiret voluntatem hominibus, XXIII, 117. — Vigilat ad Deum, et quomodo, *id.*, XXIV, 1296. — Spiritus sanctus solus superferri dicitur super aquas, quare. S. Augustinus, XXXII, 848. — Spiritus Dei super aquas quomodo. *id.*, XXXIV, 226: XL, 133, 167. — Spiritus sanctus quo sensu dictus Deum pro nobis interpellare, *id.*, XLIV, 551. Quo sensu interpellet pro nobis et clamet: Abba, pater, *id.*, XLV, 1032. — Spiritus sanctus antiquorum justorum voluntates bonas non solum adjuvit, sed fecit, *id.*, XLIV, 622. — Spiritus sanctus decimo post Ascensionem die venit, *id.*, XXXVIII, 1239. — In linguis dispertitis apparuit, XXXV, 1249. — Ecclesiæ catholicæ unitatem commendavit, XXXVIII, 1231, 1234. — Ad Spiritum proprie pertinet remissio peccatorum, *id.*, 461. — Spiritus sanctus aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans, XXXIII, 880. — Spiritus Dei nisi regat, cadis: nisi erigat, jaces, *id.*, XXXVIII, 855. — Sine Christo aut sine Patre, non sanctificat, non illuminat, etc., XLII, 705. — Quosnam facit gemere, *id.*, XXXV, 1425. — Spiritus sanctus habitat in parvulis baptizatis, etiamsi nesciant, *id.*, XXXIII, 841. — Sine Spiritu sancto nec Christum diligere, nec mandata ejus servare possumus, *id.*, XXXV, 1826 *et seqq.* — Apostolorum pectora cœlesti vigore firmavit, et novo linguas eorum ditavit eloquio. S. Maximus Taurin., LVII, 631. — De Christ divinitate testimonium præbuit, *ibid.*, 636. — Ubi vult spirat, et quibus vult gratis sua dona dispensat, *ibid.*, 635. Ejus cooperatio ad nostram salutem ostenditur, *ibid.*, 630, 631. — Spiritus sanctus facit nos gemere, dum nos facit dolere iniquitatem nostram, postulare veniam, desiderare justitiam. S. Fulgentius Rusp., LXV, 758, — Quomodo Spiritus sanctus intus nos doceat. S. Gregor. Mag., LXXVI, 1222. — Spiritus sanctus apostolos emundavit, *id.*, LXXV, 541. — Spiritus sanctus quid in nobis agat, *id.*, CLXXV, 715, 1221. — Spiritus sanctus docet. S. Hildefonsus Tolet., *id.*, XCVI, 136. — Quid Spiritus sanctus inspiraverit apostolis cum donum linguarum infuderit. S. Agobardus Lugd., CIV, 166. — Spiritus sancti variæ operationes. Rabanus Maurus, CVII, 777. — Spiritus Dei ferebatur super aquas. Rupertus Tuit., CLXX, 183. — Spiritus sancti effectus in nobis. S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 324. — Ejus opera, *ibid.*, 330. — Alia operatur propter nos, alia propter proximos, *ibid.*, 706. — Tria operatur in nobis ad declinandum a malo: pœnitentiam, supplicationem et remissionem, *ibid.*, 324. — Item tria ad faciendum bonum; monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem, *ibid.* — Illuminat et accendit, *ibid.*, 813. — Spiritus sanctus pro nobis interpellat. Petrus Lombardus, CXCI, 1447.

VI. — *Errores circa Spiritum sanctum.*

Spiritus sancti divinitatem impugnantes refelluntur. S. Zeno, XI, 267. adn. 52. — Qui divinitatem sancti Spiritus negaverunt, vel Arianorum sunt Judæi, vel Ariani Judæorum. S. Ambrosius, XVI, 820. — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti ex verbis Amos prophetæ de flatu ventorum desumpta, solvitur, *ibid.*, 752 *et seqq.* — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti, petita ex verbis Apostoli: ex quo omnia per quem omnia solvitur, *ibid.*, 761. — Spiritum sanctum conditum blasphemant hæretici. S. Hieronymus XXIII, 369. — Error circa Spiritum sanctum *id.*, XXVI, 375. — Ariani, Eunomiani, Macedoniani, Photiniani. Judæi peccabant in Spiritum sanctum. S. Augustinus, XXXIII, 814. — Spiritum sanctum quidam hæretici prorsus negant, alii creaturam esse volunt; qui illi sint, *id.*, XXXVIII, 448; XLII, 44. — Quomodo erraverunt circa Spiritum sanctum Sabelliani, Ariani, Manichæi, Cataphryges, Donatistæ, XXXV, 2099; XLII, 30. — Spiritum sanctum negabant Sadducæi, *id.*, XXXVIII, 447. — Spiritum sanctum Patri et Filio æqualem, ejusdemque cum eis substantiæ nolebant agnoscere Macedoniani, *id.*, XLII, 797. — De Spiritu sancto quid senserint Ariani, XLII, 680, 681, 736. — Spiritum sanctum Christo subjectum dicebant, *ibid.*, 714, 716. — De Spiritu sancto errores Arianorum, Eunomianorum, etc., *id.*, XXXVIII, 448. — Spiritum sanctum deitatem esse Patris et Filii hæretici quidam opinati sunt, XL, 191. — Macedonianorum error de Spiritu sancto. S. Leo Magnus. LIV, 206, 400. — Eum Ariani et Macedoniani Patre et Filio esse minorem blasphemant. Gennadius, LVIII, 1013. — Contra errorem Græcorum de processione Spiritus sancti. S. Petrus Damianus, CXLV, 633. — Quod Græci non recte dicant S. Spiritum procedere de Patre per Filium per quem sunt omnia, etc., S. Anselmus Cant., CLVIII, 307. — Fuerunt hæretici, nempe Macedoniani, qui credebant in Patrem, et Filium, sed non admittebant Spiritum sanctum, eum Deum negantes; quos damnavit Ecclesia in concilio Constantinopolitano. S. Bruno Sign., CLXIV, 238. — Spiritus sancti processionem a Filio Græci negant et refutantur Petrus Pictav., CCXI, 914.

VII. — *Libri de Spiritu sancto tractantes.*

De Spiritu sancto Faustinus presbyter, XIII, 76.

De Spiritu sancto libri tres. S. Ambrosius. XVI, 703, *et seqq.*

De Spiritu sancto libellus unus, *id.*, XVII, 1005.

Interpretatio libri Didymi de Spiritu sancto. S. Hieronymus, XXIII, 101 *et seqq.*

De Spiritus sancti potentia. S. Nicetas, LII, 853 *et seqq.*

De Spiritu sancto libri duo. Paschasius diaconus, LXII, 12.

De Spiritu sancto. Taio Cæsaraug., LXXX, 737.

LXXI.

INDEX

IN MARIANA SS. PATRUM OCCIDENTALIS ECCLESIÆ,

VEL

ELENCHUS OPERUM ET DICTORUM

QUÆ AD HONOREM ET CULTUM B. MARIÆ VIRGINIS IN PATROLOGIA REPERIUNTUR, AB INCUNABILIS RELIGIONIS CHRISTIANÆ USQUE AD SÆCULUM XIII.

MONITUM.

Inter diversos hujus tomi Indices, qui ad multiplicem et faciliorem totius Patrologiæ explanationem referuntur, nullum, ascetice loquor, invenies, cujus tanta fuerit vel operis magnitudo et præstantia, vel quæ percipi ex eo potest, oratorum, pastorum et omnium legentium utilitas.

Nostris præsertim temporibus, momenti est gravissimi, de cultu, laudibus et privilegiis B. Mariæ, synopsim particularem texere, et de perpetua Ecclesiæ catholicæ traditione, firmissimum argumentum ex factis et dictis, per universa retro sæcula, quasi catenam ostendere, ut omne dubium tollatur, et innumerabilibus testimoniis crescat adhuc et ardentius promoveatur erga sanctissimam Virginem fidelium devotio.

Quanta fuerit, a prima religionis ætate Christianorum fiducia in augustissimam Deiparam; qualis repensus honor, quam fervens amor per continuas et piissimas orationes, per sermones frequentissimos, per obsequiosum cultum, multifarie exhibitus et effusus, quis fortasse, ut æquum est, suspicatur?

Hæcce Tabula vel synopsis evidenter omnibus demonstrabit, nostram erga divinam Matrem Mariam devotionem, esse non solum perantiquam, sed adhuc veterum Patrum pietati inferiorem.

Enimvero, ut divos Anselmum et Bernardum e recentiorum Patrum numero sileam, nonne ascendere liceret, quasi per gloriosam et immotam scalam, usque ad Tertullianum, per Innocentium III, Ven. Hildebertum, Martinum Legionensem, Petrum Blesensem, Adamum Scotum, S. Stephanum Cisterciensem, Petrum Lombardum, S. Amedeum Lausaniensem, Hugonem a S. Victore, S. Fulbertum, Venerab. Guibertum. S. Odilonem, S. Paschasium Radbertum, B. Alcuinum, S. Paulinum Aquileiens., Ven. Bedam, S. Hildefonsum, S. Isidorum, S. Gregorium M., S. Fulgentium, S. Augustinum, S. Gaudentium, S. Petrum Chrysologum, S. Ambrosium, S. Hilarium Pictav., Lactantium, et multos alios quos æquis passibus Græcos Patres ardenter sequi vidimus, et quos enumerare omnes longum videretur. Ut inter cæteros unum adhuc in medium proferam, qui solus ipse totam traditionem in suis sermonibus et notis amplectitur, ubi, quæso, nostris temporibus, vel sermo vel liber qui Adami Perseniæ libellum vere aureum et *Mariale* dictum, amore tenerrimo, suavissima pietate, et Scripturæ sacræ necnon et SS. Doctorum florigera scientia, exæquare possit? Videas, benigne lector, non tantum ob sanctam et mirificam pii auctoris devotionem sed propter innumerabilia fere testimonia quæ in pretioso ejusdem Libro congesta sunt, et tunc intelliges quid a nobis faciendum adhuc supersit, ut nostrorum Patrum devotionem æquiparemus et assequamur.

Ad expeditiorem utilitatem oratorum vel uniuscujusque Christiani qui de B. Virgine Maria aliquid invenire vel dicere cogitat, hunc Indicem in varias dividimus sectiones; sic sectio I, chronologica, exhibet omnes auctores qui a Tertulliano ad Innocentium III de B. Virgine egerunt; sectio II hagiographica, refert quidquid ad B. Mariæ vitam attinet; sectio III, dogmatica, enumerat Patres qui maternitatem et virginitatem B. Mariæ asseruerunt; sectio IV præbet syntagma rerum quæ ad Immaculatam Conceptionem pertinent; sectio V, apologetica, proponit quidquid dixere Patres ad defensionem B. Mariæ; sectio VI, parænetica, dat sermones et homilias de B. Virgine; sectio VII, encomiastica, agit de laudibus B. Mariæ; sectio VIII, liturgica, tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Deiparæ; sectio IX, ascetica, ostendit varias B. Virginis Mariæ virtutes; sectio X, philologica, exhibet omnia opera vel opuscula circa B. Mariam, ordine Patrum aphabetico. His dictis :

SECTIO I.

Ordo Patrum et auctorum chronologicus.

An. chr.
245. Tertullianus.
258. S. Cyprianus.
312. Constantinus imperator.
317. Lactantius.
340. S. Ambrosius Mediolan.
350. S. Eusebius Vercellens.
353. S. Hilarius Pictav.
362. Marius Victorinus Afer.
393. Cœlius Sedulius.
400. Sulpicius Severus.
405. Aurelius Prudentius.
407. S. Chromatius.
417. Lucius Dexter.
420. S. Gaudentius.
420. S. Hieronymus.
420. Zacchæus.
426. Leporius.
430. S. Augustinus Hippon.
430. Cassianus.
431. S. Paulinus Nolan.
440. S. Leo Magnus, papa.
448. S. Germanus Antissiodor.
450. S. Petrus Chrysologus.
470. Claudinus Mamertinus.
492. Gennadius.
518. Vigilius Tapsensis.
533. S. Fulgentius.
547. Facundus.
560. Cassiodorus.
566. S. Nicetas.
580. Eugyppius.
580. Vigilius Tridentinus.
591. S. Leander.
595. S. Gregorius Turonens.
604. S. Gregorius Magnus, papa.
609. Venantius Fortunatus.
636. S. Isidorus Hispal.
640. Ambrosius Autpertus.
646. Taio.
659. S. Eligius.
660. S. Hildephonsus.
703. Missale Mozarabicum.
703. Breviarium Gothicum.
30. Ven. Beda.

An. chr.
784. Paulus diaconus.
798. Isidorus Mercator.
800. Carolus Magnus.
804. S. Paulinus Aquileiens
804. B. Alcuinus.
840. Agobardus.
853. Haymo Halberstat.
855. Rabavus Maurus.
865. S. Paschasius Radbertus.
868. Ratramnus.
872. Grimaldus.
872. Joannes Scotus.
882. Hincmarus.
888. Anastasius Bibliothec.
908. Remigius monac.
911. Notkerus.
920. Hervæus.
960. Atto Vercell.
974. Ratherius.
984. Gezo, abbas.
1029. S. Fulbertus.
1031. Robertus, rex.
1045. S. Bruno Herbipol.
1048. S. Odilo, abbas.
1072. S. Petrus Damian.
1085. S. Anselmus Lucens.
1086. Udalricus Cluniac.
1091. S. Aldhelmus.
1098. Radbodus II, episc.
1099. Monumenta sæculi XI.
1100. Radulphus Ardens.
1104. Ven. Guibertus.
1107. Goffridus abbas.
1109. S. Anselmus Cantuar.
1115. S. Ivo, episc.
1119. Ecbertus abbas.
1124. Arnoldus.
1125. S. Bruno Astensis.
1133. S. Stephanus Cisterc.
1135. Ven. Hildebertus.
1135. S. Marbodus.
1136. Honorius Augustod.
1138. Reinerus abbas.
1141. Gualterus Cluniac.

An. chr.
1142. Abælardus.
1142. Ven. Godefridus.
1142. Hugo a S. Victore.
1143. Hugo Farsitus.
1145. S. Amedeus Lausan.
1147. Hermannus abbas.
1149. Arnulphus.
1149. Ogerius abbas.
1150. Guido abbas.
1151. Guerricus abbas.
1152. Joslenus.
1153. S. Bernardus Claræval.
1155. Ernaldus.
1155. Isaac de Stella, abbas.
1156. Odo abbas.
1164. Petrus Lombardus.
1165. Aelredus abbas.
1169. Gerhohus.
1169. Wolbero.
1173. Adamus a S. Victore.
1175. Godefridus abbas.
1175. Nicolaus abbas.
1179. Bandinus Magister.
1180. Adamus Scotus.
1180. Petrus Comestor.
1181. Gualterus a S. Victore.
1183. Petrus Cellensis.
1184. Belethus.
1186. Philippus de Harveng.
1188. Henricus cardinalis.
1190. S. Stephanus a Mureto.
1197. Petrus Cantor.
1198. Algrinus cardinalis.
1198. Garnerius episc.
1199. Anonymus sæculi XII.
1200. Petrus Blesensis.
1200. Thomas Cisterc.
1201. S. Martinus Legion.
1202. Absalo abbas.
1202. Alanus de Insulis.
1209. Adamus Perseniæ.
1212. Helinandus monac.
1215. Sicardus episc.
1216. Innocentius III, papa.

SECTIO II, HAGIOGRAPHICA,

In qua referuntur quæcunque ad vitam B. Mariæ spectant.

B. Virgo Maria Deipara ex lumbis Abrahæ exiit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1245. — Ex regali et libera prosapia processit, B. Alcuinus, C, 450, 456. — Ex semine David, S. Paschasius Radbertus, XCIII, 94, 95; Alanus de Insulis, CCX, 226. — De patre Joachimo et Anna nata est, secundum traditionem quæ ante S. Hieronymum pervulgata, undique per orbem diffusa est, S. Hieronymus, XXIII; Petrus Lombardus, CXCII, pass. — Prima virginitatis votum fecit, S. Anselmus, CLIX, 217; Adamus Scotus, CXCVIII, 185; Philippus de Harveng., CCIII, 107. —Maria cur desponsata viro, S. Bernardus, CLXXXIII, 740. — Rationes quibus Josepho viro justo desponsata sit. S. Bruno Astens., CLXV, 6 *et seqq.* — Mariæ integritatis custos et testis Joseph, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Ab initio Gabriel angelo fuit commendata, S. Bernardus, CLXXXIII, 636. — Angelus salutat et alloquitur Mariam, Claudianus Mamertus, L, 279; S. Anselmus, CLIX, 230. — Maria Deum et hominem concipit, S. Leo Magnus, LV, 153. — Visitat Elisabeth, S. Anselmus, CLIX, 250. — Virgo peperit, S. Leo Magnus, LV, 153. — Purificatur, etsi non obnoxia, S. Bernardus, CLXXIII, 764. — Matrem non agnoscendo quid Christus significaret, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1086; S. Bernardus, CLXXXIII, 1136.—Mariæ præsentia ad nuptias quid moraliter significet, et quid ejus querela ad Jesum de defectu vini, Adamus Scotus, CXCVIII, 209, 210. — Mariæ dolor in passione Filii sui, S. Bernardus, CLXXXIII, 610; Thomas Cisterc., CCVI, 71. — Maria martyr fuit et virgo, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031; Philippus de Harveng, CCIII, 60. — Mariæ triplex languor, timoris, doloris et amoris, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — B. Maria commendatur a Christo Joanni discipulo, S. Hieronymus, XX, 783; S. Gregorius Turon., LXXI, 475; S. Bernardus, CLXXXIII, 781. — Christus cur matrem potius in cruce agnovisse videatur. S. Bernardus, CLXXXIII, 1035. — Maria cur ad ungendum corpus Christi non venerit, S. Bernardus, CLXXXIII, 429. — B. Maria, post Christi ascensionem, præsidet collegio apostolorum, et nihil grave sine ejus consilio egerunt apostoli, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Maria multos retro annos a morte Christi vixit. Philippus de Harveng., CIII, 151. — Et dum vixerit a fidelibus undique confluentibus visitatur, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Mariæ quies post labores, S. Bernardus, CLXXXIII, 1033. — Mariæ obitus, S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII, 1336. — Ad ejus mortem congregantur apostoli, S. Gregorius Turon., LXXI, 724. — Maria in valle Josaphat commorata et sepulta, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — Et illius sepulcrum hic visum est, Godefridus, CLV, 1439, — Mariæ assumptionis gloria, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Illius corpus in cœlis, Philippus de Harveng, CIII, 151. — In paradiso locatur a Christo, S. Gregorius Turon., LXXI, 475. — Maria exaltatur ad Filii dexteram. S. Amedeus, CLXXXVIII, 1336. — Maria quater tantum locuta legitur, S. Bernardus, CLXXXIII. 730. — Historia nativitatis laudabilisque conversationis B. et intactæ Dei Genitricis, Hrotsuitha, CXXXVII, 1065. — Mariæ vita non solum contemplativa sed activa fuit, Isaac abb., CXCIV, 1808, — Officia Mariæ et Marthæ implevit, S. Bernardus, CLXXXIII, 1036. — B. Mariæ inclyta vita totas illustrat Ecclesias, S. Anselmus, CLX, 1119.

SECTIO III, DOGMATICA,

In qua enumerantur Patres qui maternitatem simul et virginitatem B. Mariæ Deiparæ docuerunt et asseruerunt.

B. Mariam vere matrem Dei fuisse, et simul intemeratam et immaculatam permansisse virginem asserunt

SECTIO IV.

Referens syntagma dictorum et rerum quæ ad Immaculatam B. Mariæ Virginis Conceptionem pertinent.

Quamvis in quibusdam hujus Indicis sectionibus, varia de Conceptione Immaculata B. Mariæ annotaverimus, hæc sequentia ponenda etiam censuimus, propter honorem S. Matris Dei, fidelium ædificationem, et graves hujus temporis instantias; ideo :

in Psal. XLVIII, XIV; S. Hieronymus, in lib. Reg. XXIV; Adamus Persen., ex S. Basilio, ex S. Gregor. Nazianz., CCXI.

3° *Peccatum in hunc mundum intravit*, non spectat B. Virginem Mariam : sic Tertullianus, De cultu femin., I; S. Optatus Milevit., XI; in Adamo Persen. S. Irenæus, S. Basilius, CCXI.

4° Cum peccatum originale sit antiqua impietas, vitium ingenitæ infirmitatis, naturæ illuvies, etc., non pertinet ad B. Virginem : sic Arnobius, Advers. gentes, V; S. Hilarius Pictav., in Psal. CXXII, X; S. Ambrosius, in Apolog. David, XV; S. Hieronymus, in Ezechiel., XXV; S. Prosper, De vocat. gent., LI; Aurel. Prudentius, in Apotheos., LX; Petrus diacon., De Incarnat., LXV; S. Ignatius, in Adamo Persen., CCXI.

5° B. Maria nunquam dici potest ejecta de paradiso, privata honore cum proto parentibus, addicta morti, lethifero vulnere occisa, condemnata unquam divinitus, maledicto, implicata o etc. : sic Tertullianus, De testim. animæ, II; S. Cyprianus, Epist. ad Fidum, IV; S. Ambrosius, contra Julian., XVI; S. Hieronymus, in Osee, XXV; Orosius, Apolog. De lib. arbitr. XXXI; S. Prosper, Carmen de ingrat., LI; S. Gregorius Magnus, Homil. in Evang., LXXVI; et in Adamo Persen., S. Athanasius, S. Basilius, S. Gregorius Nazianz., CCXI.

6° Infirmitas, intestina pugna, contagium terrenæ corruptelæ, radix erroris, naturæ languor, incentivum peccaminis, non decent circa B. Mariam : sic S. Hilar. Pictav., in Matth., X; S. Ambrosius, lib. de philosophia a S. Augustino citat, XLII; S. Augustin., *De civitate Dei*, XLVI; S. Prosper, Respons., LI; Prudentius, in Apotheos., LX; et in Adamo Persen. S. Gregorius Nazianz., Macarius abb., CCXI.

De Immaculata puritate B. Mariæ omnes præclarissimi hymnographi Latini carmen cecinerunt, scilicet : Magnes, V; Victorin. Afer, VIII; S. Hilar. Pictav., X; S. Ambros., XVII; Cælius Sedulius, XIX; Juvencus, XIX; Claudianus Mamertus, LIII; Aurel. Prudentius, LX; Ennodius, LXIII; S. Paulinus Nolan. et Paulus diacon., LXV; S. Leander Hispal., LXXII; S. Eugenius Tolet., LXXXVIII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; S. Paulinus Aquil., XCV; Conantius, Joannes Cæsaraugust. et S. Hildephonsus Tolet., XCVI; Ven. Beda, XCV; Theodulphus Aurelianens., CV, Raban. Maurus, CXII; Servatus Lupus, CXIX; S. Odo Cluniac., CXXXIII; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Petrus Damian., CXLV; S. Anselm. Cantuar., CLIX; Ven. Petrus Cluniac., CCXXXIX; et in Adamo Perseniæ, hymnographi Græci, CCXI.

Ex hoc synoptico testimoniorum et traditionis conspectu, affirmare iterum et possumus et debemus, cum liturgiis S. Marci, S. Jacobi in Allatio et Tesiphone, cum S. Justino, S. Hippolyto, S. Cypriano, in duobus primis sæculis; cum S. Gregorio Thaumaturgo, cum Origene, cum S. Dionysio Alexandrino, in sæculo tertio; cum S. Athanasio, S. Ambros., S. Amphilocho, in sæculo quarto; cum S. Hieronymo, S. Augustino, S. Maximo Taurin, et Theodoreto, in sæculo quinto; cum S. Fulgentio et S. Saba, in sæculo sexto; cum S. Hildephonso, cum Sophronio et sexta synodo generali Constantinopolitana, in sæculo septimo; cum S. Paschasio Radberto, S. Joan. Damasceno, Raymundo Jordano, vulgo Idiota, et secunda synodo generali Nicæna, in octavo sæculo; cum Theophane et Menæis Græcorum, in sæculo nono; cum S. Fulberto, S. Anselmo, S. Petro Damiano, S. Brunone Carthus., in sæculo decimo; cum S. Ivone Carn., cum S. Bernardo et aliis innumeris supradictis, in sæculo undecimo; cum S. Bonaventura, Innocentio III, Alberto Magno et tam multis quos designare longum videretur, in sæculo duodecimo: SINGULARI PROVIDENTIA PERFECISSE DEUS UT BEATISSIMA ET SACRATISSIMA VIRGO AB IPSO SUÆ VITÆ PRINCIPIO, TAM EXISTERET PURA, QUAM ESSE PURAM DECEBAT ILLAM, QUÆ TANTO BONO, ID EST CHRISTO, DIGNA EXSISTERET. Hæc sunt verba Menæorum, id est Libri precum ad usum Græcorum, qui a nobis longo jam schismate sunt disjuncti. Non est ergo ambigendi locus de fide in sanctam et Immaculatam Conceptionem B. Mariæ, maxime cum *Roma locuta est*, et nunc pro catholicis *causa finita est*, ad majorem Dei gloriam, et honorem Deiparæ in æternum benedictæ.

SECTIO V, APOLOGETICA,

In qua referuntur quæcunque dixere Patres pro defensione B. Mariæ, et ad illius apologiam.

Adversus eos qui negant B. Mariam perseverasse Virginem, S. Ambrosius, XV, 289; S. Hieronymus, XXXIII, 183; S. Leo Magnus, LVI, 260; S. Hildephons., XCVI, 429; Rabanus Maurus, CVII, 752; Hincmarus, CXXV, 679; S. Bernardus, CLXXXIII, 735. — Adversus Valentinianum et alios, quod Christus corpus cœleste non sumpserit, et quod B. Maria non fuerit Mater tantum nuncupativa, sed vera, Joan Cassianus, L, 111 *et passim*; S. Vincentius Lirinens, citatus in tom. L, 910; Vigilius Tapsensis, LXII, 32; S. Fulgentius, LXV, 293; Facundus, LXVII, 529; S. Paulin., XCIX, 366; B. Alcuinus, C, 847; S. Paschasius Radbertus, CXX, 729. — Adversus eos qui negant Christum natum de Maria Virgine asseritur integra fide credendum, S. Aug., XL, 186, 251; XLII, 1122; S. Isidor. Hispalensis, LXXXIII, 1240: Ratramnus, CXXI, 609; Ven. Guibertus, CLVI, 489. — De murmure contra Mariam, B. Algrinus, CLXXXVIII, 44.

Præter hæc, varia Scripturæ sacræ testimonia prærogativas B. Mariæ stabiliunt et probant. sic :

1° Oraculum divinum Genesis: *Ipsa conteret caput tuum* etc.: Tertullianus, De carne Christi, II; S. Cyprianus, De Nativitate, IV; Lactantius, De divin instit., VI; S. Zeno, XI, S. Ambrosius, XV; Cæl. Sedulius, XIX; S. Augustin., *De civitate Dei*; XLVI; S. Petrus Chrysologus, LII; S. Leo Magnus, LIV; S. Maximus Taurin., LVII; Aurel. Prudent., LX; Claudius Marius Victor, LXI; Primasius ep., LXVIII; S. Gregorius Magnus, LXXVI; S. Ansbertus, LXXX; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; Ven. Beda, XCIII; S. Agobardus, CIV; Jonas Aurelian., CVI; Walafridus Strab., CXIII; Remig. Antissiod., CXXXI; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odo Cluniac., CXLII; Hermannus Contractus, Orat. ad Virg. Mariam, CXLIII; S. Petrus Damian., CXLV; Humbertus cardin., CXLIII; S. Bruno Carthus., CLII; S. Anselmus Cantuar., CLVIII; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Rupertus abbas, CLXVIII; Hermannus Tornac., CLXXX; S. Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Hugo Rothomag., CXCII; Petrus Cellens., CCII; Petrus Blesens., CCVII; Adamus Persen., ex Gregorio Nyssen., ex S. Justino, ex Origene, ex Basilio Seleuciens, ex S. Andrea Cretens., ex S. Chrysostomo, ex S. Proclo, ex S. Germano, ex Leone imper., CCXI; Anonymus sæculi XII, CCXIII.

2° Vaticinium Isaiæ : *Virga surget de radice Jesse*, etc., probat puritatem B. Mariæ quæ nullo fuit nævo infecta peccati, vel originalis vel actualis; sic Tertullianus, De carne Christi, II; Novatianus presbyt., III; S. Ambrosius,, De benedict. patriarch., XVI; S. Hieronymus, In Isai., XXIV; S. Augustinus, XL; S. Maximus Taurin., LVII; Paulus diacon., LXV; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; S. Ambrosius Autpert., LXXXIX; S. Hildephonsus, XCVI : Etherius et Beatus, adversus Elipandum, XCVI; Rabanus Maurus, CIX; S. Petrus Damian., CXLV; Radulphus Ardens, CLV; S. Bruno Astens., CLXIV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Honorius Augustod., in Sigillo, CLXXII; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S. Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Richardus de S. Victore, CXCVI; Adamus Persen., Epist., et ex S. Justino, ex Leone imper., ex Menæis, CCXI; Innocentius III, Encom. B. Mariæ, CCXVII.

3° De Esther, quæ typus fuit B. Mariæ, et de psalmo CXVII, qui etiam typicus est de Incarnatione Christi et de B. Virgine Maria. Sic S. Augustinus, XXXVIII; S. Prosper Aquit., LI; Cassiodorus, LXX; Ven. Beda, XCIII; Rupertus abb., De victoria vera, CLXIX; Adamus Persen., ex Origine, ex Eusebio Cæsariens., ex S. Chrysostomo, CCXI.

4° Testimonia ex Evangelio excellentiam B. Mariæ Virginis comprobant. Sic de Salutatione angelica, S. Ambrosius, XV; Ven. Beda, XCIII; S. Bruno Carthus., CLIII; Ælredus abb., CXCV; Adamus Persen., ex Origene, ex Joanne Geomet., CCXI; Innocentius III, CCXVII. — De primo capite S. Lucæ, et de comparatione B. Mariæ cum Eva; sic : S. Petrus Chrysolog., LII; S. Fulgentius, LXV; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; Adamus Persen., ex S. Gregorio Nyssen., ex S. Germano Constant., ex S. Gregorio Neocæsar., ex Theodoro Ancyren., CCXI.

5° Hanc sententiam : *Pulvis es, et in pulverem reverteris*, nescivit B. Mariæ corpus incorruptum; sic censuerunt S. Augustinus, De Assumptione, Serm., XXXVIII; Sacramentarium Gelasianum, LIX; Sacramentarium Gregorianum, LXXVIII; S. Autpertus. episc., LXXX; Missale Mozarabic., LXXXV; Breviarium Gothic., LXXXVI; S. Hildephonsus, de Assumpt., XCVI concilium Moguntinum, monumentis sæculi X; Paschalis I, papa, CII; Leo IV, papa, CXV; Hincmarus Rhemens., Carmen dogmat., CXXVI; Atto Vercell., CXXXIV; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odilo Cluniac., CXLII; S. Petrus Damian., CXLV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S.

SECTIO VI, PARÆNETICA.

Referens, ordine chronologico, omnes Patres et Scriptores qui de beata Maria Virgine sermones vel homilias composuere.

SECTIO VII, ENCOMIASTICA.

In qua alphabetice exhibentur varia nomina quibus SS. Patres et Scriptores ecclesiastici B. Mariam vocaverunt.

MONITUM.

Quamvis unicum revera sit et præclarissimum Deiparæ nomen MARIA, attamen cum hoc solum non sufficiat ad ejus dignitatem, excellentiam sublimitatemque cognoscendam, et ad ejus perfectionum varietatem multiplicitatemque propalandam, hinc necessario factum est, ut tam variis et innumeris nominibus, eadem Deipara a SS. Patribus et scriptoribus ecclesiasticis fuerit appellata. Quapropter S. Germanus, Constantinopolitanus patriarcha, verissime scripsit :*In Mariam si quis innumera dicat elogia, nunquam assequetur scopum;* et S. Theodorus : *Ave Maria, quasi dicas Maria, Latine innumera, propter innumerabilem tuorum encomiorum laudem.*

Nomina et elogia B. Virginis, quæ non exiguo labore collegimus, juxta verborum ordinem alphabeticum disposuimus ad commodiorem Lectoris usum, nullumque affertur nomen quin indicetur locorum fons, unde illud haustum sit; attamen propter multiplicem frequentiam earumdem vocum et appellationum, tomum et opera uniuscujusque doctoris indicare solummodo censuimus, absque numero paginæ; quæ opera percurrendo, voces facile Lector reperiet. Quamvis autem, ut vides, benigne Lector tot et tanta sint nomina et elogia SS. Virginis in hoc Indice adducta, scias tamen ea esse minimam partem eorum quæ producere potuissemus, si temporis ac operis major adfuisset commoditas. In votis omnibus nunc superest ut eadem synopsi, non solum reliqua Patrum Latinorum traditio a sæculo XIII et deinceps fideliter consignetur, verum etiam ut innumerabilia et tam præclara

SECTIO VIII, LITURGICA.

Quæ tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Virginis Deiparæ.

Hic, ne bis repetita displiceant, hanc tantum memoramus sectionem, quæ alias reperitur; adeat igitur lector Indicem specialem de Festis in genere, in quo referuntur omnia quæ ad festa B. Mariæ attinent. Quoad hymnos et preces, consulat etiam Indicem poeticum et Indicem de Oratione, et desiderata inveniet.

SECTIO IX, ASCETICA.

Referens varias B. Virginis Mariæ virtutes, et quidquid de illis dixere Patres Indicans.

SECTIO X, PHILOLOGICA.

Quæ exhibet omnia opera et opuscula circa B. Virginem Mariam, ordine auctorum alphabetico.

Hic finem imponimus Indici, ne in longum, nimia prolixitate, protrahere videamur; non defuit materia, quæ immensa cunctis remanet. Ipse Patrologian assidua manu verset Lector ut innumera ad honorem B. Virginis testimonia colligens, omne dubiun tollatur et evanescat, nec non obfirmetur cultus erga Mariam Deiparam, quæ est, sicut ait Sanctus Bernardus :

TOTA RATIO SPEI NOSTRÆ.

SERIES OCTAVA.

In hac octava serie agimus de Christianismo, quem, ab incunabulis ordientes, eo scilicet tempore quo apostoli, Spiritu sancto repleti, ad orbem terrarum evangelizandum dispersi sunt, per diversas regiones, quas sua luce irradiat, paulatim progredientem subsequimur; illum undique vexatum exhibemus, et tamen, invitis hostibus, sua beneficia erga persecutores expandentem. Hinc indices de prædicatione Evangelii et conversione gentium historicus, geographicus et bibliographicus; de Persecutionibus quas adversus Ecclesiam Christianam suscitarunt pagani, imperatores, etc.; de Beneficiis Christianismi erga populos in societate constitutos, erga familiam, erga hominem privatum; de moribus, consuetudinibus, etc., Christianorum, quos hic vicissim lectori subjicimus.

LXXII.

INDEX HISTORICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA APOSTOLORUM, EVANGELISTARUM,

DISCIPULORUM DOMINI ET OMNIUM EVANGELII PRÆDICATORUM CUM INDICATIONE ET DENOMINATIONE OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM, POPULORUM CIVITATUMQUE IN QUIBUS SINGULI VERBA VITÆ EVANGELIIQUE PRÆDICATIONIS DISSEMINARUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

A

ABDIAS, Simonis Judæ discipulus, primus Babyloniæ episcopus, in Perside Christum annuntiat (an. 60) *Orderic. Vitalis* CLXXXVIII, 175.

ABEL episcopus, S. Bonifacii socius, in Germania prædicat (an. 745) *S. Bonifac.*, LXXXIX, 757.

ABHELINUS episcopus in Sclavoniam missus est (an. 1026). *Adam. Brem.*, CXLVI, 532.

ACCA presbyter, unus e duodecim sociis Willibrordi Fresonum apostoli in Fresia Christum annuntiat (*not*) an 692, *Beda*, XCV, 243.

ACILINUS cum sociis Sueciam evangelizat (an. 1060), *Adam. Brem.*, 617.

ADALBERTUS Magdeburgensis I episcopus in Sclavonia multos ad fidem convertit (an. 968-981), *Adam. Brem.*, CXLVI, 608.

ADALBERTUS (S.) Pragensis episcopus, in Borussia (Dantzick) Evangelium annuntiat cum sancto Gaudentio (an. 990), S. *Mathildis regina* CLI, 1341; Sclavoniam, Pannoniam et Poloniam evangelizat (an. 980), *Cosmas Prag. Decan.*, 92; — *Honor. Augustod.* CLXXVII, 193; *Joannes Canaparius* CXXVII, 866; — Russis prædicat (an. 991) *idem*, ibid. 866, 888, *Cosmas Pragensis*, CLXVI, 273.

ADALDAGUS (S.) Hammaburgensis episcopus, Sclavoniam evangelizat (an. 936) S. *Adalbert. Pragens.*, CXXXVII, 501.

G

H

I

Freculf., CVI, 1148; *Anastas.*, CXXVII, 468; *Orderic.*, CLXXXVIII, 101; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1643. — Ubique S. Paulum comitatur, *Orderic.*, CLXXXVIII, 184. — Bithyniam evangelizat, *Orderic.*, CLXXXVIII, 129, 185; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698.

Lucianus, episcopus Belvacensibus Christum annuntiat (an. 300), *Orderic.*, CLXXXVIII, 390.

Lucius Cyrenensis apud Antiochiam prædicat (an. 44), *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Lucius Britannorum rex ab Eleutherio papa Evangelii prædicatores postulat fidemque amplectitur (an. 167), *Beda*, XCV, 30; *Anastas.*, CXXVII, 528, 1249; *Bernold.*, CXLVIII, 1310; *Willelm.*, CLXXIX, 1685; *Henric.*, CXCV, 814.

Ludovicus Germanicus, Francorum rex, ad Bulgaros prædicatores mittit (an. 858), *Bernold.*, CXLVIII, 1350.

Luido S. Bonifacii discipulus in Bajoaria et Alemania Christum annuntiat (an. 740), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 648.

Lullus, Moguntinus episcopus electus, sancto Bonifacio adhuc vivente in Germania fidem divulgat (an. 736), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 646, 653.

Lupus (S.) Tricassinus episcopus, in Britannia contra Pelagianos cum sancto Germano fidem propugnat (an. 430), *Sigebert.*, CLX, 82.

M

Maclovius (S.) natione Anglus, Alethattensis episcopus, cum sancto Samsone in insula Aaron (*Jersey*) prædicat (an. 560), *Sigebert Gemblac.* CLX, 737.

Madelgarius (S.) qui et Vincentius dicitur. Vid. Vincentius.

Madelgisilus, sancti Fursei discipulus, apud Centuriam in Aquitania Evangelium annuntiat (an. 650), *Freculf.*, CLXXIV, 1443.

Magdalena (S. Maria), soror Marthæ et sancti Lazari, Christi resurrectionem apostolis annuntiat (an. 33), *Raban. Maur.*, CXII, 1474.—Apud Massiliam appellit ibique cum beato Lazaro fidem prædicat (an. 48), *Lucius Dexter.*, XXXI, 156, 158; *Raban. Maur.*, CXII, 1493. — Apud Aquas Sextias cum sancto Maximino (an. 48), CXII, 1494; *Sigebert.*, CLX, 141. — In Galliis moritur (an. 88), *Lucius Dexter*, XXXI, 255.

Magnus, monachus, in Windila insula Norwegiæ prædicat (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616.

Mallonus (S.) Rhotomagensis episcopus in Galliis Christi regnum stabilit (an. 280). *Orderic.*, CLXXXVIII, 390.

Manahen (S.) Apud Antiochiam Christum annuntiat (an. 44), *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Manscius primus Eboracensis in Galliis fidem promulgat (an. 90). *Lucius Dexter*, XXXI, 255.

Mansuetus a sancto Petro in Gallias ad prædicandum mittitur (an. 50). *Anonym.*, CLIV, 1117, 1124.

Marcella (S.) cum sancta Maria Magdalena et Martha ad Massiliam appellit (an. 48), *Lucius Dexter*, XXXI, 156, 158; *Rab. Maur.*, CXII, 1493. — Apud Avenionem cum S. Martha prædicat., *Raban. Maur.*, CXII, 1495.

Marcellinus, unus e duodecim Willibrordi sociis, Fresiam evangelizat (an. 692), *Beda*, XCV, 243.

Marcellus cum sancto Marco evangelista apud Alexandriam Christum annuntiat (an. 72), Regino Prumiens., CXXXII, 18.

Marcellus (S.), sancti Photini Lugdunensis discipulus, in urbe Cabillonnensi Sequanos evangelizat (an. 180), *Baldric. Dolens. archiep*, CLXVI, 1210.

Marcus (S.) evangelista Evangelium suum Romæ scribit (an. 46), *S. Ado Viennens. archiep.*, CXXIII, 77.— Apud Aquileiam prædicat ibique Hermagoram episcopum ordinat, *ibid.*, 78; *Orderic.*, CLXXXVIII, 181. — Evangelium suum a S. Petro approbatum in Ægyptum per Alexandriam defert ibique prædicat (an. 50), *S. Prosp. Aquit. presbyt.*, LI, 553; *Freculf.*, CVI, 1149; *Haymo*, CXVIII. 829. *S. Ado Vienn. archiep.*, CXXIII, 78; *Anastas.*, CXXVII, 460; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Marian. Scot.*, CXLVIII, 1303; *Orderic.*, CLXXVIII, 181. — Prædicat apud Cyprum, *ibid.*, 116. — Per Libyam, Marmaricam, Pentapolim, Ammonicam, Alexandriam et universam Ægyptum prædicat, *S. Ado.*, CXXIII, 79; *Marian. Scotus*, CXLVII, 644, 648.

Marcus Marcellus Eugenius. *Vide* Eugenius.

Marinus II, Sedis apostolicæ diaconus, ad prædicandum in Bulgariam a S. Nicolao I, Papa, mittitur (an. 858), *Anastas.*, CXXVII, 1374.

Martha sanctæ Mariæ Magdalenæ sanctique Lazari soror, ad Massiliensem portum appellit (an. 48), *Lucius Dexter*, XXXI, 156, 158; *Raban. Maur.*, CXII, 1493. — Christum annuntiat apud Avenionem, *ibid.*, 1495. — Apud Tarasconem ubi moritur, *ibid.*, 1497.

Martialis (S.), unus e septuaginta duobus discipulis et Lemovicensis apostolus, Lemovicum ad prædicandum mittitur (an. (58), *S. Greg. Turon.*, LXXI, 175, 183. — Apud Tolosam prædicat Hispaniasque prædicando peragrat, *Lucius Dexter*, XXXI, 169, — Apud Lemovicum prædicat, *Ademar. monach.*, CXLI, 87, 42; *Jordanus Lemovicensis episcopus*, CXLII, 1353; *Raban Maur.*, CXII, 1494, —Apud Tulium et Agedunum. *Orderic.*, CLXXXVIII, 286. — Apud Gerumnam, *ibid.*, 193.

Maruthas, episcopus Persas evangelizat (an. 379), *Freculf.*, CVI, 1241. 1242; *Sigebert.*, CLX. 80.

Maternus (S), a sancto Petro apostolo Treveris in Belgica Christum annuntiat (an. 50), *Heriger.*, CXXXIX, 1010. — Apud Tungros Coloniensesque, *ibid.*, 1013; *Hugo abb.*, CLIV. 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1118, 1125.

Matthæus (S.), apostolus et evangelista, in die Pentecostes Spiritum sanctum accipit fidemque prædicat (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 64. 65; *Petrus Comestor*. CXXVIII, 1631. — Ad prædicandum Æthiopiam in sortem obtinet, *Lucius Dexter.*, XXXI, 87, 88; *Haymo*, 831, — Per Judæam primum, deinde per Macedoniam. Indiam et Parthiam Christum annuntiat, *Freculf*, CVI, 1147; *Orderic.*, CLXXXVIII, 111; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 168. — Evangelium suum sanctum prædicando in Judæa scribit (an. 45), *S. Ado Viennens. archiepisc.*, CXXIII, 77; *Anastas.*, XXXVII, 458; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1305; *Ekkeard.*, CLIV, 665. — Per Æthiopiam prædicat, *Orderic.*, CLXXXVIII, 168-172.

Matthias (S.), a Spiritu sancto et undecim apostolis loco Judæ in apostolatum eligitur an. 33), *Haymo*, CXVIII, 823; *Regino Prumiens.*, CXXXII, 17. — In die Pentecostes Spiritum sanctum accipit fidemque prædicat (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 665; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1631. — In Judæa Christum annuntiat, *Freculf.*, CVI, 1148; *Orderic.*, *Vital* CLXXXVIII, 177.

Maria, Saracenorum regina, Cbistianitatem amplexa pro gente sua Moysen quemdam monachum in eremo degentem episcopum postulat (an. 374), *Rufin. Aquileiens.*, XXI. 514.

Maximinus (S.), cum sancta Maria Magdalena et Martha ad Massiliensem portum appellit (an. 48), *Lucius Dexter.*, XXXI, 156, 158; In Galliis apud Aquas Sextias prædicat, CXII, 1493; *Sigebert.*, CLX, 141.

Maximinus, Trevirensis episcopus, sancto Agricio Treverensium apostolo succedit (an. 342-368), *Anonym.*, CLIV, 1072, 1135.

Megengaudus, S. Bonifacii Moguntini discipulus, in Frisia prædicans martyrii corona donatur (an, 730), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 647.

Menhardus episcopus in Suecia, Norwegia et Orcadis apud Blasconiam Christum annuntiat (an. 1069) *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 653.

Mellitus (S.) cum SS. Augustino, Laurentio et aliis in Angliam a sancto Gregorio Magno papa ad prædicandum mittitur (an. 596), *Anastas.*, CXXVII, 645, 1370; *Heriger.*, CXXXIX. 883. —Apud Londinum fidem divulgat (an. 614), *Beda*. XCV, 85; *Bernold.*, CXLVIII, 1332; *Lanfranc.*, CL., 743, 764 (*app.*); *Willelm.*, CLXXIX, 1443. Orientales Anglos cum eorum rege Sigeberto ad fidem convertit (an. 604), *Sigebert.*, CLX, 113; *Henric.*, CXCV, 850.

Mello (S.) archiepiscopus apud Rhotomagum in Galliis verbum vitæ spargit (an. 110), *Orderic.*, CLXXXVIII, 386.

Memmius (S.) Mancius per Galliam et Hispaniam prædicat (an. 36-106), *Lucius Dexter.*, XXXI, 255, 256; *Flodoard.*, CXXXV, 32; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *anonym.*, *ibid.*, 1117, 1119.

Menalchius, archipræsul, cum sancto Augustino in Anglia et Scottia regnum Christi divulgat (an 630, *S. Bonifac.*, LXXXIX, 874.

Methodius, episcopus, in Moravia prædicat, Boemorum regem Borvou cum sua gente ad Christum convertit (an. 885), *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 71, 81.

Moises primum monachus vitam in eremo degens dein, Saracenorum episcopus electus, multos ad fidem adducit (an. 374), *Rufin. Aquileins.*, XXI, 515.

Monachi duo incerti nominis e Boemia venientes, Waigros, Obodritos, Palabingos, Warnabos, Chizzinos, Circipanos et Linoges Sclavoniæ populos sub Gotescalco rege ad Christum convertunt (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 573, 574. — Præsertim apud Aldinbourg, Lontium, Razzisburg et Magnopolim Obotridorum civitates prædicant et apud Rethre coronam martyrii recipiunt, *ibid.*, 574.

Q

R

successor, in Galliis Christum adnuntiat (an. 195), Joannes monachus, CLXV, 756.

Zeno (S.), Veronensis episcopus Veronam urbem ad Christum adducit (an. 368), *S. Zeno Veron.*, XI. 150.

ORDO CHRONOLOGICUS APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM EVANGELII.

An.	
30	S. Joannes Baptista.
30-33	Dominus N. Jesus Christus.
30-33	Discipuli Christi.
33	Apostoli.
33	S. Petrus Apostolorum princeps.
33	S. Joannes, apostolus et evangelista.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Andreas apostolus.
33	S. Philippus apostolus.
33	S. Thomas Didymus.
33	S. Bartholemæus apostolus,
33	S. Matthæus apostolus.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Simeon Cleophæ filius, apostolus.
33	S. Judas Thaddæus apostolus.
33	S. Mathias apostolus.
33	S. Stephanus protomartyr.
34	Discipuli dispersi.
34	Christiani varii.
34	Cyprii et Cyrenæi.
34	S. Ananias.
34	S. Philippus unus e septem diaconis.
34	S. Paulus.
35	Simon Judas.
35	Appius Centurio.
36	S. Memmius Mancius.
37	Agathodorus.
37	Arcadius Juliobrigensis.
37	S. Athanasus Cæsaria gustanus episcopus.
37-65	S. Basilius secundus, Bracarensis episcopus.
37	S. Basilius Carthaginis Spartariæ præsul.
37-60	Capito Lucensis episcopus.
37	Elpidius Toletanus episcopus.
37-60	S. Ephrem.
37-60	Etherius, Barcinonensis episcopus.
37	Eugenius Marcus Marcellus.
37-60	Nestor Paleatinus episc.
37-60	S. Petrus primus Bracarensis episcopus.
37-70	Pius Hispalensis primus episcopus.
38	(Pilatus,)
38	(Tiberius Romanus imperator.)
39	S. Barnabas.
43	Telesphorus.
43-54	Cæcilius Romæ Eliberitanus.
43-52	Isedus.
43	Secundus.
44-70	Torquatus.
44-60	Euphrasius.
45	Indalecius.
44	Discipuli septem S. Jacobi.
44	Lucius Cyrenensis.
44	Manahen.
45-60	Evodius S. Petri discipulus.
45	Linus S. Petri discipulus.
45-69	Cletus S. Petri discipulus.
45	Paulus Sergius proconsul.
48	Ferontius.
48	Austregisilus.
48	S. Eutropius.
34-48	S. Lazarus a Domino resuscitatus.
48	S. Maximinus.

An.	
48-63	Joseph ab Arimathea.
48-88	S. Maria Magdalena.
48	S. Martha.
48	S. Marcella.
48	Parinenas.
48	S. Valerius.
50	Prisca.
50	Silas cum S. Paulo.
50	Priscilla.
50	Aquila.
50	S. Clemens.
50	Dionysius
50	Eucharius.
50	Frontinus Petragoricensis.
50	Mansuetus.
50	S. Maternus.
50	S. Sabinus.
50	S. Potentianus.
50	Sexifirmus.
50	S. Sixtus, primus Rhemorum episcopus.
50	Hermagoras episcopus.
50	S. Marcus evangelista.
50	Silas sancti Pauli apostoli discipulus.
52	S. Theodorus.
56	Apollo.
58	S. Saturninus.
58	S. Titus S. Paul. apostoli discipulus.
58	S. Lucas evangelista.
58	Gratian episcopus.
58	S. Trophimus Arelatens.
58	S. Stremonius.
58	S. Martialis Lemovicensis apostolus.
58-100	Tychichus S. Pauli discipulus.
59	Crescens Viennensis episcopus.
60-100	Carpus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Archippus sancti Pauli discipulus.
60-100	Epaphras S. Pauli discipulus.
60-100	Erastus S. Pauli discipulus.
60-68	Timotheus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Abdias.
60-100	Sosthenes.
60-100	Onesimus.
64	S. Philemon.
66	Crispinus Astigitanus.
68	Anianus.
68	Flegunta S. Titi discipulus.
68	Herman sancti Titi discipulus.
68	Patrobas S. Titi discipulus.
70-97	Antonius Meldensis episcopus.
70	S. Appollinaris Ravennas episc.
70-97	S. Sanctinus.
70-100	Nicasius Rhotomagensis. episcopus.
70-80	S. Quintinus Ambianensis.
70	S. Quirinus.
70	S. Saviculus diaconus.
70	S. Cœlestis S. Clementis discipulus.
70	Austriclianus.
72	Apuleilus.
72-100	Celsus Mediolanensis episcopus.
72	Nazarius episcopus.
72	Marcellus.
72	Torpes.
72	Alpinianus.
76	S. Paternus Toletanus episcopus.

An.	
80	S. Felix Mediomatricus episcopus.
86	Jonas sancti Dyonysii Areopagitæ discipulus.
90	Sinicius.
90	Mansius.
91	Philippus Mediolanensis.
100	Ignatius Antiochenæ Ecclesiæ episcopus.
111-115	Alexander papa.
119	Taurinus Eboracensis episcop.
120	S. Quadratus.
121	S. Polycarpus.
130	S. Apollinaris Hierosolymitanus episcopus.
140	Thirsus diaconus.
140	Benignus presbyter.
166-167	Lucius Angelorum rex.
166	S. Phaganus.
166	Deruvianus.
166	S. Photinus primus Lugdunensis episcopus.
180	S. Valerianus S. Photini discipulus.
180	S. Marcellus S. Photini discipulus.
195	S. Andochius.
195	S. Zacharias.
208	S. Andeolus.
240	S. Pontius.
250	S. Crispinianus.
250	S. Crispinus.
250	S. Fuscianus.
250	S. Rufinus.
250	S. Victoricus.
280	S. Mallonus Rhotomagensis episcopus.
300	S. Avicianus.
312	S. Silvester papa.
312	Constantinus Magnus imperator.
328	Edessius et Frumentius.
328	Mulier captiva.
333	S. Agricus Trevirensis præsul.
342-368	S. Maximinus Trevirensis episcopus.
368	S. Zeno Veronensis episc.
374	Mavia Sarracenorum regina.
373	Moises monachus.
379	Attico episcopus.
379	Meruthas episcopus.
394-432	Ninia seu Ninias.
400	Joannes Constantinopolitanus episcopus.
429	Germanus Antissiodorensis episcopus.
430	Palladius primus Scotorum episcopus.
430	Lupus Triscassinus episc.
431	S. Fingaris episcopus.
432	S. Patricius Hibernensis episcopus.
432-433	S. Severus Trevirorum episcopus.
460	S. Benignus sancti Patricii successor.
468	Kilianus.
490	S. Avitus Viennensis episc.
490	S. Solemnis episcopus.
496	S. Vedastus.
496	S. Clotildis Francorum regina.
496	S. Remigius Remensis episcopus.
554-570	S. Germanus Parisiensis episcopus.
560	S. Maclovius.

LXXIII.

INDEX GEOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

SYNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM ET CIVITATUM PRIMO EVANGELII LUMINE DONATARUM, CUM MENTIONE APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM QUI ILLIS VERBA VITÆ INTULERUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

A

C

D

E

F

M

N

R

S

(1) Romæ Pilatus, qui D. N. J. C. ad flagellandum et crucifigendum damnarat injuste, ejus mortem, miracula, resurrectionemque imperatori Tiberio et senatui nuntiat (an. 38), *Freculf.* CVI, 1124; *Haymo*, CXVIII, 826; *S. Ado Viennens. episc.*, CXXIII, 75, 76; *Hermannus Contractus*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1304; *Ekkeard.*, CLIV, 663. — Tiberius vero Romanus imperator, litteris a Pilato acceptis, senatui populoque Romano Domini miracula et resurrectionem denuntiat illumque inter imperii deos inscribere sed frustra conatur (an. 38), *Haymo*, CXVIII, 826.

Petrus Comestor, CXCVIII, 1680. — Discipuli dispersi post martyrium S. Stephani; *Haymo*, CXVIII, 825; *Anast.*, CXXVII, 454; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 109; Philippus diaconus de Azoto usque ad Samariam; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 107.

Sanctonum Aquitaniæ secundæ in Galliis civitatem Eutropius evangelizavit (an. 86), *Anonym.*, CLIV, 1119.

Sanir (apud) civitatem Persidis Christum annuntiaverunt Simeon Chananæus et Judas Jacobi (an. 32-53), *Orderic.*, CLXXXVIII, 176.

Saraceni Asiæ populi. Mavia regina Saracenorum fidem amplexa Moysen quemdam in eremo degentem pro gente sua episcopum postulat (an. 374, *Rufin. Aquileien.*, XXI, 514. — Moyses factus episcopus Saracenos evangelizat, *ibid.*

Sarrona Palæstinæ civitas a S. Petro apostolo fidem accepit, *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674.

Saxonia in Anglia per S. Aldelmum Schireburnensem episcopum evangelizatur (an. 630), *Wilielm.*, CLXXIX, 1533, 1619.

Saxoniam Australem in Anglia evangelizarunt S. Wilfridus Eboracensis episcopus (an. 678), *Bernold.*, CXLVIII, 1338; *Willelm.*, CLXXIX, 1555. — Sergius papa qui Saxonum Australium regem Ceadual baptizat (an. 688), *Bernold.*, CXLVIII, 1339. — Wilscrius Merciorum rex suis hortationibus Australium Saxonum regem Edelwalhum ad Christum adducit (an. 700), *Willelmus Malmesburiens.*, CLXXIX, 1549.

Saxoniam in Anglia occidentali Christi fidem edocuerunt S. Birinus Anglorum apostolus, Wintoniensis et Dorcestrensis episcopus (an. 630), *Henric. archidiac.*, CXCV, 861. — Angilbertus Gallus natione Dorcestrensis et Wintoniensis episcopus (an. 634), *Beda*, XCV, 126. — Leuterius Dorcestrensis episcopus (an. 634-670); *Beda*, XCV, 126, 128. — Colmannus (an. 670), *Anonym.*, CLXIII, 581.

Saxoniam Orientalem in Anglia ad fidem adduxerunt Finanus in insula Lindisfarnia, *Holy Eland*, episcopus (an. 653), *Henric.*, CXCV, 864. — Jarumarmus episcopus (an. 665), *Beda*, XCV, 170. — Ceddus Londoniensis episcopus, *ibid.*, 151.

Saxoniam Germaniæ regionem evangelizaverunt Angli duo incerti nominis (an. 694), *Bernold.*, CXLVIII, 1339. — S. Bonifacius Moguntinus episcopus et Germanorum apostolus (an. 716-745), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 622, 648. — Lobanus Ahretatensis episcopus, Hadolfridus seu Hadelfus Kondekar et Willilseri monachi Hamung et Wintrung presbyteri S. Bonifacii Moguntini discipuli et cooperatores (an. 755), LXXXIX, 660, 667, 805. — Carolus Magnus Francorum rex Saxonibus baptismum imponit (an. 777), *Eginhard.*, XCVII, 33; *Ekkeard.*, CLIV, 857, 893; *Honorius Augustodun.*, CLXXII, 190 — Altrebanus clericus, Benjamin, Emmingus comes, Folewardus presbyter et Gerwalus S. Willibrordi discipuli et socii in Saxonia prædicant (an. 780), *S. Anscharius*, CXVIII, 1017. — S. Anscharius Hammaburgensis et Bremensis episcopus (an. 789-838), *Adam Brem.*, CXLVI, 471 — Rimbertus Hammaburgensis (an. 854), CXLVI, 486. — Athelmus Vellensis primus episcopus (an. 885), *Willelm.*, CLXXIX, 1543; *Heribert. Wibergens.* (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616.

Scaldholga Islandiæ civitas per Islef Scaldhogensem episcopum evangelizatur (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 654.

Scania seu Sconia et Scone insula Christi fidem accepit prædicantibus Haredo seu Horit Sliaswigensi episcopo (an. 948), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503. — Gotebaldo (an. 985), *ibid.*, 529. — Eginone Dulboiensi episcopo (an. 1060), *ibid.*, 617.

Scarana Westergothiæ in Scania civitas ad Christum convertitur prædicatione Turgothi primi Scaranensis vel Saranensis episcopi (an. 1013). *Adam. Brem.*, CXLVI, 541, 640. — Eginonis Dalboiensis episcopi (an. 1060), *ibid.*, 617.

Schirebargum in Saxonia Orientali Angliæ per S. Aldhelmum Schireburgensem episcopum (an. 640), *Willelm.*, CLXXIX, 1535, 1619.

Sclavoniam evangelizaverunt S. Amandus Trevirensis episcopus (an. 628), *Milo Monach.*, CXXI, 950; *Helinand.*, CXII, 786. — S. Anscharius Hammaburgensis episcopus (an. 836), *Adam. Brem.*, CXLVI, 433. — S. Adaldagus Hammaburgensis episcopus (an. 936), *Adam. Brem.*, CXLVI, 501. — Otto Magnus Allemaniæ imperator qui Sclavis fidem imponit (an. 940), *ibid.*, 503. — Adalbertus Magdeburgensis episcopus et Bruno (an. 968-990), *ibid.*, 503, 504, 508. — Adalbertus Pragensis (an. 980), *Adalbert. Pragens.*, CXXXVII, 866; *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 92; *Honorius Augustodun.*, CLXXII, 193. — Folewardus Sclavoniæ archiepiscopus (an. 992), *Adam. Brem.*, CXLVI, 533. — Benno episcopus (an. 1000), *ibid.*, 535. — Albhelinus episcopus (an. 1026), *ibid.*, 1026, *ibid.*, 552. — Ezzo Aldenburgensis (an. 1065), *ibid.*, 574, 617.

Scone *vid.* Sconia.

Scottiam evangelizaverunt Palladius primus Scottorum episcopus a Cœlestino papa missus (an. 430), *Beda*, XCV, 121 (n); *Henric.*, CXCV, 822. — S. Columba Hibernus (an. 565), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 112. — S. Augustinus Anglorum apostolus (an. 630), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 874, 877. — Laurentius S. Augustini socius (an. 609), *Beda*, XCV, 86. — Menalchius Scottorum archipræsul (an. 630), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 874. — Livinus et Foilanus et Helias Livini discipuli (an. 648), *ibid.*, 879.

Scritefingos (apud) Sueciæ populos Simon Halsinglandensis episcopus Christum annuntiat (an. 1060), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 641.

Scythiam ad fidem converterunt Andreas apostolus (an. 34-37), *Lucius Dexter*, XXXI, 87; *Freculf.*, CVI, 1147; *Haymo*, CXVIII, 831; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 139, 142. — S. Philippus apostolus, *Lucius Dexter*, XXXI, 87, 88; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 156; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698. — S. Joannes Constantinopolitanus episcopus (an. 400), *Aurel. Cassiodor.*, LXIX, 1167.

Seeland (in) Daniæ insula Evangelium prædicaverunt Liasdagus Ripensis et Haredus Sliaswigensis episcopi (an. 948), *Adam. Brem*, CXLVI, 503, 518, 821. — Gerbrandus Roschaldensis episcopus (an. 1050), *ibid.*, 624. — Willelmus incerti loci episcopus (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616, 623. — Avoco Roschaldensis episcopus (an. 1060), *ibid.*, 545, 624. — Joannes Scotus Magnopolitanus episcopus, *ibid.*, 527, 593, 650.

Selegia Angliæ Merciorum civitas per S. Wilfridum Selegiensem episcopum evangelizatur (an. 680), *Willelm.*, CLXXIX, 1549.

Seleuciam Syriæ in Asia Minori regionem evangelizaverunt S. Paulus apostolus et Barnabas (an. 50-58), *Anast.* CXXVII, 460; *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Senones in Galliis, *Sens*, ad Christum converterunt Potentianus (an. 50), *Raban. Maur.*, CXII, 1493. — S. Andochius (an. 195), CLXII, 757, *S. Warnaharius presbyter*, LXXX, 187, 190. — Wulframnus Senonensis episcopus (an. 718), *Helinand.*, CXII, 812.

Sequani Galliæ populi fidem amplexi sunt prædicante S. Marcello, S. Potini Lugdunensis discipulo (an. 180), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 1210.

Sicilia. Rogerius Northmannorum comes per universam Siciliam episcopos constituit fidemque dilatavit (an. 1080), *Adam. Brem.*, CXLVI, 486; *Gaufred. Monach.*, CXLIX, 1188.

Sietonam vel Sietunam Sueciæ civitatem convertit Adalwaldus junior (an. 1070), *Adam. Brem.* CXLVI, 617, 640, 645.

Sidonem Phœniciæ civitatem evangelizavit S. Petrus apostolus (an. 38-44), *Anast.*, CXXVII, 456; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Hugo*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, *ibid.*; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701.

Sinope (in) Paphlagoniæ Asiæ Minoris civitate Christum annuntiavit S. Andreas apostolus (an. 38-50), *Orderic.*, CLXXXVIII, 140.

Sleswig, seu Sliaskig in Jutland evangelizavit Haredus episcopus (an. 948), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503. — Poppo Sleswicensis episcopus (an. 1010-1015), *ibid.*, 525, 526. — Odinkar, *ibid.*, 535. — Ratolphus (an. 1059), 616, 623, 668.

Smyrna Asiæ Minoris civitas a S. Polycarpo verbum divinum recepit (an. 125), *Freculf.*, CVI, 1164.

Sonegium prope Cameracum monasterium S. Vincentius Sonegiensis abbas fidem edocuit (an. 651), *Sigebert.*, CLX, 123.

Sueciam Septentrionalis Europæ regionem evangelizaverunt Gotebaldus quidam Anglus natione (an. 986), *Adam. Brem.*, CXLVI, 529. — Odinkar senior (an. 990-1000), *ibid.*, 518, 526. — Oloph rex Sueciæ qui subditos sibi populos ad catholicam fidem adducere conatur et quo stimulante, Turgothus ordinatur primus Scaranensis episcopus (an. 1013), *Adam. Brem.*, CXLVI, 541. — Turgothus, *ibid.* — Joannes Scotus Magnopolitanus episcopus (an. 1023), *Adam. Brem.*, CXLVI, 527, 574, 540, 595, 617, 650. — Welfredus qui multos ad fidem convertit idolaque destruit (an. 1029), *ibid.*, 543. — Tadicus (an. 1059), *ibid.*, 617. — Sigofridus Glastoniensis monachus (an. 1060), *ibid.*, 651. — Simeon Halsinglandens. episcopus (an. 1060), *ibid.*, 617, 641. — Thaolfus Trondemnensis episcopus, Sewardus et Acilius (an. 1060), *ibid.*, 617, 650. — Asgothus (an. 1060), *ibid.* 571, 617, 651. — Ezzo Aldinburgensis episcopus (an. 1065), *ibid.*, 574, 617. — Avito Razzinburgensis, Joannes Bircacensis

T

U

V

LXXIV.

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS SS. PATRUM ET SCRIPTORUM, QUI DE EVANGELII PRÆDICATIONE ET POPULORUM CONVERSIONE ALIQUID TRADIDERUNT AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

A.

LXXV.

INDEX DE PERSECUTIONIBUS,

QUAS ADVERSUS ECCLESIAM CATHOLICAM SUSCITARUNT PAGANI IMPERATORES ET HÆRETICI,

ORDINE CHRONOLOGICO CONSTITUTUS.

—

I.— *De persecutione in genere, de ejus utilitate, causis*, etc.

II. — *Persecutio prima, imperante Nerone.*

III. — *Persecutio secunda, imperante Domitiano.*

Domitianus suos in Christianos impetus cito repressit, Tertull., I, 293. Quando sævire cœperit in Christianos, Lactant., VII, 439, 640. Illos utrum ab exsilio revocaverit, Lactantius, VII, 305, 475. Ecclesiam non diu persecutus est, VII, 476, 640. Cur non numeratus a Prudentio inter persecutores, *ibid.*, 476. Domitianus filius Vespasiani Christianos persequitur, Sulpicius Severus, XX, 146. Domitianus paulatim per omnes scelerum gradus crevit, ut confirmatissimam toto orbe Christi Ecclesiam, datis ubique crudelissimæ persecutionis edictis, convellere auderet. Paulus Orosius, XXXI, 1087. Secunda persecutio, Prosper Aquit., LI, 557. Domitianus secundus post Neronem in Christianos sævit, S. Gregorius Turon., LXXI, 173; Freculphus Lexov., CVI, 1150; S. Ado Vienn., CXXIII, 80; Hermannus Contractus, CXLIII, 60; Marianus Scotus, CXLVII, 659. Domitianus, qui secundam post Neronem in Christianos persecutionem excitavit, Hugo Flaviniac., CLIV, 28; Ekkehardus Vraug., CLIV, 678; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 248; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68; Sicardus Cremon, CCXIII, 458.

IV. — *Persecutio tertia, imperante Trajano.*

Trajanus imperator Christianos damnat et absolvit, Tertull., I, 373. Ejus sententia de Christianis confusione plenis, *ibid.* Plinius junior de Trajano quærit quid agendum sit de Christianis, *ibid.*, 272. Non multo deinde intervallo tertia persecutio per Trajanum fuit, Sulpicius Severus, XX, 146. Tertia persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 558; S. Gregorius Turon., LXXI, 174; S. Ado Vienn., CXXIII, 81; Marianus Scotus, CXLVII, 661; Hugo Flaviniac., CLIV, 38; Ekkehardus Vraug., CLIV, 680; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 247; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68; Sicardus Cremon., CCXIII, 459.

V. — *Persecutio quarta, imperante Aurelio.*

Quarta persecutio, Sulpicius Severus, XX, 147; Prosper Aquit., LI, 562; Ekkehardus Vraug., CLIV, 685, 688; Hugo de S. Victore CLXXVII, 249; Marianus Scottus, CXLVII, 666; Sicardus Crem., CCXIII, 460.

VI. — *Persecutio quinta, imperante Septimo Severo.*

Quinta Severo imperante Christianorum vexatio fuit. Sulpicius Severus, XX, 147; Paulus Orosius, XXXI, 1103; S. Prosper Aquit., LI, 566; S. Ado Vienn., CXXIII, 85; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 249; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 69; Sicardus Cremon, CCXIII, 461.

VII. — *Persecutio sexta, Maximino imperante.*

Maximinus persecutionem in Christianos, sextus a Nerone, exercuit. Paulus Orosius, XXXI, 1111; S. Prosper Aquit., LI, 568; Freculphus Lexov., CVI, 1177; S. Ado Vienn., CXXIII, 87; Hugo Flaviniac., CLIV, 40; Ekkehardus Uraug., CLIV, 691; Marianus Scottus, CXLVII, 675; Sicardus Cremon., CCXIII, 462.

VIII. — *Septima persecutio, Decio imperante.*

Decii odium in sacerdotes, III, 774. Decius Christianos persequitur, Lactantius, VII, 200. Mox Decio imperante, jam tum septima persecutione sævitum in Christianos. Sulpitius Severus, XX, 147. Septima persecutio sub Decio, S. Hieronym., XXIII, 673. Ad persequendos interficiendosque Christianos, Decius septimus post Neronem, feralia dispersit edicta plurimosque sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit, Paulus Orosius, XXXI, 1116. Septima persecutio, S. Prosper Aquit, LI, 568. Sub Decio imperatore multa bella adversum nomen Christianum exoriuntur, et tanta strages de credentibus fuit, ut nec numerari queant, S. Gregorius Turon., LXXI, 175. De Decio persecutore Christianorum, Freculphus Lexov., CVI, 1178; S. Ado Vienn., CXXIII, 87. Decius persecutionem septimam post Neronem in Christianos movit, Ekkehardus Vraug., CLIV, 693; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 250. Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Morianus Scottus, CXLVII, 685; Sicardus Cremon., CCXIII, 463.

IX. — *Octava persecutio, Valeriano imperante.*

Persecutio sub Valeriano, S. Cyprian., IV, 430; S. Hieronym., XXIII, 677; S. Prosper Aquit., LI, 569; S. Gregorius Turon., LXXI, 177; Hugo Flaviniac., CLIV, 42; Ekkehardus Urang., CLIV, 695; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 251; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Marianus Scottus, CXLVII, 687; Sicardus Cremon., CCXIII, 463.

X. — *Nona persecutio, Aureliano imperante.*

Aurelianus persecutionem molitur in Christianos, Lactantius, VII, 203. Quo anno, *ibid.*, 445. Persecutio Aureliani, quando concitata, Lactant., VII, 203, 445. Non intentata modo, sed et exsecutioni mandata, VII, 650. Quot annos duraverit, 651. Aurelianus Christianorum persecutor, S. August., XLI, 614. Nona persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 573; Freculphus Lexov., CVI, 1186; S. Ado Vienn., CXXIII, 88; Hugo Flaviniac., CLIV, 42; Ekkehardus Vrang., CLIV, 697; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Marianus Scottus, CXLVII, 689.

XI. — *Decima persecutio, Diocletiano imperante.*

Diocletiani persecutio in Christianos unde orta, Lactantius, VII, 209. Edictum Diocletiani et Maximiani adversus Christianos, quo die et anno promulgatum, Lactant., VII, 214, 317, 506, 687. Galerius Maximianus Diocletianum invitat ad Christianos persequendos, Lact., VII, 211. Diocletiano et Maximiano imperantibus acerbissima persecutio exorta quæ per X continuos annos plebem Dei depopulata est, Sulpicius Severus, XX, 147. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt, Paulus Orosius, XXXI, 1127. Diocletianus persecutor Christianorum, S. August., XLI, 614. Diocletiani persecutio in qua subversæ per totum mundum sunt ecclesiæ, et cunctæ sacræ Scripturæ quæ inveniri potuerunt, in plateis exustæ. Gildas Sapiens, LXIX, 337. Sub Diocletiano gravis contra Christianos per annos quatuor persecutio exagitata est. S. Gregorius Turon., LXXI, 178. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente, vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt, Freculphus Lexov., CVI, 1190; S. Ado Vienn., CXXIII, 90. Igitur hæc persecutio sub Diocletiano et reliquis principibus velut ex parva scintilla, pene totum Romanum inflammavit orbem, maxime Ægyptum, Africam et Mauritaniam, Freculphus Lexov., CVI, 1192. Hæc persecutio ita crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem decies et octies millia martyrum pro Christo passi inveniantur, S. Ado Vienn., CXXIII, 90. Decima persecutio. Marianus Scot., CXLVII, 693. Anno 18 regni Diocletiani persecutio nova cœpit, Hugo Flaviniac., CLIV, 43. Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente persecutionem decimam post Neronem exercuerunt in Christianos, quæ cæteris sævior per 10 annos Ecclesiam afflixit incessanter, Ekkehardus Urang., CLIV, 699. Tunc tam crudelis et tam sæva, tamque crebra persecutio flagrabat, ut intra unum mensem 17 millia martyrum pro Christo inveniantur, *ibid.*, 700. Anno decimo nono imperii Diocletiani, dum prosperis incrementis Ecclesia Dei per universum orbem dilataretur et cresceret, subito persecutionis turbo increpuit, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 253. Hac tempestate octodecim millia martyrum passi sunt intra Romam, *ibid.* Nono decimo anno Diocletianus in Oriente Maximianus Herculius in Occidente ecclesias vastari affligi Christianos et interfici præcipiunt, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 72. Hæc persecutio tam crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem decem et octo millia martyrum pro Christo passi inveniantur, *ibid.*, 72.

XII. — *De Persecutione Juliani apostatæ.*

De persecutionibus Juliani blandis et callidis, Rufinus Aquil., XXI, 501. Quibus modis Julianus conatus est paganitatem extollere, et milites ad cultum idolorum inclinare, Cassiodorus, LXIX, 1050. Quomodo Julianus pecunias abstulerit Christianis, *ibid.*, 1856. Quomodo Julianus Judæos armaverit contra Christianos, *ibid.*, 1058. De persecutione Juliani apostatæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 256; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 74; Sicardus Cremon., CCXIII, 469, *seq.*

XIII. — *De persecutionibus in variis locis excitatis.*

Galliæ immunes persecutionis sub Constantio Chloro, Tertull., I, 217, 322, 501, 700. De persecutione quæ fuit apud Edessam, Rufinus Aquil., XXI, 515. De seditione paganorum contra fideles apud Alexandriam, *ibid.*, 528. Persecutio excitata in Perside adversus Christianos, S. August., XLI, 616. Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., LVIII, 179. Quomodo Judæi Christianos accusaverint apud Persas, qui, et quanti, et quibus modis passi sunt apud Persas. Cassiodorus, LXIX, 943. Quæ in Gaza contra Christianos crudeliter sint commissa, et in Sebastia, et in Phœnice, *ibid.*, 1040. De seditione et necibus Christianorum quæ per Judæos apud Alexandriam provenerunt, *ibid.*, 1193. In Asia oritur persecutio. S. Gregorius Turon., LXXI, 174. Lugduni, in Gallia, *ibid.* Persecutio in Africa sub Geiserico, Ekkehardus Vrang., CLIV, 770. Persecutio apud Persas, *ibid.*, 478; Sigebertus, CLX, 117.

Nota. Qui ampliora velit de hac quæstione et præcedentibus documenta, adeat auctores quos subnectimus in § XIV.

XIV. — *Opera de persecutionibus tractantia.*

Liber de mortibus persecutorum, Lactantius, VII, 190.
Historia sacra, Sulpicius Severus, XX, 145 *et seq.*
Historia ecclesiastica, Rufinus Aquil., XXI, 469.
Historiarum liber septimus, P. Orosius, XXXI, 1076, *et seq.*
Chronicon, S. Prosperi Aquitan., LI, 553 *et seq.*
Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., I, VIII, 179.
Chronicon, Victoris Tunun., LXVIII, 941 *et seq.*
Historia Francorum, S. Gregorius Turon., LXXI, 133 *et seq.*
De gloria B. martyrum libri XI, S. Gregorius Turon., LXXI, 705.
Chronicon, Freculphus Lexov., CVI, 1123 *et seq.*
Chronicon, S. Ado Vienn., CXXIII, 78.
Martyrologium cum additamentis, S. Ado Viennen., CXXIII, 181.
Martyrologium, Usuardus, CXXIII, CXXIV.
Chronicon, Hermannus contractus, CXLIII, 58 *et seq.*
Chronicon, Marianus Scotus, CXLVII, 648, 659 *et seq.*
Chronicon, Hugo Flaviniac., CLIV, 28 *et seq.*
Historia Ecclesiastica, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68, 72 *et seq.*
Chronicon, Sicardus Cremon., CCXIII, 450 *et seq.*

LXXVI.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA HOMINEM PRIVATUM VEL INDIVIDUUM,

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO, CONCINNATUS.

MONITUM.

Beneficia Christianismi erga hominem sub triplici respectu, intelligentiæ scilicet, cordis et corporis, perpendi possunt. Intelligentiam enim hominis irradiavit divina Christi religio, illi impertiendo notitiam veritatum maxime necessariarum, utpote Dei naturæ, unitatis, præcipuorumque illius attributorum, Trinitatis, creationis, peccati originalis, Incarnationis, vitæ æternæ, animæ humanæ originis, dignitatis, officiorum et finis, etc.

Sub respectu cordis, Christianismus fuit homini privato maximæ utilitatis, nam illud emundavit et ad mirum perfectionis gradum evexit; illud imbuit eximiis humilitatis, charitatis et castitatis virtutibus, paganis fere omnino ignotis. Tunc omnes aliæ virtutes e tribus istis fontibus uberrimis velut rivuli manarunt, et mediante Christi gratia, homo jam non est tantum opus Dei præstantissimum, sed filius Dei et hæres, frater et cohæres Christi, illius capitis membrum, ac templum Spiritus sancti; imo vero factus est divinæ naturæ consors et particeps.

Sub respectu corporis maxima etiam intulit homini beneficia Christianismus, qui vitam et sanitatem illius omnimodo tuitus est, vel prohibendo omnia nociva, vel præcipiendo omnia ejus conservationi utilia.

Hinc tres hujus Indicis partes vel paragraphi. In unoquoque paragrapho ordinem rerum logicum observavimus, simul et chronologicum auctorum, quorum nomen, tomus et columnæ indicantur, ut facile lector quæsita reperire possit.

§ I. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad intelligentiam.*

Per Christianismum intelligentiæ hominis vere innotuit: 1° Deus. — Sic asserunt,: Tertullianus, I, 375, 376, 451, 590, 599; II, 160, 203, 259, 265, 266, 507, 516, 588, 798. — Minutius Felix, III, 285, 286. — Novatianus, III, 889, 893, 895, 897. — S. Hilarius, X, 438. — Zeno, XI, 407. — S. Ambrosius Mediolan., XVII, 71, 259, 509, 515. — Phæbadius, XX, 50. — Innocentius I, papa, XX, 488. — Rachiarius, XX, 1020-1035. — S. Hieronymus, XXIV, 437; XXV, 625, 627, 683, 686, 689, 1004, 1112, 1119, 1127, 1137, 1188, 1311, 1473, 1479, 1509. — S. Augustinus, XXXII. 853, 875, 983, 990; XXXIII, 596; XXXIV, 21; XXXVIII, 1134; XL, 138. — S. Eucherius, L, 720. — S. Prosper Aquit., LI, 342, 461, 529. — S. Patricius, LIII, 802. — Maximus Taurin., LVII, 243, 376. — Gennadius, LVIII, 995, 999, 1000, 1018, 1034. — Eugyppius, LXII, 1037. — Junilius, LXVIII, 21. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 107, 133, 285. — S. Columbanus, LXXX, 229. — Taio, LXXX, 731. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 260; LXXXIII, 543; LXXXIV, 630. — B. Alcuinus, C, 417; CI, 145. — Raban. Maur., CXI, 14. — Scotus Erig., CXXII, 1168. — Hincmarus, CXXV, 942. — Gezo abb., CXXXVII, 330. — S. Petrus Damian., CXLIV, 21. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 224, 238. — Manegaldus, CLV, 159. — Radulphus Ardens, CLV, 1945. — Guibertus abb., CLVI, 32. — Ivo Carnot., CLXI, 68, 1045, 1048. — Rupertus abb., CLXVII, 217, 345, 490. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1109. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 54, 217. — Abælardus, CLXXVIII, 1020. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 674. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1516, 1520. — Hugo Ambian., CXCII, 1142-1154. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 796. — Joannes Saresber., CXCIX, 541. — Alanus de Insulis, CCX, 312, 600, 627. — Petrus Pictav., CCXI, 791.

2° Vere innotuit Deus æternus, immortalis Sic: Tertullianus, I, 399; II, 210. — Arnobius, V, 961, 1170. —

9° Innotuit humanæ intelligentiæ peccatum originale, ex quo omnia mala in mundo. Quod asserunt : S. Ambrosius Mediol., XVII, 91, 110, 113, 121, 262, 269, 826, 833, 962. — S. Augustinus, XXXVIII, 817, 950 ; XL, 255, 256 ; XLI, 371, 386 ; XLIV, 114, 115, 117, 119, 131, 140, 177, 189, 192, 386-410, 425. — Marius Mercator, XLVIII, 134. — S. Prosper Aquit., LI, 194, 227, 237, 370. — S. Petrus Chrysolog., LII, 505. — Claudianus, LIII, 785. — Gennadius, LVIII, 990, 1024, 1025. — Pomerius, LIX, 464. — Eugyppius abb., LXII, 788, 1003. — S. Fulgentius, LXV, 468, 469. — Dionysius Exiguus, LXVII, 270. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1145. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 558. — Taio, LXXX, 754. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 220. — Ven, Beda, XCI, 56. — Paulus diac., XCV, 1208. — S. Hildefonsus, XCVI, 144. — Jonas Aurelian., CVI, 123. — Walafridus Strab., CXIII, 98. — S. Remigius Lugdun., CXXI, 1068. — Othlonus, CXLVI, 68, 73. — Ven. Guibertus, CLVI, 590. — Odo, CLX, 1072-1102. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 452, 460. — Ivo Carnot., CLXI, 73, 971, 1049. — Hugo de Ribodimonte, CLXVI, 834. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1123, 1133, 1136. — Honorius Augustod., CLXXII, 1142. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 96, 297. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 760, 769. — Petrus Pictav., CCXI, 1011.

10° Innotuit homini Christus. Sic : Constantinus Magnus, VIII, 467, 545. — S. Hilarius Pictav., IX, 479, 480, 485, 497, 537, 735, 793 ; X, 132, 134, 142, 147, 154, 167, 173, 178, 210, 264, 282, 288, 292, 448. — Zeno, XI, 387, 388, 392, 393, 403, 405, 406, 431, 511. — S. Optatus, XI, 690, 695, 885, 895, 904, 974, 1028, 1038, 1062. — S. Ambrosius Mediol., XIV, 678, 683 ; XV, 1274, 1436, 1557, 1560, 1587, 1593, 1729, 1733, 1817 ; XVII, 91, 131, 337, 338, 410, 416, 522, 652, 664, 766, 997. — Sedulius, XIX, 586. — Zacchæus, XX, 1072- 1080. — S. Hieronymus, XXIII, 157, 200, 427, 550, 627 ; XXIV, 107, 108, 114, 181, 423, 437, 487, 530, 559, 615, 776, 867 ; XXV, 429, 462, 700, 1432 ; XXVI, 312, 366, 388, 518, 534, 586, 587. — S. Augustinus, XXXIII, 75, 77, 832, 942, 1052 ; XXXIV, 35, 159, 215, 1046, 1054, XXXV, 1439, 1562 ; XXXVIII, 708, 747, 774, 1061, 1124 ; XL, 397, 628, 630 ; XLI, 234, 268 ; XLIV, 144. — Marius Mercator, XLVIII, 104, 167, 202, 247. — S. Prosper Aquit., LI, 398, 471, 481, 482, 486. — S. Maximus Taurin., LVII, 370, 611, 621, 626, 801, 802, 804. — Gennadius, LVIII, 993, 1023, 1024. — Petrus diac., LXII, 84, 87. — S. Paulinus Nolan., LXI, 308. — Boetius, LXIV, 1345, 1349, 1351. — S. Fulgentius, LXV, 188, 240, 249, 270. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — Ferrandus, LXVII, 889. — Facundus, LXVII, 528, 548, 598, 683. — Vigilius, papa, LXIX, 105. — Cassiodorus, LXIX, 989 ; LXX, 36, 38, 174. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 42, 46, 221. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 264 ; LXXXIII, 99, 106, 121, 450, 460, 565. — Ven. Beda, XCII, passim. — S. Julianus Tolet., XCVI, 526. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 365. — B. Alcuinus, CI, 30, 40, 47. — Smaragdus, CII, 22, 658. — Rabanus Maurus, CXI, 19. — S. Odo, CXXXIII, 109, 165, 167. — Regino, abb., CXXXII, 203, 204, 228. — S. Petrus Damian., CXLV, 21, 30, 34, 44, 49, 53. — Guitmundus, CXLIX, 1423-1500. — B. Lanfrancus, CL, 408-442. — Robertus de Tumbalena, CL, 1365. — Radbodus II, CL, 1527. — S. Bruno Carthus., CLIII, 52 *et seqq*. — Ven. Guibertus, CLVI, 490-528. — Goffridus abb., CLVII, 212, 237. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 748, 769, 773. — B. Odo Camerac., CLX, 1084, 1104, — S. Bruno Astiens., CLXIV, 139. — Rupertus abb., CLXVII, 323, 429, 481. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 796, 1104. — Godefridus abb., CLXXIV, 21. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 72, 310, 372, 842. — Abælardus, CLXXVIII, 1730. — Hermannus abb., CLXXXIII, 36, 43, 78, 767. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 787, 796. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1615. — Gerhohus, CXCIV, 1074-1160. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1705. — Joannes Saresberiens., CXCIX, 426. — Joannes Cornub., CXCIX, 1041. — Petrus Cellens., CCII, 638-674. — Philippus de Harveng, CCIII, 34. — Alexander abb. Gemmetic., CCV, 920. — Petrus Blesens., CCVII, 561, 576, 578. — Alanus de Insulis, CCX, 334, 414, 421, 611, 677. — Adamus Persen, CCXI, 699. — Petrus Pictav., CCXI, 482-510. — Innocentius III, papa, CCXVII, 314-452.

11° Innotuit hominis intelligentiæ Christi Incarnatio. Sic : Lactantius, VI, 465, 470, 475, 478, 524. — S. Hilarius Pictav., IX, 261, 262 ; X, 32, 211, 212, 308, 439, 450. — Zeno, XI, 402, 403, 407, 411, 412, 415, 416. — S. Ambrosius Mediol., XVI, 818-846. Sedulius, XIX, 774-780. — Sulpicius Severus, XX, 144. — S. Hieronymus, XXIII. 538, 587 ; XXIV, 144, 250 ; XXVI, 601. — S. Augustinus, XXXIII, 991 ; XXXIV, 134, XXXV, 1488 ; XXXVIII, 332, 334, 342, 701, 710, 934, 940, 945, 996, 999, 1001, 1017, 1096 ; XXXIX, 1657 ; XL., 300 ; XLI, 307 ; XLIV, 174. — Orosius, XXXI, 1042, 1064. — Marius Mercator XLVIII, 1165. — Cassianus, L, 14-270. — S. Prosper Aquitan., LI, 70, 346, 456, 517, 518, 550, 621, 627, 628, 700. — S. Petrus Chrysolog., LII, 577, 579, 582, 585, 588, 594, 598, 656. — S. Leo Magnus, LIV, 190-234. — S. Maximus Taurin., LVII, 234, 236, 299. — Paschasius diacon., LXII, 26. — S. Eleutherius, LXV, 91, 93. — S. Fulgentius, LXV, 377, 574-602, 726. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — S. Gregorius Turon, LXXI, 169, 170, 705, 708, 712. — Taio, LXXX, 775. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 468. — S. Bonifacius, LXXXIX, 862. — S. Hildefonsus, XCVI, 114. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 284. — Smaragdus, CII, 26. — Rabanus Maurus, CVII, 343. — Scotus Erig., CXXII, 1230. — Ratramnus, CXXI, 83. — S. Ado Vienn., CXXIII, 75. — Hincmarus, CXXV, 912. — Atto Vercell., CXXXIV, 851. — Gezo abb., CXXXVII. 330, 378. — Silvester II, papa, CXXXIX, 192, 253. —, S. Fulbertus, CXLI, 319, 336, 342. S. Bruno Herbipol., CXLII, 92. — S. Odilo, CXLII, 991, 1001. — S. Petrus Damian., CXLIV, 557, 736, 740, 748, 846, 848 ; CXLV, 21-24. — Othlonus, CXLVI, 156, 297. — Radbodus Tornac., CLIII, 630, Radulphus Ardens, CLV, 1353, 1696. — Ven. Guibertus, CLVI, 490-528. — Petrus Alphonsi, CLVII, 613. — Wernerus abb., CLVII, 776, — Eadmerus, CLIX, 560. — B. Odo, CLX, 1140. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 272, 433. — Ivo Carnot, CLXI, 70, 1045 ; CLXII, 562, 583. — S. Bruno Astens., CLXV, 1087-1084. — Rupertus abb., CLXVII, 358, 401, 732 ; CLXIX, 840. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 344-400, 1096, 1382. — Honorius Augustod., CLXXII, 265, 274, 816, 1122. — Godefridus abb., CLXXIV, 21-89, 642, 656. — Abælardus, CLXXVIII ; 381, 388. — Hermannus., abb. CLXXX, 10-38. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 36, 43, 54, 88, 126, 383, 1033. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 790. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1615. — Petrus Lombard, CXCII, 775. — Laudinus, CXCII, 1072-1090. — Aelredus, CXCV, 209-227. Adamus Præmonstrat, CXCVIII, 98-264. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1722-1741. — Petrus Cellens., CCII, 638-674. — Ermengaudus, CCIV, 1213. — Garnerius Lingon., CCV, 560-620. — Petrus Blesens., CCVII, 561, 576. — S. Martinus Lingon., CCVIII, 31-83. — Alanus de Insulis, CCX, 232. — Absalon abb., CCXI, 14-57. — Petrus Pictav., CCXI, 1161. — Heliuandus, CCXII, 482-516.

12° Innotuit homini Christus morte sua redimens genus humanum. Quod asserunt : Victorinus Afer ; VIII, 1235. — S. Hilarius Pictav., IX, 440, 459, 633 ; X, 66. — S. Ambrosius Mediol., XV, 1413, 1436, 1440, 1464, 1489, 1566, 1603, 1614, 1615, 1662. — Juvencus, XIX, 335. — Sedulius, XIX, 590, 727. — S. Innocentius I, papa, XX, 577. — S. Hieronymus, XXVI, 210, 463. — Orosius, XXXI, 1064, 1068. — S. Augustinus, XXXVI, 170, 174, 459, 966 ; XXXVIII, 946, 952, 1074, 1089, 1114 ; XL, 296, XLI, 268 ; XLIV, 118, 119, 140, 145, 161, 179, 917. — S. Prosper Aquit., LI, 164, 165, 172, 177, 331, 490, 496, 613, 702. — Claudianus, LIII, 785, — S. Leo Magnus, LIV, 326, 332, 342, — Maximus Taurin., LVII, 236, 566. — Faustinus, LIX, 405, 410. — Helpidius, LXII, 545. — Dionysius Exiguus, LXVII, 270. — Cassiodorus, LXX, 153, 161. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 30, 221. — Taio, LXXX, 780. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 483, 534. — S. Bonifacius, LXXXIX, 862. — Paulus, diacon., XCV, 1272, 1423. — S. Hidelphonsus, XCVI, 132, 150. — B. Alcuinus, C, 45. — Candidus Fuldens., CVI, 60-104. — Rabanus Maurus, CVII, 343 ; CXI, 1365 ; CXII, 1425. — S. Remigius Lugdun., CXXI, 1013, 1068. — Scotus Erigen.. CXXII, 1221. — Hincmarus, CXXV, 912. — S. Odo. abb., Cluniac., CXXXIII, 109, 105, 167, 270. — Silvester II, papa, CXXXIII, 253. — S. Henricus Parmens., CXXXIX, 1529, — Arnoldus monac., CXLI, 1089. — S. Petrus Damian, CXLIV, 766. — Othlonus, CXLVI, 159. — Manegaldus, CLV, 166. — Radulphus Ardens, CLV, 1368. — Goffridus abb., CLVII, 385. — Petrus Alphonsi, CLVII, 639. — Wernerus abb., CLVII, 896, 952. — Berengosus abb., CLX, 936. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 365, 414, 228, 762. — Ivo Carnot., CLXI, 71 ; CLXII, 562. — Drogo Cardin., CLXVI, 1516, 1547. — Rupertus abb., CLXVII, 358. — Hildebertus, CLXXI, 547 — Honorius Augustodun., CLXXII, 909, 930. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 305. 310, 311. — Abælardus, CLXXVIII, 453, 479. — S. Bernardus, CLXXXIII 263 ; CLXXXIV, 741, 955. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1656. — Petrus Lombard., CXCII, 795. — Eckbertus abb., CXCV, 103. — Ermengaudus, CCIV, 1213. — S. Martinus, CCVIII, 791-799. — Alanus de Insulis, CCX, 223, 611, 677. — Absalon abb., CCXI, 137.

13° Innotuit Christi resurrectio et ascensio. Sic : Tertullianus, I, 401. — Lactantius, VI, 510, 516. — S. Hila-

§ II.—*Beneficia Christianismi erga hominem quoad cor.*

Christianismus non solum hominis intelligentiam illuminavit, sed etiam cor illius immutatum omnibus exornavit virtutibus, scilicet :

§ II. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad corpus.*

Christiana religio semper vitam et sanitatem hominis omnimode tuita est, vel prohibendo nociva, vel utilia illius conservationi præscribendo.

LXXVII.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA SOCIETATEM HUMANAM, VEL ERGA HOMINES IN SOCIETATE CONSTITUTOS.

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO CONCINNATUS.

MONITUM.

Societas humana sub duplici respectu perpendi potest, scilicet quoad familiam, et quoad vitam civilem; ac sub utroque Christiana religio maxima contulit hominibus beneficia. Etenim quoad familiam, matrimonium ad pristinam dignitatem revocavit; mutua parentum ac liberorum officia sancivit, etc. Quoad vitam civilem, leges constituit æquiores; belli jura humaniora reddidit; omnibus societatis ordinibus consuluit; cunctis ope indigentibus auxilia contulit et remedia; litteris ac variis artibus favit, etc., etc. Hinc hujus Indicis duo paragraphi.

§ I. *Christianismi beneficia quoad familiam.*

Insignis ac mira fuit erga familiam Christianismi utilitas. Sublata enim polygamia, quæ apud paganos fœdabat matrimonium, illud ad pristinam revocavit institutionem, ex qua duo sunt in carne una; maxima illi contulit sanctitatem, conjugii vinculum gratia sacramenti sanciendo, adeo ut Christianorum conjugum societas figura sit illius sanctissimæ et divinissimæ unionis Christi cum Ecclesia. Suam mulieri dignitatem reddidit Christianismus; uxor enim Christiana, non jam est, sicut apud ethnicos, viri sui famula tantum et ancilla, imo vero serva quam pro libitu dimittere poterat eique immaniter vitam eripere; sed est ejus carissima socia, omnisque illius sive bonæ sive adversæ fortunæ inseparabilis, blanda, suavis et usque ad mortem indefessa comes. Vir autem suam uxorem fovere ac diligere debet velut propriam carnem, sicut Christus, divinus ille sponsus, dilexit Ecclesiam.

Non minus egregie prospexit liberis Christiana religio. Vitam enim eorum, ut sacrum quoddam pignus à Deo datum, contra parentum vel incuriam vel etiam inhumanitatem protexit. Parentes jam non habent jus liberos suos tum derelinquendi, tum exponendi, tum ut rem quamlibet vendendi, tum etiam, quod infandissimum est, interficiendi, aut, ut sæpius accidit, dirissima morte illos falsorum numinum simulacris immolandi. Parentes e contra filios diligere, alere ac bonis moribus instituere debent; et, ut eximie ait Apostolus, quæcunque vera, quæcunque sancta, quæcunque pudica, quæcunque amabilia, pueri docendi sunt.

Præclare etiam liberorum officia Christianismus constituit. Præcepit enim ut filii parentes suos tanquam Dei imagines venerarentur. Omnia pietatis obsequia parentibus, sive in infirmitate sive in senectute positis, prompto ac libenti animo præstare debent. Novissimis sepulturæ expletis officiis, gratus liberorum animus eleæmosynis, bonis operibus ac piis orationibus animas ac dulcem parentum memoriam jugiter apud Deum prosequitur. Maxima insuper præmia pollicetur religio filiis parentes suos diligentibus, gravissimaque minatur supplicia contemnentibus. Sic censuerunt.

§ II. *Beneficia Christianismi circa societatem civilem.*

Religio Christiana universam societatem velut hominem privatum divinis æternæ veritatis illuminavit ful-

moribus, et eximiis adornavit virtutibus. Illud in primis habendum quod insulsum et omnibus contaminatum flagitiis averterit falsorum numinum cultum; abolevit etiam cruenta gladiatorum certamina et immania victimarum humanarum sacrificia, et afflante jam veritate, ab ortu solis usque ad occasum, in omni loco sacrificatur et offertur Deo oblatio munda, ac Deus qui spiritus est in spiritu et veritate adoratur. In singulis quoque societatis ordinibus præclaris eminuit virtutibus. Reges justitiam et clementiam edocuit, divites beneficentiam et miserationem, pauperes patientiam; omnes homines humilitatem, castitatem, charitatem. Leges in pace æquiores et belli jura humaniora reddidit. Servitutem impugnavit et e medio tollere conata est, prædicans Deum non esse personarum acceptorem, sed omnium Creatorem, Patrem ac Judicem qui secundum opera sua unicuique reddet.

Omnium temporum ætatibus, prout opus postulabat, congruis enituit beneficiis Christianismus. Persecutores vicit ac fregit suorum martyrum constantia, quam adeo admirati sunt spectantes ut ad fidem converterentur, et sanguis martyrum semen fieret Christianorum. Sedatis persecutionibus, cum invalesceret scelerum lues, pristinusque virtutum mollesceret vigor ac refrigesceret charitas, ad eam refocillandam Christiani fere innumeri utriusque sexus, ac cujuslibet conditionis, spretis mundi voluptatibus, in eremum secesserunt, ibique pietate, manuum labore, litterarum studio, morum austeritate, omnibus maximeque stupendis floruerunt virtutibus.

Nationes remotissimas, quas Romanorum arma subigere non valuerant, ad Christum convertit et mansuefecit. Torvi Barbarorum duces subita et insueta moti clementia et veneratione, coram imbellibus Christi ac præsulum majestate steterunt attoniti, priscæ feritatis immemores, illorumque gladius toties cruentatus jacuit obtusus.

Post tot Barbarorum irruptiones omnia miscentur jura, omnesque per fas et nefas ruunt; sed in his tam luctuosis temporibus non suo saluberrimo operi deest Christi religio. Bella civilia ubique flagrantia quodammodo compescit hac memoranda lege *Trevia* seu *Treuga Domini* dicta; principum, regum, imperatorum solutas coercet libidines; omnium vitiorum invadentem colluviem salutari auctoritate comprimit.

Quando hæretici veritatem obnubilare satagunt, Spiritus sanctus egregios doctores suscitat; si vero tempestas scelerum ingruit, viri ac virgines, conculcatis voluptatum illecebris, monasteria condunt, ubi omnium virtutum splendore fulgent Ecclesiamque exhilarant. Non solum pietate claruerunt mediæ ætatis monachi, sed etiam litteris, scientiis et omnibus artibus gnavam dederunt operam; veterum scriptorum ac SS. Patrum libros societati servarunt, transcripserunt et fere per totum orbem diffuderunt. Dum ibique ob civium inter se discordias rura jacerent inculta, monachi ea apprime excolebant, mira exstruebant ædificia, aratoria instrumenta conficiebant, sicque litteris, scientiis, liberalibus ac necessariis artibus, agrorum culturæ et architecturæ maxime profuerunt.

Quam fauste, quam benigne, quam mire igitur mundo affulsit Christianismus! In eo solo, ut olim cecinerat propheta, misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt. Quidquid vel temporum vel personarum ratio postulabat, eximie ac semper præstitit; singulis infirmitatibus singula contulit remedia. Xenodochia pauperibus ac ægrotis aperuit, Christum in egentibus pasci jussit, captivos redimendos curavit, viduas et orphanos defendendos commendavit; senes ac infantes derelictos in suo gremio alendos et refovendos pie ac blande suscepit; omnibus intelligentiis congruum doctrinæ cibum, velut prudens ac sedula mater, distribuit, etc., etc., quod fere omnes scriptis asseruere Patres. Hinc.

1° Huic legi: *Alteri ne feceris quod tibi fieri non vis*, quæ prima et naturalis est regula ad pacem inter cives componendam, Christianismus præclarum charitatis imposuit apicem, sicque veram fraternitatem instituit. Quoad ea, vide Indicem præcedentem, n. II, § 3.

906. — S. Odo Cluniac., CXXXIII, 761. — Atto Vercell., CXXXIV, 40. — Helpericus monac., CXXXVII, 22-48. — Silvester II papa, CXXXIX, 85-92, 94-152, 16-777. — S. Abbo, CXXXIX, 522-534, 570. — Adelbodus, CXL, 1103-1120. — S Fulbertus, CXLI, 347, 354. — Guido Aretin., CXLI, 380-444. — Hermannus Contractus, CXLIII, 381-443. — Berno abb., CXLII, 1095-1158. — S. Wilhelmus Hirsaug.. CL, 1148-1176. — Aribo, CL, 1308-1346. — Joan. Catto, CL, 1392-1430. — Constantinus Afric., CX, 1560. — Manegaldus, CLV, 154. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 561-582. — Theogerus, CLXIII, 778, 790. — Rupertus abb., CLXVII, 1764; CLXIX, 1288. — Marbodus, CLXXI, 1738, 1780. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1008, 1056, 1366 — Honorius Augustod., CLXXII, 42, 196, 246. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 741-842. — Guillelmus abb., CLXXX, 695, 726. — Hugo Ambian., CXCII, 1300. — Adamus Præmonstra., CXCVIII, 634, 796. — Joannes Saresber, CXCIX, 436, 642, 834. — Alanus de Insulis, CCX, 112, 198.

Quoad alia Christianismi erga societatem beneficia, quæ innumera sunt, speciales adeat lector Indices qui titulis illi facile innotescent.

LXXVIII.

INDEX PRAXEOLOGICUS

VEL

PRACTICÆ VITÆ SYNOPSIS

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITA IN QUA EXPONUNTUR VARIA RELIGIONIS, PIETATIS DEVOTIONISQUE, OPERA, USUS, CONSUETUDINES, QUÆ IN OCCIDENTALI ECCLESIA DIVERSIS TEMPORIBUS, APUD CHRISTIANOS VIGUERUNT.

—

MONITUM.

Nonnulla de hujus Indicis ratione et utilitate præmittere liceat. Studiosum præmonemus lectorem hoc fuisse mentis nostræ propositum, omnia congerere indicia vitæ Christianæ; origines exponere variarum Ecclesiæ consuetudinum, quæ olim pro locorum diversitate floruerunt; curas notare et studia quibus, unaquaque ætate, devotionem suam atque pietatem palam professus est vere Christianus. Sic exhibentur fraternitas et concordia primævæ Ecclesiæ discipulorum; ipsorum cura de defunctis; reverentia erga sanctorum reliquias; largitates divitum et regum in ædificandis eclesiis, in pauperibus alendis; in monasteriis condendis : peregrinationes; bella sacra; leges conditæ; regulæ monachorum, etc., etc., etc. Quædam etiam alia, tum utilia, tum jucunda, obiter annotavimus, omnia alphabetice ordinantes.

poris quantitate resurrecturi sunt infantes, id., XLI, 776. Infans unius diei non est mundus a peccato, non ex eo quod commisit sed eo quod contraxit, id., XXXVIII, 928. Ipsi infantes Liberatore egent et baptismo, *ibid.*, 1333. Puer nascens plorat quia in hanc vitam ingreditur, id, XXXVII, 1664. Nascendo plorans propheta est calamitatis suæ, id., XXXVIII, 909. Pueritia nondum præcepti capax. ib., XLI, 730.

Baptizati infantes in ipsa morientes infantia regnum cœlorum ingrediuntur, Greg. Magn., LXXVII, 349. Non omnes parvuli qui loqui possunt salvantur, *ibid.* Nonnullis parvulis ejusdem regni cœlestis aditus a parentibus clauditur, si male nutriantur. *ibid.* Sic parvulus quinque annorum blasphemare assuetus, patre non corripiente, diabolo traditur, *ibid.*, 349. Cur olim infantes frequenter sine baptismo moriebantur, *ibid.*, 484. Infantes quomodo edocendi, *ibid.*, 879. Verba nutrientium infantes, aut lac sunt, si bona aut venenum si mala *ibid.* De filiis religiose edocendis, Jonas, CVI, 134. De oppressione infantium, ab Ecclesia castigata, Regino CXXXII, 297. De adoptione infantium ad fores ecclesiæ expositorum, Isaac Lingon., CXXIV, 1107. De parvulis, Ratherius, CXXXVI, 203. De filiis in monasterio oblatis, *ibid*, 400 not. Illi pueri, cum essent adulti, suam confirmabant oblationem, *ibid.* Pueri monasterio qualiter offerendi, Guido, CL, 1264. De puerorum confessione, *ibid*, 1271. Pueri quomodo ecclesiam adire debeant, Guichard., CXCIX. 1102. De puerorum correctione, *ibid.*, 1107. De risu ipsis in choro vitando, *ibid.*, 1111, Vide supra *Filius.*

Infirmi. *Vide Æger.*

Infula. Infulæ bonorum, Cyprian., VI, 220. Quid sit, Aurel. Prudent. LIX, not. 5. Infulæ discrimen a vitta, LX, 269. Infula fasciola est sacerdotatis capitis alba, in modum diadematis, vittis devincta, Isidor. Hisp., LXXXII 693.

Inquisitio. Ibi asseritur Ecclesiæ jus inquirendi inimicos palam et occulte sibi adversantes, tum fidem, tum mores depravando, ipsosque debellare, et seu ad silentium seu ad salutarem reditum compellere divinis et humanis freta legibus.

Omnia hæreticis libera et soluta, Tert., II, 58. Præsidibus suis reverentiam nesciunt, *ibid.* 57. Eos ad officium compelli, non induci dignum est, *ibid.*, 125. In disputatione cum hæreticis nulla victoria, aut par incertæ, *ibid.*, 31. Maleficium nullum sine formidine est, quia nec sine conscientia sua, id., II, 401. Malefici gestiunt latere, trepidant deprehonsi, negant accusati, et scelus suum astris aut fato imputant, id., I, 267. Christiani non aliunde noscibiles quam de emendatione vitiorum pristinorum, id., I, 701. Hæreticorum conversatio quæ, id., II, 56. Excommunicatio separatio est a communicatione orationis et conventus et omnis sancti commercii, id., I, 469, 677, 1292.

Commercia vetita cum malis, Cyprian., III, 829. Ecclesia catholica una est et vera, *ibid.*, 1037. In Ecclesia frumentum et zizania, id., IV, 314. Dolebam vehementer et graviter angebar quod eis communicare non possem quos semel diligere cœpissem, *ibid.* Contumacia improborum frenanda, id. III, 712. Omnium Ecclesiarum consensus in damnatione Novatiani et in lapsorum causa dijudicanda, *ibid.*, 994, 1033. Venerabilis omnium Ecclesiarum auctoritas, *ibid.*, 1184. Omnis potestas et gratia in Ecclesia constituta est, *ibid.*, 1161. Persecutionis genus nimia indulgentia, id., IV, 479. Cumulat crimen qui irascitur sacerdoti vulnus curanti, *ibid.*, 484. Vigor in improbos, lenitas in lapsos pœnitentes., id., III, 712, Hæreticis Ave non dicendum, *ibid.*, 1072. Hæresis pestis est, *ibid.*, 1134. Lupi oves a pastore secernunt, id., IV, 328.

Simus in custodia vigilantes, aditum contra hostis insidias solliciti muniamus. Et si quando ovem perditam de commissis gregibus error abduxerit, toto illam annisu ad caulas Dominicas revocare contendamus, Dionysius papa, V, 136. Sixtus II papa statuit ut si quis adversus episcop. vel Ecclesiæ actores rem habeat, prius eos aderat conciliationis gratia, id., V, 87. Præpositis præsertim incumbit vigilantia Hilarius Pictav., IX, 1058. Hæretici, viri sanguinum, *ibid.*, 814. Quantis dolis fidem subvertere nitantur, *ibid.*, 411. Qui ab Ecclesia respuuntur diaboli dominatui traduntur, *ibid.*, 607, 957. Oculi Ecclesiæ Apostoli et sacerdotes, *ibid.*, 810.

Universa Ecclesia cum plausu zelum probavit imperatoris Constantini Magni potestate sua utentis in eruendis Idolorum templis, in exstinguendis pravis moribus et fidei via revelanda, VIII, 63, 55 *et seqq.* Quomodo inquisitione facta apud hæreticos, omnes nefarii libri quot reperti sunt, tot flammis traditi fuere, *ibid.*, 68. Unde plurimi hæreticorum ad Ecclesiam rediere, *ibid.* Signum crucis plantavit apud Sarmatas et Scythas, suo adjunctos imperio, *ibid.*, 71. Suis militibus formulam precationis tradidit, *ibid.*, 74. Ubique cultum prohibuit Idolorum, martyres autem festis honorari procuravit, *ibid.*, 75. Verba sceleratissima episcopi cujusdam schismatici, Optat., XI, 911. Ira feminæ cujusdam factiosæ nomine Lucillæ, *ibid.* Schismaticorum violentia et mala fide permotus imperator hæc protulit: O rabida furoris audacia, gentilium more appellationem interponunt, *ibid.*, 934-935. Misera schismaticorum conditio sibi a seipsis procreata, *ibid.*, 956, 957. Ipsorum furor et crudelitas, *ibid.*, 968 *et seqq.* Sacerdotes insontes dignitate a Donatistis spoliati et pœnitentiæ addicti. Item matronæ, pueri, virgines immerito pœnitentiæ subjecti, *ibid.* 980, 984. Talia Ecclesiam induxere ad sibi tribunal statuendum, et sæcularem potestatem adhibendam, *ibid.*, 999, 1008 *et seqq.* Vide leges Honorii imperat. adversus Donatistas, *ibid.*, 1204 *et seqq.*

Ad Felicem II pap. scripsit Athanasius e sede ab hæreticis dejectus: Certum est, eidem sanctæ sedi vestræ in honorem beatissimi Petri, Patrum decreta peculiarem decrevisse Dei reverentiam, pro rebus inquirendis atque determinandis quæ sollicite decet justeque ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, id., XIII, 14. Vestrum est nos defendere atque liberare, *ibid.*, 15. Negligere, dum possis, deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere, *ibid.*, 16. Responsum Felicis papæ ad concilium, consule, *ibid.*, 18 *et seqq.*

In Ecclesia floret virga et gratia sacerdotalis, Ambros., XIV, 526. Vox exercenda pro Christo, quando ovile Ecclesiæ incursant lupi, *ibid.*, 248. Hæretici lupis comparantur, id., XV, 1273 Homines cum a sacerdotibus corripiuntur peccatum suum ingravant, dum negare cupiunt aut defendere, id., XIV, 854. Hæreses parricidalibus gladiis nos cupiunt vulnerare, id., XVI, 821. Episcopus quæ sanari non possunt cum dolore abscindat, *ibid.*, 139. Hæretici schismatici, luxoriosi e castris ejiciuntur, id., XVII, 22. Episcopus superinspector interpretatur, *ibid.*, 579.

De vigilantia sacerdotali qua præcaventur hæreses et schismata, Innocent. I. pap., XX, 481 Non habent latentia peccata vindictam, *ibid.*, 499-500. Probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit, *ibid.*, 500. Auctoritate utendum adversus errores ne latius serpant, multosque contaminent, *ibid.*, 570. De hæreticis segregandis vel abscindendis, si pertinaces remaneant, *ibid.*, 588, 589. Arguitur Joannes Hierosolymitan. episc. propter vigilantiæ defectum, et mala inde orta ut corrigat et retundat hortatur Innocentius, *ibid.*, 601. Laurentium episc. jubet ut hæreticos Photini venena sectantes curet expelli, *ibid.*, 607. Licet accusare homicidam, *ibid.*, 626. Nomen intrusi in tabulis ne inscribatur, *ibid.*, 631. Queritur Zosimus papa quod veritas non inquiratur in causis Ursi et Tuentii, *ibid.*, 662. Idem Patroclum hortatur ut Proculi ausus et illicitas ordinationes impediat, *ibid.*, 673. Rebellibus omnimodo resistendum, *ibid.*, 679. De mala spretis judiciorum regulis, *ibid.*, 682.

Ecclesiæ justa judicia nequaquam irrationabili clementia destruantur, Hieron., XXII, 828. Episcopus in Ecclesia constituitur ut populum coerceat ab errore, id., XXIII, 160. Hæreticos non recipimus, *ibid.*, 469. Quid tibi videtur de his, qui, damnati palatia obsident, et facto cuneo, fidem persequuntur? *ibid.*, 470. Hæretici semel et bis tantum corripiendi sunt, *ibid.*, XXVI. Hæretici omnibus modis ad Ecclesiam sunt revocandi, August., XL, 714. Sanandi potius quam perdendi, id., XXXVIII, 173. Hæreticos sic corrigi vult August. ut doceantur, id., XXXIII, 367. Ut doceantur etiam per terrorem, *ibid.*, 322. Hæreticos Deus per humanas potestates misericorditer admonet, id., XLIII, 106, 108. Hæretici, schismatici, pagani severis legibus pro religione possunt coerceri, *ibid.*, 802; XLIII, 44. Pietas est eis esse molestos, id., XL, 715. Persecutio adversus hæreticos et schismaticos non dici debet persecutio, id., XXXVIII, 1482 Magna fit in hæreticos misericordia cum per leges imperatorum a sua secta eripiuntur inviti, id., XXXIII, 798. Leges imperatorum adversus illos, id., XXXV, 685, 716. Lex Theodosii, XXXIII, 358, 804. Leges quibus privantur suis basilicis, id., XXXV, 684, 685. Hæreticos vult corrigi August. non necari, id., XXXIII, 367.

Constantius imperator adversus Pelagianos diligenter inquiri jussit, ut olim Theodosius qui primus inquisitores dari decrevit ad conquirendos hæreticos, quod solemne erat in atrocibus criminibus, *ibid*, 405. Honorii et Theodosii contitutio qua Pelagius, Cœlestius et eorum asseclæ ab Urbe expelluntur, *ibid.*, 378. Præfectorum Urbis edictum de eadem re, *ibid.*, 392. Epistola Honorii imp. ad Aurelium Carthag. episc. de subscribenda damnatione Pelagii et Cœlestii, *ibid.*, 394. Epistola Aurelii ad episcopos Byzacenæ provinciæ de eadem causa *ibid.*, 400.

SERIES NONA.

In hac nona Serie, quidquid ad veram Christi Ecclesiam attinet, sedulo colligimus. Hic itaque agimus primo de illius origine, antiquitate, et de præcipuis quatuor notis, scilicet unitate, sanctitate, catholicitate et apostolicitate, quibus inter alias inclarescit. Mirabilem ejus Hierarchiam. Ordinis simul ac Jurisdictionis, contemplamur, et proinde vicissim tractamus de Summo Pontifice, de Metropolitis, Episcopis, Sacerdotibus, ac de aliis inferioribus Ministris, necnon de diversis illorum officiis et muneribus. Deinde Ecclesiam Dei ab Hæresibus oppugnatam, dilaceratam a Schismaticis, sed semper, velut rupem inter procellas, immotam ostendimus. Sanctos præterea et Martyres innumeros recensemus, et sacrum commercium suffragiorum, bonorum operum, meritorum, quibus omnia Ecclesiæ membra per unum spiritum vinculo charitatis colligata coadunantur. Tandem cum Doctores et auctores ecclesiastici semper catholica dogmata scriptis asseruerunt et contra hæreticos propugnarunt, de his scriptis dogmaticis speciales subjicimus Indices.

LXXIX.

INDEX DE ECCLESIA

LOGICO RERUM ORDINE DISPOSITUS,

REFERENS IN TRIBUS ET VIGINTI CAPITIBUS QUIDQUID DE EA SCRIPSERE SS. PATRES.

MONITUM.

In hoc Indice utilitati simul et commoditati lectorum providentes, varia statuimus capita, et in unoquoque capite ex Patribus collecta exhibemus. Sic vicissim agimus I. De definitione Ecclesiæ quoad nomen. II. De definitione Ecclesiæ quoad rem, id est, Ecclesiæ in se spectatæ. III. De origine et antiquitate Ecclesiæ. IV. De variis nominibus quibus designatur Ecclesia tum in sacris Scripturis, tum in traditione patrum, ordine alphabetico memoratis. V. De diversis typis vel figuris quibus adumbratur. Ecclesia tam in Veteri quam in Novo Testamento. VI. De nonullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia. VII. De partibus quibus constat Ecclesia. VIII. De non pertinentibus ad Ecclesiam. IX. De bonis spiritualibus Ecclesiæ et quomodo benigna est erga filios. X. Quo indicio dignoscenda Ecclesia. XI. De præcipuis quatuor notis quibus agnoscitur vera Dei Ecclesia. XII. De unitate. XIII. De sanctitate. XIV. De catholicitate. XV. De apostolicitate. XVI. De doctrina et fide Ecclesiæ. XVII. De disciplina et moribus Ecclesiæ. XVIII. De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ. XIX. De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ. XX. De potestate Ecclesiæ. XXI. De Romano Pontifice. XXII. De episcopis. XXIII. De rationibus propter quas intrare in Ecclesiam oportet et cur semel ingressis nunquam a ea discedendum. Et sic Index noster verum ex SS. Patribus de Ecclesia tractatum lectori præbet.

I. *Definitio Ecclesiæ quoad nomen, et quomodo differt a Synagoga.*

Juxta vim nominis ἐκκαλέω, Ecclesia est evocatio seu vocatorum cœtus; ex vocatione enim appellata est; S. August., XXXV, 2089; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739, 740; Synagoga autem sic dicitur a voce συνάγω, *congrego*, *ibid.* — Inde Ecclesiam inter et Synagogam differentia est ex nominis notione; S. Aug., XXXVII, 1047, 1896. — Inde jam dignior Ecclesia, quam Synagoga, quæ non nisi ex congregatione; pecora enim congregari, homines non nisi convocari solent; S. Hieronym., XXV, 1404; S. Aug., XXXV, 2089. — Post Synagogam equidem vocata, sed ante eam promissa fuit Ecclesia; Id., XXXIX, 2171, scilicet patriarchis Abrahæ, Isaac et Jacob, et populis per imitationem fidei filiis eorum; id., XLIII, 822. — In Genes., cap. II, jam prænuntiata fuerat, id. XLVII, 258. — In benedictione Abrahæ promissa, id.

XL, 174; est enim Ecclesia verum Abrahæ semen, id., XXXIV, 789; annuntiata et quasi revelata huic patriarchæ per promissionem sibi factam, S. Ambros., XV, 1591; præfigurata fuit in lege, S. Hieronym., XXII, 1554. — Et prædicta a prophetis; S. Aug., XLI, 584; XLII, 289; præsertim ab Isaia qui plusquam cæteri de ea prophetavit, id., XLI, 585; in ipsis tandem promissionibus, jam tunc erat figurata, id., XLII, 305. — Ecclesia per Rebeccam, Synagoga per Saram adumbrata est, S. Hieronym., XXIX, 1754. — Repudiatur Synagoga ut introducatur Ecclesia, id, XXIX, 1755. — Calcaneum Christi Synagoga, decor et gloria vultus ejus Ecclesia. S. Ambros., XIV, 1159. — In hoc, ut in multis adhuc aliis, differt Ecclesia a Synagoga quod diversos colligit populos, id., XVII, 810; S. Aug., XLI, 670; S. Prosper Aquit., LI, 166, S. Greg. Magn., LXXIX, 488; Vener. Beda, XCII, 68. — Ex utroque enim populo nempe judaico et gentili ædificata est Ecclesia, S. Greg. Magn., LXXIX, 618 *et seqq.*; ista vero fuerit unius gentis; Cassiod. Senator, LXX, 501; S. Ildefons, XCVI, 139. — Figuratæ fuerant Ecclesia et Synagoga per duas molentes Evangelii, quarum una assumitur, altera relinquitur, S. Ambros., XVII, 630. — Christus per infidelitatem Synagogæ unam amisit gentem, nec ipsam tamen totam; totum mundum per fidem Ecclesiæ acquisivit, S. Aug., XXXIX, 1755.

II. *Definitio Ecclesiæ quoad rem, id est Ecclesiæ in se spectatæ.*

Varie definienda Ecclesia juxta varias nominis illius acceptiones; nam multiplex est Ecclesiæ nominis acceptio, nempe latissima, latior, lata, stricta et propria impropria et metaphorica.

Prima acceptio ita generalis est ut extendatur ad quoslibet hominum conventus; eo sensu David, psalmo 25: *Odivi Ecclesiam malignantium*, S. Aug., XXXVI, 187.

Secunda non ita generalis, latior tamen est; usurpatur enim ad designandam collectionem omnium fidelium tam viventium in terris quam defunctorum, sive jam fruantur in cœlo, sive detineantur adhuc in Purgatorio; hoc sensu Apost.... *Et ipsum* (Christum) *dedit caput super omnem Ecclesiam*, Eph. I, 22; S. Aug., XXX, 826; XXXVI, 385.

Tertia, quæ nuncupatur lata, sumitur pro collectione fidelium omnium ab initio mundi ad ejus finem: hoc sensu Greg. Magn., LXXVI, 1154, ait Ecclesiam incipere ab Abel justo uque ad ultimum electum: complectitur proinde cœtum populi Dei et ante Legem, et sub duobus Testamentis.

Quarta, stricta nimirum et propria, designat tantum fideles ab adventu Christi ad diem qua veniet judicaturus orbem, et ita communis est et usitata ut per illam sine addito et simpliciter pronuntiatam intelligatur illa societas quæ in unum religionis corpus per professionem doctrinæ et præceptorum Christi sub pastoribus legitimis et præsertim Romano Pontificato adunatur: eo sensu Augustinus: *Pœnitentiæ prædicatione vocatur ad Christum et convocatur Ecclesia*, id., XXXVIII, 1963.

Quinta tandem acceptio, id est, impropria et metaphorica usurpatur pro loco, seu ædibus consecratis in quas fideles ad orandum conveniunt: hoc sensu Apostolus: *Convenientibus vobis in Ecclesiam audio scissuras esse inter vos*, I. Cor. II, 18, Firmianus Lactantius VII, 213; S. Aug., XXXIII, 430, 474, 477; XXXVII, 1590; XXXVIII, 205, 422, 569, 1165, 1174, 1212, 1475, 1600.

III. *Origo et Antiquitas Ecclesiæ.*

Ecclesia Christi, si sumatur acceptione lata id est pro cœtu fidelium in Christum credentium ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ sancti existerunt religionis Christianæ cultores; Godefrid. abb., CLXXIV, 552, 1014. — Ab Abel justo incepit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164. — Ab initio Abel est plantata, Bruno abb. Asten., CLXIV, 163. — Etiam ante Christum jam erat in Sanctis, S. Aug. XXXVIII, 38; nam qui Christum præcesserunt Sancti membra erant Ecclesiæ, Aurelius Prudent., LX, 313, 335. — Si sumetur acceptione stricta, pro cœtu fidelium ab adventu Christi ad diem Judicii, a Christo initium duxit et ortus ejus ad nativitatem referendus est; S. Hilar. Pictav., IX 736; S. Ambros., XVII, 398; S. Aug., XL, 645; S. Leo Magn., LIV, 213; De latere Christi per passionem et soporis mortem formata est, S. Ambros., XVII, 530, 813; S. Aug., XXXIV, 246; XXXV, 1513; XXXVIII, 55; Maxim. Taurin., LVII, 355. — Incunabulum ejus Judæa S. Hilar. Pictav., IX, 735; S. Maxim. Taurin., LVII, 261; Vener. Beda, XCIV, 50; S. Hildef. Tolet., XCVI, 189; S. Bruno Carth., CLIII, 23, 31. — Ecclesiæ conditor Deus, fundavit eam in æternum; S. Ambros., XIV, 1153. — Suffragiis humanis fundata non fuit neque subsidiis; S. Hilar. Pictav., X, 610. — Prophetæ disposuerunt, apostoli jacuerunt Ecclesiæ fundamenta, S. Aug., XXXVII, 380. — Fundamentum Ecclesiæ primarium et essentiale Christus qui est petra super quam ædificata est; Magnes presbyter, V, 344. — Rufin. presbyt. Aquil., XXI, 718; S. Aug., XXXII; 618: XXXVIII, 479, 1238; S. Prosp. Aquit., LI, 290; Cassiod. Vivariens. abb., LXX, 336, 618, 729; S. Greg. Magn., LXXVI, 939; S. Brun. Astens., CLXIV, 259, 1005; Petr. Lombard., CXCI, 930: Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868; fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est quod est Christus Jesus, S. Ambr., XVII, 199. — Super petram Christum fundatam fuisse Ecclesiam quomodo debet intelligi, Paschas. Radbert., CXX, 560 *et seqq.* — Fundamenta Ecclesiæ secundaria, prophetæ qui disposuerunt, et cæteri apostoli qui hæc jacuerunt fundamenta; id., XVII, 380; omnes enim plantaverunt Ecclesiam non contumelias faciendo, sed patiendo et fundendo suum sanguinem; S. Hieronym., XXII, 741, 742; S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Primum fundata est in Antiochia a S. Petro; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739.

IV. *Varia nomina sub quibus designatur Ecclesia tum in SS. Scripturis, tum in Traditione Patrum, ordine alphabetico ducta.*

Ecclesia dicitur ædificatio corporis Christi: Florianus abbas, LXXII, 925. — Ager, S. Greg. Magn., LXXV, 1150. — Ager Christi benedictus cur, Haymo Halberst., CXVII, 953. — Ager sanguinis, quare, Rupert. abbas, CLXVIII, 1573. — Agricultura Christi, S. Bernard., CLXXXIII, 935. — Altare Dei, Petr. Lombard., CXCI, 492. — Arca, Raban. Maur., CXII, 864. — Arca Domini ubi cœlestes thesauri reconduntur, Walafrid., CXIII, 487. — Arca sanctificationis Christi; Cassiod. abb. Vivariens., LXX, 950. — Arca Christi, S. Aug., XXXIV, 127; XLIII, 355; Alcuin. abb., C, 635, in qua nunc triticum non sine palea, S. Aug., XXXVIII, 119, 1174. — Arca ante ventilationis tempus non deserenda, id., XXXVI, 190. — Atrium, S. Brun. Carthus, CLII, 1147; Atrium domus Dei, Remig. Monach., CXXXI, 285. — Aurora, S. Greg. Magn., LXXV, 648; LXXVI, 62, Gerhohus Reich., CXCIII, 305 *et seqq.* — Caro Christi, S. Aug., XXXVI, 1991; S. Brun. Herbipol., CXLII, 87. — Castellum forte et insuperabile; Bruno abb. Astens., CLXV, 390. — Castra Dei, S. Petr. Dam., CXLV, 508. — Castrorum acies ordinata terribilis, quia per unitatem charitatis compacta nullum locum aperit per malum discordiæ hostibus, id est hæreticis vel immundis spiritibus, Cassiod. Vivariens., LXX, 1089; Walafrid. Fuldens., CXIII, 1158; Petr. Cantor. CCV, 168. — Cella Vinaria, in qua charitas ordinatur, Cassiod., Vivariens., LXX, 1062. — Circumdata varietate, Honor., Augustodum., CLXXII, 188. — Civitas Dei, S. Ambros., XIV, 1442; S. Aug., XXXVII, 1261; S. Prosp. Aquit., LI, 380; Cassiod. Vivariens., LXX, 336; Alcuin., abb., CI, 1072; Walafrid., CXIII, 338; Haymo Halberst., CXVI, 354; Berno abb. Augiæ, CXLII, 195; Rupert. abb Tuitiens., CLXVIII, 615, 807, 1476; Petr. Lombard., CXCI, 451, 459, 665, 904: Gerbohus Reichersperg., CXCIII, 1575; 1583, 1588; Alan de Insul., CCX, 200; ex fide gignitur hæc civitas, vivit ex spe; S. Aug., XLI, 461, 466. — Civitas superna, dum peregrinatur in terra, leges et instituta nationum sequitur quæ non impediunt religionem. S. Aug., XLI, 646. — Civitas habitationis Cassiod. Vivariens., LXX, 775. — Civitas sancta supra montem posita, S. Aug., XLIII, 493; S. Fulgent. Rusp., LXV, 198; Haymo Halberstat, CXVI, 564; CXVII, 1188, 1192; Rupert, Tuitiens., CLXVIII, 1398, CLXIX, 1195; Alan. abbas Tewkesberiens. 1769. — Cœlum, Tichon. Afric., XVIII, 56; S. Aug., XXXVIII, 380, 388, 394; S. Greg. Magn., LXXVI, 651; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 981; Haymo Halberstat., CXVII, 1079, 1082, 1085, 1105, 1118, 1175; Rupert. Tuitiens., CLXIX, 1232; Petrus Lombard., CXCI, 1089; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 31; cur dicitur cœlum, Richard. a S. Victore, CXCVI, 744; Philipp de Harveng., CCIII, 1204. — Columba, S. Optat. Milev., XI, 941; Rufin. Aquileiens. XXI, 914; S. Fulgent. Ruspens., LXV, 302; Cassiodor. Vivariens., LXX, 466, et sic nominatur propter simplicitatem multitudinis credentium in ea, S. Hieronym., XXV, 1374. — Columba deargentata, Cassiodor. Vivariens., LXX, 466, propter nitorem eloquii sui; Haymo Halberstat., CXIV, 416. — Columna et firmamentum veritatis, S. Aug., XLIII, 340; columna cujus splendore possent omnes illuminari; firmamentum, quippe quæ tuetur et firmat veritatem, S. Ambros., XIV, 628; S.

V. — *Diversi typi seu figuræ quibus Ecclesia adumbratur tam in Veteri quam in Novo Testamento.*

in modum Ecclesiæ pugnas ac triumphos præfigurat, S. Ambros., XVI, 247. — Filia Pharaonis, Raban. Maur., CXI, 52 ; Walafrid, Fuldens., CXIII, 188. — Rahab, Cassiodor., LXX, 619 ; Raban. Maur., CXI, 9. — Typo meretrix, mysterio Ecclesia, S. Ambros., XV, 1598. 1776. — Domus hujus meretricis, S. Fulg. Rusp., LXV, 544 ; S. Petr. Dam., CXLIV, 825 ; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1008. — Jahel, mulier alienigena, Raban. Maur., CVIII, 1140 ; Hugo de S. Vict., CLXXV, 678. — Filia Jephte sexaginta diebus lugens ob virginitatem, Raban. Maur., CVIII. 1189. Nohemi uxor Elimelech, id., CVIII, 1201. — Ruth, id., CVIII, 1214 *et seqq.* — Sephora filium suum circumcidens, Raban. Maur., CVIII, 26. — Vidua Sireptana, S. Ambros., XVI, 239 ; S. Aug., XXXIX, 1828 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 262 ; S. Greg. Magn., LXXVI. 808. — David, Rufin. Aquil., XXI, 691, 738 ; Raban. Maur., CXI, 1227. — Job. Gerhohus, Reichersperg., CXCIII. 123, 145, 151, 170, 185, 230, 235, 259, 328, 403. — Regina Saba, S. Hilar Pict., IX, 664 ; S. Hieronym., XXIX, 2171 ; S. Maxim Taurin., LVII, 883, 885 ; S. Paulinus Nolan., LXI, 163, Walafrid. Fuldens., CXIII, 678 ; S. Hildegardis, CXCVIII. 136. — Miratur Christum verum Salomonem Ecclesia in dogmatibus ab ipso datis ; ejus sapientiam in opificio mundi, in domo quam per incarnationem sibi construxit, in cibis mensæ suæ, S. Aug., XXXIX, 2171. Venit cum multo comitatu, non jam ut Synagoga cum una gente, sed cum gentibus totius mundi, *ibid.* — Gloriam Domini cum viderit in æterna Jerusalem dictis fatebitur majorem, *ibid.*

In novo Testamento adumbraverunt Ecclesiam Petrus ; S. Aug., XXXII, 618 ; XXXIII, XL ; 691, 196, XXXVII, 1452 ; XXXVIII, 478, 479, 480. 802, 1349 ; XXXIX, 1940, LXX, 786. — Maxime in illo loco, ubi dictum est ei : *Tibi dabo claves regni cœlorum*, id., XXXVIII, 802, 1339, 1350, — Joannes, Alcuin. abb., C, 1091, 1095, 1100, — Apostoli omnes Ecclesiæ personam gesserunt quando Spir. S. acceperunt et potestatem remittendi peccata S. Aug., XLIII, 1550. Maria virgo et mater quia immaculata est Ecclesia, sed nupta, S. Ambros., XV, 1555 ; S. Aug., XXXIX, 1989 ; XL, 659, 660 ; S. Petr. Chrysol., LII, 591 *et seqq.* — Mulier quæ apparet in Apocalypsi, amicta sole, Rupert. Tuitiens., CLXX, 34. — Mulier de qua in Proverbiis, id., LXIX, 116. — Angelus qui apparuit Joanni una cum apostolo, Alcuin. abb., C, 1091. — Mulier Chnanæa cujus filia a dæmonio vexatur, S. Aug., XXXVIII, 487. — Vidua æra mittens in gazophylacium, S. Ambros., XVI. 1043. Mulier sanguinis fluxum patiens, *ibid.*, 476 ; S. Aug., XXXVIII, 416, 486 ; S. Petr. Chrysol., LII, 300 ; Vener. Beda, XCII, 411 ; Paschas. Radbert., CXX, 382, 387. — Magdalene peccatrix, S. Cypr., IV, 1339 ; S. Ambr., XVI, 110 : S. Aug., XXXVI, 171, XXXVIII, 53, 695 ; S. Petr., Chrysol., LII, 469 ; S. Paulin. Nol., LXI, 278. — Merito accepit Ecclesia speciem peccatricis, quomodo, S. Ambr., XV, 1674. — Mater Machabæorum, S. Aug., XXXVI, 1380. — Mater filiorum Zebedæi, Godefrid. Admotensis, CLXXIV, 964.

Habemus adhuc Typos Ecclesiæ in parabolis feminæ abscondentis fermentum in farina, S. Ambr., XV. 1749 ; XVI, 491. — Mulieris quæ parit in tristitia, Alcuin. abb., C, 955 ; CI, 1214, 1215. — In familia super quam servum constituit dominus, S. Fulgent. Ruspens, LXV, 921, — In septem angelis quibus datæ sunt septem tubæ ; designant enim Ecclesiam, in suis prædicationibus qui sunt æternæ vitæ annuntiatores, Alcuin. abb., C, 1135. — In columna ignis, S. Ambr., XVII, 863. — In monte Sion, quomodo, Cassiodor., LXX, 337 ; Alcuin. abb., C, 637 ; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 480 ; Petr. Lombard., CXCI, 462, 745, 1184. — In monte Libano, quare, Wolbero abb. S. Pantaleon.. CXCX, 1202. Figuratur adhuc per Insulas gentium, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 670. — Per arcam Veteris Testamenti, S. Petr. Damian., CXLIV, 579, 910. — Non solum militans Ecclesia, sed etiam triumphans et gloriosa in arca Testamenti figurata est, Bruno Astens., CLXIV, 308. — Per prius tabernaculum, S. Isidor. Hispalens., LXXXIII, 554 ; Gerhohus Reichersbergens., CXCIII, 316. — Per ficum proferentem grossos suos, S. Greg. Magn., LXXIX, 499. — Per lectulum Salomonis. Henricus Huntingdonens., CXCV, 1140, 1141. — Per mulam in qua Salomon sedit, Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1146. — Per domum Josiæ ubi coronatur Jesus filius Josedech, id., CLXVIII, 670. Per domum in qua comeditur agnus, S Greg. Magn., LXXVI, 756. — Per civitates Nazareth, vener. Beda, XCII, 15. — Jerusalem, S. Aug. XXXVI, 122 ; XLIII, 409 ; Raban. Maur., CXI, 337 ; S, Petr. Dam., CXLV, 60 ; S. Hildegardis, CXCVIII, 136. — Sion, S. Aug., XXXVI, 122 ; Petr. Lombard., CXCI, 134, 192, 641, 913, 1184. — Ninivem, civitatem alienigenarum, S. Hilar. Pictav., XI, 449. — Tichon. African., XVIII, 29. — Decus virtutum Ecclesiæ figuratur imprimis hac civitate quæ speciosa interpretatur, Vener. Beda, XCII, 64. — Per stabulum seu domum in quam intrantes reperiunt Magi Puerum cum Maria matre ejus primordia designantur Ecclesiæ, *ibid.*, 15. — Per insulam Patmos persecutiones ejus figurantur, Alcuin. abbas, C, 1093. — Per omnes omnino civitates Israel et gentium provincias quas alloquitur Scriptura, aut in quibus aliquid gestum est, Tichon. African., XVIII, 38. — Per Cyprum, et non immerito dicitur Ecclesia figurari Cypro vino abundanti, utpote quassata quidem fluctibus sæculi, sed exundans abundantia gratiarum, S. Bernard., CLXXXIV, 429. — Per capream, id., CLXXXV, 181. — Per agrum, Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 257. — Per columbam, Petr. Lombard., CXCI, 607 ; Gerhohus, CXCIII, 73. — Per ovile, Raban. Maur., CXI, 203. — Per caulam, id., CXI, 407. — Per thronum a quo procedunt fulgura et voces et tonitrua, Alcuin. abb., C, 1117. — Per quatuor animalia, id., C, 1118 *et seqq.* — Per tria sata de quibus subcinericii panes sunt confecti, Walafrid. Fuldens, CXIII, 126. — Per congregationem aquarum ab omni valle in unum. Vallis designat gentilitatem. S. Ambr., XIV, 155. — Per turturem demum bene adumbratur Ecclesia quæ præter Christum alterius nescit habere consortium.

VI. — *De nonnullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia.*

Ecclesia egregie assimilatur navi, S. Hilar. Pictav., IX. 957, 960, 993, 1007 ; S. Paulin. Nol., LXI, 883 ; Isidor. Mercator., CXXX, 60 ; Sergius papa III, CXXXI, 916. Præsertim naviculæ Petri, S. Greg. Magn., LXXVI, 28. — Fluctuanti in magnis fluctibus, Rufin. Aquil., XXI, 686 ; S. Prosp. Aquit.. LII, 253. — Quassæ tempestate, Tertull. I, 1214 ; S. Aug. ; XXXVIII, 475 ; Vener. Beda, XCII, 665 ; S. Anselm. Cantuar., CLVIII. 598. — Cujus navis arbor seu malus Christus in cruce erectus ; in puppi Pater sedet, proram servat Spir. Sanctus gubernator ; remiges sunt apostoli et prophetæ, S. Ambr., XVI, 297 ; XVII, 697 ; Hug. de S. Vict., CLXXVII, 694. Spiritalis mundi, id est Ecclesiæ fluctibus supernatantis pulcherrima descriptio, S. Paulin. Nol., LXI, 275, 276. — Horto frequenter comparatur, S. Ambr., XV, 1863. — Sagenæ missæ in mari, Petr. Lombard., CXCI, 240 : Gerhohus Reichesp., CXCIII, 202, 203. — Areæ quæ cum palea trituratur. S. Aug., XLIII, 587. — Malo granato, Walafrid. Fuldens., CXIII, 670, 738. — Gregi caprarum, S. Ambr., XV, 452. — Decem virginibus, cur? Gerhohus Reichesp., CXCIII, 454. — Tunicæ Joseph polymitæ. S. Bernard., CLXXXII, 902. Toren ari, S. Aug., XXXVIII, 121. — Cur similis torculari? eadem ratione qua areæ assimilatur ; In area quippe grana a paleis, in torculari vinum a vinaciis dividitur ; ita in Ecclesia boni a malis, non loco quidem sed affectu separantur, S. Bruno Herbipol., CXLII, 66. — Torcular adumbrat imprimis pressuras sanctorum Ecclesiæ. Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 325. — Bene etiam Lunæ assimilatur ; modo enim prosperis clara, modo adversus obscura est Ecclesia, S. Aug., XXXIII, 207, 208 ; XXXVI, 131, 132, 908 ; XXXVII, 1373. Pelagius Papa II, LXXII, 755 *et seqq.* — Melius adhuc assimilatur tabernaculo, eo quod nec firma domus est, nec fundamentum habet præsens Ecclesia, Rufin. Aquil., XXI, 695, 705, 739, 743, 1312 ; Raban. Maur., CVIII, 158.

VII. — *De partibus quibus constat Ecclesia.*

Ecclesia est magnum corpus, corpus vivum, corpus magnum unius magni capitis, S. Aug., XXXIII, 683. — Porro in Ecclesia, ut in corpore humano, tria considerari possunt, videlicet, caput, corpus, membra. — Caput Ecclesiæ Christus, S. Zeno Veron., XI, 517, S. Aug., XXXIII, 512 ; XXXV, 1991 ; XXXVI, 385, 749, 786, 613 ; XXXVIII, 265, 753 ; XLIII, 249, 320 ; S. Greg. Magn., LXXV, 525, 611 ; Alcuin., C, 622 ; CI, 1072 ; Walafrid. Fuldens., CXIII, 498 ; S. Brun. Carth., CLIII, 379 ; Petr. Lombard., CXCI, 1140 ; CXCII, 179, 213 ; Henric. Hunting., CXCV, 1134, 1135, 1147. — Et ab æterno erit, Petr. Pictav., Cancell., CCXI, 1215. — Christus qui est caput Ecclesiæ dicitur etiam illius corpus, S. Optatus Milevit., XI, 1475 ; Petr. Lombard., CXCII, 179, 197, 215, 262 ; Henricus Huntingdon., CXCV, 1147. — Num Christus et Ecclesia una caro, una persona, unus Christus. Tichon. African., XVIII, 55 ; S. Aug., XXXVI, 161 ; XXXVIII, 55, 571 ; XXXIX, 1500 ; S. Greg Magn., LXXIX, 602 ; Lanfranc. Cantuar., CL, 197 ; S. Thom. Cantuar., CXC, 111, 235. — Ita ut in Ecclesia Christus, et in Christo Ecclesia

patiebatur, S. Aug., XXXIII, 545. — Christus et Ecclesia. unus homo est, S. Aug., XXXVI, 232, 250. 453, 629, 662. 693, 695, 723, 730, 761, 866, 948 ; XXXVII, 1082, 1156, 1679, 1784, 1785, 1817, 1819, 1846; XXXVIII, 571, 754; XXXIX, 1500 ; XLI, 532 ; XLII, 896 ; XLIV. 145 ; S. Agobard., CIV, 62 *et seqq.;* S. Thom. Cantuar., CXC, 111, 235; Henricus Huntingdon., CXCV, 1134, 1135, 1147. — Ecclesia et Christus, unus Christus, S. Aug., XXXV, 1991 ; XXXVI, 161, 232, 250, 453, 629, 662, 693, 695, 723, 730, 761, 866. — Ecclesia et Christus una caro, Petr. Lombard., CXCII, 215. — Una persona sunt Christus et Ecclesia, S. Agobard., Lugdum., CIV, 62 *et seqq.* ; S. Thom., CXC, III, 235. — Ergo Ecclesia injuria, injuria Dei est, S. Agobard Lugdunens., CIV, 236.

Sub hoc nomine tamen corporis Ecclesiæ sæpius intelligitur societas hæc externa quæ Ecclesiam tertia, id est lata acceptione sumptam constituit, S. Greg. Magn., LXXV, 1154.

Anima Ecclesiæ proculdubio est Spir. S. vivificans fideles per gratiam sanctificantem, S. Aug., XXXVIII, 461, 1221, 1231, 1235. — Continens et vegetans eam, ut ait Magister sententiarum, Lombardus, CXCII, 197. — Sed communius per animam Ecclesiæ designantur sancti et præsertim electi qui viva fide per charitatem operantes Ecclesiam internam constituunt, Hildebert Turonens., CLXXI, 408. Membra Ecclesiæ pro diverso eorum statu distribuuntur in tres partes. — Adhuc militantes ad primam ; patentes in purgatorio ad secundum, Angeli et electi, in cœlo jam regnantes ad tertiam, pertinent, S. Aug., XXX, 826, XXXVI, 385. — Generaliter sumpta militans Ecclesia, considerari potest, vel quoad corpus tantum, vel quoad animam tantum vel quoad utrumque. — Membra Ecclesiæ quoad corpus spectatæ sunt omnes homines veræ fidei professione, vero sacramentorum usu colligati et adunati, S. Aug., XXXVIII, 1963, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 621, 623, 626, 661. — Membra Ecclesiæ quoad animam spectatæ, sancti sunt et præsertim electi qui fide viva et per charitatem operante præditi sunt; ergo membra sunt Ecclesiæ non solum qui vel tempore Christi, vel post Christum Ecclesiam intrarunt, sed et qui ante Christum vixerunt. S. Aug., XXXVIII, 39; XL, 313, 335. — Membra Ecclesiæ quoad corpus et animam spectatæ sunt omnes fidei Christianæ, externa professione colligati sub regimine pastorum sive boni et sancti sint, sive mali et reprobandi, S. Optat. Milevit., XI, 1484 *et seqq.;* S. Aug., XXXIII, 345, 388 : XXXV, 1431 : XXXVI, 190 ; XXXVII, 1693 ; XXXVIII, 299. 307, 549, 1092, 1417 ; XXXIX, 1670 ; XL, 341 ; S. Bernard., CLXXXV, 128 ; Petr. Lombard., CXCI, 1221 ; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 198, 203. — Igitur hic et nunc et usque ad diem judicii frumentum et zizania sunt in Ecclesia, S. Cornel. papa, III, 791 ; S. Aug., XXXVIII, 119, 1174; XLIII, 296, 297, 312, 444, 536 *et seqq.* — Ita erit ad sæculi finem, id., XXXVI, 735 ; XLI, 611 ; XLIII, 166, 249. — Mali a bonis solum in fine separandi ; XL, 333; XLIII, 162, 167, 192, 417, 420, 427 ; Eugyppius abb., LXII, 864; S. Greg. Magn., LXXV, 815, 826. 1119 ; LXXVI, 589, 1285 *et seqq.* — Permissio hæc tritici et zizanorium usque ad tempus messis duratura. S. Aug., XXXIII, 492. Nam separatio falsorum fratrum ac proinde malorum ante tempus messis sine perturbatione Ecclesiæ non potest fieri, id., XXXV, 1799. — Non igitur æterna malorum commistio cum bonis sed temporalis, id., XLIII, 549. — Etsi dicantur in Ecclesia mali, dicendum tamen de iis quod sunt in ea corporaliter tantum, sed spiritualiter foris sunt, id., XXXV, 1431, 1433 ; XLIII, 149, 150, 153, 156, 160, 189, 195, 199, 207. — Duplex proinde hominum genus in Ecclesia. S. Greg., Magn., LXXV, 815, 1119. Ecclesiæ omnes per totum orbem constitutæ membra sunt catholicæ et universalis Ecclesiæ. Bruno Astens., CXLIV, 944. — Has enim Ecclesias non alia regit ratio quam ejusdem sacramenti una traditio. Tertull., II, 1025.

VIII. — *De non pertinentibus ad Ecclesiam.*

Quatuor species hominum sunt extra Ecclesiam, nempe damnati, excommunicati, schismatici et hæretici, Hermann. abb., CLXXX, 93. — Schismatici non pertinent ad Ecclesiam, rumpunt retia rumpendo unitatem, nan qui Cathedram Petri deserunt super quam fundata est Ecclesia, quomodo se in Ecclesia esse confiderent, Alexander papa III, CC. 26. — Tamen ex aliqua parte connectuntur Ecclesiæ et habent aliquod sanum, S. Aug., XLIII, 115. — Extra Ecclesiam necesse est in æternum moriantur schismatici, S. Aug., XXXIX, 1596. — Hæretici omnes ejecti sunt ab unitate Ecclesiæ ac proinde non pertinent ad eam, S. Leo Magn., LIV, 478. — Nam nedum sint membra Ecclesiæ, eam non agnoscunt, cur, Cassiodor., 623. — Omnes ab Ecclesia exierunt hæreses, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 707. Exierunt ab Ecclesia tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa, S. Aug., XXXVIII, 53, 55, 280. — Ab Ecclesia separati filii alieni sunt hæretici, Cassiodor. Senat., LXX, 1018. — Eos detestatur nec agnoscit filios Ecclesia, Rupertus Tuitiens., CLXIX, 257 *et seq.* — Hæresis nulla catholica, ac proinde nullus hæreticus membrum Ecclesiæ, S. Aug., XLIII, 589. — Hæreses quatenus Ecclesiæ filiæ nihil commune habent cum ea, S. Aug., XXXVIII, 233. Ab Ecclesia alieni sunt hæretici, Isidor. Mercat., CXXX, 700. — Ab Ecclesia ceciderunt aperta et corporali separatione Hæretici, occulta et spirituali tantum mali, S. Aug., XXXIV, 442. — Etsi sint corporali modo in Ecclesia hi ultimi, spiritaliter foris sunt : S. Aug., XXXV, 1431, 1433 ; XLIII, 160, 189, 195, 149, 150, 153, 156, 199, 207. — Sed in Ecclesia non est dicendus qui ovibus Christi corporali tantum commistionne miscetur, S. Aug., XXXVIII, 462. — Neque sunt de Ecclesia Judæi atque Gentiles, S. Hieronym., XXII, 664. — Tandem extra Ecclesiam sunt quotquot vel de capite Christo, vel de corpore ejus a Christi testificatione dissentiunt, S. Aug., XLIII, 395. — Quidquid Ecclesiæ contrarium est, S. Ambros., XVII, 200. — Qui sunt de parte alicujus non possunt esse de Ecclesia catholica, S. Zeno Veronens., XI, 1005. — Hæreticus etiam vita bonus, propter hæresim tamen non possidebit vitam, Eugyppius abb., LXII, 882. — Quandiu quis cohæret Ecclesiæ, non desperatæ sanitatis est, sed non ita dicendum de illo qui fuit præcisus, S. Augustinus, XXXVIII, 754.

IX. — *De bonis spiritualibus Ecclesiæ, et quomodo benigna est erga filios.*

Pia mater, quam maximam habet pro filiis suis curam, S. Aug., XL, 692. — Sollicita est semper in suis alendis fovendisque, Tertull., III, 162. — Matri huic duo sunt ubera, videlicet cognitio veritatis et amor virtutum ; illa nutrit filios istis sanctificat, Henric. Huntingdonens., CXCV. 1163. — Triplici modo porrigit iis ubera, nempe rebus gestis, dictis, id est nutriendo, momendo, excitando, id., CXCV, 1164. — Ab ea diffluunt quæ nobis prosunt, Liturg. Mozarab., LXXXV, 257. — Plena est mansuetudinis erga eos qui primum delusi, postea correcti sunt, S. Aug., XXXIII, 337. — Constans est et indefessus zelus ejus pro animabus nostris, Raban. Maur., CVIII, 1202. — Ecclesiæ preces pro omnibus fiunt ex traditione Apostolica, S. Prosp. Aquitan., LI, 209. — Pro infidelibus orat ut credant, pro fidelibus autem ut permaneant, S. Aug., XLV, 1606. — Etiam pro inimicis orat, id., XXXVIII, 151, XLI, 737. — Defunctorum animæ orationibus suis, sacrificio ejus salutari adjuvantur et quomodo, S. Aug., XXXVIII *et seq.* — Quis dicet quantum valeant illius preces, Raban. Maur., CIX, 612. — Quæ sicut gemitus ejus et suspiria exaudiuntur in cœlo ; S. Greg., Magn., LXXIX, 499. — Per Ecclesiæ preces Deo reconciliantur peccatores, S. Leo Magn., LIV, 1011, 1012; S. Maxim. Taurin., LVII, 1215. — Suis suppeditat arma quibus vincuntur adversariæ potestates, fides et oratio, S. Ambros., XVI, 249. — Adjuvat eos adhuc sanctorum suorum orationibus, S. Aug., XLIII, 149. — Pro eorum incolumitate orat indesinenter, Raban. Maur., CIX, 662. — Sola possidet veram charitatem, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 302. — Oleum habet qua suorum vulnera fovet, quo unxit martyres et confessores, S. Ambros., XVI, 1118. — Spiritus S. donis repletur S. Petr. Damiani, CXLV, 629. — Torcular est fontis æterni, in quo cœlestis vitis fructus exundat. S. Ambros., XVI, 703. — Habet sacrificium carnis Christi verum et unicum pro peccatis, S. Aug., XLIV, 600. — Verissimum et singulare sacrificium *ibid.*, 211. — Sacrificium, quotidianum, id., XLI, 298. — Sacrificium verum uni Deo debitum, id., XXXVIII, 1101, 1356, 1413; XLII, 382, 386, 409. — Per eam nobis vita confertur æterna, S. Ambros., XVI, 311. — Dives est ad ditandos filios, in orbe enim toto justitiæ fruge fecunda et charismatum largitate et plenitudine sui Joseph accepit, Walafrid. Fuldens., CXIII. 498. — Exaltat magnificatque suos, omnes enim filii sui sacerdotes sunt, quare S. Ambr., XV, 1645. — Amplectenda igitur Ecclesiæ religio, S. Aug., XXXIV, 128. — Et diligenda sicut mater Ecclesia, id., XXXVII, 1140. — Quantum amenda per Concilium Carthaginense declaratur, id., S. Aug., XLIII, 211.

X. — *Quo indicio dignoscenda Ecclesia.*

Vera Ecclesia Dei quomodo dignoscenda, S. Aug., XLIII, 289. — Unde demonstrando, *ibid.*, 427, 429, 430.

— Non a quoque in sua justitia quærenda est, sed in Scripturis divinis tum Veteris tum Novi Testamenti, id., XXXIII, 325. — Ubi sit, in Verbis domini tantum quærenda, id., XLIII, 392, 395, 396. — In Scripturis agnoscitur, id, XXXIII, 401, 491. — In iis commendatur, id., XLIII, 466. — Ostenditur enim primum ex lege, *ibid.*, 398, 415. — Ex Genesi, *ibid.*, 431, 441, 324. — Ex Psalmis, *ibid.*, 405, 431, 441. — Ex Evangelio Lucæ agnoscitur, id., XXXVIII, 126. — Ex Actibus apostolorum et Apocalypsi, id., XLIII, 430. — In iisdem Scripturis probatur, *ibid.*, 632. — Innumerabilibus testimoniis, id., XXXVIII, 288, 294, 797. — Multimodis et fere innumerabilibus typis significatur, S. Hilar., Pictav., IX, 664; S. Zeno Veron., XI, 449; S. Ambr., XIV, 155, 434, 437, 463, 618, id., XV, 1339, 1749; id; XVI, 247, 476, 1013; id; XVII, 618, 658, 814, 865; Tichon. African., XVIII, 32; Rufin. Aquil. XXI, 691; S. Hieronym., XXV, 930; S. Aug., XXXV, 1465; id, XXXVI, 1380; id., XXXVII, 1589; id., XXXVIII, 416, 486, 487, 1158, 1161; idem, XXXIX, 1989. 2171; id., XLII, 290; id., XLIV, 798; S. Prosper Aquil., LI, 291; S. Fulg. Rusp., LXV, 921: Cassiodor. LXX, 161, 337, 619, 728; S. Greg. Magn., LXXV. 756; id., LXXIX, 499; Venerab. Beda, XCII, 15; Alcuin. abb., C, 637, 955, 1127, 1135; Raban. Maur., CVIII, 26, 1140, 1189, 1201, 1214 *et seqq.*; Walafrid. Fuldens., CXIII, 188, 327, 587 *et seq.*; S. Petr. Dam., CXLIV, 579, 910; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1398; Godefrid. Admonteus., CLXXIV, 964; Petr. Lombard., CXCI, 203, 607; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 257, 316. — Insuper nonnullis adumbratur parabolis, S. Ambr., XV, 1749; S. Aug., XXXII, 791; Alcuin. abb., C, 637, 955. — Ecclesia vera neque operta neque invisibilis est S. Aug., XLIII, 422. — Abscondi non potest, *ibid.*, 343. — Cunctis clara est et conspicua, *ibid.*, 493. — Neminem latet, S. Aug., XLIII, 284. — Neque potest latere, id., XXXVIII, 222. — In manifestatione posita est; id., XXXVI, 160, 161. — Toto orbe notissima est nec in deserto aut in cubiculo est quærenda; id., XLIII, 443.

XI. — *Præcipuæ notæ ex quibus agnoscitur vera Ecclesia Dei.*

Quatuor assignantur, nimirum unitas, sanctitas, Catholicitas. Apostolicitas.

I. *Unitas.* — Qualiter hæc unitas in qua sola resplendet virtutum Fulgor Ecclesiæ, Raban. Maur., CIX, 648; Hæc unitas asseritur, Tertull., II, 891. — In quibus verbis ostenditur, Cassiod., CI, 1259. — Commendatur, S. Aug., XXXV, 1432, 1433, 1489; id., XXXVI, 513, 538, 889; XXXVIII, 693, 1076, 1224, 1233; id, XXXIX, 1587, 1595. — Ecclesiæ unitatem Spir. S. commendavit, id., XXXVIII, 1231, 1234. — Unitas Ecclesiæ tanquam proprium est opus Sp. S. cur, S. Aug., XXXVIII, 463. — Ideo linguis omnium loqui fecit in quos primo venit, eo ipso nuntians se congregaturum linguas omnium gentium in unitatem, id., XXVI, 161; XXXV, 1645. — Qui non cohæret huic unitati ille Sp. S. non habet, idem, XXXVIII, 71, 73. — Ecclesia unitas est, id., XXXVII, 1309. — Quæ quidem unitas multoties a Christo glorificato commendatur, id., XXXVIII, 1224. Pro hac unitate testimonia ex regio Propheta, id., XXXIX, 1586. — Hæc est unitas quæ trahit mundum ad fidem, S. Agobard. Lugdunens., CIV, 258. — Imprimis de firmitate divina procedit, Tertull., III, 499 *et seq.* — Per tunicam Christi figuratur, Petr. Lombard., CXCI, 255. — Non est extra Ecclesiam Christi, S. Greg. Magn., LXXVII, 906. — Quam jucunda Deo hæc unitas, S. Bernard., CLXXXIV, 159. — Quantum valeat, S. Fulg., Ruspens., LXV, 703. — Ad hanc unitatem in Ecclesia firmandam passus est Christus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 512. — Ecclesia igitur vera seu Christi est una. S. Cyprian, IV, 36, 371; S. Optat. Milev., XI, 941, 966. — S. August., XL, 1196; id., XLIII, 191; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542; Cassiod., LXX, 162; Raban. Maur., CVII, 297; Isidor. Mercat., CXXX, 1110; Rather. Veron., CXXXVI, 224; Guibertus, de Novigento, CLVI, 880. — Gerhohus Reischerspergens., CXCIII, 1029, 1771; Philippus de Harveng. CCLII, 1201. — Una est vinculis charitatis, una confessione, S. Isid. Hispalens., LXXXI, 254. — Una est fide, uno Spiritu vivificata, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1144, 1159. — Una licet multiformis et variis hominum personis contructa. S. Aug. XXXVIII, 693. 757, 765, 1225, 1231, 1532, 1236; S. August, XL., 1196; XLIII, 635; Vener. Bed., XCII, 412, 417; Alcuin. abb., C, 852, Quia Fides una in eis, unum baptisma,unus Deus, unum opus; Ecclesia enim non alia ante legem, alia sub lege, alia sub gratia, sed in una pace, uno timore constituitur, Walafrid. Fuldens., CXIII, 1159. — Ex multis hominibus dilectionis et fraternitatis amore sociatis una efficitur Ecclesia, Bruno Astens., CLXV, 895. — Una est Ecclesia. licet in Judæis et gentibus, S. Aug., XXXVIII, 757; XL, 341. — Una, quanquam regi eam et subsistere tribus modis probetur, Alcuin. abb., CI, 1073. — Una, licet habeat ordines multos, S. Cœlestin. papa I, L, 422 *et seq.* — Tres formas, S. Optat. Milevit., XI, 1485; Raban. Maur., CVII, 297; S. Thom. Cantuar., CXC, 559; Petrus Lomb., CXCI, 459. — Una Ecclesia Veteris et Novi Testamenti, nam spes et fides eadem, Hincmar, Remens., CXXV, 454, 455. — Licet sint varia eorum sacramenta, *ibid.*, 458, 459. — Una, licet universalis, S. Petr. Dam. CXLIV, 555. — Et lex illius una tametsi per plures episcopos et principes regatur, Hincmar. Remens., CXXV, 746. — Una, licet multiplex et constet omnibus, universæ enim unam efficiunt Catholicam, S. Cyprian., IV, 501, S. Hilar. Pictav., IX, 301, 756; S. Ambr., XVI, 255; Taio Cæsar augustan., LXXX, 793; S. Bruno Astens., CLXIV, 848; S. Petr. Damian., CXLV, 235; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 396. — Petr. Cantor., CCV, 314. — In omnibus Ecclesiis una et in singulis tota, S. Petr. Dam., CXLV, 235. — Una in cœlo et in terra licet ex parte peregrinans et ex parte regnans, S. Bern., CLXXXIII, 1036. — Una per totum orbem licet multi sint pastores, S. Cypr., IV, 343, 409, 500; S. Aug., XL, 635; S. Greg. Magn., LXXV, 1153; Alc. abb., CI, 130; Rupert. Tuit., CLXVII, 454 *et seq.* Ecclesia sancta est congregatio quæ in unum corpus unitate fidei et charitatis assurgit, S. Ambr., XVI, 150. — Ecclesia vera sola est una, S. Optat. Milev., XI, 896, 900, 1479; quia sola est una omnes confutat hæreses, S. Hilar. Pictav., X, 202. — Cyprianus vocat Ecclesiam, hospitium unanimitatis, id est unitatis, IV, 507, docet et testimonio prophetico et significatione sacramentorum Ecclesiam constare unanimis et concordibus, S. Aug., XLIII, 240. — Unam Ecclesiam voluit Deus sicut et ipse unus est, Hildebert. Turon., CLXXI, 793. — Unitati Ecclesiæ resistere cordo impœnitenti blasphemia est irremissibilis, S. Aug., XXXVIII, 465. — Ita est una Ecclesia vera ut ab es alienati, alienati sint ab æterna salute, S. Cyprian., IV, 15 et 16. — Unitatem Ecclesiæ non tenens fidem non tenet et violat charitatem, S. Aug., XXXVIII, 550; Hincmar. Remens., CXXVI, 864; Alienus est, foris est, Tertull., 111, 773, 790. — Separans se ab unitate Ecclesiæ in Deo non manet, Henricus Huntingdon., CXCV, 1135. — Ab unitate separatio perditio est; extra hanc unitatem irrita etiam Sp. S. dona et nihil prosunt ad salutem, S. Aug., XL, 137; cæterum a Spir. S. vacuantur qui separantur ab unitate, id., XLIII, 491. — Nec si occisi pro nomine Christi ad pacem Ecclesiæ admittendi sunt, Tertull., III, 794, 855; Nihil enim confert ad salutem pro Christo occidi, nisi id fiat, in gremio unitatis; occidi quis potest, coronari non potest, S. Aug., XXXIII, 410; XLIII, 16; desipit ergo qui se arbitratur ad unitatem Ecclesiæ pertinere charitatem non habens, *ibid.*, 464. — Unitatem scindi quomodo charitas mater dolet, id., XXXV, 1992. — In Cathedra unitatis posuit Deus doctrinam veritatis, id., XXXIII, 403. — Nunquam est deserenda unitas, id., XXXVIII, 550; et nullo modo violanda, id., XLIII, 139; sed super omnia amanda, id., XXXV. 1618. — Ut Ecclesiæ unitas servetur, amor proprius contemnatur, id., XXXVIII, 96. — Unitatem hæretici pro honore suo dividunt id., XXXV, 208. — Cum Judæis et paganis unitatem fecerunt contra unitatem, id., XXXVIII, 423.

II. *Sanctitas Ecclesiæ.* — Sancta esse debet Ecclesia vera, S. Optat. Milev., XI, 1485; et est reipsa, itaque credenda est et confitenda, Dionysius Exig., LXVI, 437. Romanæ, id est Catholicæ Ecclesiæ sanctitas asseritur, Tertull., I, 1286. — Sancta est, S. Optat. Milev., XI, 941. — Sola sancta est Ecclesia vera, S. Aug. XXXIX, 2191. — Sancta est primo ratione capitis sui quod est ipsemet Christus a quo omnis sanctitas, id., XXXVII, 1159; XXXVIII, 755; Liturg. Mozarab., 110, 251, 462; Walafrid. Fuldens., CXIII, 162. — Sancta est secundo ratione sacramentorum quæ sancta sunt et conferunt sanctitatem, S. Aug.. XXXV. 931, 983; id., XLIII, 156. — Quæ quidem sacramenta sancta sunt etiam in sceleratis hominibus, id., XXXIII, 1172. — Non enim possunt suam amittere sanctitatem ob iniquitatem ministrorum, id., XLII, 73, 152, 153, 191, 293, 296. 298, 747; Algerus Leodiens., CLXXX, 834. — Sancta est tertio ratione sacrificii sui quod est sanctum, S. Aug., XLIII, 57, 300. — Si quidem sacrificium verum est carnis Christi, id., XXXIII, 115; id., XL, 1196. — Udalricus Cluniac., CXLX, 488. — Sancta est quarto ratione membrorum, non quod omnia sint sancta, sed quia non nisi per eam sanctificantur; sola est enim Ecclesia sanctorum; S August., XXXVII, 1951. — Respectu sanctitatis sub duplici aspectu consideranda est

Ecclesia, nempe præsentis status in hac vita, et futuri in cœlis; imperfecta est hic et nunc, perfecta erit tantum in cœlo, S. Optat. Milevit., XI, 1485. — Quando igitur dicitur non habere maculam aut rugam, Cassiodor. Senat., LXX, 1084, non sic accipienda est Ecclesia quasi jam sit sed ut futura, S. Aug., XLIII, 107, 108. — — Nunc mistos habet bonos et malos, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1287. — Solum post resurrectionem sine macula, S. Hieronym., XXV, 1050; S. Aug., XXXIII, 810; id., XLIV, 310. — Tunc enim non nisi bonos habitura est, id., XXXVIII, 1175. — Hic nundum sine macula, *ibid.*, 982. — In Ecclesia nunquam defuit nec unquam deerit iniquitas premens et justitia patiens, Hildebert. Turonens., CLXXI, 793. — Ecclesia præsens continet civitatem Dei et civitatem diaboli, Henric. Huntingdon., CXCV, 1062. — Et dupliciser est accipienda, nempe ut non habens maculam et rugam et verre corpus Christi constituens, et ut congregata solum in nomine Christi, sed adhuc absque plenis et perfectis virtutibus, XXVI, 315. — Nunc igitur sicut lilium inter spinas Ecclesia inter malos, S. August., XXXVII, 1802. — Et licet hic non sit sine peccato, quasdamque habeat rugas aut maculas. id., XXXII, 593, 617, 637; id., XXXIII, 842; id., XLIV, 336, 435, 621; tamen pulchritudo ejus, jam mirabilis, id., XXXVII, 1340, et sancta est, nam peccata filiorum suorum non polluunt ejus sanctitatem, id., XLIII, 177. 178, 179. 275. 270, 371. — Nihil sanctitati Ecclesiæ præjudicant quicunque in ea mali sint, *ibid.*, 234, 616, 617; nam mala quæ in Ecclesia committuntur non pertinent ad eam, *ibid.*, 310, 312, 315. In Ecclesia mali tolerantur a bonis nec illi polluuntur ab istis, *ibid.*, 344, 629. Sancta est ergo Ecclesia etsi præter justos ex impiis et peccatoribus et insensatis constituatur, S. Petr. Dam., 536, 753. — Sancta est quinto ratione doctrinæ suæ quæ sancta et salubris est, S. Aug., XXXIII, 1030. — Præcipit enim virtutes omnes, id., XXXVIII, 876; XL, 413, — Morum corruptelam damnat, id.. XLI, 64, 74.

III. *Catholicitas Ecclesiæ.* — Universalis seu catholica Ecclesia tribus modis existere dignoscitur S. Scripturarum auctoritate, universali traditione, singulari sua institutione, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1211. — Catholicitas seu universalitas, cum sit nota Ecclesiæ veræ et prima ejus conditio, S. Opt. Milevit., XI, 1749; idcirco factæ sunt ei promissiones dilatationis per omnes gentes, S. Aug., XXXIII, 491; id., XXXVIII, 660; id., XL, 585, 586, 592, 593; S. Prosp. Aquitan., LI, 172; quæ promissiones magna ex parte sunt impletæ. S. Augustinus. XXXIII, 36; Petrus diacon., LXII, 86, 862. — Donum linguarum apostolis impertitum futuram Ecclesiam per omnes gentes portendebat; S. Aug., LXIII, 476. — Porro Ecclesiam Christi esse catholicam nemo sane inficias ibit. S. Optat. Milevitan., XI, 946; S. Aug., XXXIII, 95, 189, 196, 297, 330, 334, 339, 341, 343, 400, 403, 415, 491, 584, 794, 804; id., XL, 1196; id., XLIII, 655; S, Isid, Hispalens., LXXXIII, 740; Walafrid. Fuldens., CXIII, 472; Haymo Halberst., CXVII, 942; S. Petr. Dam., CXLIV, 555; Bruno Astens., CLXIV, 769. — Ipsi etiam ejus inimici eam nominant catholicam, S. Aug., XXXIV, 128. — Catholica igitur vera Ecclesia et cur Catholica? Alcuinus. abb., CI, 1142, 1273. — Quomodo catholica, quadruplici modo.

1. Ratione temporum. — Hæc enim Ecclesia seu cœtus in Christo credentium ita nativitatem ejus antecessit ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ exstiterint religionis Christianæ cultores; jam erat in sanctis ante Christum, S. Aug., XXXVIII, 38. — Ex quo vocantur sancti Ecclesia est in terris, id., XXXVII, 1689; id., XXXVIII, 38, 39; id., XL, 313, 335. — Ab Abel fuit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164; Bruno Astens., CLXIV, 163. — Ante Christum, sancti non nisi per fidem in Christum salutem sunt consecuti, S. Aug., XXXIII, 845, 859. — Duratura est in diem qua veniet Christus judicaturus mundum, S. Ambr., XVII, 398; id., XL, 645; S. Greg. Magn., LXXIX, 625. — Imo neque tunc desitura. Petr, Lomb., CXCI, 660. — Sed mansura in æternum, S. Optat., Milevit. id., XI, 1484, 1485; S. Ambr., XV, 712; Petr. Lomb., CXCI, 666.

2. Ratione locorum. — Non in quosdam locos tantum, non in quasdam tantum provincias extenditur, S. Cypr., IV, 502. Sed ramos per orbem totum porrigit, S. Ambr., XVII, 517. — Vel porriget; nam eam toto orbe diffundendam astruunt Scripturæ, S. Aug., XLIII, 32, *et seqq.*; idcirco dicitur catholica quia per universum orbem diffunditur. S. Optat. Milevit., XI, 834, 835, 839, 942 *et seqq.* 965, 1478; S. Ambr., XVI, 740, 771; id., XVII, 517; Rufin. Aquil., XXI, 795; S. Aug. XXXIII, 189, 194, 195, 198. 264, 331, 583, 794, 952; id., XXXIV, 127; id., XXXVI, 214, 515, 566, 610, 642, 669, 807; id., XXXVI, 244, 513, 566, 640, 642, 869, 807; id., XXXVII, 1159, 1630, 1924, 1925, id., XXXVIII, 163, 289, 659, 722, 723, 1701, 1126, 1221; id., XL, 53. 174, 308, 307, 1196; id., XLI, 609, id., XLII, 78; XLIII, 34, 35, 79, 144, 197, 252, 254, 256; 264, 265, 268, 269, 272, 283, 284, 306, 310, 318, 319, 330, 340, 346, 369, 370, 380, 400, 423, 427, 443; 444, 491, 492; 531, 542, 582, 587 *et seqq.*, 603, 605, 628, 653, 718. — Id., XLVI, 892, 895. 897, 1226. — Cassiodor. Senat., LXX, 58; S. Greg. Magn., XXIX, 63; Alcuin. abb., CI, 1072, 1257; Walafrid. Fuldens., CXIII, 527; Haymo Halberstat., CXVI, 473, 476, 515. — S. Lupus Servatus., CXIX, 615; Bruno Astens., CLXIV, 769, 1476, 1480; S. Bernard., CLXXXIII, 935; Petr. Lombard., CXCI, 886; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868, 1085, 1295. — Ideo Catholica dicitur seu diffusa toto mundo quia a solis ortu ad occasum unius fidei splendore diffunditur, S. Aug., XXXIX, 2193, quia a finibus terræ ad Deum clamat; id., XXXVII, 1602. — A quatuor mundi partibus in nomine Trinitatis vocatur, *ibid.*, 1104. — Quia toto orbe terrarum fructificat et crescit, id., XXXIX, 1586; XLIII, 616, 496, 587, 701. — Ecclesia vera Catholica in toto orbe est, dum hæreses quæque in sua tantum parte sunt; id., XXXVIII, 280. — Universalis est, Lanfranc. Cantuar., CL, 441, nam Catholicitas Ecclesiæ requirit ut illa sit in omnibus gentibus, non ita tamen ut omnes qui ibi fuerint credant, S. Aug., XXXVIII, 308. — Ecclesiam veram in omnes mundi partes dilatandam fide certum est, id., XLV, 1812. — Vera Dei Ecclesia Catholica est.

3. Ratione doctrinæ fidei in qua omnes semper et ubique consenserunt. — Porro una eademque ejus doctrina ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942. — Catholicam facit eam fides et unitas animorum, S. Optat. Milevit., XI, 905; Alcuin. abb., CI, 1073. — Unde Vincentius Lirinensis: Maxime curandum in ipsa Ecclesia Catholica ut id teneatur quod semper et ubique creditum est, L, 640. — Catholica est vera Ecclesia.

4. Ratione necessitatis illius amplectendæ ad consequendam salutem æternam, nam extra eam salus non est. S. Cyprian., IV, 371; S. Optat Milevit., XI, 1477; S. Aug., XXXVIII, 1076; id., XL, 776; S. Petr. Chrysol., LII, 1082; Philippus de Harveng, CCIII, 501, nam extra eam Deus inveniri non potest, *ibid.*

IV. *Apostolicitas Ecclesiæ.* — Multiplici sensu dicitur Apostolica Ecclesia vera:

1. Quia a Christo fundata per apostolos, Tertull. II, 33, 50; S. Cypr., IV, 15 et 16; S. Hilar. Pictav., IX, 736; id., 202; S. Aug.. XXXIII, 553; Haymo Halberst., CXVII, 942, et fundata imprimis super fidem Petri principis apostolor., S. Zeno Veronens., XI, 351, 430; S. Hieronym., XXII, 475, qui fundamentum Ecclesiæ imprimis constitutus est; S. Maxim. Taurin., LVII, 218, 518, 587, 722. — Quia tota ejus doctrina ab Apostolis qui a Christo receperunt eam, S. Zeno Veron., XI, 49. — Morem servat adhuc apostol., Eugyppius abb., LXII, 931; nam quidquid ex consuetudine receptum est in Ecclesia de traditione dimanat apostolica, S. Maxim. Taurin., LVII, 418, 419; apostoli enim fontes sunt gratia prædicationis exuberantes; non nisi per ora eorum et discipulorum seu successorum dicitur doctrina Christi, S. Leo Magn., LIV, 319, 320; idcirco lux mundi dicuntur, *ibid.*, 820. — Missi ad condendos universos populos vocantur adhuc sal terræ, *ibid.*, 470.

2. Apostolica est, quia pollet pastorum ac proinde ministerii spiritualis continua successione, S. Optat. Milevit., XI, 1481, 1482; Bernard. Font. Calid., CCIV, 797; CCV, 174, 176.

3. Quia pastores ejus sibi jure ac merito vindicare possunt missionem quam tenent a Petro a quo episcopatus et tota hujus nominis auctoritas, S. Aug., XXXIII, 780, 784. Quia quam profitetur doctrina una eademque ab initio usque adhuc, Brun. Astensis, CLXIV, 942.

XII. *De doctrina et fide Ecclesiæ.*

Doctrina Ecclesiæ non a se sed a Christo Domino, S. Hilar. Pictav., X, 164, cui a Patre revelata sunt mysteria prius occulta, id., IX, 807 et 808. Una eademque doctrina in Ecclesia ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942; una etiamsi variæ linguæ, S. Aug., XXXVI, 509. — Ex initiis Legis defluxit, S. Hilar. Pictav., IX, 463. — Ecclesiæ doctrina, qualis, S. Aug., XXXII, 1336; XXXIV, 128, 129. Quid de Deo sentit et docet Ecclesia, S. Aug., XXXII, 1336. — Quid de gratia, id., XXXIII, 767, 668, 817; id., XLIV, 332, 338, 378, 980. — Id., XLIV, 1033. — Quid de bonis suis temporalibus seu reditibus et quomodo iis vult uti. — Usus eorum debet esse rectus, S. Agobard. Lugdun., CIV, 247. — Iis utendum ad sustentandum prædicatores suos, alendum ministrorum choros

turbasque pauperum ac multitudinem confluentium peregrinorum; *ibid.*, 245. — Ejus possessio sumptus egenorum, aurum habet non ut servet, sed ut eroget et subveniat necessitatibus; S. Ambr., XVI, 140, 977. — Ecclesiæ bona injuste possidentur a laicis, S. Agobard. Lugdun., CIV, 229. — Sunt res pauperum, *ibid.*, 245. — Laici non possunt esse eorum dispensatores, *ibid.*, 241. — Si tractent ea et in usus proprios expendant, id agunt contra vetitum et contra canones, *ibid.*, 229. — Ecclesiæ bona auferens fur, sacrilegus et homicida censetur, Isidor. Mercator, CXXX, 172. — Non alienanda sunt bona Ecclesiæ Flodoardus Remens., CXXXV, 103; Ademar. abb., CXLI, 1101, S. Petr. Dam., CXLIV, 458. — Hæc doctrina auctoritate Leonis Magni confirmatur; Gerhohus Reichersperg., CXCIV, 1319. — Quod semel datum est Ecclesiæ in perpetuum Christi est, nec aliquo modo potest alienari, S. Leo IX Papa, CXLIII, 626. — Excommunicandus est qui ecclesiasticas res invadit, *ibid.*, 628. — Quidquid ex consuetudine receptum est in Ecclesia de traditione apostolica et Sp. S. doctrina dimanat; S. Maxim. Taurin., LVII, 418, 419. — Doctrina omnis cum apostolica doctrina conspirans veræ Ecclesiæ doctrina reputanda est, ac proinde veritati deputanda, Tertull., II, 33. — Etsi magna Ecclesiæ collata sit potestas, tamen in docendo non potest discedere a Traditione Patrum; S. Hilar. Pictav., X, 672. — In Ecclesia ergo nihil tradendum nisi a Christo et apostolis demandatum. Tertull., II, 18. — Ecclesia Catholica docet quod credidit, non quod novit; S. Aug., XXXIX 1613, et in ea non intelligendi vivacitas plebem facit tutissimam, sed credendi simplicitas, S. Aug., XLII, 175. — Venientibus ad eam præcipit fidem, hæretici promittunt rationem; id., XLII, 19. — Doctrinæ cœlestis virtutem non capit iniquitas, S. Hilar. Pictav., IX, 575. — Cui pateat doctrinæ hujus intelligentia; *ibid.*, 616.

XIII. — *De disciplina et moribus Ecclesiæ.*

Varia disciplina Ecclesiæ pro varietate rerum et temporum, S. Aug., XXXIII, 812. — Commutandi quandoque sunt et ritus ecclesiastici; Lanfranc. Cantuar., CL, 445. — Quidquid ab Ecclesia in consuetudinem devotionis est receptum, de traditione apostolica et Sp. S. doctrina dimanat; S. Leo Magn. Papa, LIV, 418 et 419. — Per nonnullos dies certis de causis jejunare nos Ecclesia prohibet, S. Aug., XXXIX, 1052. — Jejunium maxime festis diebus non agitur; id., XXXIII, 145, 146. — Jejunia Christianis relaxat tempore paschali, et vult ut stantes orent in signum resurrectionis; id., XXXIII, 215; XXXVIII, 1048, 1052. — Tres Litaniarum dies celebrat Ecclesia, id., XXXIX, 2076. — Insuper dies quosdam instituit et observat quas medicinales appellat utpote salubres tum animæ tum corpori; id., XXXIX, 2019. — Ad corripiendos malos non solum verbis, sed etiam excommunicatione et degradatione vigilare debet ecclesiastica disciplina, id., XLIII, 631. — Ecclesiastica correptio dicitur incruenta disciplina, id. S. Aug., XXXIII, 657. — Multa tolerat quæ non approbat, id., XXXII, 222. — Ecclesia non præjudicat consortium malorum qui cum bonis permiscentur, id., XXXIII, 329, 492; siquidem eos communione prohibendi aut potestas deest aut ratio pacis impedit, *ibid.*, 207. — Tolerat malos sed malorum factis non consentit, id., XXXVII, 1802; XXXVIII, 55, 56, 59. — Non igitur vituperanda est ex malis Christianorum moribus, Id., XXXII, 1342; XXXIII, 127. Cæterum sic permisti in Ecclesia mali sunt ut non solum latentes nesciantur, sed plerumque propter unitatem pacis etiam cogniti tolerentur, id., XLIII, 631. — Malos tolerat Ecclesia, quare. Id., XXXIII, 329, 403, 411; XXXVI, 190, 460 635, 636, 637, 653, 654, 736; XXXVII, 1604, 1605; XXXVIII, 42, 49; XL., 228; XLII, 292; XLIII, 30, 32, 48, 51, 56, 69, 83, 104, 493, 742, 744. — Semper usitata fuit in Ecclesia malorum tolerantia, id., XLIII, 825. — Quandoque necessaria est hæc tolerantia, S. Aug., XLV, 1867, 1869 et malos interdum, ne pertubatio et schisma contingat, sacramentis uti vel invita permittit, id., XXXVIII, 51. — Nonnunquam vero utilis, id., XL, 777, nam mali serviunt bonis, id., XXXIX, 1759. — Sunt enim quasi torcularia quibus boni tanquam uvæ et olivæ premuntur, *ibid.*, 2249. — Boni in Ecclesia tolerant malos pro bono unitatis, inquit S. Augustinus, oderunt pro bono æquitatis; XXXIII, 170, 179, 198, 335, 338. — Disciplinæ Ecclesiæ summa in misericordia et pietate est, S. Ambr., XVII, 474.

XIV. — *De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ.*

Stabilis semper seu indefectibilis est Ecclesia 1° quia fundamentum ejus sursum in cœlo, S. Aug., XXXVI, 223; XXXVII, 1103; XXXVIII, 479; S. Bruno Herbipol. CXLII, 322. — Deus enim, qui est Ecclesiæ gubernator, S. Hilar. Pictav., X, 632, prospicit ei ab æterno et cum ea erit usque ad consummationem sæculi, id., IX, 696. 697; S. Prosp. Aquitan., LI, 317; S. Greg. Magn., LXXIX, 153; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 261.— Et Christus fundamentum est illius primarium et essentiale, Remig. Monach., CXXXI, 675; Rupert. Tuitiens., CLXIX 1194. — Super Petram Christum fundatam esse Ecclesiam, quomodo intelligi debeat; Paschas, Radbertus, CXX, 560 *et seqq.*; Petr. Lombard., CXCI, 930. — Stabilitas ergo Ecclesiæ a Christo, Haymo Halberstatens., CXVI, 255. — 2° Stabilis Ecclesia, quia super Petrum et alios apostolos fundamenta secundaria fundata, S. Ambr., XVII, 380. — Omnes enim plantaverunt Ecclesiam, non contumelias faciendo, sed patiendo et fundendo sanguinem, S. Hieronym., XXII, 741, 742; S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Idcirco dicitur Ecclesiæ fundamentum Petrus, S. Maxim. Taurinens., LVII, 974. — Idcirco Ecclesia, dicitur super omnes apostolos ædificata, Paschas. Radbertus CXX, 560 *et seqq.* — In soliditate apostolica fundata, S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Quatenus habet fundamentum in sedibus apostolicis, S. Aug., XXXIII, 553; S. Agobard. Lugdunens, CIV, 294; Paschas, Radbertus CXX, 561. — Et præsertim in Petri soliditate, S. Zeno Veronens., XI, 361. 430; S. Hieronym., XXII, 475; S. Leo Magn., LIV, 145 *et seqq.* Stabilis est — 3° Quia fundamentum aliud inconcussum habet in S. Scripturis, S. Hieronym., XXIX, 46. — In fide est doctrina pastorum, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1150. — Regnum igitur Ecclesiæ manebit in æternum, S. Ambr., XV, 1722. — Quia Deus cum ea usque ad consummationem sæculi, S. Anselm, Cantuar., CLXVIII, 261. — Perpetuo igitur, id est, in æternum duratura est Ecclesia, S, Optat. Milevit., XI, 1451, 1485; Petr. Lombard., CXCI, 666. — Quia sacramentum corporis et sanguinis Christi usque ad consummationem sæculi offeret. Bruno Astens., CLXIV., 356. — Et nunquam desitura quia Christus oravit pro ea, S. Leo Magn., LIV, 394. — Quia Christi et Sp. S. indeficiens patrocinium ei promittitur, S. Maxim. Taurinens., LVII, 857. — Quo fit ut nec impetu fluminis, nec ulla tempestate concutitur, S. Aug. XXXIII, 506. — Nam etsi circa diversos fluctus tempestatesque habitat, S. Ambr., XIV, 363, magis ad subveniendum parata est quam periculo obnoxia, *ibid.*, 682. — Tunditur fluctibus sed non subruitur, cæditur sed non labefactatur; turbari iis fluctibus, mergi non potest. S. Anselm. Cantuar, CLVIII, 598. — Nec vincitur persecutionibus, S. Ambr., XIV, 1092; XVII, 697. — Mundi spiritualis, id est, Ecclesiæ fluctibus supernatantis pulcherrima descriptio, S. Paulin. Nolan., LXI, 275, 276.,— Super Petrum stabili mole fundata est, S. Hieronym., XXII, 475. — Naviculum Ecclesiæ fluctuantem fidelis nauclerus Deus mergi non sinet, Raban. Maur., CVII, 855. — Oppugnari potest, expugnari non potest, S. Ambr., XV, 707; S. Agobard, CIV, 112, 296; Haymo Halberstatens., CXVIII, 762; Innocent. III Pap., CCXV, 273. — Nihil adversus Ecclesiam prævalere potest, S. Leo Magn., LIV, 393. — Frustra perituram eam dicunt Donatistæ, S. Aug., XXXVIII, 289. — In aliis abeuntibus, in aliis venientibus transiens in æternum est fundata, id, XXXVI, 894, 901, 906, 1007; LXLVII, 1309. — Nec perire; nec inclinari potest, *ibid.*, 1355. — Non vincitur, non eradicatur, nec cedit quibuslibet tentationibus donec veniat sæculi finis, id., XXXVI, 726. — Adversus omnes hæreses debet valere Ecclesiæ fundamentum, S. Ambr., XVI, 827. — Quia super petram ædificata quasi murus perstat inexpugnabilis, Rupert. Tuitiens., CLXX. 51. — Quandoque potest umbram pati., sed deficere nunquam. — Plantata est in fide Ecclesia, id., CLXVIII, 958. — Soliditas fidei Petri, id est Ecclesiæ, perpetua, S. Leo Magn., LIV, 145, 146, 523. — Transmittitur enim ad ejus successores, *ibid.*, 155. — Petro per Christum, firmitas seu soliditas fidei, cæteris vero apostolis per Petrum tributa, *ibid.*, 151, 152. — Tandem indefectibilis est Ecclesia, quia Deus fundavit eam et propagavit in æternum, S. Ambr., XIV, 1152.

XV. — *De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ.*

Ecclesiæ auctoritas qualis, S. Aug., XL, 319; XLII. 91, 246; XLIII, 466. — Ea est Ecclesiæ auctoritas ut, ne quidem Evangelio crederet S. Aug. nisi propter illam, id., XLII, 176. — Circa numerum librorum et S. Scripturæ sensum et ipsis deest auctoritas Scripturis canonicis quæ non semper ab Ecclesia receptæ sunt. S. Hildefons. Toletan., XCVI. 139; Alcuin. abb., CI, 1079, 1080.—

Auctoritas Ecclesiæ est illa ratio sufficiens ex qua cognita intelligitur testimonium Ecclesiæ esse veridicum — Prout vel divina vel humana auctoritate innititur testimonium Ecclesiæ, vel divinam vel humanam exigit fidem — Infallibilitatis nomine intelligitur speciale illud privilegium a Christo Domino Ecclesiæ concessum, quo suam et Sp. S. assistentiam promisit ut nequaquam inter docendum in errorem incidat. — Ex privilegio igitur sibi a Deo concesso infallibilis est Ecclesiæ auctoritas; mandans enim Christus apostolis ea prædicare et docere quæ ipsos docuerat subjungit : « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. » Matth. XXVIII, 20. — Ipsimet apostoli non dubitant asserere auctoritatem infallibilem sibi a Christo collatam, I. Timoth., cap. 1.; I Cor. cap. IV ; Act. Apost., cap. XV. — Exigunt apostoli ut sibi fides adhibeatur, II. Thess., cap. III. — Præterea Christus Ecclesiam suam permanere voluit et in omne ævum permansuram prædixit talem qualem ipse primitus instituit, nempe auctoritate infallibili pollentem in iis saltem quæ ad fidem et mores spectant, Matth., XVI, 18; Luc., X, 16. — Et Apostolus gravissimi sane momenti testimonium fert hujus auctoritatis Ecclesiæ infallibilis hæc scribens ad Timoth... « Ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis, » Epist. ad Timoth. I, III, — Eamdem infallibilem auctoritatem in Ecclesia permanere semper agnoverunt et tradiderunt Patres; in testimonium appello S. Clem. Rom., Epist. ad Corinth., I, 160. Edit. Lat. PP. Græcor. — S. Ignat. Martyr. Epist. ad Magn., id., III, 659. —S. Iren., id., V, 767 ; S. Clem. Alex., VI, 908; S. Cypr., IV, 502 ; Lactant., VI, 542; S. Ambr., XVI, 1004; S. Aug., XXXVI, 726. — Sed non in omnibus infallibilis reputanda est Ecclesiæ auctoritas; infallibilis est solum 1° in ea doctrina et lege quam ipse Christus revelavit apostolis, tradidit, atque in eorum successoribus sive congregatis in concilio, sive per totum orbem dispersis perpetuo conservari voluit. — 2° In definienda fidei et morum doctrina. — 3° In interpretatione S. Scripturæ et in exponendo genuino sensu verbi Dei a Christo et apostolis tradito. — 4° In exponendis veris traditionibus divinis. — 5° Infallibile est ejus judicium in controversiis fidei et morum. — Aliter vero sentiendum de judicio Ecclesiæ quando homines damnat tanquam hæreticos; quando fert decreta de factis, ut aiunt, dogmaticis; quando judicat de legibus, præceptis, praxibus et cæremoniis mere ecclesiasticis. — Quomodo Ecclesiæ auctoritatem munivit Dominus, S. Aug., XXXIII, 448. — Quod tota credit Ecclesia, etiamsi nec ratione indagari, nec sermone explicari possit, recipiendum est, id., XLIV, 829. — Sine auctoritate Ecclesiæ verbum Dei proponentis nulla fidei certitudo, sed tenetur veritas cum hoc fit quod universæ placuit Ecclesiæ, id., XLIII, 466. — Christus ad Ecclesiam remisit examen eorum quæ ad doctrinam pertinent, id., XXXV, 1355. — Ecclesiæ tantum detulerunt principes ut quiquid in ea dijudicatum fuerit dissolvi non possit, id., XXXVI, 196. — Auctoritas inter ordinem et plebem constituit differentiam, ait Tertullianus, II, 922.

XVI. — *De potestate Ecclesiæ.*

Duplex Ecclesiæ potestas, nempe divina propter assistentiam Sp. S. specialem illi promissam, ac infallibilitatem in proponendis fidei mysteriis, Matth. XXVIII, 20. — Et humana quam habet secundum se considerata, seu ut est congregatio hominum unam rerum divinarum doctrinam perpetua traditione profitentium. — Recte sibi vindicat jus et potestatem offerendi Deo solum et verum sacrificium quod ipsi sit acceptabile, S. Aug. XXXIII, 15; XLIII, 57, 300, 461; XLIV, 420; Udalric. monach., CXLIX, 488. — Similiter sibi vindicat jus ligandi et solvendi qualiacunque crimina, S. Ambr., XVI, 468; S. Aug., XXXIV, 25; S. Leo Magn., LVI, 622; Paschas. Radbert., CXX, 533, 622. — Nullum enim peccatum quod pœnitenti et veniam deprecanti per Ecclesiam non dimittatur S. Aug., XXXV, 1336. — Hanc potestatem habet a Christo, S. Fulg. Ruspens., LXV, 547; S. Greg. Magn., LXXIX, 63, 611. — In persona Petri eam accepit, S. Fulg. Rusp., LXV, 690. — Cui traditæ sunt claves regni cœlorum, S. Aug., XXXIV, 25. — Uni quidem Petro datæ sunt quasi unitatem Ecclesiæ figuranti, id., XXXVIII, 1349. — Sed in Petro omni Ecclesiæ cujus personam gerebat, *ibid.*, 802, 1349; XL., 308. — Sola et licite et valide hanc exercet potestatem, Tertull., II, 1025; S. Aug., XL., 263; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542. — Neque illam habent qui sunt extra Ecclesiam et inest iis solis quibus fides et doctrina secundum regulam apostol. reperiuntur, Rubert. Tuitiens., CLXX, 641. — Potestas hæc Ecclesiæ figurata est per potestatem quam a Patre Filius super gentes habuit non in humanitate sed in divinitate. Alcuin. abbas, C, 1108. — Non solum peccata sed et flagitia pro gravissimis peccatis indulta sibi potestate remittit, Raban. Maur., CXI, 867. — Solvendi officium Ecclesiæ datum ut vincula eorum solvantur qui a peccato revixerint, S. Aug., XXXVIII, 434, 594; XXXIX, 1549, 1711. — Christus peccatores prius per gratiam suam resuscitat, et tunc Ecclesia solvit. S. Aug., XXXVIII, 468. — In Ecclesia Christi inest vera potestas constituendi et sanciendi disciplinam; instituendi ritus, ferendi leges, et id patet tum ex Scripturis sacris, tum ex constanti traditione, Matth., XIII; Epist. I ad Corinth., V, 11; ad Cor., X, 6 et XIII, 19; S. Cypr., IV, 301; S. Aug., XL, 199; S. Greg. Magn., LXXVII, 609. — Quæ Ecclesiæ leges in conscientia obligant juxta S. Chrysostomum verba Christi explicantem : *Sicut misit me Pater*, etc., Joan., 20, 21. — Filios rebelles potest tradere Satanæ, Bernard. Font. Calid., CCIV, 978. — Et sic spirituali utitur, Rupert. Tuitiens, CLXVIII, 955. — Ecclesiæ a se fundatæ Christus legislativam contulit potestatem, Luc., X, 16; Matth., XVIII, 17. — Ecclesia potestatem habet et jus determinandi, judicandi et decidendi controversias. — Jus et potestatem cogendi privatione bonorum spiritualium nec non censuris et exclusione e sinu suo, id est excommunicatione, Bernard. Font. Calid., CCIV, 798. — Nulla præscriptione spoliari potest Ecclesia auctoritate sibi propria et a Christo derivata. In spiritualibus suprema est nec pendet a temporali potestate; sed quoad temporalia nullam institutione sua seu jure divino obtinet potestatem, S. Bernard., CLXXXII *et seqq.*

XVII. — *De Romano pontifice.*

Vicarius Petri et illius successor et hæres, Alcuin, abbas, C, 170; S. Agobard. Lugdun., CIV, 196. — Solus dicitur Apostolicus ab aliquot sæculis, *ibid.*, 298. — Schismaticus quisquis sedi Apostolicæ communione non junctus est, *ibid.*, 293. — Cæteris præeminet episcopis, S. Aug., XLIV, 541, 648; S. Petr. Dam., CXLV, 89. — Petrus, et quod de Petro dicitur de illius successoribus intelligendum, in ordine apostolorum primus et præcipuus, S. Aug., XXXV, 480, 481, 797, 1353, 1368, 2269, 2384; XXXVIII, 479; XLIII, 127; XLIV, 648. — Petro ac proinde Romano Pontifici ejus successori totius Ecclesiæ cura pastoralis commissa est, S. Aug., XXXIII, 786; XL, 858; XLV, 1763; Udalric, monach., CXLIX, 487, 491. — Petrus totius Ecclesiæ princeps factus a Christo, S. Leo Magn., LIV, 430, 431, 432. — Petro creditæ claves regni cœlorum, S. Optat. Milevit., XL, 955; S. Aug., XXXIX, 1899. — Petrus solus eas accepit cæteris communicandas, S. Optat. Milevit., XI, 1087. — Petro a Domino collata in Ecclesiam potestas, S. Aug., XLV, 1771. — Par iis data potestas qui sedis ipsius hæreditatem meruerunt, *ibid.*, 1726. — Romanus Pontifex auctoritatem habet super omnes alios, id., XL, 1129. — Petro potestas judicandi attributa et in ejus arbitrio positum cœleste judicium et regimen commissum universalis Ecclesiæ, S. Maxim. Taurinens. LVII, 400. — Tanta est Romani Pontificis auctoritas ut de suo judicio nullus disceptare audeat, S. Aug., XLV, 1725. — Romanus Pontifex a nemine judicatur, Udalric. monach., CXLIX, 487. — Judicat omnes, *ibid.*, 488, 490, 492. — Solus cogit concilium generale et judicat episcopos, Lucif. Calaritan., XIII, 971; S. Ivo Carnot., CLXI, 1185. — Neque celebrantur concilia, neque condemnantur episcopi præter illius auctoritatem, S. Julius Papa, VIII, 971. — Nullum concilium ratum quod non fuerit apostolica auctoritate firmatum, Goffrid. Vindocin., CLVII, 196. — Multo minus quod eidem auctoritati sit contrarium, *ibid.* — Sedes Romana nunquam errare consuevit, *ibid.*, 42. — Nullus unquam hæresibus contaminata est, semper autem Catholica fuit, S. Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1222. — Prima omnium Ecclesia Petri, a quo omnes fidem et doctrinam acceperunt, Tertull., II, 32, 1025. — Apostolica sedes firmamentum est omnium episcoporum, vertexque Ecclesiarum omnium, Isidor. Mercat., CXXX, 32. — Romanæ sedis præeminentiam demonstrant variæ ad hanc sedem appellationes, S. Leo Magn., LV, 576. — Ad Romanam Ecclesiam de qualibet parte mundi appellandum, sed nemini unquam permissum ab ea appellare, S. Ivo Carnotens., CLXI, 1184. — Romanæ sedis super dubiis rebus consulendæ mos a toto semper orbe servatus, S. Aug., XXXIII, 796. — In Ecclesia Romana semper apostolicæ cathedræ viguit principatus, S. Cyprian., IV, 25, 26; S. August., XXXIII, 163. — Ubi Romanus Pontifex, ibi Ecclesia; nulla mors, sed vita æterna, S. Ambr., XIV, 1082. — Ecclesia Romana Ecclesia totius mundi; est totum, ca-

teræ ejus sunt quasi partes, Lanfranc. Cantuar., CL, 625. — Ecclesiæ Romanæ primatum non aliqua synodus, sed ipse Christus instituit, S. Ivo Carnot., CLXI, 1182 *et seqq.* — Singulari privilegio et sibi soli commisso aperit vel claudit cui voluerit januas cœli, *ibid.*, 1186. — A Domino caput et magistra constituta est omnium Ecclesiarum, Udalric, monach., CXLIX, 485; S. Ivo Carnot., CLXI, 1128; Alger. Leodiens.. CLXXX, 962. — Super unum, id est Petrum, Deus ædificavit Ecclesiam, Udalric. monach., CXLI, 487. — Petro cupienti cum Christo mori ab eodem Domino dicitur non posse tunc eum sequi, quia ad fundandam Ecclesiam servabatur, S. Maxim. Taurin., LVII, 347. — Sanctiones Apostolicæ sedis accipiendæ sunt tanquam ipsius divini præcepti voce firmatæ, S. Ivo Carnot., CLXI, 1107. — Primatum inter apostolos non accepit Andreas etsi prior secutus fuerit Jesum; unum tantum Ecclesiæ caput in terris, videlicet sedes Romana, et non duo vel plura, sicut astruunt Græci, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1225. — Prælata tandem Apostolica sedes cunctis Ecclesiis et prælatis, Alger. Leodiens., CLXXX, 962; S. Bernard., CLXXXII, 751; Innocentius III Papa, CCXVI, 1186. — Pontifex summus quare vocetur Papa, Adam. Scotus, CXCVIII, 711.

XVIII. — *De episcopis, quales sint oportet, et de eorum muneribus adimplendis.*

Quoad definitionem nominis Superinspector interpretatur episcopus, S. Ambros., XVII, 579. — Reipsa solio in Ecclesia editiore residet, *ibid.*, S. Hieronym., XXII, 1193. — Sublimitas episcopalis nullis potest comparationibus æquari, S. Ambr., XVII, 569. — Si regum fulgori compares et principum diademati, longe erit inferius, tanquam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, *ibid.*, 570. — Episopi tenent locum apostolorum, S. Hieronym., XXII, 46. — Vices agunt Petri et Pauli, *ibid.*. 353. — Horum igitur honorem possidentes habere nitantur et meritum, *ibid.*, 583. — Humilitate decrescant, non intumescant fastigio, *ibid.*, 662. — Tanto humilior episcopi esse debet conscientia, quanto excelsior est ejus cathedra, *ibid.* — Episcopis regendæ oves a Christo traditæ sunt S.Ambr., XVII, 570. — In persona episcopi totius populi salus consistit, *ibid.*, 483. — Pascere igitur debent verbo; necessitate præcepti tenetur episcopus verbum Dei prædicare, *ibid.*, 568, 569. — Scientiam igitur habeat ut possit alios erudire. S. Hieronym., XXV, 1407. — Ut oves sibi creditas coerceat ab errore, id., XXIII, 160. — Non prodest illi conscientia virtutum frui, nisi creditum sibi populum possit instruere, id., XXIII, 258. — Pascere præsertim exemplo; debet exemplo esse plebi Christianæ; quid enim faciet sæcularis multitudo si voluptatibus illicitis et actionibus vetitis ad similem facinorum voraginem multitudinem populi provocaverit, S. Ambros., XVII, 578. — Episcopus si ceciderit, difficile impetrat veniam, S. Hieronym., XXIII, 159. — Pascat igitur necesse verbo et exemplo; nam si lumen est Ecclesiæ episcopus ut doceat; sal est adhuc et condimentum ut virtutibus et exemplis a contagione vitiorum servet populum sibi commissum, *ibid.*, 158, 159. — Enumerantur variæ dotes et virtutes quibus pollere debent episcopi. S. Ambr., XVII, 572 *et seqq.* — Nam bono opere magis quam professione noscantur necesse est, plus meritis quam nomine. *ibid.*, 570. — Stipendiis tantum contentus Ecclesiæ suæ non ambiat quæ intelligit esse superflua, sed de ipsa potius, paupertate sua, Ecclesiæ suæ libenter impertiat pauperibus, *ibid.*, 547. — Gloria episcopi est pauperum inopiæ providere. S. Hieronym., XXII, 533.

XIX. — *De rationibus propter quas in Ecclesiam intrare et ei adhærere oportet, et cur semel ingressis ab ea nunquam discedendum,*

In Ecclesiam semel ingressis nunquam ab ea discedendum, quare? Quia salus in ea solum deprehenditur. S. Cyprian., IV, 371; S. Optat. Milevit., XI, 1477; S. Aug., XXXVIII, 1076; XL, 776; XLIII, 170; XLIV, 118; S. Prosp. Aquit., LI, 420; S. Leo Magn., LVI, 880; S. Greg. Magn., LXXVI, 755; Philip. de Harveng., CCIII, 501. — Nihil enim coinquinatum intrabit in cœlum; porro quilibet extra Ecclesiam constitutus munditiam non potest habere. S. Hieronym., XXV, 71. — Salus enim a Deo solo qui extra Ecclesiam inveniri non potest, S. Anselm., CLVIII, 628 et 629; Philip. de Harveng, CCIII, 501. — Deum non habet patrem qui non habet Ecclesiam matrem. S. Cyprian., IV, 503; S. Aug., XL., 668. — In Ecclesia sola remissio est peccatorum, id., XXXV, 2062. — Nec habetur extra Ecclesiam, id., XXXVIII, 460, 463, 465, 1349; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 182. — In Ecclesia quælibet remittuntur crimina, S. Aug., XL, 262. — Per Ecclesiam peccata dimittit Spir. S. id., XXXVIII, 600; XL, 263; XLIII, 146, 147, 150. — Extra Ecclesiam mundi exaudiuntur ad multa, sed non ad vitam æternam, id., XXXVI, 478; XXXVII, 1270, 1704, 1721. — Extra Ecclesiam inanis est prædicatio Dei per quam salvantur homines, id., XXXVI, 929. — Sacramenta, per quæ salus, formam visibilem pietatis habere possunt, extra vero Ecclesiam virtutem non habent spiritualem, id., XXXVIII, 463. — Non prosunt ad vitam. S. Fulg. Ruspens. LXV, 546. — Quinimo foris ab Ecclesia habentur ad perniciem, id., XXXIII, 229; non quod Sacramenta vim perdant sanctitatis, quando ad hæreticos transeunt, id., XLIII, 748; Sacramenti enim sanctitas ibi esse potest ubi non est sanctitas vitæ, id., XLIII, 298; Et ubicunque sunt ipsa sunt, *ibid.*, 70; et sacramenta quæ apud hæreticos et schismaticos sunt; non eorum sunt sed Christi, *ibid.*, 154. — Baptismus in nomine SS. Trinitatis collatus ubilibet integer est, sed non prodest si in Ecclesia Catholica non detur, *ibid.*, XL, 1066. — Extra Ecclesiam nullum sacrificium, nulla abstinentia, nulla maceratio carnis prodest ad salutem. Bruno Astens., CLXIV, 338. — Nullum sacrificium verum, non valet ipsa pœnitentia, *ibid.*, 1123. — Neque ipsummet martyrium prodest. S. Cypr., IV, 495. — Imo extra Ecclesiam nulli martyres, id., XXXIII, 410; S. Greg. Magn., LXXVI, 58 *et seqq.* — Etiamsi pro Christi nomine vivus incenderetur hæreticus, seu schismaticus, seu quivis alius extra Ecclesiam constitutus, æterno punietur supplicio, id., XXXIII, 758. — Extra Ecclesiam nullus quantumlibet sancte vivat, æternam habebit vitam, id., XXXIII, 579. — Nulla pars in hæreditate Dei extra salutem constitutis, id., XXXVIII, 797. — Salus in Ecclesia et per Ecclesiam solum, non quod omnes salvi sint qui ad Ecclesiam pertinent, sed quod omnes qui salvantur, salvantur in Ecclesia, S. Hieronym., XXV, 980. — Extra Ecclesiam ipse baptismus non prodest ad remissionem peccatorum nisi cum quis fuerit unitati reconciliatus, id., XLIII, 119, 121, 200. — Extra Ecclesiam charitas non habetur, id, XXXVIII, 1223; XLIII, 148, 149, 312. — Munus beatæ vitæ nonnisi intra Ecclesiam adipisci potest, id., XLIII, 155. — Qui ab Ecclesia resecantur periculis omnibus ac lupis exponuntur, id., XXXIII, 723. — Qui non in Ecclesia sunt, mortui sunt, S. Cyprian., IV, 409. — Extra Ecclesiam non crescunt merita virtutum. S. Greg. Magn., LXXIX, 146. — Nec recte intelliguntur SS. Scripturæ; nec meritum habent bona opera pro iis qui foris sunt, Bruno Astensis, CLXIV, 639 *et seqq.* — Nec opus bonum fructuose peragitur, S. Aug., XXXV, 1500; XL, 1196. — Sola Ecclesia Catholica verum cultum retinet, Lactant., VI, 542. — Et non est locus adorandi nisi in Ecclesia Catholica. S. Prosp. Aquitan., LI, 379. — Extra Ecclesiam nemo laudat, annuntiat Deum, id., LXXIX, 623. — Qui comedit Agnum extra Ecclesiam profanus est. Udalric. Claniac., CXLIX, 488. — Solis Ecclesiæ filiis de Agno licet comedere; cæteris vetitum est. Bruno abbas Astens., CLXIV, 261. — In Ecclesia sola comeditur Christus. S. Hieronym., XXIV, 665. — Ergo intrandum est in Ecclesiam. — Portæ Ecclesiæ jugiter patent salvari cupientibus, *ibid.*, 594. — Porro intratur per fidem in Christum. Remig. Monach., CXXXI, 312. — Per humilitatem toties ab eo laudatam. S. Aug., XXXV, 1721. — Nam ostium Ecclesiæ, Christus ipsemet, *ibid.*, 1721. 1726. — Ecclesia nulli clauditur: quicunque fidem Catholicam profiteri promittit, admittitur, Bruno Astens., CLXIV, 507. — Sed ingressis semel nunquam ab ea discedendum, S. Cyprian, IV, 371.

LXXX.

INDEX DE HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

Duplex est hierarchia et duplex clericorum potestas, ordinis scilicet et jurisdictionis sive regiminis. Christus enim cum Ecclesiam constituit, leges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus et quos optime regi voluit, ut deinceps æternæ felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem; ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit. Ex quo intelligitur quid sibi velit vis et ratio utriusque potestatis et hierarchiæ. Verum potestas et hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis gubernandisque subditis ac jurisdictio, quæ tota in hoc regimine ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint qui regantur et gubernentur. Hæc hierarchia pertinet ad optimum Ecclesiæ regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio et confusio rerum omnium exsistat. Ea de causa creati sunt a Christo episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines conferrent, sed etiam essent præcipui Christianæ societatis magistratus.

Sed inter hos magistratus unus esse debebat, qui cæteris præesset, societatemque universam regeret ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia legislatoris, qui huic societati caput et principem daret, atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum charitatis, qua cuncta Ecclesiæ membra inter se eodem pacis et communionis vinculo copulari debent. Quæ enim esset hæc unitas, nisi unus esset toti Ecclesiæ præpositus qui illam tueretur et custodiret, quique omnes una fide, una charitate, una demum Ecclesia conjungeret? Itaque Petro, ejusque successoribus summis Pontificibus datus est hic primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia.

Apostolo misit Christus ad nuntiandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulas provincias aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis diœceseon, et origo etiam patriarcharum et metropolitarum. Cuncta hæc ab apostolis adumbrata, deinceps ab Ecclesia absoluta ac definite constituta sunt.

Quare illa missio in orbem universum, propria et peculiaris fuit apostolorum, per quos ubique nuntianda erat Christi religio; sed ea populis nuntiata et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque episcopus jurisdictionem exerceret. Hinc patriarchis plures provinciæ et nationes, primatibus una natio aut regnum, metropolitis una provincia, episcopis una diœcesis data est. Horum quilibet imperium habet in illum terræ tractum, cui præpositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica; effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput et unum commune centrum habeant.

Itaque omnes episcopi, qui suis præfecti sunt Ecclesiis, ceu membris, quæ omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiæ, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiæ ritas efficitur et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum a quo conjunguntur.

Commune hoc unitatis centrum et hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi deberet, Ecclesia autem usque ad consumnationem sæculi esset futura, alius, eo mortuo, constituendus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perpetuo, cujusmodi Ecclesiam suam Christus esse voluit, temporarium pastorem datum putet? Itaque ad Petri successores transmissum est munus, et translata potestas, quod et quæ Petro a Christo datum dataque fuerat. Hi sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum quem vivens tenuit Petrus, hoc est, locum capitis, et capitis non otiosi, sed instructi præditique potestate quam habere debet caput Ecclesiam regens.

Non enim Christus hoc caput constituit, ut vacuum et inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiæ unitatem custodiret. Ex quo efficitur ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequeat, Christum alicui dedisse munus et non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut primatus, quem Petrus ejusque successores a Christo acceperunt, non tantum honoris et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominum et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa hominum et Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut caput fingunt inane et otiosum, sine vi et potestate, qua homines ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exercitum conficeret sine imperatore, aut imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen, vacuum potestate et imperio, cui milites pareant, et per quod in officio contineantur.

Cumque summus Pontifex omnes, quas una catholica Ecclesia complectitur, diœceses, provincias, nationes cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes patriarchas, primates, metropolitas, episcopos, quoniam si quis eorum non esset obnoxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quæ a Catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque hæc ecclesiasticæ hierarchiæ ratio est, ut Christiani omnes episcopi metropolitis, metropolitæ primatibus ac patriarchis, cuncti denum Romano Pontifici subjiciantur. Episcopi, metropolitæ, primates, patriarchæ et omnium princeps summus Pontifex proprie efficiunt hierarchiam, quæ jurisdictionis appellatur.

Reliqui magistratus creati sunt, ut auxilio essent episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quæ integre ad episcopum pertinet. Hinc instituti coadjutores, chorepiscopi, vicarii, parochi, ut episcopi vices gererent, cæterique magistratus quibus sub episcopo certa in populum potestas data est. His omnibus vere et proprie constat hierarchia ecclesiastica.

Sed cum in subsequentibus Indicibus sigillatim agamus de summo Pontifice, de metropolitis, de episcopis, de sacerdotibus et de aliis inferioribus ministris, hic nihil aliud amplius addere satagimus, in illis enim desiderata quoad Hierarchiam Lector reperiet; præterea specialem adeat Indicem de Ordinis sacramento.

LXXXI

INDEX DE SUMMO PONTIFICE.

ORDINE CHRONOLOGICO REFERENS CONSTANTEM PATRUM TRADITIONEM

DE ILLIUS PRIMATU, POTESTATE ET INFALLIBILITATE.

—

MONITUM.

Summus Pontifex vel Pontifex Romanus est jure divino Ecclesiæ caput et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater et doctor, habetque in tota Ecclesia primatum non dignitatis tantum, sed etiam jurisdictionis. Hinc multa jura quibus præ cæteris episcopis potitur. Primus est enim episcoporum Christianorum, et in omnes jurisdictionem exercet; Ecclesiam universam regendi et gubernandi solus habet potestatem; universalis magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest. Sed ne prolixius trahamur, hunc indicem in duas partimur sectiones. Prior de electione, primatu, auctoritate summi Pontificis; posterior de illius infallibilitate aget, constantem de his exhibens Patrum traditionem, ordine chronologico, scilicet a Tertulliano ad Innocentium III, referensque vel indicans illorum sententias.

SECTIO PRIMA.

De electione, primatu, auctoritate summi Pontificis.

SECTIO SECUNDA.

De infallibilitate summi Pontificis.

sedebitur in throno illius usque in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit, *ibid.*, 770.

Septem igitur oculos habet hæc petra, quia totidem sancti Spiritus donis sancta præfulget Ecclesia, S. Petrus Damianus, CXLIV; 255. Ne fides ejus (Petri) tanquam totius Ecclesiæ fundamentum quandoque deficeret, oravit Christus, *ibid.*, 577.

Petrus est fundamentum cui innititur Ecclesia, Joan. Rotomag., CXLVII, 222. Dominus dedit ei ut esset fundamentum fidei Ecclesiæ, dicens : Tu es Petrus, etc., *ibid.*

Quod super unum id est Petrum, ædificavit Dominus Ecclesiam, S. Anselmus Luc. CXLIX, 555.

Petro quando dixit Dominus : Tu es Petrus, etc., id et confirmavit in Petri successoribus, Lanfrancus, CL, 624.

Ipsi quoque et propriæ firmitas et alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore præstatur cum ad eum ait : Rogavi pro te, Petre, etc., Urbanus II, papa, CLI, 337. Oportet ergo nos qui, licet indigni, Petri residemus in loco, prava corrigere, recta firmare, et in, omni Ecclesia ad æterni arbitrium Judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium prodeat, et oculi nostri videant æquitatem, *ibid.*, 337, 341, 421.

Super Petrum Ecclesia fundata est, quoniam eam portat officio, merito, prædicatione, exemplo, cura et intercessione, Radulphus Ardens., CLV, 1391. Portæ inferi non solum adversus Christum, sed nec etiam adversus Petrum Christi virtute armatum prævalent, *ibid.*

Valde necesse est ut nunc etiam fides B. Petri in sua speciali Sede, quæ nunquam errare consuevit, tantum vigeat, Goffridus, CLVII, 42. In terra Petrum elegit, ut Ecclesiam suam ejus fidei robore firmaret, *ibid.*, 43. Petrum fidei catholicæ principem fecit, *ibid.*

Qui fidem Petri non defecturam promisit ipsum fratres confirmaturum prædixit, Ivo Carnot., CLXI, 337. Et fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata, *ibid.*, 338. Quod apostolicæ Sedis judicium a nemine sit retractandum, *ibid.*, 338. Romanæ Ecclesiæ Sedes per Petrum super petram ædificata, nec hactenus deficit, nec deficiet in sæcula, Christo Domino rogante pro ea, sicut ipse testatur : Ego pro te rogavi, Petre, etc., *ibid.*, 339. Quo dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa et indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio regendam, et in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam, *ibid.* Qui cathedram Petri super quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit, *ibid.*, 432. Super hanc Petram Dominus Ecclesiam suam ædeficandam providit, quatenus cujus fidei confessio pro sui soliditate Petræ comparanda erat, id., CLXII, 596.

Ut in ejus singulariter fidei stabilitate immobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei Filius statuere et confirmare voluerit Ecclesiam , dicens : Tu es Petrus, etc., Paschalis II, papa, CLXIII, 39. Ipsi quoque firmitas propriæ et alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore prædicatur, cum ad eum dicitur, Rogavi pro te Petre, etc., *ibid.*, 194. Possunt apostolicam Sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare; datum a Deo privilegium avertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est : Tu es Petrus, etc., *ibid.*, 429. Oportet ergo nos qui, licet indigni, Petri residere videmur in loco, prava corrigere, recta firmare et in omni Ecclesia ad interni arbitrium judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, *ibid.*, 194; Eugenius III, papa, CXXXX, 1435, Anastasius IV, CLXXXIII, 1019.

Super hanc petram, quam tu modo in fidei fundamentum posuisti, super hanc fidem, quam tu modo docuisti, dicens, Tu es Christus, etc., super hanc petram et super hanc fidem ædificabo Ecclesiam meam, S. Bruno CLXV, 213. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, fide fortis, et doctrina stabilis. Nisi enim in hoc nomine fortitudinem et stabilitatem Christus intellexisset, non ea quæ sequuntur protinus addidisset, dicens, Et super hanc petram, etc., *ibid.* Super hanc fidem tuam, qua me dicis Filium Dei vivi, ædificabo Ecclesiam, meam id., CLXIV, 373.

Tu es Petrus, et super hanc petram, etc., in quibus verbis, ut omnibus sanctis doctoribus verissime visum est, specialis quædam prærogativa in sancta Ecclesia custodienda beato Petro injungitur, Placidus Monach., CLXIII, 623.

Super petram fidei, quam confessus est Petrus, Ecclesiam suam ædificavit : Rupertus abbas, CLXVIII, 1385.

Oportet ergo ut aliquando conversus ad nos, cum periclitabimur nos confirmet. Pro eo enim rogavit Dominus ne deficeret fides ejus, Hildebertus, LXXI, 795. — Petrus super quem Dominus ædificavit Ecclesiam, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 524. Ipsum Petrum quasi fundamentum Ecclesiæ Dominus collocavit, *ibid.* Quanta autem firmitas et constantia Petri esset in fide ut hinc ipse merito petra vocaretur, Dominus ipse alibi protestatur, dicens : Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat, etc., *ibid.*, 525. Hic est Petrus, ut dictum est, tanquam unicum cæterorum firmamentum et confirmatio, *ibid.* Petrus super quem posuit et fundavit Ecclesiam, *ibid.*, 1481. Petrus super quem fundatur Ecclesia, *ibid.* Ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ in Petri soliditate consisteret, *ibid.*, 1482; Gratianus, CLXXXVII, 109; Henricus, CCIII, 317. — Ex qua quidem fidei firmitate et ipse Petrus fratres confirmare admonetur, Petrus Abælardus, CLXXXVIII, 525.

Quod ab eo (Romano pontifice) decretum fuit, irrefragabiliter observatur, Innocentius II, papa, CLXXIX, 226. Petrus audire meruit : Tu es Petrus, etc. Petram utique firmitatem fidei et catholicæ unitatis soliditatem manifeste designans, *ibid.*, 516; S. Bernardus, CLXXXII, 360. Oportet ad vestrum referri apostolatum pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi, non possit fides sentire defectum, hæc quippe hujus prærogativa Sedis, S. Bernardus, CLXXXII, 1053. Cui enim alteri aliquando dictum est : Ego pro te rogavi, Petre, etc. Ergo quod sequitur a Petri successore exigitur, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium, *ibid.*

Ut qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, et qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret, Gratianus, CLXXXVII, 281. Petra dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tanquam saxum immobile totius corporis Christianitatis compagem molemque contineat, *ibid.* Quemadmodum enim turbari poterat (navis) cui præerat is, in quo est Ecclesiæ firmamentum, *ibid.*, 1267. In Sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio, *ibid.*, 1268.

Petre, qui hanc gratiam accepisti , ut in fide naufragantibus semper in fide immobilis et constans permaneas, alios vacillantes confirma et corrige, Anselmus Havelbergens., CLXXXVIII, 1215. Qui in conservanda integritate fidei præ omnibus privilegium a Domino susceperat, *ibid.* — Hoc ipsius sanctæ Sedis irrefragabilis sanxit auctoritas, Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 138. — Ex hoc fides Petri firmamentum est Ecclesiæ præsentis, Hugo Rothomag., CXCII, 1310.

Hic a petra Petrus dictus in conflictu stat invictus, Adamus a S. Victore, CXCVI, 1494.

Romanus Pontifex per universum orbem Ecclesiæ filios, in christianæ fidei firmitate non desinit confirmare, Alexander III, CC, 302. Hanc siquidem petram Christus esse voluit in Ecclesiæ fundamentum, quam prædicit nullis ventorum turbinibus nullisque tempestatibus quatiendam, *ibid.*, 1148. Petrus super quem fundatur Ecclesia, *ibid.* Æterna et immutabilis divini consilii providentia sacrosanctam Romanam Ecclesiam omnium ecclesiarum omniumque fidelium caput, matrem et magistram esse constituit, et super catholicæ et Christianæ fidei petram protinus nascentis erexit, *ibid.*, 1259. — Ex hac potestate quæ ad B. Petrum ex Dominica traditione pervenit, sacrosancta Romana Ecclesia, super universas Ecclesias auctoritatem obtinuit, ut ubique ratum esset ac solidum quod ipsius prudentia statuisset, Lucius III, CCI, 1179.

Cœlestis altitudo consilii, sacrosanctam Romanam Ecclesiam supra petram fidei soliditate fundavit, illud ei tribuens in apostolicæ confessionis fortitudine firmamentum, cui nec procella turbinis, nec prævalere possit spiritus tempestatis, Urbanus III, CCII, 1351.

Petrus petra est et fundamentum fidei, et ne ruamus in soliditate nos firma sustentat, Clemens III, papa, CCIV, 1353. Petrus firmamentum nostrum est ac domus fortitudinis, et in fide ejus plantati et radicati sumus, *ibid.*

Petrus nomine vocaretur, qui et populos in fundamento fidei solidaret, Cœlestinus papa, CCVI, 1194.

Justitia Petri tantam judicandi obtinuit potestatem, ut de ejus arbitrio cœleste judicium pendeat, nec a Petri sententia etiam angelos appellare præsumat, Petrus Blesensis, CLVII, 644.

Quatenus quod ab ipso tanquam a capite principali fuerit auctoritate statutum, in ipso tanquam in fundamento stabili firmitate consistat, Innocentius III, CCXIV, 625. Ego pro te rogavi, Petre, etc. Ex hoc innuens manifeste quod successores ipsius a fide catholica nullo unquam tempore deviarent, sed revocarent magis alios et confirmarent etiam hæsitantes, *ibid.*, 760. Non igitur deficiet fides Petri vel apostolicæ Sedis auctoritas va-

LXXXII.

INDEX DE METROPOLITIS.

MONITUM.

Metropolitæ nomen a metropoli procedit, quæ est urbs provinciæ caput. Dignitatem hanc ante concilium Nicænum viguisse compertum est, multique sunt viri docti et graves, qui ejus originem repetunt ad Apostolis. Metropolita uni præest provinciæ, et in omnes illius provinciæ episcopos, quos suffraganeos vocat, habet jurisdictionem. Omnes metropolitæ, præter cætera pontificalia ornamenta, habent pallium. Est autem pallium fascia lanea candida, tres circiter digitos lata, in modum circuli contexta, quæ humeros cingit, habetque ab utraque parte lineas in pectus et humeros impendentes cum sex sericis nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur, et alligatur. Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus; idirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior metropolitarum potestas designatur. His dictis, sit:

LXXXIII.

INDEX DE EPISCOPATU,

VEL

DE AUCTORITATE, OFFICIIS, OBLIGATIONIBUS EPISCOPORUM

ORDINE RERUM LOGICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

Episcopus græca vox est, quæ Latine *inspectorem* significat, et quæ munus designat antistitis, ut populo sibi commisso præsit, ejusque mores speculetur. Hinc episcopus debet curare divinum cultum et christianam defendere religionem; preces indicere: videre ne quid peccetur in rebus fidei, in divinis celebrandis officiis, in sacramentorum administratione; animadvertere in eos qui turbas excitant inter Christianos inquirere diligenter in libros qui in lucem emittuntur, ne quis in iis obrepat error; sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium est episcopi, ut illud cæteri clerici sine ejus venia aut consensu exercere prohibeantur; fidei mysteria, et sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiæ populo aperire, eumque in officio, scripto et sermone, continere, etc., etc. Sed ut in hoc Indice ordinem statuamus, vicissim tractamus: I de institutione episcopatus; II de qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis; III de electione episcopi; IV de officiciis episcoporum; V de virtutibus episcopi; VI de auctoritate; VII de administratione episcopali; VIII de episcopis indignis; IX de accusatione episcoporum; X de depositione episcopi; XI de jure appellationis; XII de reverentia episcopis debita, et sic quidquid in Patrologia circa episcopos habetur, lectoris subjicietur oculis.

I. — *Definitio et institutio Episcopatus.*

Episcoporum ordo et successiones, Tertull., II., 44. Apud hæreticos, hodie episcopus, cras alius, *ibid.*, 57. Qualem formam episcopatui dederint apostoli, *ibid.* 119. — Episcopos Deus facit, S. Cyprian., III, 711, 768, 803; IV, 396. 398, 401. Meminisse diaconi debent quoniam apostolos, id est episcopos et præpositos Domini elegit, id., IV, 396. Deus et Christus ejus episcopum fecere Cornelium, id,, III, 770, 771. — Multitudo episcopalium sedium in Africa, S. Optatus, XI 832 *et seqq.* — Episcopus interpretatur *inspector*, S. Ambros., XVII, 579. Primi presbyteri episcopi appellabantur, *ibid.*, 388. — Singuli Ecclesiarum episcopi, S. Hieronym, XXII, 1080. Per singulas provincias ordinati presbyteri et episcopi ab apostolis, id., XXVI, 188. Ut unus de presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, etc., *ibid.*, 562. — Episcopus unde dictus, S. August., XXXVIII, 580; XLI, 647. Episcopus latine quomodo interpretatur, id., XXXVI, 1669. Episcopatus nomen est operis, non honoris, id., XLI, 647. Episcoporum ab ipsis apostolorum sedibus inconcussa series, id., XLIII, 506. Christus priusquam in cœlos ascenderet, imponens manum apostolis episcopos eos ordinavit, id., XXXV, 2296. Persecutionum tempore, statuebantur episcopi auxiliares ab antistite primario etiam in oppidulis et parvis locis propriæ diœcesis, id., LII. 973. Quod postea, pace Ecclesiæ data, vetitum fuit, *ibid.* Episcopi, ante pacem a Constantino datam, nullam habebant cathedralem Ecclesiam proprie dictam, neque fixum residentiæ locum, *ibid.* 986. Exempla episcoporum qui ante et post Ecclesiæ pacem, a regione in qua episcopatum agebant, appellati fuerunt, *ibid.* 987. — Episcopatus autem summus in Ecclesia gradus est, Cassiod., LXX, 784. Nomen istud non tam honoris est quam laboris, *ibid.* — Apostolorum profecto nunc in Ecclesia episcopi locum tenent, Gregor. Magn., LXXVI, 1200. Caput fidelium dicitur episcopus, id., LXXV, 1062. Episcopi nomen quid significet, id., LXXVII, 600. Episcopi vacuum nomen habere quid sit, *ibid.* 822. — Episcopus autem, nomen est operis, non honoris, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 782. — Probari sibi episcopatus in Germania institutos, S. Zacharias, LXXXIX, 917. — De ordine tripartito episcoporum, Raban. Maur.,CVII,300. Episcopus es? Nomen ipsum, rogo, te admoneat, officium doceat, Rätherius Veron., CXXXVI, 286. — Post Christum a Petro sacerdotalis ordo cœpit, S. Anselm., CXLIX, 486. — Quid est tibi episcopatus, nisi cruciatus? quid aliud est hic honor, nisi onus? quid est hæc sublimitas, nisi naufragosa tempestas? Ivo Carnot., CLXII, 29. — Επίσκοπος superintendens interpretatur, ut intelligat se non esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse, Herv., CLXXXI, 1421. — Paulus episcopos etiam presbyteros dicit, Petr. Lombard., CXCII, 223. — Notandum vero quid presbyterorum nomine episcopi accipiuntur, Bernardus abbas, CCIV, 801.

II. — *De qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis.*

Si quis episcopus esse meretur, sit primo ostiarius, deinde lector, postea exorcista, etc., Caius papa, V, 190. — Ne laici ad episcopatum provehantur, S. Siricius papa, XIII, 1192. — Si quis ad clericatum promoveri desiderat, hoc justum est ut sit ostiarius annum unum, lector annos viginti, exorcista annos viginti, etc. S. Silvester papa VIII,826. — Non prius constituatur episcopus, quam lectoris et diaconi et presbyteri ministerium peregerit, Osius Cordub., VIII, 1324. — Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, S. Hieronym,. XXII, 873. Videamus igitur qualis presbyter sive episcopus ordinandus sit, id., XXVI, 565. Episcopi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut post sacerdotium pudici, id.. XXII, 510. Talis fiat episcopus qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere, id., XXVI, 565. — Sed jam non satis est laicos ordinare quos nullus fieri ordo permittit, sed etiam quorum crimina longe lateque per omnes pene sunt nota provincias, ordinantur, S. Leo Magn., LVI, 578. — Nullus ex laicis, nullus bigamus, etc., sed irreprehensibilis, et qualem elegit apostolus, fiat, S. Leo Magnus, LVI, 580. Qui episcopus ordinandus est, qualis esse debeat? id., 879. — Plurimo tempore probatos esse oportet episcopos, Dionysius Exiguus, LXVII, 70. Quod ad culmen episcopatus per singulos gradus ascendi debeat, *ibid.*, 180. — Pervenit ad nos obeuntibus episcopis, quosdam ex laicis tonsurari, atque ad episcopatum præcipiti saltu conscendere, S. Gregor. Magn., LXXVII, 788. Qua præsumptione ad episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam, filiola teste, convincitur non habere? *ibid.*, 1114. — De pastoribus animarum, quales in Ecclesia eligi debeant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 821. — Non sunt promovendi ad regimen Ecclesiæ, qui adhuc vitiis subjacent. S. Isidor. Hispal.. LXXXIII, 706. — Quicunque laicus ad episcopatum eligitur, prius annum in ministerio ecclesiastico per omnes gradus transeat, Fulgent. Carth., LXXXVIII, 817. Nullus episcopus, etiamsi a plebe eligatur, vacantem Ecclesiam obtineat, nisi ex auctoritate plenarii concilii, Fulgent. Ferrand. LXXXVIII, 819. Qui episcopus ordinandus est, ante exa-

III. — *De electione episcopi a clero et populo.*

IV. — *De officiis episcoporum.*

episcopus, *ibid.*, 922, 1059, 1093. Quomodo res pauperum defendere debeant episcopi, *ibid.*, 1085, 1274. Hospitum cura episcopis olim incumbebat, *ibid.*, 1145, 1184. Episcopi officia erga Ecclesiam, *ibid.*, 469, 817. Ecclesiam juxta canones regat, *ibid.* 553. Ecclesiæ rebus continendis et disponendis diligens existat, *ibid.*, 575. Ad synodum vocatus episcopus venire tenetur, aut ægritudine impeditus presbyterum et diaconum mittat, *ibid.*, 787. Errantes a fidei veritate ad Ecclesiam revocet, *ibid.*, 659. Episcopus clericos suos in officio contineat, *ibid.*, 1001, 1002. Disciplinam eis teneat, *ibid*, 694. Clericorum correctio ad episcopum pertinet, *ibid.*, 653. Episcopi officia erga monasteria, *ibid.*, 1071, 1081, 1082. Monachorum actibus debet invigilare episcopus, *ibid.*, 936. Monasteriis tuitionem impendere debet, *ibid.*, 820, 935, 1081. Monasteriorum causas debet disponere, *ibid.*, 1000. Monasteriis privilegia concessa conservare debet illæsa, *ibid.*, 1042. Monasteria nec gravet ipse, nec a suis clericis gravari permittat, *ibid.*, 458, 820. Res monasteriorum non describat nec administret, *ibid.*, 578. Episcopi officia circa causas, clericorum, monachorum ac religiosarum personarum causæ ad episcopos pertinent, *ibid.*, 653. 802, 803. In proferendis sententiis episcopus ne sit præceps, *ibid.*, 568. Odia pro veritate sustinere non renuat, *ibid.*, 916. Inter culpas et innocentiam sollicitum districtumque se exhibeat, *ibid.*, 930. Episcopus qui culpas et excessus corrigere debeat, *ibid.*, 728, 916. Episcopus circa crimina punienda negligens arguitur, *ibid.*, 682. Vitia mature corrigat, *ibid.*, 669. Quædam mansuete corrigat, quædam quæ corrigi nequeunt, æquanimiter toleret, *ibid.*, 1166. Episcopi zelus imminente vel grassante mortalitate, *ibid.*, 483. Episcopus sit disciplinæ zelo districtus, *ibid.*, 559. Tacere non debet, sed clamare, *ibid.*, 187. Commissis animabus solerter invigilet, *ibid.*, 576. Pastores terrenos imitetur, *ibid.*, 689, 390. Canones sacros observet, *ibid.*. 648, 649. Sit in lingua ejus sermo, sit zeli fervor in animo, *ibid.*, 848. Ejus lingua sit ignea, *ibid.* Episcoporum negligentia perstringitur, *ibid.*, 559, 912, 1044, 1279. Qualis debeat esse episcopi residentia, *ibid.*, 546 not. Qui procuranda, *ibid.*, 622 not. Episcopus ad residendum cogitur; ni pareat, in monasterium detrudendus, *ibid.*, 813. Episcopi Galliarum pergere longius sine auctoritate primatis sui, prohibentur, *ibid.*, 785, 786. Sardiniæ episcopi absque metropolitani sui litteris transfretare non poterant, nisi contra eumdem metropolitanum Sedem apostolicam adirent, *ibid.*, 948. Ad comitatum non pergant episcopi, sed diaconos illuc mittant *ibid.*, 525 not. Ad comitatum sine primatis litteris proficisci non poterant, *ibid.*, 995. — Episcopi suas diœceses gubernent, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 135. Per singulos annos convenientes episcopi ad concilium etiam de paschali solemnitate a primate suo informentur, *ibid.*, 194. Episcopus in diœcesi factus solam eam teneat plebem in qua exstitit ordinatus, *ibid.* 197. Episcopus tantum spiritualibus debeat esse intentus, *ibid.* 202. Episcopus ægrotans pro se legatum ad synodum mittat, *ibid.* Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.* — Episcopus alienum clericum peccantem redarguat, S. Isidor. Mercat., LXXXIV, 261. Episcopus, qui a metropolitano commonitus ad synodum non venerit, excommunicetur, *ibid.*, 311. Annis singulis episcopi diœcesim visitent, et non plus quam tertiam de parochiis accipiant, *ibid.*, 312. Episcopus diœcesanos presbyteros et quosdam ex laicis convenire ad synodum litteris moneat, *ibid.* 313. Confinitimi episcopi de sacra solemnitate paschali annua vice primatum suum inquirant, *ibid.*, 519. Episcopus pro sua persona ad concilium non diacocem, sed aut archipresbyterum aut presbyterum dirigat, *ibid.*, Qualiter episcopus, admonitione accepta, ad metropolitanum suum veniat, *ibid.* — Quando et in quibus causis episcopi ad comitatum ire debent, Crisconius, LXXXVIII, 891. Episcopi ad synodum imprætermisse occurrant, *ibid.*, 897. De episcopis qui ad concilia non occurrunt, *ibid.*, 952. Si episcopus negligat suam diœcesim, communione privetur, *ibid.*, 935. Non temere quemquam communione privet episcopus, *ibid.*, 936.

Episcopi diligenter discutiant per suas parochias presbyteros, eorum fidem, etc., Carol. Magn., XCVII, 238. De cura episcoporum, *ibid.* 510, Episcopi incestos emendent et corrigant, *ibid.*, 740. Omnes episcopi parochias suas annis singulis circumeant, *ibid.* 816, 883. Ea quæ episcopus in sua diœcesi corrigere non valet, ad alios referat præsules, etc., *ibid.*, 849. Nullus episcopus alterius episcopi res devastet aut plebes invadat, *ibid.*, 850. De episcopis, qualiter parochias suas diligenter perscrutentur, *ibid.*, 881. — Episcopi officium, Alcuin., C, 153, 159. Tua lingua clavis est regni cœlorum... nunquam ab admonitionibus cesset, *ibid.*, 450. Superbos et contumaces duris increpationibus castiget, *ibid.* Humiles et quietos piis exhortationibus refoveat, *ibid.* Vide et intentius considera quantas animas in periculo animæ tuæ regendas accepisti, *ibid.* Væ mihi! si non evangelizavero, *ibid.* Instanter laboret lingua in prædicationibus, manus in eleemosynis, pes in circummeundo gregem Christi, *ibid.*, 451. Animus vigilet in orationibus et in psalmodiis solidetur et in laude Dei lætificetur, *ibid.* — Officium episcopi quale, Amal. Met., CV, 831. Prædica verbum, insta opportune, importune, *ibid.*, 842; Revocabo errantem, requiram perditam, etc., *ibid.* Quisquis virtutibus pollens, gregem Dei renuit pascere, pastorem summum convincitur non amare, *ibid.*, 851. — Episcopos ad synodum vocatos non debere contemnere, Isidor. Mercat., CXXX, 290. Episcopus indigentium curam per presbyteros et diacones agat, *ibid.*, 344. Episcopus causas clericis præsentibus audiat, *ibid.*, 339. Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.*, 340. — De episcopis qui raro aut nunquam plebes sibi commisas per seipsos visitant, Regino Prum,, CXXXII, 193. Episcopus ambulet per suam diœcesim, *ibid.* Episcopus cum paucis suam parochiam circumeat, *ibid.*, 194. Si episcopus hoc explere nequiverit suos vicarios dirigat, *ibid.* Episcopi suam diœcesim visitent, *ibid.*, Qualiter episcopus excommunicare infideles debeat, *ibid.*, 358. Qualiter episcopus reconciliet vel recipiat excommunicatum, *ibid.*, 362. — Episcopus singulis annis parochiam suam circumeat, Burchard. Wormac., CXL, 570. De episcopis qui raro aut nunquam per seipsos plebes sibi commissas visitant, *ibid.* Episcopi presbyteros suos de ministeriis illorum diligenter discutiant, *ibid.* Si episcopus parochiam suam visitare nequiverit, viros probabilis vitæ pro se mittat, *ibid.*, 571. In circuitione episcopi omnes, qui sunt in parochia singularum matricum, exceptis infirmis, ad synodum ejus venire debeant, *ibid.*, 572. Decretalis constitutio. Eutychiani : papæ quid episcopi synodo quærere debeant, *ibid.*, 570. Quod episcopum oporteat sine intermissione Ecclesiam suam docere et amare, *ibid.*, 580. Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.*, 581. Episcopus quasi hospes se continere debet, *ibid.* Episcopi de parochiis sui sortilegos et maleficos expellant. *ibid.*, 831. — Episcopi sunt præcones et doctores legum Dei, Carnutus, CLI, 1177. — Diœcesim visitet episcopus, Ivo Carnot., CLXI, 383. Prædicare debet veritatem Salvastoris nostri Jesu Christi *ibid.*, 385 ; S. Bruno Ast., CLXIV, 342 — Præsules Ecclesiæ non tam ut præsint ac semetipsos pascant, quam ut aliis prosint, constitutos esse, S. Bernardus, CLXXXII, 764.— Propriam uxorem causa religionis non abjiciat a cura sua, Gratian., CLXXXVII, 173. Filiorum crimen corrigere debet episcopus, *ibid.*, 650. — Verbo etiam et exemplo docere debet, Petrus Lombardus, CXCII, 200. — Pascite eum qui in vobis est gregem, Gerolius, CXCIV, 1261. — Præterea dum quis de lege divina dubitat, confestim ad sacerdotes currere debet et interrogare, Bernard. abbas, CCIV, 799. — Tui vultus austeritas ventum adulationis et venenum detractionis exterminet, Petrus Bles., CCVII, 1104.

V. — *De virtutibus episcopi.*

Cur episcopus bonus esse debeat, S. Hilarius, X, 158. — Apostolus describit qualis episcopus debeat esse, S. Ambros., XVII, 468. — Episcopus si simplicem fidem ac sanctam conversationem habeat, quid, S. Chromat., XX, 367. — Episcopi et presbyteri habeant in exemplum apostolos, S. Hieron., XXII, 583. E doctrina apostolorum exponitur quænam esse debeant episcopi dotes, id., XXIII, 515. — Esto forma in omni bonitate cunctis te videntibus, Alcuin., C, 151. Sint tibi epulæ, non in ebrietate, sed in sobrietate, *ibid.* Sit tibi larga manus in eleemosynis, *ibid.*, 242. — Oportet episcopum irreprehensibilem esse, Haymo Halberstat, CXVII, 791 ; S. Bruno Carth., CLIII, 440. — Cura sinceræ fidei, et charitatis non fictæ præsuli maxime necessaria, S, Bernard., CLXXXII, 818. — Sicut ventus dissipat nubes, sic tui vultus austeritas ventum adulationis et venenum detractionis exterminet, Petrus Bles., CCVII, 1104. — Multa sunt levia subditis, quæ gravia sunt prælatis, Innocent. III, CXVII, 649.

Debet episcopus ministris sinceram dilectionem et affectum præbere, Osius Cordub., VII, 1325. — Gloria episcopi est pauperum inopiæ providere, S. Hieronym., XXII, 533. — Placuit episcopos secundum prisca statuta etiam ab uxoribus continere, Dionys. Exig., LXVII, 205. — Ante examinetur si natura prudens est, si docibilis, si vita castus, si sobrius, etc., S. Greg. Turon., LXXI. 1178. — Humilitatem ergo totis viribus dilige, S. Gregor. Magn., LXXVII, 800. Pastorale munus ex charitate esse

exercendum, *ibid.*, 847. — De humilitate præpositorum, Taio Cæsar., LXXX, 827.

Agnoscat episcopus servum se esse plebis, non dominum, Isidor. Hispal., LXXXIII, 711. — Sit irreprehensibilis episcopus, S. Egbert. Ebor., LXXXIX, 383. Ut in charitate radicati et fundati, veram pacem et concordiam integram invicem habeant, *ibid.*, 384. — Oportet episcopum esse totius moderationis custodem, S. Bruno Carth., CLIII, 440. — Virtutum nitore præfulgeant episcopi, S. Bruno Ast., CLXIV, 313. — Præsulum potissima et dignissima ornamenta, castitas, charitas, humilitas nullius quidem coloris sunt, sed non nullius decoris, S, Bernard. Claræ Vall., CLXXXII, 816.

Episcopi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in æternum pudici. S. Hieronym., XXII, 510. — Eligatur episcopus qui unam habuerit uxorem, etc., id, XXIII, 257. Si autem laicis imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorem coitu, quid de episcopis sentiendum est? id., XXIV, 568. — Nemo episcopali excellentia dignus æstimari debet, qui se a voluntate uxoria necdum frenasse detegitur, S. Leo Magn., LIV, 672. Episcopus vilem supellectilem et mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis suæ auctoritatem fide et vitæ meritis quærat, id, LVI, 880. Ut episcopi ab uxoribus abstineant, id., LXXXVIII, 819. — Unius uxoris vir debet esse episcopus, Haymo Halberst., CXVII, 791. — Lex continentiæ eadem est altaris ministris quæ episcopis, Ivo Carnot., 1153.

VI. — *De auctoritate episcopali.*

Non tamen sine episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, etc., Tertull., I, 1218. Eos quoque athematizatos esse quos episcopi suis scriptis anathematizaverunt, id., III, 104. — Ut nullus episcopus alterius parochianum retineat, ordinet vel judicet, Sixtus II, V, 86. — Si quis episcopus ex alia parochia velit alienum ministrum sine consensu proprii episcopi in aliquo gradu constituere irrita exstimetur ejusmodi constitutio, Osius, VIII, 1328. — Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet, S. Hieronym, XXIII, 165. — Ut episcopus absque consilio compresbyterorum suorum non ordinet clericos, S. Leo Magn., LVI, 880. Episcopi potestatem habeant res ecclesiasticas prævidere, regere, gubernare, atque dispensare secundum canonum auctoritatem volumus, id., CXXXVIII, 581. Nullus episcopus audere debet ex alia provincia ad aliam transire et ordinare aliquos in Ecclesiis, id., 710. Quid agendum si quis episcopus vacans vacantem Ecclesiam arripuerit, *ibid.* Episcopi qui super diœcesim sunt, ad Ecclesias quæ extra termina eorum sunt non accedant, *ibid.*, 722. — Alias parochias non invadant episcopi, Dionys. Exig., LXVII, 32, 78. Non ordinandi sunt episcopi per vicos et modicas civitates, ne vilescant episcopi nomen et auctoritas, *ibid.*, 178. Nullus episcopus plebem alienam usurpet, id., LXXXVIII, 819. — Episcopus qui in aliena parochia clericos nesciente eorum episcopo ordinaverit, deponatur cum his qui ordinavit, Angelramnus Met., XCVI, 1035. Irritum sit quidquid episcopus non rogatus in aliena parochia ordinaverit, *ibid.*, 1039. Nullus episcopus in alterius parochia ordinationes aliquas audeat efficere vel negotia peragere quæ ad eum non pertinent, id., XCVII, 156. — Chorepiscopi cognoscant modum suum et nihil faciant absque licentia episcopi in cujus parochia habitant, Carol. Magn., XCVII, 509.

VII. — *De administratione episcopali; de temporalibus*, etc.

Requisivit tua pia intentio qualiter oblationes et decimæ fidelium debeant dispertiri, S. Bonifacius, XX, 790. — Canonicorum legum transgressor in ordinationibus, S. Leo Magn., LIV, 711. Ne liceat episcopo plus tribus hebdomadibus abesse, id., LVI, 409. Episcopi non proficiscantur trans mare, nisi consulto primo sedis episcopo cujusque provinciæ, *ibid.*, 426 Quid agendum, si quis episcopus non consentiat abire in Ecclesiam cui fuerat ordinatus, *ibid.*, 711. Episcopus de diœcesi ad diœcesim alteram non debet transire, *ibid.*, 712. Episcopum habere ecclesiasticarum rerum potestatem, *ibid.*, 713. Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat, *ibid.*, 880. Episcopus nec provocatus pro rebus transitoriis litiget, *ibid.* — Definit ergo sancta synodus neminem deinceps episcopum sæcularibus negotiorum administrationibus sese immiscere debere; Dionys. Exig., LXVII, 80. Episcopus nequaquam sæculares curas assumat, sin aliter, dejiciatur, *ibid.*, 142. De synodis quæ debent ad episcopis, suis temporibus, in provincia celebrari, *ibid.*, 163. Quod non oporteat episcopos prædia aliena conducere, nec tratare sæcularia negotia, *ibid.*, 171. — Ad Maximianum episcopum, defuncto episcopo, Ecclesiæ res, at gratis describendæ, S. Gregor. Mag., LXXVII, 679. Nullus episcopus hæredes extraneos vel hæreticos etiam consanguineos faciat, id. LXXXVIII, 820. Episcopi vel clerici his qui catholici non sunt nihil per donationes conferant, *ibid.* Episcopi ea quæ sunt in locis ubi ordinantur ad alia loca non transferant, nisi causas ante reddiderint, *ibid.* Præter conscientiam episcopi oblationes fructuum Ecclesiæ debitas nullus vel dare vel accipere audeat, *ibid.* — Omnes res Ecclesiæ in potestate sunt episcopi ad dispensationem pauperum, Angelramn. Met., XCVI, 1036. Res Ecclesiæ judicio episcopi dispensentur, *ibid.*, 1040. Episcopus qui filios aut nepotes non habet non alium quam Ecclesiam relinquat hæredem, id., CXIX, 1034. Omnium negotiorum ecclesiasticorum jura episcopus habeat, et ea velut Deo contemplante dispenset, *ibid.* Possessiones Ecclesiæ episcopi alienare quibuslibet titulis aut contractibus non præsumant, *ibid.*, 1031. — Placuit ut nullus episcoporum per suas diœceses ambulans præter honorem cathedræ suæ, id est, solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat. Append. ad sæc. IX, Isid. Merc. Decret. coll. cap. II. Episcopus mancipia vel res ad jus Ecclesiæ pertinentes neque vendere, neque per quoscunque contractus, unde pauperes vivunt, post mortem alienare præsumat, id., CXXXV, 103.

Si quis episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantum, etc., Ivo Carnot., CLXI, 423. Ne episcopus de rebus viduatæ ecclesiæ quidquam alienare præsumat, *ibid.* Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, id., CLXIII, 631. Quæ pertinent ad Ecclesiam ex agris male non tractet episcopus, *ibid.* Quæ ab episcopis tractentur negotia perpetua stabilitate permaneant, *ibid.*, 685. — Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat, Gratianus, CLXXXVII, 418, Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, *ibid.* Episcopus gubernationem viduarum et pupillorum ac peregrinorum non per se ipsum sed per archidiaconum agat, *ibid.* Communione privetur episcopus, qui sibi commissam Ecclesiam adire neglexerit, *ibid.*, 432. Episcopo non licet pro se alterum successorem sibi constituere, *ibid.*, 773. Episcopus ambulans per diœceses, nihil ab Ecclesiis auferre debet, nisi duos solidos, *ibid.*, 813. De rebus Ecclesiæ sub potestate episcopi constitutis, *ibid.*, 892. Episcopus hæredem non habens non alium quam Ecclesiam sibi hæredem instituat, *ibid.*, 910. Irrita episcoporum venditio et commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniventia et subscriptione clericorum, *ibid.*, 917. Quomodo dispensandæ sint ab episcopis ecclesiasticæ facultates, id., CXCIV, 1220. Repugnat sacris canonibus decimas Ecclesiarum ab episcopis perpetuo alienari, *ibid.*, 1314.

VIII. — *De episcopis indignis.*

Indignus nullus efficiatur episcopus, S. Siricus, XIII, 1164. — Si timorem Dei ante oculos non habuerit episcopus, tempori magis se commodans, hunc quasi infidelem et pseudoprophetam deserit Deus, S. Ambros., XVII, 469. Nihil est miserabilius episcopo, si de sancta vita episcopus periclitetur, *ibid.*, 571. Si episcopus qui videbatur corpori subdito lumen præbere, obnubiletur nequitiæ cæcitate, quid cætera facient membra, etc., *ibid.*, 578. — Si oculus, id est episcopus, per pravam fidem et turpem conversationem Ecclesiæ scandalum fuerit, eruendum eum esse, id est abjiciendum a corpore Ecclesiæ præcipit Christus, S. Chromat. Aquil., XX, 350. — Non omnes episcopi, episcopi sunt, S. Hieronym., XXII, 353. Ne confundant opera tua sermonem tuum, *ibid.*, 533, Cum ideo episcopus in Ecclesia constituatur, ut populum coerceat ab errore, quantus erit error in populo, cum erret ipse qui docet! id., XXIII, 160. Devorant plebem meam sicut escam panis, id., XXV, 329. Et quod perierit non requirunt, non tam perditos salvare cupientes, quam eos qui sunt in Ecclesiis devorare, *ibid.* Sermo Domini ad malos pastores, *ibid.*, 330. Legant episcopi qui filios suos sæcularibus litteris erudiunt et faciunt comœdias legere, id., XXVI, 540.

Possunt esse populi boni ubi fuerint episcopi mali, S. August., XLIII, 55. Novimus et nos, esse falsos angelos, et falsos apostolos, et falsos episcopos, *ibid.*, 271. — Episcopus non faciet ordinationes per pecuniam, Dionys. Exig. CLXII, 171. — Qui carnalem sibi præesse expectant, divinam gratiam a se repellunt, S, Gregor. Magn., LXXIX, 329. — Qui non imbutus est ecclesiasticis disciplinis, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat, Gratian., CLXXXVII, 313.

IX. — *De accusatione episcoporum.*

Nullus episcopus debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen objici, priusquam integerrime restauretur, Tertull.. III, 1003. Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce, si legitima et condigna accusatoris persona fuerit, præsente eo quem accusare desiderat, *ibid.*, 1004. Nullus episcopus accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, priusquam regulariter a suo primate vocatus sit, *ibid.* Episcopus aliter non debet audiri aut judicari, nisi in præsentia omnium comprovincialium, et ab omnibus comprovincialibus episcopis, *ibid.* Clericus qui episcopum suum accusaverit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, *ibid.*, 1005. Accusatio episcoporum an facilis, *ibid.* Primates quomodo judicare debeant episcopum, id., V, 146. — Epistola de episcopis accusatis, S. Felix, papa V, 148. — Episcopum non accusandum apud judices sæculares, Caius papa, V, 183. De episcopo apud episcopos accusando, *ibid.* — Quod excommunicati episcopos accusare non possunt, S. Cyprianus, V, 88; S. Julius, VIII, 992. Salva apostolicæ Ecclesiæ auctoritate, nullus episcopus extra suam provinciam ad judicium revocetur, *ibid.*, 987. Detractores qui divina auctoritate eradicandi sunt, ut fautores inimicorum, ab episcopali submovemus accusatione, *ibid.*, 989. Quid, si episcopus veluti appellans confugerit ad beatissimum Romanæ Ecclesiæ episcopum, *ibid.*, 1320. — Nemo episcopum, penes sæculares arbitros accuset, sed apud summos primates, S. Felix II, XIII, 19. Si quis adversus episcopum causam habuerit, familiariter ei prius suam indicet querelam, *ibid.* Si post hoc episcopum elegerit accusare episcopum, summis primatibus episcoporum suam indicet causam, *ibid.* Si primates accusatores episcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tum eos ad synodum canonice convocent. *ibid.* Si episcopi accusati, aut timore ejecti, aut suis rebus expoliati fuerint ad synodum canonice evocari non possunt antequam canonice restituantur, *ibid.*, 20 *et seqq.*

Episcopus tam judicari ab alio non potest, quam nec ipse potest alterum judicare, S. August., XLIII, 128, 141, 201. — Causæ majores episcoporum ipsa prima cognitione ad Sedem apostolicam delatæ, S. Leo Magn., XV, 518, 554, 578. Quid agendum, si episcopi diversæ sententiæ sint in accusatione episcopi, id., LVI, 710. — Si episcopi episcopum judicantes dissentiant, episcopus metropolitanus e vicina provincia judices alios convocet qui controversiam tollant, Dionysius Exig., LXVII, 64. De episcoporum accusatoribus, *ibid*, 175. Episcopum nulli criminoso liceat accusare, *ibid.*, 187. Si quis episcopus absque tempore synodi in crimine detentus fuerit, a duodecim episcopis audiatur, *ibid.*, 188. Si quis episcopus accusatur, ad primatem ipsius provinciæ causa deferatur, *ibid.*, 190. — Episcopus si causam habuerit, a duodecim episcopis audiatur, Fulgentius, LXVII, 952. Si duo episcopi in una provincia contentionem habuerint, ex alia provincia non advocent episcopos ad judicium, *ibid.* Adjudicatus episcopus ad apostolicam Sedem, si voluerit, appellet, *ibid.* Depositus episcopus ad imperatorem causam suam non deferat, *ibid.*, 953. Accusatus episcopus ad judicia publica non transeat. *ibid.* — De episcopis accusatis, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 117 *et seqq.* De episcoporum accusatoribus quales debeant suscipi in accusatione, *ibid.*, 170. Si a judicibus quos primas dederit, appellaverit, alii judices amplioris numeri decernantur, et si ab eis appellaverit, ad sententiam concilii differatur. id., LXXXVIII, 820. Ad judicia publica non transeat episcopus accusatus, *ibid.*, 822.

Episcopi ejecti et spoliati ante accusationem reintegrandi, Angelr. Met., XCVI, 1059. — Episcopi a suis metropolitanis vel a comprovincialibus audiantur, Carol. Magn., XCVII, 810. Si litem habuerit episcopus cum alio episcopo non alterius, sed suæ provinciæ judices quærat, *ibid.*, 758. Episcopus ante justam definitionem nullatenus propria potestate privetur, *ibid.*, 809. De episcopis non accusandis nisi ad summos primates, *ibid.*, 818, 819. — De accusatione episcoporum, Isidor. Mercat., CXXX, 59. De episcoporum accusatoribus, quales debeant suscipi in accusationem, *ibid.*, 308. — Episcopi a solo Domino sint dijudicandi, Burchard. Wormac., CXL. 588. Episcopus a suis ovibus non reprehendendus, nisi in fide erraverit, *ibid.* Si quis episcopus in crimine detentus fuerit et non potest plurimos congregare a XII episcopis audiatur, *ibid.*, 593. Qualiter accusatus episcopus discutiendus sit apud patriarchas vel primates, et quot testibus convinci debeat, *ibid.*, 594. Episcopus accusatus non communione privetur, nisi die statuta venire noluerit, *ibid.*, 593. — De episcopis criminatis qui vocati ad synodum ire recusant, Ivo Carnot., CLXI, 407. — Episcopi nonnisi a 72 testibus condemnandi sunt, Gratianus, CLXXXVII, 617. Communione privetur qui publice adversus episcopum conqueritur prius quam familiariter eum convenerit, *ibid.*, 642. Accusatio episcoporum non est facile recipienda, *ibid.*, 643. Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos, *ibid.*, 643.

X. — *De depositione episcopi.*

Alius in locum ejus substituatur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur colligatur, Tertull., III, 994. — Patet episcopum lapsum non posse vindicare sibi sacerdotium quod providit, quasi post aras diaboli accedere ad altare Dei fas sit, S. Cyprian., IV, 389. Et ipse ab episcopatu discedat, et illi sibi alium requirant, id., XI, 1199. Si episcopus expulsus ausus fuerit ingredi civitatem qua expulsus est, quid jubeatur, id., XX. 790. Episcopis subscribere detrectantibus statutam fuisse pœnam depositionis atque expulsionis ex suis civitatibus. Marius Mercator, XLVIII, 437. — Episcopus administrationem loci celebrioris ambiens, a cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit et propria, S. Leo Magn., LIV, 674. — Si quis episcopus a synodo depositus ausus fuerit aliquid de ministerio agere, nullam amplius in alia synodo spem restitutionis habeat, Dionys. Exig., LXVII, 62. Episcopus qui in fornicatione aut perjurio aut furto captus est, deponatur, *ibid.*, 144. Episcopus neque fideles neque infideles peccantes verberare debet sub pœna depositionis, *ibid.* Si quis episcopus juste depositus ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur, *ibid.* Si quis episcopus per pecunias hanc obtinet dignitatem, dijiciatur et ipse et ordinator ejus, *ibid.*, Si quis episcopus sæculi potestatibus usus Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, *ibid.* Deponendus episcopus qui in aliorum diœcesibus, inconsultis episcopis ordinationes fecit, *ibid.*, 145. Si rejecerit uxorem propriam episcopus, excommunicetur, idem, LXXXVIII, 840.

Episcopus in fornicatione, perjurio vel furto captus deponatur, non tamen excommunicetur, Angelram., XCVI, 1035. Si episcopus fornicatus fuerit, viginti quinque annos pœniteat, id., XCIX. 960. Si quis episcoporum uxorem acceperit, ab officio deponendus, id., CXXXVIII, 834. Episcopus cum nulla habeat lectum. Quod si fecerit, deponatur, id., CXI, 228. — Episcopus qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, Buchard., CXI, 926. — Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, Ivo Carnot., CLXI, 216. Officio et beneficio privetur episcopus uxorem suscipiens, id., CLXII, 1162. — Dejiciatur ab officio episcopus verberibus timeri quærens. Gratianus, CLXXXVII, 235. Cadat ab officio episcopus capitale committens crimen, *ibid.* 257.

XI. — *De jure appellationis.*

Quoties necesse fuerit, libere apostolicam appellent sedem episcopi. S. Julius I, papa, VIII, 985. Si quis putaverit se a proprio metropolitano gravari, apud primatem diœceseos, aut penes universalis apostolicæ Ecclesiæ papam, judicetur, *ibid.* Placuit ut, si accusatus vel damnatus episcopus appellaverit Romanum pontificem, id statuendum quod ipse juste censuerit, *ibid.*, 986. — Qui per Italiam et Gallias Romani Pontificis judicium diffugiant, jubentur ab imperatore Romam mitti, S. Damas, papa, XIII, 228. — De appellationibus ad Episcopum Romanum, S. Leo Magn., LVI, 402. Ad metropolitanam civitatem ab his qui causas habent, sine dubio concurratur, *ibid.*, 708. Si necessitas cogit ad imperatorem excurrere, ire debebit cum deliberatione et consilio metropolitani, etc., *ibid.*, 709. Non ad imperatorem, sed ad majorem synodum episcoporum se convertat episcopus se credens injuste damnatus, *ibid.* — Cum qui depositus ad Romanum pontificem appellavit, nondum finita causa alter episcopus in ejus locum ordinetur, Dionys. Exig., LXVII, 177. Si provincialis synodus episcopum dejecerit potest hic recurrere ad pontificem Romanorum, *ibid.*, 178. Episcopus qui ab omnibus episcopis provinciæ fuerit condemnatus, facultatem judicii repetendi non habeat, id., LXXXVIII, 822. Depositus episcopus ad imperatorem causam suam non deponat, *ibid.* Si quis episcopus depositus, Romanum pontificem appellaverit, causa ejus judicio episcopi Romani determinetur, id., XCVII, 810. Si episcopus judicatus fuerit in alia causa, et ipse voluerit, renovetur concilium, id., XCIX, 1037. — Ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem

appelletur ab omnibus, Zeph, papa, CLXXXVII, 616. — De appellationibus, Clemens III, CIV, 1481.

XII. — *De reverentia erga episcopum. Immunitates, privilegia*, etc.

Episcopi ergo non sunt leviter accusandi vel detrahendi, quia injuria eorum ad Christum pertinet, Tertul., III, 977. Quidquid in sacratis Deo rebus et episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur, *ibid.*, 1002. — Immunes conserventur ab omnibus publicis functionibus, Constant. Magn., VIII, 481. — In episcopo omnium ordinationum dignitas est; caput est enim cæterorum membrorum, S. Ambros., XVII, 187. Nullus episcopus, neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis judicem producatur, id., XX, 789. — Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi et sedere in tribunalibus, S. Leo Magn., LVI, 720. Episcopus in ecclesia in consessu presbyterorum sublimior sedeat, intra domum vero collegam se presbyterorum esse cognoscat, *ibid.*, 880. — Non licet clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, Dionys. Exig., LXVII, 175. Qui posterius ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre, *ibid.*, 208. Judicium maximum reverentiæ pii principis Constantini circa religionem fuit, etc., Cassiod., LXIX, 896. — Ad episcopum quænam reserventur, Isidor. Hispal., LXXXIII, 895. — Clerici omni subjectione episcopis subjecti illis debitam præbeant obedientiam, S. Egbert. Ebor., LXXXIX, 386. Si quid abbates extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur, *ibid.*, 387. — Præcipimus ne forte aliquis circa episcopos leviter aut graviter agat., Carol. Magn., XCVII, 741. Conveniens non est ut homo judicet deos, *ibid.*

Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, Isid. Mercat., CXXX, 16 *et seqq.* — Tu venerare episcopos, Rather. Veron., CXXXVI, 223. Quanta autem reverentia presbyteris etiam negligentibus debeatur Moyses demonstrat, *ibid.*, 230. — Quod Christiani principes debent episcopis caput subdere, non de eorum capitibus judicare, S. Anselm. Lucens., CXLIX, 509.— De reverentia sacerdotibus præstanda, Canut. rex, CLI, 1172. Unusquisque agnoscat quam grave sit non obedire episcopo, Goffridus Vind., CLVII, 85. — Qualiter honorandi sunt sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 431.— De honore quem sacerdotibus imperatores exhibuerunt, Placidus, CLXIII, 661. — Ad episcopum specialiter pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris et confectio chrismatis, manus impositio, etc., Hugo de S. Victore, CLXXVI, 430. — Fratres, revereamur labores eorum, S. Bernard., CLXXXIII, 832.

LXXXIV.

NDEX DE SACERDOTIO

ORDINE RERUM LOGICO DIGESTUS,

VEL

SYNOPSIS UNIVERSA REFERENS QUÆ DIXERE SS. PATRES DE SACERDOTUM DIGNITATE, POTENTIA, SANCTITATE, VIRTUTIBUS, SCIENTIA, ETC., ETC.

—

MONITUM.

Ab episcopis ad sacerdotes pergimus. Nobilissimum est officium, et Nobilissima potestas sacerdotum novæ legis, qui Deo non vitulos aut hircos immolant, sed lege a Christo lata ipsum Dominicum corpus et sanguinem consecrant, atque offerunt Missæ sacrificio. Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. Vocantur etiam *presbyteri*, Latine seniores, magis tamen sapientiæ, quam ætatis, gratia. Omnis eorum potestas vel ex ordine vel ex jurisdictione procedit.

Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis, sanguinis, et divini verbi prædicatio, potest baptizandi, ligandi atque solvendi in sacramento pœnitentiæ. Trahitur ex jurisdictione actus ipse et jus exercendi hanc potestatem, quod ab episcopo accipitur, et episcopi arbitrio confertur, aufertur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo presbyteris liberam Ecclesia in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem. Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum, cum inquit : *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare et baptizare.*

Sed non hæc omnia a quolibet sacerdote fieri possunt. Quamvis enim sacerdoti in ordinatione assignetur titulus, sive ecclesia cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant et cui in rebus spiritualibus præesse debeant. Tituli assignatio facit ut in eo Missæ sacrificium offerant, panemque eucharisticum populo distribuant, et quasdam benedictiones impertiant. Verum quod attinet ad reliqua munera, quæ in Pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit presbyterum, et idoneum ordinatio, sed cum respectum habeant ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis et potestatis, hinc omnis presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendorum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino et inutiliter.

His dictis, exponere nobis liceat viam quam in hoc Indice tenuimus. Varios statuimus articulos, in quibus vicissim sermonem habemus: I de dignitate sacerdotis et de illius potestate; II de sanctitate sacerdotali : III de virtutibus sacerdoti congruentibus, quæ sunt : fides, charitas, castitas, humilitas, mansuetudo, mortificatio, zelus; IV de vitiis a sacerdote vitandis, quæ sunt : superbia, avaritia, vinolentia incontinentia, vitium linguæ, invidia, ambitio; V de rebus sacerdoti prohibitis quæ sunt : mulieres, convivia, tabernæ, venatio, bellum, negotia sæcularia, ludi, ornatus; VI de officiis sacerdotum, scilicet : offerre sacrificium, administrare sacramenta, prædicare, docere, orare, studio incumbere, commorari in parœcia, ecclesiæ curam habere; VII de scientia sacerdoti necessaria; VIII de onere pastorali et de præmio; IX de consiliis sacerdotibus dandis; X tandem velut in appendice memoramus libros de sacerdotio tractantes. In unoquoque articulo, dicta varia vel sententias Patrum referimus, et ita quisque concionator et præsertim qui ad sacerdotes verba facit, auxiliante hoc Indice, ad manum habebit quidquid de his exhibet Patrologia.

I. — *De dignitate sacerdotum et eorum potestate.*

dubium est, quin tantum præemineat sacerdotalis dignitas officio veterum Patrum, quantum res spei, substantia umbræ, quantum promissionibus exhibitio veritatis, *ibid.*, 363. — Quod sacerdotium majus sit regno, Innocent. III, CCXVI, 1179. Reges unguntur a sacerdotibus, non sacerdotes a regibus, *ibid.* Hinc est quod Deus sacerdotes vocavit deos, reges autem principes appellavit, *ibid.*, 1180. Propter dignitatem officii, sacerdos angelus appellatur, *ibid.* Principibus datur potestas in terris, sacerdotibus autem potestas tribuitur et in cœlis. Illis solummodo super corpora, istis etiam super animas. Unde quanto dignior est anima corpore, tanto dignius est sacerdotium quia sit regnum, *ibid.* Antiquitate præcedit, *ibid.* Sacerdotium per ordinationem divinam, regnum autem per extorsionem humanam, *ibid.*

II. — *De sanctitate sacerdotum.*

Sanctitas sacerdotum in Exodo requiritur. Conc. Carthag. III, 1022. — In ordinationibus sacerdotum non nisi immaculatos et integros antistites eligere debemus, *ibid.*, 1023. Nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere debet plebs, *ibid.*, 1025. Oportet enim sacerdotes et ministros, qui altari et sacrificiis deserviunt, integros et immaculatos esse, *ibid.*, 1049. Quomodo enim possunt integritati et continentiæ præesse, si ex ipsis incipiunt corruptelæ et vitiorum magisteria procedere? S. Cyprian., IV, 369. In Scripturis divinis Deus ad sacrificium prohibet accedere sacerdotes etiam in leviore crimine constitutos, *ibid.*, 390. — Imprimis admonemus ut vita et conversatio vestra sit irreprehensibilis, quomodo, Eutychianus papa, V, 165. — Quanto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet, munditiæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur, S. Syricius papa, XIII, 1160. — In quo non generis nobilitas, sed morum eligitur gratia, et virtutum prærogativa, S. Ambros., XVI, 1202. Neque enim mediocris virtus sacerdotalis est, cui cavendum non solum ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, *ibid.*, 1204. Detritæ vitæ orbitas declinemus, *ibid.*, 1052. — Ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, et habeas de foris bonum testimonium, S. Hieronym, XXII, 1082. Quænam esse debeat sacerdotis sanctitas, id., XXVI, 566. Perdit enim auctoritatem docendi, cujus sermo opere destruitur, id., XXII, 662. Talis ergo sit pontifex Christi, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant, *ibid.*, 664. — Male vivendo, malum exemplum præbendo oves occidunt pastores mali, S. August., XXXVIII, 275. Attendat charitas vestra, quales esse debetis, ut digne vasa Domini portare possitis, id., XL, 1299. Per omnia sine crimine sicut episcopum, ita jubet esse presbyterum, id est irreprehensibilem, *ibid.* — Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita, S. Leo Magn., LIV, 672. Virum enim catholicum, et præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi, *ibid.*, 1001. — Necessitas sanctitatis in sacerdote ut alios corripiat, J. Pomerius, LIX, 431. Ad hoc enim, nisi me fallit opinio, sancte vivendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet, *ibid.*, 434. Sancte vivere debet sacerdos propter exemplum, *ibid*, 434. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 445. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo sacerdotium meruerunt, *ibid.* — Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1147. Vita sacerdotum respondeat suo officio et dignitati, *ibid.*, 1148. Qui adhuc vitiis subjacent alios regere non præsumant, *ibid.*, 264. Prædicator quippe qui a suis vocibus moribus discrepat, jejunus serit quod alius manducet, *ibid.*, 198. Prædicatores vita longe excedere debent suos auditores, *ibid.*, 1001. Non vita a lingua discordet, *ibid.*, 549. Sicut honore ordinis superat rector, ita etiam morum virtute transcendet, id., LXXVII, 28. Ruina populi maxime ex culpa sacerdotum, *ibid.*, 1295. Ingrediuntur electi sacerdotum manibus expiati, cœlestem patriam, et sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant, *ibid.*, 1148. Ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque sacerdotis opera clament, id., LXXVII, 31, 473. Quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat demonstratur, id., LXXVII, 471. Qui vobis viam vitæ non solum loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere, id., LXXVII, 626. Decet Dominicum sacerdotem moribus et vita clarescere, quatenus in eo tanquam in vitæ suæ speculo plebs commissa et eligere quod sequatur, et videre possit quod corrigat, id., LXXVII, 935. Sacerdotes tui induantur justitiam, id., LXXVII, 473. Vita pastoris sit imitationis exemplum, id., LXXVII, 559. Laqueus ruinæ populi mei, sacerdotes mali, id., LXXVII, 16. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat, id., LXXVII, 695. Cunctis se imitandum debet ostendere, id., LXXVII, 1043. Ut bonis moribus vivant, et ab omnibus illicitis cor et linguam et corpus Deo auctore conservent, id., LXXVII, 1185. Pastori adsint sanctitas vitæ et eruditio sapientiæ, id., LXXIX, 181. Si verbi facundiam retinet pastor sine vitæ sanctitate, etsi divinitus esse cernitur, sacerdotii honore nequaquam decoratur, *ibid.* Virtutis exempla circumquaque spargere jubetur, id., LXXIX, 459. Qui dicit et non facit, oris proprii gladio condemnatur, id., LXXIX, 450. Christi bonus odor sumus in omni loco, id., LXXIX, 115. Magnis virtutum fulgoribus ornari debet persona doctoris, id., LXXIX, 456. — Ipsi etiam vitæ splendore fulgescant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 822. Sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat, *ibid.*, 824. — Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 707. Unus quisque doctor et bonæ actionis et bonæ prædicationis habere debet studium, *ibid.* Arcus perversus est lingua magistrorum docentium bene et viventium male, *ibid.*, 708. Necesse est ut in omnibus sanctus sit sacerdos, et in nullo reprehensibilis habeatur, *ibid.*, 785. Qui alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus, *ibid.* — Suum ministerium bonis moribus ornent, Carol. Magn. XCVII, 176. Bonam et probabilem habeant conversationem, *ibid.*, 517. Ut juxta Apostoli vocem sacerdotes irreprehensibiles sint et moribus ornati, *ibid.*, 547. Ipsi decus Ecclesiæ in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 612. — Bonis exemplis vitæ vestræ omnes confirmate, B. Alcuin., C, 155. Esto forma salutis omnium, *ibid.*, 245. In moribus tuis fulgeant exempla sanctitatis, *ibid*,, 244. Sanctitas honoret ministerium nostrum, *ibid.*, 392. Irreprehensibilem teipsum in omnibus exhibe, ut vita tua doctrina sit populi, et ex bona conversatione tua ædificentur plurimi, *ibid.*, 458. Sapientia doctoris fulgeat in honestate morum, *ibid.*, 501. Vivas inter fratres quasi Lucifer inter stellas, ut plurimi tuis bonis exhortentur exemplis, *ibid.*, 507. — Sacerdos vita et doctrina irreprehensibilis esse debet, S. Agobardus, CIV, 145. Vita tua filiis tuis sit regula, Lib., CV, 82. — Omnibus ut specimen sis, decus, ordo, modus, Theodulf., CV, 338. — Si enim is, quis in episcopatu vel presbyterio positus, mortale aliquod peccatum admiserit, retrahitur, Amal. Met., CV, 830. Tam sanctum est sacerdotis nomen, ut nulla vitiorum nota maculari se sinat, *ibid.*, 850. Qui regimen sacerdotis contendit appetere, ante in se discutiat, si vita bonori sit congrua, *ibid.* Sancte debet vivere propter exemplum, *ibid.*, 859. Cum linguæ sonitu ipsa quoque bona opera sacerdotis clament, *ibid.*, 858. — Qui Dei verba populo narraturus est, nihil habere debet eorum in conscientia quæ in aliis correpturus est, Raban. Maur., CX, 575. — Ut vita et conversatio vestra irreprehensibilis sit, Leo papa IV, CXV, 675. — Oportet enim ut hi qui verba vitæ credentibus nuntiant, operibus etiam vitæ clamare non desistant, Haymo, CXVII, 1067. Ut nubes volant prædicatores qui a terrenis desideriis pennis virtutum sublevati, etc., *ibid.*, 1107. — Oportet igitur unumquemque sacerdotem vita, et moribus et actibus bonis, cum Dei auxilio, populo sibi commisso, cæterisque subditis excellere, Riculf., CXXXI, 16. Mundamini qui fertis vasa Domini, *ib.* — Quod sacerdoti vel minima criminis suspicio sit fugienda, S. Pet. Damian., CXLV, 495. Quod nullus gravius peccat quam presbyter malus, *ibid.*, 500. Dignum est, ut sacerdos pietatis atque justitiæ induviis adornetur, *ib.*, 492. Quod nobilitas sacerdotum sit vita sancta, *ib.*, 494. Quis sit vere sacerdos, *ib.*, 501. Moribus et doctrina alios ante cellere debent sacerdotes, id., CL, 593 — Qui sacerdos dicitur, et officium sacerdotis operibus dignis non implet, super omnia formidare debet de hujus officii dignitate, S. Anselm. Cant., CLVIII, 914. Tractatio tam terrifici ministerii sanctitatem requirit in sacerdote, *ib.* 910. — Non posse rite offerri nisi per sacerdotem justum et sanctum, Ivo Carnot., CLXI, 189. Quod sacerdotes sine macula accedere debent ad sacrificium, *ibid.*, 190. Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis et sacerdotii habet, *ib.*, 422. Quod quanto digniores sunt sacerdotes, tanto facilius exaudiuntur, *ibid.*, 454. Ut sit quisque verus sacerdos, oportet ut non solum sacramento, sed justitia quoque induatur, id., CLXII, 93. Quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, sic excellant vitæ sanctitate, id., CLXII, 519 — Vita tua filiis tuis sit regula, Paschal II, pap., CLXIII, 252. — Audite ergo hoc qui ad sacros ordines acceditis... si enim immaculati

estis, secure accedite, S. Bruno, CLXIV, 445. Sint sine macula sacerdotes, ib.. 447. — Componite mores vestros ut omnes videntes vos et audientes accipiant a vobis exemplum sanctitatis et formam bonæ conversationis, Hildeb., CLXXI, 760. Sermo illius dulcedinem non habet, quem pro vita reproba conscientia remordet, ib. Date operam ut resplendeant opera vestra coram Domino, etc., ib., 761. Si sacerdos cadit, quanto magis populus peribit, ib., 777. Itaque oportet ut sacerdotes bene vivendo sibi caveant, ne male vivendo sibi et aliis noceant, ibid. Sine sanctimonia Deus sacerdotem nescit, ibid., 789. Quibus monstratur quod sublimis debeat esse vita sacerdotalis, ibid,, 790. Ad eminentiam sanctimoniæ vocari sacerdotem, ibid., 789. Unde necesse est ut qui vasa Domini portant, vasa Domini fiant, verum non vasa fictilia, sed aurea, ibid., 790. Qui prodest pascere verbo quos occidit exemplo? ibid.. 821. Non placatur Deus oblatione mali sacerdotis, ibid., 753. Vicarii Christi similitudinem Christi circumferre debent, ibid., 773. Sanctitas et doctrina quantum sacerdoti necessaria. ibid., 789. Quam castæ debent esse manus sacerdotis, ibid., 775. — Si ergo detestandus esset qui accederet ad altare sine vestibus, quam detestandus, quam horrendus est, qui accedere præsumit cum vitiis et sine virtutibus? Hugo de S. Victore, CLXXVII, 927. Tam vita quam doctrina clarere debet doctor ecclesiasticus, ibid., 1070. Sacerdotes cum Deo pacem habere debent per eminentiam sanctitatis, id., CLXXVI, 429. Admonendi sunt Christi sacerdotes, ut sicut excellunt ordinis dignitate, ita excellant vitæ sanctitate, id., CLXXVI, 430. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero debere esse demonstrat, S. Bernardus, CLXXXIII, 1005. — Morum nobilitas, non loci vel generis sacerdotes notificet, Gratianus, CLXXXVIII, 214. Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores, id., CLXXXVII, 521. — B. Marcus sacerdotium recusat ob imperfectionem suam, Petrus Blesensis, CCVII, 363. A sacerdote requiritur major sanctitas, ibid. Necesse est ut munda sit sacerdotis manus, quæ salutem animæ curat, ibid., 366. Sicut enim præcelliis dignitate, sic decet vos sanctitate operum præeminere, ibid., 734. Ruina populi sacerdos nequam, ibid. Eos sanctos esse oportet, qui Sancto sanctorum serviunt et ministrant, ibid., 739. — Sacerdotum vita neminem lædere debet, Alan. de Insulis, CCX, 385. — Attende quod aurum in sole positum lucet, flammescit et scintillat, sic pastor ecclesiasticus in sole, hoc est, in evidenti, supra Ecclesiam Dei constitutus, lucere debet exemplo bonæ operationis, Absalo, CCXI, 165.

III. — *De virtutibus sacerdotum.*

1° *De fide.* — Et fidei integritatem et probitatem morum in sacerdote requiri, S. Leo Magn., LIV, 1212. Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui servire quam mentis vel fidei puritati, id., LVI, 576. — Exemplum esto fidelium in fide, S. Benedict., LXVI, 973. — Prædicatori enim tanta debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus quamvis non provideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140; Beda Venerab., XCII, 462. Prædicatorum fidei potentia, ibid., 410. — Suscepisti munus sacerdotii, et in puppe Ecclesiæ sedens, navim adversus fluctus gubernas. Tene clavum fidei ut te graves hujus sæculi turbare non possint procellæ, S. Ambros., XVI, 879. In Christo ita solidabuntur prædicatores ut ab ejus fide nulla vi persecutionum avelli possint, id., XVII, 927. — In sacerdotibus fides est eligenda cum vita, S. Greg. Magn., LXXVII, 1039. — Tanta ergo sacerdotibus debet in Deo esse fiducia, ut nequaquam curis terrenæ negotiationis, nec desideriis sæculi implicentur, Paulus diac., XCV, 1344. — Custodita integritate fidei amplius studeas adornari, Paschalis, I, CII, 1088. — Primo omnium discutienda est fides sacerdotum, qualiter credant, et alios credere doceant, Hetto, CV, 763. — Sectare fidem, Atto Vercell, CLXXXIV, 694. — Qui autem claudicant in fide, sunt a sacerdotio removendi, Hildebert., CLXXI, 766. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero esse demonstrat, S. Bernard., CLXXXIII, 1005.

2° *De charitate.* — Sacerdotes omnes Christianos diligere debent loco filiorum, S. Hieronym., XXIII, 340. — Quid requirit Christus a Petro antequam oves ei commendet, S. August., XXXVIII, 287. Si enim talis es, et amas me, pasce oves meas. Non enim eris mercenarius, sed eris pastor, ibid., 760. — Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis, S. Petrus Chrysolog., LII, 313. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedict., LXVI, 973. — **Qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet**, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1139. Ad prædicandum plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis, ibid., 890. Per verba charitatis vel se in auditoribus suis, vel auditores suos in se transformant, ibid., 309. Lux gregis est pastoris flamma, id., LXXVII, 935. Pastor singulis sit compassione proximus, id., LXXVII, 32, 473. Pastor culpas insequatur, sed personas diligat, id., LXXVII, 488. Diligis me? pasce oves meas, id., LXXVII, 19. Prædicator veritatis tantæ charitatis esse debet ut, etc., id., LXXIX, 338. — Non cesset charitas operandi bona omnibus, B. Alcuin., C. 248. Sit pax in ore, et in corde charitas, ibid., 451. Dilectione Dei et proximi teipsum exorna, ibid., 453. In charitate teipsum exerce, ibid., 459. Vivas utinam in charitatis dulcedine inter fratres, ibid , 508. Hoc memor ut vivas feliciter, in charitate Christi, ibid., 508. Ama Deum semper, ibid., 509. Pauperum memor esto in eleemosynis, ibid., 509. — Sit hospitalis presbyter, Sedul. Scotus, CIII, 244. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedictus, CIII, 784. — Prædicatores ardent dilectione, diligentes eos quibus verba impendunt et etiam a quibus mala patiuntur, Haymo, CXVII, 316. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatumque, possumus quoque per aurum igne probatum intelligere charitatem, ibid., 998. — Sectare charitatem, Atto Vercell., CXXXIV, 694. — Ut compatiantur proximis per charitatem, Rupertus, CLXVII, 1083. Per charitatis compassionem fervere debet sacerdotis pectus, ibid., 777. — Qui ergo cum aliis virtutibus charitatem habet, sacerdos est, Hildebert., CLXXI, 928. — Et qui etiam alias sine ista habet, sacerdos non est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 928.

3° *De castitate.* — Omnes sacerdotes atque levitæ insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostræ sobrietati ac pudicitiæ et corda nostra mancipemus et corpora, S. Siricius papa, XIII, 1139. Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, ibid., 1144. Quod dignum et pudicum et honestum est suademus, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, ibid., 1160. Non solum nos, sed et Scriptura sacra compellit sacerdotes esse castissimos et Patres quoque jusserunt continentiam corporalem servare debere, ibid., 1184. Quo enim pudore viduæ aut virgini ausus est episcopus vel presbyter integritatem vel continentiam prædicare, vel suadere castum cubile servare, si ipse sæculo magis instituit filios generare, quam Deo? ibid., 1185. Episcopos, presbyteros ac diaconos continentiæ lege obstringi, ibid., 118. — Hi sacerdotes pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, S. Innocent. I, XX, 497. Si sacerdos vel quilibet ex clero viduam uxorem duxerit, vel ejectam, suum perdat officium, ibid., 528. — Sisemper orandum est sacerdoti, ergo semper carendum matrimonio, S. Hieronym., XXIII, 257. Altari servientibus castitas commendatur, id, XXV, 439. Sic et castitas propriia et (ut ita dixerim) pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam a jactu oculi, etc., id., XXVI, 569. Omnes puellas et virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites : nec in præterita castitate confidas, id., XXII, 538. Oculos castos servent et linguam sacerdotes, id, XXI, 538. Cælibatus clericorum, id,, XXIII, 340.— Incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, S. Leo Magn., LIV, 501. Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ea die ordinationis suæ servare debent, id., LVI, 501. — Comparantur apibus sacerdotes propter castitatem, Maxim. Taurin., LVII, 515. — Exemplum esto fidelium in castitate. S. Benedictus, LXVI, 973. — Quod sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant, Dionys., Exig., LXVII, 243. Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab opere conjugali, ibid., 288. — Ut mulierem clericus non ducat uxorem, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdos sit castus, Prim. Adrumet., LXVIII, 681, — Sacerdotum novæ legis cœlibatus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 93.

Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant, aut certe unius matrimonii vinculo foederentur, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087. Castitas a levitis et sacerdotibus custodiatur, S. Isidor. Hispal, LXXXIV, 185. De sacerdotibus et levitis, ut ab uxoribus se contineant, ibid., 209. De castitate sacerdotum, ibid., 373. — Sacerdotes Dei et diaconi, et alii Dei ministri, qui in Dei templo servire debent, semper castitatem suam servent, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 421. — Si mundos et castos ab omni fornicatione et homicidio liberos habueritis sacerdotes,

dinis, S. Greg. Magn., LXXVI. 1145. In bonis pastoribus sociantur benignitas et auctoritas, misericordia et disciplina, *ibid.*, 143. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos, *ibid.*, 1140. Sicut agni inter lupos mittimur, ut sensum servantes innocentiæ, morsum malitiæ non habeamus, *ibid.*, 1140. Pastores mansueti habeant æmulationem justitiæ, iracundi mansuetudinem adjungant æmulationi, id., LXXVII, 76. Pastori miscenda lenitas cum severitate, *ibid.*, 38. Mansuetudo servanda, ut ipsa quoque sacerdotalis virtuti sit admista dulcedinis, *ibid.*, 669. — Erit illi etiam juxta apostolum mansuetudo, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 786. — Volo ut mansuetudinem et humilitatem habeatis, Beda Venerab., XCII, 53. — Mitem te ad meliores ostende, B. Alcuin., 223. Semper suavia verba misceantur durioribus, *ibid.*, 451. Misericordia amabilem te faciat, *ibid.*, 452. Luceat lux tuæ bonitatis coram omnibus, *ibid.* — Qui autem ita prudens, mansuetus et suavis est, ut se videntes et audientes ad amorem et laudem Sponsi convertat et accendat, amicus est Sponsi, S. Agobard., CIV, 195. — Benignum te boni sentiant, Lib. papa, CV, 83. Sit in te boni pastoris dulcedo, *ibid.* ; Nicol. papa, CXIX. 772 ; Alexander II, papa, CXLVI, 1324. — Esto bonis agnus, Theodulf., CV. 338. Sit tibi placidum cor, dulcia verba, *ibid.* — Erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, Amal. Met., CV, 854. — Semper necesse est, ut dulcedo et humilitas in corde teneatur, *ibid.*, 868. — Sit rector placidus, mansuetus, Raban. Maur., CXII, 1593. — Benignitatem tota mente servate, Isidorus Mercat., CXXX, 23. — Servum autem Domini oportet mitem esse ad omnes, Otto Vercell., CXXXIV, 694. — Virtus mansuetudinis a sacerdotali pectore custodienda, quare, Rupertus abbas, CLXVII, 1169. Prædicatores sint lenes in docendo, id., CLVIII, 495. — — Pastoribus imitanda Christi misericordia, S. Bernardus, CLXXXIV, 174.

6° *De mortificatione.* — Oportet sacerdotem carere variarum illecebris voluptatum, S. Ambros., XVI, 254. — Delicatus magister est qui pleno ventre de jejuniis disputat, S. Hieronym., XXII, 533. — Sacerdos sit sobrius, Prim, Adrum., LXVIII. 681. — Qui vult post me venire abneget semetipsum, S. Greg., Magn., LXXVI, 1233. Castigo corpus meum et in servitutem redigo ne forte, etc., *ibid.*, 1234, Perfectus quippe prædicator, ut exemplum daret abstinentiæ, quid faciebat ? *ibid.* — Vir ecclesiasticus crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, S. Isidor. Hispal., LXXX, 705 ; Amal. Met., CV, 851. — Hoc memor ut vivas feliciter in omni sobrietate, B. Alcuin., C, 508. — Erit quoque illi juxta apostolum sobrietas, abstinentia, Amal. Met. CV, 831. Sit abstinens sacerdos, *ibid.*, 834. — Oportet enim prædicatores in semetipsis demonstrare mortificationem carnis, qui item aliis faciendum denuntiant, Anselm. Landun., CLXI, 1212. — Corpus castigent, Petrus de Honestis, CLXIII, 709. — Videant cæteri jejunia vestra; videant quomodo immolando maceratis et affligitis carnem vestram, S. Bruno, CLXIV, 377. — Circumcida sacerdos omne præputium carnis suæ a membris suis, Hildebertus, CLXXI, 775.

7° *De Zelo.* — Zelum habere debet sacerdos, qui incorruptam servare studet Ecclesiæ castitatem, S. Ambr., XV, 1456. Si me inquirentem lanient vepres silvarum, per omnia augusta me coarctabo, omnes sepes excutiam., omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem, S. August., XXXVIII, 278. — Zelus doctoris spiritalis, S. Gregor Magn., LXXVI, 932. Contra torporem zelo candeant sacerdotes, *ibid.*, 549. Necessitas zeli in doctoribus, *ibid.*. 355. Zelus domus tuæ comedit me, *ibid.*, 932. Assumamus zelum fortem, *ibid.* 933., Zelo charitatis inflammatus prædicator, *ibid.*, 263. Cum magna zeli asperitate corrigat sacerdos, id., 46. — De zelo pastoralis officii erga subditos, Taio Cæsaraugust., LXXX, 829. — Tu vis errare, tu vis perire ? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam, Amal. Met., CV, 842. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, nolli perire, *ibid.* Sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo transcendat, *ibid.*, 854. De zelo pastoris, *ibid.*, 867. — Assumamns zelum fortem, R.ban. Maur., CX, 591. Appetant zeli ardoribus, frigi, id., CX, 835.

IV. — *De vitiis vitandis*

1° *De superbia.* — Obsecro vos ut vitam emendetis vitantes superbiam. S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati superbiam fugiamus per humilitatem et patientiam, *ibid.*, 1316. — Sacerdoti fugienda superbia, S. Benedictus, LXVI, 869. Elationem aut superbiam summo studio cavere debet ordinatus, *ibid.* — Sacerdos non sit superbus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Humilitatis locum in elationem dominationis immutant., S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140, Quomodo contra elationem, qui alios docet, pugnare debeat, *ibid.*, 1001. Prædicator caveat ne vitio elationis se extollat, *ibid.*, 255, 263. Caveant prædicatores Satanæ servire per elationem, id., LXXVII, 95, 96. Si majores nostri in regibus superbiam non tulerunt, quanto magis non est in sacerdotibus sustinenda, *ibid.*, 654. — De superbis doctoribus, S. Isidor. Hispal., LXXXIII., 710. — Nullus presbyter contra suum episcopum superbire audeat, Carol. Magn., XCVII, 513, 827. — Non te exaltent honores transeuntes, B. Alcuin., C, 245. Non superbus sit presbyter, *ibid.*, 1014. — Admonendi sunt presbyteri ut procul ab omni fastu superbiæ sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Non sint superbi sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. — Alium superbia necat, S. Bruno, CLXIV, 445.

2° *De avaritia.* — Avaritia in sacerdote vitanda, S. Hieronym., XXII, 663. — Obsecro vos ut vitam emendetis, conculcantes avaritiam, S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati, avaritiam submergamus per eleemosynam, *ibid.*, 1316, — Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant, S. Isidor, Hispal., LXXXIII, 778 ; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087 — Cavendum summopere sacerdotibus est, ut ab avaritiæ peste quæ radix omnium malorum est suosque sectatores a Christi regno excludit, se cohibeant, Carol. Magn., XCVII, 605. — Non deceptibilis auri species a fiducia studiosi laboris te subtrahat, B. Alcuin, C, 491. — Non avarus sit sacerdos, Amal. Met., CV, 836. — De avaritia vitanda in clericis, Raban. Maur., CXII, 1420. Super omnia autem avaritiam fugite, Isidor. Mercat., CXXX, 23. — Cajus (avaritiæ) sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. S. Abbo Floriac., CXXXIX, 493. De avaritia sacerdotum Burchard., CXL, 713. — Quam detestanda avaritia clericorum, S. Petrus Damianus, CXLV, 643. Impudenter pecuniam exigunt sacerdotes, etiam cum negatur, *ibid.* — Alium avaritia occidit, S. Bruno, CLXIV, 445. — Avaritiam vitare debent sacerdotes, Hildebert., CLXXI, 768. — Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, S. Hieronym., XXII, 535.

3° *De vinolentia.* — Vinolentos sacerdotes et Apostolus damnat, et vetus lex prohibet, S. Hieronymus, XXXII, 536. Qui altario deserviunt, vinum et siceram non bibant, *ibid.* Præcipitur sacerdotibus, ne ministraturi in templo, vinum et siceram bibant, ne ebrietate et crapula et curis hujus vitæ prægraventur corda eorum, *ibid.*, 609. Sacerdotes qui ministrant in templo Dei prohibentur vinum et siceram bibere, *ibid.*, 662 ; Amal. Met., CV, 835. — Sacerdos non sit vinolentus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Attendite autem vobis ut non graventur corda vestra in crapula et ebrietate, S. Gregor. Magn., LXXVII, 39. — Ut nullus ex sacerdotum numero ebrietatis vitium nutriat, nec alios cogat per suam jussionem inebriari, Carol, Magn., XCVII, 219. — Ebrietatem quasi perditionis foveam fugite, B. Alcuin., C, 454. Non vinolentus sit sacerdos, *ibid.*, 1014. — Non vinolentus, ut fiducialiter possit corripere ebriosos, Sedul Scot., CIII, 234 — Non vinolentus, quare, Amal. Met., CV, 833 Quidquid inebriat et statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum, *ibid.*, 885. — Impia non Bacchi pocula corda premant., Raban. Maur., CXII, 1600. — Observandum est sacerdotibus ut ab ebrietate se abstineant, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Ut nullus presbyterorum ad anniversariam diem vel tricesimam tertiam etc., se inebriare præsumat, Hincm. Rhem., CXXXI, 776. — Ut a clericis vitetur ebrietas, Isidor. Mercat., CXXX., 404. Ante omnia clericis vitetur ebrietas, Atto Vercell.. CXXXIV, 41. — Nullus vestrum sit ebriosus, Ratherius Veron., CXXXVI, 560. Ut clericis videtur ebrietatis quæ omnium vitiorum fomes et nutrix est, id., CXXXVIII, 409. — De presbyteris parochialibus cum convenerint ut se inebriare non audeant, Burchardus, CXL, 654, Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod desiderat, id., CXXXIX, 1474. — Non ebrietati servientes sint sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. Ut presbyteri, quando ad collectam veniunt, minime se inebriare præsumant, *ibid.*, 499. Presbyter ebrietati deserviens, nisi desierit, communione privetur, *ibid.*, 1170.

4° *De incontinentia.* — Obsecro vos, ut vitam emendetis, despicientes luxuriam, S. August., XL, 1301. Fornicatio enim clericis interdicitur, quia cum simus ministri Domini, membra meretricis non efficiamur, *ibid.*, 1303. Si conjugium sacerdotibus prohibetur, quanto magis crimen fornicationis in nobis æstimabitur, *ibid.* Nos qui pastores sumus nominati, luxuriam frangamus per abstinentiam, *ibid.*, 1316. — De incontinentia sacerdotum

vel levitarum, S. Isidor Hispal., LXXXIV, 649. — Si fornicatus fuerit presbyter aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet et sub pœnitentia redigi, Carol. Magni., XCVII, 618. — Non permittas libidinosas voluptates in te, vel in tuis dominare fratribus, B. Alcuin,, C, 499. Juvenilia autem desideria, id est, adulterium, immunditiam, luxuriam, omnemque lasciviam devita et fuge, Haymo, CXVII, 805 — Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjiciatur, Æneas Paris., CXXI, 727. — Sacerdotes igitur, si in fornicationis laqueum ceciderint, et crimen manifestissime ostensum fuerit, hactenus sacerdotii habere non possunt honorem, Regino. Prum., CXXXII, 210. Libidini et impudicitiæ penitus resistant. Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — Alium luxuria perimit, S. Bruno, CLXIV, 445. — A vobis removenda est fornicatio et immunditia, Hildebert., CLXXI, 770. — Arguuntur incontinentes qui sacros ordines impudenter temerare non verentur, S. Bernardus, CLXXXIII, 853.

5° *De vitio linguæ.* — Cave, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, S. Hieronym., XXII, 538. Amal. Met., CV, 886. Parce a detractione linguæ. *ibid.*, Non infreni linguæ incedant sacerdotes, S. Isidor. Hispal , LXXXIII, 778. Obscenitatem etiam verborum, sicut et operum, penitus exsecrentur, *ibid.*; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087; Amal. Met., CV, 891. — Non calumniam cuiquam facientes, Theodulf. Aurel., CV., 216. — Non vaniloquiis inserviant, non detractionibus incumbant, Amal. Met., CV., 920. — Clericus verba scurrilia joculatoria risumque moventia non loquatur, Regino Prum., CXXXII, 220. — Linguam, quæ inter Deum et nos quodam modo mediatrix est, a supervacui sermonis levitate compescant, S. Petrus Damian., CXLV, 499. Ex labiis nostris verba otiosa non effluant., id., CXLIV, 258.

6° *De invidia.* — Prædicatoribus cavenda est invidia, S. Gregorius Magn., LXXVI, 199. — Invidiam fugiant sacerdotes, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778 ; S. Chodegang., LXXXIX, 1087. — Procul ab omni fastu superbiæ et invidiæ mordacitate, sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216, Non sint cupidi, *ibid.* — S Anselm. Luc., CXLIX, 510.

7° *De ambitione.* — Officii nostri vitamus laborem, appetimus dignitatem, Julian. Pom.. LIX. 435; Amal. Met., CV, 865. — A præcipiti se ambitione etsi non metu, saltem pudore contineant, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1031. — Non sæcularis ambitio sacerdotalem severitatem compescat, B. Alcuin., C, 458. — Plerique sacerdotes, suæ magis utilitatis causa quam gregis, præesse desiderant, Amal. Met.. CV, 850. — Nemo enim ad hoc debet fieri clericus ut inhiet ambitioni, Ivo Carnot., CLXII, 513. Nec aliud quærat, nisi ut Deum hæreditate possideat, *ibid.* — Ambitionem ecclesiasticorum, promotionem juniorum et pluralitatem beneficiorum perstringit , S. Bernardus , CLXXXII, 825. Graviter perstringit ambitiosos, qui temere et indigne sacras Ecclesiæ functiones usurpant, *ibid.* 832. Curritur passim ad sacros ordines, *ibid.*, 853. Videas et homines pecuniosos ad honores quoque ecclesiasticos pervolare, id, CLXXXIII, 84, 85.

V, — *De his quæ sacerdotibus prohibentur.*

1° *De mulieribus.*— Nolo habeas consortia matronarum, nolo ad nobilium domos accedas, S. Hieronym., XXII, 403. — Ut cum omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ et sorores, etc., S. Leo Magn., LVI, 425, — Veluit omnino magna synodus, ne liceat episcopo, nec presbytero, etc., extraneam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ omnem suspicionem effugiunt, Dionysius Exig., LXVII, 42. — Ut clerici cum mulieribus extraneis non habitent, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdotes prohibentur ne cum mulieribus conversentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est, S. Gregor. Magn., LXXVII, 515. Neque ut aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ quæ sacris, ut prædictum est, canonibus sunt permissæ, *ibid.*. 1033. — Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant, S. Sonnatius, LXXX, 444. — Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, contubernia feminarum extranearum nullatenus appetant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778. — Ut presbyteri mulierem extraneam in domo sua non habeant, Carol. Magn., XCVII, 237. — Ut juxta Nicæni venerandi definitionem concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres in domo propria habere vel private cum eis cohabitantes conversari, S. Paulin.. XCIX, 297. — Feminæ cum presbytero non habitent, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Non episcopo, presbytero, non diacono, non alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, Amal. Met., CV, 874. Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo sunt. *ibid.*, 888. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, *ibid.*, 891. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant., *ibid* — Ut conversationem feminarum earumque accessum et administrationem detestentur, Herardus, CXXI, 765. — Clericus vero solus ad feminæ tabernaculum non accedat sine majoris natu principis jussione, Isidor. Mercat., CXXX, 40. Nec presbyter solus cum sola adjungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam, *ibid.* Nec solus cum sola femina fabulas misceat, *ibid.* — Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat, Atto Vercell., CXXXIV, 36. Jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum mulieres habitare extraneas, id., CXXXVIII, 625. Ut presbyteri subintroductas mulieres nullo modo secum habere audeant, nisi forte commatrem suam aut proximitatem generationis, id., CXLVIII, 1120. — Sacerdotes cum feminis habitare conspicicio, quod nefarium est dicere et audire, S. Ivo Carnot., CLXI. 462. — Clericus matronarum domicilia frequentans, deponatur. Gratianus, CLXXXVII, 391.

2° *De conviviis.* — Maxime ministrorum officiis arbitror declinare extraneorum convivia, S. Ambros., XVI, 49. — Convivia tibi vitanda sunt sæcularium et maxime eorum qui honoribus tument, S. Hieronym., XXII, 536; Amal. Met., CV, 885. — Non enim licet clerico prandium vel cœnam ordinare, S. August , XL, 1299. — Valde despicitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium non recusat, etiam necessitate aliqua compulsus, *ibid.*, 1299. Ideo summe cavere debet clericus, ne extra domum suam vel episcopi prandere audeat, vel in eadem etiam audeat sæcularibus præparare, *ibid.*, 1299. — In secundarum nuptiarum convivio presbyter esse non debet, S. Leo Magnus, LVI, 444. — Convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, sed et sobria colant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087. — Ut clerici nuptialia vitent convivia, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 269. — Ut presbyter in convivio secundarum nuptiarum non intersit, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 823. — Ut clerici nuptialia convivia vitent, S. Chrodegang., LXXXIX, 1088. — Facilius contemnitur clericus, qui sæpe vocatur ad prandium et non recusat, Amal. Met., CV, 886. Multitudines hominum, et officia, et salutiones et convivia veluti quasdam catenas fugias voluptatum, *ibid.*, 887. — Presbyterum convivio sæcularium nuptiarum interesse non debere, Isidorus Mercat., CXXX, 267. Non liceat sacerdotibus vel clericis aliqua spectacula in nuptiis vel in conviviis spectare, *ibid.*, 585. Ut clerici nuptialia vitent convivia, *ibid.*, 404. — Ut presbyter in nuptiis bigami non prandeat, Atto Vercell., CXXXIV, 38. — Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent, Gratian., CLXXXVII, 194. Ignominiosum est sacerdoti affluere deliciis, epulis atque lasciviis, *ibid.*, 196. Convivia hæreticorum clerici vitare debent, *ibid.*, 1308.

3° *De tabernis.* — Nullus in tabernis manducet et bibat, Eutychian., V, 165. — Non enim debet qui animarum curam gerit, intrare tabernas, nisi necessitate compulsus, S. August., XL, 1299. — Quod non oportet sacerdotes a presbyteris usque ad diaconos et deinceps quemlibet ecclesiastici ordinis usque ad ministros aut lectores aut cantores, etc., in cauponam ingredi, Dionysius Exig, LXVII. 72. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat, *ibid.*, 167. Ut clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur, *ibid.*. 194. — Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitas coegerit, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Ut nullus presbyter edendi aut bibendi causa gradiatur in tabernas, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 382 : Carol. Mag., XCVII, 219. — Ut nullus presbyter tabernas ingredi audeat ad bibendum, nec se misceat in tali conventu sœcularibus hominibus, ubi turpia verba audiat aut loquatur, Carol. Magn.. XCVII, 295, 511. — Ut presbyteri ab ebrietate et tabernis abstineant, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Neque per tabernas eant bibendo aut comedendo, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Inquirendum si de tabernis se custodiant presbyteri sicut sæpissime interdiximus et interdicimus, Hincmar. Rhens., CXXV, 780. — Illud quoque summopore cavendum monemus ut presbyteri vel clerici tabernas causa convivandi non adeant, Riculf., CXXXI, 20. — Nolite in tabernis bibere, Rather. Veron., CXXXVI, 560. — Clerici tabernas non ingrediantur absque peregrinationis necessitate, CXXXVIII, 409. — Deponatur clericus qui tabernam aut ergasterium habere voluerit, Gratian., CLXXXVII, 229.

4° *De venatione.* — Non liceat episcopis, presbyteris, diaconibus canes ad venandum vel accipitres habere, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 287. — Ut clerici venationes

non faciant cum avibus vel canibus, Carol. Magn., XCVII, 816. — Nec canes habeant ad venandum, nec accipitres, nec falcones, nec sparvarios, Hetto Basil., CV, 765; CXXXVIII, 625. — Venationem devita et fuge, Haymo, CXVII, 805. — Quod episcopus vel clericus nullo modo venationi debeat insistere, Nicolaus papa I, CXIX, 1126. — O miseram vitam hominum et maxime sacerdotum, qui dum lucrandis fidelibus debent insistere, venandis feris incumbunt, et quos capere oportet homines, capiunt aves et bestias, *ibid.*, 1126. Ut sacerdotes et levitæ canes ad venandum et accipitres non habeant, id., CXXXVIII, 410. Quod sacerdos fenore aut venatione occupari non debeat, *ibid.* Docemus etiam, ut sacerdos non sit venator, neque accipitrarius, id., CXXXVIII, 503. — De illis, qui ex ecclesiastico ordine, aut venantur, aut cum accipitribus jocantur, Burchardus, CXL, 661. — Ut episcopi, presbyteri et levitæ canes ad venandum et accipitres non habeant, Ivo Carnot., CXLI, 433. — Aleæ, aut quibuslibet venationibus minime inserviant, Petrus de Honestis, CLXIII, 708.

5° *De bello.* — Ut nemo sacerdotum ex numero arma pugnantium unquam portet, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 382; Carol. Magn., XCVII, 219, 295, 723. — Probibemus autem omnimodis ut presbyteri arma non assumant, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Ne clerici arma ferant, Regino. Prum., CXXXII, 222. — Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma nostra debent esse spriritulia, Rathes, Veron., CXXXVI, 560. — Ut nullus ex clero arma militaria portet, Burchardus, CXL, 661; Ivo Carnot., CLXI, 504. Presbyter non arma ferat, id., CXXXIX, 1475. Proprii gradus amissione multentur militaria arma clerici ferentes, id., CLXI, 1169. — Ut clerici arma non portent, conc. Claromont., CLXI, 717.

6° *De negotiis sæcularibus.* — Nemo militans Deo obligat se molestiis sæcularibus, S. Cyprian., IV, 398. Quanto magis molestiis et laqueis sæcularibus obligari non debent qui divinis rebus et spiritalibus occupati, *ibid.* — Ex quo, ingenti periculo, sacerdotes negotiis sæculi occupantur, S. Hilarius, IX, 810. — Non enim debet qui animarum curam gerit mercantias acquirere, ligonizare, S. August., XL, 1299, — Non licet sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare et similia, *ibid.*, 1302. — Plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, S. Leo Magnus, LVI, 698. Sacerdoti impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studiis, sollicitudines suscipere sæculares *ibid.*, 734. — Ut clerici nullas negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur, Dionys. Exig., LXVII, 306. — Ut clericis non liceat administrationem aut procurationem domorum suscipere, Fulgent, Ferrand., LXVII, 950. — Non sint sæcularibus immisti, S. Sonnat.. LXXX, 444. — Ut sacerdotes et ministri altaris sæcularibus curis abstineant., Crisc. Afric., LXXXVIII, 840. — Nequaquam turpibus lucris desserviant., Carol. Magn., XCVII, 220. Ut presbyter negotiator non sit, *ibid.*, 296. Ut presbyteri curas sæculares nullatenus exerceant, id est ut neque judices neque majores villarum fiant, *ibid.*, 723; Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — De curis sæcularibus vitandis, Watterius, CXIX, 735. — Ut clerici vilius emendi et carius vendendi usum non habeant, Atto Vercell., CXXXIV, 38. Docemus etiam ut quilibet sacerdos non sit emptor injustus, nec avarus mercator, id, CXXXVIII, 500. — De illis presbyteris qui contra statuta canonum villici fiunt, et aliis sibi non concessis implicantur negotiis, Burchardus, CXL, 649. Presbyter non sit mercator, id., CXXXIX, 1475. — De presbyseris qui contra statuta canonum villici fiunt, Ivo Carnot, CLXI, 492. Clerico negotiari non licet, *ibid.*, 1286. — Turpium lucrorum occupationes nequaquam appetant, Petrus de Honestis. CLXIII, 708.

7° *De ludis.* — Ut episcopus, presbyter et diaconus non sint aleatores, Carol. Magn., XCVII, 772. — Nec ullius ludi aut spectaculi licentiam habeant, Hetto Basil., CV, 765. — Nullus canum aut avium jocis inserviat, Rather. Veron., CXXXVI, 560. — Ludus tabulæ fugiendus, Ivo Carnot., CLXI, 1170. — Diaconus, presbyter et episcopus aleæ deservientes, nisi desierint, deponantur, Gratian.. CLXXXVII, 195. — Joci etsi nonnunquam honesti sint, tamen in ecclesiasticis viris omnino proscribendi, S. Ambros., XVI, 54,

8° *De ornatu et incessu sacerdotis.* — Ornatus ut sordes pari modo fugiendæ sunt, S. Hieronym., XXII, 535. — Sacerdotes recte et caput prohibentur radere et comam nutrire, S. Gregor. Magn., LXXVII, 856; Taio Cæsaraugust., LXXX, 825. — Non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti tumidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087. — Non oportet clericos comam nutrire, et sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, Isidor, Hispal., LXXXIV, 583. — Sancitum est ut clericis qui comam nutriunt, ab archidiacono, etsi noluerint, inviti tondeantur, S. Bonifac. Mogunt,, LXXXIX, 827. Ut nullus clericus aut monachus comam laxare præsumat, aut anathema sit, S. Steph. papa, LXXIX, 1028. — Prohibe clericos auro vel sericis uti vestimentis in conspectu domui regis, sed humili habitu incedant, secundum consuetudinem servorum Dei, B. Alcuin, C, 334. Sit tibi vestimentorum moderatus cultus, *ibid.*, 452. Non permittas ullatenus vanitates vestimentorum, *ibid.*, 499, — Intus, forisque non solum habitu et actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant, Anal. Mel., CV, 920. Vultu hilari sit sacerdos Christi, id., CXIX, 707. — Ut presbyteri sicut ordine sanctiores, ita verbo, incessu et actu sint reverentiores, Herardus, CXXI, 772. — Clericus professionem suam et in habitu et in incessu probet, Isidor. Mercat., CXXX, 346. Clericus ex vestimentorum splendore commendationem quærere non debet, *ibid.* Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat, id., CXXX, 346; CXL. 1069. — Ne clerici laicalibus induantur vestimentis, Regin. Prum., CXXXII, 257; Burchard., CXL, 861; Alto Vercell., CXXXIV, 31. Clerici in vestimentis non quærant decorem, id., CXXXVIII, 410. — Quam detestandus in clericis luxus vestium, Othlon., CXLVI, 357. — Pretiosas vestes habere non delectentur, Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — Ne clericus comam nutriat, Ivo Carnot., CLXI, 454.

VI. — *De officiis sacerdotum.*

1 *Debent offerre sacrificium* — Sacerdotes qui sacrificia Dei quotidie celebramus, S. Cyprian., III, 857. Ab altari et sacrificiis non recedant, sed die ac nocte cœlestibus rebus et spiritualibus serviant, id., IV, 399. — Tentatis subditis orationem et sacrificiorum subsidia pastores subministrant, S. Gregor. Magn., LXXIX, 209. — Quemadmodum et pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis, B. Alcuin., C, 1052. Sacerdotes sunt, Deo offerendo, *ibid.*, 1094. Sacerdos Græce; Latine dicitur sacrum dans, id est, sanctum sacrificium offerens Deo, id., CI, 1235. — Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ pertinent ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, Haymo. Halberstat., CXVII, 853. Sacerdotis quippe ministerium est altari assistere, *ibid.*, 1044. — Quibus (sacerdotibus) et orandi et sacrificandi juge officium est, Hincm. Rhem., CXXI, 782. — Sacerdotis sacrificaturi officium quale sit, Rupert. abb., CLXIV, 430.

2° *Administrare sacramenta.* — Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos, etc., Conc. Carthag., III, 1058, 1060. — Videte ut per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo moriatur, Eutychian., V, 165. — Ad purganda peccata subditorum constitutus est sacerdos, S. Gregor. Magn., LXXIX, 181. — Ut nullus presbyter in propria provincia vel in alia cuiquem infirmo baptismum denegare præsumat, Burchardus, CXL, 736; Ivo Carnot., CLXI, 117. Ut presbyter pœnitentem jussus ab episcopo suo reconciliet, id., CLXI, 857, 866. Baptizando unitati Ecclesiæ incorporant, et omnibus sacramentis usque ad manus impositionem populo Dei ministrant, id., CLXII, 518. — Horum officium est corpus Domini dispensare, baptizare. pœnitentes absolvere. etc., Honor. August., CLXXII, 599.

3° *Prædicare.* — Væ enim nobis erit, qui hujus ministerii onus susceptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri J. C., quem apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus, S. Felix papa, V, 154. — Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de Evangelio, vel de Epistola, vel aliqua divina Scriptura, in Dominicis et festivis diebus annuntiet, Eutychian. papa, V. 165. — Ut verbis, simul et meritis vitæ populum sibi creditum ad cœlestem patriam invitent sacerdotes S. Ambros., XVII, 760. — Tenentur prædicare sacerdotes, S. August. XXXIX, 2287, 2318. Exalta et vocem vestram, ut per omnem terram audiatur sonus vestræ correctionis, increpationis, charitatis et sanctitatis vestræ, id., XL, 1309. — Prædicandi munus solorum sacerdotum esse, S. Leo Magn. , LIV, 1039. — Prædicationis officium declinari pertinaciter non debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur, S. Gregor Magn., LXXVII. 20. Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam, *ibid.*, 472. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, frumenta abscondere est prædicationis sanctæ apud se verba retinere, *ibid.*, 96. — Sacerdos in tabernaculum ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur, Taio Cæsaraugust., LXXX, 829. — Debet docere sacerdos propter suæ administrationis officium. Julian. Pomer., LIX, 454. Sacerdos cui dispensatio verbi commissa est,

ibid. — Sanguinem ejus Dominus de manu speculatoris requirit quia ipse hunc occidit, quia eum tacendo morti prodidit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 909, 911, 1143. — Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram, S. Eligius, LXXXVII, 650. — Ut omnibus festis et diebus Dominicis, unusquisque sacerdos Evangelium Christi prædicet populo, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 381. — Memor esto semper quod guttur tuum tuba Dei debet esse, et lingua tua omnibus præco salutis, B. Alcuin., 151. Sacerdos vero Dei et voluntatis illius prædicator debet esse in populum, *ibid.*, 223. Vostrum est omnibus prædicare verbum Dei, *ibid.*, 492. Os vestrum tuba debet esse Dei, *ibid.* — Prædica verbum, insta opportune, importune, Amal. Met., CV, 842. Sacerdos semper vocem prædicationis habeat, *ibid.*, 857 — Prædicationi debent semper insistere, Haymo, CXVII, 602. Ut ipsi sacerdotes verbo et exemplo omnibus prædicent, id., CXXXVIII, 626. — Præcipimus vobis ut unusquisque vestrum super duas seu tres hebdomadas, diebus Dominicis seu festivitatibus sanctorum, populum sibi commissum doctrinis salutiferis ex sacra Scriptura sumptis in Ecclesia sibi commissa post Evangelium perlectum instruere studeat, Burchard., CXL., 666 1069; CLXI, 503. Væ mihi si non evangelizavero, id., CXLVIII, 1136. — Officium est sacerdotis prædicare, Hildebert., CLXXI, 767. Quos debent verbo et exemplo a peccatis retrahere, *ibid.*, 930. — Horum officium est prædicare, etc., Honor. August., CLXXII, 599. — Pastores boni oves pascere debent prædicatione, operatione et oratione, Ven. Godefrid., CLXXIV, 323. — Ite igitur prædicando, nolite ire peccando, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 944. — Oportet siquidem quod sacerdos sit in prædicatione sollicitus, etc., Petrus Bles., CCVII, 725.

4° *Docere, increpare, admonere, defendere, revocare, visitare, colligere, mori*, etc. — Certe quidem bonus pastor animam pro pecoribus ponit, Tertull., II, 113. Quomodo Christus animam suam posuit pro nobis, oportet ita fieri pro eo et a nobis, nec tantum pro ipso, imo etiam pro fratribus propter ipsum, *ibid.*, 116. — Fovendis et conservandis ovibus providere, S. Cyprian., III, 996. Colligere et refovere Christi oves, *ibid.* Commendatas sibi oves fovere debent, id., IV, 257. Quod errabat non revocastis, et quod periit non inquisistis, id., III, 859. Nobis incumbit custodire gregem, id., IV, 225. Discordes ad concordiam revocet, viduas defendat, Eutychian. papa, V, 165. Jejunium quatuor Temporum et Rogationum et litaniæ majoris, plebibus vestris omnibus modis observandum indicite, *ibid.*, 165. Diem Dominicum et alias festivitates absque servili opere a vespera in vesperam celebrare docete, *ibid.*, 166. Sacerdotum est proprie, non solum docere, sed et facere legem, quare, S. Hieronym., XXIV, 783. Sacerdotum esse officii, de lege interroganti respondere, *ibid.*, 1406. Sacerdotis quoque officium est docere populum, id., XXV, 441. Ut pascant gregem Domini, id., XXII, 538. — Pastores non negligant ovium infirmitatem, S. August., XXXVIII, 272. Hominibus illuminandis præbeant lucem verbi veritatis, *ibid.* Quod infirmum est non confortastis, etc., *ibid.* Errantes oves revocare tenentur pastores, *ibid.*, 278. Ipse pastor in ea ubique quærit errantes, confortat infirmos, curat languidos, alligat confractos, *ibid.*, 280. Officium pastoris, pascere oves, *ibid.*, 796. Nobis vere incumbit cæteris subvenire, ne descendant in profundum quasi lapis, id., XL, 1310. Ut doceant populum et admoneant, et viam veritatis annuntient, *ibid.*, 1347. Pascamus oves nostras, *ibid.*, 1317. — Docere et admonere subditos, S. Greg. Magn., LXXVII, 50. Stude in culpa lapsos eruere, *ibid.*, 914. Pastores tentatis subditis compatiantur, id., LXXIX, 317. — Curet pastor ovem suam, ei injungat interesse Missæ sacrificio diebus solemnibus et Dominicis, S. Sonnatius, LXXX, 443. Increpare debet peccatorem sacerdos, Julian. Pom., LIX, 435. Grex Domini sacerdotibus pascendus tuendusque commissus est, *ibid.* — In pravis actibus jacent, et correptionis manum non tendimus, S. Greg. Magn. LXXVI, 1146. Ad aliorum correctionem posuit sacerdotes, *ibid.* Subditorum culpas prudenter et humiliter corrigat pastor, *ibid.*, 318. Ut potens sit eos qui contradicunt redarguere, id., LXXVII, 472. Vigilemus ne quid pereat, *ibid.*, 590. — Atrociter arguuntur qui peccantem non recipiunt, sed despiciunt et spernunt, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 715. — Pusillanimes consolamini, humiles roborate, errantes in viam veritatis reducite, ignorantes instruite, B. Alcuin., C, 155. Sit sacerdotalis auctoritas in castigandis reprobis, *ibid.*, 243. Sit benigna sollicitudo in refovendis humilibus, *ibid.* Ubi est charitas, si errantem corrigere non curas? *ibid.*, 248. Superbos et contumaces duris increpationibus castiget, *ibid.*, 450. Humiles et quietos piis exhortationibus refoveat, *ibid.* Admoneas adolescentulos qui tecum sunt de castitate corporis sui, de confessione peccatorum suorum, de assiduitate discendi, de conversatione sobria, etc., *ibid.*, 459, — Quod infirmum est non consolidant, et quod ægrotum non sanant. S. Agobard., CIV, 197. Ut omnis pastor non sibi, sed Domino nutriat et erudiat atque corripiat in disciplina et timore Domini subditos, *ibid.* — Oppressis defensio tua subveniat, Lib., CV, 83. — Esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, etc., Amal. Met., CV, 831. — Tribus temporibus anni, id est Natali Domini, Pascha et Pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis et sanguinis Domini accedere admoneat, Regino Prum., CXXXII, 189. Diem Dominicum et alias festivitates absque opere servili a vespera in vesperam celebrare doceat, *ibid.*, 190. — Ut mortuos sepeliant pœnitentes. Atto Vercell., CXXXIV, 46. Sacerdotes populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant *ibid.*, 83. — Infirmos visitato, et eos reconciliate, etc., Rather. Veron., CXXXVI 560. Ut sacerdotes juventutem sedulo doceant, id., CXXXVIII, 502. — Ut omnis presbyter in diebus festis populum admoneat quas preces ad Deum fundere debeat, Burchardus, CXL, 638. Ut presbyteri plebibus annuntient qui dies sint feriandi per annum, *ibid.*, 640. Ut presbyteri cum festivitates annuntiant, vigiliarum non obliviscantur, *ibid.* — Ut presbyteri populum admoneant ut suos infantulos ad confirmationem episcopo præsentent, Ivo Carnot., CLXI, 120. Infirmos visitent, mortuos sepeliant, *ibid.* 440. Quæ admonere debeant presbyteri, *ibid.*, 484. — Argue rebelles publice, observa obedientes, increpa minus obedientes, Hildebert., CLXXI, 917. — Bonorum pastorum est docere, S. Bernard., CLXXX, 855.

5° *Orare.* — Sacerdoti semper orandum est, S. Hieronym., XXIII, 257. — Post opera exteriora quæ peragunt semper ad suum contemplationis recurrunt, S. Greg., Magn., LXXVI, 527. — Pro peccatis omnium velut pro suis irrefragabiliter supplicant Deo, Carol. Magn., XCVII, 612; XCIX, 963. — Intercessor ad Deum pro populo, quasi mediator inter Deum et homines, B. Alcuin., C, 223. Virgiliis et orationibus insta, *ibid.*, 453, — Quod lectioni et orationi assidue vacandum sit, Theodulf., CV, 193. — Ut horas canonicas, tam nocturnas quam diurnas, nullatenus prætermittant, Hetto Basil., CV, 768. Virgiliis, jejuniis, orationibus incumbere, Amal. Met., CV, 851. Ut horis canonicis divinum Officium devotissime expleant. *ibid.*, 920. — Oportet sacerdotes Dei assiduitatem habere legendi et instantiam orandi, hæc sunt arma, lectio videlicet et oratio, quibus diabolus expugnatur, Rodulf. Bituric., CXIX, 707. Ut horas canonicas diurnas vel nocturnas custodiant, et ut Psalmi digne secundum divisiones versuum modulentur, *ibid.* — Si nocturnis horis ad matutinas laudes persolvendas omni nocte surgat. Regino Prum., CXXXII, 188. Si primam, tertiam, sextam, nonam certo tempore signo Ecclesiæ denuntiet et cursum debitum cantet, *ibid.*, Ut omnis presbyter horas canonicas solemniter persolvat, *ibid.*, 229. — Omni nocte ad nocturnas surgite, Rather. Veron., CXXXII, 559. — Pensum servitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persolvat, Burchardus, CXL, 644, Ut sacerdotes ad tempus orationibus vacent, antequam sacrificent, *ibid.*, 724. — Pasce oratione, ut pro illis intercedas quorum anima tibi commissa est, S. Petrus Damian., CXLIV, 651. — Sacerdotes suis precibus peccata populi delere atque consumere, Ivo Carnot., CLXI, 175. Horas canonicas non negligenter, sed cum omni religione pariter celebrent, *ibid.*, 441. — Similiter sacerdotis est precibus placare Dei indignationem, Hildebert., CLXXI, 774. — Preces populi Deo offerant pro peccatoribus intercedendo, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 429. — Sacerdotis est non bellis sed orationibus vacare, Gratianus, CLXXXVII, 200. Corripiantur clerici, qui officiis matutinis vel vespertinis se subtrahunt, *ibid.*, 427. — Orare pro populo, Absalo, CCXI, 1113.

6° *Studere.* — Studiose quotidie sacri eloquii præcepta meditetur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 48. — Necesse est igitur ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 822. — Lectio sanctæ Scripturæ sæpius tuis reperiatur in manibus, ut ex illa te saturare et alios pascere valeas, B. Alcuin., C, 153. Lectionis studium nullatenus dimitte, sed habeas tales juvenes apud te qui semper discant; *ibid.*, 244. Nunquam sacra lectio temporibus opportunis de manibus recedat tuis, vices suas habeant lectio et oratio, *ibid.*, 248. Evangelicis maxime studeas lectionibus, et canonicis sanctarum Scripturarum inservire eruditionibus, quia te decet meditatio divinæ legis *ibid.*, 451. — Quod lectioni et orationi assidue vacandum

sit, Theodulf., CV, 193. — Cujus præ cæteris speciale officium est, Scripturas legere, percurrere canones, Amal. Met., CV, 831. Necesse est igitur ut quid ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, *ibid.*, 845. Tu quidem divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, *ibid.*, 884. Disce quod doceas, *ibid.* Ama scientiam Scripturarum, carnis vitia non amabis, *ibid.*, 887. — Oportet sacerdotes Dei assiduitatem habere legendi et instantiam orandi, Riculf. Bituric., CXIX, 707. Et si quando a lectione vel oratione cessatur, debet manuum operatio subsequi, *ibid.* — Quod clericos orare et legere, ac manibus laborare instanter conveniat, Atto Vercell., CXXXIV, 39. Sacerdos incumbat libris suis, sicut ordinem ipsius decet, id., CXXXVIII, 503. — Quod presbyteri assidue legere debeant, Burchardus, CXL, 643; Ivo Carnot., CLXI. 486 — Lectioni et orationi sine intermissione incumbant, Petrus de Honestis, CLXIII, 709.

7° *Assidue commorari in parochia.* — Tempore persecutionis fugere non debent ipsi auctores, id est, ipsi diaconi, presbyteri et episcopi, Tertull., II, 113. — Presbyter propriam Ecclesiam non derelinquat insciente episcopo, Isidorus Mercat., CXXX, 583. Quod minime clericis in aliam civitatem transmigrare liceat, nisi eis qui pro persecutione proprias amiserint civitates, *ibid.*, 312. Docemus etiam, ut nullus presbyter sponte Ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499.

8° *Ecclesiæ curam habere.* — Cantus et choreas mulierum et ludos joculatorios et cantiones in Ecclesia et in atrio fieri prohibete, Eutychian. papa. V. — Sacerdoti maxime convenit ornare Dei templum honore congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, S. Ambros., XVI, 133. — Ut admoneant populum presbyteri, ne in Ecclesia contentionbus et verbositatibus deserviant, Carol. Magn., XCVII, 816. — Cantus et choros mulierum in atrio omnino prohibete, Leo papa IV, CXV, 681. — Si plebem admoneat ut in atrio Ecclesiæ nequaquam cantent, aut choros. mulierum ducant, Regino Prum., CXXXII, 190. — Ut presbyteri plebes admoneant ut linteamina altaris præparent, Buchard., CXL, 695; Ivo Carnot., CLXI, 216.

VII. — *De scientia sacerdotis.*

Aquas, queis populi mentes riget, colligat sacerdos, S. Ambros., XVI, 880. Imple gremium mentis tuæ, *ibid.* Nos (sacerdotes) sumus interpretes fidei, *ibid.*, 1176. — Sacerdotis est scire legem, et ad interrogationem respondere de lege, S. Hieronym., XXV, 1406. Ut possint docere sacerdotes quod didicerint, et augeant scientiam magis quam opes, *ibid.*, 1407. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam in manibus tuis sacra lectio deponatur, id., XXII, 533. Nolo te declamatorem esse et rabulam garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum, et sacramentorum Dei tui eruditissimum, *ibid*, 534. Præcipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinæque notitiam, *ibid.*, 609. Quod autem doctrina a sacerdotibus expetatur, *ibid.*, 663. — Vos estis lumen mundi, S. August., XXXIV, 1237, 1681. Caveat spiritualis judex, ut sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ, id., XL., 1129. Oportet ut sciat cognoscere quod debet judicare, *ibid.*, Vos estis lux mundi, lucerna accensa, civitas in monte posita, lignum scientiæ in medio paradiso positum, *ibid.*, 1299. Oculus sitis cæco, et pes claudo, *ibid.*, 1301. — Discernendi a plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste, S. Cœlest. papa, L, 431. — Nam si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis qui præsunt, nec excusatione est digna nec venia, S. Leo Magnus, LIV, 867. — Quod nulli sacerdoti canones liceat ignorare, Dionysius Exig., LXVII, 277. — Labia sacerdotis custodiunt scientiam, Vigilius papa, LXIX, 51; S. Greg. Magn., LXXVI, 1698. Decet ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1145. Qui ea quæ sunt Domini nesciunt, a Domino nesciuntur, id., LXXVII, 15. Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt, *ibid.* Dominus in sublimibus prædicatorum suorum mentibus ascendit, et scientiæ suæ altitudinem ponit. id., LXXIX, 43. Pulcher est aspectu doctor propter scientiam decora facie, *ibid.*, 456. — Indocti et imperiti a tali officio retrahuntur, S. Isid. Hispal., LXXXIII, 707. Sacerdotes indocti improbantur, *ibid.* Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, *ibid.* Quid docere poterit, cum ipse non didicit, *ibid.*, 784, 785. Ut sacerdotes Scripturarum sanctarum et canonum cognitionem habeant, id., LXXXIV, 374. — Scientiam Scripturarum semper exquirite, S. Eligius, LXXXVII, 649. Sacerdos scientiam custodiens et legis Dei præcepta plebi annuntians angelus Domini exercituum est, id., XCVI, 1484. — Ut nulli sacerdotum liceat ignorare sanctorum canonum instituta, Carol. Magn., XCVII, 238. Si sacerdos est, sciat legem Domini; si ignorat legem, ipse se arguit non esse Domini sacerdotem, *ibid.*, 605. Sacerdotis est scire legem et ad interrogationem respondere de lege, *ibid.* Ut nullus sacerdos canones ignoret, *ibid.* 708. Nemo fiat clericus, nisi qui bonum testimonium habet, et litteratus est, *ibid.*, 764. — Luminaria sanctæ Dei Ecclesiæ sunt sacerdotes, B. Alcuin., C, 154. — Interroga presbyteros tuos, et dicent tibi, S. Benedict., CIII, 487. — Quia tu scientiam repulisti, repellam te et ego, ne sacerdotio fungaris mihi, S. Agobard., CIV, 145. — Ut sciant sacerdotes quid sit sacramentum baptismatis, et confirmationis, et quale sit mysterium corporis et sanguinis Domini, Hetto, CV, 763. Ut sciant tempora legitima ad baptizandum in anno, *ibid.* Ut sciant tempora feriandi per annum, *ibid.*, 764. — Cui etiam scientia Scripturarum necessaria est, Amal. Met., CV, 830. Quod autem doctrina a sacerdotibus appetatur, et veteris præcepta sunt legis, et ad Titum plenius scribitur, *ibid.*, 835. Cum lumen scientiæ perdunt qui præsunt, profecto ad portanda peccatorum onera curvantur qui sequuntur, *ibid.*, 848. Indocti ab officio sacerdotali retrahuntur, *ibid.*, 850. Nescierunt, universi canes multi, non valentes latrare, *ibid.* Majoris scientiæ habere debet gratiam sacerdos, *ibid.* 859. Per prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, *ibid.*, 860. — Ad sacerdotem disciplina pertinet, ut interrogatus de lege respondeat, Haymo Halberstat., CXVII, 284. Reginæ sunt doctores sanctæ Ecclesiæ quare, *ibid.*, 338. — Sacerdotes claves scientiæ tenent, Nicolaus papa, CXIX, 984. — Ut presbyteri discant expositionem symboli et orationis Dominicæ, etc. cum symbolo Athanasii, Hincm. Rhemens., CXXIV, 773. — Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet quod ipsi instructi sint; de anima enim agitur hominum, Isidor. Mercat., CXXX, 24. Debet ergo ipse qui docet esse eruditus et doctus, *ibid.* Sacerdotes doctiores cæteris populis necesse fore docebat Christus, *ibid.*, 29. Ut nemo illitteratus ad clerum promoveatur, *ibid.*, 944. Discere quisque debet antequam doceat, *ibid.*, 1042. — Ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare et prædicare non possunt. Riculf. Suession., CXXXI, 16. — Expositionem Symboli atque orationis Dominicæ juxta traditionem ortodoxorum Patrum penes se scriptam habeat, et eam pleniter intelligat, Regin. Prum., CXXXII, 191. Si orationes Missarum, Præfationem quoque Canonis, et eumdem canonem bene intelligat et memoriter ac distincte proferre valeat, *ibid.* Si Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.* Si Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Symbolum S. Athanasii memoriter teneat et sensum illius intelligat, *ibid.* Sciat baptizare, et., *ibid.* — Si memoriter teneat exorcismos et benedictiones salis et aquæ, Regino Prum., CXXXII, 191. Si computum minorem id est epactas, terminos paschales sapiat, *ibid.* — Ignorantia mater cunctorum errorum maxime sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Atto. Vercell., CXXXIV, 29. Sciant igitur sacerdotes Scripturas et canones, *ibid.* Fidem catholicam omnes presbyteri memoriter teneant, *ibid.* Si quis autem ignorat, ignorabitur, id., CXXXIV, 81. — Orationes Missarum et canonum bene intelligat, et si non, saltem memoriter ac distincte proferre valeat, Rather. Veron., CXXXVI, 563. Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.*, 564. Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Ut nemo litterarum nesciens, promoveatur ad clerum, id., CXXXIX, 401. — Quæ presbyteri necessario discere et scire debeant, Burchardus, CXL, 625. Quod omnes sacerdotes Domini oportet doceri, ut cæteros instruant, et sibi proficiant, *ibid.*, 651. Ut presbyter illitteratus Missam celebrare non audeat, *ibid.*, 759. — Doceantur presbyteri sacras orationes et ecclesiasticos canones, S. Abbo, CXXXIX, 451. — Necessitas scientiæ in sacerdote, S. Petrus Dam., CXLV, 498. Per pseudo-sacerdotum ignorantiam, qui docere populum Dei nesciunt, quid fiat, *ibid.* Quod imperiti non sunt ad sacerdotium promovendi, *ibid.*, 499. — Quod intolerabilis est inscientia in sacerdotibus, S. Anselm. Luc., CXLIX, 515. Quod oportet presbyteros et diaconos scire omnia quæ sunt Ecclesiæ, *ibid.*, 517. — De presbytero qui grammaticam ignorabat, et tamen in Trinitate baptizabat, Ivo Carnot., CLXI, 116. Ut clerici ab episcopis suis canones discant, *ibid.*, 498. Et unusquisque presbyter octo principalia vitia per ordinem sciat, *ibid.*, 885. **Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis**

VIII. — *De onere pastorali, et præmio.*

IX. — *De Conciliis et monitis sacerdotibus datis.*

X. — *Libri de sacerdotio tractantes.*

LXXXV.

INDEX DE CLERICIS,

REFERENS ORDINE LOGICO MINISTRORUM INFERORIUM

JURA, VARIAS OBLIGATIONES, ET DE ILLIS SS PATRUM SENTENTIAS.

—

I — *De causis clericorum.*

De modo recipiendi accusationem adversus clericos, S. Eutychianus papa, V. 172. — Nulli clerico licere causam in publico examinare, S. Silvest papa, VIII, 835. Nemo clericum in publico examinet, *ibid.*, 839. Nullus clericus, vel diaconus aut presbyter, propter suam causam intret curiam, *ibid.* — De accusationibus clericorum, S. Julius papa, VIII, 986, 988. — Si intra annum causam suam agere neglexerit, vocem ejus deinceps nemo audiat, S. August., XXXIII, 234. — Causæ clericorum, S. Leo Magnus, LVI, 867. — Clericorum causæ ad episcopum pertinent, S. Gregor. Magn., LXXVII, 653, 1150 *et seq.*, 1217. Presbyterorum causas difficiliores ad se evocabat, *ibid.*, 653. Presbyterorum causæ ad canonum normam definiendæ, *ibid.*, 707. Mulieres testes producuntur adversus clericos, *ibid.*, 633, 634. Clericos sacros carne lapsos irrevocabiliter deponunt antiqui canones, *ibid.*, 694, 695, 464, 724. Non solum propter crimina publica, sed et propter occulta irrevocabiliter deponebantur clerici, *ibid.*, 988. Presbyter qui post depositionem ad ministerium accedere ausus est, communione usque ad mortem privatur, *ibid.*, 728, 729. Clerci stupratores deponuntur et in monasterio pœnitentiam acturi includuntur, *ibid.*, 637. Presbyter in idololatriam et sodomiam lapsus in carcerem retrudendus, *ibid.*, 1069. Is pœnam canonicam sustinere non debet, contra quem canonica non est prolata sententia, *ibid.*, 612. Ne coram laicis in jus vocentur clerici, *ibid.*, 802. — Clerici judices sæculares non adeant, Carol. Magn., XCVII, 767. Ne clerici cujuslibet ordinis apud alios quam apud episcopos accusentur, *ibid.*, 802. Accusatores clericorum sine probatione non recipiantur, *ibid.*, 808. Clerici a suis metropolitanis vel a comprovincialibus audiantur, *ibid.*, 810. Nullus clericus vel abbas ad judicia sæcularia sine jussione proprii episcopi ire præsumat, *ibid.*, 817. Accusatio clericorum intra provinciam fiat, *ibid.*, 891 Clericus inconsulto episcopo ad judicem sæcularem non pergat, *ibid.*, 908. — Quod non oporteat clericos habentes adversus invicem negotium proprium episcopum relinquere, et ad sæcularia judicia convolare, Amal. Met., CV, 881; Isidor. Mercat., LXXX, 307. Clerici publica judicia non appellent, *ibid.*, 329; Burchardus, CXL, 655. Clerici ab alienis judicibus non constringantur, *ibid.*, 659.— Nullus clericorum alium nisi scripto criminetur, Ivo Carnot., CLXI, 497. De depositione clerici maledicti, *ibid.*, 748. Clericus fœnerator deponatur, *ibid.*, 804. Proprii gradus amissione multentur militaria arma clerici ferentes, *ibid.*, 1169. De negotiis et causis clericorum, *ibid.*, 1189. Apud sæcularem judicem nullus clericus conveniatur nisi permissu ipsius episcopi, *ibid.* Intra provinciam et a comprovincialibus tantum causa est audienda, *ibid.*, 1190. Qualiter volens accusare sacerdotem debet se habere, *ibid.* Populus sacerdotem arguere vel increpare non debet, *ibid.*, 1191, 1192. De Accusationibus, *ibid.*, 1194. Sacerdotes nonnisi a viris idoneis et probatis accusari possunt, *ibid.*, 1195. Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in acusatione clericorum sunt suscipiendi, *ibid.* De Testibus in accusatione recipiendis, *ibid.*, 1199. De Appellationibus, *ibid.*, 1207. De clericis sola infamia absque testibus accusatis, *ibid.*, 1211. — Adulator vel proditor clericus ab officio degradetur, Gratian., CLXXXVII, 243. Removeatur ab officio clericus maledicus, *ibid.* Degradetur clericus qui usuras accipere detegitur, *ibid.*, 246. De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt, *ibid.*, 258. Juramentum a sacerdotibus non est exigendum, *ibid.*, 603. Sacerdos a populo accusatus juramento innocentiam suam asserat, *ibid.*, 604. Laicus clericum non accuset, *ibid.*, 638, 639, 640. Quod clericus apud sæculares judices accusandus non sit, *ibid.*, 819, 820, 821. Presbyter apud episcopum tantum judicari debet, *ibid.*, 832. Sacerdotes a regibus sunt honorandi, non judicandi, *ibid.*, 833.

II. — *De iis quæ clericis præcipiuntur.*

Clerici nonnisi altari et sacrificiis deservire debent, S. Cyprian., IV, 399. — Clericorum officium in sepeliendis cadaveribus, S. Hieronym., XXII, 330. Oculos castos servent clerici et linguam, id., XXVI, 538. Abstinentia vini eis præcipitur, id., XXII, 536. Fugiant mulieres, *ibid.*, 531. Ad prandia non eant, *ibid.*, 536. Nunquam de manibus clerici sacra lectio deponatur, *ibid.*, 533. Clericorum cœlibatus, id., XXIII, 340. — Clerici quantumvis eruditi artificio victum quærant, S. Leo Magn., LVI, 886. Victum et vestimentum sibi artificiolo vel agricultura absque officii sui detrimento præparent, *ibid.*, 883. Pœna clericorum qui ad gradum ampliorem nolunt promoveri, id., CLVI, 873, 877. — Clerici orationem Dominicam quotidie dicere debent, S. Benedictus, LXVI, 448, 450. — Clerici in Ecclesia officium persolvunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Clerici itinerantes recitando breviario obstricti, S. Germ. Paris., LXXII, 411. Clericorum recitandi cursus seu Breviarii obligatio quæ, *ibid.*, 409. — Clerici suam Ecclesiam deserentes, etiam alterius curandæ causa, coercendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1000, 1001. Clericorum vita et officia, id., LXXXIII, 1156. — Clericus in ecclesia in qua prætitulatus est, permaneat, Carol. Magn., XCVII, 708. Omnes clerici episcopis suis subjecti sint *ibid.*, 711. — Artificio victum quærant, Isid. Mercal., CXXX, 341. De clericis qui ad matutinum vel vespertinum non conveniunt, *ibid.*, 578. — Clerici episcopis suis obtemperent, Atto Vercell., CXXXIV, 37. — Clericus honesto artificio victum sibi quærat, Ivo Carnot., CLXI, 486. Clerici superflua pauperibus erogent, *ibid.*, 888. — Clerici culparum suarum (leviorum) confessionem alternatim facere debent in capitulo, Robert. Pull., CLXXXVI, 1082. — Corripiantur clerici, qui officiis matutinis vel vespertinis se subtrahunt, Gratianus, CLXXXVII, 427. — De scientia clericorum, Philipp. de Harveng., CCIII, 693. De justitia clericorum, *ibid.*, 707. De continentia clericorum, *ibid.*, 727. De obedientia clericorum, *ibid.*, 840. Clericis quædam præcepta propria, *ibid*, 715. — Clericus dives in conscientia pauper sit in pecunia, Petrus Cantor., CCV, 74. — Clerici ad residentiam personalem apud suas Ecclesias compellantur, Innocentius III, CCXIV, 93.

III. — *De iis quæ clericis prohibentur.*

Vetitum de clericis tutorem vel curatorem testamento suo constituere, S. Cyprian., IV, 399. — Convivia sæcularium vitanda sunt clericis, S. Hieronym., XXVI, 538. Nuptias clericus non conciliat, id., XXII, 539. Facile contemnitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat, *ibid.*, 536. — Clericum unius Ecclesiæ ad aliam transire non sinit ordo ecclesiasticæ disciplinæ, S. August., XXXIII, 231, 232. — Usura laicis et clericis interdicta, S. Leo Magnus, LIV, 613. Clerici non intersint spectaculis, id., LVI, 720. Non sint negotiatores, *ibid.*, 698. Non veniant ad militiam vel dignitatem sæcularem, *ibid.*, 540. Non transeant de Ecclesia ad Ecclesiam, *ibid.*, 397. Non morentur in aliena civitate, *ibid.*, 428. — Clerici purpureis vestibus ne utantur, S. Germ. Paris., LXXII, 147. — Clerici ad monachismum conversi ad Ecclesiam propriam redire, nisi episcopo suo vocante, prohibentur, S. Gregor Magn., LXXVII, 495, 496. Clericis sacris mulierum contubernia interdicta, *ibid.*, 1032. — Clerici nuptialia convivia vitent., S. Chrodeg., LXXXIX, 1088. — Clerici tabernis ad bibendum non ingrediantur,

IV. — De juribus clericorum

V. — Libri de clericis tractantes.

Hic varios circa hierarchiam ecclesiasticam absolvimus Indices; qui plura de his desiderat, specialem de sacramento Ordinis adeat Indicem, et optata forsitan reperiet.

LXXXVI.

INDEX HÆRESEON OMNIUM.

QUÆ A PRIMIS CHRISTIANÆ RELIGIONIS INCUNABILIS

USQUE AD SÆCULUM XIII IN ECCLESIA EXORTÆ SUNT, ORDINE VOCUM ALPHABETICO DIGESTUS.

MONITUM

Hunc Indicem, ut facilius lector optata reperiret, alphabetice ordinavimus, et post unumquodque hæreseos vel hæretici nomen, varios revocamus auctores qui illos scriptis debellarunt aut censuris protriverunt, tomum et columnas indicantes. Posthæc oculis objicimus Conspectum chronologicum de præcipuis sectis a temporibus apostolorum per singula sæcula usque ad sæculum XIII deductis. Sed id nobis in præsenti duntaxat est propositum, ut succinctam earumdem ideam hic exhibeamus, ideoque non memoramus scriptores qui illas impugnarunt; quos si lector noscere voluerit, ad Indicem redeat alphabeticum, et sub voce uniuscujusque hæreseos inveniet.

A

D

E

G

H

N

O

P

—

CONSPECTUS CHRONOLOGICUS

HÆRESEON VEL SECTARUM PRÆCIPUARUM A TEMPORIBUS APOSTOLORUM PER SINGULA SÆCULA USQUD AD SÆCULUM XIII DEDUCTARUM.

—

Hæreses sæculo primo exortæ.

SIMONIANI. — Primus qui hæresis pestem in orbem invexit, fuit Simon Magus, e Samaria oriundus. Cum a Philippo baptizatus fuisset, et videret Spiritum sanctum in eos quibus manus imponebant apostoli, illabi, oblata pecunia voluit ab apostolis potestatem emere similiter conferendi Spiritum sanctum; quo facto labis, ab ipso dictæ Simoniacæ, primum jecit fundamentum. Contendebat 1. se esse magnam virtutem Dei, imo Deum ipsum, qui in Samaria apparuerit ut Pater, in Judæa ut Filius, in gentibus ut Spiritus sanctus; 2. Christum vere non

venisse, nec realiter esse passum, sed solum apparenter, 3. vagam quandam mulierculam, nomine Helenam, cum qua clam omni se libidinum genere polluebat, jam blasphemebat esse Spiritum sanctum, jam fadulabatur esse Minervam, et sub hujus simulacro suis discipulis præbebat adorandam, sicut seipsum sub simulacro Jovis; 4. legem dicebat non a Deo, sed a sinistra quadam intelligentia latam fuisse, unde duos fingebat deos; 5. omni sublata lege, ac bonis operibus eliminatis, velut minime necessariis, amplam suis cultoribus ad omne scelus impune patrandum viam aperiebat, speciatim vero indifferentem feminarum usum permittebat; 6. negabat carnis resurrectionem cum Sadducæis, metempsychosin vero cum Pytagoricis adstruebat, Postquam hos errores per varias orbis partes circumtulisset, multisque falsis signis, ope dæmonum perpetratis, persuadere studuisset, tandem Romam venit, ubi cum eorumdem ope in cœlos evolare tentaret, quo se verum Deum probaret, precibus S. Petri præceps ruit, et confractis ossibus, animam exhalans ad inferna descendit. Simeonis discipuli vel successores fuere postea Menander, a quo Menandriani; Saturninus a quo Saturniani; Basilides, a quo Basilidiani; qui easdem insanias propagarunt et adauxerunt.

NICOLAITÆ. — Errabant 1. in eo quod docerent mundum non esse factum a Deo, sed a quibusquam principibus quos exprimebant nominibus barbaris ac horrendis, quibus terrorem suis auditoribus incuterent: 2. indifferentem feminarum usum indulgebant; 3. docebant licere scortari, 4. et vesci idolothytis.

CERINTHIANI. — Sic nuncupati a Cerintho, qui ex Judæo factus Christianus, cum baptismo circumcisionem, velut ad salutem necessariam, volens esse jungendam, Capitalis autem ipsius error in eo stetit, quod Jesum a Christo distingueret, diceretque idum non de virgine, sed de muliere, maritali commercio intercedente, conceptum ac natum esse; Christum vero, seu Spiritum sanctum sub columbæ specie in eum descendisse, eique sanctitatem, et vim alliis eam communcicandi patrandique miracula tribuisse. Addebat Christo in cœlum reverso, solum Jesum passum ac mortuum esse.

EBIONITÆ. — Ebionitæ, seu Ebionæi, sic appellati ab Ebione quodam ejus sectæ auctore, apostolis coævo, docebant: 1 Christum esse purum hominem ex Josephi et Mariæ concubitu, more hominum aliorum, progenitum; 2. Circumcisionem et alia legalia post Christum adhuc esse servanda; 3. virginitatem a suis cœtibus repellebant; 4. uxorum pluralitatem permittebant.

Hæreses sæculi II.

GNOSTICI. — Sic dicti fuere a rerum omnium γνώσει sive scientia, quam sibi præ cæteris superbe arrogabant. Eorum auctor præcipuus fuit quidam Carpocrates, vel Carpocras nomine, a quo etiam dicti carpocratiani. Delirabant præcipue in sequentibus capitibus: 1. Duos admittebant deos; 2. dicebant mundum non esse factum a Deo, sed ab angelis; 3. contendebant Christum non esse de Maria natum, sed per illam ostensum, et hinc sanctam Dei genitricem ludibrio habebant; ipsum vero Christum non habere carnem, nisi apparenter talem; 4. duas in homine animas fingebant, alteram bonam et ratione præditam, alteram malam et rationis expertem, illamque, non autem istam volebant esse de Dei substantia; 5. metempsychosim admittebant, resurrectionem et judicium futurum negabant; 6. Dicebant lictum esse Christiano negare Christum ad vitanda tormenta; 7. Jejunia et castitatem adversabantur.

VALENTINIANI. — Sic nuncupati a quodam Valentino, qui indignatione spirituque vindictæ accensus. Ecclesiam oppugnavit erroribus, quorum summarium his capitibus præcipuis absolvitur: 1. Duo statuebat prima principia: profundum et silentium, sive chaos, velut primos duos deos, quorum alterium masculum, alterum feminam dicebat; atque ex his duobus, velut ex conjugio, seu immediate, seu mediate processisse Æonas triginta e quibus 15 mares, et totidem feminas. 2. Triplex fingebat hominum genus, pneumaticum, seu spirituale; psychcum, seu animale; et hyginum aut choicum, seu materiale. Primo hominum generi, cujusmodi se Valentiniani omnes esse credebant, tribuebat animam sua natura bonam, et nullis sceleribus, quæ impune ipsi licerent, contaminandam; atque ideo ejus generis hominem aliquando resurrecturum aiebat, sed cum alio corpore, nempe spirituali, et certo salvandum. Alteri generi tribuebat animam boni malique capacem, et pro diversa vivendi ratione salvari damnarive posse contentebat. Postremo denique generi animam natura malam inesse aiebat, et ex exitium conditum esse asserebat ea ratione, ut cum corpore simul et anima interiret. 3. Docebat propter medii generis homines Christum a Patre, id est, a Profundo missum esse, sed spirituæ vel cœleste corpus secundum attulisse; adeoque nihil sumpsisse de Virgine Maria; sed per illam, tanquam per rivum aut fistulam transiisse. Primarius Valentini discipulus ac successor fuit Secundus, a quo Secundiani nomen habent, et qui magistri errores ampliavit, excogitata nova Æonum serie ac natura.

MARCIONITÆ. — Marcionitæ a Marcione, Appellitæ, ab Apelle, Cerdoniani a Cerdone quodam appellati, Manichæis præluserunt, dum duo rerum principia duosque deos statuerunt, unum bonum, alterum malum; illum Christii patrem, hunc legis et prophetarum auctorem. Hunc errorem adoptarunt Tatiani, dicti etiam Eucratitæ, seu continentes, quod a nuptiis dicerent esse abstinendum, neque carne vinoque uterentur, quæ aiebant profluxisse a principio malo: unde et in ipso Missæ sacrificio aquam solum adhibebant sine vino.

MONTANISTÆ. — Nomen traxere a Montano, qui adjunctis sibi duabus mulierculis Priscilla et Maximilla, quas velut prophetissas venditabat, I, docuit in seipsum hasque feminas Spiritum sanctum majori plenitudine descendisse, quam in ipsos apostolos; et hinc Spiritum sanctum se appellabat, imo Deum Patrem. 2. Negabat in Ecclesia dari potestatem remittendi peccata quædam graviora, post baptismum commissa; adeoque pro eorum remissione Deum duntaxat esse exorandum. 3. Secundas nuptias illicitas esse proclamabat, et pro fornicationibus habebat: ex adverso matrimonium dissolvi posse aiebat. 4. Negabat esse licitum Christianis, fugam capere in quæcumque persecutione. 5. Nova jejunia prædicabat, tanquam jure divino præscripta.

TERTULLIANISTÆ. — Dicti a Tertulliano, qui, postquam contra Montanistas strenue pugnasset, falsa severioris disciplinæ quam Montanus præ se ferebat specie, et sommis Priscillæ et Maximillæ delusus illorum errores adoptavit, et novis adauxit; nam docuit: 1. Angelos esse corpora tenuia ac subtilia; animam quoque nostram, licet immortalem, corpoream tamen esse, eamque crescere, adolescere, cibos desiderare, et in cæteris cum corpore convenire; unde illi tribuebat longitudinem, latitudinem, sublimitatem, effigiem, sexum habitum, terminum, ut corpori. 2. Dicebat, teste Augustino, animas sceleratorum hominum post mortem converti in dæmones.

Hæreses sæculi III

NOVATIANI. — Nomen hoc adepti primum a Novato, tum etiam a Novatiano; postmodum Catharos ipsi se, id est, mundos et puros, superbe apellarunt. Hi fuere sequentium errorum disseminatores: 1. Iis qui a fide defecerant, vel in alia crimina, saltem graviora, veluti adulterium, homicidium, etc., post baptismum lapsi erant, spem omnem veniæ erepiebant, saltem obtinendæ ab Ecclesia; cui proinde potestatem ejusmodi peccatis veniam indulgendi denegabant. 2. Accedentes ad suam sectam iterato baptizabant, existimantes baptismum extra illam collatum, esse irritum. Cæterum Confirmationis sacramentum penitus negligebant 3. Martyres eorumque reliquias contemnebant. Demum cum Montanistis secundas nuptias damnabant.

SABELLIANI. — A Sabellio ex Africa vel Libya oriundo; qui novam hæresin non tam primis excogitavit, quam a Praxea, Montani prius assecla, postea desertore, alioque quopiam Nœto, acceptam propagavit, docens esse in Deo unam duntaxat reipsa personam, sicut et unam naturam, licet secundum triplicem notionem tribus nominibus expressam; unde et Sabelliani dicebant, Patrem quoque in Christo passum fuisse, quapropter etiam appellati fuere Patripassiani. Sabellii hæresin deinde adoptarunt tum Photinus, unde Photiniani; tum Paulus Samosatenus, unde Pauliani.

ORIGENISTÆ. — Sic nuncupati ab Origene, qui erravit: 1, circa creationem et naturam animarum: fingebat enim quod Deus primo creavit rationales creaturas omnes æquales; eas vero, quæ ex libero arbitrio magis vel minus ad Deum conversæ fuerant, ad diversos angelorum ordines pro meritorum diversitate fuisse promotas; illas quæ a Deo sese averterunt diversis corporibus fuisse alligatas, et animas evasisse, corpori magis vel minus imperfecto, pro diversitate demeritorum, velut carceri inclusas: ex quibus alterius delirabat animam etiam Christi, antequam corpori uniretur, præextitisse: item solem lunam et astra animatas quæsdam virtutes esse. 2. Erravit circa corporum resurrectionem, quam equidem admittebat, sed aiebat illa non surrectura rectæ, ut modo, sed orbicularis figuræ; neque cum sanguine et membris, habent modo, quia pro illo statu haud servituris, seu

subtilia et aerea esse futura 3. Erravit circa statum animarum post hanc vitam. Præter quam enim quod negaret, damnatorum animas quidpiam pati ab igne corporeo, insuper negabat illorum, dæmonumve ipsorum pœnas et æternum esse duraturas. Addebat, Christum iterum esse crucifigendum pro dæmonibus. Ad extremum eo usque deliravit, ut, sicut ponebat dæmones et animas damnatorum quandoque a pœna liberandas, ita poneret angelos et animas beatorum quandoque a beatitudine in hujus vitæ miserias devolvendas. Imo damnatos ad hoc quoque sæculum rursus redituros, et hinc ad beatitudinem evocandos, dæmonesque in priorem statum et ordinem restituendos.

Manichæi. — His appellationem dedit Verna quidam, natione Persa, qui antea Cubricus vobabatur, et post hæc vocari voluit Manes. Manichæi 1. statuebant duo principia opposita, et quidem æterna, immortalia, ab invicem independentia ; unum bonum et alterum malum. Deum faciebant corporeum, finitum et divisibilem. Insuper Patrem, Filium et Spiritum sanctum admittebant, sed unum Deum dicebant sub triplici nomine. 2. Carnem aiebant provenire a malo principio et esse de ejus substantia. Quapropter in primis negabant Christum veram carnem habuisse, ac proinde vere natum ex Virgine, ne inquinaretur ; neque vere passum, crucifixum aut mortuum dicebant, sed solum apparenter et similitudinarie, atque pari solum modo ressurexisse. 3. Duas uni corpori fingebant animas insidere, alteram bonam et rationalem, a bono principio efformatam ; alteram malam et animalem pariter effectam a malo principio. 4. Animarum metempsychosin asserebant. 5. Mala culpæ degabant esse tribuenda libero hominis arbitrio ; ne, cum hoc procedat a Deo, hic pariter sit auctor illius. Illa igitur tribuebant animæ, natura sua malæ, qua ad illa vel invite cogeret, etc., etc.

Hæreses sæculi IV.

Donatistæ vel Donatiani. — Nomen et errores hausere a duobus Donatis, altero Casarum-Nigrarum in Numidia episcopo, velut auctore ; altero episcopo Carthaginensi, velut promotore. Aræcipui illorum errores sunt sequentes: 1. Ecclesiam perversorum communione toto orbe terrarum periisse contendebant, et id sola Africa inter Donatistas remansisse. Cum vero considerarent, veram Ecclesiam non consistere sine communione cum Romana, Romam aliquem ex suis secreto mittebant, qui suæ factionis homines ibidem degentes velut episcopus gubernaret. 2. Ex primo illo errore hunc alium trahebant : illum solummodo baptismum esse validum, qui apud ipsos conferretur ; quapropter, si Catholicorum aliqui ad eos deficerent, illos rebaptizabant. 5. Plures illorum prætextu martyrii, sponte aliis se occidentos tradebant, imo sibi ipsis violentas manus frequenter inferebant, et ita se martyres jactitabant. Qui hoc insano furore correpti erant, Circumcelliones appellati fuere.

Ariani. — Arianorum hæresis auctorem habuit Arium, e Lybia oriundum, presbyterum Alexandrinum, qui sequentes sparsit capitales errores : 1. Etiamsi tres personas, Patrem, Filium et Spiritum sanctum admitterc se profiteretur, solam tamen primam Deum verum, æternum, immutabilem esse contendebat. Hinc 2. negabat Filium et Spiritum sanctum esse ejusdem cum Patre substantiæ, vel naturæ ; imo asserebat Filium habere naturam plane diversam a Patre ; et Spiritum sanctum diversam a Patre et Filio. 3. Filium, quemadmodum et Spiritum sanctum aiebat, ex nihilo factum esse in tempore adeoque esse creaturam, et hinc Patre minorem ; sed Filium esse creaturam primam, ante omnia sæcula factam, omniumque perfectissimam, et maxime ad Deum accedentem, quæ ideo per excellentiam vocatur Filius Dei, et Deus per quamdam *participationem*, non per *naturam :* Deum vero per illum velut per ministrum sæcula et omnia alia fecisse. Spiritum sanctum autem dicebat præcipuam Filii creaturam et hinc *Creaturam Creaturæ* nominabat. Unde etiam loco istius glorificationis versiculi, quem canere consuevit Ecclesia catholica : *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto ;* ipse suos canere docuit : *Gloria patri per Filium in Spiritu sancto.*

Semiarani. — Hi partim assentiebantur Arianis, partem ab illis dissidebant. Nam cum illis quidem de Spiritu sancto idem prorsus sentiebant, ac Filium Patri *consubstantialem*, seu ejusdem cum illo naturæ esse negabant ; attamen secus ac illi dicebent, hunc esse Patri per omnia, atque adeo etiam in essentia similem ; quapropter eumdem quidem renuebant appellare ὁμοούσιον, id est consubstantialem ; dicebant vero ὁμοιούσιον, seu similem in substantia. Auctores habuere Semiarani Basilium Ancyranum, et Gregorium Laodicenum.

Acaciani. — Sic dicti ab Acacio Cæsariensi episcopo. Inter Arianos et Semiarianos velut medii, Filium nec Patri consubstantialem dicebant cum Catholicis, nec eidem plane dissimilem cum Arianis, neque similem in substantia cum Semiarianis, sed duntaxat in accidentibus et forma, sicut statua aurea suo prototypo, quod repræsentat.

Macedoniani. — Arianorum surculi nomen et errorem accepere a Macedonio, qui docebat : Filium quidem Deum esse, per omnia similem Patri ; imo, ut loquitur S. Augustinus, unius ejusdemque cum illo substantiæ, vel essentiæ ; Spiritum vero sanctum creaturam esse, ejusdem cum Patre et Filio dignitatis expertem ; imo famulum ac ministrum eum appelabat.

Aeriani. — A quodam Aerio exorti sunt, qui e Ponte oriundus, cum episcopatu Sebasteno, quem ambiebat, exclusus fuisset, contra episcopatem ipsam dignitatem deblaterare cœpit. Itaque primum ac præcipium errorum Aerii caput erat, quod episcopi non sint presbyteris superiores, neque ab eis ulla in re discriminentur. Huic errori alios subinde addidit : nempe orationes pro defunctis, et bona pro illis suscepta opera nihil iis prodesse, adeoque esse rejicienda. Præterea jejunia ab Ecclesia statua, et a Christianis observare solita non esse servanda. Denum negabat pascha a Christianis esse celebrandum.

Aetiani et Eunomiani. — Ab Aetio et Eunomio nuncupati, Arianæ quoque hæresis soboles exstitere, eamque novis auxere blasphemiis. Primus illorum error fuit, quod dissimulem per omnia assererent Patri Filium, et Filio Spiritum sanctum ; ex quo dicti etiam sunt *Anomœi*, id est *Dissimiles*. Quapropter non baptizabant verbis a Christo institutis, sed sub hac formula : *In nomine Dei increati et in nomine Filii creati, et in nomine Spiritus S. sanctificatoris a Filio procreati ;* ideoque baptizatos a Catholicis ad se accedentes rebaptizabant. Secundum error fuit quod Verbum divinum animam non assumpsisse, sed divinitatem animæ vices supplevisse, assererent. Tertius error fuit, quod dicerent se Deum ita perfecte cognoscere, sicut Deus ipse se cognoscit ; unde et se illum parites comprehendere blasphemabant. Quartus, quod sanctorum reliquias contemnerent, et miracula ad eorum invocationem a Deo patrata dæmonum præstigia esse effutirent. Quintus, quod docerent malam vitam conjunctam cum fide, quam ipsi prædicabant, nihil obesse ; sic, ut quibuscumque peccatis quis irretitus foret, etiamsi in eis perseverare vellet, dummodo fidem suam servaret, æternæ vitæ particeps esse posset.

Appollinaristæ. — Secta hæc auctorem habuit Apollinarem, qui sequentes producit errores : 1. quod Verbum non assumpserit animam saltem rationalem, seu mentem, sed ejus vices suppleverit. 2. Quod Christus veram carnem non habuerit. 3. Circa Trinitatem etiam varie delirabat. His erroribus ridiculam addebat commentum, nempe post universalem resurrectionem non rursus ad observationem legis Mosaicæ esse reversuros.

Priscillianistæ. — A Priscilliano hæresis ista per Hispaniam propagata, simul ab eodem nomen accepit. Errores autem suos ab omnibus fere, qui antea exstiterant, hæreticis mutuarunt. Nam. 1. cum Sabellio unam duntaxat in Deo personam agnoscebant. 2. Cum Arianis de Filio sentientes, quasdam virtutes ex Deo cœpisse procedere somniabant ; diabolo vero nunquam fuisse bonum, neque ejus naturam esse officium Dei, sed ex chao et tenebris emersisse, illumque omnis mali principium et substantiam esse, adeoque et corporum etiam humanorum ; et hinc a carnibus quoque abstinebant et Christum veram habuisse carnem negabant. 3. Cum Manichæis animam hominis particulam divinæ esse substantiæ fingebant. 4. Cum Origene animas prius in cœlo peccasse dicebant, et in pœnam fuisse in corpora detrusas. 5. Cum Stoicis homines non sponte et libere peccare aiebant, sed invitos et fatali siderum necessitate compulsos. 6. Denuo cum Manichæis nuptias et matrimonium damnabant.

Audæani, seu Anthropomorphitæ. Hoc nomen sortiti sunt ex palmari suo errore, qua sentiebant Deum esse corporeum, et membra ad formam humani corporis habere.

Joviniamistæ. — Hæc heresis nomen accepit a Joviniano, cujus primus error fuit, quod virginitati nuptias quoad meritum adæquaret. Secundus error fuit, quod jejunia et abstinentiam a certis cibis doceret ad salutem nihil prodesse. Tertius erat, quod qui plena fide in baptismo renati sunt, a diabolo non possint subverti sive peccare. Quartus fuit, quod cum Stoicis doceret omnia peccata esse in gravitate paria ; item paria esse omnia merita, atque pacem proinde omnium in cœlis remunerationis gradum. Addebat denique quintum hunc errorem, quando B. Virgo, licet ante partum virgo fuerit, et

Christum intacta virginitate conceperit, neque ullum seu ante, seu post partum eum Josepho maritale commercium habuerit, tamen in ipso partu pariendo fuisse corruptam, et ejus corruptam virginitatem.

Hæreses sæculi v.

Pelagiani. — Dicti a Pelagio, natione Britanno, professione monacho. Capitales illius errores sunt sequentes : 1. Docebat, primævum primi hominis statum fuisse statum naturæ, non beneficium gratiæ, et Adæ posteros nunc nasci, qualis Adam conditus fuit, hoc est, inquiebat, sine virtute et vitio, sine gratia et peccato. 2. Negabat ab Adæ posteris ex ipso contrahi peccatum originale, ac proinde Adamum aiebat peccando sibi noli nocuisse, non posteris. 3. Contendebat, hominem per solas liberti arbitrii vires posse omnia divina mandata servare, tentationes omnes vincere, omnia plane peccata vitare, adeoque salutem solis iisdem suis viribus adipisci ; quapropter negabat, ad istorum quippiam necessariam esse Dei gratiam, etc.

Cœlestiani. — Hi nomen habuerunt a Cœlestio, Pelagii discipulo, qui eosdem ac Pelagius errores disseminavit.

Semipelagiani. — Recedebant a Pelagianis Semipelagiani: 1, quod primigeniam originis noxam admitterent, in Adæ posteros derivari ; 2. quod adstruerent necessitatem gratiæ et baptismi ad illius deletionem ; 3. quod agnoscerent pariter naturæ nostræ infirmitatem, ex eadem originaria culpa profluentem. 4. Fatebantur quoque, saltem eorum plerique, gratiæ etiam interioris necessitatem, ad opus bonum saltem perficiendum et consummandum ; ac proinde non posse hominem solis suis viribus naturalibus ad salutem pervenire. Accedebant vero ad Pelagianos, et errabant Semipelagiani, primario ac præcipuo in eo quod dicerent initium fidei, adeoque justitiæ et salutis, esse a nobis, seu a solis naturæ viribus sibi relictis; nullamque ad ejusmodi initium gratiam interiorem prævenientem esse necessariam. Sic errorem suum ordinabant : 1. Aiebant : Is cui prædicatum exterius fuit Evangelium, solis naturæ viribus concipit fidem aliquam initialem, seu pium credulitatis affectum erga Salvatorem, velut potentem ac volentem ipsum liberare a miseris per peccatum contracta. 2. Succedebat desiderium sanitatis spiritualis aut salutis, ex illa fide initiali excitatum, illudque mere naturale. 3. Sequebatur iners aliquis surgendi, seu ex illa miseria emergendi conatus, solis iisdem viribus naturæ,quæ cum ad surgendum reipsa non sufficerunt. 4. Voluntas ad Deum recurrebat, quærendo et pulsando per orationem et implorationem auxilii ad id necessarii, pariter mere naturalem. 5. Dicebant, Deum ejusmodi actibus mere naturalibus, atque absque interiori gratia elicitis, moveri ad comferendam tali homini interiorem gratiam, qua posset ad fidem perfectam et sanitatem spiritualem, seu justificationem pervenire, et accedente talismodi gratia ulterius bene et salutariter operaret, mandata Dei observare, ac tandem salutem ipsam æternam adipisci.

Prædestinatiani, — Hoc vel affini prædestinatorum nomine veniunt illi qui ex optimis S. Augustini libris, præsertim de Gratia et Prædestinatione, pessime intellectis docuerunt: 1. ex hominibus alios antecedente Dei voluntate absoluta et efficace destinatos esse ad gloriam ; alios ad pœnam æternam ; 2. neque eos proinde qui sunt ad vitam prædestinati, ullo modo posse damnari ; neque illos qui sunt ad gehennam præordinati, ulla ratione posse salvari. Hinc inferebant 3. per Dei prædestinantis voluntatem liberum hominis arbitrium penitus extingui, aut certe nihil valere, seu ad obtinendam salutem, si destinatus a Deo sit ad damnationem; neque ad hanc incurrendam, si ad illam fuit præordinatus. Unde 4. insuper intulere, neque bona opera quidquam prodesse reprobis, neque mala obesse prædestinatis ; neutrosque proinde esse debere sollicitos, seu ut agant bene, seu ne agant male.

Nestoriani. — Nestorius ex Syria oriundus, primum Antiochiæ monachus inde patriarcha Constantinopolitanus, Nestorianis nomen et errores dedit. Errabat 1. quod duas in Christo personas statueret, illumque veluti divideret in Filium Dei et Filium hominis ; illum non ex Maria, sed ex Deo ante sæcula genitum ; hunc ex Maria, in sæculo natum. Hinc 2. Mariam notebat dici Θεοτόκον, seu Deipsaram, sed Χριστότοκον, seu Christiparam. 3 Quod consequens erat, negabat Filium Dei pro nobis passum esse, aut mortuum ; sicque redemptionis nostræ mysterium evacuabat.

Eutychiani. — Ab Eutyche seu Eutychete denominationem accepere, Capitalis ejus error fuit, quod cum Nestorium acrius prestringit, duas in Christo personas statuentem, ipse non unam solum in eo adstruat, sed etiam unam post unionem naturam; contendens Christum esse quidem ex duabus, sed non in duabus naturis ; seu duas quidem ante unionem fuisse naturas, sed unicam post unionem; ita ut in ipso incarnationis articulo ex utraque natura, divina et humana, una substantia coaluerit ; sive jam senserit Eutyches id factum esse per confusionem aut mixtionem, sicut ex quatuor elementis fit natura mixti ; sive per conversionem unius natura in aliam, sicut aqua in Cana Galilææ conversa est in vinum ; sive per compositionem, uti ex corpore et anima fit una natura humana; seu contenderit naturam humanam a divinitate fuisse pœnitus absorptam.

Hæreses sæculi vi, *et* vii.

Monothelitæ. — Nomen accepere a duplici Græco vocabulo ; *Monos*, id est, unus, et *thelema*, id est voluntas, quasi unius voluntatis professores, quia nimirum in Christo nonnisi unam agnoscebant voluntatem et operationem : opinabantur enim quod humana natura in Christo nunquam moveretur proprio motu, sed solum secundum quod mota erat a Verbi divinitate.

Hæreses sæculi viii *et* ix.

Iconoclastæ. — Alio affini nomine dicti Iconomachi, seu SS. imaginum contemptores, impugnatores, eversores.

Græcorum schisma. — Cujus auctor præsertim fuit Photius. Quinque sunt præcipui articuli, in quibus Græci dissidebant a Latinis, scilicet : 1, quod Spiritus sanctus non procedat a Patre et Filio ; 2. Quod Eucharistia non in pane azymo, sed in solo fermentato confici possit; 3. quod non detur Purgatorium ; 4. quod nec justis æterna detur felicitas, nec impiis æternum infligatur supplicium ante judicii diem ; 5. quod Romanus pontifex non sit totius Ecclesiæ caput, et B. Petri successor.

Hæreses sæculi x *et* xi.

In sæculo x, vix ulla nova exorta est hæresis, sed secta Manichæorum in Occidentem recruduit; sæculo vero xi, essurexit.

Berengarius. — Famosus ille sacramentariorum parens, vel antesignanus. et eorum hæreseos disseminator præcipuus, 1. baptismum parvulorum evertebat. 2. Legitima conjugia abrogabat, impudenter asserens licitam esse cum omnibus scortationem. 3. Quod Christus januis ad discipulos non intraverit, asseverabat. 4. Eucharistiam non esse vere et substantialiter corpus et sanguinem Domini, sed solam illius umbram et figuram astruebat. Ac propterea, 5 panem et vinum per verbi consecrationis non converti substantialiter in verum corpus et sanguinem Christi.

Hæreses sæculi xii *et* xiii.

Petro-Brussiani — Hæretici illi a Petro Brusso, seu de Bruis, nomen acceperunt. Fœdis Manichæorum erroribus hos addebant : Missæ sacrificium nihil esse ; baptismum absque fide parvulis nil conferre ; neque fidelium preces quidquam prodesse defunctis ; quibus ævi moderni novatoribus præludebant.

Albigenses. — Eabem secta, stabilem sedem nacta Albiæ civitate Tolosæ vicina, inde nomen facit Albigensibus hæreticis, qui exiguo temporis spatio universam pene Galliam corruperunt. Illi docebant : 1. cum Manichæis duo esse rerum principia : 2. cum Sadducæis carnis negabant resurrectionem ; 3. infernum simul cum purgatorio explodebant ; 4. Baptismi et Eucharistiæ sacramenta respuebant.

Waldenses. — His nomen dedit Petrus Waldus, mercator Lugdunensis, vir litterarum expers. Alio nomine dicti sunt etiam *Pauperes de Lugduno*. Isti sunt illorum præcipui errores : 1. Ecclesiam Romanam defecisse a tempore Sylvestri I. quo possessiones habere cœpit. Unde inferebant nullum in ea, quantumvis probum, salvari posse ; spernendas esse ejus indulgentias, benedictiones, consecrationes, cæremonias ; non esse pendandas Ecclesiæ decimas; neque ab ullo obtemperandum summo pontifici, episcopis aliisve Ecclesiæ prælatis ; 2. ministros Ecclesiæ Christi, propria possidentes peccare omnes contra præceptum Domini : *Nolite possidere aurum*. 3. ministerium Eucharistiæ aliorumque sacramentorum, non ad solos sacerdotes pertinere, sed ad omnes et quosvis etiam laicos; 4. omnem potestatem, etiam laicam, solo peccato mortali deperdi, ac proinde sacerdotem in peccato mortali existentem nec consecrare, nec absolvere; laicum e contra justum ista rite facere ; quem errorem moderni Janseniani adoptarunt. 5. Demum, ut plura omittam, nullam orationem, præter Dominicam, esse faciendam.

LXXXVII.

INDEX DE SCHISMATIBUS,

ET DE ILLORUM ORIGINE, CAUSIS ET HISTORIA.

AD INCUNABULIS CHRISTIANISMI AD SÆCULUM XIII.

—

MONITUM.

Schisma, juxta vocis etymologiam et proprietatem, communemque notionem, nihil aliud est quam *totius divisio aut sejunctio in duas aut plures partes;* sed quoad præsens, est divisio aut separatio facta in morali hominum, vel mystico corpore et societate, qui eamdem fidem, religionem, cultum divinum profitentur, licet sub diversis legibus ac statutis diversorum regnorum et rerumpublicarum vivant; est, inquam, *horum divisio quoad fidem, vel usum et exercitium religionis.* In hoc igitur Indice promiscus tractamur de schismatum origine, et malis; de schismaticorum baptismate, et variis schismatibus quæ ab apostolis ad sæculum XIII, in Ecclesia exorta sunt.

LXXXVIII.

INDEX HAGIOGRAPHICUS

SIVE

SANCTORUM OMNIUM, QUORUM VITA, NOTITIA, ENCOMIUM, VEL MENTIO TANTUM CONTINENTUR IN TOTA PATROLOGIA LATINA, USQUE AD SÆCULUM XIII,

ORDINE NOMINUM DIGESTUS ALPHABETICO.

—

A

B

L

M

LXXXIX.

INDEX DE RELATIONIBUS

MEMBRORUM OMNIUM ECCLESIÆ MILITANTIS AD INVICEM

SIVE

DE COMMUNIONE SANCTORUM SENSU, STRICTIORI SUMPTA.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, agimus tantum de mutuis relationibuo inter fideles in hac vita degentes, quibus coalescit Ecclesia, militans in terris vulgo dicta, scilicet: 1° De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia. 2° exhibemus Christianos, ut ait S. Augustinus, laboris et quietis ad invicem fieri participes. Quoad alias vero de communione sanctorum partes, qui illas optaverit, adeat Indicem specialem de *Cultu sanctorum,* in quo agitur de relationibus inter Ecclesiam militautem et Ecclesiam triumphantem in cœlis. Relationes vero inter Ecclesiam militantem et Ecclesiam patientem, Index de *Purgatorio* illi præbebit.

I. — *De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia.*

Pia mater Ecclesia quam maximam habet pro filiis suis curam, S. Augustinus, XL, 692, — Sollicita est semper in suis alendis fovendisque, Tertullianus, III, 162. — Matri huic duo sunt ubera, videlicet cognitio veritatis et amor virtutum; illa nutrit filios, istis sanctificat illos, Henricus Huntingdon., CXCV, 1163. Porrigit ubera rebus dictis, gestis, nutriendo, monendo, excitando, *ibid.*, 1164,

XC.

INDEX DOGMATICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA AUCTORUM OMNIUM QUI VERITATES DOGMATICAS ASSERUERUNT

ET QUORUM SCRIPTA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

Nota. Hoc in Indice tantum enumerantur auctores qui de dogmaticis veritatibus ex professo disserunt. Quoniam vero apologetica et polemica opera sæpe sæpius quæstiones aggrediuntur dogmaticas, hos Indices duos audire velit lector benevolus.

XCI.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA.

SIVE.

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERA VEL ETIAM OPUSCULA.

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITA.

—

Nota. Maximæ lectoris intendentes utilitati, duos sequentes subjicere statuimus Indices, quorum prior analogice, posterior vero alphabetice omnes exhibet tractatus, ita ut statim et in ictu oculi quæsita quisque reperire possit.

XCII.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA,

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS

OPERA VEL ETIAM OPUSCULA DIVERSIS IN CAPITIBUS ANALOGICE DISTRIBUTA.

Numerus Romanus *tomum*, Arabicus vero *paginam* indicat.

—

De Deo et ejus attributis.

De Sancta Trinitate.

De Verbo Dei incarnato et redemptore.

De Spiritu sancto.

De B. Virgine Maria.

De angelis bonis et malis, vel dæmonibus.

De creatione primi hominis.

De peccato originali et actuali.

De anima, spiritu.

De præscientia et prædestinatione.

De gratia et libero arbitrio.

De Veritate.

De falsis religionibus, et superstitionibus.

De Judaismo.

De vera religione

De Ecclesia.

De fide catholica.

De dogmatibus ecclesiasticis.

De sacramentis in genere.

XCIII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERUM VEL ETIAM OPUSCULORUM

DE QUIBUS IN DUABUS DOGMATICIS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

—

A

B

C

SERIES DECIMA.

—

Ecclesia omnium Mater est et Magistra fidelium quos Christo parturit: hinc in ea sola dantur et accipiuntur Sacramenta et Gratiæ. Itaque in hac Serie decima quæcunque circa hæc comprehendimus. Primo quidem varias SS. Patrum referimus sententias de ipsa Gratia ac de ejus cum libero hominis arbitrio connexione; quo modo ab hæreticis oppugnata, ab orthodoxis acerrime defensa fuerit, Agimus de Sacramentis in genere, tam in Mosaica quam in Evangelica lege, et de illorum numero, virtute et efficacia, Unumquodque deinceps singulatim expendimus: Baptismum scilicet ac illius necessitatem, materiam et formam; Confirmationem et ejus præstantiam ac effectus; Eucharistiam, in eo quod sit sacrificium simul ac sacramentum; Sacrificium Missæ, quod est proprium et optimum catholicæ religionis opus; Pœnitentiam ut virtutem et ut sacramentum, cum partibus ad illud requisitis, contritione, confessione et satisfactione; Pœnitentiam canonicam olim in Ecclesia usitatam; Extremam Unctionem et ejus effectus quoad corpus et animam; Ordinem quo spiritualis confertur potestas, et necessarias ad illum conditiones; Matrimonium, cum officiis et muneribus quæ inde oriuntur; Nuptias secundas, Polygamiam; uno verbo, cuncta quæ ad Sacramenta et Gratiam attinent, in hac serie revocamus.

De Spiritu sancto.

De B. Virgine Maria.

De angelis bonis et malis, vel dæmonibus.

De creatione primi hominis.

De peccato originali et actuali.

De anima, spiritu.

De præscientia et prædestinatione.

De gratia et libero arbitrio.

De Veritate.

De falsis religionibus, et superstitionibus.

De Judaismo.

De vera religione

De Ecclesia.

De fide catholica.

De dogmatibus ecclesiasticis.

De sacramentis in genere.

PARS SECUNDA.

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa divinam gratiam liberum hominis arbitrium prædestinationem et reprobationem, juxta modum discussionis et catecheseos.

SECTIO PRIMA.

De gratia gratis data.

Primo dicendum quod gratiæ nomine significatur in genere, de quacumque agatur gratia, favor immeritus, misericordia, liberalitas indebita, aliquid quod a nobis mereri non possumus. Cum enim Deus gratiam homini largitur nihil in homine reperit, nisi peccatum, corruptionem et miseriam.

Hæ vero gratiæ quæ gratis datæ vocantur sunt exteriores et in ordine naturali.

Hic igitur tractatur 1o De donis mere naturalibus, qualia sunt sanitas et robur corporis, maturitas judicii, ingenii solertia et acumen, prudentia, temperantia, et alia id genus, quæ infidelibus et Christianis, bonis et malis communia sunt; 2o De donis Dei extra nos positis, qualia sunt incarnatio et mors Christi, conciones sacræ, consilia, miracula, etc. 3o De donis linguarum, prophetiæ, miraculorum, interpretationis Scripturarum, divini verbi annuntiandi, etc. Hæ gratiæ præcipue dantur in ordine ad conversionem infidelium, cæterorumque peccatorum ad fidelium eruditionem, et uno verbo ad proximi salutem.

SECTIO SECUNDA.

De gratia gratum facente.

Hæ gratiæ sunt interiores et in ordine supernaturali; nec minus gratis datæ sunt quam præcedentes, cum omnes omnino gratiæ ex mera Dei benevolentia et liberalitate procedant, sine ullis meritis naturalibus. At, juxta receptam apud theologos loquendi formulam, gratiæ gratum facientes eæ sunt quæ a Deo conceduntur in ordine, ut vocant, ad salutem nostram, ut piæ affectiones a Deo nobis infusæ pia desideria, virtutes, aspirationes sacræ quibus movemur et attrahimur ad ea quæ Dei sunt, ut donum fidei, spei charitatis et virtutum moralium, licet si vim nominis attendamus hoc nomine solum debeat intelligi gratia sanctificans, quæ, nos Deo reconcilians ex peccatoribus justos, ex inimicis Dei amicos ejus et filios facit. Hic ergo sermo fit de hac gratia habituali, seu sanctificante; insuper, de gratia actuali, quæ est illuminatio mentis et pius affectus impressus a Deo in cordibus nostris, quibus movemur ad fugiendum malum et faciendum bonum; de gratia excitante, seu sufficiente et efficace quæ non solum excitat ad bonum, sed illud facit facere, de gratia inefficace quæ caret effectu ad quem excitat; tandemque de gratia præveniente, sive subsequente, aut concomitante de gratia operante et cooperante, et de aliis gratiis quæ a theologis tractari solent.

SECTIO TERTIA

De necessitate et ultimo fine gratiæ.

In hac sectione ostenditur quod ex quo Adam peccavit, non potuere homines accessum habere ad Deum, grati ipsi fieri, introducique in cœlum nisi per gratiam quæ per Christum, vel olim promissum, dabatur, vel nunc datum, datur...

SECTIO QUARTA.

De libero hominis arbitrio.

Ad merendum et demerendum coram Deo necessarium est homini liberum arbitrium, nec nos unquam necessario gratia Dei determinamur sive ad bonum, sive ad malum.

SECTIO QUINTA.

De conciliatione liberi hominis arbitrii cum Dei gratia.

Quæstio discutitur quod liberum hominis arbitrium peccato Adæ in posteris debilitatum fuerit, et non exstinctum; quod simus ad malum propensi, nec velle possimus bonum supernaturale nisi libertas nostra adjuvetur et excitetur per gratiam Dei, hoc est, quod propriis viribus pie et sancte vivere non possimus, sed ad hoc gratia Dei prorsus nobis sit necessaria, libero arbitrio comitante, ita ut præcipua boni operis causa, etsi opus bonum fiat nostrum, in gratiam ipsam refundenda sit. Et, nisi hæc interior gratia adsit ad singulos actus, nihil omnino possumus quod ad salutem prosit, non servare mandata Dei, non surgere a peccato, non Deum orare, non desiderare nec habere salutarem cognitionem vel amorem virtutis et veritatis, nec quidquam salutiferum, imo nec sufficientes sumus cogitare quidquam boni ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est per Christum. At cum gratia Christi interiore, mandata Dei exsequi et perficere possumus; licet enim nihil possimus a nobis quasi ex nobis, omnia tamen possumus in eo qui nos confortat; et Deum impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possimus et petere quod non possimus, et adjuvat ut possimus Hæc tanta necessitas gratiæ Dei procedit ex supremo Dei in creaturas dominio, quo fit ut creaturæ continuo ad agendum influxu Conditoris indigeant, et ex infirmitate quam contraximus per peccatum, et ex nimia potentiæ et mediorum naturalium a fine et effectibus supernaturalibus distantia. Unde evidenter patet quod gratiæ exteriores et in ordine naturali non sufficiant ad bonum opus faciendum quod ad salutem prosit, cum tam necessaria sit gratia Christi quæ interius afficiat, et recipiatur et moveat.

SECTIO SEXTA.

De hominum prædestinatione et reprobatione.

1° Certum est quosdam a Deo prædestinatos et electos esse, et e contra quosdam reprobatos... Quis autem sit ordo Dei in mysterio prædestinationis et reprobationis? hæ quæstiones difficile attingendæ sunt. Etsi millies dicatur : Si vitiatia est æqualiter omnium origo, si nascuntur omnes peccatores et massa corruptionis originalis involuti, cur ergo Deus hujus misereatur, non alterius, semper respondendum est : « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » Verumsi unus est omnium reatus, non est ergo quod queratur quisquam. Nemini Deus debet quidquam; Dominus est. Sufficiat gratiam a Deo nunquam ulli hominum denegari vel subtrahi nisi in pœnam alicujus præcedentis peccati.

2° Præter voluntatem Dei generalem salvandi omnes, et licet Christus pro omnibus mortuus sit, est in Deo salvandi quosdam et in Christo beneficium suæ mortis et meritum passionis communicandi voluntas specialis et efficax. Deus non omnibus dat donum perseverantiæ, sed cui vult et quomodo vult, pro suæ voluntatis beneplacito ; et, stante morte Christi, licet nullus hominum excludatur a jure recipiendi sacramenta, si ad ea accedat vel præsentetur, certum est eos, qui non accepta peccatorum suorum remissione moriuntur, non salvari, qui salvati fuissent, si placuisset Deo cum ipsis misericorditer agere. Hoc fit quod licet in Deo generalis, sed sincera voluntas salvandi omnes, voluntas quam theologi vocant antecedentem, id est, quæ antecedit meritorum prævisionem, est voluntas consequens vocata; per istam Deus vult punire nocentes et peccatores. Dum ergo Deus quosdam æternis suppliciis addicit, sive infantes mortuos sine percepto baptismo, sive adultos post baptismum lapsos, justam retribuit pœnam merentibus. Aliis parcit misericors, eosque ineffabili benignitate extractos e massa corruptionis vocat, justificat et perseverantia finali donatos glorificat; alios per justitiam susceptæ corruptioni relictos permittit in peccatis suis mori et damnari.

3° Stat liberum hominis arbitrium cum gratia, prædestinatione et reprobatione divina, cum gratiæ Dei resistere possimus, sitque nostrum meritum operum. Unde totum hominis meritum in recto usu gratiæ positum est. Si enim quis gratiæ Dei cooperetur, quod quidem et a Christo est, novam gratiam impetrat, atque de gratia in gratiam pervenitur per Christum ad vitam æternam, quam reddet tandem justus judex et misericors Pater, cumulans dona sua coronis, seu, ut cantat Ecclesia, coronando dona sua dum coronat merita nostra.

4° Cum gratia justificationis nunquam subtrahatur homini, nisi peccatum mortale præcesserit, nec Deus quemquam deserat per subtractionem gratiæ seu actualis seu habitualis, nisi prius ab eo deseratur, consulendum est propriæ saluti cum timore et tremore, in solo Deo confidendum, vacandum assidue orationi et bonis operibus, summo studio vigilandum ne negligentia vel peccatum quodvis subrepat, tandemque animum gerendum esse sub potenti manu Dei demissum et humiliatum.

PARS TERTIA.

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa gratiam, etc.. juxta modum definitionum et sententiarum.

SECTIO PRIMA.

1° *Sententia divinæ gratiæ, ex Scriptura sacra desumptæ.*

Huc imprimis et directe referuntur Patrum commentaria, homiliæ, sermones et tractatus in sacræ Scripturæ textus, qui opera nostra, id est ex nobis facta a negotio justificationis et salutis nostræ prorsus removent et solam Dei gratiam commendant, quales sunt.

Exod. IV, 12. Ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. II Reg. XXII, 19. Prævenit me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus firmamentum meum. III Reg. VIII. 24. Ore locutus es, et manibus perfecisti. II Paralipomen. XXX, 9, Si vos reversi fueritis ad Dominum, pius et clemens est Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. Judith XIII, 7, Confirma me, Domine, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi perficiam. Job XLI. 2, Quis ante dedit mihi, ut reddam ei ? Omnia quæ in cœlo sunt, mea sunt. Psal. XII, 1, Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Usquequo avertis faciem tuam a me? Psal. XVI, 5, Perfice gressus meos in semitis tuis. Psal, XX. 4, Prævenisti eum, Domine, in benedictionibus dulcedinis. Psal., XXII, 6, Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Psal. XXIV, 4, Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me; dirige me in voluntate tua et doce me, quia tu es Deus Salvator meus. Psal. XXVI, 9, Ne avertas faciem tuam a me; ne declines in ira a servo tuo. Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus. Psal., XXIX, 8, Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. Psal, XLIII, 23, 24, Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge, et ne repellas in finem; quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ. Psal. L, 17, Domine, labia mea aperies. Psal. LVII, 29. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Psal. LVIII, 11, Misericordia ejus præveniet me. Psal. LXVIII, 18. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me. Psal. LXVI, 71, Dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelsi. Psal. LXXXIV, 3, Converte nos, Deus, salutaris noster. Psal. LXXXVI, 15, Ut quid, Domine, repellis orationem meam; avertis faciem tuam a me? Psal. XCIII, 10, Qui docet hominem scientiam; beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum, Psal. CI, 3, Non avertas faciem tuam a me. Psal. CIII, 29, Avertente autem te faciem, turbabuntur. Psal. CXLII, 7, Misericordia ejus præveniet me. Psal. CXVIII, Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas; revela oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua; bonitatem et disciplinam et scientiam doce me. Prov. VIII, 18, juxta LXX, Præparatur voluntas a Domino. Cant. I, 3, Trahe me post te. Sap. VII, 7, Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ; omnium enim Artifex docuit me sapientia. Isai. XXVI, 12, Omnia opera nostra operatus es nobis. Isai. XXVIII. 26, Deus docebit illum. Isai. XLII, 16, Adducam cæcos in viam quam nesciunt, et in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam. Isai. XLVIII, 17. Ego Dominus Deus tuus docens te utilia. Isai. LIV, 12, Ponam universos filios tuos doctos a Domino. Isai. LXV, 1, Invenerunt me qui non quæsierunt, Jerem. XXXI, 3. In charitate perpetua dilexi; ideo attraxi te miserans, Jerem. XXXI, 18, 19, Converte me, et convertar; postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam. Jerem, XXXVI, 27, Faciam ut in præceptis meis ambuletis et judicia mea custodiatis et operemini. Thren. III, 22, Misericordiæ Domini est quod non sumus consumpti. Thren. V, 21, Converte nos, Domine, ad te, et convertemur. Ezech. XXXVI, 26, Dabo vobis cor novum, et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Ezech. XXXVI. 32, Non propter vos ego faciam, sed propter nomen sanctum meum. II Machab. I, 4, Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua et in præceptis suis, Matth. XIX, 26. Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; omnia enim possibilia sunt apud Deum. Marc. X, 37, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. VII, 10, Domine; adauge nobis fidem Luc. XVII, 10, Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus, Luc. XVIII, 27, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. XXII, 61, Conversus Dominus, respexit Petrum. Joan. I, 9, Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan. V, 30, Non possum a meipso facere quidquam. Joan, VI, 44, Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. Joan. VI, 45, Est scriptum in prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre et didicit venit ad me. Joan. XII. 32, Et si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, Joan. XIV, 26, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Joan. XVI, 13, Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Act. XVI, 14, Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo. Rom. III, 8, Ex operibus legis non justificabitur omnis caro. Rom. III, 24, Justificati gratis per gratiam ipsius. Rom. IV, 2. Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Rom. IV, 6, Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non esset gratia. Rom. VIII. 25, Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum. Rom. IX, 2, Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Rom. IX, 11-13, Ut secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei : Quia major serviet minori. Rom. IX, 16, Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. I Cor. XII, 6, Deus qui operatur omnia in omnibus. I Cor, XIV, 7, Quis enim discernit? quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? II Cor. III, 5, Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. II Cor. XII, 9, 10, Sufficit tibi gratia mea; cum enim infirmor, tunc potens sum. Gal. VI, 3, Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Ephes. II, 8-10, Gratia estis salvati per fidem ; Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur. Philipp. II, 13, Deus enim est qui operantur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate. II Timoth. I. 9, Liberavit et vocavit nos Deus vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu. Tit. III, 5, Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam Deus salvos nos fecit

Hebr. x, 14, Una oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Hebr. xii, 2, Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum. Hebr. xxi, 15, Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei. Jacob. i, 17, Omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Jacob. i, 18, Voluntarie genuit nos verbo veritatis. I Petr. i, 3, Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam. I Joan. iv. 10, Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.

Sententiæ divinæ gratiæ ex Patribus collectæ.

Istæ sententiæ magna ex parte deducuntur, verbum ad verbum, e scriptis Patrum; suntque propositiones capitales et velut cardines et axiomata quibus fundatur dogma catholicum catholicæ fidei circa divinam gratiam.. Quosdam tantum Patres seligimus, qui specialiter præsentem quæstionem velut ex professo tractarunt.

ADAMUS. Præmonstratens. canonic.

CXCVIII, 103. Gratia eadem Salvatoris angelum conservavit quæ lapsum hominis erexit. 116, Gratia est tum præservatio a peccatis, tum illorum remissio. 171, Gratitudo pro acceptis, nova beneficia advocat. 213, 214, Anima absente gratia turbatur, et præsente quiescit. 227, 331, Gratiæ Dei omne bonum tribuendum. 248, Gratiæ quatuor insignia designata per quatuor capita fluvii paradisi. 250, Gratia semen est gloriæ. 251, 351, Gratia intellectum et voluntatem perficit. 252, Gratia Salvatoris omnibus apparet; solos electos erudit ad salvationem. 245, 264, Gratia creatrix est Patris, salvatrix Filii, confirmatrix Spiritus sancti; et gratia gloriæ totius est sanctæ Trinitatis, 256, Gratiæ specialis opus est emendatio vitæ. 355, 426, Gratiarum diversarum diversis distributio quam sit dispensatoria.

S. AMBROSIUS, Mediolanens, archiepiscopus.

XIV, 88, Operatio divina sacrilegis pectoribus potest studia pietatis infundere. 329, 333, 346. Christi manifeste in omnes prædicatur misericordia, eo quod qui pereunt, sua pereunt negligentia; qui autem salvantur, Christi sententia salvantur. 666, 972, Nostræ non est potestatis iter nostrum ex voluntate dirigere. 1033, Gratia Dei beatieres nos facit quam nostra innocentia. 1036, Non suæ virtutis homo putet esse, sed gratiæ cœlestis, si non deseratur a Christo. 1088, Deus sine labore nostro, non ex operibus, sed ex fide per gratiam suam nobis peccata donavit. 1111, Ubi gratia, non utique merito operum, nec justificatione virtutum, sed liberalitate donantis et electione redimentis salvamur. 1115, 1126, 1138, Ad gratiam Christi vocatur omnis anima.

XV, 1207, Nullus perfectus esse potest et sanctus sine favore Dei. 1213, Lucet Deus super justos per gratiam, super injustos per misericordiam, illis mercedem meritorum tribuens, istis peccata dimittens. 1214, 1419, Omnis creatura quæcunque habet bona accepit a Christo. 1491, qui suo peccato pereunt, misericordia Domini liberantur. 1547, Cum Deus glorificatur a sancto, gratia est. 1559, Cui adest gratiæ Spiritus, nihil deest, 1589. Nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. 1604, Ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit quidquam incipere nisi a Domino. 1603, Habemus adversarium magnum qui vinci a nobis non potest sine Dei favore. 1687, 1755, Dominus studia exigit, vires ministrat; gratia pro meritis nostris diversa, sed eadem divini operis misericordia. 1706, Deus quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit. 1708, Deus quos misereatur, etiam imprudentes advocat.

XVI, 70, 349, Gratia non ex merito mercedis, sed ex Dei voluntate defertur, 507, 508, 406, Majoris virtutis est gratia quam natura. 733, Gratia esse non potest sine Spiritu, cum omnis gratia divina sit in Spiritu sancto. 915, 1114. Deo convenit ut quos invitaverit per gratiam, eosdem gratiæ incrementis provehat. 1264, Servi sumus Creatoris nostri, sed libertatem habemus quam per gratiam Christi accepimus.

XVII, 97, Gratia confert vitam per Christum. 107, Acquiritur Deo qui in gratia ejus manet. 116, Gratia reparat hominem ad pristinum innocentiæ statum. 290, 805, Hominum talis est natura ut nihil boni a se habere possint, nisi ab eo accipiant qui est summe bonus. 371, Omni donum gratiæ Dei in Christo est. Gratia donum Dei est, et non debita merces operibus, sed gratuita ratione, misericordia interveniente concessa. 383. Unicuique Deus gratiam tribuit, ut tantum hauriat quantum sitit. 512. Spiritus Dei sua gratia replet, quos vult, quantos et quantum vult. 848, Quidquid boni fideles faciunt, operante Deo faciunt.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc.

CLVIII, 227, Sine Deo nihil valemus, et Deum quærere non possumus nisi ipse doceat, nec invenire nisi se ipsum ostendat. 374. Dando voluntatem Deus trahit nos. 593, Nullus vitam perpetuam consequi valet nisi per gratiam. 674. Libero arbitrio vim gratia non infert. 740, Ut a malis abstineamus et bona faciamus, hoc nostra virtute sine Dei adjutorio facere non possumus. 744. Nihil possumus acceptum offerre coram Deo et gratum nisi de fonte bonitatis suæ illud præhauserimus, et hoc utique ipso illuminante et docente. 800, Bona nostra, munera Dei, sunt. 800, 871, Nec Deo servire, nec placere possumus, nisi de suo munere. 864, Homo per se non potest Deum sibi placare. 866, A Deo est omnis bonus. 668, Deus dat quod nos facit velle.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. Eccl. doct.

XXXII, 596, Nisi gratia Dei liberetur voluntas a servitute peccati, recte pieque vivi a mortalibus non potest. 597, Gratia est et vocatur gratia quia gratis datur. 681, Gratiæ deputandum quidquid boni nos fecimus. 781, Gratia potens est omnis infirmus, et per ipsam fit conscius infirmitatis.

XXXIII. 354. Gratia quanto magis minusve adjuvatur homo, tanto magis minusve potest ea quæ ad vitam conducunt exsequi. 354, 369, 393, Cur ille sic, ille non sic adjuvetur, vel etiam non adjuvetur, nescitur; sed tamen id scitur a Deo fieri summa notaque æquitate. 575, 576, A Deo est ut eum sciamus et eum diligamus 566, 633. Vetera sacrificia gratiam significabant, non efficiebant; præcepta legis impleri non possunt, nisi per gratiam. 776. Per gratiam liberantur quicunque liberantur. 782. Gratia salvi fiunt cujusque legis prævaricatores; nec David ipse surrexisset a peccato nisi gratia eum relevasset. 782. Necesse est ut, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante, vincamur. 785, Gratia divina privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat. 818, Cogitationes bonæ nonnisi ex gratia, 819. 821, Gratia non invenit eligendos, sed facit. 829, Gratia non datur ad faciendum ex abundanti et tantum ad facilius. 830, Salutem sine gratia non poterat custodire natura, etiam integra. 831, Gratia sanantur infirmi, excitantur pigri, volentes juvantur. 849. 851, Sine gratia voluntas bona esse non potest. 880, Omne bonum meritum nostrum non in nobis facit nisi gratia 882, Neminem Deus liberat, nisi gratuita misericordia. 887, Electio gratiæ non fit ullis præ edentibus meritis, vel parentum vel parvulorum nec ex prævisione operum. 969, Sine gratia vel cogitare vel agere aliquid secundum Deum nulla ratione possumus. 969, Si non est gratia Dei, quomodo Christus salvat mundum ? 974, Gratia Dei nihil nobis hic confert utilius, nisi ut moriamur peccato. 984, Quibus gratia non datur, justo Dei judicio non datur. 984. Gratia non secundum merita operum, nec juxta voluntatem datur. 985, Quomodo intelligendum quod Deus velit omnes homines salvos fieri. 987, Per occultam gratiæ inspirationem præparatur voluntas a Domino.

XXXIV. 382, Homo non potest aliquid bene agere tanquam ex seipso. 406, Causa gratiæ per quam salvi fiunt peccatores in Deo est abscondita. 406, Natura non per semetipsam instauratur, sed per Dei gratiam. 412. Per gratiam Dei homo creatur de novo. 431, Homo non bene vixisset, nisi per gratiam Dei. 598, Gratiam Dei ut præcedat voluntas accipiendi et jubet et facit Deus, 712. Gratia non pendet a visibilibus sacramentis. 737. Gratia est aqua qua interior sitis irrigatur.

XXXV, 1400, Gratia prima quam peccator accipit, quænam, 1842, Gratia a Christo ut Deus et homo est. 1843, Gratia prævenit nos. 1850, A Deo quidquid boni est donatur. 1850. Gratia a Deo donatur ut sciatur a quo bonum omne donetur. 1851, Gratia jam non est gratia, si præcessisse contendimus merita. 1915. Sanctificati indigent auxilio Dei ut fiant sanctiores. 2065. Sola gratia aufert peccatum. 2068, Gratia efficit ut non tantum velimus recta facere, sed etiam possimus. 268, Gratia quomodo abundavit.

XXXVII, 1063, Gratia Dei facit homini gradus quibus ascendat ad beatitudinem 1116. Gratia Dei nimis occulta. est qua hominum mentes reviviscunt, ut possint præcepta sanitatis audire. 1117, Auditis divinis testimoniis hi non convertuntur ad fidem, in quibus occulta gratia non operatur ut credant. 1204, Disciplina Christiana hæc est ut quod quis facit male, sibi; quod bene, Deo tribuat, neque super eum qui bene non facit sese extollat, 1224, A te deficere potes, tu te ipsum reficere non potes. 1579, Gratia Dei id agit ut dilectione impleantur mandata Dei, quæ timore non poterant. 1632, 1717. Nemo præsumat ibus suis se reddere quod voverit; qui te hortatur ut oveas, ipse te adjuvat ut reddas. 1851, Ut sis Deus ope-

nusquam absque effectu sit, nisi cum ipse homo gratiæ defuerit.
RUPERTUS, Tuitiens. abb.
CLXVII, 460, Gratia Spiritus sancti est ros cœli. 501, Gratia operatur in homine confidentiam, peccatum vero timorem. 1586, Omnis gratia est per Christum. 1623. Gratia Christi magis abundavit quam peccatum primi hominis.
CLXIX, 68, Gratiarum divisiones tot sunt quot ordines angelorum. 226, Gratiam pro gratia accepta. 242, Gratiæ, non merito vita æterna confertur. 832. Gratia et pax quare conjunguntur. 1204, Spiritus sancti gratia non est extra Ecclesiam.
SEDULIUS SCOTUS.
CIII, 15, Sanctitas est Dei vocatio, non meritum facti. 31, Nihil prodest littera jubens ni adsit gratia adjuvans. 41, Gratia per baptismum peccata donantur, sine ullis operibus præcedentibus. 57, Qui abundantiam gratiæ et doni justificationem accipiunt, hi effugiunt regnum mortis et jam in tempore regnum vitæ incipiunt. 67. Sine adminiculo gratiæ bonum non facimus. 78, Gratia ut magister discipulo porrigit manum et adjuvat infirmitatem nostram. 87, Unius Deus miseretur per misericordiam gratuitam, alterum odio habet per judicium debitum. 88, Gratia hominis voluntatem bonam præparat ad adjuvandum et adjuvat præparatum.
TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.
I, 489, Deus per gratiam est in genus humanum et indulgens et increpans. 1236, Gratiam adesse per opera cognoscitur. 1261, Dei omnia et nihil nostrum.
II, 72, Gratia evangelica evacuatur, si ad legem Christus redigitur. 668, Animam Deus semper alloquitur, compellit et advocat. 685, Gratia potentior natura habet in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii voluntatem.
VALERIANUS (S.), Cemetiens. episc.
LII, 711, Justitia nostra ex Deo est. 725, Dei auxilium quam necessarium. 795, Gratia volentes tantum salvat. 813, Perseverantia donum est gratiæ Dei 829, Gratia opus est ut nobis pateat regnum cœleste.
WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach.
CXIII. 843. Adversarius noster vincitur a nobis, non viribus nostris quia non in virtute propria potens est vir. 1153. Deus sola gratia dona charismatum donat.
CXIV, 101, Oratur, non tantum ut bona velimus, sed fiat voluntas in nobis, ut vivamus Deo, non nobis. 358, Gratia in conceptione boni per gratiam datur. 480, Gratia datur, non quia opera bona fecimus, sed ut ea facere valeamus. 554, Gratis non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita. 672. Ad bonum accedimus, non mentis nostris, sed sola gratia divinæ voluntatis.
WOLBERO, Sancti Pantaleonis abb.
CXCV, 1201. Ubi vult spirat Deus, et cui vult gratiam dat. 1237. Quæ sit gratia vocans, justificans et glorificans, et de Dei conversione ad nos. 1247, Gratiæ necessitas.

SECTIO SECUNDA.

Definitiones et sententiæ de libero arbitrio. Ex Scriptura sacra.

Multa de libero hominis arbitrio habentur apud Patres in commentariis locorum Scripturæ sacræ, quæ sequuntur :

Genes. IV, 17, sec. LXX, Nonne si bene egeris, recipies : sin autem male, statim in foribus peccatum aderit; sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. Deuteronom. XXX, 19, Testes invoco hodie cœlum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem Elige ergo vitam. Jos XXIV, 15, Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur eligite ergo quod placet. Tob. XIII, 8, Convertimini itaque, peccatores, et facite justitiam coram Deo. Psal. XXXI, 9. Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Psal. LXXXIX, 3. Convertimini, filii hominum. Psal. CXVIII, 59, Converte pedes meos in testimonia tua. Eccli. XV, 14, Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui ; adjecit mandata sua et præcepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam et ignem ; ad quod volueris, porrige manum tuam : ante hominem vita et mors, bonum et malum ; quod placuerit ei dabitur illi. Act VII, 57, Vos Spiritui sancto semper resistitis I Cor VII, 37. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo, servare viginem suam, bene facit. II Corinth, VI, 1, Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Hebr. XII, 15, Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei. Apocalyps. III, 20. Ecce sto ad ostium et pulso ; si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.

Sententiæ ex sanctis Patribus collectæ.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc.
XIV, 598, Non servili ab obediendum constringimur necessitate, sed voluntate arbitra, sive ad virtutem propendemus sive ad culpam inclinemur. 603, Libertas sub Christo gloriosa et pretiosa servitus. 1203, Observatio mandatorum Dei naturæ ipsius auget gratiam. 839. Volentes Christus curat, non astringit invitos.
ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc.
CLVIII, 333, Peccat homo volendo quod non debet, et nolendo quod debet. 374, Erga hominem in tractu et impulsu Dei ad bonum, nulla intelligitur violentiæ necessitas, sed est acceptæ bonæ voluntatis spontanea et amata tenacitas. 456, In primi hominis arbitrii libertate erat, ut qualis ipse erat justitia et felicitate, tales posteros propagasset. 489, Potestas peccandi non pertinet ad libertatem arbitrii. 492. Quid sit liberum arbitrium. 674, Adam propria libertate succubuit, ita Christus ex arbitrii libertate diabolo resistit, 807, Per liberum arbitrium homo, operante gratia, vult quæ Deus præparavit facere et repellit quæ prohibet.
AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc.
XXXII, 595. Liberum arbitrium homini datum, non sic tamen asserendum quod gratiæ locum non relinquat. 598, Bonus usus liberæ voluntatis ex Deo est. 1242, Liberum arbitrium datum est ad recte vivendum, non ad peccandum. 1268, Per liberam voluntatem ipsa libera voluntate utimur. 1274, Libera hominis voluntas per Dei præscientiam non aufertur.
XXXIV, 675, 676. Ad non peccandum quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficit, nisi adjuvetur infirmitas. 677, Neque voluntatis arbitrium ideo tollitur quia juvatur, sed ideo juvatur quia non tollitur. 676, Liberum arbitrium ad hoc nos habere intelligatur ut pia voluntate invocemus Dominum. 759, Libero arbitrio tantum detur, ut gratia Dei amplius honoretur. 760, Arbitrium hominis vere fit liberum per gratiam. 828, Liberum est arbitrium, etiamsi divino indigeat auxilio. 843, 969, Ex eo quod venit Dominus mundum salvare, et quod venturus sit ipsum judicare, liberum arbitrium et gratia asseruntur. 940, Liberum arbitrium sic homini datum ut tamen et divinis legibus et humanis rectissime gravium supplicia constituta sint peccatorum. 970, Liberum arbitrium sine Dei gratia nec converti potest ad Deum, nec perficere in Deo. 971, Ex ipso quod aliquid præceptum et imperatum est, obedientia nostra requiritur, quæ nulla potest esse sine libero arbitrio. 973. Liberum arbitrium sive in vitam malam sive in bonam non negat fides catholica. 974, Liberum arbitrium non sic defendatis ut ei bona opera sine Dei gratia tribuatis, nec si gratiam defendatis ut quasi de illa securi mala opera diligatis. 987, Liberum arbitrium oppugnat qui oppugnat Dei gratiam, qua vere ad bona eligenda et agenda fit liberum. 990, Ut non intremus in tentationem, si voluntas sufficeret, non oraremus ; quæ tamen si deesset, nec orare possemus.
XXXIV, 133, Libera voluntas, causa peccati. 757, Deus non aufert, sed adjuvat bonæ voluntatis arbitrium.
XXXV, 1607, Libertas prima est carere peccatis. 1778, Arbitrium liberum non sic defendendum, ut adjutorium Dei non putetur necessarium. 2066, Liberum arbitrium in nobis ante gratiam non est ut non peccemus, sed tantum ut peccare nolimus. 2078, Liberum arbitrium quomodo explicatur.
XXXVI, 208, Libera voluntas nobis a Deo data, tametsi absque illo nihil sit conatus noster.
XXXVII. 1320. Si non accepisset homo liberum arbitrium et rationem, non eum sequeretur damnatio justa peccantem 1320, Deus non sanat invitum. 1464, Creatura in libero arbitrio constituta est, non sic ut Creatoris superet voluntatem, etiamsi contra ejus faciat voluntatem. 1540, Præceptum Dei custodire non sic habet homo in arbitrii potestate, ut nullo indigens auxilio id possit efficere. 1569, Inclinare cor in testimonia Dei, simul est et divini muneris et propriæ voluntatis. 1745, 1746, Quid libera voluntate, quid necessitate faciamus. 1938, In tuo arbitrio Deus esse voluit cui pares locum, Deo an diabolo.
XXXVIII, 172, 174, Liberum arbitrium nihil valet sine Dei gratia. 752, Liberi arbitrii magnas vires. homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amisit. 903, Quod ab homine exigitur propter arbitrium voluntatis, hoc a Deo petitur propter auxilium majestatis. 1269, Est in hominis voluntate semen mortis.

voluntate nostra. 1133, Si voluntatem nostram et non Dei faciamus obscurabitur laus nostra.

CIX, 659, Qui non vult audire quod Dominus jubet, non potest a Domino mereri quod petit. 675, Deus nemini necessitatem imponit mali verbi aut pravi actus. 713, Humana infirmitas nisi ope sustentetur divina usibus innumeris deficiens ad nihilum redigetur. 863, Liberum arbitrium excæcatum per ipsum se illuminare non potest, conversum est, non eversum.

CX, 431, Nostrum est tantum voluntatem nostram pariter Deo commendare. 577, Discretio non postponenda est in bono opere.

CXII. 170, Homines suo arbitrio derelicti sunt; neque enim bonum necessitate faciunt, sed voluntate, ut credentes coronam accipiant et increduli supplicio mancipentur. 304, Idonea fuit natura humana per liberum arbitrium vulnerare se, sed jam vulnerata et sauciata non est idonea per liberum arbitrium sanare se. 1546. Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper bona.

PROSPER (S.), Aquitan. episc.

LI, 81, Liberum arbitrium, quale cum aut sine Deo. 86, Nunc non peremptum, sed renatum. 123. Post lapsum manet, et non est toto deletum, sed debilitatum ad bonum, alligatum ad malum, quocumque fertur ruit et labitur. 126, Liberum arbitrium non tollitur, cum sanatur et liberatur per gratiam. 127, Liberum arbitrium non se ipsum sanare potest, sed gratia Christi. 160, Ante fidem liberum arbitrium est, sed in tenebris agit. 161, Quale sit liberum arbitrium ante gratiam et quomodo gratia ei medeatur. 207, Liberi arbitrii cum auxilio divino concordia, ita ut libero arbitrio nemo bene utatur sine gratia. 228, Liberum arbitrium non aufertur per gratiam Dei, sed formatur, regitur, ordinatur. 239, Liberum arbitrium malum ex voluntatis defectu, bonum nonnisi auxilio gratiæ. 654, Liberum arbitrium homo non perdit, cum Spiritu Dei agitur, nec cum diabolo voluntate se dedit.

SEDULIUS SCOTUS.

CIII, 62. Homo in manu sua et in arbitrii potestate habet ut servus sit peccati aut justitiæ. 67, Voluntas est ei bene agendi, sed ut captivus cogitur facere quod non vult. 78. Quid orare, quid a Deo petere oporteat ignoramus. 87. Ipsum meum velle et currere non est meum sine Dei auxilio. 88, Ad palmam supernæ vocationis Dei pervenire non potest homo, nisi voluntate cucurrerit. 120, Libertas quam habemus in Domino omnia nobis munda esse facit. 133, Nihil habemus proprium nisi mercedem nostri laboris.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.

II, 290, In liberi arbitrii potestate et libertate et non in lineis corporalibus homo ad Dei imaginem factus dicitur. 291, Arbitrii potestas et libertas sponte præstita ab homine efficit bonum ut proprium. 292, Arbitrii potestas in utramque partem concessa. 913. Etsi sciamus quid velit, quid nolit Deus, tamen nobis est voluntas et arbitrium eligendi alterutrum. 916, Quod in nostro arbitrio positum est, non debemus referre in Dei voluntatem; nam excusaretur omne delictum, si contenderemus nihil fieri in nobis proprio voluntatis nostræ arbitrio.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach.

CXIII, 176, Dei permissio est justa, cum eum qui eligit priora dimittit suo libero arbitrio ut cadat.

CXIV, 101, Libertas arbitrii nostri sociari debet per gratiam voluntatis Dei, quæ est sanctificatio nostra. 503. Voluntas, ut ad vera credenda moveatur, non sibi sufficit, nisi per gratiam Dei sibi opituletur. 951. Omnia merita præcedit gratia, ut dona Dei consequantur merita nostra; nam non gratia ex merito, sed meritum ex gratia, et opera ex gratia, non gratia ex operibus, 672, Vitia non nobis a Deo, sed a nobis sunt.

SECTIO TERTIA.

Definitiones et sententiæ circa divinam prædestinationem.

Ex Scriptura sacra.

Ad hanc quæstionem afferuntur præcipue textus sequentes:

Rom. IX, 16-26, Non autem quod exciderit verbum Dei: Jacob dilexi, Esau odio habui. Miserebor cujus misereor, et misericordiam præstabo cui miseror. An non habet potestatem figulus ex eadem luti massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam. Vocabo non plebem meam plebem meam, et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Rom. XI, 1-32. Numquid Deus repulit plebem suam? Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, noli gloriari. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei, in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei. Sicut enim et vos aliquando non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis, propter incredulitatem illorum. Conclusit enim omnia Deus in incredulitate, ut omnium misereatur.

Ex SS. Patribus.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. abb.

CXCVIII, 222, 283, Electorum et reproborum una sors nascendi, diversi mores vivendi. 251, 242, Electis solis prodest accepisse gratiam Dei. 773, 830, Electorum peccata sunt æternitati quasi non præsentia. 818, Electis omnia, etiam peccata, cooperantur in bonum. 829, Electos Deus quamvis cadere permittat, tamen miserabiliter illos ad se convertit per gratiam suam. 832, Electi nunquam peccant ad mortem quasi damnandi post mortem.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens, episc.

XXXII, 1270, Necesse est ut peccet de quo est peccare prædestinatio, etiamsi non cogatur peccare. 1275, Prædestinatio non facit ut non libera voluntate non peccetur, aut aliquid aliud faciamus. 1277, Prædestinatione fit quod sicut Deus recte punit quos prævidet peccaturos, sic juste præmiet quos prævidet recte facturos. 1278, Bonus est Deus condendo creaturam et quam non peccaturam et quam peccaturam esse præscivit.

XXXIII, 633, 639, Prædestinatio non ex merito hominum, sed ex gratia. 639, Ad prædestinationem cur alii pertineant, occulta causa esse potest; alii non, injusta esse non potest. 744, Non perit unus ex illis pro quibus Christus mortuus est. 879, Cur ille credat, iste non, cum ambo idem audiunt, altitudo est judiciorum Dei. 883, Cur hunc potius quam illum Deus liberet, scrutetur qui potest, sed caveat præcipitium. 886, Prædestinatorum certus numerus, et prædestinationis causæ inscrutabiles.

XXXIV, 887, Prædestinatio non ex prævisione bonorum operum. 982, Finire vitam in voluntate consentiente, doctrinæ salutaris electorum est.

XXXV, 1725, Prædestinati aliquando errant et foris sunt. 1742, Qui prædestinati sunt, ad tempus errant et in æternum non pereunt. 1743, Lupus et latro non perdunt nisi prædestinatos ad interitum. 1776, Prædestinatio non cogit nec ad peccandum nec ad pie vivendum.

XXXVII, 1932, Quos prædestinavit Deus, vocat in pœnitentiam. 1962, Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud Deum.

XXXVIII, 179, In Deo qui cujus vult miseretur nulla iniquitas. 304, Oves et hircos scit ille qui prædestinavit. 862, Nemo prædestinatis nocere valet. 1030, Nemo prædestinatorum cum diabolo peribit, et nemo usque ad mortem sub diaboli potestate remanebit.

XL, 275, Judicia Dei occulta et inscrustabilia in hominum prædestinatione. 277, Dilectus Jacob, Esau odio habitus ante ulla propria merita; in odio Esau judicium pœnale ingeritur digno, in dilectione Jacob misericordia præstatur indigno.

XLI, 941, Prædestinatos misericordia comitatur in quocunque statu.

XLII, 614, Prædestinatorum numerus magnus.

XLIII, 537, 582, Prædestinatorum quomodo pauci et multi.

XLIV, 179, Omnes per unum mediatorem et per unam eamdemque fidem salvantur. 535, Prædestinatio ad æternam vitam et ad æternam mortem, 620, 761, Cur Deus alios oves facit, alios non facit, quæstio inscrutabilis; non est tamen iniquitas ad Deum. 940. Nemo de salute et prædestinatione sua certus et securus.

XLV, 938, Qui cadunt et pereunt in numero prædestinatorum non sunt. 975, Prædestinatio et gratia in quibus differant. 985, Immobilis prædestinationis veritas. 1018, Quæ contra prædestinationis prædicationem afferantur, eadem possunt dici contra gratiam. 1031, Prædestinatio prædicata ut oportet, non est causa desperationis. 1136, Ex eadem massa alii gratia Dei liberati, alii judicio Dei non liberati. 1200, In comparatione pereuntium, pauci sunt qui salvantur; sine comparatione autem pereuntium et ipsi multi sunt. 1523, Prædestinationis et gratiæ inscrutabilis altitudo in discretione parvulorum qui ad baptismum perveniunt.

BERNARDUS (S.), Clarævallens. abb.

CLXXXII, 203, Prædestinationis œconomia. 246, Prædestinatio est præparatio ad justificationem.

Cum circa prædestinationem exorta sit hæresis Prædestinatianismus vocata, his quædam addenda videntur.
Ex S. AUGUSTINO, LIII, 673-691. Prædestinatianismi exordia in Africa in monachis Adrumetinis.
A S. Augustino et Evodio deprehensa sunt. Qua hæresi apud Gallos emergente, S. Prosper et S. Hilarius opem S. Augustini per litteras implorant, et, istis suggerentibus, prædestinatiani per epistolam ad Galliæ episcopos a Cœlestino papa reprehensi sunt. Prædestinatianorum hæresim primus impugnat auctor Prædestinati, Gennadius Massiliens. confutatur. In synodis Arelatens. et Lugdunens. Prædestinatiani damnantur. Faustus Regiens. Lucidum prædestinatianum impugnat. Apparent Possessor et Joan. Maxentius, et concilium Arausicanum fert decretum hanc hæresim damnans. Ennodius Ticinens. unus adhuc est debellator prædestinatianismi... Hæc tandem hæresis in Galliam per Gotteschalcum renovatur; et duabus in synodis a Rabano atque Hincmaro oppressa fuit. Sententia ecclesiastica in Gotteschalcum fertur in synodo apud Carisiacum habita, a duodecim episcopis. Quidquid dicatur, nec Ecclesia Lugdunensis nec synodus Valentina, in causa Gotteschalci suffragatur prædestinatianorum erroribus.
Videas insuper, LI, 1002; LIII 673, 617, 620, 621, 624, 674, 685; CXXI, 347; CXXV, 50 *et seqq.*, etc., quæ passim de prædestinatione referuntur.

PARS QUARTA.

SECTIO PRIMA.

De Pelagianismo et Semipelagianismo et Jansenismo. Utrarumque hæresium capita fere eadem.

Cum isti plus minusve eadem docerent, aut saltem cum differentia eorum hæresis vix attenta mente discerni possit, utramque confundimus in isto Indice, rati eos qui studiosissime eam perscrutari voluerint in suis indagationibus, quas hic indicamus, festucas differentiæ notaturos esse.

SECTIO SECUNDA.

Pelagianismi auctores, simul et Semipelagianismi.

SECTIO TERTIA

Loca Patrum Pelagianismum et Semipelagianismum redolentia

SECTIO QUARTA.

De Jansenianismo, licet recentius exorto.

XCV

INDEX DE SACRAMENTIS IN GENERE.

IN QUO VICISSIM AGITUR DE NOTIONE SACRAMENTORUM TUM VETERIS TUM NOVÆ LEGIS.

DE ILLORUM INSTITUTIONE ET NUMERO, MATERIA ET FORMA, VIRTUTE, MINISTRO ET SUBJECTO. ETC.

PRÆTEREA ENUMERANTUR LIBRI DE SACRAMENTIS TRACTANTES.

—

I. — *Notio sacramenti.*

Sacramenta ideo dicuntur, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur S. August., XXXVIII, 1247. Signa cum ad res divinas pertinent, sacramenta appellantur, id., XXXIII. 527. Sacramenta, si quamdam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent, *ibid.*, 564. Sacramenta corporalia sunt, quasi verba visibilia, id., XLII, 356. Sacramentum visibile verbum, id., XXXV, 1840. Sacramenta, quare sic dicantur, Raban. Maur., CVII, 309. Quid sint sacramenta, vel quare dicantur, S. Paschasius, Radbertus, CXX, 1275; Ratramnus Corbeiens, CXXI, 146, Sacramentum vero est visibile signum invisibilis gratiæ Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 102. Quid sacramentum, Magister Bandinus, CXCII, 1089; Hugo Rothomag. arch., CXCII, 1211; Petrus Pictav., CCXI, 1227; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 1145.

II. — *Sacramenta vetera,*

Quidam ex Judæis fideles contendebant eos, qui crediderant in Christum sine veteribus sacramentis salvos esse non posse. S. August., XXXIII, 278, 279. Sacramenta Legis Veteris sola significandi ratione præcepta sunt, id., XLIV, 594. Divinitus data sunt ad significationem futurorum, etc., id., XXXIII, 281. Sacramenta Veteris Testamenti quid significent, id., XXXVI, 954, 955 Sacramenta vetera umbra erant futurorum, id., XLIV, 222. Sacramenta legis prænuntiativa erant Christi venturi, id., XLII, 355, 357, 359, Sacramenta vetera ante Christum necessaria, id., XXXIII, 156. Sacramenta vetera post Christum superflua, *ibid* Sacramenta vetera primis Christianis non erant noxia, sed nec necessaria, id., XLII, 357. Sacramenta vetera nec bona sunt, nec mala, id XXXII, 281. Non signacula illa (veteris Testamenti) damnata sunt, sed, succedentibus opportunioribus, decesserunt id., XXXIII, 96. Sacramenta vetera non erant gentibus imponenda, id., XLII, 357. Sacramenta Judæorum celebranda suscepit Apostolus, quare? id., XXXIII, 278, 279, 282. Sacramenta vetera non simulatione fallaci, sed consilio prudenti observavit Apostolus, id., XLII, 357. Sacramenta cur Judæis apostolorum tempore permissa, id., XL, 536. Sacramenta vetera quandiu observare permissi sunt primi Christiani qui ex Judæis crediderunt, id., XLII, 357, 358. Sacramenta vetera non evacuavit Christus, sed mutavit, *ibid*, 53. Mutatio in sacramentis veteribus a Christo facta, in psalmis prædicta, *ibid.*, 53, 54, 55., De differentia sacramentorum veterum et novorum, Petrus Lombardus, CXCII, 840.

XCVI.

INDEX DE BAPTISMO,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE HUJUS SACRAMENTI NATURA, INSTITUTIONE NECESSITATE, ETC.

MONITUM.

Baptismus metaphysice sumptus recte definitur : Sacramentum regenerationis per aquam, cum expressa SS. Trinitatis invocatione. Primum est omnium sacramentorum, et nullum a non baptizato recipitur. In hoc Indice vicissim disserimus de natura et figuris Baptismi ; de hujus sacramenti institutione, materia et forma ; de illius necessitate ac unitate ; de variis Baptismatum generibus ; de Baptismo Christi et Joannis ; de ministro et subjecto Baptismi ; de Baptismo ab hæreticis , schismaticis et pravis ministris collato : de tempore quo conferendus et suscipiendus sit ; de cæremoniis et effectibus Baptismi ; de agendi ratione post Baptismum tenenda. Præterea recensemus varios libros de Baptismo tractantes.

39. Signum est evictæ mortis, S. August., XXXV, 2275. Futuræ resurrectionis imago, id., XXXIX, 2070. Baptismus est signaculum Dei character, Victor Vitens., LVIII, 247. Baptismus sacramentum reconciliationis, Eugypp., LXII, 871. Sanctæ et incontaminatæ Christianorum fidei velut radix ac certum fundamentum divini baptismi gratia est, id., LXXIII, 470. Baptismus unde dicitur, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 256; Leidrad., XCIX, 861; Raban. Maur., CVII, 309. Fons sacer baptismatis non immerito fons vitæ nuncupatur, quare, Ratramn, Corbeiens, CXXI, 135. Tria sunt in baptismo, visibilia sacerdos, corpus et aqua; et tria invisibilia, spiritus, anima, fides, Hincmar., CXXVI, 105. Baptisma est figura mortis et sepulturæ, id., CLVIII, 544. Baptismus est ostium per quod intratur in templum Dei, Rupertus, CLXVII, 1151. In baptismo adest aqua visibiliter, sanguis Christi invisibiliter, *ibid.*, 1651. Baptismus ostium domus Dei, Godefrid., CLXXIV, 432. Quid sit sacramentum baptismi, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 129, 443. Baptismus est quasi janua omnibus atria Ecclesiæ introeuntibus, id., CLXXVII, 388. Ablutio exterior in baptismo interiorem designat, S. Bernard., CLXXXIV, 479. Baptismus, qualiter dicitur. Petr. Lombard., CXCII, 843; Magister Bandin., CXCII, 1092. Porta ab Oriente, sacramentum est baptismatis, per quod in civitatem intratur, Henric., CCIV, 296. Secunda piscina est baptismus quæ dicitur initialis, quomodo, Thomas Cisterc., CCVI, 712. Baptismus est ablutio aquæ per invocationem sanctæ Trinitatis sanctificatæ, pecati ablutionem [signans, Alanus de Insul., CCX, 613. Baptismus est exterior corporis ablutio facta sub forma verborum præscripta, Petrus Pictav., CCXI, 1230.

II. — *De figuris baptismi.*

Baptismi figuræ, Tertull., I, 1209; S. Ambros., XVI, 423. Diluvium baptismi figura, S. Optat., XI, 894; S. Augustin., XLII, 263; S. Fulgent., LXV, 543; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 321; S. Bruno Carthus., CLIII, 414; Rupert., CLXVII, 340; Joannes Beleth., CCII, 115. Baptismi figura circumcisio, S. Optat., XI, 895; S. Aug; XLIV, 833. Mare Rubrum figura fuit baptismatis, S. Ambros., XIV, 867; Sedulius, XIX, 567; S. August., XXXV, 1723; XXXVI, 917; XXXVII, 1037, 1411, 1420; XXXIX, 1551, 1555, 1562, 1635; S. Gregor Turon., LXXI, 168, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1162; S. Hildefons., XCVI, 119; Ivo Carnot., CLXII, 507; S. Bruno Astens., CLXIV, 1103; Rupert., CLXVII, 1659; Honor., CLXXII, 672. Corvus et columba emissa de arca Noe typus baptismi, S. Hieronym., XXIII, 176. Jordanis fluminis conversio baptismi signum, S. Ambros., XV, 1548.

III. *De institutione baptismi, ejusque auctore.*

Baptismus, quando institutus a Christo, Lactantius. VII, 616; S. Optatus, XI, 1055. Baptismus propter quid institutus, S. Augustinus, XLV, 1120. Instituta est secunda nativitas, quia prima est damnata, id., XLIV, 857. Cum Christus dicit, Ite in orbem universum, baptizate, etc., evidenter ostendit, quia non ipsi, sed ille procul dubio baptismatis auctor erat, S. Petrus Damianus, CXLV, 102. Quæritur quando institutum sit sacramentum baptismi, Wernerus abbas, CLVII, 759. Institutio baptismi facta fuit quando Christus ad baptismum venit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 128, 449. Quare institutum fuit sacramentum baptismi *ibid.* 447; Robertus Pullus CLXXXVI, 840. Christus ad baptismum Joannis accedens, vim regenerativam aquis contulit, id., CLXXVII, 389. De tempore institutionis baptismi, Petrus Lombardus, CXIIC, 844; Magister Bandinus, CXCII, 1092.

IV. — *De materia baptismi tum remota, tum proxima.*

Materia baptismi et virtus, Tertullianus, I, 1203. In baptismo ter caput mergebatur, S. Hieronymus, XXIII, 164 Trina immersio propter mysterium Trinitatis, S. Hieronymus, XXVI, 496. In baptismo fit trina mersio juxta priscum Ecclesiæ morem, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 343. Quandoque unica, *ibid.* Si in vino quis, aquam non habens, periclitantem infantem baptizavit, nulla ei adscribitur pœna, S. Stephanus, II, 1026. In baptismo trinam mersionem faciendam esse, Alcuinus, C, 290, 342. In aqua baptismus consecratur, ut intelligatur, etc., Haymo, CXVII 411. Nullum elementum invenitur aptius ad consepeliendum nos quam aqua, per aquam quippe sordes mundantur corporum, Paschasius CXX, 170. Baptismatis trina immersio signatur in epistola Gregorii papæ, Isidorus Mercator, CXXX, 1103, Per materialem aquam baptismus datur, Gerardus, CXLII, 1274. Baptismus fit in aqua, S. Anselmus, CLVIII, 543. Baptismi in aqua fit trina mersio ob tres rationes, Ivo Carnot., CLXI, 1058. Baptismus fit sub trina mersione, Rupert., CLXVII, 1632, Baptismus olim per totius corporis immersionem fiebat, Hildebertus, CLXXI, 1147. Baptismus uniformiter fit in aqua, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 127. Magis in aqua quam in alio liquore baptismus conficitur, quare, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1739; Zacharias, CLXXXVI, 101. Baptisma non alium liquorem, aliudve elementum recipit, præter aquam, Robertus Pullus, CLXXXVI, 841. Celebratur baptismus tantum in aqua, Petrus Lombardus, CXCII, 844; Magister Bandinus, CXCII, 1092. Pro vario Ecclesiarum usu semel vel ter, qui baptizatur immergitur, *ibid.* In qua materia baptizandum sit determinavit Christus, quando in aqua hominem regenerari debere monstravit, Ecbertus, XCV, 53. Nulla in alia re baptismum facere permissum est nisi in pura aqua, Joannes Belethus, CCII, 115.

V. — *De forma baptismi.*

Baptismus in Patre et Filio et Spiritu sancto, S. Hilarius, X, 39. Baptismus confertur in nomine S. Trinitatis, S. Hieron., XXII, 466. Verum baptisma in Spiritu sancto, et mysterio S. Trinitatis, id., XXV, 935. Apostoli baptizant in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, *ibid.*, 139. Baptismus in nomine sanctæ Trinitatis datur, S. Augustinus, XXXVIII, 803. Baptizandum est in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, S. Petrus Chrysologus, LII, 427. Baptismus in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti datur, Gennad., LVIII, 993, 1026. Baptismus in nomine Jesu quomodo validus, Vigil. Taps., LXII, 324. Datur baptisma in nomine Trinitatis S. Fulgentius, LXV, 300. Baptismus a quibuscunque hæreticis collatus modo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, non est iterandus, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 692. De baptismo in nomine Jesu, Facundus, LXVII, 534. S. Trinitatis in baptismo invocatio requisita, Gregor. Turon., LXXI, 227. Baptismi forma, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 343. In Patre et Filio et Spiritu sancto salutaria baptismi dona consistunt, S. Isidor. Hispal., LXXIII, 821. Si omissa qualibet Trinitatis persona, baptisma detur, manifeste in regenerationis solemnitate nihil agitur, nisi tota Trinitas invocetur, *ibid.* Pœna ejus qui non baptizaverit in nomine S. Trinitatis, XCIX, 1023. Quod in nomine Trinitatis detur baptismus., S. Hildefonsus Tolet, XCVI, 168. Nullatenus baptismi mysterium perfici potest, nisi sub invocatione sanctæ Trinitatis, Theodulfus, CV, 232. Si quis episcopus aut presbyter non baptizaverit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, abjiciatur, Isidor. Mercator, CXXX, 20; Burchard., CXL, 732. De presbytero, qui grammaticam ignorabat et tamen in Trinitate baptizabat, Burchard, Wormat., CXL., 735. Baptizare in nomine Patris tantum, vel in nomine Filii tantum, vel in nomine Spiritus sancti non licet, Ivo Carnot., CLXI, 1059. Baptizati in nomine Domini sunt baptizandi in nomine sanctæ Trinitatis, *ibid.* Baptizatus sine invocatione Trinitatis sacramentum regenerationis non habet, *ibid.* Forma baptismi sunt ista verba, in nomine Patris et Flii et Spiritus sancti, vel æquipollentia, Zacharias, CLXXXVI, 102. Invocatio Trinitatis verbum dicitur quo baptisma consecratur, Petrus Lombard., CXCII, 843. Forma hujus sacramenti, Magister Bandinus, CXCII, 1095; Stephan. Tornac., CCXI, 312, 313; Petrus Pictav., *ibid.*, 1230.

VI. — *De necessitate baptismi; de parvulis sine baptismo defunctis; quo tempore obligare cœperit lex baptismi.*

Sine baptismo salus nemini competit, Tertull., I, 1213. Quo tempore lex baptismi obligare cœperit, *ibid.*, 1215. Nisi baptizatus fuerit catechumenus, remissionem non potest accipere peccatorum, S. Ambrosius, XVI, 394. Baptisma omnibus necessarium, S. August., XL, 253; XLIV, 189, 190, 199. Baptismus necessarius etiam perfecte viventibus, id., XXXV, 1495. Baptismi necessitatem asserit Innocentius papa, id., XLIV, 576. Baptismus Christi necessarius parvulis, id., XXXIV, 418. Baptismus necessarius parvulis ob peccatum originale, non ob personale, id., XLIV, 121. Regenerari spiritualiter opus habet, quisquis carnaliter generatur, *ibid.* A damnatione Adæ nemo liberatus nisi in Christo renatus, id., XL. 256 Baptizari parvuli debent, ut a diaboli potestate et a peccato liberentur, id., XLIV, 1438. Per baptismum de potestate tenebrarum eruuntur parvuli morientes, id., XXXIII, 982, XLIV, 426. Ab originali peccato liberari parvuli non pos-

sunt nisi baptismo Christi, Id., XXXIII, 683. Parvulos propter salutem baptizandos negant Pelagiani, *ibid.* 761. 763, 773. In parvulis per baptismum remissionem fieri peccatorum fatentur aliqui Pelagiani, quo sensu, id., XLIV, 146. Baptizandos parvulos Pelagiani concedunt. non propter vitam æternam, sed propter regnum cœlorum, id., XXXVIII, 1336; XLIV, 142, 394. Sine baptismo parvuli non possunt habere vitam in semetipsis, id., XLIV, 615. Parvuli non baptizati manent in tenebris, *ibid.*, 112, 129, 130, 131. Parvuli non baptizati damnantur, *ibid.*, 188, 189. Parvuli sine baptismo morientes, non erunt in medio quodam loco ubi beate vivant, S. Leo Mag., LVI, 486, 487. Baptizandi sunt parvuli, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt, Gennad,, LVIII, 989. Illud præcipue observandum est et tenendum, nascentium parvulorum animas nexu peccati originalis obstrictas, omnibusque necessarium esse sancti baptismatis sacramentum, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 441. Sine regeneratione neminem in regnum intraturum Nicodemo Dominus revelavit, S. Gregor. Magn., LXXIX, 620. Pro solo originali reatu luunt in inferno nuper nati infantuli pœnas, si renovati per lavacrum non fuerint, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 588. Nemo sine lavacro regenerationis remissionem peccatorum consequi, et regnum valet intrare cœlorum, V. Beda, XCII, 668. Quod non nisi renatus habeat vitam æternam, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 758. Non baptizati a regno Christi alieni sunt post obitum, Alcuinus, CI, 1224. Baptismi necessitas, Joannes Rothomag., CXLVII 234. Baptismus necessarius re aut voluntate, Goffridus, CLIII, 256. Nemo terram viventium intrabit qui prius per baptismum non transierit. S. Bruno Astensis. CLXIV, 533. Quicunque sine baptismo de hac vita migraverit et regno Dei carebit et insuper maledicti originalis pœnas luet æternas, Otto, CLXXIII. 1358. An absque percepto actualiter visibili sacramento, vel ejus vice martyrio salus obtineri possit, S. Bernard., CLXXXII, 1031 Quando homines obligari cœperunt præcepto percipiendi baptismi, Hugo de S. Victore CLXXVII, 450, 452. Necessarium est visibile sacramentum aquæ ad ablutionem visibilis corporis, Gratianus, CLXXXVII, 1791. Omnis despiciens sacramentum baptismi et accipere nolens, æternam vitam nullo modo mereri nec consequi potest, Ermengaudus, CCIV, 1256. Tam parvulis quam adultis est necessarius baptismus, Alanus de Insulis, CCX, 347. Non obligasse baptismum, ex quo dictum fuit Nicodemo : Nisi quis renatus, etc., S. Bernardus, CLXXXII, 1031. Baptismi obligationem cœpisse primum post sufficientem ejus promulgationem, *ibid.*, 1034.

VII. — *De unitate baptismi, quod non sit iterandum.*

Baptismus unus omnino est, tam ex Domini Evangelio, quam ex apostolorum litteris, Tertull., I, 1216. Baptisma unum in Ecclesia, S. Cyprian., III, 407, 408. 412; S. Hilar., X, 399, 400. Baptisma non est iterandum, S. Optatus, XI, 1044, 1045, 1048; S. Ambros., XV, 1789; S. August., XXXV, 1484; XLIII, 54, 70, 72, 77, 158, 159, 162, 190, 192. 197, 199, 206, 219, 223, 226, 227, 232, 234, 237, 346, 515, 601, 602, 605. 804. Domini baptisma unum est lavandis animanibus et corporibus, S. Petrus Chrysologus, LII, 647; Gennad., LVIII, 993. Baptismus non iterandus, S. Leo Magn., LIV, 1193; Primas., LXVIII, 455; S. Hildefons., XCVI, 160, 161; Isidor. Mercator, CXXX, 319, 678; S. Petrus Damian., CXLV, 164; Rupert., CLXIX, 264; Hugo de S. Victore, CLXXV, 629; id CLXXVI, 458; Alanus de Insulis. CCX, 353.

VIII. — *De variis baptismatum generibus.*

Baptismus secundus, seu sanguinis per martyrium, Tertull., I, 1217. Plurima baptismatum genera præmissa sunt, S. Ambros., XVI, 1248. Baptizantur alii baptismo ignis, alii baptismo Spiritus sancti. S. Hieron., XXV, 686. Baptismus sanguinis quis, S. August., XLIII, 276. Baptismi vicem implet martyrium et in articulo necessitatis vera conversio, *ibid.*, 173, Baptismus sanguinis; Prudent.. LX, 426. In Scripturis sunt baptismatum genera tria, aquæ, spiritus et ignis. sanguinis quo martyres baptizantur, Primas., LXVIII, 443. Baptismus martyrii omnium præstantissimus, id., LXXXIII, 488. Quod primum baptisma aquæ sit, secundum sanguinis, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 160. Tria sunt baptismi genera, S. Isidor Hispal,, LXXXIII, 820; Alcuinus, CI, 1216. Sunt plura genera baptismatis, quæ purgant hominem a delictis, ac profectum conferunt sanctitatis. Rabanus Maurus, CXI, 133, 134. Quatuor sunt genera baptismatum, Haymo, CXVII, 411. Non baptizati si pro Christo moriuntur, baptizati moriuntur, Ivo Carnot, CLXI. 1068. Effusio sanguinis implet vicem baptismi. *ibid*· Sanguinis effusio vicem obtinet baptismatis, sic et vera cordis contritio, cum tempus suscipiendi non habeat, Hugo de S. Victore. CLXXV. 843, Triplex est baptisma, id., CLXXVII, 804; S. Martin. Legion., CCVIII, 273; Alanus de Insulis, CCX, 348.

IX. — *De baptismo Christi et Joannis.*

Baptismus Joannis an cœlestis, an terrenus, Tertull., I, 1210. Joannes se dicit baptizare in pœnitentiam, S. Hilar., IX. 926. Baptisma Joannis diversum a baptismo Christi, S. Optatus, XI, 1053, 1054. De baptismo Joannis, quando et cur post ipsum baptisma Christi collatum *ibid.* Baptismus Joannis oculus supplicationum est, baptismus Christi oculus gratiarum, S. Ambros., XIV, 1010. Aqua Joannes baptizabat. Christus Spiritu, S. Ambros., XV, 1810. Legis typum accipiens Joannes baptizavit in pœnitentiam, Christus ad gratiam, S. Ambros., XVI, 1043. Baptisma Joannis, Juvencus, XIX, 105. Quo sensu in remissionem peccatorum, *ibid.*, 198. Baptismus Christi et Joannis, Chromat., XX, 328. 320. Baptismi Joannis finis, S. August., XLIII, 182. Joannis baptismo regeneratio non fiebat, *ibid.*, 235. Baptismum Joannis suscepit Christus, *ibid.*, 236; XLIII. 174. Suscepit ad ipsius sacramenti consecrationem, id., XXXVIII. 1335. Baptismus Joannis crimina non delet, id. XXXV, 2195, 2249, 2250. Baptismo Christi aquæ nostræ baptismati consecratæ, id., XXXIX. 2010, 2012, 2013. De baptismo Christi, St Petrus Chrysolog., XII, 616; S. Leo Magn., LIV· 701; S. Maximus, LVII, 292, 294, 298; Prudent., LIX, 679. Baptismi S. Joannis Baptistæ effectus, S. Paulinus Nolanus, LXI. 447. Baptismus Joannis et Christi, S. Paschasius, LXII, 31. Salvator a Joanne accepit baptismum, quare, Beda VI, XCII, 138. Baptismus Christi ad aquæ sanctificationem. S. Paulinus Aquil., XCIX, 173. Baptisma Joannis non fuit in remissionem peccatorum, sed præparatio ad baptismum Christi, S. Hildefons., XCVI, 116, Baptizatus est Christus non ejus ut ulla dilueretur iniquitas, sed ut ejus magna commendaretur humilitas, Alcuinus, CI, 49. Baptisma Christi non fuit in aqua tantum sicut Joannis, sed In Spiritu sancto, *ibid.*, 158, 238. Joannes baptizat in aqua pœnitentiæ, Christianus Druthmarus, CVI, 1293. Ob tres causas venit Dominus ad baptismum Joannis, *ibid.*, 1294. Christus Joanne baptizari voluit, ut discant omnes fideles neminem absque baptismo justificari quamvis innocenter ac juste vivat, Gerardus, CXCII, 1275. Baptismus Joannis figura baptismi Christi, Lanfrancus, CL, 670. Baptizari Dominus voluit, non quia remissione peccati egeret, sed ut legem impleret, Ivo Carnot., CLXI, 1050, Baptismi Joannis et baptismi Christi non eadem est virtus, *ibid.* Baptisma Joannis baptisma servi, baptisma Christi baptisma est Domini, Hupertus, CLXVII, 1643. Baptismus Joannis præparatio fuit ad baptismum Christi Hildebert., CLXXI, 409. Baptismus Christi baptismus remissionis dicitur, baptismus vero Joannis baptismus pœnitentiæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 845. Quid distet inter baptismum Joannis et Christi, id., CLXXVI, 451. Baptismus Joannis sola corpora abluebat, a peccatis vero non mundabat, Petrus Lombardus. CXCII, 842. De forma baptismi Joannis et de baptizatis ab eo, *ibid.* Joannes baptizabat in aqua, Jesus in aqua et Spiritu sancto. Richardus, CXCVI, 1016. Baptismus Christi dignior baptismo Joannis, Philippus de Harveng.. CCIII, 763. Cur Christus venit ad aquas Jordanis. Petrus Blesensis, CCVII, 591. Cœpit perfectum baptisma a Jesu Christo; ipse enim baptizavit primum in Spiritu sancto, S. Martinus Legion., CCVIII, 273. Non ideo Christus baptizatus est quod baptismo indiguerit, sed ut aquis vim regenerativam conferret, Alanus de Insulis, CCX, 350. Differentia baptismi Joannis ad baptismum Christi. Petrus Pictav., CCXI, 1237.

X. — *De subjecto Baptismi, de dispositionibus in adultis requisitis.*

Baptismus in qua vitæ ætate conferendus, Tertull., 1, 1220, Baptismi dilatio an utilior., *ibid.*, 1221. Baptismum præcedere debet confessio delictorum omnium, *ibid.*, 1222. Atque pœnitentiæ, *idid.*, 1229. Multo minus infantibus neganda baptismi gratia quam adultis, S. Cyprian., IV, 1018. Omnibus dandum baptisma, S. Sylveserti, VIII, 838 Baptizati pueri, adolescentes, juvenes, senes utriusque sexus, S. Zuuo, XI, 495. Baptizati in unum homines genere, ætate, sexu, conditione diversi, *ibid.*.

XI. — *De ministro baptismi.*

XII. — *De baptismo ob hæreticis et schismaticis. vel aliis malis ministris collato, aut subjectis accepto.*

XIII. — *De tempore conferendi aut suscipiendi baptismi.*

XIV. *De effectibus baptismi.*

Baptismo datur remissio peccatorum. S. Hilar., IX, 412. Sacramentum est divinæ generationis, *ibid.*, X, 39 Baptismi sacramento splendorem percipiunt animæ, *ibid.*, IX, 1060. Baptismi lavacro per verbi virtutem anima et corpore innovamur, *ibid.*, 976. Baptimus vitam animæ comparat, S. Zeno, XI, 341. Desecat animi vitia et originale peccatum., *ibid.*, 353. Omnia omnino peccata diluit, S. Zeno, XI, 370, 519. Baptismate renatus fit Ecclesiæ filius, *ibid.*, 437, Ubi Trinitas cum fide concordat, qui natus fuerat sæculo renascitur spiritualiter Deo, S. Optatus, XI, 863. In baptismate justitia omnis impletur, S. Ambros. XIV, 867. Peccatum abluitur, *ibid.*, 345, 727. In baptismate descendit Spiritus sanctus, *ibid.*, 428. Per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti spem vitæ capimus æternæ, *ibid.*, 791. Aufert Dominus peccata per baptismum, *ibid.*, 1240. Per baptismum peccato morimur, sed Christo convivimus, S. Chromatius, XX, 329. Baptismus novum hominem facit, et ex toto novum creat, S. Hieronymus, XXII, 655. Vetus Adam in lavacro totus moritur. et novus cum Christo in baptismate suscitatur, id., XXIII, 424. Baptismus tantum præterita peccata dimittit, *ibid.*, 569. Baptismi virtus. S. August., XLII, 572; XLIII, 165. Effectus, XLIV, 570, 847. Baptismus Christi omnia peccata delet, XXXVIII, 53, 382, 383, 390, 401, 752, 1064; XL., 262, 288, 659; XLI, 40; XLIV, 430, 600, 688. Baptismus dat omnium indulgentiam peccatorum et aufert crimina, non radit, *ibid.*, 562, 563. Per baptismum a damnatione liberantur ante usum rationis morientes, S. August., XXXIII, 364. Non solum peccata, sed et ipsa desideria vitiosa baptismatis lavacro purgantur, id., XLIV, 407. Baptizati solvuntur reatu malorum quæ remanent post baptismum *ibid.*, 853. Baptismo sanctificatur et corpus, id.. XL, 694. Baptsimi effectus, remissio peccatorum et gratiæ collatio, S. Prosper Aquit., LI, 285, S. Leo Magnus, LIV, 193. Baptismi sacramentum utile est et necessarium, quia in eo remissio peccatorum tribuitur, S. Maximus Taurin., LVII, 538. Baptismi aqua, quæ aqua Christi dicitur, et peccata delet, et gratiam justificationis confert *ibid.*, 481. Ejus beneficia declarantur; *ibid.*, 338, 709. Effectus baptismi remittentis peccata ea Dei gratia et virtute procedit; Spiritus enim sanctus in illa aqua operatur, *ibid.*, 775. Tanta est virtus sancti baptismatis, ut omnia etiam quæ originali superadjecta repererit peccata diluat, S. Fulgentius , LXV, 387. Non solum originale debitum, sed et actuale deletum per baptismum, Primasius Adrumet., LXVIII, 442. Christus facit quotidie purgationem peccatorum per baptismum, S. Germanus, LXXII, 856. Baptismus peccata penitus aufert, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1062. Dum corpus intinguitur, anima ab omnibus peccatis abluitur, id., LXXIX. 510, 515. Baptisma quo verissime omnia peccata dimittuntur, et cæleste regnum credentibus aperitur, Paulus diaconus, XCV, 1291. Baptismo ex filio iræ fit homo filius adoptionis, S. Hildefonsus, XCVI, 112, 173; Heterius, XCVI, 729. Quod baptismus et originale et actuale peccatum tollat, S. Hildefonsus, Tolet, XCVI, 158. Cum baptizamur in Christo, per ipsum renascimur, ut purificati vivificemur, Letraldus, XCIX, 862. Aqua illa non solum sordes lavat, sed et animam a peccatis liberat, *ibid.* Baptismo remittuntur peccata tam originalia quam actualia, Alcuinus, CI, 1073. Baptismus renovat interiorem hominem, S. Agobardus, CIV, 177. O præclarum et admirabile sacramentum, quod de filiis iræ facit filios Dei, de veteribus novos, de fœdis pulchros, in quo et regeneramus, et purgamur, etc., Theodulfus Aurelian., CV, 232. Quod in baptismate vetus homo exuatur et novus induatur,Jonas Aurelian,CVI, 126. Infantes baptizati, si moriantur, salvantur, S, Lupus Ferrar., CXIX, 608. Baptismi perceptio et fructus, Hincmarus Rem., CXXV, 373, 374. Baptismo redemptos perire posse contra Gottescalcum, *ibid.*, 380, 381. Baptismatis sacramento omnia peccata delentur, etiamsi nulla præcesserit pœnitentia, Ratherius, CXXXVI, 442. Per baptismum regeneratur et renovatur homo, adveniente in eum Spiritu sancto, per quem fit remissio peccatorum, Lanfrancus, CL, 571. Morimur in baptismate, non carne sed peccato *ibid*, 388. In baptismate spiritualiter creatur homo, et a Christo Christianus dicitur, Goffridus Vindocin., CLVII, 214. Cur baptizati, atque martyres, non statim incorruptibiles fiant, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 831. Per baptismatis ablutionem inter adoptionis filios aggregamur, *ibid.*, 885. Quod omnia peccata in baptismo deleantur, Ivo Carnot., CLXI, 970. Ex aquis vita nascitur, Franco, CLXVI, 765. Baptismus efficit nos solium et templum Dei, Hildebertus, CLXXI, 788 Quid in baptismo dimittatur, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 390. Omnia peccata baptismus delet tam originalia quam propria, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1301. Lavamur in baptismo quia deletur chirographum damnationis nostræ, S. Bernardus, CLXXXIII, 272. Per fidem et baptisma justificamur a peccatis, Gratianus, CLXXXVII, 1794. Quid prosit baptismus his qui cum fide accedunt, Petrus Lombardus, CXCII, 849. Quicumque baptizatus fuerit in nomine Dei, remissionem omnium peccatorum consequitur tam plenarie, ut si mox post baptismum de hac migret vita, aperta sit ei janua regni cœlestis, Eckbert, CXCV, 46. Per baptismum efficimur membra Christi, templum Spiritus sancti et filii Dei, Richardus, CXCVI, 1044. Sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit, ita baptismus maculas animæ sordesque interiorum emundando extergit, Henricus, CCIV, 300. In baptismo non remittitur peccatum solum originale, verum et alia, etiam venialia, Alanus de Insulis, CCX, 330.

XV. — *De cæremoniis baptismi.*

Baptismi ritus, Tertullianus, II, 806. In baptismo renuntiamus ore nostro diabolo pompæ et angelis ejus, id., I, 655; II, 79. E baptismo egressi perungebantur, id., I. 1206. Manus eis imponebantur, *ibid.*, 1207. Lacte et melle reficiebantur, id., II, 79, 262. In baptismo sponsiones factæ, S. Zeno, XI, 470. In baptismi collatione solemnis hymnus canebatur, *ibid.*, 478. Inter cæremonias baptismi Zenonis tempore denarius tradebatur, *ibid.*, 481. Duplex unctio in baptismate, *ibid.* Lotio pedum ante vel post baptismum, *ibid.* — Baptizatus diabolo et operibus ejus abrenuntiat. S. Ambrosius, XIV, 129. Renuntiat et mundo, id., XV, 1802. Trina mersio in collatione baptismi, id., XVI, 429. In baptismo sacerdos aquas consecrat, *ibid.*, 391. Non potest quis nisi trina confessione purgari, *ibid.*, 765. — Solemnis interrogatio in baptismo, S. Hieronymus, XXIII, 166. Egressis e fonte baptismatis quare unctio fiat capite, cur etiam pedum lotio post baptismum, *ibid.*, 398. — Baptismi forma seu ritus, S. Augustinus, XXXIII, 97; XLIV, 145. Baptizandi parvuli ad ecclesiam deferuntur, *ibid.*, 1333. Baptizandus interrogabatur utrum ad Deum converteretur et in illum crederet, id., XLIII, 352. An sæculo renuntiaret, *ibid.*, 190. Cur pro eo qui respondere potest, non debet alius respondere, *ibid.*, 175. Baptizandis symbolum tradebatur, reddendumque reposcebatur, id., XL, 206. Baptizamur regulam fidei confitentes, id, XXXIX, 1614. Fidei professio de loco eminentiori coram fidelibus memoriter fieri Romæ consueverat a baptizandis, id., XXXII, 751. Baptizatus unctus oleo, id., XL, 693. Imponitur ei manus, id., XXXVIIII, 1445. In baptismo osculum dabatur infantibus, id., XLIV, 625. Baptizati recens vestibus albis induti, id., XXVIII, 678, 1092. Baptizandi chrisma et oleum benedictionis accipiunt, id., XXXIX, 1828. Baptizandi interrogantur de fide Trinitatis, XL. 1209. Baptismate impleto caput chrismate infunditur, id., XL, 1211. Recens baptizati sumunt vestem candidam, id., XXXIX. 2070. Pedes eis abluuntur, id., XL, 1211. — Quæ olim præparatio ad baptismum, S. Leo Magnus, LIV, 702. Pactum, professio, et renuntiatio in baptismo, *ibid.*, 366. — De variis ritibus ad baptismum, pertinentibus, Joannes diaconus, LIX, 399 — Scrutinium et exorcismi ante baptismum, Fulgentius, LXV, 378. Symboli recitatatio et orationis Dominicæ, *ibid.* — Baptizati oleo perungebantur, et frons illis cruce signabatur, Arator, LXVIII, 90. — Baptismi ritus, S. Germanus, LXXII, 362; Sacrament. Gelas., LXXIV, 1084.— Baptizandus apud Latinos ungitur in pectore, scapulis, etc., S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 322. Baptizandorum nomina descripta, *ibid.*, 342. — De abrenuntiatione in baptismate, S. Bonifacius Moguntinus, LXXXIX, 870. — De sacra unctione, Leidradus Lugd., XCIX, 863 De vestimentis albis, *ibid.*, 865. — De significationibus sacri baptismatis, Leidradus Lugd., XCIX, 855, — De tactu narium et aurium : ob quam causam secundum traditionem ecclesiasticam ab omnibus catholicis Christi sacerdotibus fiat Leidradus Lugd., XCIX, 857. Quid significat quod infans aquis immergitur S. Hildefonsus Tolet, XCVI, 159. De abrenuntiatione Satanæ, vel quæ sint opera ejus et pompæ, *ibid.*, 858. — Epistola de cæremoniis baptismi, Amalarius Trevir., XCIX, 893.— Variæ cæremoniæ baptismi et earum significationes, Alcuinus, C, 292. Alcuini de baptismi cæremoniis ad Oduinum presbyterum epistola, id., CI, 612. — Cæremoniarum baptismi explicatio, Magnus Senou., CII, 981; Theodulfus, CV, 224; Jesse, CV, 781. — Collectanea de antiquis ritibus baptismi, Maxent., CVI, 54. — De tinctione baptismi et unctione chrismatis, Raban, Maur., CXII, 1176. — Qualiter baptismi sacramenta celebrari oportet, Atto Vercellens., CXXXIV, 32.— Quod in baptismo si necesse fuerit, unus patrinus possit esse, Burchardus Wormat.. CXL.

XVI. — *De agendi ratione post baptismum tenenda.*

XVII. — *Sermones, Epistolæ, Libri de baptismo tractantes.*

XCVII.

INDEX DE CONFIRMATIONE

EXPONENS HUJUS SACRAMENTI EXCELLENTIAM ET NECESSITATEM, DISPOSITIONES AD ILLUD RECIPIENDUM ET EJUS EFFECTUS, LIBROS DE ILLO TRACTANTES.

—

An confirmatio sit sacramentum.

De ejus excellentia et necessitate.

De ejus effeetibus, et an possit iterari.

De ministro hujus sacramenti.

XCVIII.

INDEX DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

—

MONITUM.

Eucharistia sub duplici respectu spectari potest, vel ut sacramentum vel ut sacrificium; duos itaque de illa statuimus Indices. In hoc priori exhibemus Eucharistiam in eo quod sit sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus et sanguis Christi sub apparentibus speciebus vere, realiter et substantialiter continentur Agimus : I. De hujus sacramenti natura et institutione; II. De præsentia reali et transsubstantiatione; III. De excellentia, et necessitate Eucharistiæ; IV. De subjecto et usu apud veteres Christianos : V. De illius effectibus; VI. Recensemus varios de Eucharista tractatus qui reperiuntur in *Patrologia.*

I. — *De natura et institutione Eucharistiæ.*

II. — *De præsentia reali in Eucharistia atque de transsubstantiatione* : ubi, *de miraculis.*

III. — *De excellentia et necessitate Eucharistiæ.*

IV. — *De subjecto et usu Eucharistiæ, de dispositionibus ad eam recipiendam.*

V. — *De effectibus Eucharistiæ.*

VI. — *Libri de Eucharistia tractantes.*

NOTA. Quæstiones de materia, forma, ministro Eucharistiæ, etc., tractantur in tabula sacrificii Missæ.

XCIX.

INDEX DE SACRIFICIO IN GENERE,

MONITUM.

Sacrificium, sensu latiori sumptum, est quasi sacrum factum, proprium religionis opus, et soli Deo offerendum. In hoc Indice vicissim agimus : I. De sacrificio in genere; II. De sacrificio spirituali; III. De sacrificiis antiquis apud Patriarchas, Gentiles et Hebræos ; IV. De oblationibus et primitiis, V. De decimis; VI. De sacrificio novo.

I. — *De sacrificio in genere.*

munera ex interna cordis munditia condiuntur. *ibid.* A discordantibus accipere non vult Dominus sacrificium, *ibid.*, 916. Hostiæ impiorum abominabiles, *ibid.* Arguuntur ii qui non veneratione sui, sed epularum desiderio immolant victimas. Rabanus Maurus, CXI. 863. Hæ (virtutes) in Dei sacrificio Domino placent, et sine his nullum sacrificium est acceptabile, S. Petrus Damianus CXLIV, 904. Ut placeant hæc sacrificia nostra Deo, pinguia sint et medullata, *ibid.* Sapientia sacrificium conditur, S. Bruno Sign., CLXIV, 385. Ponite manum super caput victimæ vestræ, id est, reprimite superbiam carni vestræ, *ibid.*, 387. Ad oblationem istam accendendam ligna colligamus, id est exempla justorum sectemur *ibid.* Qui ab Ecclesia discedet, nullum ei sacrificium prodest, *ibid.*, 388. Agnam immaculatam Domino offert qui se ab omni peccatorum malitia illæsum custodit, S. Bruno Sign., CLXIV, 395. Nihil nisi sanctum Deo offerri potest, *ibid.*, 453. Sacrificium Deo non offerat qui vitiis est maculatus, Gratianus, CLXXXVII, 251.

II. — *De Sacrificio spiritali.*

Quod non terrenis sacrificiis, sed spiritalibus Deo litandum est. Tertullianus, II, 608. Sacrificia spiritalia laudis designantur, *ibid.* Sacrificia spiritalia accepta prædicantur, *ibid.* Hoc sacrificium sine intermissione die ac nocte celebratis, S. Cyprian., IV, 417. De vero cultu Dei et sacrificio, Lactantius, VI, 1066. Incorporali incorporale sacrificium necessarium est, *ibid.*, 1067. Hoc est sacrificium verum, non quod ex arca, sed quod ex corde profertur; non quod manu, sed quod mente libetur, *ibid.* Sacrificium laudis, S. Hilarius, IX, 405, Ex operum sanctitate descendat. *ibid.* Sacrificium vespertinum, quid, *ibid.*, 826. Immola Deo sacrificium laudis, S. Zeno, XI, 600; S. Hieronymus, XXIV, 542. Altare et tabernaculum quibus oblatæ sunt victimæ spirituales Deo *ibid.* Victimam conscientiæ et humilitatis suæ offert Deo, *ibid.*, 821. Sacrificium Deo nos ipsi, S. Augustinus, XXXVIII, 317. Nullum sacrificium Deo acceptius justi quam se ipsi Deo offerunt, id., XLI, 700. Sacrificium præclarissimum atque optimum nos ipsi sumus, *ibid.*, 772, Homo ipse in corde suo invisibile sacrificium Dei *ibid.*, 297. Sacrificium semper habemus quod offeramus Deo, id., XXXVI, 659. Intus habemus sacrificium quo Deum flectamus, *ibid.* 475, 598. Sacrificium justitiæ per pœnitentiam, *ibid.*, 81. Sacrificium contriti cordis, id., XXXVIII, 133; XLI, 282. Sacrificium Deo offert, qui se ipsum punit, id., XXXVII, 1824. Humilitas cordis, sacrificium est, *ibid.*, 1705, Sacrificium laudis in novo Testamento succedit victimis cruentis veteris Testamenti, id., XXXIII, 558. Sacrificium laudis, sacrificium gratuitum, id., XXXVI, 578; XXXVII, 1220, 1568. Sacrificium laudis sacratius, gratiarum actio. id., XLII, 624. Sacrificium justitiæ, id., XXXII, 1195, Cogitationis et linguæ, *ibid.*, 809. Sacrificia quæ offerimus debent accendi charitate, id., XXXVI, 626. Christus sacerdos et victima sacrificium laudis implevit, id., XLII, 57. Sacrificium duplex a nobis exigit Deus, id,, XXXIX, 2169. Sacrificium nullum tam justum quam cum nos Deo offerimus, id., XXXV, 3339. Sacrificium cordis Deo oblatum nobis integrum permanet, id,, XXXIX, 1955. Sacrificium laudis nemo offert malus, *ibid.*, 1847. Quærebas quid Deo offerres pro te, offer te, nihil melius in omni creatura terrena, id. XXXVIII, 317. Te quærit Deus magis quam munus tuum, *ibid.*, 50. De homine, ut sit hostia et sacerdos Deo, mirum sacrificium, quomodo, S, Petrus Chrysolog., LII. 500. De hostia corporis et animæ Deo rationabiliter offerenda. *ibid.*, 501. Sacrificium hominis descendit a forma sacrificii Christi. *ibid.*, 502. Hostia jejunii quomodo offerenda, *ibid.*, 227. Quam hostiam offerre Deo debeamus, quæ et nobis maneat, *ibid.*, 322. Sacrificium acceptabile est bonitati et misericordiæ studere, S. Val,, LII, 702, David propheta non se sacrificiis quæ illo tempore gerebantur credebat expiandum, sed potius sacrificio cordis contriti et humiliati, Cassiodorus LXX, 351. Voluntarie sacrificat Domino, qui pro minimis suis studio pietatis exorat, *ibid.*, 383. Nosmetipsos Deo sacrificare debemus sacrificium justitiæ quid sit, *ibid.*, 50. Seipsum Domino offerre est sacrificium illi acceptissimum, *ibid.*, 198. Quæ sunt voluntaria oris sacrificia, *ibid.*, 873. Quis sacrificium laudis immolat Deo, *ibid.*, 351. Sacrificium laudis honorat Dominum, quod puritate fidei et actionum probitate fuerit immolatum, *ibid.*, 357. Voluntarie sacrificandum Domino, non cujusquam cogentis imperio, id., LXIX, 815. Holocaustum precis pro singulis virtutibus purgandis offerendum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 548. Illud non offert qui internos motus non frenat, *ibid.*, 549. In hac vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis et contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus, id., LXXIX. 599. Sacrificium justitiæ sancti in æterna vita Deo offerent, *ibid.*, 600. Sacrificia quænam Deus poscit, Alcuinus, CI, 586. Per Christum Deo Patri sacrificium laudis. et gratiarum actiones pro omnibus bonis ab illo perceptis offerre debemus, Haymo, CXVII, 934. Tria sunt principalia et perfecta sacrificia, quæ redderre tenemur Domino, S. Petrus Damianus, CXLIV, 904. Sacrificium piæ contritionis, sacrificium justæ operationis, sacrificium laudis et jubilationis, *ibid.* Primum sacrificium placat Deum, secundum delectat, tertium honorat, *ibid.* Sacrificium piæ contritionis exigit butyrum humilitatis, quæ in tribus consistit, *ibid.* Sacrificium justæ operationis exigit oleum discretionis, *ibid.* Sacrificio contritionis opponitur absinthium indignationis *ibid.*, 905. Sacrificio justæ operationis, acetum confusionis, *ibid.* Sacrificio laudis venenum adulationis, sive detractionis, *ibid.* Quomodo matutinum et vespertinum offerimus Domino sacrificium, *ibid.*, 332. Sacrificia laudis, S. Bruno Carth., CLII, 857. De sacrificio cordis, Goffridus, CLVII, 167. Qualiter nos ipsos immolare et offerre Domino debeamus, S. Bruno Sign., CLXI, 381. Sacrificium Deo acceptabile, id., CLXIV, 387. Altare cor humanum est, *ibid.*, 398. De sacrificio angelorum, Honorius Augustod., CLXXII, 556. Sacrificium triplex, S. Bernardus, CLXXXIV, 1152.

III. — *De sacrificiis antiquis.*

De sacrificiis patriarcharum. — Primi parentes in paradiso se ipso Deo hostias mundissimas offerebant, S. Augustinus, XLI, 701. Abelis sacrificia Deus accepit, Tertullianus, II, 601. Quare, *ibid.*, Populum Christianum demonstrabat, *ibid.*, 607. Sacrificium Cain cur illud respuerit Deus, *ibid.*, 601. De sacrificiis Cain et Abelis, quorum figuræ, *ibid.*, 607. Sacrificium Abrahæ, exemplar nostri, S. Ambrosius, XIV, 331. Sacrificium Cain quid vitandum in nostris demonstrat, *ibid.*, 329, 336. De sacrificio Abelis, *ibid.*, 336. Cain a fructibus terræ, Abel ex primitiis ovium suarum hostiam Domino obtulit, id., XVI, 819. Ubi crimen? ubi culpa? non in oblatione muneris, sed in oblationis affectu, *ibid.* Abraham sacrificium quod offerabat divisit, *ibid.* Cur sacrificium Abelis Deo plus placuerit, id., XIV, 956. Obtulit Deo non secunda sed prima, non exigua sed pinguia, *ibid.*, 337. S. Augustinus, XXXV, 2017, Abelis sacrificium, novi Testamenti fides, id., XLII, 258. Quid significat sacrificium quod Abraham obtulit, id., XXXVII, 1362; XLI, 501. Abrahæ sacrificium figura immolationis Christi. id., XXXVIII, 133. Sacrificia ante diluvium celebrata, id., XLI, 459. Sacrificium Abrahæ, Gen. XV narratum quid significat, *ibid.*, 1361, 1362. Flamma cœlitus facta in sacrificio Abrahæ, non fuit miraculum, quare, id., XXXII. 648. Sacrificium Abrahæ in monte, id., XXXVIII, 31. Cain sacrificium veteris Testamenti terrenas opes exprimit, id., XLII, 258. Patriarcharum sacrificia nostris congruunt, quia toti fiebant Trinitati, S. Fulgentius, LXV, 342. Sacrificia Caini et Abelis quomodo suscepta, S. Gregorius Turon., LXXI, 164. Job octavo die sacrificium offerens, S. Gregorius Magnus. LXXV, 532. Cunctis diebus Job sacrificium offerre non cessat, *ibid.*, 542. Quia Cain et Abel non æquali mente dona obtulerunt, non æqualiter sunt utriusque vota accepta, Vener. Beda, XCI, 63. De sacrificio Abraham et Isaac, *ibid.*, 244. Saul offert holocaustum, et quod stulte egerit a Samuele redarguitur, *ibid.*, 577. De sacrificio Samuelis, id., XCIII, 433. De sacrificio Noe, Rabanus Maurus. CVII, 520. De sacrificio Abraham, *ibid.*, 540. De holocausto quod Gedeon Deo offerebat per ministerium angeli ad se missi, id., CVIII, 1156. Quæritur quare Gedeon ausus fuerit sacrificium offerre Deo præter locum ubi jusserat Deus, *ibid.*, 1157. Ejusdem sacrificii significatio, *ibid.*, 1158. Quam recte sacrificium Noe de servatis cunctis animantibus obtulerit, in figuram nostri, Rupertus, CLXVII, 352. Sacrificium Job. id.. CLXVIII, 954. De sacrificio Abrahæ, Hugo de S. Victore. CLXXV, 645. Sacrificium Abrahæ in quo differat a sacrificio David, Richard. S. Vict. CXCVI, 1037.

De sacrificiis paganorum. — Probat Arnobius, sive auctoritate, sive ratione, diis nulla esse sacrificia facienda, Arnob., V, 1219, 1220. Neque enim voluptatis causa diis hostiæ cæduntur, *ibid.*, 1222. Vulgarem autem opinionem illam subruit Arnobius, quæ sacrificiis deorum iram placari statuebat, *ibid.*, 1217, 1226, 1227. Neque est certe quod quis arguat, hostias diis immolari, ut res tribuant prosperas et adversas removeant, *ibid.*, 1229, 1330. Deinde vero dicitur: Absurdum est deos

IV. — *De oblationibus et primitiis.*

V. — *De decimis.*

VI. — *De sacrificio novo.*

C.

INDEX DE MISSÆ SACRIFICIO.

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET VARIAS CIRCA ILLUD SS. PATRUM REFERENS SENTENTIAS.

ORDINE LOGIO DISPOSITUS, ET VARIAS CIRCA ILLUD SS, PATRUM REFERENS SENTENTIAS.

—

MONITUM.

Missa unicum est novæ legis sacrificium: est latrenticum sive honorarium; eucharisticum in gratiarum actionem pro omnibus collatis et conferendis beneficiis; est propitiatiorum et satisfactorium pro peccatis et pœnis debitis; est omnium bonorum impetratorium, spiritualium primo, et secundario temporalium. In hoc Indice vicissim tractamus: I. De figuris et prophetiis circa missæ sacrificium; II. De ejus institutione; III. De illius natura et præstantia; IV. De forma; V. De materia; VI. De virtute hujus sacrificii; VII. Cui offeratur; VIII. Pro quibus offerri vel non offerri liceat; IX. De ministro sacrificii; X, De modo offerendi; XI De lingua, hora et locis in quibus missa celebrari debeat; XII. De defectibus in celebratione occurrentibus; XIII. De modo audiendi missam; XIV. De auditione missæ; XV. De missæ celebratione, historice et liturgice; XVI. De ordinatione missæ; XVII. De variis circa missam statutis; XVIII. De theologicis quæstionibus; XIX. De missis variis: XX. De variis; missæ partibus; XXI. Libri de missa tractantes qui in *Patrologia* reperiuntur.

I. — *De figuris et prophetiis sacrificii missæ.*

II. — *De institutione sacrificii missæ.*

III. — *De natura sacrificii missæ, et de ejus excellentia.*

sit pro nobis hoc sacrificium, quo pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitamur, *ibid.* — Quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram passionem illius reparamus, S. Abbo Floriacensis, CXXXIX, 505. Quidam in captivitate vinctus toties solvebatur quoties pro ipso salutaris hostia offerebatur. *ibid.*, 506. — Quod omne crimen atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, Burchardus, CXL, 751, — Quotiescunque offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini significatur, et remissio peccatorum, S. Gregorius VII, CLVIII, 327, Sacrificium missæ pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur, *ibid.* — Sacrificium corporis et sanguinis Domini est omnium peccatorum remissio vivis et defunctis, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 919. Quotidie immolatur Christus, quia quotidie peccamus, id., CLIX, 357. Omnes sancti suæ redemptionis pretium in terra celebrari conspiciunt, id., CLVIII, 920. Sacrificium ad liberationem peccatorum angustiarum mearum et ad perennem animæ meæ salvationem, *ibid.*, 936. — Quod omne crimen sacrificiis Deo oblatis expiatur, Ivo Carnotensis, CLXI, 162. Crimina atque peccata, oblatis his Domino sacrificiis delentur, *ibid.*, 164. — Eucharistiæ sacrificium habet in se veritatem corporis et sanguinis Christi, et totam gratiam Verbi Incarnati, Rupertus abbas, CLXVII, 760. Sacrificium altaris non animalem, sed spiritualem in se vitam habet, id., CLXX, 41. — Quæ sit hujus sacramenti virtus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 532. De efficacia missæ pro mortuis, id,, CLXXVIII, 456, — Sacrificii incruenti missæ iterata oblatio, est singulare contra concupiscentias et peccatum antidotum, spei nostræ et fiduciæ fulcrum, Adamus Præmonst., CXCVIII, 356.

VII. — *Cui offertur sacrificium missæ.*

Christus sacrificium Patri seipsum primus obtulit, S. Cyrianus, IV, 385. In sui commemorationem fieri præcepit ut ipse Patri offerretur, *ibid.* Sacrificium verum et plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri *ibid.*, 386. — Sacrificium offertur Deo, S. Optatus, XI, 1013. — Si jam sunt participes ejus vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum, S. Augustinus XLII, 627. — Sancta Ecclesia catholica non soli Patri, sed simul sanctæ sacrificat Trinitati, S. Fulgentius Ruspensis, LXV, 808. Unum sacrificium Patri et Filio et Spiritui sancto suppliciter immolamus, *ibid.*, 812. Sancta Ecclesia unum sacrificium Patri et Filio et Spiritui sancto consuevit in veritate fidei, spei et charitatis offerre *ibid.* Quisquis sacrificium quod offertur Patri, negat Filio et Spiritui sancto, alienum se cognoscat esse a Christi membris *ibid.* Patriarcharum sacrificia nostris congruunt, quia toti fiebant Trinitati, *ibid.*, 182. Aliud testimonium ex prophetis, ut Filio quoque offeratur sacrificium, *ibid.*, 183. Obduratio hæreticorum qui Filio non sacrificant, *ibid.* Catholici toti offerunt Trinitati, etiamsi solius Patris nomen exprimant, *ibid.* Cui (Filio) cum Patre et Spiritu sancto, cum quibus illi est una divinitas, sacrificium panis et vini, in fide et charitate sancta catholica Ecclesia per universum orbem terræ offerre non cessat, *ibid.*, 699. — Isti in cœlestibus sedibus constituti, nolunt nos sibi sacrificare, sed Deo soli, cujus et ipsi et nos sumus creatura, B. Alcuinus, CI, 1088. — Æqualiter individuæ Trinitati, sacrificium laudis offertur tam Patri quam Filio quam utriusque Spiritui, Innocentius III, papa, CCXVII, 847.

VIII. — *Pro quibus offertur sacrificium missæ. — Pro quibus non.*

Pro defunctis offerebant et orabant annuis diebus Christiani, Tertull., II, 79, 942. — Sacrificium pro dormitione, S. Cyprianus, IV, 399. — Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus, Arnobius, V, 495. Commendatio mortuorum ad altare, *ibid.*, 496. — Sacrificium pro defunctorum animabus oblatum, S. Zeno, XI, 378, not. 35. — In celebratione mysteriorum offerri dicitur pro una Ecclesia ubique diffusa, S. Optatus, XI, 965. — Oblatio sacrificii pro populo, S. Ambrosius, XIV, 1052. Sacrificium est pro salute omnium tam vivorum quam defunctorum, *ibid.*, 753. — Missa pro defuncto de cujus anima dubitatur, S. Augustinus, XI, 284. Altaris orationem et eleemosynarum, pro mortuis sacrificia, *ibid.*, 609. Pro defunctis universa Ecclesia supplicare consuevit in precibus sacerdotis quæ Deo ad altare ejus funduntur, *ibid*,, 593. Sacrificium pretii nostri pro mortuis offerri solitum, posito juxta sepulcrum cadavere, id., XXXII, 777. Celebratis missis, beatum corpus cum summo honore gaudioque sepelierunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 1067. Sacrificium missæ oblatum pro defunctis, *ibid.*, 375, 876 — Ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo sacrificium stude, S. Gregorius Magnus, LXXV, 69; LXXVII, 421. Origo 30 missarum pro defunctis, id., LXXV, 69 not. Sacrificium missæ oblatum pro vinculato id.. LXXVI, 1279. Sacrificium missæ oblatum pro anima in purgatorio detenta, id., LXXVII, 417. Observandum est ex Ambrosio alios olim celebrasse tertium et tricesimum diem pro mortuis, alios septimum et quadragesimum, *ibid.*, 417 not. Pro bonis rebus offerre debemus, pro malis nequaquam, id., LXXVIII, 456. — Sacrificium offerre pro defunctorum fidelium requie, quia per totum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis apostolis sit traditum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 737. Sacrificium missæ pro mortuis oblatum, *ibid.* — Pro mortuo monacho statim tertio die missa cantanda est, et juxta id quod abbas voluerit, S. Egberdus Eborac., LXXXIX, 410. Pro pio laico tertio die vel circa septimum diem missa cantanda est, *ibid.* Pro pœnitenti homine circa triginta, vel circa septem dies missa celebranda est, *ibid.* Apud Romanos consuetudo est corpus consumpti hominis et mariti in ecclesia sepeliri, et missam celebrare super eum *ibid.* Primo et tertio, et nono, et tricesimo die pro illo missam cantare, et postea uti quisque voluerit. *ibid.* — Sacrificia altaris pro mortuis oblata, S. Hildefonsus Toletan., XCVI, 145. De his pro quibus offerri debet sacrificium missæ, *ibid.*, 1286. — Pro bonis regibus sacra debemus offerre pro malis nequaquam, S. Hildefonsus Hispal., XCVI, 1316.

Secundum Romanam ecclesiam mos est monachos vel religiosos defunctos in Ecclesiam portare, ibique pro eis missas celebrare, Theodorus Cantuar., XCIX, 929. Prima et tertia et nona, necnon tricesima die pro ois missa agatur, *ibid.*, 730. Missæ sæcularium mortuorum tres in anno, tertia die, et nona, et tricesima, *ibid.*, — In aliquibus locis quotidie pro defunctis missa celebratur, B. Alcuin., CI, 1278. De tertia, septima, et tricesima die pro defunctis, *ibid.*, 1280.— Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offertur, Rabanus Maurus, CVII, 357. Credimus quod ab ipsis apostolis sit traditum, *ibid.*—Missæ sacrificium celebratum pro peccatis fidelium CXXXVI, 447.—Ut pro fidelibus defunctis singulis diebus missas celebrare liceat. Buchardus Wormiciensis, CXL., 686. Ut missa mortuorum pro omnibus Christianis sit cantanda, *ibid.*, 687.—Septimo die post mortem alicujus offerimus pro eo sacrificium, Honorius August., CLXXII, 767. — Neque negandum est defunctorum animas sublevari cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 593.

Pro quibus non offertur sacrificium missæ. Sacrificium corporis et sanguinis Christi pro non baptizatis offerri non potest, S. Augustinus, XLIV, 480, Quis enim offerat corpus Christi, nisi pro eis qui membra sunt Christi, *ibid.*, Nec quisquam pro eis (parvulis non baptizatis) obtulit vel oblaturus est sacrificium, *ibid.*, 508, Corpus Christi non est offerendum pro parvulis qui sine christiano baptismate moriuntur, quoniam nesciuntur in Ecclesia Christi, *ibid.*, — Pro excommunicato mortuo antequam reconcilietur, secundum canonicam auctoritatem sacrificium offerri non debet, S. Benedictus, LXVI, 511. — Multi dicunt non licere pro infantibus missas facere ante septem annos, Theodorus Cantuar., XCIX, 930. An pro malo homine missas offerre liceat, *ibid.*, Non est licitum missas celebrare presbytero, vel diacono, cui non licet, vel qui non vult communionem accipere, *ibid.*, Nulla commemoratio fiat in oblatione pro eis qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, *ibid.*, 1143. Qui se occiderit propria voluntate, an missas pro eo facere liceat, *ibid.*, Qui subita tentatione mente sua excidit, vel per insaniam seipsum occidit, an pro eo missas facere liceat, *ibid.* — Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis simili modo non oblationis commemoratio fiat, Isidorus Mercator, CXXX. 570.—Quod pro homicidiis et latronibus non sit sacrificandum, Gezo abbas Dertonensis, CXXXVII, 402.

IX. *De ministro sacrificii missæ.*

Ille sacerdos vice Christi vere fungitur qui id quod Christus fecit imitatur, et sacrificium verum et plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri. S. Cyprianus, IV, 356. Sacrificia divino cum Dei sacerdote celebramus, *ibid.*, 522. — Sacrificii opus sine presbytero esse non potest, S. Hilarius, X, 643. Sacrificium a sanctis et integris sacerdotibus confectum, *ibid.*, 665. — Hodie dat nobis eum, quem ipse quotidie sacerdos consecrat suis verbis.

X. — *De modo offerendi sacrificium missæ.*

XI. — *De lingua, de hora, de locis in quibus sacrificium missæ celebrari debet.*

bus missa celebrari potest, Belethus theologus Paris., CCII, 44. — Missarum celebrare in lingua materna an liceat, Petrus Pictaviensis, CCXI, 1231, 1232.

Hora. — Sacrificium horis vespertinis in Africa, S. Cyprianus, IV, 386, 387. Dominicum post cœnam non celebratur, *ibid.*, 386. Resurrectionem Domini mane celebramus, *ibid.* — Missa in Dominica solemniter celebrata hora circiter septima, S. Augustinus, XLI, 829. — Ut hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 282. — Ut omnes sacerdotes horis competentibus diei et noctis suarum sonent, ecclesiarum signa, et sacra tunc Deo celebrent officia, Carolus Magnus, CXVII, 219. — Telesphorus papa constituit ut omni tempore nullus ante horam tertiam missam celebrare præsumeret, id., CXXXI, 1030; CXXXII, 188, 224. — Nullis aliis temporibus, nisi in Nativitate Domini, missam nocte celebrandam, Ivo Carnot., CLXI, 175. Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia, etc., *ibid.*, 1090, ex epistol. Telesphori papæ. Post meridiem excepto jejunii tempore non celebranda missa, id., CXLVII, 110.

Loci. — Missæ fiant nisi in domo Dei, S. Augustinus, XXXIX, 2277. — Olim in cœmeteriis missa celebrata in memoriam martyrum qui ibidem erant tumulati, S. Leo Magnus, LV, 21 not. — Missæ sacrificium quibus in locis sit peragendum, S. Maximus Taurin., LVII, 899. — Quod missarum celebratio abbi quam in Deo dicatis locis non debeat fieri nisi magna compulerit necessitas, Felix IV papa, LXV, 15. — Missæ privatæ in privatis ædibus, S. Gregorius Magnus, LXXV, 395. Missæ publicæ in oratoriis non celebrandæ ne aliorum impediatur justitia, id., LXXVII, 547, 548. Neque in monasteriis ne præbeatur occasio conventus, vel mulierum fiat novus introitus, *ibid.*, 1342. Missas publicas in monasteriis celebrare cur episcopis aliquando prohibitum, *ibid.* 832. — Nullus extra ecclesiam per domos, vel in locis non consecratis missam cantet, S. Hildefonsus Toletanus, XCV, 1376. — Ut nullus sacerdos in domibus vel in aliis locis, nisi in ecclesiis dedicatis, celebrare missas audeat, nisi necessitas compellit, Carolus Magnus, XCVII, 219. Ut nullus presbyter in alterius parochia missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit, *ibid.*, 325. Illud nobis iterum inculcandum populisque denuntiandum summopere visum fuit, ut missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri omnino non debeant, *ibid.*, 619. Satius igitur est missam non audiri quam eam ubi non licet nec oportet, celebrari aut audiri, *ibid.* Ut sacra mysteria nulluss presbyter, nisi in locis ab episcopo consecratis, agere præsumat, *ibid.*, 772. Ut missarum celebrationes in locis non consecratis et incongruentibus non fiant, *ibid.*, 773. — Constituitur supra corpus missas celebrari, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Ut nullus missam celebret in altari non consecrato, vel sine tabula ab episcopo consecrata, Hincmarus Rhemensis, CXXV, 791. In domo ne fiant missæ sine licentia episcopi, *ibid.* 802. — In aliis locis sacrificare et missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius jusserit, Isidor Mercator, CXXX, 50. De eo quod non liceat super monumenta mortuorum missas tenere, *ibid.*, 578. Missæ præter necessitatem non debent celebrari nisi in locis consecratis, *ibid.*, 1057. Missas laici celebrare faciunt in suis domibus, *ibid.*, 218. — Nullus in aliena parochia missam cantet sine parochiani presbyteri licentia, Rather. Veron., CXXXVI, 561. — Nullus missam cantet extra ecclesiam, nec in domibus aut locis non consecratis, *ibid.*, 559. Docemus ut sacerdos in nulla domo missam celebret nisi in consecratis ecclesiis, præterquam ob extremam alicujus ægritudinem, id., CXXXVIII, 501; Ivo Carnot., CLXI, 177, 1089.

XII. — *De defectibus in missæ celebratione occurrentibus.*

Missæ defectus, vel circa eucharistiam accidentes, quibus pœnis canonicis plectantur, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 456. Cum a sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria consecrantur si ægritudinis accidat quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri ministerium, quid faciendum, Conc. Toletan, VI, id., LXXXIV, 406. — Qui calicem inter missam suam effundat, jejunet tringinta dies, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 428. — Si per negligentiam de calice aliquid stillaverit in terram, quid faciendum, Theodorus Cantuar., XCIX, 950. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam et tres dies pœniteat, *ibid.* Qui evomuerit sacrificium, et a canibus consumitur, annum unum pœniteat. Sin autem, quadraginta dies pœniteat, *ibid.* Si sacrificium evomuerit infirmitatis causa, septem dies pœniteat *ibid.* Qui perfundit calicem, dum solemnitas missæ celebratur, quadraginta dies pœniteat, *ibid.*, 951. — Si tempore missarum aliquis eventus ægritudinis accesserit, quid faciendum, ex Conc. Tolet., VII, id., CLXI, 194. — Missæ defectus quam severe olim expiati, S Bern., CLXXXII, 181. In missa calicem non consecranti ex negligentia, quid agendum, *ibid.*

XIII. — *De modo audiendi missam.*

In mysterio gemitus, screatus, tussis, risus abstine, S. Ambrosius, XIV, 223. — Cum silentio exspectanda est sanctarum missarum celebratio, S. Augustinus, XXXIX, 2275. Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat, donec divina mysteria compleantur, *ibid.*, 2276. Culpa garrientium in ecclesia dum divina mysteria celebrantur, *ibid.*, 2287. Reprehenduntur qui ab ecclesia ante discedunt quam mysteria compleantur, *ibid.*, 2077. — Non licebat ante missam comedere diebus Dominicis, S. Gregorius Turon., LXXI, 256 not. — Qua cordis dispositione missam audire debeamus, S. Gregorius Magnus, LXXXVII, 425. — De missis nullus laicorum ante discedat quam Dominica dicatur Oratio, et si episcopus præsens fuerit, ejus benedictio exspectetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 285, Conc. Aurelian. II. Sacrificia matutina missarum sive vespertina nullus cum armis pertinentibus ad bellorum usum exspectet, *ibid.* Missa integre est audienda, *ibid.*

Ut populus ante completam missam et benedictionem acceptam egredi non præsumat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 897. — Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam cæteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136. — Statutum est Aurelianensi concilio ut populus ante benedictionem sacerdotis non egrediatur de missa, Walafridus Strabus, CXIV, 951. — Missa audienda a Christianis in propria ecclesia, Isidorus Mercator, CXXXII, 420, 482. Audienda integra, *ibid.*, 225, 226, 287. — Ad quam (missam) unusquisque fidelium tanta compassionis devotione debet accedere, quanta eum pro se crucifixum debet conspicere, Petrus Abælard., CLXXVIII, 687. — Missæ sacrificio assistentium quales dispositiones esse debeant, Guerricus abbas CLXXXV, 87.

XIV. — *Quando missa sit audienda et celebranda, quibus audienda.*

Quando. — Omnes Christiani omni Dominica debent offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 656. Moneo ut qui juxta Ecclesiam est, et occurrere potest, quotidie audiat missam, *ibid.* — Alibi nullus dies prætermittitur quo non offeratur, alibi Sabbato tantum et Dominico, alibi tantum Dominico, S. August., XXXIII, 200. Bis sacrificium offertur, et mane et ad vesperam, quinta Sabbati hebdomadæ ultimæ Quadragesimæ, *ibid.* Missarum celebrationi intersit quisque die Dominico, id., XXXIX, 2275. In die vero Dominica nullus se a sacra missarum celebratione separet, *ibid.* Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat donec divina mysteria compleantur, *ibid.*, 2276. — Illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quæque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea fidelium multitudo convenerit, quam basilica simul una recipere non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, S. Leo Magnus, LIV, 627. Biduo ante Pascha non celebratum sacrificium missæ, *ibid.*, 516. — Missa diebus tantum festis præcepta, S. Germanus Paris., LXXII, 143. — Et sufficit sacerdoti unam missam in una die celebrare, S. Egbertus Eboracensis, LXXXIX, 386. — Ut missa sanctæ Dei Genitricis quater in anno solemniter celebretur, Carolus Magnus, XCVII, 208. — Ut diebus Dominicis populus per missas peculiares a publicis non abstrahatur, Theodulphus Aurelian., CV, 205. — Unusquisque porcarios, et alios servos suos Dominicis diebus vel festivis ad missam venire faciat, Leo papa IV, CXV, 683. — Dominico die audienda est missa, Isidorus Mercator, CXXX, 405. — Missæ sunt frequentandæ Dominicis atque aliis diebus festis, Riculfus, CXXXI, 16. — Porcarios, et alios pastores vel Dominico die ad missam venire facite, Ratherius, CXXXVI, 563. — Ut oblatio altaris singulis Dominicis diebus fiat, Burchardus Wormatiensis, CXL, 757, ex decretis Fabii papæ. — Ivo Carnot., CLXI, 168. — Ut presbyteri plebes admoneant, ut bubulcos atque porcarios in principalibus festis ad missam venire permittant, ex Conc. Rothomag., CLXI,

194. — Nocte sancta nativitatis Domini missas celebrent, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1540.

A quibus audienda. — Omnes Christiani omni Dominica debent offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 656. — Missarum celebrationi quisque die Dominico intersit, S. Augustinus, XXXIX, 2275. — Sacramentis altaris interesse non possunt qui nondum regenerati noscuntur, Gennadius, LVIII, 1027. — Excommunicati missæ tempore pulsi ab ecclesia, S. Gregorius Turon., LXXI, 1080. — Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, aut si sibi placitum fuerit, ad missam recipiat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 1377. Excommunicatis missam ne cantetis, et plebi vobis commissæ ne hoc faciat interdicatis omnino, *ibid.*, 1378. — Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam exteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136.

XV. — *De celebratione missæ. — Pars historica et liturgica missæ.*

Ad eucharistica sua benedicenda Ophitæ introducebant serpentem, Tertullianus, II, 64. In manibus corpus Christi accipiebant, id., I, 669. De manu præsidentium, id., II, 79. Etiam antelucanis cœtibus, *ibid.* — In calice Dominico sanctificando et plebi ministrando non hoc faciunt quod Jesus Christus Dominus et Deus noster fecit et docuit, S. Cyprianus, IV, 373. Sacrificia divina cum Dei sacerdote celebramus, *ibid.*, 522. Sacrificia indesinenter offeruntur et in pace et in persecutione, *ibid.*, 406, 407. Quædam divites in Dominicum sine sacrificio veniunt, *ibid.*, 613. Partem de sacrificio quod pauper obtulit sumunt, *ibid.* Diaconus infantium ori de sacramento calicis infundit, *ibid.*, 485.

Nunc sacrificium incruentum, ineffabile, a Christo Domino institutum, offerimus, Lactantius, VI, 913 not.

Audivimus quosdam, schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines et apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare, Julius papa, VIII, 969. Alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere, *ibid.* Quosdam etiam expressum vinum in sacramento Domini calicis offerre, *ibid.*

Eucharistiam feminæ in linteaminibus, viri nudis manibus olim capiebant, S. Zeno, XI, 358.

Precationes ad missam præparantes, S. Ambros., XVII, 1010. Per omnes fere Ecclesias orientales et nonnullas occidentales in oblationibus sacrificiorum cum sacerdote populus cantat : *Sanctus, sanctus, sanctus*, etc., *ibid.*

Post consecrationem dicitur, *Amen*, id., XVI, 407. Quid sacerdos dicat post Orationem Dominicam, *ibid.*, 460.

Super altare quotidie Christi corpus offertur et sanguis pro peccatoribus funditur, S. Augustinus, XXXIX, 2154. In mysteriorum celebratione recitantur lectiones propheticæ, apostolicæ, evangelicæ, *ibid.*, 2276. Cum dicitur, *Sursum cor*, respondetis : *Habemus ad Dominum*, id., XXXVIII, 1100. Deinde episcopus vel presbyter qui offert dicit : *Gratias agamus Domino Deo nostro*, respondet populus : *Dignum et justum est*, *ibid.*, Ubi peracta est sanctificatio, dicimus Orationem Dominicam, *ibid.*, 1101. Post Orationem Dominicam, dicitur : *Pax vobiscum*, et osculantur se Christiani in osculo sancto, *ibid.* His verbis : *Dimitte nobis*, etc., loca facie ad altare accedimus, et corpore ac sanguine Domini communicamus, *ibid.*, 127. Eucharistiam percepturi viri lavant manus, mulieres munda exhibent linteamina ubi corpus Christi accipiant, id., XXXIX, 2168.

In eadem basilica missa toties repetenda quoties novus populus supervenerit, S. Leo Magnus, LIV, 627. Nomina offerentium intra mysteria recitanda, id., LVI, 515. Non recitanda nomina offerentium antequam oblationes commendentur, *ibid.* Pax danda non ante, sed post confecta mysteria, *ibid.* Accipientes eucharistiam respondebant : *Amen*, id., LIV, 452. Manichæi communionem sanguinis declinabant, *ibid.*, 280. Biduo ante Pascha non celebratum missæ sacrificium, id., LVI, 516.

Missæ sacrificium quotidie celebratur, S. Maximus Taurin., LVII, 690. — Missæ plures id eodem die festo ab eodem sacerdote celebratæ, Aurelius Prudentius, LX, 568. Missæ sacrificium supra martyrum sepulcra et ossa, *ibid.*, 356, not., 212. Diaconus primus in sacris officiis crucem portabat et Evangelium legebat, *ibid.*, 336, not. 563. Ut ille (antistes) preces et eucharistiam absolvit, totus qui adest populus, fausta approbatione acclamat : *Amen*, id., LIX, 816, not. 72.

Missa in Quadragesima non celebrota in feriis, S. Benedictus, LXVI, 710. — Duæ missæ ab uno presbytero una die celebratæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Archidiaconus indutus alba invitabat episcopum ad altare ut sacrificium missæ celebraret, *ibid.*, 306. Salutationes excipiebantur ab episcopo prope ecclesiam et negotiorum commendationes ante missæ celebrationem, *ibid.*, 217 not. Celebrantis clerici missas canebant, *ibid.*, 1033. Lectiones propheticæ recitabantur in die Dominica et lector ante altare stabat, *ibid.*, 918. Evangelium in ecclesia cantatum a diacono, *ibid.*, 451. Respondebat omnis populus : *Gloria Deo omnipotenti*, *ibid.* Dominica Oratio ab omnibus in missa canitur, *ibid.*, 955. Pax in missa, osculum pacis, *ibid.*, 1182.

Missæ Gallicanæ specimen, S. Germanus Pariensis, LXXII, 86, 87. Ex quo ritu celebratur missa in Gallia tempore Caroli Magni, *ibid.*, 103. Varii ritus celebrandæ missæ, alibi usitati, *ibid.* Ordo liturgiæ Ambrosianæ seu Mediolanensis, *ibid.*, 114, 115. Ordo liturgiæ Mozarabicæ in sacrificio missæ sequendus, *ibid.*, 116 et *seq.* Ordo liturgiæ Africanæ in oblatione sacrosancti missæ sacrificii, *ibid.*, 118 et *seq.* Quomodo procedit Ordo Romanus ad missæ celebrationem, *ibid.*, 114. Cantus Romanus a Pippino inductus in Ecclesias Gallicanas, *ibid.*, 119. Carolus Magnus edicto sancivit ut unusquisque presbyter missam celebraret secundum Ordinem Romanum, *ibid.*, 120. Missæ more Gallico ante Carolum Magnum celebratæ indicia quatuor, *ibid.*, 121. 122. Missa quotidie cantata ab episcopo, *ibid.*, 142. Missa unica in Natali Domini olim in Ordine Gallicane, *ibid.*, 170. Missæ tres in Natali Domini non in eadem ecclesia Romæ olim celebratæ, *ibid.*, 174. Nec ab eodem sacerdote, *ibid.*, Missæ tres in Natali Domini, Paschate, Pentecoste et Transfiguratione, *ibid.*, *Kyrie, eleison* in missa ad oblationem, *ibid.*, 211. Ab omnibus in missa recitatum, *ibid.*, 131. Evangelium a diacono in ambone lectum, *ibid.*, 132. Canon missæ Gallicanus pro festis varius, *ibid.*, 137. Tacite recitatus, *ibid.*, 403. Formula consecrationis secundum Ambrosianum Ordinem, quid immutetur, *ibid.*, 125. Mozarabicæ consecrationis corporis Christi forma, *ibid.* Oratio Dominica in missa ab omni populo recitata apud Græcos et Gallos, *ibid.*, 139. Apud Romanos dicitur Oratio Dominica a sacerdote usque ad hæc verba : *Sed libera nos a malo*, *ibid.*, 140. Partim dicitur apud Mozarabes, *ibid.*

Diversa olim erat Romanæ et Gallicanæ Ecclesiæ in celebranda missa consuetudo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1187. Priscis temporibus non fuit unus idemque usus missam inchoandi, id., LXXVIII, 267. Alii Psalmos canebant ante missam, alii Scripturas, præsertim apostolum Paulum et Evangelia legebant, *ibid.*, 266 et *seq.*, not. Tam in sede apostolica quam etiam per totas orientales atque Italiæ provincias consuetudo est intromissa ut *Kyrie, eleison* cum grandi affectu et compunctione dicatur, *ibid.*, 267, not. Non idem est modus *Kyrie, eleison* canendi apud Græcos et apud Latinos, *ibid.* A quibus et quando dicendus erat hymnus angelicus : *Gloria in excelsis* in sacrificio missæ, *ibid.*, 268, not. Unica habetur Oratio seu Collecta in prima parte missæ ante Evangelium, raro duæ in Sancti Eligii codice, ut in codicibus Rodradi et Ratoldi, et in Ordine Romano, *ibid.* In codice Rhemensi duas reperire est, raro unicam, *ibid.* A temporibus apostolicis non usitatur trium orationum recitatio in hac prima missæ parte, exceptis festis duplicibus totidemque super Oblata et Postcommunionem, *ibid.* Olim apud Græcos quinque orationes peragebantur ante pacem datam, quam sequebatur oblatio mysteriorum, *ibid.* Epistola olim non legebatur sicut nec Evangelium nunc legitur, nisi ad nutum episcopi, vel presbyteri celebrantis, *ibid.*, 547. Epistola olim a lectoribus legebatur, *ibid.*, 479. Evangelium etiam, *ibid.* Symbolum Nicænum in Ecclesia Romana ante annum 1014 non cantabatur in missa, *ibid.* 548 not. Henricus imperator II persuasit Benedicto papæ octavo ut in Ecclesia Romana Symbolum juberet cantari in missa, *ibid.* Fuit usus contrarius in Ecclesiis Græcorum veterum, *ibid.* Hispani illud cantare cœperunt Reccaredo regnante, in Conc. Toletano III, *ibid.*, 560.

In Africa, tempore S. Augustini, canebatur psalmus ante Offertorium, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 548. Novem tantum præfationes a Pelagio papa II receptæ, quibus nunc utitur Ecclesia Romana, *ibid.*, 285. Novem Pelagii præfationibus additæ duæ, *ibid.*, 286. Quænam sit forma consecrationis calicis apud S. Ambrosium, *ibid.*, 279. Oratio Dominica recitatur super Christi corpus ex veteri et apostolica consuetudine, *ibid.*, 281. Communionis dandæ formula, *ibid.*, 52. Communio olim in Ecclesiis extra missarum solemnia non sumebatur, *ibid.*, 333. Fideles et clerici et laici in missa communicaturi, singuli panem et vinum in suam communionem offerebant, *ibid.*, 432. Tempore communionis olim cantabatur psalmus, *ibid.*, 556. Episcopus dat corpus Domini presbyteris et diaconis communicaturis in manus, juxta morem Eccle-

siæ antiquum, *ibid.*, 563. Priscis Ecclesiæ temporibus omnes fideles corpus Christi acceptum manu ori inferebant, *ibid.*, Pontifex statim communicaturus dat pacis osculum, juxta ritum Ecclesiæ Romanæ, *ibid.*, 553. Græci dant osculum pacis, ubi manus ablutæ fuerint, ante Præfationem, et mysticas preces, et consecrationem. *ibid.* Quotidiana missæ frequentatio septimo sæculo non erat in usu, id., LXXVII, 660. Laudantur tamen nonnulli qui tunc temporis quotidie missam celebrarent, *ibid.*

Celebrabat omni die missarum solemma multa cum honestatis diligentia, habens singulis hebdomadæ diebus missas deputatas proprias, B. Alcuinus, C, 104. Petrus apostolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebrasse missam, id., CI, 1246. Latini *Kyrie, eleison* Græce, et Græci Latine proferunt, *ibid.*, 1248. Defertur Evangelium ad analogium, præcendentibus cereis, quare *ibid.*, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251. Perfecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, *ibid.* Consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obsecratio atque consecratio a sacerdote cantetur, ne verba tam sacra vilescerent, *ibid.*, 1256. Missæ tres in nocte Natalis Domini, *ibid.*, 1175. Tres quoque in festivitate S. Joanni. Baptistæ, *ibid.*, 1230.

Una die septies vel novies missarum solemnia sæpius celebrantur a Leone papa, Walafrid. Strab., CXIV, 943. Bonifacius archiepiscopus et martyr semel tantum per diem missas fecisse dicitur, *ibid.*, 943.

Missa ab aliis quotidie, ab aliis raro celebrata, Ratherius Veron., CXXXVI, 645.

Preces ante missam, *ibid.*, 447. Eulogiæ post missam diebus festis distribuendæ, 562.

Qualiter priscis apostolorum temporibus missarum celebritas ageretur, Berno, CXLII, 1055. Missa tempore apostolorum, et paulo post, quomodo celebrata, id., CXLVII, 199, 212.

XVI. — *Quinam ordinaverunt missam.*

Gelasius papa tam a se quam ab aliis compositas preces missæ dicitur ordinasse, LXXIV, 1055 *et seq.*, Walafrid. Strab., CXIV, 946. Multi apud Græcos et Latinos missæ ordinem ut sibi visum est statuerunt, *ibid.*, 944. Romani a B. Petro principe apostolorum usum observationum acceperunt, *ibid.* Suis quique temporibus quæ congrua judicata sunt, addiderunt, *ibid.* Ambrosius Mediolanensis episcopus missæ dispositionem ordinavit in sua Ecclesia, *ibid.*, 944. Sanctus Alexander anno Christi 121, Passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum quando missæ celebrantur, id., CXIII, 949; Anastasius Bibliothec., CXXVII, 1147; Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 212. — Et instituit usum aquam benedicendi et aspersionem, Joannes Rotomag., *ibid.* S. Telesphorus anno Christi 142 constituit ut hymnus diceretur angelicus, hoc est, *Gloria in excelsis Deo*, ante sacrificium, B. Alcuinus, CI, 1245; Anastasius biblioth., CXXVII, 1175; CXXIX, 1163; CXXXVIII, 1174; CXXXIX, 537.

S. Cœlestinus anno Christi 423 constituit ut centum quinquaginta psalmi David ante sacrificium psallerentur antiphonati, quod antea non fiebat nisi tantum recitabantur epistolæ, etc., B. Alcuinus, CI, 1244; Anast., biblioth., CXXVIII, 200; CXXXI, 1063; CXXXIX, 543. — Quinam reputetur auctor canonis missæ incipientis ab oratione, *Te igitur*, etc., usque ad Orationem Dominicam, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 273; Anast. biblioth., CXXVIII, 430. — S. Symmachus, anno Christi 498, constituit ut omni die Dominico vel Natalitiis martyrum hymnus diceretur angelicus, id est *Gloria in excelsis*, B. Alcuinus, CI, 1245; Anast. Bibliothec., CXXVIII, 454. — S. Gregorius, anno Christi 590, augmentavit in precatione canonis: *Diesque nostros in tua pace disponas*, etc., Walafrid. Strab., CXIV, 949; Anast. bibliothec., CXXVIII, 646; CXXIX, 1230; CXXXI, 1054; CXXXIX, 554. — Sergius anno Christi 687 statuit ut tempore confrationis Dominici corporis, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis* a clero et populo decantetur, B. Alcuinus, CI, 1246; Walafrid. Strab., CXIV, 950. Anast. biblioth., CXXVIII, 898; CXXXI, 1149; CXXXIX, 565. Primus Xystus VIII papa instituit hymnum, *Sanctus, sanctus, sanctus*, id. CXLVII, 662. Damasius XXXV papa *Credo in unum Deum* solemnibus diebus cantari instituit ex decreto sanctæ universalis synodi a CL episcopis Constantinopoli celebratæ, id., CXLVII, 212. Leo papa quadragesima tertius in canone missæ addidit, *Sanctum sacrificium, immaculatam Hostiam, ibid.*

XVII. — *Varia statuta de missa.*

Instituitur ut hymnus trium puerorum in cunctis missarum solemniis decantetur, S. Isidorus Hispal., conc. Tolet. IV, LXXXIV, 371. Statuitur ut eodem ordine missæ celebrentur ab omnibus, *ibid.*, 566. Statuitur ut episcopi et presbyteri uno modo populum salutent dicentes : *Dominus sit vobiscum*, et respondeatur a populo, *Et cum Spiritu tuo*, *ibid.*, 568. In omnibus ecclesiis die Dominica Symbolum recitetur, *ibid.*, 351. — Omni die Dominico ante missam aquam benedictam facite, unde populus et loca fidelium aspergantur, S. Ildefonsus Tolet., XCVI, 1377. — Unusquisque presbyter missam Ordine Romano celebret, Carolus Magnus, XCVII, 750. — Anastasius papa instituit ut quotiescunque Evangelium legitur, sacerdotes non sederent sed circumstarent, B. Alcuinus, CI, 1245. — Constituitur supra memorias martyrum missas celebrari, a quo, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Telesphorus papa constituit ut nullo tempore ante horæ tertiæ cursum ullus præsumeret missam celebrare, Walafrid. Strab., CXIV, 951. Zephirinus, Romanus pontifex vicesimus sextus, patenis vitreis missas celebrare constituit, *ibid.*, Anast. Biblioth., CXXVII, 1315. — Sylvester papa constituit sacrificium altaris non in serico, non in panno tincto celebrari, nisi tantum lineo e terra procreato, Walafr. Strab. CXIV, 951; Anast. biblioth., CXXVII, 1513. — Stephanus vicesimus quartus (papa) constituit sacerdotes et levitas vestibus sacratis in usu quotidiano non uti, nisi in ecclesia tantum, Walafr. Strab., CXIV, 952. — Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat, Leo papa IV, CXV, 677. — S. Innocentius anno Christi 402 mandat pacem post confecta mysteria dandam esse. Anast Biblioth., CXXIX, 1193. Item præcepit ut prius oblationes in missa commendentur, postea vero eorum nomina, quorum oblationes sunt, recitentur, *ibid.* S. Leo I, anno Christi 440, præcepit ut in solemnitatibus, quoties basilicam, ad quam itur, præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur, *ibid.*, 1208. Pelagius II, anno Christi 576, memorat novem præfationes in sacro catalogo solummodo recipiendas, *ibid.*, 1229. Ut in altari ubi episcopus missam facit, non liceat ipso die sacerdoti missam celebrare, *id.* CXXXVIII, 413.

Ut omnis presbyter in sua ecclesia singulis Dominicis diebus aquam benedicat ante missarum solemnia, Burchardus Wormaciensis, CXL, 634. Innocentius pacis osculum dari decrevit et omnibus datur, id., CXXIX, 1195; CXL, 892. Statuitur ut de de cætero singuli curati seu eorum vicarii diebus Dominicis in pronao missarum parochialium alta et intelligibili voce proferre habeant, et distincte dicere Orationem Dominicam : *Pater noster*, et utrumque *Credo*, id., CXLVII. 239. — B. Alexander Evaristi successor instituit ut panis tantum azymus offerretur, B. Lanfrancus, CL, 861. — Ut oblatio altaris singulis diebus Dominicis fiat, ex decretis Fabiani papæ, Ivo Carnot., CLXI, 168. Ut omnes presbyteri in diebus festis post sermonem missarum inter solemnia habitum admoneant populos quas preces fundere debeant, ex conc. Aurelian., *ibid.*, 193. Ut preces et præfationes quæ in concilio probatæ non fuerint, non celebrentur, ex conc. Africano, *ibid.*, 213.

XVIII. — *Quæstiones theologicæ de missa. — Ratio mystica quorumdam rituum missæ.*

Explanatio mystica aquæ, granorum tritici unde efficitur panis, vini, et commistionis vini cum aqua, B. Alcuinus, C, 289. Defertur Evangelium ad analogium, præcedentibus cereis, quare, id., CI, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251.

Perlecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, B. Alcuinus, CI, 1251. — Aquæ vino mistæ mystica significatio, S. Cyprianus, IV, 384; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 755; Theodulp. Aurelian., CV. 1131; Rabanus Maurus, CVII, 320. Tangi: quatuor latera calicis, quare, *ibid.*, 325. Per particulam oblatæ immissæ in calicem quid ostenditur, *ibid.* 326. Per relictam in altari quid insinuatur, *ibid.* — Post cœnam calicem obtulit Dominus, quare, Florus Lugdunensis, CXIX, 24. In sacrificio corporis Christi a gratiarum actione incipimus, quare, *ibid.*, 30. — Cur hoc mysterium ante passionem discipulis traditur. S. Paschasius Radbertus, CXX, 1325. — Cur in pane et vino et hoc mysterium celebretur, Gezo abbas, CXXXVII, 374; CXLV, 881.

Quare tres partes fiunt ex corpore Christi, Ivo Carnot., CLXI, 1076. — Cur panem et vinum elegit Christus ad conficiendam eucharistiam, Hildebertus, CLXXI, 535. —

XIX. — *Variæ missæ.*

XX. — *De variis missæ partibus.*

XXI. — *Libri de missa tractantes.*

CI.

INDEX DE PŒNITENTIA LATIORI SENSU SUMPTA,

VEL

DE VIRTUTE PŒNITENTIÆ, ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS

DE ILLIUS NATURA, NECESSITATE, ETC.,

—

MONITUM.

Pœnitentia ut virtus definiri potest: Virtus moralis infusa, seu habitus supernaturalis mentem inclinans ad detestandum peccatum et de eo dolendum quatenus est offensa Dei, cum emendationis et satisfactionis proposito et spe ac petitione veniæ; vel aliter brevius: Gratia est virtus qua mala ommissa plangimus et odimus. In hoc Indice vicissim disserimus: I. De natura pœnitentiæ; II. De necessitate; III. De conditionibus; IV. De fructibus hujus virtutis; V. Exhibemus eximia pœnitentium exempla.

I. — *De natura pœnitentiæ.*

Pœnitentia omnis confessio est delicti, Tertull., II, 769. Pœnitentiæ nomen non ex delicti confessione, sed ex animi demutatione compositum est, *ibid.*, 314. — Pœnitentia sui correctio est, Lactantius. VI, 1081. Agere pœnitentiam, nihil aliud est quam profiteri se alterius non peccaturum, *ibid.*, 684. — Pœnitentia est mala præterita plangere, et plangenda iterum non committere, S. Ambrosius, XVII, 655. Est prioris ævi damnatio et in futuro promissa correctio, *ibid.*, 969. Hæc vera pœnitentia est, jam cessare a delicto, *ibid.*, 289. Pœnitentiam agere nihil prodest, nisi ita agatur, et prodest, id., XIV, 1009. Plena pœnitentiæ definitio, commemoratio delictorum, *ibid.* Qui pœnitentiam agit, commoveri non debet, si quis ei peccati sui crimen objiciat, *ibid.*, 1014. — Pœnitere est pœnam tenere, S. August., XL, 1128. Pœnitentia est domum Dei, XLV, 1630; XL, 271, 421. Pœnitentia triplex, id., XXXIX, 1537, 1550. Prima quæ ante baptismum, *ibid.* Altera quæ hic omnium est ac perpetua, *ibid.*, 1536. Tertia severior, pro peccatis mortiferis, *ibid.*, 1542, 1558. — Pœnitentiæ definitio, Cassianus, XLIX, 1154. — Pœnitentia hominis mutatio voluntatis, S. Fulgentius, LXV, 472. Donum Dei, *ibid.* Nemo potest in hac vita pœnitentiam agere, nisi quem Deus converterit, *ibid.*, 702. — Perfecta pœnitentia est peccata futura cavere, et lugere præterita, Cassiodorus, LXX, 361. Pœnitentia est medicina inæstimabilis, *ibid.*, 222. — Est quoddam judiciale genus, *ibid.*, 65. — Pœnitentiam agere, nihil aliud est quam favillam se cineremque cognoscere, Taio Cæsaraug., LXXX, 904. — Pœnitentia appellata quasi punientia, eo quod ipse homo in se puniat pœnitendo quod male admisit, S. Isidorus Hisp., LXXXII, 258. — Pœnitentia nomen sumpsit a pœna, quia anima cruciatur, et mortificatur caro, Defensor., LXXXIII, 622. Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur, *ibid.* — Pœnitentia dicta est a pœnitendo quod aliquis corde pœniteat, et se peccasse coram Deo erubescat, S. Gregorius III, LXXXIX, 587. — Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quam peccatores salvantur; quæ non tempore pensatur, sed profunditate luctus et lacrymarum, Alcuinus, CI, 1282. — Pœnitentia appellata, quasi punientia, eo quod ipse homo punit in se pœnitendo, quod male admisit, Rabanus, CXI, 137. — Pœnitentiam agere, est prioris vitæ errores in se punire, deinde promissionibus regni cœlestis spe animos ad superna erigere, atque ad melioris vitæ actus studia provocare, S. Paschasius, CXX, 150. Pœnitentia a puniendo recte vocari creditur, quia quisque punit quæ novit se illicite commisisse, quod nemo digne valet agere, nisi per sapientiam illustratus, cœperit inter bonum et nisi per sapientiam illustratus, cœperit inter bonum et malum discernere, *ibid.*, 751. — Pœnitentia de pœna accepit nomen, ut homo peccator habeat pœnam in corpore, Abbo, CXXXII, 767. — Pœnitentia est præteritorum humilis satisfactio peccatorum, et cavendorum provida sollicitudo futurorum, finis et odium mali, quoddam initium et amor boni, Goffridus, CLVII, 241. — Pœnitentia est cœna accepta animæ, Godefridus, CLXXIV, 997. — Pœnitentia alia est interior, alia exterior, Hugo de S. Victore CLXXVI, 555. Pœnitentia est pœnam tenere, ut semper puniat, in se ulciscendo, quod commisit peccando, Petrus Cantor., CCV, 346. Pœnitentia est vindicta semper puniens in se quod commisisse dolet, *ibid.* — Pœnitentiæ origo, Alanus de Insulis, CCX, 173. Pœnitentia duplex transiens et perseverans, *ibid.* Pœnitentiæ variæ acceptiones, 294. Pœnitentia interior et exterior, *ibid.* Civilis, privata, ecclesiastica, *ibid.*, 295.

II. — *De necessitate pœnitentiæ.*

In quantum non peperceris tibi, in tantum Deus tibi parcet., Tertull., I, 1244. — Pœnitentia necessaria lapsis, S. Cyprianus, III, 812. — Cum forte antre aut verbo lapsi fuerimus, statim resipiscamus, ac nos deliquisse fateamus, Lactantius, VI, 1081. Qui pœnitentiam tollit, viam vitæ sibi amputat, quia nemo tam justus esse potest, ut nunquam sit ei pœnitentia necessaria, *ibid.* — Pœnitudo lapsis necessaria est, sicut vulneratis necessaria sunt medicamina, S. Ambrosius, XVI, 376. Quotidiani nos debet pœnitere peccati, *ibid.*, 520. Si aquam non habeo, habeo lacrymas, quibus dum pedes Christi lavo, utinam me ipsum diluam, *ibid.*, 513. Non est differenda pœnitentia, *ibid.*, 520. Majora crimina majoribus abluuntur fletibus, *ibid.*, 469. Fortius dolendum, ubi peccatum est fortius, *ibid.* 379. Qui agit pœnitentiam non solum diluere lacrymis debet peccatum suum, sed etiam emendatioribus factis operire et tegire delicta superiora, *ibid.*, 506. Fides quæ superiora peccata deplorat, nova cavere consuevit, *ibid.*, 116. Facilius inveni qui innocentiam servaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam, *ibid.*, 525. — Pœnitentia est omnibus necessaria, S. August., XXXIX, 2033, 2220. Assidue peccantibus est assidue necessaria, id., XL, 1119. Sine pœnitentia spontanea non est reditus ad pristinum statum, id., XXXIX, 2202. Quandiu vivimus est agenda, *ibid.*, 2020, 2221, 2223. Pœnitentia sub spe misericordiæ Dei non est procrastinada, *ibid.*, 1802, 1969, 2208, 2218, 2226. Pœnitentiæ medicamenta adhibeantur, dum adhuc calent peccatorum vulnera, *ibid.*, 1803, 1974, 2219; XL, 1177. Pœnitentiam in senectutem reservare, quam periculosum, quam stultum, quam injustum, quam Deo odibile, id., XXXIX, 2046, 2220. — Pœnitentia facienda, S. Petrus Chrysolog., LII, 545. Pœnitentia agenda, cum propinquat regnum cœlorum, *ibid.*, 637. — Conversio ab iniquitate et ab impietate præcipitur, S. Fulgentius, LXV, 540. Paulus non lugeret multos qui peccaverunt et non egerunt pœnitentiam, si sine conversione cordis remissionem crederet conferendam, *ibid.*, 558. In Epistola Pauli ad Hebræos non solum conversio significatur necessaria, verum etiam præcipitur usque in finem perseverantia retinenda, *ibid.*, 559. Non mutabitur in corruptionem qui in hoc sæculo non fuerit immutatus per conversionem, *ibid.*, 560. Pœnitentia lapsis post baptismum summe necessaria, *ibid.*, 702. Etiam justis necessaria in hac vita, *ibid.* — Pœnitentia prævenienda est

III. — *De conditionibus pœnitentiæ.*

IV. — *De fructibus pœnitentiæ.*

IV, 561. Pœnitentia corroborat ad repetendum certamen, *ibid.*, 494. Verus pœnitens factus ad prælium fortior per dolorem, *ibid.* Vera pœnitentia non solum veniam meretur, sed et coronam, *ibid.* — Magnum est pœnitentiæ auxilium, magnum solatium, Lactantius, VI, 1081. Illa est vulnerum peccatorumque sanatio, illa spes, illa portus salutis, *ibid.* — Pœnitentia remedium peccati est, S. Ambrosius, XVI, 518. — Propter spem venire agitur, *ibid.*, 499. Deus qui pœnitentiam exigit, veniam pollicetur, *ibid.*, 481. Exspectat gemitus nostros, sed temporales, ut remittat perpetuos; exspectat lacrymas nostras, ut profundat pietatem suam, *ibid.*, 473. Præcedit pœnitentia, sequitur gratia, neque pœnitentia, sine gratia, neque gratia sine pœnitentia, *ibid.*, 1044. Pœnitentia, si de vero animo est, protinus habet fructum, id., XVII, 282. Deus per misericordiam rursum regenerat et reformat pœnitentes, ut non solum sit venia, sed status pristini restauratio, *ibid.*, 276. Pœnitentiam gerere vera medicina est, id., XIV, 1011. Aqua lacrymarum, aqua pœnitentiæ secundum est poculum, quo primum repares, *ibid.*, 1014. Deus facile reconciliatur, quando impense rogatur, id., XV, 1759. Dulcia judicia agenti pœnitentiam, *ibid.*, 1266. — Pœnitentia secunda post naufragium est miseris tabula, S. Hieronymus, XXII, 1115. Septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur, *ibid.*, 1044. — Pœnitentiæ effectus, S. Augustinus, XXXIX, 2229; XL, 1123. Pœnitentiam veram agenti cito dimittuntur peccata, *ibid.*,, 1323. Ante pœnitentiam nullum poterit remanere peccatum, *ibid.*, 1114, 1116. Pœnitentia defectos revocat ad perfectum, id., XLV, 1631. Pœnitentia et veniam meretur et reformationem, id., XXXV, 2304, 2305. Pœnitenti non solum culpas remittit Deus, sed et præmia, promittit, id., XL, 1350. — Pœnitentiæ fructus diversi, Cassianus. XLIX, 1160. — Pœnitentia animæ resurrectio, Eugyppius, LXII, 589. — Per cordis conversionem Deo reconciliamur, S. Fulgentius, LXV, 536. In hac tantum vita fructuosa pœnitentia, *ibid.*, 688. Pœnitentia apud Deum nunquam est sera, *ibid.*, 354. — Pœnitentia omnia adversa mitigat, omnia contrita sanat, S. Cæsarius, LXVII, 1081. Rutilior auro, splendidior sole, lapsos sublevat, recreat desperatos, per eam Christus nobis regnum cœlorum appropinquatum designat, *ibid.*, 1082. — Deus pœnitentes protegit, Cassiodorus, LXX, 590. Confusio pœnitentium æternum tollit opprobrium, *ibid.*, 627. Fœdos peccata reddunt, sed pœnitentiæ lavacra reddunt decoros, *ibid.*, 679. — Pœnitentiæ fructus, S. Gregorius Turon., LXXI, 528. — Per pœnitentiam stola prima recuperatur, S. Gregorius Magnus, LXXV, 990. — Fructus pœnitentiæ in justis, *ibid.*, 1138. Deus nos per pœnitentiam eruit a corruptione, ac deinde a gladio divini judicii, id., LXXVI, 278. Pœnitentia amissam innocentiam reparat, id., LXXV, 990. — Sicut pia mater ministrat de pectore lac infanti, sic pia pœnitentia de cordis compunctione lacrymas porrigit pœnitenti, S. Isidorus, LXXXIII, 1300. Mater lactat infantem ut crescat, pœnitentia lacrymat pœnitentem ut reviviscat etc., pœnitentia pœnitenti, ut nullo modo senescat, *ibid.* Mater non omnibus optat vitam, pœnitentia omnibus optat salutem, *ibid.* Pœnitentia reos recreat, lapsos revelat, fugientes relevat, confractos confirmat, morbidos mundat, etc., *ibid.* — Deus pœnitentibus præsto est, S. Eligius, LXXXVII, 637. Pœnitentia, quamvis sit exigua, non despicitur apud judicem justum Deum, Defensor, LXXXVIII, 619. Pœnitudo mores mutat, *ibid.*, 620. Omne peccatum per pœnitentiam recipit vulneris sanitatem, *ibid.*, 622. Pœnitentibus divina clementia subvenit, et per pœnitentiam indulgentia datur, *ibid.* Qui pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus cito illi indulgentiam tribuet, *ib.*, 623. — Pœnitentiæ compunctione delentur peccata, Alcuinus, CI, 1283. Quamvis quisque sit peccator et impius, si ad pœnitentiam convertatur, consequi posse veniam se per Dei misericordiam non dubitet, *ibid.*, 623. Deus sine labore sanat, sine tarditate medicamenta veniæ præstat, si devota lacrymis scripta in auribus pietatis suæ legatur pœnitentia, *ibid.*, 652. — Oportet accedere ad pœnitentiam cum omni fiducia, et ex fide credere indubitanter pœnitentia aboleri posse peccata, Halitgarius, CV, 655. — Pœnitentia salus animæ, restauratio virtutum, dissipatio vitiorum, expugnatrix dæmoniorum, obstrusio inferorum, etc., Haymo, CXVIII, 926. Peccata, miserante Deo, pœnitentia remittit, et paradisum reserat, contritum sanat. etc., *ibid.*, 929. Per pœnitentiam David, post flagitium, iterum recepit Spiritum sanctum. Per eam Manasses, post cruenta facinora, meruit esse receptibilis. Per eam Petrus, etc., *ibid.* His qui relinquunt culpam, et lacrymabiliter postulant veniam, facilis est Deus præstare indulgentiam, Lupus, CXIX, 640. — Adeo efficax et potens est pœnitentia ad abolenda peccata, ut etiamsi in ultimo vitæ spiritu quis admissorum pœniteat, fructum et spem veniæ salutaris non perdat, Gerardus, CXLII, 1298. — Lacrymarum mador omni labe animam purificat, et ad proferenda virtutum germina nostri cordis arva fecundat, S. Petrus Damianus, CXLX- 308. Pœnitentia ostium paradisi peccantibus clausum, quando vult, aperit, Goffridus, CLVII, 241. — Nullum est tam grave peccatum, quod non possit per pœnitentiam deleri, S. Anselmus, CLVIII, 737. Miseretur Deus omnibus per pœnitentiam opera bona suas malitia mundantibus, *ibid.*, 872. Certi esse debent peccatores se veniam obtinere, si peccata sua curent dimittere, et pœnitentiam agere, *ibid.*, 738. — Omne peccatum per pœnitentiam dimittitur, B. Odo, CLX, 1114. — Per pœnitentiam peccator ab infirmitate convalescit, S. Bruno Ast., CLXIV, 713. Pœnitentia voluntatem Dei ad hominis voluntatem inclinat, Godefridus, CLXXIV, 177. Peccata operit, *ibid.*, 122. Veniam obtinet semper et omnibus peccatoribus, *ibid.*, 199. Gaudium affert animæ, *ibid.*, 438. Humilem exaltat in gloria, *ibid.*, 595. Cœna est qua Deus delectatur, *ibid.*, 417. Hominem salubriter turbat, *ibid.*, 1099. Vitia enecat, *ibid.*. 1128. — Pœnitentia refugium peccatorum, miserorum auxilium, exsulum spes, debilium fomes, lumen cæcorum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 349. — Anna mater Samuelis per compunctionem et lacrymas meruit habere filium, S. Bernardus, CLXXXIV, 1216. David obtinuit veniam per petrati homicidi atque adulterii; Tobias meruit accipere curationem cæcitatis, et consolationem paupertatis, *ibid.*, 1216, 1217. Maria Magdalena accepit remissionem peccatorum, *ibid.* Ubi lacrymæ fuerint, ibi accenditur spiritualis ignis qui illuminat secreta mentis, *ibid.* — Pœnitentiæ fructus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 900, 901. — Pœnitentiæ bona, Thomas, CCVI, 767.

V. — *Pœnitentiæ exempla.*

Opera pœnitentiæ tempore calamitatis publicæ a Christianis acta, Tertullianus, I. 486. Et ab ethnicis, *ibid.*, 487. — Cognovi quosdam in pœnitentia sulcasse vultum, lacrymis, exarasse continuis fletibus genas, jejuno ore semper et pallido mortis speciem spirante in corpore prætulisse, S. Ambrosius, XVI, 494. Ninivitarum pœnitentia proponitur pœnitentibus, id., XVII, 977, Et duplex Davidis pœnitentia, *ibid.*, 979. Et publicani, *ibid.*, 990. Mulieris peccatricis et filii prodigi, *ibid.* Manassis regis et Achab, *ibid.*, 988 *et seqq.* — Pœnitentia publica Fabiolæ quæ sacco induta totaque Roma spectante stabat in ordine pœnitentium ac sparsum crinem, ora lurida, squalidas manus, sordida colla submittebat, S. Hieronymus XXII, 692. Petrus trinam negationem trina confessione delevit. David homicidium et adulterium septem dierum fame emendavit, *ibid.* — Pœnitentia Theodosii, Rufinus, XXI, 525. — Pœnitentia Petri, S. Maximus, LVII, 349. Ninivitarum, *ibid.*, 459. — Pœnitentia Davidis peccatoribus imitanda, S. Paulinus, LXI, 685. — David misericordiam apud Deum efficaciter consecutus, quia ingemuit ex toto conversus, S. Fulgentius, LXV, 537. Conversio nobilis adolescentis Theodori, id., LXXIII, 249. Pœnitentia Arsenii assiduo lacrymantis, *ibid.*, 793. Fabiolæ, *ibid.*, 695. Pœnitentia Simeonis Sytilitæ fune totum corpus constringentis, *ibid.*, 325. Pœnitentiam agit XLIX annorum lapsus episcopus, *ibid.*, 1010. — David post culpam psalmum cantavit. S. Isidorus, LXXXIII, 1300. Manasses coram Domino flevit, Maria lacrymavit, Petrus amare flevit, *ibid.* — David non erubuit ad Domini pœnitenda confugere clementiam, Alcuinus, CI, 1282. Petrus trinam negationem amarissimis abluit lacrymis, et peccatrix femina. Publicanus pœnitendo justificatus recessit a templo, etc., *ibid.* — Exempla pœnitentium, Rabanus Maurus, CXII, 1310, 1312. De pœnitentia David, *ibid.*, 1323. Ninivitarum, *ibid.*, 1324. — Pœnitentiæ exempla in B. Petro, in filio prodigo, in juvene Ephesino, Gerardus, CXLII, 1297, 1298. — Achab regis pœnitentia, Rupertus, CLXIX, 884. — Pœnitentia S. Joannis Baptistæ; Aelredus, CXCV, 293; Petrus Cantor, CCV, 348, 349. — Pœnitentibus exemplum Job primus exhibuit, quando in cinere et cilicio lamenta pœnitudinis sumpsit, S. Martinus Legion., CCVIII, 329. David magisterium præbuit pœnitentiæ quando gravi culpa lapsus, confestim pœnituit, *ibid.*, 330. — Pœnitentia Ninivitarum, Absalo, CXI, 106, 107. — Exemplum David vere pœnitentis, id., CCXIII, 881. — Mulieris adulteræ, *ibid.*, 889.

CII.

INDEX DE PŒNITENTIÆ SACRAMENTO

ET DE ILLIUS CONSTITUTIVIS PARTIBUS,

SCILICET CONTRITIONE, CONFESSIONE ET SATISFACTIONE.

—

MONITUM.

Pœnitentia a Catholicis definiri solet : sacramentum a Christo Domino institutum, quo, per icam sacerdotis absolutionem, homini contrito, confesso et satisfactione spondenti, remittuntur peccata post baptismum commissa. Hinc in hoc Indice agimus : I. De exsistentia et efficacia hujus sacramenti ; II. De contritione, confessione et satisfactione ; III. De dotibus confessarii et ejus officio ; IV. Recensemus varios libros de pœnitentia tractantes.

talis quam venialis peccati, P. Pictav., CCXI, 1051. An sit obligatio magis conteri pro majori peccato quam pro minori, *ibid.*, 1056.

2° *De confessione*, ejus *natura et necessitate.* — Exomologesis est qua delictum nostrum Domino confitemur, Tertull., I, 1243. — Exomologesis, S. Cyprian., IV, 263 *et seqq.* — Confessio peccati ea est, ut id quod a te gestum est per cognitionem peccati confitearis esse peccatum, S. Hilarius, IX, 785. Confitenda sunt sine intermissione vetera delicta, *ibid.*, 620. Confessio intermittenda non est etiam justificatis, *ibid.*, 770. Confitendum crimen, *ibid.*, 526, — Confessio peccatorum baptismati præmissa, S. Zeno, XI, 486. Occultorum criminum confessio, *ibid.*, 493. — Confessionis tuæ vocem Deus exspectat, S. Ambrosius, XIV, 972. Non potest quisquam justificari a peccato, nisi fuerit peccatum ante confessus, *ibid.*, 310. Confessio peccati compendium est pænarum, *ibid.*, 354. — Culpæ confessio secunda post naufragium tabula, S. Hieronym., XXII, 748. Confessio peccatorum, id., XXV, 641. Confessio delictorum in conversione, *ibid.*, 941. — Confessio peccatorum, S. August., XXXIV, 635; XXXVIII. 153; XL. 358. Confessionis medicina, id. XXXVIII, 139, 982. Confessio hostia est Deo, id., XXXVII, 1233. Ad justos pertinet confessio peccatorum, ad superbos defensio meritorum, id., XXXVIII, 1382. Ad salutem necessaria, id., XXXIV, 138, 186, 756. Confessionis et pœnitentiæ medicina peccatori necessaria, id., XLII, 419. De confessionis necessitate, id., XXXVI, 108, 253, 959; id., XXXVII, 1080, 1219, 1232, 1218, 1761, 1827, 1853, 1861, 1883; id., XXXIX, 1851; id., XL, 1288. Confessione amissa, non erit locus, misericordiæ, id., XXXVI, 854. Deus interrogavit Adam, ut eum ad peccati confessionem cogeret, id., XXXIV, 207. Confessionem præcepit Deus, ut diabolus audiat nos pœnitere, nec amplius inde nos incuset, *ibid.*, 1288. Confessio non ad ultimum quadragesimæ aut vitæ suæ diem differenda, *ibid.*, 1289. Confessione et pœnitentia citius abluenda delicta, *ibid.*, 1049. — Confessionem peccatorum semper necessariam esse Christi voce agnoscimus, S. Prosper, LI, 402. — Confessio, et in ea accusatio, S. Leo Magnus, LIV, 215. — Confessio sacramentalis in Regula S. Benedicti, LXVI, 695. — Confessio necessaria ad veteris hominis exspoliationem, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 623. — Exomologesis Græco vocabulo dicitur, quod Latine confessio interpretatur, S. Isidorus, LXXXII, 259. — Peccator non poterit excusari qui confessionem per quam venia nascitur, non properavit amplecti, S. Eligius, LXXXVII, 635. Indulgentia non poterit tribui, nisi ira Dei possit confessione placari, *ibid*, — Necesse est, ut dum multa contra voluntatem et præceptum Dei commisimus, per confessionem mundemus pœnitentes, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1071. — Quando Christum accipere debemus, peccata nostra cito festinemus per confessionem et veram pœnitentiam abluere, S. Paulinus Aquil., XCIX, 231. Si quis propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumspectionis vulneratur, citius ad confessionis medicinam recurrat, *ibid.*, 340. Aperienda vulnera in confessione, ut medicamenta salutis proficere valeant, id., CI, 655. — Peccatores peccatorum suorum confessionem facere debent, Jonas, CVI, 151. — Vivens confiteatur peccator quæ fecit, quia non est fructuosa confessio apud inferos, Rabanus Maurus, CX, 102, 103. Quomodo potest medicus vulnus sanare, quod ægrotus ostendere erubescit? *ibid.* — De confessione peccati, Haymo, CXVIII, 924. — Nullus pœnitere recta potest, nisi primum confiteatur peccatum, et prioris vitæ errores demnaverit, S. Paschasius, CXX, 154. — Confessio peccatorum, Ratherius, CXXXVI, 715. Confessionis necessitas, *ibid.*, 595. Salutem non consequeris, nisi te peccasse confitearis, *ibid.* — Confessio peccatorum instar vulneris, Lanfrancus. CL, 634. — Confessio est flebilis propriorum peccatorum enarratio, Radulphus, CLV, 1899. — Confiteri oportet sua peccata, dum salus corporis manet, dum sua quisque utitur potestate, Goffridus, CLVII, 225. — Confessio peccatorum, S. Anselmus, CLVIII, 872, 875, 887, 927: Rupertus, CLXVIII, 1010. — Confessionis institutio, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 552 *et seqq.*; P. Abælardus, CLXXVIII, 668, 670. — Confessio peccatoris est vita, justi gloria, S. Bernardus, CLXXXII, 258. Est solum post peccatum remedium, *ibid.* 931. Nullum peccatum dimittitur, nisi prius confiteatur, id., CLXXXIV, 539. Sine ea non est justificatio, *ibid.* 509 — Confessio ad salutem necessaria. Robertus Pullus, CLXXXVI, 896. — Sine confessione oris peccatum non dimittitur, Gratianus, CLXXXVII, 1541. — Necesse est ut iniquitates nostras dicamus, ut postea justificemus, *ibid.* Varia exempla quibus ostenditur, sine confessione nullam veniam posse promereri, *ibid.*, 1544. — De confessione, P. Lombardus, CXCII, 877 *et seqq.* Petrus Comestor, CXCVIII, 1816. — Confessio externa necessaria ad salutem, Adamus Scotus, CXCVIII, 168. — Confessionis necessitas demonstratur. Ermengaudus, CCIV, 1259, 1260. — De confessione sacramentali, Petrus Blesens., CCVII, 1078, *et seqq.* — Confessio peccatorum, Alanus, CCX, 172, 272. Ejus necessitas, *ibid.*, 300. — Confessio est voluntaria et verax accusatio animi et peccatorum ordinata manifestatio in facie sacerdotis, Adamus, CCXI, 676. Confessionis oris necessitas ostenditur, *ibid.*, 681, 682. Tria genera confitentium. *ibid.*, 676. — Præceptum confessionis, Petrus Pictav., CCXI 1070. Quid confessio et quotuplex, id., CCXIII, 871. Quotiescunque in paccata labimur, semper spes veniæ resurgentibus suppetit, *ibid*,, 873 *et seqq.*

3° *De confessionis dotibus.* — In infirmitatis periculo apud presbyterum quemcunque præsentem exomologesis facienda, S. Cyprianus, IV. 258. — Confessio debet esse integra, S. Hilarius, IX, 786. Hæc et justi viri vera confessio, quæ justitiam præsentem ex præteritorum conscientia et confessione commendat, *ibid.*, 326. Quomodo nulli alii confitendum nisi Deo, *ibid.* — Confitenda peccata Deo et sacerdoti, S. Ambrosius, XVII, 654, 655. Fidelem veniæ locum tenet non infida confessio, *ibid.*, 979. Damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus, id., XXXVI, 808. Confitentis qui debeat esse habitus, id., XL, 1289. Confitens caveat ne excusationes obtendat peccatis, *ibid.*, 1126. Confessio peccatorum fiat humiliter, id., 1056, 945. Confitendum ore proprio, non per nuntium aut scriptum, *ibid.*, 1122. Cui confitenda omnia peccata cum omnibus quæ circumstant ea, *ibid.*, 1124. Si quæ taceantur, aut dicta callide pallientur, animam jugulant, *ibid.* 1156. Confitens peccata nec dolens, irridere videtur judicem, id.; XXXV, 2336, 2339. Confessio peccati bona si et curatio consequatur, id., XLV, 1867. — Per humilem confessionem homo indicat se scienti Deo, et se indicat homini nescenti Deus, S. Prosper. LI, 296. — Peccatorum confessio ut ad Christi pedes facienda, S. Petrus Chrysol., LII, 466. — Confessio nisi vera sit, peccati abolitionem non obtinet, S. Leo Magnus, LIV, 931. Fit solis sacerdotibus, et secreta, *ibid.*, 1374. — Non omnis qui confitetur peccatum remissionem accipit. S. Fulgentius, LXV, 536. Tunc prodest confessio, si confessus quod male fecerat, ultra non faciat, *ibid.*, 567. — Confessio peccatorum cum lacrymis et gemitu, S. Benedictus, LXVI, 331. Confessio humilis ut antiquis regulis commendata, *ibid.*, 389. — Usitatum humani generis vitium est, et labendo peccatum committere, et commissum non confitendo prodere, sed negando defendere, atque convictum defendendo multiplicare, Smaragdus, CII, 613. Indicia veræ confessionis sunt, si unusquisque cum se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit, *ibid.* — Quid prodest confessio nisi sequatur illorum quæ confiteris relictio? Ratherius, CXXXVI, 401. — Confessio pure facienda est, S. Petrus Damian., CXLIV, 832. Non est pars peccatorum dicenda, et altera retinenda, neque levia confitenda et gravia diffitenda, nec alter accusandus et ipse excusandus *ibid.* Confitendum est humiliter, ut idem sit in corde quod sonabit in ore, etc., *ibid.* — Cum cordis compunctione, cum vultus humilitate, cum pectoris tunsione, cum corporis supplicatione, cum vocis flebilitate confiteri debemus, Radulphus, CLV, 1900. Confessio debet fieri cum lacrymis, quia nisi gemat, nisi fleat, nisi suspiret peccator, cum se peccasse fatetur, peccatum suum prædicat, non confitetur, *ibid.*, 1810. Debet esse vera et aperta, integra, non divisa, *ibid.* — Omnis immunditia cordis per confessionem evomenda; Ivo Carnot., CLXII, 580. Non coram Deo cor suum effundit qui aperit os suum in confessione, et concupiscentiam malam non aufert a corde, nec qui se non humiliat, *ibid.* — Confessio fieri debet lingua cordis et actionis, Godefridus, CLXXIV, 1130, Præmitti ei debet examen, *ibid.*, 1057. Qualis illa, talis erit peccatorum remissio, *ibid.*, 152. — Qui peccata sua confitentes aliqua effundere timent, quasi in vase cordis spissi liquoris reliquias retinent, Hugo, CLXXV, 312. Cui per puram confessionem cordis sui secreta revelans nihil per affectum retinet, aut per silentium tegit, quasi aquas cor suum ante conspectum Domini effundit, *ibid.* — Qualis debeat esse confessio, S. Bernardus. CLXXXII, 650, 651. Ejus conditiones, id., CLXXXIV, 1176. — Confessio debet esse integra, Robertus Pullus, CLXXXVI, 899. Confiteri etiam debemus circumstantia notabiles, *ibid.*, 900, 901. — Integritas confessionis, Magister Bandinus, CXCII, 1098. Non est dividenda per diversos sacerdotes, *ibid.*, 1099. — Confessio sit humilis, pura, fidelis, Adamus Scotus, CXCVIII, 772, — De vera confessione, Petrus Cellens., CCII, 1228. — Quanta et qualis debeat esse confessio, Petrus Cantor, CCV. 343, 345, 346. — Confessio sit pura, integra, aperta et fidelis

secundum morbum adhibenda est medicina, *ibid.* — His qui tempore necessitatis periculis urgentibus præsidium pœnitentiæ et mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, Carolus Magnus, XCVII, 716. In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec se accusantium gemitus lacrymasque negligere, *ibid.* Nullus sacerdos alterius parochiæ pœnitentem absolvat, *ibid.*, 807. Quærendum est sacerdoti qualiter primo peccatum perpetratum, si iteratum aut frequenter actum sit, si sponte, si coacte, si per ebrietatem sit factum, *ibid.*, 845. — Confessarius pœnitentem admoneat de principalibus vitiis, et de virtutibus quibus eadem vita superari possunt, Theodorus, XCIX, 940, 941. Confessoris agendi ratio erga infirmos, sanos, divites, pueros, senes, etc., *ibid.*, 1087. — Confessor quid observare debeat circa diversos status pœnitentium, Alcuinus, CI, 1196. Quomodo pœnitentem interrogare debeat, *ibid.* Judicare debet secundum canones, *ibid.* Confessoris orationes, *ibid.*, 1199. — Pœnitentiæ tempora juxta qualitatem peccati decernenda, Halitgarius, CV, 677. De modo pœnitentes suscipiendi, judicandi, sive reconciliandi, *ibid.*, 217. — Quando quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri quomodo aut qua occasione peccatum perpetraverit quod peregisse confitetur, et juxta modum facta debet ei pœnitentia indicari, Rodulfus, CXIX, 719. Debet ei persuaderi ut de perversis cogitationibus faciat confessionem, et de octo principalibus vitiis, *ibid.* Modus pœnitentiæ peccata sua confitentibus aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet, *ibid.*, 720. Hoc ante omnia cavendum est ne in extremis pœnitenti pœnitentia et reconciliatio denegetur, *ibid.*, 724. — Quisque sacerdos sexum, ætatem, conditionem, statum, personam ipsumque cor pœnitentis curiose discernat, et secundum hæc quid sibi visum fuerit singula quæque judicet, Herveus, CXXXII, 673, 674. — Pœnitentiæ signa exhibenti ministranda sunt sacramenta, etiam in extremis, Isidorus Mercator, CXXX, 347. Pœnitentiam agens, si mortis impendet periculum, confestim reconciliandus est, *ibid.*, 545. — Ratio agendi presbyterorum erga pœnitentes, Atto, CXXXIV, 45. Quomodo confessarius pœnitentem debeat interrogare et judicare, id., CXXXVIII, 504. Et pœnitentiam imponere, *ibid.*, 505. — De confessione, pœnitentia et reconciliatione illorum qui peccata sua confitentur, et de ordine ad pœnitentiam eis dandam, Buchardus, CXL, 949. Quænam esse debeat agendi ratio presbyteri erga eos qui non possunt adimplere quod in pœnitentiali scriptum est, *ibid.*, 981. Erga pœnitentes in genere, quando diversæ sunt culpæ, erga eos qui pœnitentiam sibi injunctam adimplere festinant, *ibid.*, 986. Erga lapsos, *ibid.*, 988. Confessiones suscipientem litteratum esse oportet, ut sciat quid injungat, cui parcat, quando parcere debeat, S. Petrus Damianus, CXLIV, 853. Religiosum, ut puras manus levet ad Deum et pro peccatoribus fiducialiter intercedat, *ibid.* Confessarius pœnitentiam dignam pœnitenti suo curet administrare, *ibid.*, 901. — Sacerdotes diligenter examinare debent confitentium peccata, Ivo Carnot., CLXI, 885. Quomodo etiam confessiones excipere, et pœnitentiam indicere intelligere debent, *ibid.* Qui ad confessionem accedunt de quibus interrogandi, *ibid.*, 892. Confessio non revelanda, *ibid.*, 433. Pro qualitate peccati injungenda pœnitentia, *ibid.*, 843. Quænam pœnitentia imponenda iis qui jejuni non communicaverint, *ibid.*, 166. Quid agendum cum iis qui ad pristina redeunt peccata, *ibid*, 879. — Quid agendum erga pœnitentes in ultimo vitæ articulo, Gratianus, CLXXXVII, 1535, 1536. — Quid agendum erga hos qui in fine pœnitent, Petrus Lombardus, CXCII, 892. Qui pœnitentiam non complent, *ibid.*, 893. Morientibus non est imponenda satisfactio, sed innotescenda, *ibid.*, 894. In necessitate non est neganda pœnitentia vel reconciliatio, *ibid.* Qualis esse debet judex ecclesiasticus, *ibid.*, 891. — Valent et debent sacerdotes vere pœnitentium et debitam satisfactionem suscipientium peccata remittere, et a debito damnationis absolvere, cæteros vero sine absolutione remittere, Richardus, CXCVI, 1166. — Confessarius vinum et oleum Samaritani debet habere pœnitentibus, Petrus Cantor, CCV, 199. Tria præcipue debet injungere pœnitenti, *ibid.* Pœnam arbitrariam potest injungere, *ibid.*, 245. Sit prudens et discretus, mitis, suavis, dulcis et benignus, misericors et affabilis, *ibid.*, 345. — Pœnitentialis, id est sacerdos habeat in se bonitatem, scientiam, disciplinam, Petrus Blesensis, CCVII, 1093. Quid de pœnitentia et satisfactione ab ipso injungenda, *ibid.*, 1293. — Absolvendus est qui solis nutibus confessarium petiit, Alanus, CCX, 295. Confessarius quomodo pœnitentem excitabit ad contritionem, *ibid.*, 290. Pro pœnitente debet orare, *ibid.*, 299. Confessarii debent esse prudentes in satisfactionibus injungendis, *ibid.*, 288. Pœnitentiæ quales injungi debeant infirmis, *ibid.*, 276. Pœnitenti acquiescendum in injunctione pœnitentiæ, *ibid.*, 274. — Quodnam officium sacerdotis erga vere pœnitentes, Adamus Persen., CXI, 678. In omnibus judiciis anteponenda misericordia, *ibid.* Judex spiritualis debet diligenter audire, prudenter examinare, subtiliter agere, *ibid.* — Quid observare debant sacerdotes in audiendis confessionibus, Odo de Soliaco, CCXII, 60.

V. — *Libri de pœnitentia tractantes.*

Liber de pœnitentia, Tertull., I, 1224.
Paræmesis sive exhortatorius libellus ad pœnitentiam, S. Pacianus, XIII, 1082.
De pœnitentia libri duo, S. Ambros., XVI, 465.
De pœnitentia liber, unus, S. Ambros., XVII, 971.
De vera et falsa pœnitentia, S. August., XL, 1113.
De remissione peccatorum, S. Fulgentius, LXV, 527.
Opusculum de confessione peccatorum, Alcuinus, CI, 649.
De pœnitentia, Smaragdus, abbas, CII, 611; Halitgarius Camerac., CV, 677 *et seqq.*
Pœnitentiale, Rabanus Maurus, CX, 468.
Liber pœnitentium, Rabanus Maurus, CXII, 1397.
De pœnitentia, Haymo, CXVIII, 925.
Libellus de celanda confessione, Lanfrancus, CL, 625.
Qua commutatione leniri possit pœnitentia, Ivo Carnot., CLXI, 857.
De potestate ligandi et solvendi, Richardus a S. Victore CXCVI, 1160.

CIII.

INDEX DE PŒNITENTIA PUBLICA

REFERENS QUIDQUID DE ILLA IN USU FUERIT OLIM IN ECCLESIA CATHOLICA

ET VARIAS CANONUM PŒNITENTIALIUM COLLECTIONES QUAS PRÆBET PATROLOGIÆ CURSUS.

—

I. — *Exsistentia pœnitentiæ publicæ stabilitur.*

Tempore persecutionis episcopis lapsis non est imposita pœnitentia, S. Optatus, XI, 983. — Pœnitentiæ publicæ stationes, S. Ambrosius, XVI, 510. Opera, *ibid.*, 520. Et exercitia, *ibid.*, 376. Quam duri olim labores, *ibid.*, 1041. Pœnitentes publici a conjugali congressu debebant abstinere, *ibid.*, 520. Pœnitentia publica virginis lapsæ et ejus corruptoris, *ibid.*, 493, 495. — Confessio sacramentalis et publica, priscis Ecclesiæ sæculis, non præmittebatur quotidianæ fidelium communioni, nisi ab iis qui se aliquo gravi peccato obstrictos sentirent, S. Chromatius, XX, 279. — Communis Ecclesiæ praxis erat, S. Nicetæ ætate, ut graviori pœnitentia puniretur pecca-

II. — *De canonibus pœnitentialibus.*

CIV.

INDEX DE EXTREMA UNCTIONE

PAUCA SED OMNIA PRÆBENS QUÆ DE ILLIUS SACRAMENTI EXCELLENTIA ET EFFECTIBUS

IN PATROLOGIA REPERIUNTUR.

—

firmos, Hincmarus Rhem., CXXV, 773. — De infirmis oleo sancto perungendis post confessionem et reconciliationem, Ricolfus Suession., CXXXI, 18; Regino Prumiens., CXXXII, 214. De extremæ unctionis administratione et de instructione circa hoc sacramentum, id., CXXXVIII, 560. De diligentia sacerdotum ne infirmi hoc sacramento priventur, *ibid.* — De unctione fratris ægrotantis, S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1132. — De effectibus unctionis sacræ infirmorum et de modo administrandi hoc sacramentum, Goffridus Vindoc., CLVII, 298. — Quid valet unctio olei infirmis, Honorius Augustod., CLXXII, 1155. — Quando et a quo instituta est unctio infirmorum, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 577. Utrum iterari possit hoc sacramentum, *ibid.*, 578. De unctione infirmorum, id., CLXXVII, 396; P. Abælardus, CLXXVIII, 1744; S. Bernardus, CLXXXII, 681; Petrus Lombardus, CXCII, 899; Magister Bandinus, CXCII, 1102; Joannes Belethus, CCII, 96; Garnerius Lingon., CCV, 677. — Opinio eorum qui dicunt extremam unctionem non esse sacramentum, Alanus de Insulis, CCX, 370.

CV.

INDEX DE SACRAMENTO ORDINIS

IN QUO LOGICE REFERUNTUR VARIÆ CIRCA SACRAM ORDINATIONEM SS. PATRUM SENTENTIÆ

—

MONITUM.

Ordo seu sacra ordinatio definitur : **Ritus sacer vel sacramentum novæ legis a Christo institutum, quo spiritualis potestas confertur sacramenta conficiendi et ministrandi, cæteraque ecclesiastica munia pro jure obeundi.** Prout Ordo dicitur ritus sacer, omnes omnino gradus seu ordines complectitur ; prout dicitur sacramentum, ad eos tantum gradus refertur in quibus vera sacramenti ratio dignoscitur. Hinc igitur in hoc Indice vicissim agimus : I. De sacramenti ordinis exsistentia; II. De effectibus; III. De ministro; IV. De subjecto hujus sacramenti; V. De conditionibus ad ordines licite suscipiendos; VI. De variis ordinibus.

I. — *De Sacramenti ordinis exsistentia.*

Ordinationis sacramentum, S. Augustinus, XLIII, 109. — Ordinatio est sacramentum, S. Leo Magnus, LIV, 648. — Sacer ordo est sacramentum, quo insignitur homo, ut sic aliis per honorem prosit, Alanus de Insulis, CCX, 681. Opinio illorum qui dicunt quod ordo non sit sacramentum, *ibid.*, 369. Refelluntur, *ibid.*, 370. Ordinis sacramentum a Deo institutum est, *ibid.* Ordinarunt sacerdotes et episcopos apostoli, *ibid.*

II. — *De effectibus Sacramenti ordinis.*

Quod in ordinationibus crimina vel vitia non bene credantur auferri, S. Innocent. I, XX, 530. — Ordinationis sacramentum non licet iterari, S. Augustinus, XLIII, 70, 71, 72. Non amittitur, *ibid.*, 109. Sacramentum ordinationis manens in ordinatis, id., XL, 394. Etiam in eo qui aliqua culpa removetur ab officio, *ibid.* Ordinatis per traditionem gratia infunditur, id., XXXV, 228. — Virtus sacramenti gratia est Spiritus septiformis, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 299, Magnum est onus ordinis, magna fragilitas carnis, *ibid.*, 460. — Ordinatus ab episcopo interdicto, uti non debet susceptis ordinibus, nec ab ullo episcopo debet reordinari, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 52. — Quod episcopus Simoniace ordinatus aurum dedit, et animam perdidit, ordinans autem pecuniam accepit, lepram dedit, Ivo Carnot., CLXI, 355. Quod in ordinationibus crimina non auferuntur, *ibid.*, 457. Non fieri debere reordinationes, *ibid.*, 463. — Iterum ordinentur, qui ex Novatianis ad Ecclesiam redierunt, Gratianus, CLXXXVII, 572. Ordinationes ab excommunicatis non Simoniace factæ ex misericordia tolerantur, *ibid.*, 787. — Ordinis sacramentum iterari non potest, Alanus de Insulis, CCX, 553.

III. — *De Ministro Sacramenti ordinis.*

Hæretico ordinare non licet nec manum imponere, Firmil., III, 1161. — Ordinatio hæreticorum rejicitur, Conc. Carthag. III, 1048. 1049. — Rata ordinatio clerici a pseudo-episcopo ordinati, S. Leo Magnus, LIV, 1203. Ne presbyter diaconum aut presbyterum ordinare præsumat; id., LXXXIV, 595.— Ut perversi ordinatores nullis denuo ordinationibus intersint, Isidor. Mercat., CXXX, 387. Presbyter diaconum aut presbyterum non ordinabit, id., CXXXVIII, 403. — Ordinatus ab episcopo interdicto, uti non debet susceptis ordinibus, nec ab ullo episcopo debet reordinari, S. Anselmus Cantuar, CLIX, 52. — Quod qui indignos ordinant, jus debeant amittere conse-crandi, Ivo Carnot., CLXI, 360. Ne presbyter diaconum aut presbyterum ordinet, *ibid.*, 443. — Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet, Gratianus, CLXXXVII, 142. Sacerdotes ab uno episcopo possunt ordinari, *ibid.*, 351. De presbyteris qui ordinantur ab eis, quos constat episcopos non fuisse, *ibid.* Annuæ suspensioni subjaceat episcopus qui invitum ordinare præsumit, *ibid.*, 361.

IV. — *De subjecto ordinis Sacramenti. Qui non debeant ordinari.*

Ad gradus ecclesiasticos qui non sunt admittendi, Stephan., III, 999, 1000. — Digamus sacerdos aut diaconus non ordinetur, S. Siricius papa, XIII, 1141. — Ut post remissionem peccatorum non admittatur ad clerum qui cingulum militiæ habere elegerit, S. Innocentius I, XX. 472. Quid ad clerum suscipi non possint. *ibid.*, 477. Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat, *ibid.*, 379. Qui ab ordinibus arcendi, *ibid.*, 491, 492. Ut si quis catechumenus habuerit uxorem, et, defuncta ea, post baptismum sortitus fuerit alteram, clericus non sit, *ibid.*, 528. Quod digami admitti ad clerum non possint, *ibid.*, 604. — Episcopis alienum ordinare per canones non licet, S. Augustinus, XLV, 1771. Ordinari non possunt de pœnitentia sauciati, id., XLIII, 804. An ordinare eos liceat, qui parvuli a Donatistis fuerant baptizati, *ibid.*, 807, 808. — Non rudes ac neophytos ordinari debere, S. Leo Magnus, LV, 651. Romanæ Ecclesiæ disciplina ad ordines recipiebat eos tantum qui vel a pueris, vel inter adultos statim post baptismum clero se mancipaverint, id., LIV, 649, 650. Non ordinandus illitteratus, aut aliqua parte corporis imminutus, id., LVI, 699. Nec servus sine dominorum voluntate, *ibid.*, 697. Nec qui est rebaptizatus, *ibid.*, 872. Nec curialis, *ibid.*, 525. Non ordinandus seditionarius, usurarius, aut injuriarum ultor, *ibid.*, 885. Qui non promovendi. *ibid.*, 694. — Clericus esse non potest qui concubinam, viduam, repudiatam vel meretricem in matrimonio habuit, Gennadius, LVIII, 1039. Neque qui sibi virilia amputavit, *ibid.*, 1040. Neque qui usuras accepisse vel in scena lusisse convincitur, *ibid.* Neque qui publicam pœnitentiam egit, *ibid.* Neque qui insanivit, aut diaboli afflictione vexatus sit, *ibid.* Neque qui pecuniam offert, *ibid.* — Publicis administrationibus implicatos ab ordinibus arcet Mauricus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 662. A clericatu, prohibebantur advocati, milites, officiales, histriones, et publicis ratiociniis ob-

V. — De conditionibus ad ordines licite suscipiendos.

in Sabbatis Quatuor temporum conferuntur, est antiquus *ibid.*, 476. — Ordines non sunt passim et omni tempore celebrandi, Isidorus Mercat., CXXX, 779. Presbyterorum ordinationes quando fieri debeant, *ibid.*, 940. De tempore ordinationis, id., CXXXVIII, 399. Ut ordinationes presbyterorum certis fiant temporibus, *ibid.*, 403. — Ordinatio episcopi die Dominicæ celebretur, Joann. Rothom., CXLVII, 59. — Quod mane Dominicæ continuato jejunio Sabbati possit fieri ordinatio, Ivo Carnot., CLXI, 460. Ut in die Resurrectionis sacerdotalis et levitica fiat ordinatio, *ibid.* Ordinationes non esse faciendas, nisi in jejunio Quatuor temporum *ibid.*, 461. Ordinationes episcoporum qua hora fieri debeant, *ibid.*, 1132. Quare die Dominico ordinationes sacerdotum celebrentur, *ibid.*, 1133. De temporibus ordinationis, *ibid.*, 1136. Quare in Quatuor temporibus ordines fiant, Honorius August., CLXXII, 686. De tempore sacros ordines conferendi, *ibid.*, 757. — Ordinationes presbyterorum vel levitarum qua hora fieri debeant, Gratianus, CLXXXVII. 367. Quare die Dominico, *ibid.* Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari, *ibid.*, 374.

Quibus in locis episcopi debeant ordinari, S. Leo Magnus, LIV, 654. Ubi ordinentur episcopi, id., XCIX, 1002. Ut episcopus non ordinetur in diœcesi quæ episcopum nunquam habuit, id., CXXXVIII, 399. — Ut in altera parochia clericus alterius diœcesis nullatenus ordinetur, Ivo Carnot.. CLXI, 379. Quod ordinationes fieri non debeant nisi in loco certo et religioso, *ibid.*, 451. — In quibus locis primates vel patriarchæ debeant ordinari, Gratianus, CLXXXVII, 383. Apostolica permissione unius Ecclesiæ clericus in altero valeat ordinari, *ibid.*, 357.

De titulo, examine, ætate, qualitatibus ordinandorum. Nullus clericus est ordinandus nisi ad titulum alicujus ecclesiæ, civitatis, vel vici, vel martyrii, S. Leo Magn., LVI, 540. — Quod nulli ordinandi sint, nisi alicubi attitulati sint, Ivo Carnotensis, CCXI, 451. — Clerici olim nulli ordinabantur nisi alicui titulo addicti, S. Gregor. Magnus. LXXVII, 461. Non sine titulo ordinabantur, id., LXXVIII, 484. — Quod sine certo titulo ordinandi non sunt sacerdotes, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 431. — Irrita sit ordinatio sine titulo facta, Gratian., CLXXXVII, 355. — Ordinari non licet absque titulo, Robert. Pull., CLXXXVI, 1107. — In ordinationibus clericis mores ac merita singulorum communi consilio ponderare solemus, S. Cyprianus, IV, 318. Ætates et conditiones et merita singulorum discernuntur, *ibid.*, 330. Exspectanda non sunt humana testimonia, cum præcedant divina suffragia, *ibid.* — Ordinandi in quo probandi, S. Leo Magn., LIV, 618, 649. Cum grandi examinatione, *ibid.*, 708. Ordinatio sine examine reprobata, id., LVI, 395. — Clerici accurate, antequam ordinentur, examinandi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 694. Quas præcipuas conditiones in ordinandis Gregorius requireret, *ibid.*, 575, 696. Quas concilia olim requirerent, *ibid.* De quibus nunc examinentur, *ibid.*, 696. Ordinandorum mores olim diligenter examinabantur, id., LXXVIII, 484. De quibus examinandi ii qui in sacro sunt ordine collocandi, id., LXXVII, 532, 644, 696. — De examinatione ante ordinationem, Regino Prum., CXXXII, 267. Qualiter episcopus ordinandus examinabitur *ibid.*, 279. — De examinando eo qui ad clericale munus accedit, Ivo Carnotensis, CLXI, 230, 450. — De presbyteris qui sine examine sunt provecti, Burchard., CXL, 627. — Quod prius examinari debeant qui episcopi sunt ordinandi, Ivo Carnot., CLXI, 347, 348. Qui ordinandi sunt, feria quarta ad examinationem conveniant, Gratianus, CLXXXVII, 147. De iis qui sine examinatione ordinantur, et postea peccata sua confitentur, *ibid.*, 142. Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinationes vel postea confessus ordinatur, *ibid.*, 387.

Ordinandorum ætas, S. Siricius papa, XIII, 1142. — Presbyter qua ætate ordinandus, S. Leo Magn., LVI, 445. Ante 25 ætatis annos non clerici ordinentur, *ibid.*, 693. Clerici qua ætate ordinandi, *ibid.*, 420, 560, 868. — Nulti ad ordines sacros nisi ætate provectiores, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 644. — Nullus ordinetur clericus ante tricesimum ætatis annum, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 280. — Ante viginti quinque annos non ordinentur, Conc. Arel., LXXXIV, 243. De ætate diaconorum, *ibid.*, 33. — Presbyterum minus triginta annorum minime ordinandum. Conc. Neoc., LXXXIV, 110. Ut diaconus ante viginti quinque annos, et sacerdos ante triginta annos non ordinetur, *ibid.*, 243. Qua ætate diacones ordinentur, *ibid.*, 266. Qua ætate episcopi vel presbyteri, *ibid.*, De numero annorum quo sacerdotes et levitæ ordinentur, *ibid.*, 273. De legitima ætate ordinandi presbyteri. *ibid.*, 577. — Ut diaconus ante 25 et sacerdos ante 30 annos non ordinetur, Isidorus Mercat., CXXX, 381. Qua ætate diacones ordinentur, *ibid.*, 402. Qua ætate episcopi vel presbyteri, *ibid.*, 268, 581. — Ut diaconus ante 25 annos et sacerdos ante 30 non ordinetur, Regina Prum., CXXXII, 377. Qua ætate episcopi vel presbyteri consecrentur, *ibid.*, 378. — Ne laicus fiat episcopus ante 30 annos, Burchardus, CXL, 553. Quod episcopum vel presbyterum ante triginta annos ordinare non liceat, *ibid.*, 627. De presbyteris qui ante 25 annos ordinantur, *ibid.* Quod ante 25 annos diaconi non sint ordinandi *ibid.* — Qua ætate diaconi consecrandi sint, Ivo Carnot., CLXI, 433, 452. De ætate ordinandorum, *ibid.*, 1135 *et seq.*, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 432. — Necessitate exigente 25 annorum presbyteri ordinentur, Gratianus, CLXXXVII, 380. — De ætate ordinandorum ita decrevit Nicolaus papa, Petrus Lombardus, CXCII, 908.

Ordinari nonnunquam indignos non secundum Dei voluntatem, sed secundum humanam præsumptionem, Conc. Carthag. III, 1027. — Ætates, conditiones et merita singulorum discernuntur ut digni ad ecclesiasticos gradus promoveantur, S. Cyprian., IV, 330. — Ordinandi debent esse sine crimine, S. Augustinus, XLIV, 563. — Irreprehensibiles ordinentur episcopi, S. Leo. Magn., LIV, 672. — Nulli ad ordines sacros nisi ætate provectiores, et mundi opere admittantur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 644. Nec illi quorum vita reprehendi potest, *ibid.*, 678. Ut nullus clericus ordinetur nisi fuerit vitæ probabilis, id., LXXXIV, 192.— De criminosis ut ad clerum non promoveantur, *ibid.*, 803. Quales vel qualiter ad sacros ordines accedant, id., XCIX. 1002. — Diaconus non est promovendus nisi castitatem profiteatur, Isidorus Mercat., CXXX, 584. Diacones uxorati modo caste viverint, ordinari possunt sacerdotes, *ibid.*, 433. Diaconi conjugati non promoveri debent ad sacerdotium, *ibid.*, 393. Diaconi protestantes se non posse continere, an promoveri debeant ad sacerdotium, *ibid.*, 264. Ordinandi qualis debeat esse morum ornatus, *ibid.*, 1042. Quales vel quam docti debeant ordinari episcopi, id., CXXXVIII, 399. Ut nemo litterarum nesciens promoveatur ad clerum, *ibid.*, 401. Quod clerici criminosi nequeant promoveri, *ibid.* — Nec illitterati, Burchardus, CXL, 628.— Ut dignus vita et moribus ad sacros ordines eligatur, Ivo Carnot., CLXI, 351. Ut ordinandus ad diaconatum matrimonio renuntiet, *ibid.*, 524. Caste se victuros promittant, in diaconos vel presbyteros ordinandi, *ibid.*, 1135. De qualitate ordinandorum, *ibid.*, 1139 *et seq.* Qui laici debeant ordinari *ibid.*, 1151. De continentia ordinandorum, *ibid.*, 1149 *et seq.* Subdiaconus continentiam observare oportet, *ibid.*, 1132. Ad sacros ordines non accedat nisi virgo aut probatæ castitatis, *ibid.*, 1153. In tribus gradibus constituti etiam ab uxoribus abstineant, *ibid.* Ministris altaris cum episcopis et presbyteris est eadem lex continentiæ, *ibid.* In minoribus ordinibus constituti uxorem ducant nisi voto aut religioso habitu prohibeantur. Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur, *ibid.*, 1154. — Quales sunt eligendi ad sacros ordines, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 432. — Non ordinentur nisi vocati, Robert. Pull., CLXXXVI, 922. — Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus, Gratianus, CLXXXVII, 142. Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promiserit, *ibid.*, 155. Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur, *ibid.*, 157. (Vide articulum *De subjecto sacramenti ordinis.*)

VI. *De variis ordinibus.*

De ordinandis. — S. Caius papa, V, 181. De ordinibus ecclesiasticis, *ibid.*, 190; Collect. can., LXXXIV, 32 *et seq.*, Alcuin., CI, 1234. — De gradibus ecclesiasticis. Raban. Maur., CVII, 299. De sacris ordinibus, id., CXII, 1193, — Gradus clericorum varii, Ratherius, CXXXVI, 608. — De ordinibus sacris, Burchardus, CXL, 681 ; Ivo Carnot., CLXI, 443 *et seq.*; CLXII, 514 *et seq.*; Honor. August., CCXXII, 598 ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 421 *et seq.* ; CLXXVII, 399 *et seq.*; Gratianus, CLXXXVII, 136 *et seq.*; Petrus Lombardus, CXCII, 900 *et seq.* ; Sicard. Crem., CCXII, 61. — De sex ordinibus clericorum, Innocentius III, CCXVII, 775.

De tonsura clericali. — Clericalis tonsura, S. Gregorius Turonensis, LXXI, 852. — Clericalis coronæ prima mentio, S. Gregorius Magnus, LXXI, 1078. Clericalis dignitas per comæ tonsuram tribuitur, ex more vetusto Romanæ Ecclesiæ, id., LXXVIII, 212, 436. Idque fit ante ullam ordinum susceptionem, *ibid.*, 436. Apud Græcos in lectoris ordinatione tonsura clericalis datur, *ibid.* Tonsuræ ecclesiasticæ auctor fuit S. Petrus Apostolus, *ibid.* Quid significet tonsura clericalis, *ibid.* Hæc non est duplex sed unica tonsura, id., LXXVIII, 437. Antiqua sancti Petri et priscorum clericorum corona repræsentat coronam Christi spineam, *ibid.* — De tonsura clericorum

CVI.

INDEX DE MATRIMONIO,

VARIAS CIRCA HOC SACRAMENTUM SS. PATRUM SENTENTIAS ORDINE LOGICO EXHIBENS.

—

MONITUM.

Matrimonium in se spectatum considerandum est vel prout est naturæ officium, vel prout est sacramentum, seu prout officium illud a Christo sanctificatum est. Quatenus est sacramentum, definiri solet : Sacramentum novæ legis quo significatur conjunctio Christi cum Ecclesia, et gratia confertur ad sanctificandam viri et mulieris legitimam conjunctionem, ad uniendos arctius conjugum animos, et ad prolem pie sancteque in virtutis officiis et fide Christiana instituendam. In hoc Indice disserimus : I. De matrimonio ut sacramento ; II. De ejus materia et forma ; III. De illius dignitate, honestate et virtute ; IV, De ejus unitate et indissolubilitate ; V. De secundis nuptiis et polygamia ; VI. De impedimentis matrimonii ; VII. De obligationibus matrimonii ; VIII. De bonis et incommodis illius ; IX. Recensemus libros de matrimonio tractantes.

I. — *An sit sacramentum; de ejus benedictione.*

Matrimonii felicitas quod Ecclesia conciliat et confirmat oblatio et obsignatum angeli renuntiant, Pater ratum habet, Tertullianus, I, 1302. Creator Deus conjugium benedixit, id., II, 281. Nubere in Domino Apostolus jubet, id., I, 1290. — Nuptiæ primæ sub benedictione Dei celebrantur solemniter, S. Ambrosius, XVII, 225. Conjugium velamine sacerdotali et benedictione sanctificari oportet, id., XVI, 985. Conjugium semel benedicitur, id., XVII, 476. Matrimonium non est ratum sine devotione Dei, *ibid.*, 219. — Nuptiæ a Deo institutæ ac benedictæ, S. Gaudentius, XX, 888. — Ad nuptias Dominus venit ut ostenderetur sacramentum nuptiarum, S. Augustinus, XXXV, 1459. Nuptiarum sacramentum nec separati nec adulterati amittunt, id., XLIV, 420, 424. Conjugii sacramentum in Christo et in Ecclesia magnum, in viro et uxore minimum, *ibid.*, 427, Nuptiarum traditio et in Synagoga mansit et nunc in Ecclesia celebratur ut Dei creatura sub Dei benedictione jungatur, id., XXXV, 2379. Nuptiarum auctor Deus, id., XLV, 1733. — Conjugii venerabilis sacramentum, Salvianus, LIII, 76. — Matrimonii sacramentum, S. Leo papa, LIV, 1204. Nuptiæ auctore Deo institutæ sunt, id., LV, 131. — Nuptiæ a Deo institutæ, Christi præsentia sanctificantur, S. Maximus Taurin., LVII, 274. — In nuptiis plus valere sanctitatem sacramenti quam fecunditatem uteri, Eugyppius abbas, LXII, 1042. — Connubium ex Dei institutione non ex colluvione, S. Fulgentius, LXV, 314, 608, 704. — Matrimonium sacramentum est, Cassiodorus, LXIX, 549. — Connubia a sacerdote benedicuntur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 808. Matrimonia sine præsentia sacerdotis non contrahenda, Paulinus, XCIX, 298, 319 ; Hincmarus, CXXV, 649. — Matrimonium a Deo confirmatum et institutum, Jonas, CVI, 167. — Conjugium sacramentum est, quoniam est sacræ rei signum, Radulphus Ardens, CLV, 1743. — Matrimonii sacramentum est unio viri cum femina quam summus creator Deus ad humani generis propagationem Adæ sociam dedit, S. Bruno Sign., CLXIV, 164. Qua ratione matrimonium ab Apostolo magnum sacramentum in Christo et Ecclesia dicatur, *ibid.*, 165. — Sextum sacramentum est conjugium, id est copula matrimonialis, Otto, CLXXIII, 1359 ; Zacharias, CLXXXVI, 132. — Matrimonium ratum non est quod sine devotione Dei est, Petrus Lombardus, CXCI, 1592, 1593. Quid sit conjugium, id., CXCII, 910. Matrimonium est unum de sacramentis Ecclesiæ, tenens imaginem Christi et Ecclesiæ, *ibid.*, 1386. Natura sacramenti matrimonii conjunctio inter legitimas personas. Materia est partium consensus de præsenti expressus, Bandinus, CXCII, 1105, — Nuptias in cœna Christus consecravit, Hugo Rothomag., CXCII, 1289. Matrimonium a Deo est institutum, id., CCIV, 780, 781. — Nuptiarum sacramentum ante peccatum a Domino institutum, S. Martinus Legion., CCVIII, 483. Conjugium in primis hominibus a Deo constitutum et a Jesu Christo Dei et Virginis Filio laudatum et confirmatum, *ibid.*, 490.

Materia et forma. Materia est partium consensus de præsenti expressus, Bandinus, CXCII, 1105, 1106. — Secundum qosdam non est conjugium ante carnalem copulam, P. Lombardus, CXCII, 911. — Causa matrimonii efficiens est consensus materialis per verba de præsenti expressus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 524 ; Petrus Lombardus, CXCII, 910.

II — *De ejus dignitate, honestate et virtute.*

Quanta dignitas matrimonii, in quo conjuges simul orant in Ecclesia Dei, pariter in convivio Dei, etc., Tertullianus I, 1302, 1303. — Matrimonii dignitas, Salvianus, LIII, 132. — In matrimonio præsertim elucet potestas quam Christus Ecclesiæ relinquit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 952 953. — Conjugii sacramenti dignitas et virtus, Alanus ab Insulis, CCX, 193.

Nuptias Marcion abstulit, Tertullianus, II, 247. Ut malum et impudicitiæ negotium, *ibid.*, 282, — Copula nuptialis non quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda, S. Ambrosius, XVI, 259. Non damnandæ nuptiæ sed probandæ, *ibid.*, 273. — Conjugia probamus quæ Deo auctore concessa sunt, Bachiarius, XX, 1033. — Conjugia honesta Deo non displicent, Zacchæus Christianus, XX, 1149. — Non ignoramus honorabiles nuptias, et cubile immaculatum, S. Hieronymus, XXII, 495. Ecclesia matrimonia non damnat, sed subjicit, velitis, nolitis, maritus subjicitur virginitati, *ibid.*, 501. Hæretici damnabant conjugia, id., XXIII, 269. Multis argumentis refelluntur, *ibid.*, 270. — Nuptiæ, etsi jam non possint esse sine malo concupiscentiæ, non ideo malæ, S. Augustinus, XLIV, 730. Nuptiæ non sunt malum, *ibid.*, 404. Non sunt peccatum, id., XL, 381. Nuptiæ bonæ, id., XLIV, 725, 406, 758, 687, 418. Nuptiarum lex honesta et utilis, id., XLV, 1459. Nuptiæ natura sua et institutione non sunt causæ peccati, id., XLIV, 460. Nuptiæ bonæ, melior virginitas, id., XLII, 494. Bonum conjugii multiplex, S. Augustinus, XL. 375. Nuptiarum bonum apud Christianos triplex, *ibid.*, 394. Nuptialia bona, id., XLIV, 424. Quinam hæretici conjugia damnant, id., XXXII, 1344, 1372 ; XLII, 31, 30 ; XLV, 1462 ; S. Leo Magnus, LIV, 683. — Quod res bona sit conjugium ex eo probatur quod Dominus legitur instituisse conjugium inter primos parentes, Gennadius Massil., LVIII, 1037. Conjugium non prohibetur, S. Paulinus, LXI, 734. — Nuptiæ non sunt peccatum sed donum Dei, S. Fulgentius, LXV, 320. — Vituperantes nuptias luculentiori verbo repellit, S. Gregor. Magnus, LXXV, 1125. Conjugalis copula non est peccatum, id., LXXIX, 586.— Matrimonium bonum est quia in eo exstat imago sacrosancti conjugii inter Christum et Ecclesiam, Sonnatus, LXXX, 444. — Matrimonii honestas et bonitas, Taio, LXXX, 857. — Nuptiarum bonitas contra Tatianum et Marcianum cæterosque hæreticos vindicat., Beda Venerabilis, XCIV, 68. — Nuptiæ legitimæ non damnandæ, Alcuinus, CI, 1226. — Laicis conjugium permittitur ut bonum, Æneas CXXI, 721. — Nuptiarum condemnatio fieri non debet, Rabanus Maurus, CVII, 461. — Nuptiæ laudandæ non

nentiam damnabile est, S. Fulgentius, LXV, 704. — Non debet quisquis voti vinculo constrictam mulierem ducere, Pippinus, XCVI, 1506. — Qui votum emiserint a matrimonio repellantur, Heraldus, CXXI, 773. Cum sanctimoniali conjunctio detestatur, id., CXXXVIII, 483. — Non licet Deo sacratis nuptialia jura contrahere, Burchardus, CXL, 797, 801. — Virgines quæ post consecrationem nubunt non tam adulteræ sunt quam incestæ, S. Gregorius VII, CXLVIII, 707. Matrimonium ejus qui votum suscepit invalidum, S. Bernardus, CLXXXII, 888; Gratianus, CLXXXVII, 1648. — Solemniter in Ecclesia professi castitatem a matrimonio arcendi, Hugo Rothomag., CXCII, 1291; Petrus Lombardus, CXCII, 932.

Ordo. — Sacri ordines matrimonio obex fiunt, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1339. — Sacri ordines dirimunt matrimonium, Stephanus, CCXI, 571.

Clandestinitas. — Occultæ conjunctiones, id est, ad Ecclesiam prius non professæ, malæ, Tertullianus, II, 987. — Clandestina matrimonia vetantur, S. Leo papa, LIV, 1205; S. Paulinus, XCIX, 298, 299, 319. — Publice et non occulte ducenda est uxor, Hervæus, CXXXII, 697; Ivo Carnot., CLXI, 616, 1249; Gratianus, CLXXXVII, 1447.

Consanguinitas. — Ex propinquitate sui sanguinis vel uxoris usque ad septimum gradum nullus ducat uxorem, S. Julius, VIII, 969. — Sororem uxoris suæ non licere ducere uxorem, S. Siricius papa, XIII, 1189. — Conjugium inter patrem et filiam jure naturali prohibitum, S. Ambrosius, XVI, 1185. Matrimonium in quarto gradu prohibitum lege divina, *ibid.*, 1184. — Conjugia cum propinquis non divina sed humana lege prohibita, S. Augustinus, XLI, 459. Conjugium inter fratres jam Abrahæ temporibus non erat licitum, id., XLII. 422. — Matrimonium in quarto et tertio consanguinatatis gradibus Anglis concessum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 101, 102, 388, 459. Matrimonium prohibetur in secundo consanguinitatis gradu, id., LXXVII, 1189. Intra quos gradus matrimonium contrahere liceat, *ibid.*, 1188, 1189. — Matrimonia in tertia propinquitate prohibentur, S. Cummianus, LXXXVII, 986. — In quinto consanguinitatis permittantur homines matrimonium inire, et in quarto si hoc occurrerit non separentur, in tertio separentur, Egbertus, LXXXIX, 408. — Diversi gradus consanguinitatis et affinitatis numerantur in quibus matrimonium non ineundum, S. Bonifacius LXXXIX, 819. — Matrimonia usque ad septimum gradum consanguinitatis vetita, S. Paulinus, XCIX, 298; Heraldus, CXXI, 767. — Matrimonia prohibita usque ad quartam generationem, Isidorus Mercator, CXXX, 1122. — Quod nulli liceat de propria cognatione uxorem ducere, Burchardus, CXL, 779, 783, 784. — Consanguinitas sex gradibus terminatur. Petrus Damianus, CXLV, 192, 193. — Matrimonia inter consanguineos infra septimam generationem prohibentur, Joann. Rothomag., CXLVIII, 270. — Gradus quartus et sextus consanguinitatis prohibetur, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 243. Conjugia in Hibarnia palam et impune fiebant inter cognatos, *ibid.*, 174. Usque ad sextum gradum consanguinitatis Christiana religio connubia prohibet, *ibid.*, 559, 560. — Matrimonium nullum inter consanguineos et affines, Ivo Carnot., CLXI, 1275, 1276. — Cognati non possunt contrahere nisi post septimum gradum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 165, 510, 511. — Cognatio carnalis, S. Petrus Lombardus, CXCII, 937.

Cognatio legalis. — Non est matrimonium inter adoptantem et adoptatum, Nicolaus papa, CXIX, 975.

Cognatio spiritualis. — Non licere filium in matrimonium ducere illam quam pater de sacro fonte baptismatis suscepit, S. Zacharias, LXXXIX, 957. — Inter susceptores baptismi et susceptos non est matrimonium, nec in linea directa usque ad infinitum, Nicolaus papa, CXIX, 979. — Non potest quis contrahere cum consanguinea spirituali, Ivo Carnot., CLXI, 91. Cognati spirituales inter se non copulentur, *ibid.*, 164, 516, 517, 518. — De cognatione spirituali, Petrus Lombardus, CXCII, 940; Innocent. III, CCXIV, 360.

Affinitas. — Matrimonia in aliis gradibus affinitas prohibita, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 457. — Connubia etiam inter affinos vetantur, Pippinus, XCVI, 1508. Matrimonium id secundo gradu affinitatis prohibitum, 1513. — Gradus affinitatis spiritualis explicati, Corolus Magnus, XCVIII, 89, 90; Benedictus diaconus, XCVII, 759. — Impedimentum affinitatis spiritualis disjungit matrimonium, Theodorus, XCIX, 1060. — Conjunctio cum affinibus spiritualibus vetita, Heraldus, CXXI, 769; Burchardus, CXL. 781. — Connubium interdictum cum affinibus spiritualibus, Honorius Augustod., CLXXII, 1146, 1147; Gratianus, CLXXXVII, 1667; Bandinus, CXCII, 1109. — Matrimonium in tertio affinitatis gradu prohibitum, Petrus Cantor, CCV, 93. — Dispensatio pro contrahendo matrimonio in tertio et secundo gradu affinitatis, Innocentius III, CCXIV, 1231.

Ligamen. — Nemini licet alterius sponsam uxorem ducere, Siricius papa, XIII, 1136. — Non licet alterius sponsam ad matrimonii jura sortiri, Dionysius Exiguus, LXVII, 233; Halitgarius, CV, 683. — Ligaminis impedimentum, Gratianus, CLXXXVII, 1638, 1639.

Violentia. — Matrimonium ex violentia contractum an validum, Tertullianus, II, 443. — In matrimonio voluntas debet esse libera, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 682. —Mulier invita virum non ducat, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 353. — Nemo invitus ad matrimonium contrahendum trahi debet, Urbanus II, CLI, 67.

Amentia. — De impedimento amentiæ, Regino Prum., CXXXII, 309. — Qui contraxerunt sani, non disjungendi sunt propter unius insaniam vel furorem, Nicolaus, CXIX, 1198. — Si alter conjugum fiat amens, non solvitur matrimonium, Ivo Carnot., CLXI, 619.

Impotentia. — De muliere quæ cum viro suo non potest coire, Benedictus, XCVII, 757. Vel de viro impotente, *ibid.*, 760. — Conjugibus qui debitum conjugale reddere non possunt, ad alias nuptias transire licet. Theodorus, XCIX, 949. — Matrimonium dirimendum esse si alter conjugum debitum reddere non possit, S. Agobardus, CIV, 308. — De impedimento impotentiæ, Regino Prum., CXXXII, 330; Buchardus, CXL, 821, 822; S. Anselmus Luciens., CXLIX, 524, 566. — Frigidi non conjugium ineant, Hugo de S. Victore, CLXXV, 166.

Crimen. — Adulter non potest adulteram ducere post mortem viri, Ivo Carnot., CLXI, 1281. — Non potest esse matrimonium cum qua fit adulterium, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 165. — Quod nulli liceat eam cum qua fornicatus fuerit, ducere in conjugem, Abælardus, CLXXVII, 1563.

Consensus parentum. — Filii sine consensu parentum recte et jure non possunt nubere, Tertullianus, I, 1302. — Non est virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium parentum exspectare debet, S. Ambrosius, XIV, 453. — Viventibus parentibus inter filios familias sine voluntate eorum matrimonia non legitime copulantur, sed conjuncta non solvuntur, Marculfus, LXXXVII, 785. — Parentibus insciis non contrahendum matrimonium, S. Paulinus, XCIX, 298, 299, 319.

Raptus. — De raptoribus et de raptis, Fulgent., LXVII, 957.—De his qui puellas rapiunt, Crisconius, LXXXVIII, 906; CXXXVIII, 129.

Tempus.— Nullus jungatur uxori ante octavam Paschæ, S. Ambrosius, XVIII, 224. — Nuptiæ non celebrandæ in Quadragesima, S. Leo papa, LIV, 720; Dionysius Exiguus, LXVII, 76, 170, Fulgentius, LXVII, 960; Crisconius, LXXXVIII, 210; Isidorus Mercator, CXXX, 290; Atto Vercell., CXXXIV, 46. — Tempora nuptiarum prohibita, Ivo Carnot., CLXI, 612.

Ætas. — Ad matrimonium contrahendum ætas congruens requiritur, S. Leo papa, LIV, 131. — Puella quatuordecim annorum corporis sui potestatem habere potest, adolescens vero quindecim annorum eodem jure utitur, Egbertus, LXXXIX, 408. — De matrimonio ante annum pubertas prohibito, Carolus Magnus, XCVII, 216, 217; S. Paulinus, XCIX, 298. — Sui corporis potestatem habet puer quindecim annorum, Theodorus, XCIX, 935. — Juvenes ante 14 annos et puellæ ante 12 matrimonium inire non possunt, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 166.

Sponsalia. — Nemo alteri desponsatam ducat uxorem, S. Leo papa, LIV, 557. — De sponsatis puellis, Fulgentius, LXVII, 958. — De sponsalium obligatione, S. Gregorius Turon., LXXI, 547, 548. — Puellæ desponsatæ eum aliis matrimonium sortiri nequeunt, S. Isidorus Hispal. LXXXIV, 95. — Sponsalia dirimunt subsequens matrimonium, Gratianus, CLXXXVII, 1412, 1462, 1466; Innocentius III, CCXIV, 44.

Conjugii impedimenta enumerata, Zacharias, CLXXXVI, 132; Robertus Pullus, CLXXXVI, 949 *et seq.*; Gratianus, CLXXXVII, 1434; Petrus Lombardus, CXCII, 916, 1371 *et seq.*, 929 *et seq.*; Bandinus, CXCII, 1107 *et seq.*

Excommunicentur illi qui celant matrimonii impedimenta diversa, Odo de Soliaco, CCXII, 62.

VI. — *De matrimonii obligationibus.*

Officia conjugatorum explicantur, S. Paulinus, LXI, 604. — Quomodo conjuges se gerere debeant coram Deo, Egbertus, LXXXIX, 419.

Amor. — Conjuges ambo seipsos diligant, Victorinus, VIII, 1288, 1289. Vir et uxor sint sibi invicem juncti spiritu et anima, *ibid.* — Nimius amor uxoris damnatur, S. Hieronymus, XXIII, 281. Sæpius vir judicio debet amare conjugem non affectu, *ibid.*

Castitas. — Excessus in matrimonio est impudicus,

VII. — *De bonis et incommodis matrimonii.*

VIII. — *Libri de matrimonio tractantes.*

SERIES UNDECIMA

—

Ecclesia, cum sit columna, firmamentum et custos veritatis, et fons ille cui Christus supremam contulit docendi auctoritatem, et cujus auctoritas sola via est apta ad ingenerandam animis Christianorum stabilem securamque fidem, inde omnes fideles quæ credenda, quæ agenda, quæve vitenda, ne a salute aberrarent, docere debuit; itaque primaria et præcipua fidei capita in unum breviter colligi curavit, et sic varia condidit symbola, quæ sunt summa articulorum qui omnibus credendi proponuntur. Itaque symbola hæc et varias fidei catholicæ professiones Lectoris depromit nostra Series undecima.

CVII.

INDEX DE SYMBOLIS IN GENERE

ET DE UNOQUOQUE SYMBOLO SPECIALI, LOGICO DISPOSITUS ORDINE, QUIDQUID DE ILLIS SCRIPSERE SS. PATRES REFERENS VEL INDICANS.

—

MONITUM

Symbolum Græce, quod Latine dicitur indicium et collatio : *indicium* est quia indicat cui credere debeamus, id est, uni Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto; *collatio* dicitur, hoc est quod plures in unum conferunt. Symbolum apud Catholicos sumitur pro regula fidei sive est summa articulorum fidei qui omnibus credendi proponuntur. In hoc Indice duas statuimus sectiones quarum prior agit de Symbolis in genere et de unoquoque speciali Symbolo, scilicet apostolico, Nicæno, S. Athanasii, etc., necnon de variis fidei catholicæ professionibus quas vel admisit vel proposuit. Ecclesia; posterior vero exhibet sigillatim unumquemque Symboli apostolici articulum, varias SS. Patrum sententias referens vel indicans.

SECTIO I. — DE SYMBOLIS.

I. — *De Symbolo in genere.*

II. — *De Symbolo apostolorum.*

III. — *Commentarii in explanationes, etc. — Symboli apostolorum.*

NOTA. Ad explanationem uniuscujusque articuli symboli apostolorum, videre tabulas speciales *de Deo*, *de Jesu Christo*, *de Spiritu sancto*, *de Ecclesia catholica*, etc.

IV. — *De symbolo S. Athanasii.*

V. — *De Symbolo Nicæno.*

VI. — *De Symbolo Constantinopolitano.*

VII. — *De Symbolo Antiocheno.*

VIII. — *De variis Symbolis.*

IX. — *De professionibus fidei.*

SECTIO. II. — *De articulis Symboli apostolici.*

ARTICULUS PRIMUS. — *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli et terræ.*

ARTICULUS SECUNDUS. — *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.*

XVII, 525. — Tichonius Afer. XVIII, 15, 19. — Zacchæus, XX, 1070.— S. Hieronymus. XXIV, 145-437, 777; XXV, 459, 1063, 1433; XXVI, 21, 118, 150, 184, 216, 246, 257-282, 312, 366, 381, 448, 499, 518, 586, 587. — S. Augustinus, XXXII, 808; XXXIV, 1072, 1074, 1077; XXXV, 2282; XXXVI, 528; XXXVII, 1111, 1208, 1264, 1440, 1942; XXXVIII, 173, 174, 337-343, 350, 431, 532, 572, 852, 852, 1124; XXXIX, 1902, 1917. — S. Petrus Chrysologus, LII, 688.— S. Nicetas: LII, 863.— S. Leo Magnus, LIV, 308, 318, 319, 466, 757, 765, 771, 785, 804, 805, 927, 1163, 1165, 1173. — S Maximus Taurin., LVII, 260. — Boetius, LXIV, 1341, 1345, 1349, 1351. — S. Fulgentius, LXV, 224, 757, 762, 766. — Joannes II, papa, LXVI, 27. Facundus, LXVII, 538, 555. — Rusticus, LXVII, 1170. — Cassiodorus, LXX, 38, 71, 112, 147, 154, 299, 439, 654, 993, 1088. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 539; LXXVI 937; LXXIX, 25, 65, 66, 99.—Ven. Beda, XCII, 6, 10.—S. Paulinus Aquil., XCII, 343,—Alcuinus, C, 1090.—S. Agob. CIV. 30,—Rabanus, CVXI. 731, 744, 792; CXX, 458; CXI, 1431; CXII, 655, 711, 755.— Radbertus Corbeiens., CXX, 38, 43, 77, 116, 148.— Ratherius Veron., CXXXVI, 247, 452. — S. Petrus Damian., CXLV, 30, 34. — Wernerus abb., CLVII, 767. — Anselmus Cantuar., CLVII, 747, 659, 773.— S. Bruno Astens., CLXIV, 701, 740; CLXV, 76, 85, 451 — Rupertus, CLXVIII, 462. — Ven. Hildebertus Turon., CLXXI, 352, 1104. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 434. 435; CLXXVI, 76, 399, 849.—S. Bernardus abb., CLXXXII, 933, 947; CLXXXIV, 47, 110, 829, 833. — Robertus Pullus, CLXXXII, 810, 814. — Ven Gerhohus, CXCIV, 1074, 1062. — Ekbertus abb., CXCV, 94.— Philippus de Harveng, CCIII, 414.— Reinerus monac., CCIV, 43. — Balduinus Cantuar., CCIV, 629, 630, 632. — Ermengaudus, CCIV, 1243. — Petrus Blesens., CCVII, 835. 837, 839, 851.

2. *Dei Filius unigenitus*. — Tertullianus. I, 897, 399, 404, 415; II, 157, 161 162, 166, 170, 176, 181, 183, 317, 422, 801, 843. — S. Cyprianus. V, 696, 698.— S. Dionysius papa, V. 109. — Lactantius, VI, 469.— S. Hilarius Pictav., IX, 723, 801, 807, 888, 1008.— S. Zeno, XI, 392, 396, 398. —S. Ambrosius, XIV, 984; XVI, 541, 544. 545, 553, 556, 592, 611, 613; XVII, 92, 128, 131, 550. — S. Phœbadius, XX, 19, 22, 24, 25. — S. Hieronymus, XXIV, 263. 423, 806. — S. Augustinus. XXXII, 812, 813; XXXIII, 381, XXXV, 1527, 1556, 1662, 1770, 1880, 1788, 1818, 1858, 2290, 3413; XXXVI, 71, 288, 484, 406, 497, 502, 699, 837, 1940; XXXVII, 1186, 1187, 1313, 1712, 1855; XXXVIII, 664, 676, 708, 747, 769, 770, 774; XXXIX, 1497: XLII, 558, 749, 750, 754, 1179, 1180, 1183. — S. Leo Magnus, LIV, 312, 678, 681, 763. — S. Maximus Taurin., LVII, 345. — Victor Vitens., LVIII, 222, 223, — Eugyppius abb., LXII, 904, 905, 1068. — S. Fulgentius Ruspens., LXV, 195, 205, 240, 749, 773.—Cassiodorus, LXX, 391, 433, 407, 796.— S. Gregorius Magnus, LXXV, 705-714, 953; LXXVI, 273; LXXVII, 80, 1206, 1207; LXXIX, 64.— Taio, LXXX, 739. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 264.— Carolus Magnus, XCVIII, 1151. — Alcuinus, C, 1093; CI. 1414. — Rabanus Maurus, CIX, 704, 715, 765; CXI, 17, 19. — Paschasius Radbertus, CXX, 443, 449. — Ratherius Veron. CXXXVI, 742. — Gezo, CXXXVII, 378, 380, 886, 387.— S. Petrus Damianus., CXLV, 28.— S. Bruno Carthus., CLIII, 379.— Goffridus abb., CLVII, 244-248.— S. Bruno Astensis, CLXIV, 701.— S. Bernardus, CLXXXIII, 353. — Balduinus Cantuar., CCIV, 634. — Bonacursus, CCIV, 788.

3. *Messias*. — Tertullianus, II, 316, 343, 489, 626. — S. Cyprianus, IV, 812, 711, — Constantinus Magnus, VIII, 443. — S. Hilarius, IX, 374, 388, 733, 806, 815, 833.— S. Zeno, XI. 428, 434, 440, 444. — S. Ambrosius, XIV, 315, 361, 417, 581, 651, 678, 688, 816; XVII, 833, 855. — S, Hieronymus, XXII, 1068; XXIV, 771, 757; XXVI, 122, 257, 248. — S. Augustinus, XXXVI, 115, 603, 664, 763; XXXV.I, 1296, 1447, 1578, 1835; XXXVIII, 74, 258, 722; XXXIX, 1639, 1760, 1765, 1276, 1816, 1828, 1832. — S. Maximus Taurin., LVII, 355. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 535, 582, 1075; LXXVI, 237, 239; LXXIX, 505. — Rabanus Maurus, CVII, 484, 574; CVIII, 1167, 1193, 1198, 1282; CIX, 206 207, 123-227, 267, 365, 540, 621, 1158, 1124; CXI, 53, 54, 58, 63, 421, 680, 922, 979, 1030, 1061; CXII, 704, 1595. — S. Petrus Damian., CXLIV, 513. — Anselmus Laudun., CLXII, 1232, 1244, 1248. — S Bruno Astens., CLXIV, 171, 185, 197, 253, 346, 491, 497. — Rupertus abb., CLXVII, 315, 392, 439 509, 1179; CLXVIII, 136, 205, 685. — S. Bernardus, CLXXXIII, 1067; CLXXXIII, 792. — Anonymus, CCIII, 764, 765, 767; 776, 778, 782. — *Vide præterea Indicem de Christo*.

Articulus tertius. — *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine*.

1. *Incarnatio*.— Tertullianus, II. 67, 154, 350, 732, 754, 782. — S. Cyprianus, IV, 703. — S. Eutychianus papa. V, 167. — Caius papa, V, 189, — Lactantius, VI, 465, 478. — S. Hilarius, IX, 788. — S. Ambrosius, XVI, 817. Sedulius, XIV, 773, — Zacchæus, XX, 1067, 1078. — S. Hieronymus, XXIII, 1028; 1029; XXIV, 107, 108, 144, 181, 787, 868, 880; XXV, 1125; XXVI, 24, 196, 414, 534. — S. Augustinus, XXXIII, 746; XXXIII, 75, 516, 540, 709; XXXIV, 24, 421, 423, 425; XXXV, 2194, 1251, 2252, 2340; XXXVI, 216-218, 664, 665, 826, 871; XXXVII, 1084, 1159, 1333. 1442, 1546, 1741, 1766, 1767, 1585, 1942; XXXVIII, 334, 338, 670, 710, 940, 944, 945; XXVIX, 1655, 1981, 2196; XL, 14, 606, 251; XLIV, 174. Marius Mercator, XLVIII, 1094, 1095. — Cassianus, L, 10 et seqq. — S. Petrus Chrysol., LII, 577, 594. — S. Leo Magnus, LIV, 349, 258, 360, 271, 477, 483, 797, 927. — S. Maximus Taurin., LVII, 237, 238, 241-247, 247, 637. — Boetius, DXIV, 1347. — S. Eleutherius, LXV, 91. — S. Fulgentius Ruspens., LXV, 573. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — Facundus, LXVII, 540., — Cassiodorus, LXX, 22, 23, 157, 329. — S. Gregorius Magnus. LXXV, 675; LXXVI, 32. 90, 287, 478; LXXVII. 56, 1206, 1207: LXXIX, 22, 23, 479. — Taio, LXXX, 776. — S. Isidorus Hispal. LXXXIII, 1228, 1229; LXXXIV, 81, 82. — S. Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 862; — Ven Beda, XCIV, 12. — Paulus diacon., XCV, 1162. — Alcuinus, C, 1090, 1093. — Haymo, CXVIII, 31. — Reginoabb., CXXXII, 228. — Gezo, CXXXVII, 377, 381. — S. Odilo, abb., CXLII, 1001. — S. Petrus Damian., CXLIV, 559; CXLV, 25. — S. Bruno Carthus., CLII, 500. 802. 1093. — Ven. Guibertus. CLVI, 489, 560, 574. — Petrus Alphonsi, CLVII, 617. — Wernerus abb., CLVII, 799, 847, 897. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 440, 451. — S. Ivo Carnot, CLXII, 583. — Rupertus abb., CLXVIII, 391, 1626; CLXIX, 1459; CLXX, 311. Ven. Hildebertus, CLXXI, 364, 376, 605, 811, 1096; CLXXII, 1122. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 452; CLXXV, 453; CLXXVI, 70, 72, 371; CLXXVII, 295. — Abælardus, CLXXVIII, 1730, 1732. — Hermannus abb, 9 et seqq. — S. Bernardus, CLXXXII, 800, 1072. 1063; CLXXXIII, 50, 836, 388, 392, 681; CLXXXV, 41, 120. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 780, 782, 784, 798. — B. Amædeus, CLXXXVIII, 1313. — Petrus Lombardus, CXCII. 775, 1071. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 995. — Adamus Scotus, CXCVIII, 113, 219. 245, 246. — Petrus Cellens., CCII, 705. — Philippus de Harveng., CCIII, 38-40, 50, 625, 1200. — Bonacursus, CCIV, 781. — Alanus de Insulis, CCX, 321-325, 345. — Petrus Pictav., CCXI, 1162, — Innocentius III, CCXVII, 314.

2. *Nativitas*. Tertullianus, II, 92, 264, 781. — S. Cyprianus, IV, 706. Lactantius, VI, 478, 514, 570. — Constantinus Magnus, VIII, 425. — S. Hilarius, IX, 717. — S. Zeno, XI, 412, 415, 472. — S. Ambrosius, XV, 1565, 1566, 1571; XVII, 685, 1201, 1202. — S. Hieronymus, XXIV, 108, 114; XXV, 635, 637, 638; XXXI, 202, 311, 509; XXX, 220. — S. Augustinus, XXXV, 2276; XXXVI, 1235; XXXVII, 1243, 1258, 1735, 1766, 1847; XXXVIII, 773, 995; XXXIX, 2200; XT, 1267, XLI, 608; XVII, 1122. — S. Petrus Chrysol., LII, 598. — S. Leo Magnus, LIV. 190, 487. — S. Maximus Taurin., LVII, 239, 243. — S. Eleutherius. LXV, 93. — S. Fulgentius Ruspens., LXV, 826. — S. Gregorius Turon., LXXI, 171, 705. — Ven. Beda, XCIV, 31. — S. Paulinus Aquit., XCIX, 498. — Rabanus Maurus, CVII, 754; CX, 13-16. — Haymo, CXVIII, 54. — Paschasius Radbertus, CXX, 81, 104, 122. — Ratramnus, CXXI, 83, 85. — Atto Vercellens, CXXXIV, 794. — S. Odilo abb., CXLII, 991. — S. Petrus Damian., CXLIV, 561, 647.— Samuel Marochianus, CXCIX, 345. — Radulphus Ardens. CLV, 1696, 1707. — Petrus Alphonsi, CLVII, 624. — Goffridus abb., CLVII, 237. — Wenerus abb., CLVII, 775, 785, 788. — S. Ivo Carnot., CLXII, 562, 568. — Rupertus, CLXVIII, 439, 487; CLXX, 74. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 381; CLXXII, 1123. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 946. S. Bernardus, CLXXXIII, 33, 55, 116; CLXXXIV, 827; CLXXXV, 29. — Ordericus Uticens., CLXXCVIII, 17. — B. Amædeus, CLXXXVIII, 1319. — Odo abb., CLXXXVIII, 1646. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1615. — Aelredus abb., CXCV, 220. — Adamus Scotus. CXCVIII, 200. — Petrus Cellens., CCII, 658. — Garnerius, CCV, 599. — Petrus Blesens., CCVII, 575, 842. — S. Martinus Legion., CCVIII, 65. — Alanus de Insulis, CCX 214, 232. — Absalon abb. CCXI, 14. — Helinandus, CCXII. 481. — Innocentius III, CCXVII, 450.

3. *Virginitas Mariæ perpetua*. — Tertullianus, I, 397. — S. Hilarius. IX, 921. — S. Ambrosius, XV, 1553; XVI, 325; XVII, 662, 774. — S. Hieronymus, XXIII, 183; XXIV, 506; XXV, 430; XXVI, 25, 372. — S. Augustinus, XXXIX, 1990, 2105; — S. Leo Magnus, LXI, 1440. — S. Maximus Taurin., LVII. 239, 637. — S. Eleutherius, LXV, 96. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1241. — S. Hildefonsus, XCVI, 54, 228. — Alcuinus, CI, 46. — Ra-

de S. Victore, CXCVII, 1446. — Adamus Scotus, CXXVIII, 126, 284, 285, 812. — Hugo Eterian., CCII, 227. — Petrus Cellens., CCII, 795. — Philippus de Harveng, CCIII, 402, 1200. — Bonacursus, CCIV, 789. — Petrus Blesens., CCVII, 830, 849. — S. Martinus Legion., CCVIII, 1265. — Alanus de Insulis, CCX, 218, 221. — Absalon abb., CCXI, 199. — Petrus Pictav., CCXI, 914, 930, 933. — Helinandus, CCXII, 611. — Anonymus, CCXIII, 753, 754. — Innocentius III, CCXVII, 422. — Vide præterea *Indicem de Spiritu sando*cto.

ARTICULUS NONUS. — *Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem.*

(Quoad hunc articulum, Vide *speciales Indices de Ecclesia et de cultu sanctorum.*)

ARTICULUS DECIMUS. — *Remissionem peccatorum.*

(Vide *Indicem de Pœnitentiæ sacramento.*)

ARICULUS DECIMUS. — *Carnis resurrectionem.*

Tertullianus, I, 378, 523, 527, 741, 813; II, 46, 61, 792. — S. Hilarius, IX, 411, 468, 470, 472, 681, 699, 861, 946. — S. Zeno, XI, 369. — S. Ambrosius, XIV, 808; XVI, 1328, 1330, 1333, 1335, 1338, 1340, 1344; XVII, 267, 271, 532, 535, 536, 539. — S. Hieronymus, XXIV, 287, 628, 647, 675; XXV, 346, 348, 394. — S. Augustinus, XXXIII, 371, 942; XXXIV, 25, 26, 483; XXXVI, 751, 752, 775, 786; XXXVIII, 269, 712, 848, 1130; XXXIX, 1599, 1611, 1961, 2074; XL, 272, 274, 275; XLI, 690, 755, 778, 782; XLII, 1129. — S. Petrus Chrysol., LII, 522. — Julianus Pomerius, LIX, 421. — Eugyppius abb., LXII, 777, 781, 801, 806, 807. — Dionysius Exiguus, LXVII, 382, 393, 583. — Cassiodorus, LXX, 1117. — S. Gregorius Magnus, LXXI, 139, 316; LXXV, 1076-1080; LXXVII, 92, 265. — Taio, LXXX, 983. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1230, 1242. — S. Julianus, XCVI, 497. — Alcuinus, C, 1149; CI, 52. — Rabanus Maurus, CX, 130, 839. — Haymo, CXVIII, 818. — Servatus Lupus, CXIX, 624. — Regino Prumiens, CXXXII, 228-248. — S. Bruno Carthus., CLIII, 209, 408. — Wernerus abb., CLVII, 939, 957. — S. Bruno Astens., CLXIV, 618, 622; CLXV, 256, 597. — Rupertus abb, CLXVII, 1571. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1715; CLXXII, 1164, 1165. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 597. — S. Bernardus, CLXXXIII, 52. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 982, 990, 997. — Bonacursus, CCIV, 782. — Ermengandus, CCIV, 1266. — Petrus Blesens., CCVII, 866, 867. — Alanus de Insulis, CCX, 324, 326, 615. — Vide *insuper Indicem de Resurrectione corporum.*

ARTICULUS DUODECIMUS. — *Et vitam æternam.*

Tertullianus, I, 520. — S, Hilarius, IX, 258, 659, 835, 875. — S. Ambrosius, XIV, 597, 989; XVI, 40; XVII, 725. — S. Hieronymus, XXIV 531; XXV, 1087, 1133, XXVI, 498, 548. — S. Augustinus, XXXII, 793, 959, 1022, 1472, 1473; XXXIII, 351, 596, 622, 481; XXVI, 202, 488, 752, 976; XXXVII, 1061, 1062, 1099, 1108, 1403, 1406, 1504, 1901, 1916, 1941; XXXVIII, 36, 135, 162, 441, 422, 712, 740, 892, 1337; XL, 284; XLI, 723, 724, 731, 735, 753, 796, 801. — S. Patricius, LIII, 832, 833, 835, 837. — Julianus Pomerius, LIX, 419, 491. — Eugyppius, LXI, 783, 783, 801, 813, 817. — Cassiodorus, LXX, 260, 311, 459, 621, 1304. — S Gregorius Magnus, LXXV, 755, 856, 911, 914, 1037; LXXVI, 93, 737, 837; LXXVII, 400-404; LXXIX, 124, 588, 628, 656, 657. — Taio, LXXX 987-989. — S. Julianus Tolet., XCVI, 475, 477, 478. — Alcuinus, CI, 53, 54. — Rabanus Maurus, CIX, 456, 1029; CXV, 1318, 1594. — Haymo, CXVIII, 875, 879, 886, 945, 949. — Servatus Lupus, CXIX, 402. — Paschasius Radbertus, CXX, 166, 867. — Joan. Scotus, CXXII, 436. — Ratherius Veron., CXXXVI, 214, 408, 410, 430, 700. — S. Petrus Damian., CXLIV, 838. — Ven. Guibertus, CLVI, 30, 610, 611, 671, 672, 674-676. — Wernerus abb., CLVII, 947, 1011, 1012, 1125, 1128. — S. Bruno Astens., CLXIV, 307, 372, 591, 603, 622, 707, 986; CLXV, 982. — Rupertus abb., CLXVII, 1827; CLXVIII, 547. — Honorius Augustod,, CLXXII, 1157, 1159, 1168, 1169, 1171, 1172, 1175. S. Bernardus, CLXXXIII, 108, 213, 250, 374, 466, 825. 952; CLXXXIV, 116, 353, 355, 358, 363, 363, 531, 1047, 1058, 1310. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 1003, 1008. — Adamus Scotus, CXCVIII, 250, 359, 702, 770, 831. — Petrus Cantor, CCV, 159. — Thomas Cisterciens., CCVI, 169, 249, 250, 535. — Petrus Blesens., CCVII, 868. 869. — Alanus de Insulis, CCX, 617, 618. — Innocentius III, CCXVII, 737-739. — Vide insuper *Indices de cælo de inferno*, etc.

SERIES DUODECIMA.

Religio, ut jam antea diximus, nihil aliud est, latiori sensu, quam societas Deum inter et homines, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia. Aliunde, homo corpore simul et anima constat, et sub hac duplici substantia, totum se Deo subjectum et devotum præstare tenetur. Idcirco, ut homini ratione corporis Deo reddendi debita modum præberet religio, externa instituit signa, quæ CULTUS nuncupantur. In hac igitur Serie duodecima tractamus de cultu externo et de variis ejus speciebus; de cultu sanctorum, reliquiarum, imaginum, ac de fructibus ex hac veneratione profluentibus. Posthæc, cum liturgia sit norma cultus, et Kalendarium tempora et dies festivitatum ordinet, quidquid de hic agit *Patrologia*, duobus Indicibus hic exprimimus.

CVIII.

INDEX DE CULTU IN GENERE,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE ILLIUS NECESSITATE ET COMMODIS,

PRÆSERTIM ERGA SOCIETATEM HUMANAM, CUJUS MORES FEROS ET PRAVOS DEMULSIT ET EMENDAVIT.

MONITUM.

Sub hac denominatione indicatur hominis servitus erga Deum, sive latria, hoc est præceptum : *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Istud mandatum insitum natura hominibus erga divinitatem ut istud erga proximum : *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, invenitur etiam ante legem scriptam apud veteres patriarchas, et deinceps apud gentes, etsi turpissime vitiatum. Unde dicendum in hoc Indice :

1° Quid sit divinitatis latriæ cultus, sive in quo consistat, et qualis fuerit in lege non scripta;
2° Qualis fuit ex præcepto veteris legis;
3° Qualis nunc est ex præcepto novæ legis, adjuncto cultu duliæ et hyperduliæ in Ecclesia catholica recepto; et de oratione pro mortuis;
4° De favoribus cultui in utraque lege scripta et persecutionibus ex parte hominum obvenientibus:
5° De cultus defectu, excessu aut abusu, sive de hæresi et schismate, et de paganismo, et in his ultimis seriebus ex malis, infortuniis, miseriis, turpitudinibus, etc., quæ apparebunt, per consequentiam, pro felicitate, pace et bonis moribus, qui notati sunt in quatuor aliis seriebus, facillime omnium sensui patebit quantum cultus veri Dei, prosperitatis, lætitiæ, etc., semper contulerit hominibus.
Juxta morem hic Index disponitur ordine alphabetico Patrum, cum indicatione voluminis et columnæ, præcitata quæstione in qualibet serie discutienda.

SERIES PRIMA.

De cultu in lege non scripta.

Sola vera divinitas cultum latriæ sibi vindicat, qui maxime consistit in mentis affectu, exhibitione pia corporis, et in sacrificiis, oblationibus et cujusque generis donis, apud etiam primos patriarchas usitatis. Cum enim nos ipsius omnes templum et singuli templa simus, cum semper, quando ad Deum sursum fuit cor hominum, ejus altare fuit. Cum manifeste Deum colimus, quando suavissimo incensu eum adoremus et in conspectu ejus pio sanctoque amore flagramus, quando nosmet ipsos vovemus et reddimus, quando solemnitatibus et statutis diebus beneficiorum ejus sacram dicamus usque memoriam, quando sacrificamus ei hostiam humilitatis et laudis in ara cordis, igne fervidæ charitatis, et eum agnoscimus nostræ beatitudinis fontem, et omnis nostræ appetitionis finem, his stantibus et repertis apud primos mundi incolas, cultus apud ipsos viguisse deducitur; quod ex indicatis infra evidentissime ostenditur.

SERIES SECUNDA.

Qualis cultus præscriptus fuit in lege veteri.

In hac serie tractatur de lege veteri, proprie incepta in monte Sina sub Moyse duce Hebræorum, et producta per prophetas usque ad adventum Christi. Hæc lex habuit justificationes culturæ, ut ait S. Paulus ad Hebræos IX, et sanctum sæculare, tabernaculum, candelabra, mensam, propositionum panum, velamentum sanctum, Sancta sanctorum, aureum thuribulum, arcam testamenti, virgam Aaron, propitiatorium, cherubim, varia baptismata et justitias carnis usque ad tempus correctionis impositas; quæ omnia, velut elementa exordii sermonum Dei, habebant tantum umbram futurum bonorum, nondum propalata sanctorum via; Moyses enim, sicut cæteri prophetæ et sancti viri a Deo electi, tantum fideles erant in tota domo Dei, tanquam famuli in testimonium eorum quæ dicenda erat. Unde nunc de istis umbris, deque omni istius domus supellectili, etiam ad minutissima, præcipue circa legalia, agendum.

SERIES TERTIA.

Qualis nunc cultus est ex præcepto novæ legis; deque dulia et hyperdulia, deque oratione pro mortuis.

Cum Christus, amplioris gloriæ, ut ait Paulus, Hebr. III, præ Moyse dignus habitus sit, ampliorem domus honorem habet, qui fabricavit illam, tanquam filius est in domo sua, quæ domus sumus nos. Per hunc facta fuit reprobatio præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem, opera mortuorum, doctrinæ baptismatum novæ legi cesserunt. Christus est ergo novæ legis auctor.

Cultum, in isto paragrapho, latissimo sensu in Ecclesia intelligemus, velut cum Gallice dicitur, in regimine civili : MINISTÈRE DU CULTE CATHOLIQUE. Ad cultum ergo pertinent dogmata fidei sacramenta, usus pii, cæremoniæ, personæ, res, loca templa, cantus, hymni, et istius modi sexcenta quæ inserviunt ad servandam, propagandam et defendendam hanc legem novam, mediis a præpositis Ecclesiæ ad hoc opus aptis judicatis. Insuper ibi tractabitur de honore sanctis et eorum reliquiis, nec non B. Mariæ Virgini debito, deque eorum miraculis, et tandem de precibus pro defunctis ab antiquissima traditione ad Deum pro eorum liberatione a pœnis purgatorii semper pie fusis. Quæ indicis cultus pars tota pertinet ad historiam Ecclesiæ catholicæ, et simul cum duabus seriebus sequentibus hoc nomine recte insigniri traditionemque catholicam constituere dici posset.

SECTIO QUARTA.

De cultui in utraque lege scripta favoribus et persecutionibus ex parte hominum, præcipue principum, obvenientibus.

Semper Religionis causæ fuerunt innumeri adhærentes et contradicentes; suus semper fuit cuique sensus ut bene vel male haberet quæ de credendo sibi proposita essent.... Spiritus Dei, ubi vult spirat... Nihil mirum ergo quod lex vetus, sicut nunc nova, acriores defensores et debellatores habuerit. Utraque credita, vindicataque fuit a sanctis viris, sicut negata, vexata, lacessitaque a pseudoprophetis, falsis fratribus et sæculi potentibus. Nunc de his simul conjunctis quæstio habetur in hac serie. Parcat lector si quædam offeratur hic confusio, cultus amicis et inimicis pari gradu in nostro indice collocatis. Incommodum et offendiculum fere nullum videbitur Scripturæ sacræ et ecclesiasticæ perito viro, qui frequenter, suo in studio quotidiano et assiduis lectionibus, materiem protectionis et persecutionis in Synagogam et Ecclesiam, indiscriminatim connexam observat. Scopus iste indicatus fuit nobis velut potissimum naturalis, ne divisionum Indicis ordo grandior foret, et tædium molestissimum legenti afferret.

tus, rex Gallorum, excommunicatus, ab omnibus subjectis et domesticis derelictus, et abominatus factus est ut servi tantum duo qui remanserant omnia vasa in quibus rex edebat vel bibebat, tanquam abominabilia pabulum ignibus exhiberent, CXVI, 380.

PETRUS, diaconus. — Carolus rex Francorum ac patricius Romanorum pro Dei cultu et salute animæ suæ fit monachus, et in monasterio fit pastor ovium, CLXXIII, 1080.

RABANUS MAURUS. — Israelitæ capiuntur et ab hostibus suis venduntur, ubique eos ultio divina sequitur ob idololatriam, CVIII, 1123. Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi a Deo escam acceperunt, CVIII, 745. Antiochus idolum abominandum construxit, CIX, 1138. Quomodo Antiochus Liberi festum celebrari jusserit, CIX, 1125. Antiochus Eleazarum provectæ ætatis porcinam carnem comedere coegit, CIX, 1125. Josias, pietate inclytus varia gentilium simulacra destruxit et idololatriam abrogavit, CIX, 266. 267. Judith, adorans Holofernem non peccavit, CIX, 567, 624. Judith cum lacrymis orans Deum, vino sopiti caput Holofernis detruncat, CIX, 572. Judith ob victoriam reportatam canticum canit Deo, CIX, 581. Dies victoriæ Judith in Holofernem perpetuo apud Judæos in numero sanctorum dierum celebrantur, CIX, 590, 634. Præceperat rex Nabuchodonosor Holoferni ut omnes Deos terræ exterminaret ut solus ipse diceretur Deus, CIX, 604. Mater Machabæorum hortatur eos ad passionem pro lege sua et pro cultu Dei, CIX, 1236, 1237. Num Manue angelo offerre voluerit sacrificium an vero Deo, CIX, 1191.

REGINO. — Rex Persarum ejusque conjux cum omni suo comitatu cultum Christi amplectuntur, CXXXII, 34. Paulus successor Pyrrhi cultum Christianorum persequitur, CXXXII, 34. Rex Dagobertus instigante imperatore, præcepit ut omnes Judæi et Saraceni regni sui cultum Christi complectantur vel e regno expellantur, quare, CXXXII, 37. Nomenoius rex Britonum moritur, nutu divino percussus a S. Mauriliono eo quod ecclesias Dei devastaret, CXXXII, 82.

REINERUS. — Pietas populi pro portiuncula Dominicæ crucis, CCIV, 107. De bellis sacris adversus Saarracenos, CCIV, 249. De lamentatione propter Jerusalem ab infidelibus captam, CCIV, 350.

ROBERTUS, Francor. rex.—Robertus rex fuit catholicæ fidei acerrimus defensor, CXLI, 898. Rex Robertus absolvit tres in ipsum conspiratos et capite damnatos, eo quod sacramentum Eucharistiæ acceperunt, CXLI, 898.

RUPERTUS Tuitiens. — Darius ædificavit domum Dei quam Cyrus ædificandum decreverat, CLXIX, 1377. Certamen inter Judæos et Samaritanos, CLXIX, 358, 359. Zelus Phinees et Eliæ, CLXIX, 881.

SICARDUS Cremonens. — Judæi potius mortem eligebant quam leges patrias profanarent, CCXIII, 449. De festivitate in honorem Octaviani, CCXIII, 445. Eadem festivitate suppressa, successit festum B. Petri ad vincula, CCXIII, 446. Domitianus jussit se tanquam Deum adorari, et statuas aureas et argenteas in capitolio sibi erigi, CCXIII, 436. Plinius procurator cujusdam provinciæ nihil mali in Christianis se reperire scripsit Trajano, præter obstinationem non sacrificandi, CCXIII, 459. Impietas comitis Tolosani erga Deum et Ecclesiam, CCXIII, 551. Comes Tolosanus ficte crucem sacræ militiæ signum sumit, CCXIII, 564, 565. Sacrilegia a comite Fuxensi per vim patrata, CCXIII, 602, 603.

STEPHANUS Tornacens. — Flandriæ comes excommunicatur, CCXI, 503, 504. Tota terra comitis Flandriæ sub interdicto posita est, CCXI, 501. Judæi raro cultum Dei amplectuntur et servant, CCXI, 333.

TERTULLIANUS, presbyt. — Cultus Christi ædificatur cum affligitur, I, 704. Cultus Christi suscepti neminem pudet aut pœnitet; de illo omnes gaudent et gloriantur, I, 269. Festa Cæsarum cur a Christianis non culta, I, 452. Pro calamitatibus temperandis vel auferendis Christiani diu noctuque Deum exorabant, I, 486. Imperatores a Deo electos esse credebant Christiani, I, 448, 470. Regnum Judæorum floruit quandiu divinis præceptis paruerunt, I, 393.

URBANUS II, pap. — Ecclesia in periculoso tempore de multorum conversione gaudebat, qui de excommunicatorum aversione non cessabat dolere, CLI, 88. Flandriæ cleri libertas vindicata, CLI, 92, Christiani in Hispania prævalent, CLI, 116. Excommunicatur rex Philippus, CLI, 141. Sacræ expeditiones, CLI, 141. De redemptione altarium; ejus occasione turbæ excitantur, CLI, 171, 174. Philippus rex absolutus, CLI, 228. Urbanus Romæ degit, fugiente antipapa Guiberto, CLI, 232. Philippus rex iterum interdictus, CLI, 246. Imperatorum Germaniæ et regum Francorum constitutiones de rebus ecclesiasticis, CLI, 1021, 1164. Angelorum regum leges de rebus ecclesiasticis, CLI, 1165.

WALAFRIDUS STRABUS. — Persecuti sunt Ægyptii cultum Israeliticum, persecuti sunt Romani cultum. Christianum, CXIII, 213. Achaz qui clausit januas templi et Baalim, adoravit et filium suum idolo consecravit, jure a Domino derelictus et inimicis traditus est, CXIII, 1245 Cyro et Dario Babyloniam vastantibus, etiam idola sunt confracta, templumque Beli subversum et igne concrematum est, CXIII, 1263.

VALERIANUS (S.). — Machabæorum mater laudatur et eorum pugna pro cultu divino describitur, LII, 746, 747. Illa mater probat se amare filios suos quæ de fructu ventris sui hostiam Deo tradiderit, ac se suosque Domino quotidie immolatura libenter obtulerit LII, 749.

VICTOR Vitens. — Professio fidei episcoporum catholicorum Hunerico regi oblata, LVIII, 219. — Hunerici sævitia in episcopos catholicos, LVIII, 233. Edictum Hunerici regis adversus Christianos. LVIII, 235. Persecutio generalis adversus omnes catholicos, LVIII, 241.

WILLELMUS CALCULUS. — Rollo cessit non Burgundionibus sed virtuti divinæ, quæ aderat in tunica sanctæ Dei Genitricis, CXLIX, 1539. Rex Carolus dedit Rolloni filiam suam in uxorem, et terram maritimam et Britanniam, ea conditione ut Rollo ipse cultum Christianum amplecteretur, CXLIX, 800 Rollo baptizatur cum omni exercitu suo, CXLIX, 801. Rollo ecclesias destructas ædificat et cultum Catholicum restituit CXLIX, 801. — Willelmus dux restaurat Gemmeticense cœnobium et cultum Christianum a paganis ibi antea destructum, CXLIX, 807. De conversione paganorum hortatu Richardi ducis operata, CXLIX, 820. Dux Richardus construxit ecclesiam in honorem sanctæ Trinitatis, et eam decoravit diversis ornamentis et restauravit plurimas abbatias, CXLIX, 821. Quam devote pia imperatrix Mathildis, dum ægrotaret, thesauros, suos diversis ecclesiis et inopibus erogavit, CXLIX, 896. De ecclesiis quas pia Mathildis ædificavit, et de aliis piis actibus ad propagandum cultum catholicum, quos rex Henricus perfecit, CXLIX, 900.

WILLELMUS Malmesbur. — Alfredus Magnus Danos cædit in prælio et superstites ad cultum Christianum amplectendum vel a regno secedendum compellit, CLXXXIX, 1078. Æthelbertus rex cultum Christianum amplectitur et leges plurimas ad propagandum Christianismum constituit, CLXXIX 968, 969. Ercombirthus omnia deorum sacella destruxit, ut nullum sacrilegii ad posteros maneret vestigium CLXXIX, 970. Præcepit Ercombirthus per omne regnum observari quadraginta dierum solemne jejunium, CLXXIX, 970. Anglorum conversio ad cultum Christianum, Alla rege regnante, CLXXIX, 1000. Theobaldus comes Blesensis denuntiante Ludovico sexto, a summo pontifice tanquam in Deum rebellis declaratur, CLXXIX, 1361. Cruce Christi pendentis imago locuta esse dicitur, CLXXIX, 1129, 1130. Belli sacri ad liberandam Terram Sanctam origo, CLXXIX, 1293. Universalis Christianarum regionum ardor, ubi a summo pontifice illud bellum promulgatur, CLXXIX, 1290. Christiani jejunium trium dierum observant, litanias canunt et Petrum eremitam mittunt causa pacis obtinendæ, CLXXIX, 1315. Turci in fugam versi, pugnantibus martyribus pro exercitu Christiano, CLXXIX, 1316. Controversiæ Paschalis papæ cum Henrico quinto de investituris sacris, CLXXIX, 1374. Reconciliatio inter eosdem per juramentum et coronationem Henrici et per Eucharistiam, eidem Henrico a Paschali administratam, CLXXIX, 1376, 1377. Edwinus rex ad cultum catholicum conversus, CLXXIX, 1003, 1004. Sebertus rex fit christianus, CLXXIX, 1049. Constantinus Roma Constantinopolim corpora sanctorum invexit, CLXXIX, 1308. De excommunicatione Philippi regis Francorum et sequacium, CLXXIX, 1295.

SERIES QUINTA.

De cultus defectu, excessu et abusu sive de hæresi, schismate et paganismo, et de eorum infortuniis, miseriis, et malis; deque econtra bonis moribus et prosperitate publica in veri Dei cultu semper et ubique repertis.

Solum S. Cypriani Carthaginensis episcopi ratiocinium ad Demetrianum adducemus, ut præfatæ propositiones breviter in summario comprobentur. Non enim, aiebat S. Cyprianus Demetriano, sicut tua falsa querimonia et imperitia veritatis ignara jactat et clamitat, sterilitas et fames sollicitudinem cumulant, morbi sæviunt, valetudo

---

CIX.

INDEX DE CULTU SANCTORUM.

ET DE VENERATIONE SANCTARUM RELIQUIARUM AC IMAGINUM, JUXTA CHRONOLOGICAM SS. PATRUM ECCLESIÆ OCCIDENTALIS TRADITIONEM CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Cum nostris temporibus non desunt Ecclesiæ catholicæ hostes, hæretici scilicet et pseudophilosophi, qui, proh pudor! Vigilantium et alios errorum veterum fautores indigne sequentes, nunc etiam honores ad Sanctorum exercitum delatos verbis et contemptu polluere satagunt; hæc universæ et constantis traditionis nostræ series, quam hic oculis subjicimus, abundanter demonstrabit et invictissime stabilire potest fidei catholicæ perseverantem doctrinam de invocatione et cultu sanctorum, necnon de veneratione sanctarum Reliquiarum et Imaginum. A primis enim Ecclesiæ sæculis ad nostram ætatem eadem fuit, in hac materia, credendi ratio; eadem venerationis et honorum consuetudo, vel iidem ritus erga religionis heroas; ita ut, quos gloria æterna consociat in cœlis, festivitatum et laudum annua iteratio concelebret in terris. Inspice, benigne lector, et vocem, non tantum fidei catholicæ, verum etiam sanæ rationis et conscientiæ ausculta, ac pro certissimo habebis nullum superesse effugium, quo se quarumcunque hæreseon sectatores tueantur. Indicem hunc in tres dividimus partes, in quarum prima de invocatione et cultu sanctorum; in secunda de cultu et veneratione sanctarum Reliquiarum; in tertia de veneratione Imaginum disserimus.

PARS PRIMA. — *De invocatione et cultu sanctorum.*

SECTIO I.— *Testimonia de cultu et invocatione sanctorum.*

SECTIO II.— *Parænetica de invocatione et cultu sanctorum.*

SECTIO III. — *Historia de cultu et invocatione sanctorum.*

SECTIO IV. — *Encomiastica sermone metrico in venerationem et cultum sanctorum.*

SECTIO V. — *Liturgica de cultu et invocatione sanctorum.*

SECTIO VI. — *Ascetica de cultu et invocatione sanctorum.*

PARS II. — *De veneratione et cultu SS. Reliquiarum.*

SECTIO I. — *Testimonia de SS. Reliquiis.*

Sectio II. — *Historica de cultu et veneratione SS. Reliquiarum.*

CX.

INDEX DE BENEFICIIS.

PER MERITA ET INTERCESSIONEM SANCTORUM HOMINIBUS A DEO CONCESSIS, JUXTA PATRUM ORDINEM CHRONOLOGICUM CONCINNATUS.

—

MONITUM.

In Indice præcedenti quidquid scripsere Patres circa Sanctorum invocationem, sacrarum Reliquiarum honorem et venerationem Imaginum retulimus, nunc agimus de Beneficiis per eorumdem intercessionem obtentis. Cum invocantur Sancti, fiducia omnis in solo Deo est collocanda; nec singulorum morborum curam ita singulis Sanctis peculiariter assignatam esse existimare debent fideles, quasi ad eorum curationem aut levamen obtinendum alii suis apud Deum suffragiis nihil possint, quod ex dicendis patebit. In hoc Indice nullum nisi chronologicum observamus ordinem, varia miracula ab unoquoque auctore memorata sub illius nomine revocantes.

233. Puer ad vitam revocatur, XCIV, 233, 234. Clericus membris contritus a morte liberatur, 234, 235.

S. LEODEGARIUS, AUGUSTODUNENSIS EPISC. — Virtute ac meritis S. Leodegarii, ipse sanctus, lingua incisa, usum linguæ recipit, XCVI, 342. Multi a quacunque infirmitate detenti sanatur, 344. Fures sacrilegi puniuntur et res furatæ restituuntur, 344, 366. Puella cæca, muta et paralytica, illuminatur, recipit loquelam et sanatur, 370. Mulier false accusata vinculis fractis solvitur, 370. Claudus recte ambulat, 370. Contracta sanatur, 370. Vinum multiplicatur et superabundat, 371. Tempestas sedatur et navigantes a naufragio salvantur, 371. Infantulus cæcus visum recipit, 371. Mulier curva ac retorta erigitur, 371. Paralyticus et alius jacens in via sanantur, 371. Puella cæca illuminatur, 371. Infans ad vitam revocatur, 372. Cæca illuminatur, 372. Paralytica sanatur, 372. Adolescens et puella energumena liberantur, 372.

S. PAULINUS NOLANUS. — Virtute S. Paulini Aquileiensis, provincia Aquileiensis totaque simul Italia salvantur, XCIX, 20 *et seqq.*

S. LUDGERUS EPISC. — Virtute S. Ludgeri cæcus illuminatur, XCIX, 779, 780. Piscis miræ magnitudinis capitur, 782. Armingerus tredecim per annos cæcus visum recuperat, 783, 784. Mulier morbo gravilaborans sanatur, 785. Puella paralytica sanatur, 785. Quidam nervis poplitеque contractus sanatur, 786. Puella cæca illuminatur, 786. Alia puella energumena et muta liberatur et sanatur, 786. Juvenis contractus et paralyticus sanatur, 786, 787. Femina cæca illuminatur, 787. Juvenis mutus et energumenus loquitur et liberatur, 787. Paralytica sanatur, 787. Cæcus illuminatur, 787, 788. Puella paralytica sanatur, 788. Surdus auditum recuperat, 788. Cæcus lumen recipit, 788. Alius cæcus illuminatur, 788. Dæmon omnia vastans fugatur, 789. Mulier diu membrorum usu destituta sanatur, 789. Juvenis Adam, infirmitate in vinculis contracta laborans, sanatur, 789, 790. Mulier habens manum aridam et contractam sanatur, 790. Adolescens energumenus a medicis desperatus liberatur et sanatur, 790. Pauper cæcus illuminatur, 790, 791. Quidam pro furto necatus a mortuis suscitatur, 791. Alius in patibulo suspensus a morte liberatur, 791, 792. Arbores ad construendum monasterium in tempestate eruuntur, 793.

B. ALCUINUS ABBAS. — Virtute ac meritis B. Alcuini incendium exstinguitur, C, 182. Infirmi sanantur, 103. Pauper cæcus illuminatur, 103. Diabolus fugatur, 104. Sigulfus dolore capitis graviter laborans sanatur, 106. Alius ejus discipulus dolore gravi dentium laborans sanatur, 106.

S. BENEDICTUS ABBAS ANIANENSIS. — Virtute ac meritis S. Benedicti multi pauperes a famis periculo eripiuntur, CIII, 361. Incendium compescitur et exstinguitur, 362. Vinea a vastatione locustarum liberatur, 362, 363. Aliud incendium exstinguitur, 363. Monachus a latronibus liberatur, 363, Monachus latro convertitur ac pie moritur, 363. Tempestas valida sedatur, 371. Mulieres tortionibus laborantes sanantur, 371. Energumenus liberatur, 371. Femina spiritu immundo plena mundatur, 371. Multi febricitantes sanantur, 371.

EGINHARDUS ABBAS. — Virtute ac meritis SS. Marcellini et Petri omnia infirmitatum genera curantur, CIV, 554. Daniel omnibus membris contractus sanatur, 558. Mulier paralytica sanatur, 558. Vuillebertus gravi languore laborans et a medicis desperatus sanatur, 558, 559. Clericus surdus et mutus sanatur, 559. Puella surda et muta a nativitate sanatur, 559, 560. Albricus cæcus et toto corpore tremulosus illuminatur et sanatur, 561, 562. Puer horrende contractus sanatur, 562. Duo alii simili modo contracti, sanantur, 562, 562. Cervisia in vinum mutatur, 564. Gisalbertus immani gibbo depressus sanatur, 565. Puella sexdecim annorum ignara linguæ Latinæ, recte loquitur Latine et dæmone vexata liberatur, 567 *et seqq.* Monacha per decem annos paralytica sanatur, 569. Mulier rictu hiante laborans sanatur, 570. Puer surdus et mutus curatur, 570, 571. Alius juvenis pariter surdus et mutus sanatur, 571. Alius juvenis pariter surdus et mutus sanatur, 571. Viatoribus tenebræ fugantur, 571, 572. Presbyter insanus sanitati redditur, 572, 573. Drogo febribus graviter laborans sanatur, 575. Juvenis pessime contractus, 575, 576. Puella pariter contracta sanatur, 576. Pauper per tres annos cæcus visum recipit, 576. Mulier jam diu cæca visum recuperat, 577. Quidam morbo gravi viscerum laborans sanatur, 577, 578. Puella octo per annos paralytica sanatur, 578. Rusticus gibbo ac dolore gravi dentium laborans sanatur, et a gibbo subito liberatur, 579, 580. Dominicus morbo spasmodico laborans sanatur, 581. Anus Gerrada cæca visum recuperat, 581. Surdus et mutus auditum et loquelam recipit, 581. Anus per tres annos cæca lumen recuperat, 581. Puer a nativitate cæcus illuminatur, 581. Puella per tres annos cæca visum recipit, 582. Dado curvus ac toto corpore retortus erigitur et sanatur, 582. Vidua Adalrada per quatuor annos cæca visum recipit, 582. Alia femina quinquennio cæca illuminatur, 582. Gunthardus paralyticus sanatur, 582. Cæcus a nativitate illuminatur, 582. Puella tres per annos cæca visum recipit, 582, 583. Alia duos per annos cæca lumen recuperat, 583. Emenwardus per annos quatuordecim cæcus illuminatur, 583. Puella a dæmonio vexata liberatur, 583. Puella octo per annos cæca illuminatur, 584. Alia similiter cæca visum recuperat, 584. Puella Bildrada curva ac retorta erigitur ac sanatur, 584.

Alia femina plurimis ab annis cæca visum recipit, 584, 585. Heraldus annos per multos cæcus illuminatur, 585. Duæ viduæ per multum tempus cæcæ visum recuperant, 585. Femina penitus incurvata erigitur ac sanatur, 585. Liodoldus crure ac pede graviter laborans sanatur, 585. Juvenis surdus et mutus et sinistra manu contractus sanatur, 585, 586. Engilgarda diu paralytica sanatur, 586. Ramburga omnibus membris inferioribus paralytica sanatur, 586. Germarus per multum tempus cæcus illuminatur, 586. Gundrada tres per annos cæca visum recipit, 586. Puer cæcus a nativitate illuminatur, 587. Gildemarus surdus et mutus auditum et loquelam recipit, 587. Puella surda, muta, cæca et contracta auditum, loquelam, visum et integram sanitatem recipit, 587. Berohadus contractus ac debilis sanatur, 587. Puella habens manum contractam sanatur, 587, 588. Puer surdus auditum recuperat, 588. Puella muta et contracta loquelam recipit et erigitur, 588. Ancilla cæca illuminatur, 588. Theotgarius morbo spasmodico laborans sanatur, 588. Puer contractus ac bistortus sanatur, 589. Folchardus habens dextram semper agitatam ac tremulam sanatur, 589. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 589. Virgo Saliga paralytica sanatur, 589, 590.

Virtute ac meritis SS. Proti, Hyacinthi et Hermetis, femina a dæmone vexata liberatur, 591, 592. Alia femina renibus debilitata, atque cruribus pedibusque paralytica, sanatur, 592 *et seqq.*

HAIMINIUS, MONACHUS S. VEDASTI ATREBATENSIS. — Virtute ac meritis S. Vedasti duo pauperes ægroti curantur, CV, 757. Cæcus illuminatur et claudus recte ambulat, 757. Undecim parvuli gravi morbo laborantes sanantur, 756.

S. ALDRICUS, SENONENSIS ARCHIEPISCOPUS. — Virtute ac meritis S. Aldrici bubulcus gravi vulnere laborans subito sanatur, CV, 808. Mauricius consul ad pœnitentiam salutarem adducitur, 809. Puella a nativitate cæca illuminatur, 809. Mulier morbo gravi laborans sanatur, 810.

HILDUINUS, ABBAS S. DIONYSII. — Virtute ac meritis S. Dionysii segetes fiunt copiosiores et abundantiores, CVI, 48. Multi infirmi variis morbis laborantes sanantur, 50.

JOSEPHUS SACERDOS. — Virtute ac meritis SS. Ragnoberti et Zenonis femina nomine Bedenigga a nativitate cæca illuminatur, CVI, 894, 895. Quidam habens manum aridam sanatur, 895. Femina quatriduanis febribus laborans sanatur, 895. Multi infirmi variis morbis affecti sanantur, 895. Hildegarius per multum tempus cæcus illuminatur, 896. Femina quinque per annos paralytica sanatur, 898. Pluvia noxia fugatur, 899. Puella muta a nativitate loquitur, 899. Bertinda a dæmonio vexata liberatur, 899. Cæca illuminatur, 899. Cæcus a nativitate illuminatur, 899, 900. Sacerdos incredulus castigatur, 900. Mulier fluxu sanguinis laborans sanatur, 900. Odricus cæcus visum recuperat, 901. Puella a nativitate cæca illuminatur, 901. Mulier clauda recte ambulat, 901. Herveus gravi infirmitate laborans sanatur, 901. Uxor Hervei febribus triduanis laborans sanatur, 902. Carolus rex dolore gravi dentium laborans sanatur, 904.

RABANUS MAURUS, ARCHIEPISC. MOGUNT. — Virtute ac meritis sanctæ Marthæ multi variis morbis et infirmitatibus laborantes sanantur, CXII, 1496, 1506. Provincia Viennensis a dracone immani liberatur, 1497. Eadem provincia ad Christum convertitur, 1497. Dæmonia fugantur et energumeni liberantur ac sanantur, 1499. Juvenis in Rhodano submersus a mortuis suscitatur, 1499. Aqua in vinum convertitur, 1500. Clodoveus rex morbo gravi laborans sanatur, 1506.

WALAFRIDUS STRABUS MONACHUS. — Virtute ac meritis sancti Galli abbatis dæmonia in specie mulierum ostensa fugantur, CXIV, 988. Serpentes fugantur, 989. Filia ducis a dæmone liberatur et sanatur, 992, 993. Tabula brevior ut ædificetur oratorium, fit longior, 1000. Pisces miræ magnitudinis capiuntur, 1001. Pauper debilis et contractus sanatur, 1004. Violatores sepulcri S. Galli castigantur, 1008, 1009. Avis prægrandis ad pauperem satiandum mittitur, 1009, 1010. Quidam cæcus, surdus et paralyticus, visum, auditum totamque sanitatem recipit, 1015. Latro castigatur pro furto, sed postea pœnitens

S. Odonis archiepisc. Cantuariens., maximo miraculo de corpore Christi in eucharistia facto, multi ad Christum convertuntur, CXXXIII. 939. Per annos tres pluvia fugatur ut ecclesia construi possit et sacra non intermittantur, 940.

Sigehardus monachus. — Virtute ac meritis S. Maximini Megingaudus pro suo crimine fit contractus, postea pœnitens sanatur, CXXXIII, 969, 971. Gisilbertus dux plagis afficitur pro furtis suis, postea pœnitens sanatur, 972, 973. Servi a feritate et tyrannide Adalberti liberantur, 976, 977. Quantitas vini ad pauperes sublevandos adhibita non minuitur, 977, 978.

Fridigodus monachus. — Virtute ac meritis S. Wilfridi Eboracensis episc. puer a mortuis suscitatur, baptizatur et Deo sacratur, 992, 993. Quidam membris fractus sanatur, 995. Uxor præsidis pene exanimis sanatur, 1001. Ipse sanctus arctius religatus vinculis solvitur, 1001, 1002.

Utho Argentinensis episc. — Virtute ac meritis S. Arbogoth Argentinensis episc. puer regius ad vitam revocatur, CXXXIV, 1005. Multa beneficia invocantibus eum conferuntur, 1008.

Flodoardus canonicus Remensis. — Virtute ac meritis S. Oriculi rusticus gravi infirmitate per annum integrum laborans sanatur, CXXXV, 42. Multi diversis languoribus affecti curantur, 42. Virtute ac meritis S. Remigii cæcus dæmoniacus illuminatur et liberatur, 46. Quantitas vini et olei crescit et multiplicatur, 47. In urbe Remensi incendium cohibetur et expellitur extra januam civitatis, 47, 48. Puella energumena liberatur, 48. Eadem puella in ipsa liberatione a dæmone necata ad vitam revocatur, 48. Franci ad Christum convertuntur, 50-53. Chrisma a columba cœleste defertur ad sanctificandum fontem baptismalem, 52, 53. Ludovicus plures victorias obtinet, 56, 57. Hæreticus Arianus pro suo crimine fit mutus, postea pœnitens loquelam recuperat et ad fidem catholicam convertitur, 57. Cæci illuminantur, claudi recte ambulant et ægri sanantur, 60. Multi a pestilentia liberantur, 68. Res ablatæ pauperibus restituuntur, 69, 70. Doda cæca illuminatur, 77. Claudus recte ambulat, 77. Mulier manuum impotens sanatur, 77. Puer cæcus visum recipit, 77, 78. Idem ore distortus et deformitate turpatus sanatur, 77, 78. Multi languentes et pestiferi sanantur, 78. Mulier cæca visum recipit, 78. Claudus recte ambulat, 78. Deodata surda auditum recipit, 78. Cæcus illuminatur, alius cæcus et alia cæca illuminantur, et duo paralytici curantur, 78. Femina pedum impotens sanatur, 79. Puella capitis dolore graviter laborans, sanatur, 79. Mulier omnium membrorum agitatione laborans sanatur, 80. Surdus, mutus per novem annos ac debilis sanitatem integram recipit, 81. Erlindis per quinquennium paralytica sanatur, 80. Cæcus et duæ cæcæ et altera unius oculi visum recipiunt, 82. Puella utroque pede laborans sanatur, 82. Abraham claudus et contractus scabellulis reptans, recte ambulat sanitatemque integram recipit, 83. Virtute ac meritis S. Theodorici Thedericus rex Francorum morbo oculi graviter laborans curatur, 86, 87. Filia ejusdem regis ad vitam revocatur, 87. Cæci visum, surdi auditum, claudi gressum recipiunt, contracti et energumeni sanantur, 88. Mulier habens manum contractam sanatur, 89.

Virtute ac meritis S. Theodulphi, multi dolore gravi dentium affecti curantur, 90. Sus ex puteo altissimo eripitur, 91. Quidam oculo graviter laborans sanatur, 91. Equus ad vitam revocatur, 92. Famulus sancti febribus graviter laborans sanatur, 92, 93. Clericus energumenus liberatur, 93. Febricitans sanatur, 94. Cæci illuminantur, claudi eriguntur, muti loquuntur et surdi auditum recipiunt, 94. Femina paralytica, alia brachiis arida sanantur, 94. Cæcus illuminatur, 94. Femina sexdecim per annos cæca visum recipit, 94. Multi diversis morbis laborantes sanantur, 94. Virtute ac meritis S. Basoli Ragenulfus laqueo suspensus a morte liberatur, 99. Latrones cæci fiunt pro suo furto, sed pœnitentes visum recuperant, 100.

Virtute sanctæ Helenæ reginæ puella in præceps lapsa a læsione et a morte salvatur, 109. Mulier genibus contracta sanatur, 109. Quidam per sex annos omnibus membris dissolutus sanatur, 109. Puella a nativitate cæca illuminatur, 109. Alia multa contracta sanitatem integram recipit, 109. Lunaticus Falesiæ sanatur, 110. Quidam per quindecim annos morbo gravi laborans sanatur, 110. Puella a nativitate contracta sanatur, 110. Alia paralysi linguæ et manus dextræ laborans sanatur, 110. Surdus a nativitate audit, infans moribundus sanatur, 110. Quidam septies fit paralyticus et septies curatur, 110. Mulier dolore dextri lateris laborans sanatur, 110. Cæca illuminatur, 110. Pisces copiosæ capiuntur, 110, 111.

Virtute ac meritis S. Sindulfi mulier cæca illuminatur, 111. Puella muta et manu debilis loquelam recipit et sanatur, 111. Alia mulier contracta sanatur, 111. Puella contracta genibus reptans sanatur, alia per septem annos cæca visum recipit, claudus recte ambulat, femina contracta sanatur, 111. Puella a primo ætatatis anno cæca illuminatur, duo fratres cæci visum recipiunt, 111. Virgo Deo sacrata contracta sanatur, 111. Virtute ac meritis S. Rigoberti tres claudi recte ambulant, 119. Mulier cæca illuminatur, 119. Diversis morbis multi affecti, febricitantes, dentium doloribus cruciati curantur et sanantur, 119. Mulier febribus graviter laborans sanatur, 119, 120. Cæca illuminatur, 120. Surdus auditum recipit, 120. Monachus febribus graviter affectus sanatur, 120. Presbyter dolore dentium graviter laborans sanatur, 120, 121.

Virtute ac meritis S. Mariæ Dei Genitricis infans a nativitate cæca illuminatur, 145. Clericus dolore dentium graviter affectus sanatur, 146. Diaconus febribus graviter laborans sanatur, 146. Tres claudi et contracti eriguntur et recte ambulant, 146, 147. Alius claudus et contractus bis sanatur, 147.

Virtute ac meritis S. Gibrioni tres mulieres cæcæ illuminantur, 288. Mulier habens manum contractam sanatur, 288. Virtute ac meritis S. Balderici Offradus miraculose alitur et monasterium a furore et incendio Nortmannorum liberatur, 314, 315. Contractus erigitur, cæcus illuminatur et mutus loquelam recipit, 315. Adelardus febre gravi corripitur, postea pœnitens sanatur, 315, 316. In magna siccitate pluvia copiosa obtinetur, 316. Quidam luscus amissi lumen oculi recuperat, 316. Mutus loquitur, 316. Claudus recte ambulat, femina octo per annos contracta sanatur, 317. Duæ cæcæ illuminantur; infans annorum septem mutus loquitur, 317. Multi diversis infirmitatibus laborantes sanantur, 317. Duæ cæcæ nobiles feminæ illuminantur, mulier contracta sanatur, 317. Quidam casu attritus et quasi mortuus sanitati restituitur, 317, 318. Godefridus comes pro contemptu sancti febre gravi corripitur, postea pœnitens sanatur, 318. Famulus S. Balderici a naufragio salvatur, 319. Virtute ac meritis SS. Bovæ et Dodæ febricitantes atque alii variis morbis laborantes sanantur, 319. Puella surda auditum recipit, 319. Virtute ac meritis S. Mariæ Virginis cæci visum, claudi gressum, surdi auditum recipiunt, 325. Ecclesia ab incendio liberatur, 325. Virtute ac meritis SS. Rufini et Valerii martyrum quantitas ceræ crescit et multiplicatur, 326. Claudus recte ambulat, 326. Latro ad emendationem castigatur, 327. Oleum fit copiosius, 327, 328.

Eraclius, Leodiens. episc. — Virtute ac meritis S. Martini Eraclius a morbo lupi liberatur, CXXXV, 947, 948.

S. Udalricus, Augustanus episc. — Virtute ac meritis S. Udalrici quidam febribus graviter laborans sanatur, CXXXV. 1059. Multi variis infirmitatibus laborantes sanantur, 1059. Fur pro suo furto febre corripitur, postea pœnitens sanatur, 1059, 1060. Presbyter pro furto bacelli morbo laborat; bacello restituto, sanatur, 1060. Puella brachio debilis et contracta sanatur, 1060, 1061. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 1061. Luitosus pro reatu anxius ab anxietate liberatur, 1061. Adelhardus pro contemptu sancti crure fracto laborat, postea pœnitens sanatur, 1062. Faber gravi infirmitate affectus sanatur, 1062. Pauper biennio cæcus visum recuperat, 1063. Clericus mutus loquelam recipit, 1063, 1064. Cæcus illuminatur ad sublevandum ductorem suum in via deficientem, 1064. Matrona energumena liberatur, 1064, 1065. Filius ducis morbo gravi laborans sanatur, 1065. Dux Vandalorum sagitta venenata sanciatus curatur et a morte liberatur, 1065. Mulier energumena et crudeliter a dæmone vexata liberatur, 1065, 1066. Alia femina muta, contracta et paralytica, loquelam integramque sanitatem recipit, 1066. Cæcus visum recipit, 1066. Puer in flumine submersus a morte salvatur, 1066. Ancilla manibus contracta subito sanatur, 1067. Claudus recte ambulat, 1068. Juvenis paralyticus sanatur, 1068.

Ratherius, episcopus Veronensis. — Virtute ac meritis S. Ursmari episc., Laubiensis in Belgio puella sanctimonialis energumena et a dæmone crudeliter vexata liberatur et sanatur, CXXXVI, 349, 350. Alia puella dæmoniaca liberatur, 351. Neptis sancti gutture graviter laborans sanatur, 351. Alia puella ægrota et moribunda subito sanatur, 351, 352.

Bernerus, abbas Humolariens. — Virtute ac meritis sanctæ Hunegundis virginis cæcus illuminatur, CXXXVII, 69. Rotbertus utriusque pedis impotens curatur, 69. Puella epileptico morbo laborans sanatur, 74, 75.

S. Ethelwoldus, Wintoniensis episc. — Virtute ac meritis S. Ethelvoldi venenum haustum fit innocuum, CXXXVII, 94. Cæcus illuminatur, 103. Puella gravi morbo laborans sanatur, 103. Puer cæcus visum recipit, 103. Fur in

clauda loquitur et recte ambulat. 847. Femina pedum impotens bis sanatur, 847, 848. Incendium exstinguitur, 848, 849. Puella cruribus contracta erigitur et sanatur, 850, 851. Duo cæci lumen recipiunt, 851. Placidus in aqua exstinctus ad vitam revocatur, 853, 854. Ex rupe fons oritur, 854. Tredecim solidi inveniuntur ut pauper debitor ære alineo liberetur, 854.

HERIGERUS, ABBAS LOBIENSIS. — Virtute ac meritis sanctæ Berlendis virginis multi quolibet morbo affecti sanantur, CXXXIX, 1107. Piscis in carnem convertitur, 1107. Aqua in vinum mutatur, 1107, 1108. Multi cæci illuminantur, multi claudi eriguntur; surdi et multi auditum et loquelam recipiunt, dæmones fugantur, 1108. Femina incredula fit dæmoniaca, sed pœnitens liberatur, 1108. Virtute ac meritis S. Laudoaldi et sociorum cæca illuminatur, 1117. Femina nobilis hydropica sanatur, 1117, 1118. Contractus erigitur, 1119, 1120. Mulier energumena crudeliter a dæmone vexata liberatur et sanatur, 1120. Alia quatuor per annos cæca visum recipit, 1120. Alia sex per annos hydropisi graviter laborans sanatur, 1120. Equus furatus restituitur, 1120. Femina per multum tempus languida sanatur, 1121, 1122. Nauclerus pro reatu castigatur, sed pœnitens sanatur, 1122. Mulier multos per annos cæca lumen recipit, 1123. Puella cæca illuminatur, 1123. Alia debilis et pedum impotens sanatur, 1123. Alia omnimode invalida et a medicis desperata sanatur, 1123. Adalgerus cæcus et gibbosus illuminatur et sanatur, 1123. Puella lippitudine oculorum per annos multos laborans sanatur, 1123, 1124. Paupercula cæca lumen recuperat, 1124. Alia cæca visum recipit, 1124. Theodorus per annos multos contractus erigitur et sanatur, 1124. Mulier cæca lumen recipit, 1124. Alia dolore renum graviter laborans sanatur, 1124.

NOTGERUS, LODIENSIS EPISC. — Virtute ac meritis S. Hadelini confessoris fons abundans oritur ad sedandam sitim messorum laborantium, CXXXIX, 1145. Mulier muta loquelam recuperat, 1145. Matrona, ut donum faciat, ad vitam revocatur, 1146. Janua domus pauperculæ effracta redintegratur, 1146.

S. HENRICUS IMPERATOR. — Virtute ac meritis sanctæ Cunegundis imperatricis et virginis energumenus liberatur. CXL, 214, 215. Tres contracti eriguntur, 215. Mulier paralytica et altera clauda sanitatem integram recipiunt; claudus recte ambulat, 215. Puer debilis et contractus et alius macie deformi consumptus sanantur, 215. Puella sciatica, puer contractus, puella pede et geniculo contracta, alia habens manum aridam, eriguntur et curantur, 215. Quidam pro equo furato suspensus patibulo, a morte liberatur, 215. Alius patibulo suspensus et strangulatus ad vitam revocatur, 215. Duo alii a vinculis et morte liberantur, 215. Puer a mortuis suscitatur, 215, 216. Puer suffocatus ad vitam revocatur, 216. Puella in fonte exstincta a mortuis suscitatur, 216. Mutus a nativitate recte loquitur, 216, 217. Lupus fit mitis, fovet puerulum et matri reddit illæsum, 217. Servus dolore capitis graviter laborans sanatur, 217, 218. Cæci visum, claudi gressum, muti verbum, surdi auditum cæterique infirmi integram sanitatem recipiunt, 222. Pulvis convertitur in frumentum, 222.

THANGMARUS PRESBYTER. — Virtute ac meritis S. Bernwardi episcopi Hildesheimensis puella contracta erigitur, CXL, 435. Infantula morbo gravi affecta sanatur, 436. Puella dolore oculorum laborans, curatur, 436. Quidam dolore oculorum acuto vexatus sanatur, 436, 437. Dodo manibus pedibusque graviter laborans sanatur, 437. Mulier energumena et a dæmone graviter vexata liberatur et sanatur, 437. Juvenis energumenus horrende vexatus, liberatur, 437. Mercatores a naufragio salvantur, 438. Puer per quinquennium fistulæ morbo affectus sanatur, 438, 439. Abbas tibiæ vulnere laborans sanatur, 440. Mulier contracta erigitur, 439. Quidam habens manum aridam sanatur, 439, 440. Rusticus gravi infirmitate detentus sanatur, 440. Puella habens manum contractam sanatur, 440. Mulier gravi tumore oculorum et narium laborans sanatur, 440. Puella per quinquennium contracta curatur, 440, 441. Adelwardus paralyticus sanatur, 441. Infans pene exanimis ad vitam et sanitatem revocatur, 442. Miles diutina infirmitate consumptus sanatur, 442. Matrona gravi morbo laborans subito sanatur, 442. Miles febre gravi affectus sanatur, 442. Rusticus diu febribus graviter laborans sanatur, 442.

AUCTOR ANONYMUS. — Virtute ac meritis S. Henrici imperatoris paralyticus sanatur, CXL, 131. Cæcus illuminatur, 132. Languidus et totis membris invalidus sanatur, 132. Contractus erigitur, 132. Debiles curantur, cæci illuminantur, dæmones fugantur, multi variis morbis affecti sanantur, 132. Joannes cardinalis detractor sancti Imperatoris fit cæcus, sed postea pœnitens visum recuperat, 133. Alius dubitans de signis quæ per sanctum fiebant, fit pariter cæcus, sed pœnitens illuminatur, 133. Adolescens omnimode contractus erigitur et sanatur, 134, 135. Dæmoniacus et duæ dæmoniacæ liberantur, 135. Cæca illuminatur, 135. Mulier deformis et membrorum impotens sanatur, 135. Matrona gravi dolore dentium confecta sanatur, 135, 136. Detractor sancti quinque sensuum officio privatur, sed pœnitens sanatur, 136. Quidam, simulans se esse contractum, pede fit contractus, 137. Cæcus illuminatur, 137, 138. Rusticus habens pedem aridum sanatur, 138. Surda et muta a nativitate audit et recte loquitur, 138. Mulier energumena invita liberatur, 139. Multi febricitantes sanantur, 140.

ADELBOLDUS, TRAJECTENSIS EPISC. — Virtute ac meritis sanctæ Walpurgis puella moribunda sanatur, CXL, 1093. Ancilla morbo et ingluvie laborans sanatur, 1095. Puer epilepticus sanatur, 1097. Abbatissa podagra laborans sanatur, 1097, 1098. Pauper a nativitate contractus et monstruosus erigitur, et sanatur, 1098. Mulier debilis et pedum impotens sanitatem integram recipit, 1098. Languidus et moribundus ad sanitatem revocatur, 1099. Homicida suæ victimæ invitus insolubiliter hæret et crimen puniatur, 1099, 1101.

BERNARDUS SCHOLASTICUS ANDEGAVENSIS. — Virtute ac meritis sanctæ Fidis virginis Wilbertus, oculis erutis, visum recipit, CXL, 131, 133. Ad solamen militis mulus mortuus ad vitam revocatur, 137, 138. Mulier sterilis fit fecunda et parit duos masculos, 139, 140. Mulier pro annulo usurpato gravi tumore laborat, sed pœnitens sanatur, 140. Mercator pro cereo furato inter flammas videtur, sed pœnitens ab incendio salvatur, 140, 141. Puer a nativitate cæcus, claudus, surdus et mutus videt, recte ambulat, audit et loquitur, 141, 142. Alius cæcus et claudus illuminatur et recte ambulat, 142. Innocens patibulo suspensus a patibulo et morte liberatur, 142, 144. Alius vinculis solvitur et a carcere liberatur, 144, 145. Quidam alius in carcere catenatus, a carcere liberatur, adhuc catenatus ab asino cœlesti vehitur, et denique, catenis fractis, ab omni periculo salvatur, 145, 148. Raimundus naufragatus a morte salvatur, 148, 151. Bodius peregrinus a vinculis et carcere liberatur, 151, 152. Adolescens in feretro positus ad vitam revocatur, 152, 153. Eques Elias ab uxore antea sterili obtinet liberos, qui per flammas transeunt illæsi, 153, 154. Oculus equi radicitus erutus redintegratur, 154. Juvenis a mortuis suscitatur, 155, 156. Raimundus morbo epileptico vexatus sanatur, 157. Idem compedibus et catena solvitur, 157. Mulus mortuus ad vitam revocatur, 160, 161. Miles morbo viscerum graviter laborans sanatur, 161, 162.

ARNOLDUS, EMMERAMMENSIS MONACHUS. — Virtute ac meritis S. Emmerammi episcopi mulier adultera ab ecclesia sancti repellitur, CXL, 999. Quidam a latronibus captus et bis venundatus a morte liberatur, 1000, 1001. Puella annum per integrum jejuna et omnia alimenta abhorrens ad sanitatem pristinam revocatur, 1001, 1002. Monachus a naufragio salvatur, 1007. Monachus apostata a dæmone correptus, toties liberatur, 1007, 1008. Dæmoniacus a legione possessus liberatur et sanatur, 1008, 1009. Duodecim viri contra jus jurantes pessime castigantur, 1010, 1011. Femina pro calice furato fit paralytica, sed pœnitens sanatur, 1011, 1013. Paralyticus sanatur, 1014, 1015. Cæcus illuminatur, 1044. Mulier contracta sanatur, 1044, 1045. Pauper debilis sanatur, 1045. Energumenus crudeliter a dæmone vexatus liberatur, 1057, 1058. Mulier cæca illuminatur, 1058, 1059. Duæ feminæ energumenæ curantur, 1059. Femina manu contracta sanatur, 1060. Vir oculo laborans sanatur, 1063, 1064. Aqua convertitur in vinum, 1065. Febricitans sanatur, 1065. Pauper contractus erigitur, 1066. Latro convertitur ad Christum propter miracula patrata, 1066. Os accusatoris S. Emmerammi divinitu, clauditur, 1068.

WOLFERUS CANONICUS. — Virtute ac meritis S. Godehardi episcopi quidam pedis debilitate affectus sanatur, CXLI, 1198, 1199. Mulier per annos multos cæca visum recipit, 1199. Rusticus diutina infirmitate laborans sanatur, 1199. Puella biduo exanimis ad vitam revocatur, 1199. Puer paralyticus sanatur, 1200. Desiderius cæcus et infirmus illuminatur et sanatur, 1200. Quidam per longa tempora febribus laborans sanatur, 1201. Monachus febre acutissima affectus, curatur, 1201, 1202. Juvencula febribus graviter laborans sanatur, 1202. Febricitans sanatur, 1202, 1203. Juvenis in flumine submersus ad vitam revocatur, 1203. Mulier in partu laborans a dolore partus et periculo liberatur, 1204. Socius sancti in via, fracto crure laborans, subito curatur, 1204, 1205. Mulier cœca illuminatur, 1205. Alia dæmoniaca liberatur, 1205, 1206. Puer multum hebes fit docibilis et doctus episcopus, 1206. Mortui excommunicati surgunt

1241. Theodoricus auctor hujus narrationis podagra laborans sanatur, 1242.
Virtute ac meritis S. Symeonis multi infirmi utriusque sexus sanantur, 1247, 1248.
Virtute S. Conradi episcopi ipse a cacumine montis devolvitur ad imum illæsus, 1260. Duæ mulieres digitis curvatis laborantes sanantur, 1264. Mulier cæca et paralytica illuminatur et sanatur, 1264, 1265. Puer calculi morbo affectus curatur, 1265. Folcardus gravi infirmitate laborans sanatur, 1265. Idem a vinculis et captivitate liberatur, 1265. Mulier contracta erigitur, 1265. Alia cæca, alia languida, alia morbo maxillæ laborans, sanitatem integram recipiunt, 1265. Dæmoniacus surdus et mutus liberatur, audit et loquitur, 1265. Sex rustici vinculis solvuntur, 1265. Puer lunaticus et alius morbo stomachi laborans sanantur, 1265. Cæcus illuminatur, 1265, 1266.
Virtute ac meritis S, Modoalvi virgines a jactura castitatis salvantur, 1277. Præpositus febribus graviter laborans sanatur, 1280.
Goscelinus, Cantuariensis monachus. — Virtute ac meritis sancti Augustini Anglorum apostoli miles oculo raviter laborans sanatur, CLV, 22, 23. Anus cæca illuminatur, 23. Alia gravi morbo laborans et a medicis desperata sanatur, 27, 28. Puella cruciata viscerum affecta curatur, 38. Cæcus a nativitate illuminatur, 45. Contractus erigitur, 45, 46. Annulus amissus invenitur, 46.
Virtute ac meritis S. Wituni episcopi gibbosus et incurvus erigitur et sanatur, 63. Dæmoniacus et debilis liberatur et sanatur, 63, 64. Octo alii debiles curantur, 64. Quatuor ægri sanantur, 64. Viginti sex ægri, inter quos cæci, surdi, paralytici, muti una die curantur, 64, 65. Centum viginti quatuor infirmi sanantur, 65. Vir innocens cæcatus funditus, oculos recuperat, 65. Incurvus more pecudum erigitur, 60. Insanus ad sanitatem revocatur, 60. Mulier cæca visum recipit, 60. Puer a nativitate contractus, erigitur; tres mulieres cæca illuminantur; mulier a vinculis et carcere liberatur; paralyticus curatur; mulier cæca illuminatur, 60. Viginti quinque homines variis morbis vexati sanantur; cæci aliquot, duæ feminæ contractæ illuminantur et eriguntur; triginta et sex infirmi sanantur; centum viginti quatuor intra dies quatuordecim curantur, 60. Quidam innocens pœna furum multatus: scilicet cæcatus auribus, manibus pedibusque præcisis, cute capitis nudatus et auditu privatus, hæc omnia recuperat, 60. Mulier a voracitate lupi liberatur, 60, 61. Leprosus mundatur, 61, 62. Tres mulieres cæcæ, quarum una a nativitate illuminantur, 67. Juvenis a nativitate mutus loquitur, 67. Ancilla a compedibus liberatur; paralyticus sanatur; matrona cæca illuminatur, 68. Alia morbo gravi laborans bis sanatur, 68, 69. Debilis omnimodo sanatur, 71. Cæci sexdecim illuminantur, 71. Claudus recte ambulat, 71, 72.
Viginti quinque infirmi curantur, 72. Cæcus a nativitate illuminatur, 72. Alius casu cæcatus visum recipit, 72. Cæcus et paralyticus illuminatur et sanatur, 72, Duo cæci et duæ mulieres debiles illuminantur et sanatur, 73. Servula a catenis et servitute liberatur, 74, 75. Mulier cæca illuminatur, altera muta loquitur, 75. Triginta sex ægri sanantur, 75. Centum et viginti quatuor infirmi sanantur, 76. Parricida a circulo ferreo et orbiculo liberatur, 76. Famulus a morte liberatur, 76. Cæcus illuminatur, 78. Claudus et debilis sanatur, 79. Puer membris confractus et pene mortuus sanatur, 79, 80.
Virtute ac meritis S. Ivonis episcopi Persæ quindecim infirmi sanantur, 90. Adolescens a vinculis liberatur. 91. Quatuor alii a vinculis absolvuntur, 91. Mulier cæca illuminatur, 91. Monachus gravi infirmitate laborans sanatur, 91. Duo leprosi sanantur, tres cæci lumen recipiunt, 92. Dæmoniaca liberatur, 92. Cæca a nativitate illuminatur, 92. Tres hydropici sanantur, 92.
Fulcherius Carnotensis. — Virtute ac meritis S. Moysis fons vivus oritur ex silice, CLV, 867.
Guibertus abbas S. Mariæ de Novigento. — Virtute ac meritis S. Urbani papæ juvenis paralyticus sanatur, CLVI, 696, 697.
Virtute ac meritis sanctorum puer surdus et mutus audit et loquitur, 938. Mulier digito graviter laborans curatur, 938. Alia gravi et diuturna infirmitate confecta sanatur, 939. Mutus et surdus audit et loquitur, 939.
Virtute ac meritis B. Mariæ Virginis puella infirmitate linguæ affecta sanatur, 953. Virtute S. Marcelli presbyter veneno exstinctus ad vitam revocatur, 954, 955.
Virtute S. Jacobi mortuus suscitatur, 955.
Virtute S. Vitoni monachus graviter vulneratus sanatur, 959.
Virtute S. Arnulphi moribundus sanatur, 959, 960.
Virtute S. Leodegarii Guibertus febribus graviter laborans sanatur, 960.
Hermannus monachus. — Virtute ac meritis S. Mariæ Laudunensis duo contracti eriguntur. CLVI, 968 Juvenis surdus et multus a nativitate audit et loquitur, 970 Mulier partu graviter laborans, feliciter parit, 971. Mulier sterilis parit prolem, 371. Alia contracta erigitur, 971, 972. Juvenis a catenis liberatur, 972. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 973 974. Cæcus illuminatur, 975. Puella habens manum aridam sanatur, 975. Clerici a piratis liberantur, 975, 976. Mulier parturiens liberatur, 977, 978. Cæcus illuminatur, 978. Gualterus gravi morbo affectus sanatur, 978, 979. Duodecim infirmi curantur, 979. Puella habens tortum pedem a nativitate sanatur, 979, 980. Septemdecim infirmi sanantur, 982. Contractus erigitur, 982. Febricitans sanatur, 983. Cæca a nativitate illuminatur, 983. Surdus a navitate audit, 983. Puella curva erigitur, 984. Claudus recte ambulat, 984, 985. Clerici a captivitate liberantur, 985. Puer aquis exstinctus ad vitam revocatur, 986. Mulier ab incendio liberatur, 1008.
Anonymus auctor. — Virtute ac meritis S. Geremari abbatis multi ægri sanantur, cæci illuminantur, claudi recte ambulant, surdi audiunt et energumeni liberantur, CLVI, 1210.
Virtute S. Simonis comitis Crespiensis viator esuriens pane miro modo allato alitur, 1218. Quidam gravi vulnere pedis laborans sanatur, 1218.
Virtute ac meritis S. Salabergæ abbatissæ virgo epileptica sanatur, 1232. Cervisia crescit ac multiplicatur in dolio, 1232, 1233. Piscis miræ magnitudinis capitur, 1234.
Theofridus abbas Efternacensis. — Virtute ac meritis sanctorum ægri sanantur, perjuri a dæmone vexantur. dæmoniaci liberantur, leprosi mundantur, mortui suscitantur, CLVII, 407.
Virtute S. Elisæi prophetæ mortuus suscitatur, 407.
Virtute S. Willibrordi cœnobita gravi dolore viscerum laborans sanatur, 412. Fons abundans oritur in terra arida, 414. Vinum crescit et multiplicatur, 414. Multi infirmi curantur. 414.
Anonymus auctor. — Virtute ac meritis S. Roberti ord. Cisterc. fundatoris duo ægri sanantur, CLVII, 1280 Mulier morbo caduco laborans sanatur, 1282. Infantulus a voracitate lupi liberatur, 1283. Alius in incendio servatur illæsus, 1283, 1284. Cæcus illuminatur, 1284. 1285. Paralytica sanatur, 1285, 1286. Dæmoniaca liberatur, 1286. Alia insana et furiosa sanatur, 1287. Tres quadrigæ panibus oneratæ ad pauperes alendos inveniuntur, 1288. Cæca illuminatur, 1289, 1290. Muta loquelam recipit, 1290. Femina tremula sanatur; monachus furiosus sanatur, mulier orba manu sanatur; quidam oculo graviter laborans sanatur; femina contracta erigitur, 1290. Cæcus illuminatur, 1291. Clericus contractus erigitur, 1291. Multitudo contractorum, cæcorum, mutorum et cæterorum infirmorum ad sanitatem integram revocantur 1292.
Eadmerus Cantuariensis monachus. — Virtute ac meritis S. Anselmi Cantuariensis archiepiscopi, adolescens in vita et in morte adjuvatur, CLVIII, 54. Sturio piscis prægrandis capitur, 62. Leprosus mundatur, 77, 78. Monachus gravi infirmitate laborans sanatur, 78. Alius a tentationibus liberatur, 79, 80. Multi infirmi sanantur, 80, 104. Duo milites febribus et tortionibus viscerum laborantes sanantur, 104, 105. Alius eadem infirmitate affectus sanatur, 105. Femina amens sanatur, 105. Pluvia abundans in magna siccitate obtinetur, 106, 107. Clericus phreneticus sanatur, 113. Vir mobilis gravi infirmitate affectus sanatur, 113, 114. Balsamum crescit et multiplicatur, 116. Navigantes a naufragio salvantur, 117, 118. Liber sancti in flumine mersus non corrumpitur, 118, 119. Virtute ac meritis S. Wilfridi Eboracensis episcopi paralytica sanatur, CLIX, 749. Domus ab incendio illæsa servatur et hostes fugantur, 749.
Hirdebertus Cenomanensis episc. — Virtute ac meritis S. Hugonis abbatis Cluniacensis Alardus febricitans sanatur, CLIX, 873. Tres monachi eodem morbo affecti sanantur, 873 874. Alius ab igne purgatorii liberatur, 874. Robertus paralyticus sanatur, 874. Leprosus mundatur. 875. Idem pauper veste sancti vestitur, 875. Monachus usum vocis amissum recuperat, 875. Alius diuturna infirmitate laborans sanatur, 876. Mulier paralysi linguæ brachiique laborans sanatur, 876, 877. Puer exanimis ad vitam revocatur, 877. Tempestas fugatur, 877. Quidam putrido vulnere laborans sanatur, 877, 878. Sanctus a tempestate et fulmine liberatur, 878. Clericus in præcipitio servatur illæsus, 879. Berardus pro comtemptu sancti sensu et visu privatur sed pœnitens utrumque recuperat, 881, 882. Bona pauperibus distributa recuperantur, 882, 883. Cæcus illuminatur, 893, 894. Guido insanus sanatur, 894.
Sigebertus Gemblacensis. — Virtute ac meritis S. Ma-

liberatur et Rotroci tyrannus in vinculis moritur, 1415. Comes de Monteja pauper fit dives, 1417, 1418. Puer cæcus a nativitate illuminatur, 1418. Ducenti monachi aluntur, 1419. Monachus dæmoniacus liberatur, 1419. Alius ab insania liberatur, 1419, 1420. Puer exanimis ad vitam revocatur, 1420.

Leo Marsicanus. — Virtute S. Benedicti surdus et mutus audit et loquitur, CLXXIII, 509.

Gualterus, Cluniacensis monachus. — Virtute ac meritis sanctæ Mariæ Genetricis Dei mulier deformi plaga laborans sanatur, CLXXIII, 1381. Peccatrix convertitur, 1382, 1383. Imago pueri Jesu loquitur, 1383. Puer ad cælestia convivia vocatur, 1383, 1384. Monachus suscitatur ut pœnitentiam agat, 1384, 1385.

Hariulfus, Aldenburgensis abbas. — Virtute ac meritis sancti Arnulfi episc. Suessionensis lupus fit ductor ejusdem sancti, CLXXIV, 1385. Servus morbo caduco laborans curatur, 1386, 1387. Cæca illuminatur, 1387. Piscis prægrandis capitur, 1388. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 1393. Energumenus a legione dæmonum vexatus liberatur, 1393, 1394. Infans cæcus natus illuminatur, 1398. Duo seniores dolore viscerum graviter laborantes sanantur, 1431. Energumenus liberatur, 1429. Juvenis habens manum aridam sanatur, 1431, 1432. Ossa sancti ab incendio salvantur, 1432. Wido, voto spreto, fit infirmus, sed pœnitens sanatur, 1432, 1433. Energumenus et insanus curatur, 1435. Duæ paralyticæ sanantur, 1435. Apud Flandrenses prosperitas et fecunditas vigent, 1436. Quidam pacem respuens fit energumenus, sed pœnitens sanatar, 1437, 1438.

Virtute ac meritis S. Madelgisili confessoris fons clarus oritur, 1445. Infirmi sanantur, 1445. Claudi recte ambulant, cæci illuminatur, 1448. Ager ecclesiæ restituitur, 1449. Custos ecclesiæ infirmitate pressus sanatur, 1450. Virtute ac meritis sanctæ Genovefæ civitas Parisiensis a furore Attilæ liberatur, 1498.

Willelmus, Malmesburiensis monachus. — Virtute ac meritis S. Wulstani episc. Wigorniensis mulier a dementia liberatur, CLXXIX, 1754. Dæmoniacus liberatur, 1754. Servus insanus ad sanitatem reducitur, 1754. Pauper morbo regio laborans sanatur, 1754, Sanctus ab incendio salvatur, 1754. Cæcus illuminatur, 1754. Filia regis oculis laborans curatur, 1754. Quidam morbo viscerum graviter affectus sanatur, 1755. Navigantes a naufragio salvantur 1755. Multi utriusque sexus a servirtute liberantur, 1756. Liber ecclesiæ furatus restituitur, 1770. Quidam a diaboli tentationibus liberatur, 1170.

Hugo Farsitus. — Virtute ac meritis B. Mariæ Suessionensis multi pestilentia ignis ardentis laborantes sanantur, CLXXIX, 1779. Intra quindecim dies centum et tres hoc igne pestifero confecti sanantur, 1780. Tres puellæ distortis membris afflictæ sanantur, 1780. Mulier nasum recuperat, 1781, 1782 Faber perfidus fit contractus, sed pœnitens erigitur, 1782. 1783. Puer in visione raptus ab igne pestifera bis liberatur, 1783, 1784. Mutus loquitur, 1784, 1785. Surdus et mutus ab infantia audit et loquitur, 1785, 1786. Bodo pro contemptu S. Mariæ fit ore contractus, sed pœnitens sanatur, 1786. Cæca illuminatur, 1786, 1787. Puer contractus erigitur, 1787. Surdus et mutus audit et loquitur, 1787, 1788. Puer mutus loquitur, 1788, 1789. Dæmoniaca liberatur, 1789. Dives furiosus et amens sanatur, 1789, 1790. Peregrini oberrantes ad viam rectam reducuntur, 1790, 1791. Mulier pariens lapides a periculo mortis liberatur, 1791. Paralyticus mutus sanatur et loquitur, 1792. Cæca et infirma illuminatur et sanatur, 1792. Hydropica sanatur, 1794. Epilepticus curatur, 1794, 1795. Duo captivi liberantur, 1795, 1796. Alius captivus liberatur, 1796. Cæca illuminatur, 1796, 1797. Contractus erigitur, 1797, 1798. Duæ mulieres ab igne pestifero liberantur, 1798. Robertus fœda plaga laborans sanatur, 1799, 1800.

B. Eugenius, tertius papa. — Virtute ac meritis beati Eugenii Joannes omnimode contractus erigitur, CLXXX, 1009. Petrus habens manum aridam sanatur, 1009, 1010. Puella contracta erigitur 1010. Puer manu et pede aridus sanatur, 1010, 1011. Alius aridus manu et brachio sanatur, 1011, 1012. Febricitans sanatur, 1012. Dæmoniacus crudeliter vexatus liberatur, 1012.

Henricus Salteriensis. — Virtute S. Patricii Hiberniæ apostoli cuncta animalia venenosa fugantur, CLXXX, 977. Incolæ Hiberniæ ab adventu Antichristi liberabuntur, 977.

S. Bernadus, abbas Clarævallis. — Virtute ac meritis sancti Malachiæ Hiberniæ episcopi parvulus moribundus ad sanitatem revocatur, CLXXXII, 1094. Filius David regis gravi infirmitate aborans sanatur, 1095, 1096. Multi infirmi sanantur, 1096. Mulier omnimodè contracta et paralytica erigitur et sanatur, 1096. Puella muta loquitur, 1096. Alia phrenetica sanatur, 1096. Duæ mulieres a dæmone alternatim vexatæ, tandem liberantur, 1099. Infirmus et dæmoniacus liberatur et sanatur; duo alii energumeni liberantur: femina phrenetica sanatur; altera propria membra dilanians curatur; amens et rabidus sanatur, 1099. Puella muta loquitur, 1100. Muta et dives mutus loquelam recipiunt, 1100. mulier prægnans a partu feliciter liberatur, 1100. Alia, per quindecim menses et viginti dies retinens partum, feliciter parit, 1101. Comes infirmus subito sanatur, 1101, Puer pedibus laborans sanatur 1101. Contractus et manibus repens erigitur, 1101, 1102. Hydropicus sanatur, 1102. Episcopus graviter laborans sanatur, 1102, 1103. Mulier ad vitam revocatur ut sacramentum extremæ unctionis accipiat, 1103, 1104. Alia insana et furibunda sanatur 1104. Mare Hiberniæ fit piscibus copiosus, 1104, 1105. Salmones duodecim capiuntur, 1105. Clericus incredulus ad fidem veram convertitur, 1105, 1106. Pax et concordia inter dissidentes conciliantur, 1106, 1107. Mulier morbo canceri laborans sanatur, 1114. Puer brachio aridus sanatur, 1117, 1118.

Guillelmus S. Theodorici abbas. — Virtute ac meritis sancti Bernardi abbatis Clarævallis mutus et infirmus loquitur, CLXXXV, 252. Parvulus aridus manu natus sanatur, 253. Juvenis fistula laborans sanatur, 253. Galdricus febricitans sanatur, 253, 254 Monachus a pœnis purgatorii liberatur, 254. Epilepticus sanatur, 254, 255. Quidam a cruciatibus dæmonis malefici liberatur, 255. Epistola in medio imbre sine imbre scribitur, 255, 256. Monachus indignus non potest Eucharistiam deglutire, 256. Muscæ nocentes destruuntur, 256. Puer *querulosus* sanatur, 256. Alius claudus recte ambulat, 256, 257. Milites increduli ad sanam doctrinam convertuntur, 257. Ipse sanctus phlegmatis morbo laborans sanatur, 258, 259. Abbas Guillelmus moribundus ad sanitatem revocatur, 259, 260. Equus fugax sessori suo redditur, 263, 264. Juvenis dæmoniacus et furiosus liberatur et sanatur, 264. Mulier morbo caduco laborans sanatur, 264.

Ernaldus abbas Bonævallis in agro Carnotensi. — Virtute ac meritis S. Bernardi, dæmoniaca liberatur, CLXXXV, 274, 275. Duæ aliæ dæmoniacæ liberantur, 275, 276. Dæmoniacus liberatur, 277. 278. Adolescens manu aridus sanatur, 279. Episcopus febricitans sanatur, 279. Puella oculis laborans sanatur, 280, Dæmoniaca et furiosa liberatur, et sanatur, 280, 281. Dæmoniacus more canino latrans, liberatur, 281. Dæmoniaca multilinguis et infirma liberatur et sanatur, 282. Mulier ab incubo dæmone liberatur, 287, 288. Vir nobilis moribundus sanatur, 295.

Gaudefridus, abbas Clarævallis. — Virtute S, Bernardis duæ mulieres prægnantes et valde periclitantes feliciter pariunt, CLXXXV, 333, 334. Febricitans phreniticus sanatur, 334. Monachus dæmoniacus linguis ignotis loquens liberatur et sanatur, 336. 337. Claudus recte ambulat et phrenetica sanatur, 337. Puer cæcus illuminatur, 337. Surdus et mutus natus audit et loquitur, 338. Cæcus natus illuminatur, 338. Cæci undecim una die illuminantur, 338, Manci decem una die sanantur, 338. Clandi decem et octo eriguntur; cæca illuminatur; claudus natus recte ambulat, 338. Paralyticus sanatur; surdus et mutus natus audit et loquitur; paralytica et paralyticus sanantur; duæ sorores cæcæ illuminantur, 339. Claudus ambulat, cæcus videt et surda audit, 339, 340. Phrenetica sanatur, puella surda audit, mulier oculo laborans sanatur, matrona contracta erigitur, 340,

Duodecim claudi eriguntur, duo manci sanantur, quinque cæci illuminantur, tres muti loquuntur, et decem surdi audiunt, 340. Claudus erigitur et quatuor cæci illuminantur, 340. Cæcus natus illuminator, 341. Surdus et mutus natus audit et loquitur, 341. Paralyticus sanatur, monachus infirmus, alius gravi dolore capitis affectus sanantur. 341 342. Phreneticus et hydropicus sanantur, 342. Paralyticus, surdus et mutus curantur, 343. Puella manca, surdus et mutus natus sanantur, et miles incredulus convincitur, 343. Claudus recte ambulat, 343. Quatuor claudi eriguntur, duo cæci illuminantur, duo surdi et muti sanantur, 343. Cæcus illuminatur, paralyticus sanatur, claudus natus recte ambulat 343. Paralyticus et surdus sanantur, 344, Matrona clauda erigitur, monachus paralyticus sanatur, 344, 345. Alius amissum vocis usum recuperat, 345. Febricitans sanatur, cæcus illuminatur, puella curva erigitur, alia muta loquitur, 345. Cæcus illuminatur, clauda recte ambulat, 345, 346. Paralyticus moribundus sanatur, clauda erigitur cæca illuminatur, paralytica sanatur, cæca illuminatur, cæcus natus illuminatur, contracta manibus et genibus repens sanatur, 346. Claudus recte ambulat, puer mentis inops, claudus, surdus et mutus sanitatem inte-

sanantur, 1204. Monachus dolore capitis graviter laborans sanatur, 1205. Alius acri tortura pectoris affectus sanatur, 1206. Paterfamilias oculo graviter laborans et a medicis desperatus sanatur, 1206. Alius eadem infirmitate vexatus sanatur, 1206, 1207. Cæca illuminatur, 1207. Judex iniquus et perjurus, pro suo crimine fit subito debilis et infirmus, 1208. Quidam pro contumelia pueris sancti illata fit furiosus, vinculis ligatus, sed ad sanctum ductus, vinculis solvitur et sanam mentem recuperat, 1208, 1209. Puer in extremis ægrotans subito fit incolumis, 1210. Alius languidus et omnimode debilis sanatur, 1210. Janitor sancti febribus graviter fatigatus sanatur, 1211. Ipse sanctus eodem morbo laborans sanatur, 1211. Grando et tempestas fugantur vel arcentur, 1212. Monachus habens manum incisam et sanie plenam subito sanatur, 1219. Episcopus dolore gravi in armo laborans sanatur, 1221, 1222.

Lucas diaconus Legionensis. — Virtute S. Martini Legionensis ipse sanctus in carcere detentus ab angelo eripitur. CCVIII, 14. Decanus quartana febre correptus sanatur, 18. Mulier nobilis dolore mamillæ laborans curatur, 19. Canonicus acerrimo dentium dolore fatigatus curatur, 19. Puer morbo squinantico affectus sanatur, 19, 20. Comitissa partu laborans et moribunda a morte liberatur et feliciter parit, 20. Civitas Legionensis ab obsidione liberatur, 20.

Thomas de Radolio monachus. — Virtute B. Petri abbatis Clarævallis ipse gravi dolore capitis fatigatus subito sanatur, CCIX, 1013, 1014. Mercenarius volens grangiam Vallis incendere mirabiliter impeditur, 1015, 1016. Beatus fistulæ morbo graviter laborans sanatur, 1016. Gillebertus prior valida febre laborans sanatur, 1026. Equus ejusdem Gilleberti a malo cadendi usu liberatur, 1027.

Adamus, abbas Perseniæ. — Virtute B. Mariæ Virginis navigantes a naufragio liberantur, CCXI, 695. Afflicti in tribulatione subsidium, in dolore consolationem, in oppressione subventionem semper obtinent, 695.

Helinandus, Frigidi Montis monachus. Virtute sancti Gereonis episcopus dolore capitis graviter fatigatus sanatur, CCXII, 768. Multi qualibet infirmitate affecti sanantur, 769, 770. Virtute S. Amandi immanis serpens fugatur, 785. Captivi vel pueri transmarini redimuntur, 785. Nautæ a naufragio liberantur, 785. Tempestas subito sedatur, 785. Quidam in suspendio strangulatus ad vitam revocatur, 786. Multi convertuntur ad Christum, 786. Rex Dagobertus obtinet a Deo filium, 786. Parvulus quadringata dierum loquitur, 786. Comtempores sancti viri et prædicationis ejus pessime castigantur, 786, 787. Cæcus illuminatur, 787. Paralyticus sanatur, 787. Apparitores tempestate cæcantur, sed veniam postulantes visum recuperant, 787.

CXI.

INDEX LITURGICUS

ORDINE RERUM ALPHABETICO REFERENS QUIDQUID AD RITUS, PRECES ET CÆREMONIAS CULTUS CATHOLICI SPECTAT, ET DE QUIBUS AGIT PATROLOGIA.

—

MONITUM.

Cæremonia est actus externus et religiosus, vel a Christo, vel ab apostolis, vel ab Ecclesia institutus, tum ad sacrificium decentius et solemnius celebrandum, tum ad sacramenta sanctius, et cum pompa majori administranda. Ritus est consuetudo solemnitatem præbens in aliquo actu excercendo, ita ut ubi usus disponit erga solemnitatem actus, ritus seu observantia dici possit. Juxta hoc solemnitas actus illa dicitur ritus, quæ in materia sacra, ut sacrificii, sacramentorum, sacramentalium, aut orationum, seu divinorum officiorum, et hic videtur communis ecclesiasticus usus illius vocis. In hoc igitur Indice agimus de variis cæremoniis et ritibus in Ecclesia catholica usitatis, sed ne longius trahamur, ordinem statuimus alphabeticum, unicuique verbo subjicientes quidquid dixere Patres de illius natura, origine, utilitate vel necessitate, et varia loca numeris indicantes.

CXII.

INDEX DE COMPUTO ECCLESIASTICO

SEU

DE VARIIS KALENDARIIS, DE CYCLO PASCHALI, ET DE VARIIS ANNI ECCLESIASTICI SUPPUTATIONIBUS,

Ordine digestus rerum alphabetico,

feria, luna 14ª incidat, anno primo cycli decennovennalis, S. August., 505. — Quid ut inveniatur lunæ cyclus, Casiodor, LXXIX, 1250. Quota luna occurrat Paschæ dies, *ibid.* — De luna, S. Isidorus Hisp., LXXXII, 174. De interlunio et cursu lunæ, *ibid.*, 176. Luna Zodiacum tredecies in 12 suis conficit mensibus, 2 scilicet diebus et 6 horis, et bisse, id est, octo unciis unius horæ, per singula signa decurrens. — Beda Ven., XC, 370, not. 391. Calculatio ad inveniendum in quo signo versetur luna, *ibid.*, 382. Luna in unoquoque mense, id est in 29 diebus et 12 horis 12 signa circuit, et unum insuper, *ibid.* Quotidie 4 punctis, si crescens, luna a sole abit, si vero decrescens ad solem redit, *ibid.*, 381. Quomodo qui signa nescit, cursum tamen lunæ scire possit, *ibid.*, 383. — Quod luna in unoquoque signa moratur 2 diebus, 6 horis et bisse, id est, duas tertias partes unius horæ, Beda Ven., XC, 391. — Quota luna sit, in quibusque Kalendis, 394. Qui computare nescit vel non vult, quomodo scierit ætatem lunæ, *ibid.*, 398. — Quot horis luceat, *ibid.* Seu quot punctis luceat, *ibid.*, 399. Argumentum de qualibet luna vel feria, *ibid.*, 396. Quando vel quare luna sive prona, sive supina vel erecta videatur, *ibid.*, 403. Qua ratione luna, cum sit situ inferior, superior sole aliquoties videatur, *ibid.*, 409. De saltu lunæ *ibid.*, 472. Annus lunaris proprie dictus 12 similibus mensibus constat, et diebus 354 expletur, id., XC, 463, 586. Dividitur circulus lunaris et decennovennalis in embolismos et communes annos, qui hoc ordine sibi succedunt, XC, 485, 486. Series lunarum in quolibet anno circuli decennovennalis, ubi signantur anni communes et embolismi juxta Dionysium, *ibid.*, 505, not. *et seqq.* Argumentum inveniendi lunam, *ibid.*, 14, 510, 514. De ipsius diei luna, *ibid.*, 513. Regulæ ad lunam inveniendam, *ibid.*, 828. Argumentum ad investigandum lunæ cursum, *ibid.*, 592. Argumentum ad inveniendum quot horis luna luceat, *ibid.*, 398. De saltu lunari, *ibid.*, 472. De regulis lunaribus, *ibid.*, 701. Argumentum de solis et lunæ cursu per dies anni, *ibid.*, 703. De reditu et computu articulari utrarumque epactarum, solis et lunæ, *ibid.*, 504. De cyclo lunari, *ibid.*, 506. Argumentum lunaris cycli, *ibid.*, 508. — Argumentum ut inveniatur quota sit luna in Kalendis Januariis, *ibid.* De quarta decima luna paschali, *ibid.* Argumentum de eadem luna quarta decima, *ibid.*, 713. Alliud argumentum, *ibid.*, 714. — De ratione saltus lunaris, Alcuinus, C, 234, 266; id., CI, 979. De quærenda nativitate lunæ, id,, CXXIX, 1284. De quatuor differentiis lunæ, *ibid.*, 1287. De argumento lunæ, *ibid.*, 1288. De saltu lunæ, *ibid.*, 1297. De cursu lunæ, *ibid.*, 1298. De luna paschali, *ibid.*, 1299. De mense et interrogatione lunæ, de punctis lunæ, *ibid.*, 1305. De incendio lunæ, *ibid.* De luna quarta decima. *ibid.*, 1308. De luna paschali, *ibid.*, 1309. — De luna in Kalendis Januariis et XI Kalend. Aprilis., 1311. De luna prima primi mensis monstranda, *ibid.*, 1314. In quo signo currat sol, et in quo luna, *ibid.*, 1325. De velocitate cursus lunæ, *ibid.*, 1320. Argumenta de cyclo magno decennovennali et lunari, *ibid.*, 1330. Si quis ignoret cursum lunæ, quid agere debeat, *ibid.*, 1334. De cursu lunæ, per 12 signa in anno, *ibid.*, 1337. De saltu lunæ per 19 annos quomodo decrescit nox., *ibid.*, 1349 — Quomodo quotidie luna pronuntietur. Hilpericus, CXXXVII, 30. Cur nunc tricesima, nunc vicesima nona luna pronuntietur, *ibid.* Unde conficiantur saltus lunæ vel ubi rectius intermittatur, id., CXXXVII, 32. Quot horis luna luceat singulis noctibus, *ibid.*, 34. In quo signo sit luna singulis diebus, *ibid.*, 35. Qua hora luna accendatur, vel qua in sua accensione hora mutet ætatem, *ibid.*, 36. — De utilitate lunarium regularium, S. Gregorius VII, CXLVIII, 1289. De saltu lunæ, *ibid.* — Quomodo digitorum articulis computetur cursus hunaris, Honorius Augustod., CLXXII, 157. De saltu lunæ, unde proveniat, 159. Quot horis luna luceat, *ibid.*, 161. Quot partibus luna a sole distet, *ibid.* In quo signo luna sit, *ibid.* De lunæ cyclo inveniendo, *ibid.*, 162.

Mensis. — Quomodo menses in triadas distinguuntur per majusculas litteras. Dionysius Filocalus, XIII, 675. Juxta Romanorum morem dividitur mensis in Nonas, Idus et Kalendas, *ibid.* — Liber de expositione mensis et diei Paschæ, Hilarianus, XIII, 1105. Cujusque mensis Hebræorum parallela cum Romanis mensibus, *ibid.*, 1110. — Mensis, Græce Mena a Mene. Cuna derivatur, S. Ambrosius, XIV, 1033. Menses ab initio lunæ veteres observare consueverant, *ibid.*, 1100; XVI, 1033. Menses cursus lunæ, diem sol facit, id, XVII, 360. Menses Ægyptii Phamenoth et Pharmuthi in quibus occurrunt Quadragesimæ et Passionis dies, *ibid.*, 828. — Mensis Quintilis Julius dicitur decreto Antonii, qui in eo natus erat Julius Cæsar., LI, 548. — Quantum errent qui duodecim menses lunares scilicet 30 dierum tantum numerent etsi dies quinque intercalares adjiciant ut solarem annum complere videantur, Dionysius Exiguus, LXVII, 21. In 12 mensibus lunaribus computantur 354 dies quibus adjicere ut epactæ dies undecim, ut annus lunaris solari adæquatur, *ibid.* — Mensis a *mensura* dicitur sed melius a Græco,μήνη derivatur, quod vocabulum luna interpretatur, Beda Ven., XC, 341, 584. Mensis Hebraice dicitur fur et quod et luna'n sonat, *ibid.*, 341. Antiqui non a solis sed a lunæ cursu menses suos computare solebant, *ibid.* Mensis lunaris recte definitur: Luminis lunaris circuitus ac redintegratio a nova ad novam, *ibid.*, 343. Solaris mensis digressio est solis per duodecimam partem zodiaci, quæ 30 diebus et 10 semis horis impletur, *ibid.*, 344 Natura est ut mensis solaris habeat 30 dies 10 horas et dimidiam, sed consuetudo est tantum 30 dies habeat, *ibid.*, not. Item natura est ut lunaris mensis 29 dies et 12 horas habeat, consuetudo autem est ut 29 vel etiam 30 habeat, *ibid.*, not. Primus Hebræorum mensis est cujus medium, id est 14ª luna proxima est post æquinoctium, vernum et nisan nuncupatur, *ibid.*, 348. Soli Romanorum et Ægyptiorum menses sunt stabiles, hoc est primus cujusque mensis dies, V. G. Januarii semper venit 20 die post brumam (hiemis initium), *ibid.* Tabula e bonis auctoribus a Beda sedulo collecta nomenclaturam præstans mensium Romanorum, Ægyptiorum, Hebræorum, Græcorum et Britannorum, juxta ordinem temporis quo incidunt, id., XC, 347. Alia tabula in qua menses Atheniensium, Achivorum, Macedonum, Bithyniorum et Cypriorum cum mensibus Romanis comparantur, ex Theod. Gaza sumpta, *ibid.* Apud Græcos scriptores *ratio mensium* non semper sibi stat. v. g Anthesterion mensis ex Gaza Novembri respondet, ex Macrobio Aprili, et ex aliis Martio, etc., *ibid.* Tabula mensium Germanorum, Indiorum, Chaldæorum et Alexandrinorum barbaricis temporibus, *ibid.* Mensium Romanorum etymon, *ibid*, 349, 585. Ab initio Martius mensis primus fuit, et Aprilis secundus, *ibid.*, 349. Romuli annus nonnisi 10 menses habeat, scilicet 304 diebus esse constituit, *ibid.*, 351. Numa e 56 reliquis diebus duos alios menses statuit, et addidit anni initio, *ibid.* Unde Romani mensem distribuerunt in Kalendas. Nonas et Idus, *ibid.*, 353, 585. Per decadas mensem distinguunt Græci et primus dies cujusque mensis *Neomenia* dicitur, *ibid.* Etymologiæ mensium Anglorum, *ibid.*, 356. Quomodo in embolismali, anno XIII menses habebant et æstati quartum mensem adjiciebant, *ibid.*, singuli menses sua signa habent in zodiaci circulo, *ibid.*, 358. — Mensis unde vocatur, Alcuinus, CI, 1117. Menses quomodo et unde dicantur, *ibid.* De mensibus, quid sint et unde mensis derivetur, *ibid.*, 682. Mensis lunaris et mensis solaris, quid, *ibid.*, 683. De mensium denominatione apud Romanos, *ibid.* De mensibus Hebræorum, *ibid.*, 683. De Ægyptiorum mensibus, *ibid.*, 684. De Græcorum mensibus, *ibid.* Quinam fuerint apud Romanos, unde deriventur cujusque etymologiæ, *ibid.*, 684, 685. De mensibus, id., CXXIX, 1298, 1301, 1302, 1303. De concordia mensium, *ibid.*, 1333. De nominibus mensium juxta Romanos, Hebræos, Macedones, Ægyptios, *ibid.*, 1363. Tabula concordantiæ mensium Romanorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Græcorum, Anglorum et Armeniorum, *ibid.*, 1291, 1292. — Mensis quid sit, Honorius Augustod, CLXXII, 151. Mensis lunaris 29 diebus et 12 horis constat, *ibid.* Mensis solaris 30 diebus et 10 semihoris efficitur, *ibid.* De nominibus mensium apud veteres et varias gentes et ipsorum etymologiæ, *ibid.* Unde menses nominantur, *ibid.*, 153.

Nonæ. — Juxta Romanorum morem dividitur mensis in Nonas, Idus et Kalendas, Dionysius Filocalus, XIII, 675. Nonæ unde dicantur, *ibid.*, 676. — Nonæ dicuntur quod ab eo ad Idus novem semper putantur dies, Beda Ven, XC, 353, 555. — De Nonis, Rabanus Maurus, CVII, 686. — Nonæ nuncupantur eo quod vulgus per novem dies in urbem tunc conveniebatur, Honorius Augustod., CLXXII, 153.

Olympiades. — Olympiades, quid, S. Isidorus Hisp., LXXXII, 222. — Olympias quatuor annorum est spatium, Honorius Augustod., CLXXII, 156.

Pascha. — Pascha celebramus annuo circulo in mense primo, Tertull., II, 975 Blactus, hæreticus judaïzans, dicit non aliter Pascha custodiendum esse, nisi secundum legem Moysis, die quarta decima mensis, *ibid.*, 72. — Computus de Pascha, S. Cyprianus, IV, 940, *seq.* — Pascha nonnunquam secundo mense celebratum. S. Gaudentius, XX, 845. Tempus celebrandi Pascha, *ibid.*, 846 — Pascha episcopi Asiæ celebrant cum Judæis luna XIV. S. Hieronymus, XXIII, 883. — Christiani non observant dies et annos et menses et tempora, licet ad solis et lunæ computationem Pascha celebrant, S. Augustinus, XXXIII, 209. Illud observant ut Sabbatum occurrat, quod

SERIES DECIMA TERTIA.

Ecclesia, quæ est Deum vere colentium societas, constituta et ordinata fuit a Christo legislatore, qui potestatem illi contulit legislativam. Hinc duplex Ecclesiæ potestas, humana scilicet et divina; hinc leges ecclesiasticæ subjectionem debitam et internum assensum exigunt, et obligant in conscientia. Itaque in hac serie proferimus Indices de Jure canonico; de Legislatione et legibus Ecclesiæ; de Conciliis; de Decretis summorum Pontificum; de Disciplina ecclesiastica et monastica; de censuris, excommunicationibus et irregularitatibus, etc.; de legislatione civili, in eo quod religionem contingat; de immunitatibus et privilegiis Ecclesiæ Dei a potestate sæculari concessis.

CXIII.

INDEX DE JURE CANONICO

EXHIBENS ECCLESIÆ POTESTATEM QUOAD LEGES CONDENDAS, AC VARIAS DECRETORUM ET CANONUM COLLECTIONES QUÆ IN PATROLOGIA RECENSENTUR.

MONITUM.

In hoc Indice duas statuimus partes, quarum prior exponit varias SS. Patrum sententias ac dicta de auctoritate et potestate Ecclesiæ catholicæ ad leges imponendas quibus parere debent Christiani; posterior vero memorat omnes et varias decretorum et canonum Collectiones, quæ in nostro Patrologiæ cursu reperiuntur. Sed cum jam in Indice LXXIX de Ecclesiæ auctoritate et potestate quoad leges tractavimus, illum adeat Lector benevolus; itaque hic tantum referuntur.

Variæ decretorum et canonum collectiones.

CXIV.

INDEX DE LEGISLATIONE ECCLESIASTICA ET MONASTICA

ORDINE RERUM ALPHABETICO

REFERENS OMNES LEGES, DECRETA ET DECISIONES QUÆ AD RELIGIONEM ET AD VITAM ECCLESIASTICAM SPECTANT.

—

episcopus in alterius episcopi parochia ordinationem non faciat, *ibid.*, 240. Ut nullus presbyter alterius parochianum recipiat, *ibid.*, 239. — Ut in altera parochia clericos alterius diœcesis episcopus nullatenus ordinet, Burchardus, CXL, 567; Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias rediero cogantur, *ibid.*, 1716.

Pascha. — Quo tempore Pascha celebretur, Dionysius Exiguus, LXVII, 742; Crisconius, LXXXVIII, 840; Remigius Curiens, XCIX, 1101. — Ut die Dominico Pascha celebretur, Isidorus Mercator, CXXX, 111. Non licerè Pascha diverso tempore facere, neque cum Judæis celebrare, *ibid.*, 277. Per orbem universum uno die et uno tempore Pascha celebretur, *ibid.*, 1789.

Patriarchæ. — De patriarchis, Burchardus, CXL, 594. — Quod patriarchæ subditos judicare in prima instantia non debeant, Innocentius III, CCXIV, 475.

Pœnitens. — De pœnitentibus, S. Innocentius I, papa, XX, 559; Dionysius Exiguus, LXVII, 195. — Quod nulli sit ultima pœnitentia deneganda. S. Cœlestinus I, papa, L, 429; Dionysius Exiguus, LXVII, 275; Crisconius, LXXXVIII, 914; Qualiter debeant in ecclesia suscipi pœnitentes, *ibid.*, 872. — De pœnitentibus, Theodorus Cant. XCIX, 940. — Pœnitentes negotiis sæcularibus se abstineant, Otto Vercell. CXXXIV, 46. — Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur, Gratianus, CLXXXVII, 1516.

Presbyter. — Reus est animarum presbyter qui pœnitentiam morientibus abnegat, S. Julius papa I, VIII, 968. — Presbyteros continentiæ lege obstringi, S. Siricius, papa, XIII, 1184. Ut qui in presbyterio filios genuerunt, removeri ab officio debeant, id., XX, 605. De presbyterorum causis apud finitimos episcopos tractandis, S. Zozimus papa I, XX, 680. — Si presbyter uxorem duxerit, degradetur, S. Leo Magnus, LVI, 442. Si presbyter ante ordinationem suam commisit corporale peccatum, et postea confessus fuerit, ab officio altaris privetur, *ibid.* 445. De presbyteris lapsis, *ibid.*, 755. De iis qui sine examinatione ad presbyterium promoventur, *ibid.*, 827. Quæ ætate debeant ad ordines promoveri, *ibid.* 757. De presbyteris accusatis, *ibid.*, 870. De presbyteris lapsis, *ibid.*, 872. Non liceat presbytero res tituli venundare, *ibid.*, 873. — Presbyter, si uxorem duxerit, ordine suo moveatur, Dionysius Exiguus, LXVII, 54. Presbyter in digamorum nuptiis ne convivetur, *ibid.*, 56. Presbyter ante triginta annos non ordinetur, *ibid.* Presbyter qui suam parœchiam deserens in aliam abit ne amplius ministret, *ibid.*, 60. De presbytero qui a proprio episcopo deponitur et audet imperatoris auribus molestiam afferre, *ibid.*, 64. De presbyteris qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt, *ibid.*, 155. De his qui se a ministerio ecclesiastico subtrahunt et seorsum colligunt, *ibid.*, 160. Quod presbyter in tabernis comedere non debent, *ibid.*, 167. Nullus presbyter conductor exsistat, *ibid.*, 189. — Ne presbyter inter epulas cantet aut saltet. S. Aunarius, LXXII, 766. — De presbyteris qui contemptis episcopis suis seorsum conventus congregare tentaverint, Crisconius, LXXXVIII, 854. — De presbyteris lapsis in persecutione, Isidorus Mercator, CXXX, 261. — De presbyteris qui a fidelibus ad prandium invitantur, Regino Prum., CXXXII, 231. De convivio presbyterorum, *ibid.* Ut omnis presbyter suis parochianis symbolum et orationem Dominicam insinuet, *ibid.*, 242. Ut nullus presbyter cum mulieribus habitare aut conversari presumat, CXXXVIII, 443. — De presbyteris qui ante XXX annos ordinantur, Burchardus, CXL, 627. De presbyteris qui parochias fugerunt in quibus locati sunt, *ibid.*, 665. Quod presbyteri assidue legere debeant, *ibid.*, 543. De presbytero, si uxorem acceperit, deponatur, *ibid.*, 645. — De presbyteris qui propter suam negligentiam degradandur, *ibid.*, 657. — De non abjiciendis a populo presbyteris conjugatis, Ivo Carnot., CLXI, 178. A quot episcopis presbyter sit audiendus, *ibid.*, 404. Ne presbyteri relictis locis sibi commissis ad alea transeant *ibid.*, 485; Ut presbyteri juxta ecclesiam hospitentur, *ibid.*, 487. Ut presbyteri singulis annis episcopo de ministerio suo rationem reddant, *ibid.*, 498. Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent, *ibid.*, 194. —. Presbyter in adulteria deprehensus reparari non potest, Gratianus, CLXXXVII, 270. Filii presbyterorum a sacris prohibentur officiis, *ibid.*, 306. Presbyter apud episcopum tantum judicari debet, *ibid.*, 832. Presbyter ab episcopo depositus imperatorem non adeat, *ibid.*, 1119.

Primates. — De primatibus, S. Felix, papa, II, XIII, 21. — De primatibus episcoporum metropolitanorum, Isidorus Mercator, CXXX, 257. — De primatibus Burchardus, CXL, 594. Qualis primas esse vel quid agere debeat, *ibid.*, 595. Qui primates sint, *ibid.*, 597.— Quo ordine adeundi sint primates vel alii judices, Ivo Carnot., CLXI, 397. — In quibus locis primates debeant ordinari. Gratianus, CLXXXVII, 383. — Quod primates archiepiscoporum et episcoporum subditos judicare in prima instantia non debeant, Innocentius III, CCXIV, 445.

Provincia. — Ultra provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur, S. Julius papa, VIII, 991. — Quod unaquæque provincia suo metropolitano debeat esse contenta, S. Cœlestinus L. papa, 434. Dionysius Exiguus, LXVII. 276. Ut nequaquam in duos metropolitanos provincia dividatur, *ibid.*, 174. Unaquæque provincia, propter longinquitatem, primatem habeat proprium, *ibid.*, 189, — Quod nosse liceat episcopo in aliena provincia clericos ordinare, Crisconius, CXXXVIII, 903.

Quadragesima — Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi Sabbato et Dominica tantum, S. Leo Magnus, LVI, 720. Non oportet in Quadragesima natalitia martyrum celebrare, *ibid.* Non oportet in Quadragesima aut nuptias aut quælibet natalitia celebrare, *ibid.*, Dionysius Exiguus, LXVII, 76. — Oblationes offerri in Quadragesima non oportere Crisconius, LXXXVIII, 899. — Quod non oporteat in Quadragesima natalitiæ sanctorum celebrare, Buchardus, CXL, 886.

Rogationes. — De jejunio Rogationum, Regino Prum., CXXXII, 243.

Sacrilegi. — De sacrilegis et eorum damnatione, Conc. Trosleian., 675. — Ut sacrilegi judicentur, qui se sacratis feminis miscuerint, Burchardus, CXL, 803.

Sanctimoniales. — De his qui sanctimoniales rapiunt, Regino Prum., CXXXII, 314. Quid agere debeant sanctimoniales, *ibid.*, 316. De cautela sanctimonialium, *ibid.* De corruptis sanctimonialibus, *ibid.* Ne sanctimoniales palatium et publicos conventus adeant, *ibid.*, 317. — De sanctimonialibus, si a proposito sacro deviaverint, Burchardus, CXL, 794. De sanctimonialibus quæ alias velare præsumunt, *ibid.*, 795. De his qui sanctimoniales in matrimonium acceperint, *ibid.*, 797. — Ut sanctimoniales in domibus suis cum aliquibus masculis manducare vel bibere non præsumant, Burchardus, CXL, 811. — Ut sanctimoniales non egrediantur sine licentia abbatissæ, Ivo Carnot., CLXI, 563. — Sanctimonialibus receptacula seu domicilia privata habere non licet, Gratianus, CLXXXVIII, 1089.

Sepulturæ. — Ut nemo pro sepultura quidquid exigat, Regino Prim., CXXXII, 215. — Quod in ecclesiis sepulturæ non fiant, Otto Vercell., CXXXIV, 33. Ut sepulturæ non vendantur, *ibid.* — Qui mortui in ecclesia sepeliantur, Burchardus, CXL, 723. Ubi fideles sepeliri debeant, *ibid.*, 723. — Nullum pretium pro loca sepulturæ aliquo modo exigendum esse, Ivo Carnot., CLXI, 220. Ut nullus in ecclesia sepeliatur, nisi pie et juste vivendo talem sibi defuncto loquo acquisierit, *ibid.*, 249. Quod pro loco sepulturæ nihil exigendum sit, *ibid.*, 349, 252. — Ut quisque decimas persolverit, ibi sepulturam eligere debet, Gratianus, CLXXXVII, 941. Etiam coacti de sepultura pretium non debemus accipere, *ibid.*, 944. Qui sepeliantur in ecclesia, *ibid.*, 946. Quare mortui juxta ecclesiam sepeliantur, *ibid.*, 947. — Ne incendiarii et excommunicati in ecclesia sepeliantur, Innocentius III, CCXIV, 546.

Servi. — Licet servos matrimonia contrahere, S. Julius I papa, VIII, 969. — De servis sine dominorum voluntate non admittendis, S. Leo Magnus, LVI, 967. De servis qui dominos contemnunt, *ibid.*, 788. Quod servi non debeant accusare, *ibid.*, 222. De servis qui jugum famulatus abjiciunt Christianitatis obtentu, Crisconius, LXXXVIII, 885. — De servo ordinato, Coll. Can. XCIX, 1007. — Ut servos ecclesiæ fugitivos liceat vendere episcopo, Isidorus Mercator, CXXX, 405. De servis si ad ecclesiam confugerint, *ibid.*, 497. Ut servi sub obtentu religionis non suscipiantur in clerum vel in monasterium, *ibid.*, 943. — Quod fugitivi servi ecclesiæ promittuntur distrahi, Regino Prumiens., CXXXII, 260. Ut nullus alterius servum ordinare præsumat, *ibid.*, 267. De servis ordinandis, *ibid.*, 268. De servis ecclesiarum, *ibid.*, 269. Exemplar libertatis de proprio servo, *ibid.*, 270; Burchardus, CXL, 640. Si ingenua servo proprio se miscuerit, *ibid.*, 542. De illo qui servum se fecit, *ibid.*, 324. De servis qui ad ecclesiam confugiunt, *ibid.*, 372. — Ut servus, nesciente domino suo, ordinari non debeat, Burchardus, CXL, 629. Ut servus in monasterium non recipiatur, nesciente domino suo, *ibid.*, 797. De legitimis matrimoniis servorum, *ibid.*, 819. De servo qui fugerit Dominum suum, *ibid.*, 870. — De servo qui cum rapta ad ecclesiam confugerit, Ivo Carnot., CLXI, 222. De non recipiendis servis ad clerum, *ibid.*, 469. De serviis ordinandis quomodo ingenui fieri debeant, *ibid.*, 476. De servorum ordinatione, *ibid.*, 477. De ecclesiarum servis, *ibid.*, 478. De servis sine consensu dominorum ordinatis, *ibid.*, 518. Ut nullus clericorum servum vel discipulum suum ab eccle-

sia extrahere audeat, *ibid.*, 523. — De servo qui fugerit dominum suum, Ivo Carnot. CLXI, 813. De servis malefacientibus, 924. Servus si latenter irrepserit ad sacerdotium peculæ amissione multetur, 293. — Nec ad religiosæ vitæ propositum, nec ad clericatus officium servi sine dominorum consensu admittantur, Gratianus, CLXXXVII, 295. In libertatem vindicentur servi, qui ab infidelitate ad fidem accedunt, *ibid.*, 298. Monasterii servum abbati vel monacho non licet liberum facere *ibid.*, 299. Servus Testamentum facere non potest, *ibid.*, 940. Post præstitam securitatem servi restituantur, qui ad ecclesiam confugiunt, *ibid.*, 1072. Licet servo matrimonia contrahere, *ibid.*, 1433.

Subdiaconi. — Quod subdiaconis carnale connubium denegetur, Dionysius Exiguus, LXVII, 293. — Subdiaconi ordinentur, Isidorus Mercator, CXXX, 399. — Nulli clericorum, ne subdiacono quidem connubium cernale conceditur, Burchardus, CXL, 650. — Subdiaconi uxores non habeant, Nicolaus II papa, CXLIII, 1360. — Ut subdiaconus uxoratus vel concubinarius officio et beneficio careat, Conc. Rem., CLXXIX, 680. Non fiat subdiaconus, qui se caste victurum non promiserit, *ibid.*, 155. — Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur, Gratianus, CLXXXVII, 157.

Synodus. — De provinciali synodo retractanda a papa, S. Julius papa I, VIII, 987. — Ut singulis annis per unamquamque provinciam bis in anno synodi fiant, Dionysius Exiguus, LXVII, 42; Prisca Coll. Can., XCIX, 995. — Quod bini conventus episcopales singulis anni fieri debeant, Burchardus, CXL, 561. De synodis, quo tempore sint habendæ, *ibid.* — Absque Romani Pontificis auctoritate synodus congregari non debet, Gratianus, CLXXXVII, 93.

Vasa. — Ut sacra vasa non ab aliis quam a sacris viris tractari debeant, Burchardus, CXL, 714, 715. Si vetustate consumpta fuerint, quid inde faciendum sit, *ibid.* De vasculis quibus sacra mysteria conficiantur, Burchardus, CXL, 721; Ivo Carnot., CLXI, 262. — Ut presbyteri vas mundum habeant, ubi corpus Domini cum diligentia recondatur, Burchardus, CXL, 754. — Vasa sacra non ab aliis quam a consecratis Domino hominibus esse tractanda, Ivo Carnot, CLXI, 175. — Ministris non sacratis vasa Dominica contingere non licet, Gratianus, CLXXXVII, 138. Vasa sacra, nisi pro redemptione captivorum, non sunt alienanda, *ibid.*, 899. Vasa pro vetustate consumpta incendantur, *ibid.*, 1717. Sacra vasa non nisi a sacratis contrectentur hominibus, *ibid.*, 1718.

Viduæ. — De viduis, S. Leo Magn., LVI, 697, 700. — Ut viduæ continentiam professæ non nubant, Symmachus papa, LXII, 54; Regino Prum., CXXXII, 380. — Ut viduæ non velentur, Dionysius Exiguus, LXVIII, 306; Crisconius, LXXXVIII, 923; Regino Prum., CXXXII, 379. — De veris viduis, Abedoc., XCVI, 1303. — Qualiter viduæ vel sanctimoniales ad baptisterium ordinentur, Isidorus Mercator, CXXX, 344. — De sæcularibus viduis, Regino Prum., CXXXII, 316. De viduis velatis, *ibid.*, 381. De viduis quæ professa continentia prævaricantur, *ibid.*, 395. — Ut viduæ velum sibi imponere non debeant inconsulto episcopo suo, Burchardus, CXL, 797. Quod viduæ sub nulla benedictione sint velandæ, *ibid.*, 798. De viduis quæ semel sacræ conversationis velamen percipiunt, *ibid.* De viduis propositum relinquentibus, *ibid.*, 801. De viduis velatis, si voluptatibus carnis inservire accusantur, *ibid.*, 803. — Ut viduæ velum sibi non imponant inconsulto episcopo suo, Ivo Carnot.. CLXI, 556. Ut nullus viduas velare attentet, *ibid.*, 557. Ut viduæ a proposito viduitatis discedentes excommunicentur, *ibid.*, 559.

Virgines. — De virgine velata quæ propositum mutarit, quid judicatum, S. Siricius papa, XIII, 1182. — De sacris virginibus. S. Leo Magn., LVI, 697, 700. — Ut virgines continentiam professæ non nubant, Symmachus papa., LXII, 54. — De virginibus, Dionysius Exiguus, LXVII, 174, 234. De virginibus velatis, si deviaverint, *ibid.*, 244; Crisconius, LXXXVIII, 880. De virginibus non velatis, si deviaverint, Dionysius Exiguus, LXVII, 245. Ut præfixis diebus virgines sacræ velentur, *ibid.*, 306; Crisconius, LXXXVIII, 923. — Ut virgines ante viginti quinque annos non consecrentur, Isidorus Mercator, CXXX, 334. De custodia sacrarum virginum, *ibid.* Qualiter virgines sanctimoniales ordinentur. *ibid.*, 339. De virginibus quæ infra viginti quinque annos, necessitate cogente, velantur, *ibid.*, 374. De virginibus Deo sacratis si adulteraverunt, *ibid.*, 415. De virginibus sæcularibus si mœchatæ sint, *ibid.* De virginibus sacris, si lapsæ fuerint, vel publice nupserint, *ibid.*, 701. De virginibus non velatis, si deviaverint, *ibid.* De virginibus sacris quando velentur, *ibid.*, 943. Ut virgines professæ continentiam, ultra non nubant, *ibid.*, 993. — De virginibus non velatis, Regino Prum., CXXXII, 394. — Quo tempore sacrum velamen sacris virginibus imponi debeat, Burchardus, CXL, 795. De virginibus, qua ætate velari debeant, *ibid.*, 793. Quo vestitu virgines ad consecrationem venire debeant, *ibid.*, 796. — De virginibus sacratis, si lapsæ fuerint, Ivo Carnot, CLXI, 549. Quo tempore velamen sacris virginibus imponi debeat, *ibid.*, 553. De virginibus sacris quæ propter strictiorem vitam ad aliud monasterium transire disposuerunt, *ibid.*, 154. — Ante sexagesimum ætatis suæ annum virgines non consecrentur, Gratianus, CLXXXVII, 1102.

CXV.

INDEX DE CONCILIIS

QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA ALPHABETICE REFERENS HISTORIAM

ET VARIAS ILLORUM ACTIONES, SERIEMQUE EORUMDEM CHRONOLOGICAM.

—

MONITUM.

Concilium seu synodus in genere definiri solet : Congregatio prælatorum Ecclesiæ in unum locum ad causas quæ vel ad fidem, vel ad mores, vel etiam ad disciplinam pertinent, examinandas et definiendas. Quadruplex distinguitur : Generale, nationale, provinciale et diœcesanum. Cum plurima in nostro Patrologiæ cursu concilia vel memorentur vel afferantur, in hoc Indice illorum historiam breviter texere statuimus, et ut desiderata facilius lector reperiret alphabetice illa ordinavimus, annum, volumen et columnas indicantes. Addidimus præterea seriem chronologicam eorumdem conciliorum.

Africanum concilium (ann. 249). — Huic concilio præfuit S. Cyprianus. Statutum est de prohibitione tutelæ testamentariæ pro sacerdotibus, ne in rebus sæcularibus impediti, ab officiis sacris abducerentur; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 251). — Idem præfuit S. Cyprianus, in causa Felicissimi et quinque sacerdotum qui illius partes amplexi fuerant. Ibi damnati sunt et excommunicati. Novatus hæresi et perfidia convictus fuit. De lapsis etiam actum est. Aderant 70 episcopi; S. Isidorus Hispal. LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 369). — Hic depositus est ab

episcopatu Chronopus; qui damnatus ad magistratum sæcularem appellavit contra legum disposita, et a Valentiniano imperatore ad summam pecuniæ solvendam pro pauperibus damnatus est; S. Isidorus Hispal., LXXX, 178.

Africana synodus universalis (ann. 425 vel 426). — ab Aurelio congregata in causa Pelagianorum et Leporii monachi ad rectam fidem ex errore conversi, Marius Mercator, XLVIII, 363.

Africanum concilium (ann. 646). — Tres primates, scilicet Columbus Numidiæ, Reparatus Mauritaniæ, Stephanus Byzacenæ, epistolam synodicam ad S. Pontificem Theodorum miserunt de promulgatione Ecthesis in gratiam Monothelitarum; alteram miserunt ad Paulum Constantinopolitanum patriarcham, rogantes eum ut novitatem rejiceret: tertiam ad imperatorem, ut novæ doctrinæ scandalum tolli juberet, et Paulum cogeret fidei totius Ecclesiæ sese conformare. Monothelitarum quoque doctrinam damnarunt; Isidorus Hispal., LXXX, 178.

Agathense concilium (ann. 506). — Alaricus Visigothorum rex, etsi esset Arianus, episcopos catholicos in concilium convocari permisit. Illi tunc episcopi, numero circiter 35 in urbe Agatha (Agde) congregati, canones 47 condiderunt disciplinares, id., LXXXIV, 256.

Alexandrinum concilium (ann. 326). — Quinque mensibus elapsis, post habitum Nicænum concilium, S. Alexander proximus morti, elegit sibi successorem S. Athanasium in Ecclesia Alexandriæ de jussi Dei. Athanasius aberat. Athanasi, exclamavit tum Alexander, fugere conaris, sed non fugies, Cassiodorus, LXIX, 288.

Alexandrinum concilium (ann. 339). — Eusebius Nicomediæ et ejus partibus faventes cum in locum Athanasii in sede episcopali substituissent presbyterum Arianum, Athanasius ne dogma Arianum in Alexandria cresceret, hoc convocavit concilium in quo centum circiter episcopi sederunt, *ibid.*

Alexandrinum concilium (ann. 362). — Imperante Juliano habitum et post occisionem Georgii intrusi a paganis. E manuscripto in Ecclesia Vercellens. invento, S. Eusebius huic præfuisse dicitur cum dignitate legati papæ Liberii, qui eamdem missionem suo collegæ exsilii in Thebaïda Lucifero Calaritano commiserat. Hic vero in ipsius locum duos diaconos, nempe Heremium et Agapetum, misit dum ipse Antiochiam perrexit ubi Paulinum dogmatis Eustathiani caput ordinavit, Rufinus Aquil., XXI, 498.

Anazarbi synodus (ann. 423). — A Maximiano habita, adversus Julianum, Marius Mercator, XLVIII, 359.

Aucyranum concilium (ann. 314). — Cui præfuit Vitalis Antiochenus; fuit convocatum ad deliberandum statuendumque de his quæ, grassante sub imperatore Maximino Daïa persecutione, ad eos spectant, qui fidem abnegarunt, et in quinque et viginti canonibus explanantur, Tertullianus, III, 314.

Ancyranum conciliabulum (ann. 358). — Hoc pseudoconcilium a duodecim episcopis Semi-Arianis habitum fuit, cui præfuit Basilius Ancyranus. Fecerunt Patrum fidei expositionem in qua decem et octo anathemata comprehenduntur. Quæ omnia statuta rejicienda sunt, et falsa imputatio papæ Liberio facta, quod subscripserit formulæ Arianæ vel Semi-Arianæ, pariter despicienda est, S. Hilarius Pictav., X, 489.

Ancyranum conciliabulum (ann. 375). — Illud convocavit Demosthenes præfectus prætorii in Ponto et Cappadocia, deponi ibi Hypsium episc. Ancyran. jussit, et Cedicium in locum ejus substitui.

In eodem concil. quidam vilis, cui nomen Philocharis, S. Gregor. Nyssen. insimulavit.

Supra memoratum ut falsum habetur et rejiciendum, concilium, *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 264 *et seqq.*), contra Paulum Samosatens. episc. Antiochen. — Primo huic præfuit, ut opinantur, Firmilianus episcop. Cæsariens. in Cappadocia, et cum Patres eum convincere in hoc nequiverunt, aliud ibidem tenuerunt in quo, ut notatum est, damnavit et rejecit absolute nova Pauli Samosatensis dogmata Firmilianus; sed cum hic hæresiarcha promitteret suos corrigere errores, Patres suspensam tenuerunt sententiam, S. Damasus papa Prolegom., XIII, 303; Marius Mercator, XLVIII, 1129.

Antiochenum concilium (ann. 270), contra eumdem Paul. Samosat. — Res litigiosa Pauli Samosat. nec primo, nec secundo concilio habuit finem. Etenim notat Rufinus post Eusebium, episcopos iterum atque iterum et diversis temporibus convenisse contra eum, et cum eo colloquium in singulis conventionibus habuisse, ut errores suos agnosceret, ad fidemque redire inducerent. Hoc fuit tertium concilium ad eum spectans, cui præfuit, Firmiliano Tarsi mortuo itinerante, Helenus hujus urbis episcopus; in eo Patres Paulum deposuerunt et excommunicationis sententiam tulerunt. Post hanc sententiam, episcopum Antiochæ Domnum Demetriani filium elegerunt. Ibi fuerunt sedentes 180 Patres, *ibid.*, 1139.

Antiochenum concilium (ann. 332). — Ubi sederunt patriarchatus Antiochiæ episcopi, eo fine ut eligerent novum patriarcham, loco sancti Eustathii, in exsilio exstincti.

In hoc viginti et quinque canones *concilio dedicationis* vulgo ascripti, fuerunt conditi, de confirmatione decreti Nicæni, de celebratione festi Paschatis, etc., *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 341). Cujus concilii occasio fuit, quod Magnus Constantinus jussit Deo dicari basilicam quam Antiochiæ struxerat, et ad hanc dedicationem quamplurimos episcopos convocarit in eamdem urbem. Ibi sederunt centum septem et tringinta Patres, scilicet : nonaginta orthodoxæ fidei episcopi, et dogmata Arianorum sed occulto profitentes quadraginta, qui quidem se rectæ fidei astrictos fingentes hoc intuitu formulam fidei exposuerunt. Quinque et viginti canones supra memorati a Patribus recepti sunt : quos miserunt ad episcopos omnium provinciarum cum epistola synodali in qua eos rogant ut subscribant ad eos confirmandos, affirmantes se nihil condidisse et statuisse nisi ex afflatu Spiritus sancti, *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 348), contra Stephanum Antiochiæ intrusum. — Hujus concilii causa fuit quod imperator Constans cum vellet sententiam concilii Sardicensis exsequi et episcopos immerito *depositos* redintegrare, misit ad fratrem Constantium, Vincentium Capuanum et Euphratam Coloniens, cum præfecto Saliano, qui ei epistolam redderet in qua firmiter se, armata manu si esset necesse, in sedem episcopatem collocaturum, dicebat. Tunc Stephanus Antiochiæ intrusus et concilio Sardicensi depositus machinationem adversus duos Constantis legatos adinvenit. Inde reus fuit excommunicatus, *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 361). — Hujus concilii ea fuit occasio : cum a bello redux imperator Constantius Antiochiæ stiterat, ibi consilium convocavit ad rem Arianorum promovendam. Nam eorum partibus maxime favebat. Hujus imperatoris consilium erat ut *consubstantialitatem* et *substantiæ differentiam* rejicerent Patres; ii vero exponentes ante omnia, sede vacante, ad episcopi electionem procedendum esse, suffragia e diversis partibus in sanctum Meletium ceciderunt qui intra triginta dies Arianos expulit, urbemque sanavit ab omni errore; quod fuit causa ejus expulsionis. Cui successit Arianus Euzoius. *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 379). — S. Gregor. Nyssenus nos docet episcopos Orientis orthodoxos, cum revocati ab exsilio et redintegrati in suis sedibus fuissent, concilium habuisse Antiochiæ. Causa hujus præcipua, nec dubitari potest, fuit pax Ecclesiæ Antiochiæ, et sancti Meletii in dignitate episcopali confirmatio; primum enim ordinem tenent in subscriptionibus, profecto quod huic præfuit. Id neminem latet, Patres recepisse Epistolam synodalem sive fidei expositionem concilii Romæ sub S. Damaso habiti, quæ confirmabat fidem Ecclesiæ de trinitate et speciatim de Spiritu sancto, et rejiciebat Apollinarii errores, *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 383 vel 390). — Hoc fuit habitum a Flaviano episc. Antioch. cum tribus aliis episcopis et sacerdotibus vel diaconis triginta. (Fuit contra Messalianos) Pœnitentiam Adelphio denegavit qui cum eis necessitudines fovebat. Messaliani in eo concilio et in conciliis Sidens. Oriental. et œcumenico Ephesino damnati sunt, *ibid.*

Antiochenum concilium (ann. 388 seu 389). — Cujus causa fuit mors violenta S. Marcelli episc. Apameæ. Cum hic templum paganorum evertere pagi vulgo *Aulone* in territorio Apameæ, intentus esset, a paganis comprehensus, et in ignem conjectus. Apamei ultionem mortis episcopi sui ardebant. Sed Patres in hoc concilio sedentes, reorum in gratiam sententiam tulerunt, *ibid.*

Antiochiæ synodus (ann. 417). a Theodoto Antioch. episcopo habita adversus Pelagium, mense Octobri. Marius Mercator, XLVIII, 344.

Aquileiense concilium (ann. 381). — Hoc concilium fuit habitum contra Palladium partibus Arii favere suspectum. S. Hilarius Pictav., X, 685.

Aquileiensis provinciæ concilium (ann. 440-450), contra Pelagianos a S. Leone coactum. S. Leo. LIV, 593.

Aquileiense concilium (ann. 557). — Habitum fuit a Paulino arch. Aquileiensi, sed reprobatum. Damnavit ultimum œcumenicum Constantinopolitan., et eorum qui

huic innuebant, communionem sedentes rejecerunt, non excepta papæ communione, S. Hilarius Pictav., X, 685.

Aquileiense concilium (ann. 698). — In quo sedentes unanimi ore, schismati quo vinciebantur Istriæ episcopi a tempore quo Pelagius I sedem adeptus est apostolicam, renuntiaverunt. *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1181). — Valdericus sive Ulricus hoc congregavit, ea mente ut vitam communem canonici sui amplecterentur, *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1184). quod fuit convocatum contra incendiarios et sacrilegas, *ibid.*

Aquisgranense concilium (ann. 689). — Exstat collectio septem et triginta capitularium de disciplina ecclesiastica quæ data sunt a Carolo Magno. Synodus Suessionensis ea vocat capitularia synodalia veluti spectans ad præsens concilium, Cælius Sedulius Prolegom., XIX, 518.

Arabicum concilium (ann. 246 vel 249). — Quarto annos imperantis Philippi, et undecimo pontificatus Fabiani, habitum fuit in Arabia concilium ubi sederunt perplures episcopi. Contra aliquot hæreticos arabes, quorum dogma erat animam humanam cum corpore, mori, quoeum aliquando cum resurrecturam esse. Cassiodorus, LXIX, 289.

Arausicanum concilium I (ann. 441) — Habitum fuit imperante Valentiniano III, sub pontificatu S. Leonis I, et in ecclesia Justiniana. Huic præfuit S. Hilarius Arelat. Ibi sedentes Patres numero septemdecim triginta canones condiderunt. S. Augustinus, XLI, 1785.

Arausicanum concilium II (ann. 529). — Habitum sub S. Cæsario qui huic præfuit, sub pontificatu Papæ Felicis IV, imperante Athalarico secundum fidem catholicam. Ibi 25 articuli statuti sicut de hac fide. S. Prosper, LI, 612 seqq.

Arausicanum concilium (ann. 1229). — In hoc ad pœnitentiam admissi sunt Albigenses et hujus hæresis suspectæ personæ quas inquisitio Tolosæ detexerat, S. Cæsarius, LXVIII 1142.

Arelatense concilium I (ann. 314). — Hoc decrevit contra ejus accusatores Donatistas Cæciliani episcopi Carthaginensis innocentiam et amplius.

Constituit can. 8. « De Afris qui propria lege uti solent rebaptizatione, ut si quis de hæresi venerit ad Ecclesiam, interrogent eum Symbolum. Et si perviderint eum in Patre, in Filio, et Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc trinitatem, baptizetur.

Plures auctores ut Cuminus abbas, Ado numerant sexcentos episcopos qui huic interfuerunt. Baron ducenos, quorsm in subscriptionibus sex et triginta notati sunt. Tertullianus Thomassini *Dissertatio in synodos de bap. hæretic, III*, 1223.

Arelatense concilium (ann. 353-354). — Hoc conciliabulum ubi sederunt plures episcopi Ariani a Constantio convocatum fuit.

Damnavit S. doctorem Athanasium, Photinum et Marcellum Ancyranum ut Sulpitius Severus asserit, Albaspinæus. Observ, in S. Optatum XI, 1176.

Arelatense concilium, anno incerto habitum, alii anno 443 vel 444, alii vero anno 451 vel 452 habitum fuisse volunt, nec nominantur Patres ibi sedentes.

Deponitur in hoc concilio Quelidonius vel Celidonius episcopatu *ibid.*

Arelatense concilium III (ann. 445 vel 461). — Sub episc. Ravennio habitum.

Conciliavit Theodorum episc., Foro-Juliensem, et abbatem Lirinensem de jurisdictione contestantes, *ibid.*

Arelatense concilium (an. 475). — Convocatum fuit a Leontio episc., hujus urbis, et ibi Lucidus presbyt. erroribus suis de prædestinatione et gratia abrenuntiavit.

Sederunt circa triginta episcopi, *ibid.*

Arelatense concilium, vulgo *IV* (ann. 524). — Huic præerat S. Cæsarius ep. hujus urbis, convocato ob occasionem dedicationis Ecclesiæ S. Virginis, die 6 Junii primo anno pontificatus Joannis I.

Ibi plura constituta sunt, præcipue de ordinatione diaconorum, de promotione ad episcopatum, etc., *ibid.*

Arelatense concilium V (ann. 554) sub Sapaudo episcopo hujus urbis convocatum. — Quod inter plura, de liturgia et de disciplina ecclesiastica quædam statuit, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 813). — In hoc concilio cujus convocatio et quatuor aliorum a Carolo Magno provocata fuit, Patres de reformatione plures articulos constituerunt, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1059), sub legatis Papæ Nicolai II habitum, — Id hoc concilio quædam petitio facta est a Berengario vicomite Narbonæ ad revocandam excommunicationem quam in eum Guifredus archiepisc. hujus urbis intulerat, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1205), a legato Petro de Castelnau habitum, ubi aliquot Constitutiones fecit pro Ecclesia. Arelat., *ibid.*

Ariminense concilium (ann. 359), generale cui, ut probabile est, præfuit Restitutus episc. Carm. — In hoc concilio decem anathemata contra diversos errores Arii, Photini et Sabellii prolata sunt, ac amplius damnati et depositi unanimi ore qui contra prætendebant, inter quos Ursacius, Valens, Caius Germinius. Omnes episcopi dixerunt : « Volumus hos hæreticos damnatos, ut fides catholica firma maneat et sit pax in Ecclesia. » Hic sederunt 400 episcopi e diversis provinciis Occidentis, Illyriæ, Italiæ, ex Africanis, Hispanis, Galliis, etc., etc. — Ibi post longa tempora lassati legati ad imperatorem Patres Ariminenses quod tam sancte statuerant annulaverunt, et cum Arianis innuerunt, S. Hilarius Pictav., X, 699.

Arvernense concilium. —Hoc fuit habitum anno 525 cujus videsis Notitiam in *Gallia Christ.*, t. IV, col. 519, S. Gregorius Turon., LXXI, 406.

Arvernenne, Claromontanum concilium (ann. 535), et primum sub pontificatu Agapeti. — Honoratus Bituricensis arch. et alii Galliarum episcopi ad numerum quindecim sederunt in concessu in urbe Claromontana ex consensu regis Theodeberti. Incœperunt genuflectere, pro rege et regno prospero orationem fundere; deinde perlectis veteribus statutis, aliquot renovarunt ex eis, iis alia numero sexdecim addiderunt, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 349). — Huic præfuit Hesychius archiep. Vienn. habitum fuit paulo post concilium quintum Aurelianense cujus renovavit pro omni opere canones sexdecim. Ibi sederunt decem prælati, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 587). — Huic S. Sulpicius Bituricensis episcopus præerat qui unanimis cum aliis prælatis sedentibus, dissidio inter episcopum Rutinensem Innocentium, et Urcinum episcopum Cadurcensem finem fecit. Hoc dissidium de jurisdictione aliquot parochiarum quæ priori ascriptæ fuerunt, ortum erat, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 1077) habitum fuit a legato Hugone de Die qui huic præfuit. Simoniaci episcopi ibi fuerunt depositi, *ibid.*

Asturicense concilium (ann. 445 vel 446). — Acta contra Manichæos a S. Leone conscripta cum pervenissent in Hispaniam, hujus regionis episcopi detegere hujus dogmatis sectatores conati sunt quocunque loco occultati essent. Idacius et Turibius cum aliquot Manichæos in urbe Asturicensi detexissent, de iis scripta ad Antoninum Emeritensem miserunt. Tunc jam comprehensum Pascentium e Lusitania expelli jussit. Unde, ut opinantur, in hac urbe concilium hic memoratum, S. Leo, LV, 1034.

Atrebatense concilium (ann, 1025). — Huic præfuit Gerardus episc. Hæresis Manichæorum in diœcesi Attrebatensi pullulabat. Sentit episcopus doctrinarum perversarum venenum; conquisivit sectarios, ad synodum compellavit et instanter explicationem ab eis expostulavit, instans et urgens deserere malam doctrinam et abjurare, et ad confirmandum suæ fidei testamentum exegit ab unoquoque in modum crucis † quemdam characterem conscriptum, Gerardus, Camer. episc., CXLII, 1269.

Atrebatense consilium (ann. 1097). — Hoc habitum fuit ab episcopo Lamberto, sedentibus ejus archidiacono, quinque abbatibus. Ibi episcopus privilegia suis prædecessoribus concessa abbati et monachis montis S. Eligii confirmavit, et aliud monasterium (Arroasianorum) ab omni alia jurisdictione ac sua exemit, monachis dando facultatem eligendi abbatem et abbati facultatem loca polluta reconciliandi, S. Urbanus II papa, CLVI, 1174.

Augustanus conventus (ann. 952). — In quo concordi diligentia tam sancti cleri quam populi, Ecclesiæ stabilitatis profectus et totius Christianitatis utilitates tractantur. — Illi præfuit Frithuricus reverendus Moguntinæ sedis archiepiscopus. Adfuerunt plures archiepiscopi et circa viginti episcopi. Ibi rex piissimus Otto ecclesiasticarum rerum auxiliatorem se esse promittendo certificavit. Ex hac promissione regali audita, archiepisc. residens communi cæterorum assensu capitula titulari præcepit, *Monument diplom.*, CXXXVIII, 833.

Augustodunense concilium (ann. 590). A Guntramno convocatum, de Tetradia. — Hæc Tedradia uxor erat Eulalii, provinciæ Arvernensis comitis; quæ marito valedixerat suo ut comiti nomine Didier adhæreret. Sed concilium de propriis parafernalibus bonis restituere Eulalio comiti duplo duplum vel ad quadruplum valorem

« sua domo ablatorum, damnavit eam, et notam infamiæ liberis adulterinis quos e comite adultero genuerat addidit, notans eos liberos illegitimos. S. Gregor. Turon., LXXI, 520.

Augustodunense concilium (ann. 670). — S. Leodegarius hujus urbis episc. et aliud convocavit et huic præfuit; cujus supersunt aliquot statuta; aliqua vero desunt, siquidem in ordine transcriptionis a primo ad quintum, a sexto ad octavum, ab octavo ad decimum, a decimo ad quartum decimum et ad quintum decimum, juxta vetustissimas collectiones in quibus omnino et totus deest præcedens, transitur. *ibid.*

Auraicense concilium (ann. 408). — Tempore Theodosii Junioris et Cyri consulum VI Idus Novem. in ecclesia Justinianensi, Isidor. Mercator., CXXX, 391.

Aurelianense concilium (ann. 511). — Quod consilio S. Remigii Rhemensis convocavit rex Clodovæus Ibi sederunt quinque metropolitani, Burgidalensis, Bituricensis, Turonensis, Auscensis et Rothomagensis, qui cum aliis episcopis unum et triginta canones condiderunt, S. Leo, LVI, 312.

Aurelianense concilium (ann, 538), sub Sylverio pontifice summo. — Huic præfuit Lugdunensis archiepisc. S. Lupus, quocum consederunt alii undeviginti episcopi qui subscripserunt tribus et triginta canonibus conditis ad renovandos veteres canones de disciplina, *ibid.*

Aurelianense concilium (ann. 549), regnante Childeberto. — Sacerdos Lugdunensis archiepiscopus huic præfuit : quod fuit congregatum ut ubi causa Marci episcopi Aurelianensis diceretur. Ex omnibus provinciis trium regnorum Galliæ formatum erat. In hoc restitutus fuit Marcus in sua sede episcopali et quatuor canones conditi fuerunt, *ibid.*

Aurelianense concilium (ann. 634. — Quod coactum contra Monothelitarum hæresim quæ pervadere Gallias minabatur; hoc concilium habitum fuit curante S. Elysio etiamnum laico, *ibid.*

Aurelianense concilium (ann. 1129). — Hoc habitum fuit ab Umbalo archiepiscopo et apostolicæ sedis legato. Quæ fuerit causa hujus concilii, latet, S. Urbanus II papa, CLVII, 70.

Bagaiense conciliabulum (ann. 394), a Primiano Donatista et episc. Carthaginensi convocatum irregulariter et omissis non omittendis formis. — Ibi sederunt trecenti decem episcopi. Non in pretio est quod decrevit contra episc. Carth. Maximianum, S. Optatus. Prolegom., XI, 846.

Bagoriense concilium (ann. 740), loco incerto habitum a sancto Bonifacio ex commendatione Gregori III papæ. Ibi sederunt octo Patres, S. Bonifacius arch. Mogunt., LXXXIX, 805.

Bagoriense concilium (ann. 903). — Hujus concilii ratio fuit quædam donatio ab imperatore Ludovico III facta S. Emmeranni monasterio cum approbatione archiepisc. Salzburgensis et quinque aliorum episcoporum, *ibid.*

Bagoriense concilium (ann. 906). — Ibi confirmatum est privilegium quo Ecclesia Frisiaca fruebatur sibimetipsi eligendi suum episcopum. Sex huic solemni facto interfuerunt Prælati, *ibid.*

Bajocensis synodus (ann. 1518), sub Rev. D. Ludovico de Canossa, episcopo ejusdem urbis. — In hac synodo editæ et publicatæ sunt variæ constitutiones, Joannes Rhotom. archiepisc., CXLVII, 235.

Belvacensis synodus (ann. 795). — Carolus de Villers Belvacensis episcopus habuit hanc synodum cum suis presbyteris. Ibi Constitutiones synodales promulgavit, alias de Confraternitatibus, alias de sacramentis, vita clericali, testamentis et sepulturis et collectis, Hincmarus Rhemensis, CXXV, 392.

Belvacensis synodus Caroli II (ann. 845). — Hæc synodus habita fuit apud Belvacum civitatem anno sexto regni domni Caroli, et sedentes Venilo, Erchanradus, Ymmo, Rothadus, Simeo, Lupus, Ragenarius, Helias, Erpoinus, Aio, Hincmarus, presbyteri et vocati archiepiscopi capitula fecerunt quæ idem princeps gloriosus, Deo teste, sub fidei suæ astipulatione se servaturum promisit erga, omnes Ecclesias et episcopos regni sui, *Monument. Diplom.*, CXXXVIII, 543.

Belvacense concilium (ann. 1114). — Hoc concilium habitum fuit a Conone cardinali et legato, sedentibus trium episcopis provinciarum; ibi fuit excommunicatus imperator Henricus V; renovata plura decreta sunt postremorum pontificium de salute bonorum ecclesiasticorum et aliis disciplinæ ecclesiasticæ, S. Urbanus II papa, CLVI, 1199.

Barcinonense concilium (ann. 599). — Hoc concilium, ut videtur, papa Gregario indicente, habitum fuit ad vitium Simoniæ exstirpandum in iis provinciis. Asiaticus Tarraconensis archiepisc. huic præfuit, et ibi sederunt undecim episcopi qui canones quatuor condiderunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV. 607.

Barcinonense concilium (ann. 1064). — Hoc convocavit cardinalis Hugues Le Blanc Alexandri II legatus. Ibi ad memoriam clericorum continentiæ præceptum revocatum est, pariter in eodem actum est de ritu Gothico abdicando et de Romano adoptando. Alexander II ore unanimi habitus est summus Pontifex legitimus et Cadalous ut antipapa damnatus est, *ibid.*

Barense concilium (ann. 1097). — Hoc fuit habitum Urbano II papa, astantibus, 183 episcopis. Causa hujus concilii fuit adunatio communis Græcorum et Latinorum, S. Urbanus II papa, CLI, 242.

Basileense et Senonense concilia (ann. 1198). — Hæc concilia fuerunt convocata pro gestatione almutiarum in capite, Robertus Pullus, CLXXXVI, 1118.

Basileensia concilia et uti verius dicam Basileense concilium in quinque et quadraginta sessiones partitum (ann. 1431). — Narratio longa esset de dissidiis inter Patres Basileenses et Eugenium IV, grassantibus, et quæstio est fuerit ne æcumenicum, annon. Hic consessus magnam in tota Ecclesia turbationem attulit. In quo summus Pontifex depositus suffragiis sedentium et antipapa Felix V proclamatus S. Leo Magnus, LVI, 312.

Beneventanum concilium (ann. 1087). — Hoc concilium a papa Victore III habitum fuit, et ibi excommunicavit Guibertum ejus æmulum, eamdem tulit sententiam adversus Hugonem Lugdunensem et Richardum abbat. Massill. utrumque antipapæ fautores. Investituras tandem damnavit sub pœna excommunicationis cum consensu omnis concilii, Victor III papa, CXLIX, 965.

Beneventanum concilium (ann. 1091). — Urbanus II congregavit hoc concilium. Ibi renovavit damnationis sententias latas adversus antipapam Guibertum et quatuor canones condidit, *ibid.*

Beneventanum concilium (ann. 1108). — Hoc concilium habitum fuit a papa Paschali II de investituris et luxu vestium clericorum. Excommunicatos declaravit et clericum qui beneficium ecclesiasticum a sæculari obtinuit, et ipsum sæcularem, *ibid.*

Beneventanum concilium (ann. 1091). — Habitum fuit ab Urbano II papa, qui sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham et omnes ejus complices synodali judicio confirmavit, S. Urbanus II papa, CLI, 81.

Bonogisilense concilium (ann. 618). — Hoc Bonogisili vel Bonogeli quod tribus leucis a Lutetia distat habitum ; ne ordinetur laicus in archipresbyterum prohibet. Idem sacra celebrare pro mortuis, baptismum administrare laicos sepelire nisi cum ordinarii licentia monasteriis interdicit, S. Gregorius Turonens., LXXI, 634.

Bonogisilense concilium (ann. 855). — Ea fuit causa hujus concilii, dissidia episcopi Cenomanensis cum abbatia Anisolensi vel Sancti Calisii. Mauricus Turonensis archiepisc., Venilo Senonensis, Hincmar, Rhemensis, Paulus Rhotomag., et viginti tres episcopi ibi sederunt cum tredecim abbatibus, *ibid.*

Bracarensis et Terraconensis synodi (ann. 464 : 465). — Cum Sylvanus episc. (Calahorra episcopos ordinavisset, inscio Ascanio metropolitano, hic habuit hanc synodum suæ provinciæ, ut scriberet ea de re ad S. Hilarium summum pontificem qui, re expensa, in concilio Romæ habito, ad metropolitanum Tarraconensem Epistolam synodicam direxit, qua denuntiat, spectatis pluribus epistolis magnatum et magistratuum Hispaniæ urbium quarumdam ad se directis in Sylvani gratiam, illi veniam præteriti concedere, dummodo in futurum canones non amplius omitteret, S, Leo, LV, 471.

Bracarense concilium (ann. 560, 563). Ab archiepiscopo Lucretio habitum ; in quo lecta fuit S. Leonis ad Turibium epistola, et altera Celenensis concilii synodica ad Baleonium directa adversus Pricillianistas. — Ibi firmata sunt contra istos hæreticos decreta et amplius reformati sunt abusus qui in ministerio clericali irrepserant vel in Dei servitio, *ibid.*

Bracarense concilium (ann. 572), — Hoc concilium primum est in quo formula, regnante Christo, adhibita est, quamvis a longo tempore in aliis actis inveniebatur. Huic præfuit Bracarensis archiepiscopus ; et sederunt duodecim episcopi, sex cujusque provinciæ, qui canones ad numerum decem de disciplina condiderunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 561.

Bracarense concilium (ann. 675). — Cui præfuit Leodecisius et sederunt octo episcopi, novem canones condidit. *ibid.*, 585.

Brennacense concilium (ann. 580). — Occasio hujus con-

quæstio fuit an diœceses Bremensis et Hamburgensis in unum colligerentur, *ibid.*, 830.

Gerundense concilium (ann. 517). — Ibi cum sex aliis episcopis præfuit metropolitanus Tarraconensis, et decem canones de liturgia et disciplina condiderunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 314.

Gerundense concilium (ann. 1019). — In hoc, Petrus episcopus hujus urbis, suffragiis plurium astantium in civitate episcoporum canonicam constituit vitam, *ibid.*

Gerundense concilium (ann. 1097). Habuit hoc concilium archiepisc. Tarraconensis cum tribus episcopis. Statutum est de confirmandis libertatibus ecclesiasticis, S. Urbanus II papa, CLI, 230.

Hiberniensia concilia (ann. 450 vel 466), duo sub nomine S. Patricii, quorum manuscriptum pervetus exemplar in bibliotheca Benedictinorum Cantabrigiæ servatur, S. Leo, LVI, 302.

Hiberniense concilium (ann. 795), fere incognitum nisi citetur a quodam auctore (*Vid.* Duguet, dissert. 17, de 1 et 2 canone concilii Ancyrani), dicente unum concilium Hiberniense habitum ann. 705 et initio pontificatus Leonis III, ex his duobus canonibus, de scandalo quod afferret in populo presbyter ad pœnitentiam publicam admissus concludit, *ibid.*

Hipponense concilium (ann. 393) generale totius Africæ, ab Aurelio convocatum et cui præfuit.— Inter alias constitutiones quas de disciplina ecclesiastica fecerunt Patres, in hoc concilio statutum est celebrationem festi Paschalis quotannis in concilio quod haberi solitum erat declarandam esse. *Monumenta vetera*, S. Optatus, XI, 1185.

Hipponense concilium (ann. 399), generale Africæ, ab Aurelio apud Hipponam convocatum, de Donatis in episc. Carth. de clericis Donatistis in numero laicorum recipiendis, *ibid.*

Hipponense concilium (ann. 422). — In hoc concilio damnaverunt Antonium episc. Fussalens. quem spoliaverunt gubernatione episcopali, nec tamen eum ab episcopatu deposuerunt Patres, *ibid.*

Hipponensis synodus (ann. 426). Ab S. Augustino ætate provecto convocata fuit. In ea sibi successorem in episcopatu elegit presb. Heraclium, *ibid.*

Hispalense, Spalense concilium I (ann. 590).— S. Leander Hispalensis episcopus habuit hoc concilium cum septem suffraganeis, quinto anno regis Recaredis, Isidorus Mercator, CXXX, 593.

Hispalense vel *Spalense concilium II* (ann. 591). — Hoc concilium habitum fuit in sacrario ecclesiæ dictæ Hierosolyma, sub rege Sisebuto et papa Bonifacio V. Huic præfuit S. Isidorus Hispalensis, et septem alii ibi sederunt presbyteratus et duo laici, titulo illustres; Pisisellus provinciæ Beticæ gubernator, *ibid.*, 595.

Hispanicum concilium (ann, 362). — In hoc concilio congregati episcopi, omnes qui ad veram fidem redirent esse admittendos statuerunt, dummodo fidem Nicænam reciperent, et doctrinam Euzoii et Eudoxii impiam anathematizarent, S. Leo, LVI, 218.

Hispanicum concilium (ann. 793). — Hoc fuit habitum ab Hispanicis episcopis. Errorem infauste Elipandi et Felicis Urgelli adoptarunt, eum corroborare aliquot textibus, SS. Patrum fœdati conantes, *ibid.*

Iconiense concilium (ann. 258). Hoc concilium *constituit ac decrevit* contra Cataphrygas et omnes alios hæreticos nihil eorum quæ ab hæreticis facta sunt, ab Ecclesia catholica recipiendum esse : ordinationes, baptismum, manuum impositionem, quidvis sacrum ab hæreticis administratum, invalidum esse. Quoad vero spectat hoc concilium, Stephanus papa episcopos Orientales hæc constituentes excommunicat, apostolicæ Sedis communione privat : ipsam vero synodum erraticam contra apostolorum traditionem erroneum dogma confirmantem, reprobat, Tertullianus, III, 1152.

Ilerdense concilium (ann. 524). — Hoc concilium habitum fuit, juxta cardinalem d'Aguirre, quinto decimo anno regnantis in Hispania Theodorici. Ibi octo episcopi vel potius novem sedentes ut testantur acta, sexdecim canones confecerunt, Dracontius, LX, 796.

Ilerdense concilium (ann. 1229). — Joannes cardinalis-legatus et Sabinæ episcopus, habuit hoc concilium in quo sedentes patres de disciplinâ ecclesiastica et notanter de clericorum agendi ratione statuta unumque particulare pro bona Ecclesiæ Barcinonensis administratione constituerunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIX, 321.

Ilerdense concilium (ann. 1237). -- In hoc negotium datum S. Francisci et S. Dominici religiosis hæreticos quærendi, *ibid.*

Illyricanum vel *Illyricum concilium* (ann. 368 vel 370 seu 375), quod, imperatore Valentinianum jubente, congregatum est. — Ea fuit causa convocationis, ut finem contestationibus quæ de doctrina adhuc agitabantur in Asia et Phrygia, Patrum decreta imponerent, et aliquot malis quæ committebantur in episcoporum ministrorum que ordinis inferioris electione. Disputationes versabantur præsertim de natura S. Spiritus quæ ab heterodoxis secreta fuerat a natura Patris et Filii; quod hæresim Macedonii refricabat. Decretum concilii ad episcopos Asiæ et Phrygiæ fuit directum cum epistola synodali, S. Damasus papa, Prolegom., XIII, 136.

Illyricum concilium (ann. 415). — Hoc concilium habitum fuit in gratiam Perigenis sacerdotis Corinthi, qui ordinatus fuerat episcopus urbis (vulgo Patras) in Thessalia. in diœcesi Illyriæ Orientalis, ab episcopo Corinthi, Alexandro. Cum incolæ urbis nollent eum accipere episcopum, concilium congregatum fuit ad conficiendas testimoniales de pietate et bonis moribus Perigenis coram papa litteras; sed fuit impar Roma pervicaciam vincendo obsistentium, et res in longum procrastinabat, cum Alexander Corinthi episcopus mortuus est, cui ille substitutus est, *ibid.*

Illyricum concilium (ann. 516). — Hoc concilium habitum est a Joanne episc. Nicopoleos, metropoleos veteris Epiræ. Ibi septem sederunt episcopi qui declarationem adversus Eutychianos et in gratiam communionis cum papa Hormisda confecerunt, Cassiodorus, LXIX, 950.

Illyricum concilium (ann. 550). — In hoc Illyrici episcopi trium capitulorum fautores audacter surrexerunt contra Judicatum papæ Vigilii, et Benenatum qui surrexerat contra tria capitula damnarunt, *ibid.*

Italicum concilium (ann. 251 vel 255). — Hoc concilium sub papa Cornelio congregatum in causa hæretici Novatiani. Hoc insuetum ac alienum a recepto ecclesiastico more, quo concilia omnia ad illud usque tempus, ac etiam deinceps celebrata sunt, a certo aliquo determinatoque loco denominationem acceperat.

Vix proferri poterit concilium aliquod circa hæc tempora, quod *Italicum* dictum sit, et non potius *Romanum*, Damasus papa, Prolegom., XIII, 329.

Italicum concilium (ann. 381). — S. Ambrosius huic præfuit concilio quod forte habitum est Mediolani cujus erat episcopus. Patres hujus concilii artibus Maximi Cynici delusi sunt. Qui cum expulsus esset Constantinopoli ubi sedem tempore S. Gregor. Nazianz. episcopalem usurpaverat, adiit concilium, quod eum proclamavit patriarcham Constantinopolitanum, et habuit Nectarium intrusum. Patres ibidem Apollinaristas damnaverunt, et duas epistolas ad Theodosium Magnum imperatorem scripserunt, *ibid.*; S. Ambrosius, XVI, 951.

Juliobonense concilium (ann. 1080). — Illud a Willelmo Anglorum rege cum episcopis et proceribus Normanniæ apud Juliam bonam celebratum est, Gregorii VII papæ anno octavo, Philippi Francorum regis vicesimo. In hoc statutum est de pace Dei, de incestis matrimoniis et multis ad disciplinam spectantibus, Willelmus Conquestor., CXLIX, 1323.

Lampsacenum concilium (ann. 364). — In hoc concilio abrograta sunt quæcunque decreta in Constantinopolitano concilio ab Eudoxio et Acacio, dum e contra firmata fuerunt decreta concilii Seleuciæ. Valens imperator cum statuta hujus concilii a Patribus audivisset, omnia abrogavit, ad exsilium damnavit omnes sedentes, et Eudoxii fautoribus omnes tradi jussit Ecclesias, Cassiodorus, LXIX, 1075.

Langesiense concilium (ann. 1278). — Hoc concilium fuit habitum a Joanne de Montsoreau Turonensi archiepiscopo, et ibi sederunt ejus suffragantes qui sexdecim statuta fecerunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 564.

Laodicense concilium (ann. 364). — Istud fuit in antiquis temporibus celebre; et ejus canones, numero sexaginta, semper magnam auctoritatem obtinuerunt, S. Leo, LVI, 714.

Lateranense concilium (ann. 649). — Hoc concilium habitum est contra Cyrum episc. Alexand. et Sergium episc. Constantin., Pyrrhum et Paulum qui tantum in Jesu Christo solam operationem et solam voluntatem admittebant. Hoc concilium in 20 canonibus de mysteriis Trinitatis et Incarnationis stabilivit fidem Ecclesiæ, et eosdem anathematizavit hæreticos, S. Optatus, XI, 844.

Lateranense concilium (ann. 1179). — Papa Alexander III cum imperatore Frederico reconciliatus hoc undecimum generale concilium convocavit pro tribus causis gravibus, quarum fuit prima, schismatis reliqua abolere; secunda, Valdensium hæresim damnare; et tertia restituere disciplinam ecclesiasticam quæ per tam longum schisma dilacerata fuerat, S. Bernardus, CLXXXII, 202.

Lateranense concilium (ann. 1215). — Hoc concilium a papa Innocentio III fuit convocatum, IV Lateranense, et

cilium finem habuit ut reprimerentur bonorum Ecclesiæ raptores et locorum sanctorum dilapidatores, Sidonius Apollinaris, LVIII, 328.

Marazanense concilium (ann. 418). — Baluzius hujus concilii tres canones servavit, *ibid.*, 322.

Matisconense concilium (ann. 582). — Rex Guntramnus haberi hoc concilium anno 21 sui regni jussit et quinto anno pontificatus Pelagii. Ibi sederunt unus et viginti episcopi : cur habitum sit non dicitur. Sed episcopos pro necessitatibus pauperum congregatos effecisse ut veteres canones renovarent potius quam novos conderent, narratur, S. Gregorius Turon., LXXI, 455.

Matisconense concilium II (ann. 582). — Ex mandato regis Guntramni habitum fuit hoc concilium, *ibid.*

Matisconense concilium (ann. 585). — Cui præfuit S. Priscus patriarcha Lugdunensis. In hoc juxta concilium regis, causa dicitur episcoporum Gunnedebundi partibus faventium; Faustianus ordinatus episcopus urbis Aquæ Augustæ fuit depositus; Bertramnus Vazalensis (Vazarensis) lege Burdigalensis, Orestes et Palladius Santonensis qui eum ordinaverant ad suppeditandum ei necessaria vitæ damnati sunt sententia. Cæterum Patres viginti canones condiderunt, *ibid.*

Mediolanense concilium (ann, 346-349). — Hoc habitum est contra Photinum, jam damnatum in conc. Mediolan. nec subjiciebatur. In eo Ursacius et Valens veniam rogant, impetrant et dixerunt anathema Ario et ejus sectatoribus, S. Leo, LIV, 945.

Mediolanense concilium (ann, 355). — Jussu Constanti imperatoris habitum, prece audita papæ Liberii. Ibi damnatus est S. Athanasius, et quicunque subscribere damnationis sententiæ denegans in exsilium, jubente Constantio, actus est.

Ibi sederunt plusquam trecenti Occidentales episcopi, sed pauciores Orientis, S. Hilarius Pictav., X, 562.

Mediolanense concilium (ann. 451). — Ea fuit occasio hujus concilii. Postquam Eusebius Mediolan, episcopus a summo pontifice epistolam accepisset, illud convocavit ut, facta hujus lectione, lectionem faceret alius epistolæ Leonis papæ ad Flavianum. Quæ fuerunt approbatæ ab omnibus et inventæ Evangelii et Patrum doctrinæ conformes. S. Leo, LIV, 945.

Meldense concilium (ann. 1082). — In collectionibus vulgaribus conciliorum legitur habitum fuisse concilium ubi Arnoldus ordinatus est episcopus Suessionensis, et aliud ubi Robertus fuit ordinatus episcopus Meldensis. S d scriptor Mansi probat esse unum et idem. Actis hujus concilii charta addenda est qua comes Guarinus dat ecclesiam Sanctæ Margaritæ abbatiæ Cluniacen., S. Ivo Carnot., CLXII, 101.

. *Melphitanum concilium* (ann. 1059) — Hoc concilium habitum fuit a papa Nicolao qui huic præfuit et pronuntiavit episcopi Tranensis depositionem canonice criminibus convicti. Vere similiter, in hoc concilio papa Northmannis dedit absolutionem omnium censurarum quas incurrerant, ea lege ut restitutionem facerent prædiorum apostolicæ Sedis, quæ usurpaverant, B. Urbanus II, papa, CLI, 56.

Melphitanum concilium (ann. 1089). — Urbanus papa celebrari jussit hoc concilium ubi adfuit dux Rogerius cum multis episcopis et comitibus Apuliæ, Calabriæ et omnium aliarum provinciarum, ibi condiderunt sexdecim canones, *ibid.*, 57.

Melphitanum concilium (ann. 1100). — Papa Paschalis II habuit hoc concilium mense Octobri, et ibi excommunicavit urbem Beneventanum quod obedientiæ Sedis apostolicæ sese substraxisset. Idem duas bullas in eodem concilio dedit, *ibid.*

Metense concilium (ann. 550). Ibi sedentes ad successoris electionem S. Galli in sede episcopali Claramontani procedunt S. Gregorius Turon., LXXI, 551.

Metense concilium (ann. 590). — Ibi Gilius Rhemensis arch. depositus est ; in eodem consessu, Chrodieldis et Basina monacha S. Radegundis Pictaviensis, quæ excommunicatæ fuerant anno præcedenti, Ecclesiæ reconciliatæ sunt. Basina in suo monasterio introducta est, Chrodieldis vero ad villam qua eam rex donaverat, se contulit, *ibid.*

Metense concilium (ann. 845). — Rex Carolus haberi jussit hoc concilium in ecclesia Metensi S. Stephani, metropolitani, Venilo Senonensis, Hincmarus Rhemensis, et Rodolphus Bituricensis, ibi cum suis suffragantibus sederunt et octoginta canones condiderunt, Adventius Metens episcop., CXXI, 1149.

Metense concilium (ann. 1204). — Ab abbate Cosemario S. Sedis legato convocatum, ad finem reconciliandi reges Galliæ et Angliæ qui divisi erant ob comitatum Pictaviensem quem rex Angliæ dicebat sibi usurpatum fuisse a Philippo Augusto Galliæ rege, *ibid.*

Milevitanum concilium generale (ann. 402). — Habitum fuit sub quinto consulatu Arcadii et Honorii imperatorum. Cui præfuit Aurelius Carthaginensis. Ibi plures canones Patres condiderunt, S. Leo, LVI, 116.

Milevitanum concilium II (ann. 416). — Convocatum est contra Pelagium. Patres ibi sederunt unus et sexaginta; et epistolam ad papam Innocentium mittunt, ab eo petentes errorum hujus Pelagii condemnationem, S. Optatus, XI, 1302.

Moguntina synodus (ann. 636). — Hujus consessus a rege Dagoberto facti objectum fuit ut donationem urbis et territorii Laudenburgensis basilicæ S. Petri de Worms, faceret, S. Agobardus, CIV, 31.

Moguntinum concilium (ann. 813). — Hoc convocatum in sacrario ecclesiæ S. Albani, martyris. Ibi sederunt triginta episcopi quinque et viginti abbates et plures laici comites et judices. Consessus divisus est in tribus turbis vel ordinibus : 1. ordo episcoporum ; 2. ordo abbatum et monachorum ; 3. comitum et judicum. Qui canones sex et quinquaginta condiderunt, *ibid.*

Montempessulanum concilium (ann. 1195). — Michael S. Sedis legatus huic præfuit; ibi in provincia Narbonensi restituta est pax. Excommunicationis sententia perculsi sunt hæretici et piratæ quicunque auxilium Saracenis suppeditabant. Plura statuta facta sunt, quorum unum in eorum favorem qui in Hispania contra infi leles impugnarent. Huic intererant V archiepiscopi et episcopi, Petrus Vallis Cernai mon., CCXIII, 693.

Montilum (apud) concilium (anno incerto). — M. Milo cum collega suo M. Theodosio, ad quoddam castrum quod Montilum nuncupatur, convocavit archiepiscopos et episcopos quam plures, et ibi sistendi coram Milone, comite Tolosano, apud Valentiam dies præfigitur, Petrus Vallis Cernai monachus, CCXIII, 563.

Mosomense concilium (ann. 995). — Huic præfuit legatus domni Joannis papæ, Leo, abbas monasterii Sancti Bonifacii urbis Romæ. Interfuerunt huic concilio abbates et plures laici, atque in eorum conspectu Gerbertus Remorum archiepiscopus pro sua ordinatione rationem reddidit, Sylvester II papa, CXXXIX, 343.

Nannetense concilium (ann. 658), nationale ex jussu papæ Vitaliani congregatum. — Unum actum hujus concilii quod ad suam Rhemensem historiam spectat, refert Flodoardus, id est, sedentes Patres permisisse S. Nivardo Remensi episcopo reædificare monasterium Altavillarense, Flodoard. can. Rhem., CXXXV, 167.

Nannetense concilium (ann. 1227). Hildebertus, Turonensis archiepisc. et metropolitanus in Britannia hoc concilium convocavit. Ibi adfuerunt Conon cum episcopis provinciæ. In hac statutum est de matrimoniis incestuósis Ven. Hildebert. Cenoman, episc., CLXXI, 253.

Narbonense concilium (ann. 237 vel 260). — In quo duo diaconi, episcopi Narbonens. accusatores, crimen suum et innocentiam S. Pauli quem accusaverant, confessi sunt, S. Leo, LVI, 576.

Narbonense concilium (ann. 589). — In hoc congregati sunt Migetius episc. hujus urbis et septem alii episcopi qui quindecim canones condiderunt, *ibid.*

Narbonense concilium (ann. 788). — Ibi sederunt viginti sex episcopi et quidam commissarius regalis, qui de Felicina hæresi in concilio Ratisponensi damnata primo, nempe nominatim et solemniter disputarunt saltem, sed nihil definierunt. Dein altercationibus inter episcopos Narbonensem, Elnensem et Bituriensem pro de limitatione finium trium diœcesum finem imposuerunt, S. Paulinus Aquil., XCIX, 567.

Narbonense concilium (ann. 879). — In finibus provinciarum Arelatensis et Narbonensis obvios sese dederunt invicem duo metropolitani, ut, dissidium inter Walfredum episcop. Natiensem et Rotfredum Avenionens, a priore insimulatum unam ejus diœcesis Ecclesiam usurpavisse judicarent. Quis fuit illius litis exitus, me latet, *ibid.*

Narbonense concilium (ann. 1054). — Guifredus hoc concilium congregavit. Ibi sederunt cum archiepiscopo Narbonensi decem episcopi, et copia abbatum, clericorum et optimatum. Viginti quatuor canones condiderunt, S. Urbanus II papa, CLI, 746.

Neocæsariense concilium (ann. 314-315). — Huic præfuit (ut videtur) Vitalis Antiochiæ. Lapsorum causam tractavit. Canones quatuordecim condiderunt episcopi tres et viginti ibi sedentes, S. Leo, LVI, 24.

Neocærariense concilium (ann. 358), contra Eusthatium, in quo ille episcopus Sebastæ in Armenia fuit depositus, *ibid.*

Nicænum concilium et *I œcunmenicum* (ann. 325). — Hoc concilium plures prærogativas Filii Dei definivit et confessus est eum contra Arianos consubstantialem Patri, et usus est verbo Græco ὁμούσιος nec damnavit

rebaptizationem quæ habitu fuerat propria lex Afrorum. Ita sensit et Nicæna synodus, totam illam de baptismo controversiam dirimere molita, non Symbolo aut confessione fidei, sed canone unico, et hoc uno decreto solos deinceps Paulianistas esse tingendos. Cujus concilii canones non complectuntur nisi regulam disciplinæ, fidei autem definitio fere in antiquis conciliis seorsim edebatur. Ibi sederunt trecenti et octodecim episcopi, Tertullianus, III, 1236; S. Ambrosius, XVI, 528; S. Prosper, LI, 570.

Nicænum concilium II (ann. 787). — Habitum fuit imperantibus Irena et Constantino ejus filio. Huic præfuit patriarcha Tarasius. In 7ª sessione decretum est de sacris imaginibus et acclamatum est anathema concilio Constantinopolitano in quo reformatæ fuerant. Huic decreto subscripserunt quinque et trecenti episcopi sedentes. S. Leo, LV, 967.

Nicomediense concilium seu verius *conciliabulum* (ann. 328). — In quo damnatus est sanctus Eustathius Antiochenus ad exsilium. Juxta alios Antiochiæ coactum est, Cassiodorus, LXIX, 264.

Noviomense concilium (ann. 814). — Ea fuit hujus concilii causa : Windelmarus, Noviomensis episcopus et Rotaldus, Suessionensis episcopus, inter se contestabantur de quibusdam parochiis quas quisque suas dicebat. Vulfarius Rhemensis archiepiscopus et communis metropolitanus, cum vellet controversiam componere, hoc convocavit concilium, in quo de iis parochiis statutum est, S. Agobardus, CIV, 311.

Noviomiense concilium (ann. 814). — Hoc fuit coactum ad hunc finem ut vias sumerent Patres sedentes et fœderationem suffragantium Rhemensis arch. formarent, adversus laicorum invasiones in libertates Ecclesiæ, *ibid.*

Noviomensis synodus (ann. 1233). — Henricus de Braine arch. Rhemensis hanc congregavit synodum adversus laicorum invasiones in Ecclesiæ libertates, Flodoardus canon. Remens., CXXV, 126.

Oscense concilium (ann. 598). — Huesca, olim *Saturnia, Osca, Ellergetum* est urbs Hispaniæ episcopalis in provincia Tarraconensi sub metropoli Saraguntiæ. Ibi habitum est hoc concilium et duo cujus alter de cœlibatu presbyterorum, diaconorum et subdiaconorum agit, alter de synodis quotannis habendis, canones conditi sunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 982.

Ostionense concilium (ann. 1077). — Huic præfuit legatus Hugo de Die, et jussu papæ. Manasses Rhemensis, Simoniæ et usurpationis accusatus sententia suspensionis ibi perculsus est. Turonensem, Senonensem, Vezuntionensem archiepiscopos, et Carnotensem episcopum, quia huic concilio non adfuerint, interdixit legatus. Prælatos autem submissos Gregorius VII, anno sequenti, relevavit ab interdictione, Ivo Carnot, CLXII, 334.

Ostionense seu *Œduense concilium* (ann. 1094). — Illud concilium ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo fuit congregatum cum archiepiscopis et abbatibus diversarum provinciarum. In hoc fuit excommunicatus Philippus rex. Item damnata sub excommunicatione fuit Simoniaca hæresis et presbyterorum incontinentia, S. Urbanus II, CLI, 133.

Palæstinum concilium (ann. 765). — Hoc concilium fuit convocatum Hierosolymæ, ex voto Joannis, Gotthiæ episcopi, a suo diacono Longino expresso, ad eum veræ fidei difinitionem mittendi, Hincmarus Rhem., CXXV, 204.

Papiensis conventus (ann. 971). — In eo datum est Ottonis Magni, Romanorum imperatoris, capitulum, *Monumenta diplomatica*, CXXXVIII, 851.

Papiensis synodus (ann. 977). — Ratherius Veronensis episc., qui a sua sede expulsus fuerat, et apud urbem Papiensem se contulerat, concilium invocavit ut reintegraretur, Ratherius Veron., CLXXXVI, 91.

Parisiense concilium (ann. 362). — S. Hilarius Pictaviensis, cum e Galliis redux esset, haberi varia jussit concilia ut Nicæna fides firmaretur et Ariminensis perfidia damnaretur. Inter hæc concilia dicitur imprimis illud Parisiense, S. Gregorius Turon., LXXI, 426.

Parisiense concilium (ann. 552). — In hoc depositus est urbis Parisiens. episcop. Saffaracus, canones Aureliæ, quibus subscripserat, violasse reus. Alii dicunt eum incontinentiæ reum : alii simoniæ : utut sit, crimen ipse confessus est, et in monasterio inclusus est, *ibid.*

Parisiense concilium (ann. 615). — Versus tertium Pelagii I annum, fuit habitum hoc concilium, anno 46 Childeberti. Ibi sederunt quindecim episcopi, qui decem canones condiderunt, *ibid.*

Parisiense concilium (ann. 638). — Huic adfuit rex Dagobertus ubi sederunt magnates et episcopi. Ecclesiæ S. Dionysii privilegia ibi firmata sunt, Flodoardus can. Rhem., CXXXV, 102.

Parisiense concilium (ann. 649). — Cum rex Clotarius II totius imperii finibus potiretur Francorum, in omnibusque ejus partibus administrationem constituere vellet, concilium hoc in urbe Parisiorum convocavit, quod ibi quintum numeratur, et usque ad illam epocham quam maxime numero habitum. Ibi sederunt unus de octoginta episcopi cum pluribus magnatibus et principis vassalibus in ecclesia S. Petri, hodie S. Genovefæ sub episcopo Deusdedit. Qui 15 canones condiderunt, S. Bonifacius IV, LXXX, 449.

Parisiense concilium (ann. 649). — Martinus I, cum statuisset concilium numero magnum convocare, ut solemnius damnaret Monothelismum, ad Clotarium deputavit, ut convocaret doctissimos sui regni prælatos ad hunc consessum. Ibi statutum est duos dignissimos S. Avatensem et S. Eligium legatos adire Romam ut concilio sederent. Flodoardus can. Rhem., CXXXV, 102.

Parisiense concilium (ann. 1072). — Hoc habitum fuit a Geraldo Ostiensi episcopo et apostolicæ Sedis legato, ut judicium formaretur de dissidio inter S. Albini Andegav. monachos et Vindocinenses monachos quoad Ecclesiam N.-D, Cerdonis, S. Urbanus II papa, CLI, 97.

Pictaviense concilium (ann. 590). — Hoc concilium habitum fuit quo tempore Chrodieldis Basinaque S. Crucis abbatiæ Pictav. monachæ, ab abbatissa, nomine Leubnera defecerunt. Quæ ob hanc defectionem, pœna excommunicationis percussæ fuerunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 545.

Pictaviense concilium (ann. 937). — Vel verius synodus diœcesana. In hac synodo episcopus Albuinus S. Cypriani monasterio decimarum jus quoddam ei usurpatum restitui jussit, *ibid.*

Pictaviense concilium (ann. 1106). — Hoc concilium habitum fuit coram Boemundo principe Austriæ. Ibi bellum sacrum proclamatum est, et statutum de variis rebus ecclesiasticis, S. Ivo Carnot., CLXII, 113.

Pistensis synodus Caroli II (ann. 862). — In hac synodo rex Carolus plures convocavit episcopos ut cum eis de rebus politicis deliberaret, *Monument. diplom.*, CXXXVIII, 683.

Placentinum concilium (ann. 1091). — Hoc fuit habitum ab Urbano II papa, qui huic præfuit. Tanta fuit assistentium copia, ut habitum fuerit in plano rure. Regina Praxede ibi absolutionem accepit libidinum maritalium ad quas ab imperatore ejus marito coacta est, S. Urbanus II, papa, CLI, 141.

Pontigonensis synodus Caroli II (ann. 876). — Pars actorum ejus superest, scilicet petitio Hincmari archiepiscopi adversus Ludov. regem; confirmatio conventus Ticinensis cum formula sacramenti a proceribus omnibus præstiti, etc., *Monument. diplom.*, CXXXVIII, 767.

Ratisbonense concilium (ann. 792), contra Felicem Urgell. — Alcuinus refert causam, prius in Galliam quam transiisset Felix Urgelleus., jam fuisse Ratisbonæ, coram Carolo Magno in concilio agitatam, et hæresim ejus ibi a Patribus congregatis, damnatam esse, Cœlius Sedulius, Prolegom., XIX, 516.

Ravennatense concilium (ann. 874). — Huic concilio præfuit Joannes VIII cum septuaginta episcopis qui sederunt. Dissidio inter Ursum ducem Veneticum et Petrum patriarcham Gradouensem, finem imposuerunt. Auctores anni incert., CXXIX, 1098.

Ravennatense concilium (ann. 874). — Hoc concilium habitum fuit pro Formoso et ejus ordinatione, *ibid.*

Ravennatense concilium (ann. 874). — Hoc a papa Joanne VIII fuit habitum, ad disciplinæ et immunitatum Ecclesiæ reditum. Ad hunc finem novem decem canones conditi sunt, *ibid.*

Ravennatense concilium (ann. 882). — Huic præfuit Joannes VIII; Carolus Crassus ibi adfuit et dedit diploma in gratiam abbatiæ Brumensis; aliud quo sub protectione sua ecclesiam Regiensem cum suis bonis ponere significabat, tertium vero in gratiam immunitatis Ecclesiarum et in particulari Ecclesiæ Arezzo, *ibid.*

Regiense concilium (ann. 477). In hoc habito sub imperatoribus Theodosio Minore et Valentiniano, de remotione ejus quem episcopum duo tantum perperam ordinare præsumpserunt, statutum fuit, et ne absque metropolitano aliquis ordinetur episcopus prohibitum est. Ibi sederunt tredecim Patres, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 249.

Rhemensis synodus (ann. 625). — Hanc Sonnatius Rhemorum episcopus celebravit. Ibi interfuerunt Bertoldus, S, Arnulfus cum multis aliis episcopis. In qua multa lecta sunt utilia constituta et de rebus Ecclesiæ qualiter tractandæ sint, *Gesta pontif. Camerac.*, CXLIX, 34.

Rhemense concilium (ann. 900). — Hoc concilium habitum fuit sexto die mensis Julii. Ibi excommunicati fuerunt archiepiscopi Foulques occisores. Huic præfuit Hervæus, Hervæus Rhem. arch,, CXXXII, 673.

INDEX CHRONOLOGICUS

CONCILIORUM DE QUIBUS MENTIO FIT IN PATROLOGIA LATINA.

CXVI.

INDEX CANONUM OMNIUM

QUI IN PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU CITANTUR, JUXTA LITTERAM CUJUSQUE CANONIS INITIALEM ALPHABETICE ORDINATUS.

A

D

F

G

I

J

L

M

N

Q

R

T

U

V

CXVII.

INDEX BULLARUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM,

STATUTORUM, DECISIONUM, REGULARUM ET ALIORUM SCRIPTORUM AD REGIMEN ECCLESIÆ SPECTANTIUM,

A SUMMIS PONTIFICIBUS EMISSORUM, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS,

ET BREVEM UNIUSCUJUSLIBET BULLÆ VEL SCRIPTI REFERENS ANALYSIM.

NOTA. *Tomi LXVII, CXXX et CLXXXVII continentes,* I. *Dionysii Exigui canonum,* II. *Gratiani decretorum, et* III. *Isidori Mercatoris decretalium summorum pontificum collectionem, pro indicis modo, eorum numero, materiarum permistione et aliis de causis hic ad analysim et ad specialem indicationem adduci non possunt; ideo ad prædictos tomos recurrat lector; attamen sciat quod frequentius quæ in illis inveniet eadem inveniet in quoque Patre in suo volumine denominato. De eadem re restant adhuc Fulgentii Ferrandi Breviatio canonum et Crisconii Africani episcopi Breviarum canonicum LXXXVIII* 818 *et* 831.

nasterium S. Crucis, Romæ situm, subjicit, CXLIII, 605.

In synodo Moguntina quadraginta episcoporum, præsente Henrico imperatore, Simoniacam hæresim damnat, etc., CXLIII, 621.

Willelmo comiti Nivernensi sub excommunicationis pœna præcipit ut monasterio Sancti Bercarii De ensi ablata restituat, CXLIII, 644.

In synodo quadraginta quinque episcoporum Gerardum quondam episcopum Tullensem sanctorum catalogo ascribit, dieque 23 mensis Aprilis coli jubet, CXLIII, 644.

Epistola ad principes Britanniæ, sententiam pro Turonensi Ecclesia adversus Dolensem pronuntiat, resistentes et Simoniacos atque ab eis ordinatos excommunicat, CXLIII, 648.

Edwardum Anglorum regem, ob seditiosum regni statum voto liberat Romam eundi, et ei præcipit ut pecunias ad iter destinatas pauperibus dividat, et in novum B. Petri monasterium condendum aut vetustum reficiendum consumat, CXLIII, 674.

Ad omnes per Italiam episcopos ne possessiones omnes suas quisquam donet monasterio, sed earum saltem medietatem Ecclesiæ ad quam pertinet, CXLIII, 685.

Episcopis Venetiæ ad Istriæ præcipit ut patriarchæ Gradensi, cujus primatum ab apostolica sede concessum synodo confirmarat, obedientiam præbeant, CXLIII, 727.

Ad Thomam episcopum Africanum, ostendit Carthaginens. archiepiscop. totius Africæ esse primatum, etc., CXLIII, 727.

Petrum et Joannem episcopos laudat, quod jussu suo concilium de rebus ecclesiasticis celebraverint, et jura archiepiscopi Carthaginensis contra Gummitanum episcopum defenderint, CXLIII, 729.

Epistola ad Michaelem Constantinopolitanum patriarcham adversus ejus et Leonis Acridani episcopi inauditas præsumptions et nimias vanitates, CXLIII, 744.

Petri episcop. Antiocheni ordinationem approbat, si secundum canones fuerit promotus; hortatur ut suæ Ecclesiæ dignitatem tueatur; probat fidem ad se ab eo scriptam eamdem esse quam tenet Romana Ecclesia, cujus fidei summa ad eum mittit, CXLIII, 769.

Michaelem Constantinopolitan. patriarcham gratulatur, quod Græcos Latinis conciliare studeret; arguit eum tum quod patriarchas Alexandrinum et Antiochenum suæ potestati subjicere conaretur, tum quod universalis patriarchæ nomen sibi usurparet, et Romanam Ecclesiam quæ in azymis sanctum eucharistiæ sacramentum conficiat damnaret. Probat Christum in azymo consecrasse, CXLIII, 773.

LUCIUS II, papa. — Mandat Raimundo Magalonensi episcopo ut canonicam sententiam proferat in comitem Merguriensem et alios tanquam sacrilegos, nisi reddant monasterio S. Theofredi ea quæ Bernardus olim Merguriensis comes eidem monasterio per testamentum dimiserit, XLXXIX, 844.

Petro Bituricensi, Arnoldo Narbonensi, Raimumdo Arelatensi, Pontio Aquensi, Guillelmo Ebredunensi archiepiscopis mandat ut adempta monasterio Massiliensi reddenda curent, CLXXIX, 844.

Ad Pontium abbat. Vizeliacensem; adversus interfectores Artaldi abbat., CLXXIX, 852.

Gregorio episcopo Bergomati nuntiat de controversia canonicorum Sancti Vincentii et Alexandri quid decreverit, CLXXIX, 859.

Ad Alphonsum regem Portugalliæ, qui regnum suum Romanæ Ecclesia tributarium constituerat, CLXXIX, 860.

Bulla confirmatoria sententiæ Urbani II papæ de subjectione Ecclesiæ Dolensis ad Ecclesiam Turonensem, CLXXIX, 875.

Ad Briocensem et Trecorensem episcopos; absolvit eos ab obedientia episcopo et Ecclesiæ Dolensi promissa, CLXXIX, 877.

Ad Gaufridum comitem Britanniæ et Henricum fratrem ejus, ut non impediant episcopos Britanniæ subjici Turonensi Ecclesiæ, CLXXIX, 879.

Ad comitem Nivernensem, ut Vizeliaco restituat quod ademit, CLXXIX, 888.

Ad episcopos Galliarum, vetat ædificari ecclesias vel capellas in parochiis ad Cluniacense monasterium pertinentibus, CLXXIX, 891.

Gregorio episcopo Bergomati mandat ut episcopatus sui sacerdotes impellat ad fidelitatem ecclesiis S. Vincentii et S. Alexandri faciendam, CLXXIX, 898.

Ad Atrebatensem et Cameracensem episcopos, ut causam matrimonialem cognoscant, et incursam ea de causa excommunicationem relaxent, CLXXIX, 899.

Ad Atrebatensem et Morinens. episcopos, ut damna illata Walthero de Waldone, dum Hierosolymam profectus erat, resarciri curent, CLXXIX, 899.

Henricum Omolucensem episcopum propter quædam ecclesiastica negotia Romam evocat, CLXXIX, 902, 903.

Ad S. Bernardum Claræval. abbat., ut moneat Nivernensem comitem ne quid præter fas a Vizeliacensibus exigat, CLXXIX, 910.

Ad Petronillam Fontis Ebraldi abbatissam, significat se controversiam ejus cum Ulgerio, Andegavensi episcopo dirimendam commisisse concordia vel judicio delegatis episcopis, CLXXIX, 924.

Ad episcopum Burgens. in Hispania, ut Ecclesiam de Caradigua fratribus Cluniacensibus reformandam committat, CLXXIX, 928.

Ottoni episcop. Pragensi mandat ut monasterium Raygradense adversus Wratislaw ducem Brunensem et alios nobiles tueatur, CLXXIX, 929.

Ad Petrum Cluniacensem, super subjectione abbatis monasterii. S. Benedicti super Padum ipso Cluniacens. abbati, CLXXIX, 930.

S. Sabæ monasterium Cluniacensibus in perpetuum subjicitur, LXXIX, 931.

Ad monachos Santi Pancratii, irritas chartas declarat per quas filii patribus suis successores fiant in Ecclesiis, CLXXIX. 934.

LUCIUS III, papa. — Philippo archiepiscopo Coloniensi significat se præposito Bonnensi mandasse ut comitem Sainensem, si illata monasterio Siegburgensi damna non compensasset, excommunicatione afficeret, CCI, 1076.

Delegatis apostolicis mandat, ut inquirant de inobedientia plebani ecclesiæ Sancti Bartholomæi, eumque si invenіant, puniant, CCI, 1097.

Ad Simonem Meldensem episcop., confirmat ipsius statutum de residentia eorum qui personatum obtinent in Ecclesia Meldensi, CCI, 1106.

Canonicorum Placentinorum institutum sancit, CCI, 1126.

Ad episcopos et clericos Scotiæ, de absolutione Willelmi Scotiæ regis, CCI, 1127.

Ad Theobaldum abbat. Cluniacens., statuit quod nullus ordo seu religio alia ponatur in parochiis juris Cluniacensium, CCI, 1432.

Universis Ecclesiarum prælatis mandat ut excommunicent eos qui monachis ad generale capitulum Cluniacense euntibus insidias posuerint, CCI, 1157.

Stephano Augustodunensi et Manassi Lingonensi episcopis mandat ne contra privilegium monachis Cisterciensibus concessum agatur, CCI, 1161.

Vizeliacensi et Flaviniacensi abbatibus mandat, cogant canonicos Cabillonenses et Matisconenses ut monasterio Trenorciensi subtractas Ecclesias restituant, CCI, 1171.

Monasterium Monteregulense sedem archiepiscopalem constituit, abbatem Guillelmum archiepiscop. consecrat, etc., CCI, 1178.

Cephalodiensi et Pactensi episcopis præcipit ut Richardo archiepiscopo Messanensi obtemperent, CCI, 1183.

Sententia in sacrilegos juris ecclesiastici pervasores quibus aufertur omne appellationis refugium, CCI, 1227.

Judicium in raptores qui remedio appellationis abutebantur contra statuta ecclesiastica, CCI, 1229.

Ad Mauricium Parisiensem episcop., contra presbyteros fornicationis accusatos, CCI, 1231.

Abbati et monachis Classensibus præcipit ut archiepiscopo Ravennati obediant, CCI, 1244.

Decano et capitulo Rothomagensi mandat, cum mortuus sit archiepiscopus, ut Willelmum electum Constantiensem, e suffraganeis Ecclesiæ Rothomagensis episcopis consecrandum curent, CCI, 1248.

Statutum pro juramento personarum super residentia CCI, 1253.

Bononiensem et Mutinensem ecclesias testatur a sese, salvo jure Gerardi archiepiscopi Ravennatis consecratas esse, CCI, 1276.

Decretum contra hæreticos, CCI, 1297.

Ad Rothomagense capitulum, gratam habet electionem factam de Lincolniensi episcopo in archiepiscopum Rothomagensem, CCI, 1300.

Pactensem et Cephalodiensem episcopos obedire Richardo archiepiscopo Messanensi jubet, CCI, 1315.

Archiepiscopis et episcopis in regno Francorum constitutis mandat ut S. Dionysii monachis ad exsequenda monasterii jura opitulentur, CCI, 1319.

Episcopo Veronensi præcipit ut a laicis decimas exhiberi canonicis Veronensibus jubeat, CCI, 1320.

Monachis S. Remigii in generalibus excommunicationibus sive interdictis, ostiis clausis officia celebrare permittit, CCI, 1324.

Ad Walterum Rothomagensem archiepiscopum, non

CXVIII.

INDEX DECRETORUM,

DECISIONUM, CONSTITUTIONUM, PRÆCEPTORUM MORALIUM, EPISTOLARUM EVANGELICÆ DOCTRINÆ INTERPRETUM, ETC.,

QUÆ AB IMPERATORIBUS, REGIBUS, ETC., IN BONUM REIPUBLICÆ DICTATA,

PRO LEGE INTER CHRISTIANOS VALUERUNT,

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS, ET BREVITER EXPONENS UNIUSCUJUSQUE PROPOSITUM.

—

MONITUM.

Quæ dantur decreta imperatorum, etc., circa religionem notandum illos non prævenire *Ecclesiæ Dei* catholicæ judicium, sed sequi, ut ait Possidius de Honorio imperatore, in Vita S. Augustini, cap. XVIII, ut non temere quispiam senserit etiam tunc impletum vaticinium Isaiæ de Christi Ecclesia: « Erunt reges nutritii tui, et reginæ nutrices tuæ. » (*Isa.* XLIX, 23.)

Unde priusquam Index* iste agatur, occurrendum est religiosæ in speciem quorumdam indignationi, velut imperatores in ea parte modum suæ potestatis non tenuerint; sed id pene affectaverint in Ecclesia quod olim inter gentiles, cum ethnicæ impietatis pontificatum generent. Quid enim est, inquiunt, usurpare quæ sacerdotii sunt, etiam in causa fidei, nisi hoc est: proponere quæ credi oporteat, hæreticos declarare, qui secus senserint; episcopis imperare subscriptionem sive dogmatibus, sive personis damnatis, interminata depositionis, imo et excommunicationis pœna ni pareant; primatibus præscribere quæ sui sint muneris? etc. Id vero imperatores videntur præstitisse, quantumvis religiosi prædicentur, cum decreta mitterent....

Vetus fuit hæc querela et pene orta cum fide imperatorum. Huic factum olim satis a sanctis Patribus responsum, cum sanxerunt « duobus principaliter mundum regi, auctoritate sacra pontificum et regali potestate, utrumque, cum in Christo junctum esset, in pontificibus et regibus tanquam Dei ministris partitum, » duos inde supremos principatus exstitisse, et « suum cuique potestatis modum attributum; » inter ambos principatus sacrum quoddam fœdus initum, sequestro et conciliatore Christo; pro sua singulos parte servire communi Domino, ejusque sponsam tueri et hostes junctis viribus profligare; nam « Rex regum, idemque Sacerdos sacerdotum, qui solus Ecclesiam regere potuit, quam redemit, postquam tamen humanitatem suam in cœlum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes divisit et reges, ut quod sancti docerent pontifices, et ipsi implerent et impleri facerent devotissimi reges.

Et certe postquam Ecclesia, excusso tyrannorum jugo, asserta est in libertatem, gladiumque imperatorum a suis cervicibus in hostes avertit, quos passa fuerat antea iniquos persecutores, nacta est, simul ac filios fecit, rei bene gerendæ justissimos adjutores. Non ergo reges formam fidei præscribunt, neque vero unquam jure præscripserunt; sed acceptam a sacerdotibus quorum « judicium sequuntur, » servandam populis jubent. Non docent Ecclesiam, sed velut angeli portas civitatis Dei flammeo gladio ab hæreticis defendunt. Non eos qui contra fidei formam sentiunt hæreticos declarant, sed hæreticorum pœnis obnoxios. Non ipsi per se episcopos deponunt, neque illos sacris abstinent; qui enim possent? Sed a synodis exauctoratos abstentosque expelli jubent civitatibus suis, ne turbas creent; jubet et aliorum societate multari, ne venenati spiritus contagio noceant. Ut unum demus exemplum, ipsimet Patres Africani, in hæresis Pelagianæ causa, cum postularent ab imperatoribus hujusmodi decreta per synodorum legatos, ipsi summi pontifices, quantacunque pollerent auctoritate, cum regiis edictis contra inimicos Dei uterentur, totus ordo sacer clericorum, imo universa Ecclesia cum iisdem edictis pareret, adversus omnes exceptiones præscribit, simulque docet quod præsignavit et Christus ante passionem et Deus in conditione mundi, opus habere Ecclesiam, ad impios terrendos, duobus gladiis, duobusque ad illustrandum mundum spiritualem luminaribus. Neque enim, ut aiunt Patres, sufficiebat, vel unum luminare contra omnes errores offucias, vel unus gladius adversus effrenem impiorum audaciam; cum et offucias faceret sibi aliisque pertinax animus, et audaciam ex patientia bonorum improbitas sumeret. Id cum gravissime et verissime sit dictum olim, tum nostri quoque temporis infelix experientia certissime comprobat, ut votum S. Bernardi nunquam fuerit opportunius: « Quod Deus conjunxit, homo non separet; jungant se animis qui juncti sunt institutis, invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent. » (Epist. ad Conrad. reg., CLXXXII, 441; XLVIII, 377.)

debeat præsentare. Quod si in statutum tempus interludente concudio non fuerit, dominus status sui juxta modum culpæ inter fredum et faidum compensabitur. — Si servus ante admonitum dominum defuerit, capitale dominus restituat et de servo faciat cessionem, et cum inventus fuerit, detur in vindictam. Si quis occulte de re sibi furata a quolibet latrone compositionem acceperit, utraque latronis culpa subjaceat. Fur tamen judici præsentetur, LXXX, 450.

Ut continuo capitale ei qui perdiderit reformare festinet, et latronem perquirat. Quem si in truste perinvenerint, medietatem sibi vindicat vel delaturam. Si fuerit de facultate latronis, et qui damnum pertulit, satiatur. Nam si persequens latronem ceperit, integram sibi compositionem simul et solutionem, vel quidquid dispendii fuerit, revocavit; fredus tamen judici, in cujus pago est, reservetur. — Nullus latronem vel quemlibet culpabilem sicut summis episcopis convenit, de atrio ecclesiæ trahere præsumat. Quod si sunt ecclesiæ quibus atria clausa non sint, ab utraque parte parietum terræ spatium, arpennis pro atrio observetur. — Nullus confugiens foris ante dicta loca pro operarum cupiditate se dicat exire. Quod si fecerint, et capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condemnentur. — Quod si cujuslibet servus deserens suum dominum ad ecclesias confugerit, et ibi primitus dominus ejus advenerit, contentio excusatur; reddatur furtum, ut se de pretio redimat. — Si quis ad vestigium minandum vel latronem persequendum admonitus venire noluerit, quinque solidis condemnetur. — Ea quæ in Dei nomine pacis tenore constituimus, in perpetuum volumus custodiri. — Hoc statuentes, ut si quis ex judicibus hoc decretum violare præsumpserit, vitæ periculum subjacere cognoscat. — Ut episcopo decedente, in loco ipsius qui a metropolitano ordinari debet cum provincialibus a clero et populo eligatur, et si persona condigna fuerit, per ordinationem principiis ordinetur; vel certe si de palatio eligitur, per meritum personæ et doctrinæ ordinetur. — Ut nullus episcoporum, se vivente, eligat successorem; sed tunc alius ei substituatur, cum taliter afficeretur ut Ecclesiam suam nec clerum regere possit. Itemque ut nullus, vivente episcopo, adoptare locum ejus præsumat. Quod si petierit, ei minime tribuatur. — Si quis clericus, quolibet honore munitus, contempto episcopo suo, vel prætermisso, ad principem aut ad potentiores quasque personas ambulare vel sibi patrocinium elegerit expetendum, non recipiatur, præter si pro venia videtur expetere; et si pro qualibet causa principem expetierit et cum ipsius principis epistola ad episcopum suum fuerit reversus, excusatus recipiatur. Is qui ipsum, post admonitionem pontificis sui retinere præsumpserit, sancta communione privetur. — Ut nullus judicum de quolibet ordine clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto presbytero aut diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta canones distringantur, et cum pontificibus examinentur. — Quod si causa inter personam publicam et homines ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte præpositi. Ecclesiarum et judex publicus in audientia publica positi ea debeant judicare. — Cuicunque defuncto, si intestatus decesserit, propinqui absque contrarietate judicium in ejus facultate juxta legem succedant. — Libertos cujuscumque ingenuorum a sacerdotibus, juxta textus chartarum, ingenuitatis suæ defensandos, nec absque præsentia episcopi aut præpositi Ecclesiæ esse judicandos vel ad publicum revocandos. — Ut ubicunque census novus impie additus est et a populo reclamatur, justa inquisitione misericorditer emendetur. — De teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de speciebus ipsis de quibus præcedentium principum tempore, id est, usque ad transitum bonæ memoriæ domnorum parentum nostrorum... est exactum. — Judæi super Christianos actiones publicas agere non debeant. Quare qui se quæstuoso ordini sociare præsumpserit, severissimam legem ex canonica incurrat sententia. — Ut pax et disciplina in regno nostro sit, Christo propitiante, perpetua rebellio vel insolentia malorum hominum severissime reprimatur, LXXX. 451, 453.

Ut nullus judex de aliis provinciis aut regionibus in alia loca ordinetur; ut si aliquid mali de quibuslibet conditionibus perpetraverit, de suis propriis rebus exinde quod male abstulerit juxta legis ordinem debeat restituere. — Quidquid parentes nostri anteriores principes vel nos per justitiam visi sumus concessisse et confirmasse, in omnibus debeat confirmari. — Et quæ unus de fidelibus ac leodibus, suam fidem servando domino legitimo, interregno faciente, visus est perdidisse, generaliter absque aliquo incommodo de rebus sibi juste debitis præcepimus revertiri. Puellas et viduas religiosas aut sanctimoniales quæ se deo voverunt, tam quæ in propriis domibus resident, quam quæ in monasteriis positæ sunt, nullus nec per præceptum nostrum competat, nec trahere, nec sibi in conjugio sociare penitus præsumat. Et si quis exinde præceptum elicuerit, nullum sortiatur effectum. Et si quicunque aut per virtutem aut per quemlibet ordinem ipsos detrahere, aut sibi in conjugium præsumpserit sociare, capitali sententia feriatur. Et si in ecclesia conjugium fecerint, et illa rapta aut rapienda in hoc consentire videbitur, sequestrati ab invicem in exsilio deportentur, et facultates eorum propinquis hæredibus socientur. Episcopi vero vel potentes, qui in aliis possident regionibus, judices vel missos discussores de aliis provinciis non instituant, nisi de loco, qui justitiam percipiant et aliis reddant. — Agentes igitur episcoporum aut potentum per potestatem nullius rei collecta solatio nec auferant, nec cujuscunque contemptum per se facere non præsumant. Porcarii fiscales in silvas ecclesiarum aut privatorum absque voluntate possessoris in silvas eorum ingredi non præsumant. — Neque ingenuus, neque servus qui cum furto non deprehenditur, a judicibus aut ad quamcunque interfici non debeat inauditus. — Et quando quidem pastio non fuerit, unde porci non debeant saginari, cellarinsis in publico non exigatur. — Quicunque vero hanc deliberationem, quam cum pontificibus vel tam magnis viris optimatibus aut fidelibus nostris in synodali concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, qualiter alii non debeant similia perpetrare. Quam auctoritatem vel edictum perpetuis temporibus valiturum manus nostræ subscriptionibus decrevimus roborandum quoddam aliud præceptum speciale pro monasterio Sancti Dionysii, LXXX, 454.

Lex de missis directis per regnum, ut populus pacem et justitiam habeat, de raptoribus, de prædatoribus, de latronibus et aliis malefactoribus et de omnibus justitiis. — Ut ubi missatici simul venerint, missi simul veniant, et si de uno regno in aliud aut de uno missicata in aliud fugerint, simul eos constringant; ut ubicunque fugerint, illuc indiculus transmittatur, ut comes illos destringat, aut cum alode, aut per quodcunque potest, ut illuc veniat et emendet ubi malum fecit. — Ut missis commendatur, ut faciant justitias, et si non fecerint quod ipsi pergere debeatis; ut si necessitas alicui fuerit, omnes sint parati quomodo invicem vos adjuvetis, CXXXVIII, 399.

Nunc volumus vos certos reddere de nostra conjunctione, quia Christo propitio, aiebat Clotarius serenissimus imperator, secundum Deum ad salutem sanctæ Dei Ecclesiæ, nostramque ac vestram communem utilitatem et necessitatem indissolubiliter corde et opere conjungere vos volumus, ut unum simus in Christo, et vos unum sitis nobiscum Sapiatis quia legem, qualem antecessores nostri, hoc est pater et avus noster, vestris antecessoribus concesserunt et servaverunt nos similiter vobis perdonamus et inviolabiliter atque incorrupte et præsentibus et futuris temporibus, per omnia volumus observare, CXXXVIII, 589, 606.

Conventus apud Sanctum Quintinium, CXXXVIII, 650. — Conventus in synodo Metensi, *ibid.*, 653. — Conventus apud Saponarias, *ibid.*, 658. — Decreta in synodis Aquensibus, *ibid.*, 663, 666. — Decreta in conventu habito in basilica Sancti Castoris apud Confluentes, *ibid.*, 669. — Decreta in conventu ad Sablonarias constituta, *ibid.*, 691.

CONRADUS imperator. — Epistola ad Eugenium, Wibaldi abbatis absentis et renitentis electionem in abbatem Corbeiensem, atque unionem Keminadæ et Visbikæ ad Corbeiense monasterium petit confirmari, CLXXX, 1613. — Significat Eugenio papæ Henricum filium suum communi principum acclamatione, in regem Romanorum electum, seque assumpta cruce accingere ad expositionem Hierosolymitanam, *ibid.*, 1616.

Epistolæ ad Eugenium papam: Ut præposituram Xantensem Thiebaldo suo capellano canonice electo conferre dignetur, CLXXX, 1623, 1625. — Ut Arnoldum Coloniensem archiepiscopum benigne suscipiat, ac suæ sedi restitutum remittat — Ratisbonensem episcopum Hierosolymam tendentem ipsi commendat, *ibid.*, 1625. — Mittit ad eum legatos, rogatque Edulfum abbatem monasterii Merbacensis ab eo confirmari, et Ottonem clericum absolvit. — Petrum Capuanum archiepiscopum, cujus ope sanitatem recuperaverat, ei commendat, *ibid.*, 1627. — Mittit ad eum oratorem magistrum Henricum, curiæ suæ notarium, *ibid.*, 1628. — Ut Herimanni Trajectensis episcopi electionem confirmet et comitem de Æra ab excommunicatione absolvat, *ibid.*, 1630. — De electione

sionibus martyrii, clariores ejus honoribus apparent. » Hæc igitur concionatus, et alia multa dicens, per quæ credebat subjectos ad cultum religionis adducere, infirma esse sancivit quæ contra religionem fuerant cogitata vel gesta sub persecutoribus Ecclesiarum, remissionemque cunctos habere decrevit, qui propter confessionem Christi migrare in insulas aut alibi præter voluntatem propriam commorari jussi sunt. Eos autem quos infames fuerant ob religionem declarati, ab infamia relaxavit. Militia vero privatos in sua voluntate reliquit... Cumque omnes ad priorem libertatem ut consuetos honores revocasset etiam sub stantiis reformavit universos. Si qui vero morte damnati, substantia quoque nudati sunt, præcepit proximis genere eorum deferendas hæreditates; nullo autem horum exsistente, unamquamque provincialem Ecclesiam ad jus hæreditatis accedere; et sive apud privatum sive apud publicum de tali substantia esset aliquid ablatum restitueret... Hæc igitur imperatori placuerunt, et lege firmata sunt, insigniterque omnia decenti fine completa. Christiani vero tunc omnes Romanorum dignitates administrabant; et de cætero cunctis sacrificare negabatur, immolationibus aut divinatibus non erat locus; sed nec idola dedicare, aut celebritates paganas agere jam licebat... Qui cum superasset omnia bella quæ sub eo gesta sunt, velut repensans Christo in ejus religionis studio magis magisque fervebat. Ex terra vero subdita sibi, ex unaquaque civitate detrahens publicum certumque vectigal ecclesiis provincialibus cleroque distribuit et donationem validam in perpetuum esse sancivit. Assuescens autem milites, ut, sicut ipse, Deum colerent, signo crucis eorum arma signabat. Diem vero qui Dominicus vocatur, quem Hebræi primum vocant. Græci autem soli distribuunt..., sancivit a judiciis aliisque causis universos habere vacationem, et in eo tantum orationibus occupari. Honorabat, autem Dominicum diem, quia in eo Christus resurrexit a mortuis; alium vero, quia in eo fuerat crucifixus. Maximam namque culturam sacratissimæ crucis habebat, tam pro eis quæ ei prosperee venerant auxilio ejus in prœliis contra adversarios institutis, quam pro indicio quod ei divinitus pro ea videbatur ostensum. Denique supplicium crucis, quod primitus apud Romanos erat in usu, lege prohibuit. In figurationibus autem solidorum et in imaginibus hoc signum jussit inscribi semper et figurari, ut testantur hactenus ejus imagines hoc schemate decoratæ, etc., etc..., LXIX, 891-874.

Epistola Constantini ad Alexandrum pontificem Alexandrinum et ad Arium per quam hortatus est ut reverterentur ad pacem, LXIX, 918. — Quia tam pro Ariana quæstione quam pro Paschæ definiendæ festivitate in Nicæa fecit Constantinus celebrare concilium, *ibid.*, 920. — Epistola Constantini de Ario et scriptis ejus, *ibid.*, 934.— Epistola ad Persarum regem pro Christianis, *ibid.*, 948.— Epistola Constantini evocantis episcopos ut Athasii causam ipse cognosceret, *ibid.*, 952. — Quod Sardicæ concilium convocari præceperit, *ibid.*, 967. — Epistolæ ad Athanasium ut ad ipsummet imperatorem veniat, *ibid.*, 976. — Quid Constantius petierit Athanasium, et quid Athanasius Constantium, et quomodo orthodoxis pontificibus recipientibus suas ecclesias hæretici sint expulsi, *ibid.*, 979.— Epistolæ in gratiam Anastasii, *ibid.*, 980, 981. — Dialogus inter Liberium et Constantium, et quomodo Liberius fuerit exsilio destinatus, *ibid.*, 996. — Epist. Constantii ad Ariminense concilium, *ibid.*, 1003.

Epist. de exsulando Cœlestio hæretico Pelagiano, ad Volusianum Urbis præfectum; de genere epistolarum hujus imperatoris. — Hoc proferatur ad exemplum: « Cum præteritæ superstitionis tunc recentia plena vanitatis jam dudum corrigi jusserimus, quotidianis insinuationibus majora fieri nuntiantur. » Et quoniam discordia animos commovit populorum, ea quæ jam dudum jusseramus præcipimus iterari. Unde his lectis eximietas tua omnes qui Dei invident pietati diligenter inquirat, et eos statim faciat ex muris Urbis expelli; ita tamen, ne intra centesimium quidem lapidem habeant licentiam consistendi. Cœlestium quoque magis ac magis ex Urbe pelli mandamus; constat enim iisdem e medio sublatis gratiam et concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quidquam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra exsecutionis negligentia protolerari..... impleatur quod jussimus, quia hoc famæ tuæ expedit, LVI, 499. — Epist. de die B. Petro apostolo dedicanda, XXX, 227, 228. — De synodo œcumenica Nicæna celebranda, et de templis paganorum claudendis, XXXI, 1136, 1137. — Cæcilianum pro legitimo episcopo agnoscit, XI, 777. — Dat judices tres e Gallia episcopos qui Romæ causam definiant, una cum Miltiade Romano episcopo, *ibid.*, 782. — Epist. quibus Arelatense concilium indicit, *ibid.* 785.

DAGOBERTUS III, rex Francorum. — Placitum quo jus Ecclesiæ Cenomanensis in Anisolense monasterium asseritur, LXXXVIII, 1115.

DESIDERIUS, Langobardorum rex. — Præceptum quo Theodemario abbate Casinensis monasterii de limitibus territorii ponendis, LXXXVII, 1393.

EDGARUS, Anglorum rex. — Edictum quo Edwini decreta rescinduntur, ablata Ecclesiæ restituuntur et Dunstanus ab exsilio revocatur. — Charta de Oswadeslan, hoc est de ejiciendis clericis uxoratis et introducendis monachis, CXXXVIII, 485. — De bono regis meditamine, *ibid.*, 490. — Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit, quod sancti Spiritus gratia compunctus abbatem et monachos in novo constituit monasterio, *ibid.*, 291. — De anathemate illorum qui monachis insidiantur, de benedictione monachos venerantium, quales et qualiter monachi in monasterio debeant conversari, *ibid.*, 492. — De abbatum electione, qualiter rex abbatem et monachos venerans muniat, qualiter abbas monachi regem a dæmonum tentatione eripiant, qualiter rex abbatem et monachos ab hominum persecutione defendat, *ibid*, 493. — De monasticæ possessionis libertate, quod nullus sæcularium monasterii possessionem illicite usurpet, de benedictione augentium, de maledictione minuentium, quibus modis sæcularibus obtemperant, et quod nullus reatus hoc Domini privilegium minuere valeat, *ibid.*, 494. — Leges de immunitate Ecclesiæ et *debitis eidem* reddendis, de censu ecclesiastico, de decimis, de denario in domos singulas imposito, de diebus festis et jejunio, *ibid.*, 495, 497.

Docemus ut Dei ministri sint devote Deo servientes et ministrantes, et pro omni populo Christiano intercedentes, et ut omnes illi senioribus suis sint fideles et obedientes, et omnes promoti in communi necessitate, ac ut quilibet sit aliis auxilio et adjutorio tam coram Deo, quam coram hominibus, et ut sint etiam dominis suis mundanis fidi et veri. — Docemus etiam ut quilibet honoret alterum et juniores diligenter audiant seniores suos et ament, et seniores diligenter doceant juniores suos. — Docemus etiam ut illi ad quamlibet synodum habeant quotannis libros et vestimenta ad servitium ecclesiasticum et atramentum ac pergamenos ad eorum constitutiones, et trium dierum commeatum. — Docemus etiam ut sacerdos quilibet ad synodum abiens habeat clericum suum et aptum hominem pro ministro, et non ignotum aliquem, qui stultitiam amet, sed proficiscantur omnes in ordine et in Dei omnipotentis timore. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet, si quid ei noceat, et si aliquis magnam ipsi injuriam fecerit, et tunc illi omnes suscipiant quasi sibi omnibus factam et adjuvent ad compensationem, prout episcopus annotaverit. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet si in parochia sua noscat aliquem erga Deum contumacem, vel qui in peccatum mortale male incidens quem ad emendationem inclinare nequit, vel non audet propter sæculares. — Docemus etiam ut nullum negotium, quod inter sacerdotes est deferatur ad judicium sæculare, sed componant, ac pacificent proprii illorum socii, vel transferant ad episcopum, si opus fuerit. — Docemus etiam ut nullus presbyter sponte ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499, 503.

Leges de ecclesiis ubi est cœmeterium, de terminis decimendis, de molente decimas dare, de non solventibus denarium Sancti Petri, de solemnitatibus et terminis observandis, *ibid.*, 498. — De formula vivendi sacris initiatorum, de confessione, *ibid.*, 503, 511. — Quomodo ægrotus jejunium suum redimere debet, *ibid.*, 512. — De magnatibus, *ibid.*, 512. — Indicat se clericos sæculares ejecisse, monachosque vitæ regularis induxisse, *ibid*, 519. — Leges ad presbyteros Northumbrensium, eum ad mores eorum corrigendos, tunc ad ipsorum ministeria promovenda, *ibid.*, 521, 525.

EDMUNDUS, Anglorum rex. — Leges de vitæ castitate eorum qui sacris initientur, de decimis et censu ecclesiastico, sive primitis seminum, de homicidio, de eo qui monialem stupravit et de adulterio, de apparitione ecclesiarum, de pejerantibus et iis qui barbara factitarunt sacrificia, de homicidio, de eo qui alium oppugnavit in æde sacra, aut oppido regio, de pugnæ et homicidii multis, de sanguine effuso, gratias agit quod eum in profligandis furibus subditi sui eum adjuverint, quomodo desponsanda virgo et quibus ritibus procedendum sit, CXXXVIII, 481.

EDUARDUS Senior, Anglorum rex. — Leges de pace Ecclesiæ, de apostatis, de correctione ordinatorum, id

GLYCERIUS, imperator. — Edictum contra ordinationes Simoniacas, LXXII, 1111.

GRATIANUS, imperator. — Epistola ad S. Ambrosium. Eum ad se invitat ut se in fide de Filii ac Spiritus sancti divinitate confirmet, etc., XVI, 875. — Constitutio in rebaptizantes, XV, 1181. — Lex ut Patrem, Filium et Spiritum sanctum unam deitatem sub parili majestate et sub pia Trinitate credamus, LVI, 681. — De iis qui super religione contendunt, *ibid.*, 682. — De hæreticis, præsertim de Arianis, Eunomianis et Manichæis, *ibid.*, 682, 683.

GUDELINA, regina. — Gratias agit Theodoræ Augustæ, de legato et epistolis ejus; scribitque se curavisse ut papa senatusque illi per litteras respondeant. Tum dicit se ad illam misisse legatum multis virtutibus et doctrina præditum, LXIX, 811. — Indicat se et Theodahadum gratiam ejus enixius quærere, et rogat ut in gloriæ ejus societatem veniant, *ibid.*, 812.

GUTHURNUS, Anglorum rex. — Eædem sunt ejus leges ac illæ quæ a nobis dantur ad titulum, EDUARDUS Senior, Anglorum rex, CXXXVIII, 459.

HENRICUS I, Francorum rex — Hugonis avi sui patrisque Roberti donationes monasterio S. Salvii apud Monsterolum factas confirmat, CLI, 1025. — Placitum pro cœnobio Sancti Medardi adversus Rotbertum Codiciacensem, *ibid.*, 1027. — Canonicis Carnotensibus liberum concedit fiscum Unigradium, *ibid.*, 1028. — Adjutus rex ab Alberto abbate in expugnatione. Castri Novi, ejus monasterium a jugo advocatorum et vexationibus archidiaconorum absolvit, *ibid.*, 1029. — Erepta e laicorum manu abbatia s. Victoris Nivernensis restauratur, *ibid.*, 1032. — Decretum quo abrogat injustam consuetudinem, ne portæ civitatis Aurelianensis tempore vindemiæ claudantur, nec custodes adhibeantur, *ibid.*, 1056, — nducit canonicos regulares in ecclesiam S. Martini a Campis, a se restauratam, *ibid.*, 1037.

HENRICUS Junior, Romanorum rex. — Epistola ad Eugenium papam, qua episcopum Moguntinum excusat quod concilio Remensi non interfuerit, eumque ad pontificem proficiscentem commendat, CLXXX, 1618. — Pontificis patrocinium precatur, *ibid.*, 1619. — Ut Henricum Moguntinum archipræsulem et alios ad papam transeuntes benigne suscipiat, ducissam Poloniæ ab excommunicatione solvat, et Wibaldum abbatem habeat sibi excommendatum, *ibid.*

HENRICUS (S.) II, imperator Romanorum.— Referemus hic modum quo utebantur reges, quando leges proferebant in medio :

« Henricus, Dei gratia miserationis Romanorum, Imperator, Augustus. Omnibus nostris fidelibus præsentibus etiam et futuris notum fieri volumus, quod semper publicæ providentes quæ digna sunt, probabilium personarum nostri imperii fidelium acceptione disponimus. Cum moraremur in civitate Argentina, quæ vulgari nomine Strasburge vocatur, multorum perlatum est ad nos relatione quod plurimi tunc erant qui sub occasione his periculis laborabant. Unde etiam digna provisione omnibus succurrentes, attestatione laudis quam plurium nobis astantium fidelium, archiepiscoporum, Mediolanensis videlicet et Ravennensis, episcoporum quoque Straburgensis, Placentini, Cumani, Vercellensis, Parmensis, Aquensis, Januensis, Lunensis, Vulterensis, marchionum quoque et comitum Italiensium, nobilium vero multorum, vassallorum, sapientium et judicum inter multa qua rei publicæ congruebant, quædam capitula inseruimus, quæ ut ab omnibus nostro subjectis imperio observentur, stabilique observatione teneantur, amodo et deinceps statuimus, jubemus et firmiter præcipimus. Hæc sunt quæ inviolabiliter observari jubemus :

« I. Quicumque ex quacunque natione legitimam uxorem accepit, vel acceperit, si eam mori contigerit sine filiis eorum amborum, vir suæ uxori succedat, et omnia bona ejus percipiat. — II. Quicunque propter cupiditatem rerum patrem aut matrem, aut fratrem, aut sororem, vel nepotem, vel aliquem suum propinquum per se aut per alium interfecerit, hæreditas interfecti ad alios suos legitimos hæredes perveniat. Interfectoris vero hæreditas in fisco redigatur. Ipse vero ordinante episcopo publica pœnitentia subdetur ; quod si ille qui crimine arguitur, negare voluerit, per se pugnam faciat ; nec liceat ei campionem pro se dare, nisi decrepita ætas aut juvenilis, aut infirmitas pugnare prohibuerit. — III. Qui vero infra trevam, vel datum pacis osculum aliquem hominem interfecerit et negare voluerit, pugnam per se faciat, nec campionem pro se dabit, nisi si, ut modo iximus. Si vero convictus fuerit, manum qua homicidium cit amittat. » — CXL, 223, 227.

DECRETA. — Ut nullus in clero mulierem attingat ; ut scopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet ; ut filii clericorum, servorum Ecclesiæ servi sint ecclesiæ cum omnibus acquisitis ; ut filiis clericorum, servorum Ecclesiæ, nullus judex libertatem promittat ; ut servi ecclesiarum per manus liberi nihil acquirant ; ut ille qui chartam per suas manus accipit, finem ecclesiæ faciat ; ut nullus judex aut tabellio chartas scribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi acquirunt, CXL, 226, 230. — Lex qua clerici jurare non audeant hoc est quod decernitur ut non episcopus, non abbas, non presbyter, non cujuscunque ordinis clericus, non aliquis monachus vel sanctimonialis, in quacunque controversia, sive criminali sive civili, jusjurandum compellatur, qualibet ratione subire sed suis idoneis advocatis officium hoc liceat delegare, *ibid.*, 230. — Sententia de conjugio clericorum et pactum cum Benedicto VIII, *ibid.*, 231, 233. — Præceptum cœnobitis Remigianis concessum, *ibid.*, 237. — Henrici regis præceptum per quod Burchardo Wormatiensis episcopo attribuit omne prædium quod Otto dux in ipso civitate obtinebat, *ibid.*, 245. — Monasterium Steinense, ex Duellio translatum, ab Henrico II imperatore dotatur, et ecclesiæ Bambergensi subjicitur, *ibid.*, 261. — Confirmat fundationem collegii canonicorum in ecclesia Sanctæ Crucis Leodii, facta per Norigerum episcopum Leodiensem, *ibid.*, 264. — Præceptum per quod universas Ecclesiæ Wormaticensis possessiones eidem confirmat, aliasque superaddit, *ibid.*, 268. — Varias abbatias confirmat Notgero Leodiensi episcopo et ejus successoribus, *ibid.*, 269. — Decretum quo Ecclesiæ metropolitanæ Cameracensi ac Heluino episcopo ejusque successoribus donat comitatum Cameracensem, *ibid.*, 273. — Litteræ de erecto a se episcopatu Bambergense, *ibid.* — Præceptum per quod Ecclesiæ Wormatiensi attribuit quidquid Becelinus comes in beneficium possedit, *ibid.*, 278. — Præceptum pro abbatia Clessensi Sancti Apollinaris, *ibid.*, 286. — Præceptum per quod Wormaticensem Ecclesiam inter et cœnobium Laurisheimense controversiam, ratione Forestif Odenwalt dirimit, *ibid.*, 297. — Præceptum per quod Wormatiensem Ecclesiam adversus iniquas comitum provincialium incursiones tuetur, *ibid.*, 316. — Sententia contra comites et marchiones Estenses, ipsius imperio obtemperare recunsantes, *ibid.*, 318. — Concessio Henrici regis de moneta et mercatu, *ibid.*, 350. — Præcepta pro abbatia Protoliæ, et — pro Hilderado abbate Prantensis monasterii, *ibid.*, 354, Ecclesiæ Paderbonsi prædia quædam confert, *ibid.*, 356.

HENRICUS III, imper. — Constitutio de juramento calumniæ, CLI, 1082. — Conventus Turicensis, in quo eduntur constitutiones de contemptoribus imperatoris, de veneficiis, et de beneficiis amittendis, *ibid.*, 1082.

HENRICUS IV, imper. — Conventus Oppenheimensis, hoc est promissio quam fecit Hildebrando, seu Gregorio VII papæ, CLI, 1125. — Conventus Tricinensis, seu de præcepto ac firma fidelitate Henrici IV contra deprædatores et scacchatores regni sui, *ibid.*, 1126. — Conventus Moguntinus, seu constitutio pacis Dei promulgata et juramentum pacis Dei, *ibid.*, 1128, 1134. — Constitutio pacis generalis, *ibid.*, 1137. — Constitutio pacis provincialis et in diœcesi Constantiensi, *ibid.*, 1137, 1139, — Conventus Ratisponensis, de modo quo sustentandi sunt advocati quando functiones exercent in locis sibi competentibus, *ibid.*, 1140.

HENRICUS V, imper. — De decimis et oblationibus sacerdotibus erogandis, CLX, 236.

HENRICUS dux Saxoniæ. — Epistola ad Eugenium papam. Wibaldi abbatis Stabulensis merita prædicat, oratque ut pontifex ratam habeat Kaminadæ unionem ad Corbiense monasterium, CLXXX, 1621.

HENRICUS, comes Namurcensis. — Epistola ad Eugenium papam, qua significat se paratum esse ea observare quæ Treveris in curia papæ ordinata fuerant, de causa quæ ipsum inter et archidiaconum Virdunensem vertebatur, CLXXX, 1622.

HOELIDHA, Valliæ princeps et totius Cambriæ. — Iste videns suos Walenses insolenter legibus abuti, ascivit de qualibet centuria totius regni sui sex laicos viros auctoritate et scientia pollentes, et omnes ecclesiasticos dignitate bacculosos, vel archiepiscopos, vel episcopos, abbates, vel priores de regno suo ad locum qui dicitur.... Rex autem et congregati morati sunt ibidem per totam Quadragesimam, orantes Altissimum per jejunium perfectum, petendo gratiam ad bona facienda secundum regis propositum, et de congregatis elegit rex duodecim laicos doctissimos, et unum clericum doctissimum, ad leges sibi instruendas et usus, ut propinquius posset ad veritatem et justitiam intendi, et in tres partes scribi præcepit, quarum prima lex curiæ suæ quotidianæ, secunda lex patriæ, tertia usus utriusque. Tres autem libros præcepit fieri consimiles, unum ad curiam suam

relicta sunt ecclesiæ Mysiæ, *ibid.*, 998. — Novella ne quis oratorium citra scientiam episcopi ædificet; et ut prius detiniat quæ ad curam et institutionem oratorii ædificandi necessaria futura sint; et ne episcopi absint a suis ecclesiis, ac de alienatione immobilium rerum ecclesiasticarum, XX, 999. — Novella de his qui ingrediuntur monasteria et substantias suas consecrant, et ex quo ipsam tempore valere oporteat, *ibid.*, 1000. — Novella ut qui contra naturam luxuriantur ut per Deum adjurant, item blasphemias in Deum ingerunt afficiantur supplicio, *ibid.*, 1001. — Novella apud quos oporteat litigare monachos et ascetrias, *ibid.*, 1002. — Constitutio quæ per dignitates et episcopale munus filios liberat potestate patria, *ibid.*, 1004. — Novella ut clerici apud proprios episcopos primum conveniantur, et post hoc apud judices civiles, *ibid.*, 1006. — Novella ut præsides qui interpellantis allegata audire differunt, compellantur id facere ab episcopis. Et ut si quis præsidem suspectum habet in cognitionem litis adhibeat societque etiam civitatis episcopum, etc., *ibid.*, 1007. — Novella de mulieribus fide hæreticis, *ibid.*, 1009. — Novella de tempore actionum quæ sacris locis competunt, *ibid.*, 1011. — Novella de alienatione et emphyteusi rerum ecclesiasticarum, *ibid.* — Novella de ecclesiasticis diversis capitulis, *ibid.*, 1019. — Novella de ecclesiasticis canonibus et privilegiis quæ sacrosanctas spectant ecclesias, *ibid.*, 1039. — Novella, edictum de fide, Constantinopolitanis, *ibid.*, 1044. — Novella de monachis et asceticis et eorum conversatione, *ibid.* — Novella de Samaritanis, *ibid.*, 1050. — Novella de Hebræis, quomodo oporteat eos Scripturas legere, *ibid.*, 1051. — Leges selectæ quibus Ecclesiæ res tractavit, vel suam in Deum pietatem testatus est; de episcopis et clericis, *ibid.*, 1053, 1072. — De episcopali audientia et diversis capitulis quæ ad jus curamque et reverentiam pertinent pontificalem, *ibid.*, 1073, 1085. — De hæreticis, monachis et Samaritanis, *ibid.*, 1086, 1088. — De veteri jure enucleando et de auctoritate juri prudentium qui in digestis referuntur, *ibid.*, 1089, 1100. — De officio præfecti prætorii Africæ, et de omni ejusdem diœceseos statu, *ibid.*, 1101.

JUSTINUS, imperator. — Epistola ad Hormisdam papam, Joannem episcopum catholicam fidem amplexum hæreticos anathematizasse atque nomen Acacii, cum aliorum schismaticorum nominibus, e sacris tabulis expunctum esse, LXIII, 448. — Cum jam Ecclesia pace fruatur, pro imperatore ad Deum preces fundendæ, *ibid.*, 450.

KAROLUS II, Francorum rex. — Juramentum lingua Theudisca, CXXXVIII, 528. — De regimine diœcesano ab episcopis gerendo, et quomodo, *ibid.*, 530. — De sæculari et regulari Ecclesiæ regimine, *ibid.*, 540. — De variis rebus quæ ad regimen ecclesiæ et ductum episcoporum spectant, *ibid.*, 443-554.

KAROLUS II. — Pactum Argentoratense, CXXXVIII, 527. — Decreta in conventu villæ Coloniæ constituta, *ibid.* — Decreta in synodo apud Tolosam facta, *ibid.*, 531. — Decreta in conventu Theodonis villæ constituta, *ibid.* 533. — Decreta in concilio Palatii Verni statuta, *ibid.*, 539.

Ut horum et similium decretorum notionem referemus quædam decreta:

Decreta conventus in villa Sparnaci. — De honore et cultu ecclesiarum, CXXXVIII, 317. — De honore episcoporum et veneratione servorum Dei; de justitia; et cautela fiat erga eos qui causa juventutis aut insipientiæ in aliquo fallunt, sive contemnunt admonitionem episcoporum, ne subito aut incaute damnentur anathemate; de his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur; de precariis, de hospitalibus; de rapacibus; ut episcopis tempus congruum observetur ad ministerium suum peragendum; ut clerici arma militaria non contingant; ut missi dirigantur qui inquirant, si præcepta de rebus ecclesiasticis ad proprium sint facta; de hæresi simoniaca; ut a nullo sedes episcopalis, proprio infirmante episcopo usurpetur; ut canonici infra dormitorium dormiant; ut monachi ad Palatium non veniant, nisi causa obedientiæ, exceptis abbatibus; ut laici decimas de ecclesiis non contingant; de sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis; de sponsis aliorum; de sepulturis infra ecclesiam, *ibid.*, 347. — De pace et concordia atque unanimitate, *ibid.*, 553.

Decreta statuta in conventu Ticinensi et Marsnam, CXXXVIII, 558-575. — Decreta conventus Moguntini, scilicet de concordia episcoporum comitumque fidelium; de potestate episcoporum, *ibid.*, 581. — De decimis exquirendis; ut nullus audeat immunitates infringere, *ibid.*, 582, 583. — Ut episcopi venationem non exerceant, *ibid.*, 584. — De continentia presbyterorum; de excusatione presbyterorum et diaconorum, *ibid.*, 585. — De infantibus oppressis; de adulterio; de homicidio; de concubinis, *ibid.*, 586, 587. — De operibus servilibus quæ diebus dominicis non sunt agenda, *ibid.*, 587. — De his qui uxorem habent et concubinam, de parvulis infirmis baptizandis; ut nullus presbyter alii suam parochiam intervenire præsumat, ut nullus alterius clericum sollicitet; ut nullus presbyter munera dare præsumat ut alterius ecclesiam subripiat, *ibid.*, 587-589. — Decreta in synodo apud Vermeriam, *ibid.*, 595. — Decreta in synodo apud Valentianas, *ibid.*, 599. — Decreta conventus apud Leudicum, *ibid.*, 605. — Decreta conventus Attiniacensis, *ibid.*, 607, 609, 617. Capitula ad Francos et Aquitanos missa de Carisiaco, *ibid.*, 631, 637. — Decreta statuta in conventu apud Sanctum Quintinum, *ibid.*, 650. — Decreta statuta in conventu Carisiacensi, *ibid.*, 651. — Decreta statuta in concilio Mettensi, *ibid.*, 653. — Decreta statuta in conventu apud Saponarias, *ibid.*, 657. — Decreta statuta in conventu apud Carisiacum, *ibid.*, 681. — Decreta statuta in synodo Pistensi, *ibid.*, 683. — Decreta statuta in conventu ad Sablonarias, *ibid.*, 691. — Pactum Tusiacense, *ibid.*, 717. — Decreta statuta in conventu Mettensi, *ibid.*, 731. — Decreta statuta in conventu apud Pistas, *ibid.* — De pactione Aquensi, *ibid.*, 741. — De conventu in villa Gundulfi, *ibid.*, 745. — Capitulare Carisiacense, *ibid.*, 745, 773. — De conventu Attiniacense, *ibid.*, 751. — Capitula diversa de personis ecclesiasticis, *ibid.*, 753, 761. — De synodo Pontigonensi, *ibid.* — Edictum de tributo Northmannico, *ibid.*, 771. — Decreta statuta in conventu Furonensi, *ibid.* 785. — Decreta statuta in conventu Confluentiæ, *ibid.*, 817.

KARLOMANUS rex. — Communi fidelium nostrorum consilio statutum habemus, et rapinam nullus deinceps faciat, aut facienti consentiat, *ibid.*, 791. — Ut rapina quæ retro est acta, cum omni diligentia emendetur, et condignam pro hoc Harmiscaram is qui eam fecit sustineat. — Ut si quis post hunc conventum et bannum nostrum rapinam faciens inventus fuerit, is cujus homo eam fecerit, eum ad legalem emendationem in præsentiam nostram adducat; quod si eum adducere non potuerit, pro eo secundum statuta legum emende. Eum autem qui justitiam fugerit, sciant omnes esse forbannitum, ita ut nullus eum aliqui ad præsentandrum recipiat, *ibid.*, 791. — Ejusdem imperatoris capitula apud Vernis Palatium, *ibid.*

LAMBERTUS imperator. — *Conventus Ravennat.*: Si quis sanctorum Patrum regulas contempserit et gloriosissimorum imperatorum, quæ de ecclesiasticis decimis in eorum capitularibus statuta atque sancta sunt, non observaverit; et qui dat ei qui recipit, auctoritate sanctæ Sedis apostolicæ et sanctione sanctæ synodi excommunicationi subjaceat, CXXXVIII, 809.—Si quis Romanus, cujuscunque sit ordinis, sive de clero, sive de senatu, seu de quocunque ordine gratis ad imperialem majestatem venire voluerit, aut necessitate compulsus ad nos voluerit reclamare; nullus ei contradicere præsumat, et neque eorum res quispiam invadere vel deprædari, aut eorum personas in eundo vel redeundo vel morando inquietare præsumat, donec liceat imperatoriæ potestati eorum causas aut personas aut per missos deliberare. Qui autem eos inquietare eundo, redeundo vel morando tentaverit, vel eorum quidpiam rerum auferre, postquam per misericordiam se proclamaverint, imperialis ultionis incurrat indignationem, *ibid.*, 811. — Ut privilegium sanctæ Romanæ ecclesiæ, quod a priscis temporibus per piissimos imperatores stabilitum atque firmatum est, ita nunc firmetur et sicut condecet immutilatum servetur, ac sancta Romana ecclesia mater nostra exaltetur, protegatur, ac defendatur, *ibid.*, 811. — Ut synodus quæ in basilica B. Petri apostoli pro nonnullis malis eradicandis et maxime pro causa... imperiali consensu, etc., *ibid.*

Capitulare. — Ut comes inter honores suos rapinam exercitus legi subjiciat, *ibid.*, 812. — Ut imperiales homines ad colloquium sive servitium imperatoris properantes suis stipendiis sint contenti, *ibid.*, 813.—Ut nullus comitum Arimannos in beneficia suis hominibus tribuat. — Ut homines comitum nullatenus in domibus Arimannorum resideant, sed domos reipublicæ instaurent ibique resideant. — Ut scriptoribus publicis nullatenus interdicatur res Arimannorum transcribere, si quando eis fuerit opportunum. Quod si occasione vitandi exercitus aut placitum venditæ fuerint, et ipsi eas pendere supersederint, exigatur ab eis utrumque, sicut ante transcriptionem, CXXXVIII, 813. — Ut ipsi Arimanni frequentius quam in lege statutum est, ad placitum ire non cogantur, nec a comitibus nec a sculdaisiis. — Ut bannum missi exercitus imperialis solummodo exigant. — Ut passus imperatoris ab episcopis et comitibus, secundum antiquam consuetudinem solvatur. Quod si novo tempore fiscus comitalis in jus conversus est ecclesiasticum, augeatur stipendium imperiale ab ecclesia, juxta

1328. — Præceptum de missione S. Anscharii ejusque ordinatione, CXVIII, 1033.

LUDOVICUS II, Francorum rex. — Juramentum lingua Romana, CXXXVIII, 528. — Quædam decreta circa religionem, CXXXVIII, 534.

Conventus in villa Sparnaco, quia factione quorumdam motus est animus ipsius regis contra episcopos, dissidentibus regni primoribus sui ab eorumdem episcoporum admonitione et remotis ab eodem concilio episcopis ex omnibus illis capitulis hæc tantum observanda et complacenda illis collegerunt et episcopis scripto tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis acceptasse quam ista se vel cum principe observare.

Hæc sunt capitula : De honore et cultu ecclesiarum, de honore episcoporum et veneratione servorum Dei, de justitiis, ut cautela fiat ergo eos qui causa juventutis aut insipientiæ in aliquo fallunt, sive contemnunt admonitionem episcoporum, ne subito aut meante damnentur anathemate, de his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur, de precariis, de hospitalibus, de rapacibus, ut episcopis templum congruum observetur ad suum ministerium peragendum ut clerici arma militaria non sumant, ut missi dirigantur qui inquirant, si præcepta a vobis de rebus ecclesiarum ad proprium sint facta, de hæresi simoniaca, ut a nullo sedes episcopalis, proprio infirmante episcopo usurpetur, ut canonici infra dormitorium dormiant, ut monachi ad palatium non veniant, nisi causa obedientiæ, exceptis abbatibus ut laici decimas die ecclesiis non contingant, de sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis de sponsis aliorum, de sepulturis infra ecclesiam, CXXXVIII, 547, 554, 557, 564.

Capitula de ordinibus ecclesiasticis, CXXXVIII, 565, 576. — De concordia episcoporum comitumque fidelium, de potestate episcoporum, de decimis exquirendis, *ibid.*, 581, 582. — Ut nullus audeat immunitates infringere, ut hæredes ecclesiam non dividuntur, *ibid.*, 583. — Ut episcopi venationem non exerceant, de continentia presbyterorum, *ibid.*, 584, 585. — De excusatione presbyterorum et diaconorum, de infantibus oppressis, de adulterio, de homicidio, de concubinis, de homicidiis, *ibid.*, 586, 587. — De operibus servilibus quæ diebus dominicis non sunt agenda de his qui uxorem habent et simul concubinam, de parvulis infirmis baptizandis, ut nullus presbyter alii suam parochiam intervenire præsumat, ut nullus alterius clericum sollicitet, ut nullus presbyter numera dare præsumat alterius ecclesiam subripere, *ibid.*, 586, 587, 588. — De presbyteris qui habuere conjugia, ut presbyteri honorem habeant, non licet in quadragesima festa celebrare, non licere clericis spectaculis ludicris interesse, non licere missam cantare in domo, *ibid.*, 588, 590.

Leges. — Perventum est ad nos quod eos qui Romam orationis causa pergunt, vel qui negotiandi gratia per regnum nostrum discurrunt, collecti latrones diripiunt, eosque aliquoties verberent vel occidant, et bona eorum diripiant. Ideo volumus ut comites nostri eorumque sculdassi, adjunctis secum vassalis episcoporum, si necessitas fuerit, ubicunque tales audierunt studiosissime perquirant et eos capiant atque distringant. Et si hujus criminis rei invenerint, pœnas in legibus positas, ergo eos absque ulla negligentia exsequantur, ut ab his malefactoribus regnum nostrum purgetur, et qui in nostra fiducia huc veniunt, sive orationis sive negotiandi causa, salvi esse possint. Sciat autem unusquisque fidelium nostrorum, quia quicunque comes, aut quilibet publicus minister, hujusmodi malefactoribus aut assensum præbuerit; aut eos persequi neglexerit, nostræ indignationis motum sentiet, et proprio honore privatur, CXXXVIII, 573.

Sede et hoc comperimus quia ex diversis locis hujusmodi noxii homines inter se conspirent, et diversos comitatus circumeuntes, prædas et rapinas per villas, seu et per vias, vel per silvas faciant, et innocentes homines deprædentur et spolient; et hi quoque similiter volumus, ut diligenti studio perquisiti capiantur et distringantur. Et si obnoxii hujus sceleris inventi fuerint legalibus pœnis absque ulla dilatione subigantur, et hujusmodi inquietudo et injusta direptio, a populo nostro auferatur, et liceat omnibus sub nostra ditione degentibus; cum salvatione et pace vivere, ut ordo rei publicæ secundum justam administrationem provisus salvus et quietus permaneat, CXXXVIII, 574, et alia... ad 790; et a col. 609, 622.

Primo omnium discutienda est sacerdotum fides qualiter credant, et alios credere doceant, ubi exempla proponenda sunt, quatenus a creatura Creator quantulumcunque intelligi possit, CXXXVIII, 623.

Secundo jubendum ut oratio Dominica in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur et symbolum apostolorum in quo fides catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus discatur, tam Latine quam barbarice, ut quod ore profitetur corde credatur et intelligatur, CXXXVIII, 623.

Tertio intimandum est, ut ad salutationes sacerdotales congrue responsiones discantur, ubi non solum clerici et Deo dicatæ sacerdoti responsionem offerant, sed omnis plebis devota consona voce respondere debet...

Quarto ut fides sancti Athanasii a sacerdotibus discatur, et ex corde omni Dominica, ad horam primam recitetur, etc., etc.

Aliæ sunt adhuc leges ecclesiasticæ a col. 623 ad 631, tom CXXXVIII.

Epistola ad Cistercienses de Ecclesia et monasterio Fontanarum, CLXXXV, 1145. — Epistolæ rogatoriæ ut festum S. Bernardi abbatis solemnizetur, CLXXXV, 1653. — Charta de Pedagio quod est apud Monsteriolam, et super exactionibus quas dedit Ecclesiæ Cluniacensi, CLXXXIX, 1061. — Contra hæreticos, vulgo Populicanos dictos per tractus Flandricos vagantes, CC, 1376. — De cæde S. Thomæ, CC. 1376. — Hortatur pontificem ad resecanda sua auctoritate vitia, CC, 1378.

LUDOVICUS IV, rex Francorum. — Præceptum de quibusdam ecclesiis et locis Cluniacensi cœnobio concessis tempore S. Odonis Cluniacensis abbat., CXXXIII, 839.

LUDOVICUS VI, rex Francorum (an. 1121). — Scribit se numquam toleraturum subjectionem quam ab archiepiscopo Senonensi exigebat, primas Lugdunensis, *CLXIII*, 1339.

LUDOVICUS VII, Junior dictus. — Epistola ad subditos suos in regno Franciæ constitutos, de captione et liberatione sua, CLV, 1281.

MACCABÆUS, rex Scotorum. — Hujus regis ista fuerunt statuta : Christo initiatum ad profanum judicem non vocato; vocatum comparentemve non judicato, sed ad sacros antistites remittito. Decimam partem terræ nascentium pastoribus Ecclesiarum liberte conferto; Deumque semper votis et oblationibus consuetis adorato. Qui pontificis auctoritatem annum totum exsecratum contempserit, neque se interim conciliarit, hostis reipublicæ habeto; qui vero duos in ea contumacia perseveravit, fortunis omnibus multato; si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non aliter quotidiano, ad Ecclesiam, seu ad publicum conventum, seu ad forum nundinave comitatus ut assecla fuerit, captis reus esto, CLI, 1189.

MONAXIUS, præfectus prætorii. — Edictum exsilium minans in sectatores hæreseum Pelagianistarum, LVI, 492.

MARCIANUS, imperator. — Epistola ad Leonem archiepiscopum Romæ. Epistola qua ei significat eos quos miserat ad se semper hilariter suscepisse; quare cum omni alacritate eo se conferre dignetur et synodum celebrare; vel si hoc grave ei videbitur, suis litteris significet, ut, sacris episcopis vocatis, in qua civitate placuerit, fidei convenientia decernatur, LIV, 903. — De fide apud Chalcedonem roborata et pace Ecclesiæ restituta gratulatur; fidem juxta litteras S. Leonis papæ synodo esse expositam; petit ut sedi Constantinopolitanæ secundus locus juxta statuta secundæ et quartæ synodi tribuatur, etc., LIV, 970. — Epistola ad Leonem papam, confirmationem synodi Chalcedonensis a pontifice uti necessariam petit. Ejus constantiam in vindicandis canonibus et novitate reprimenda laudat, LIV, 1017. — Epistola ad Anatolium episcop. Constantinopolitan. De synodo Chalcedonensi convocanda. De illo imperatore detur notio, dum hæc mandat : « Omnibus negotiis divinæ res sunt præponendæ. Deo enim omnipotente propitio rempublicam et conservandam et meliorandam esse confidimus. Quia igitur dubitationes quædam in orthodoxa religione nostra videntur esse commissæ, sicut etiam epistola reverendissimi viri episcopi almæ urbis Romæ Leonis testatur, id specialiter clementiæ nostræ placuit ut venerabilis synodus in Nicæna civitate provinciæ Bythiniæ celebretur, quatenus convenientibus animis et omni veritate discussa, cessantibus etiam studiis quibus antehac usi quidam sacrosanctam orthodoxam religionem conturbasse noscuntur, vera fides nostra cuncto sæculo manifestius innotescat, ut deinceps nulla possit esse dubitatio vel discordia. Qua de re sanctitas tua cum quibus placuerit reverentissimis episcopis quos de Ecclesiis sub sui sacerdotii cura constitutis, idoneos et instructos orthodoxæ religionis esse probaverit; ad prædictam Nicænam ciuitatem intra diem Kalendarum Septembrium ire deproperet. Sciat autem religio tua etiam serenitatem nostram venerabili synodo interfuturam, nisi forte nos

publicæ necessitates in expeditionibus detinuerint, » LVI, 527.

Cum pervenisset piissimus et fidelissimus imperator Marcianus, ad venerab. synodum sic locutus est : « Ubi primum divino judicio ad imperium sumus electi, inter tantas necessitates reipublicæ, nulla nos magis causa constrinxit quam ut orthodoxa et vera fides Christiana, quæ sancta atque pura est indubitata omnium animis insideret. Constat enim avaritia vel studiis quorumdam per media tempora nonnullis diversa sentientibus, et pro voluntate sua, non prout veritas ac doctrina Patrum postulat, populos seducentibus, in errorem quam plurimos esse deductos. Qua de re sanctam synodum hoc videlicet proposito fieri studuimus, et vobis laborem indixisse videmur, quatenus omni caligine atque errore deterso, prout se Divinitas hominibus manifestare voluit, et doctrina Patrum ostendit, religio nostra, quæ pura et sancta est, universorum mentibus insinuata suæ veritati luce fulgescat; nec in posterum audeat quisquam de divinitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi aliter disputare quam apostolica prædicatio et instituta trecentorum decem et octo sanctorum Patrum eidem convenientia posteritati tradidisse noscuntur ; sicut etiam sancti Leonis papæ urbis Romæ qui Sedem apostolicam gubernat, missa ad sanctæ memoriæ Flavianum Constantinopolitanæ urbis episcopum scripta testantur. Remotis itaque studiis, ablatis patrociniis, cessante avaritia, cunctis veritas innotescat. Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exemplo religiosi principis Constantini synodo interesse voluimus, ne vel alterius pravis persuasionibus populi separentur. Facile enim simplicitas quorumdam hactenus monullorum, ingeniis atque superflua verbositate decepta est; et constat diversorum pravis insinuationibus dissensiones et hæreses natas. Studium autem nostrum est ut omnis populus per veram et sanctam doctrinam unum sentiens in eamdem religionem redeat, et veram fidem catholicam colat quam secundum institutiones. Patrum exposueritis. Concordantibus ergo animis, religio vestra festinet quatenus sicut a Nicæna synodo usque ad proximum tempus erroribus amputatis vera fides cunctis innotuit, ita et nunc per hanc sanctam synodum remotis caliginibus, quæ in his paucis annis, pravitate atque avaritia quorumdam emersisse videntur, perpetuoque statuta fuerint conserventur. Erit autem divinæ majestatis, id quod sancto animo fieri desideramus in æternum firmiter custodire, » LVI, 527-530.

Ejusdem Marciani imperatoris Constitutio de synodo Chalcedonensi : « Tandem aliquando quod summis studiis atque votis optabamus evenit. Remota est de lege orthodoxa Christianorum contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa sunt, et discors populorum sententia in unum consensum concordiamque convenit. E diversis enim provinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonam venerunt juxta nostra præcepta, et quid bservari in religione debeat perspicua definitione docuerunt. Cesset igitur jam profana contentio. Nam vere impius ac sacrilegus est qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum relinquit, etc...., LVI, 547. — Alia ejusdem constitutio Christianis catholicis in synodo convenientibus, LVI, 549. — Alia ejusdem de fide catholica obtinenda et de Eutychianistis et Apollinaristis, eorumque pœnis, LVI, 551.

MAXIMUS imperator. — Epistola ad Siricium papam, Catholicæ fidei curam pollicetur; spondet et Agricii, quem Siricius ad presbyteri gradum indebito provectum scripserat, causam in synodo examinandam esse. Suum denuo profitetur pro catholica fide studium; ac mittit gesta quibus recens prodita sunt Manichæorum seu Priscillianistarum scelera, XIII, 591.

OTTO MAGNUS I. — Decretum de regalibus B. Petro concessis, XCVIII, 627. — Ut laici sine episcopali licentia presbyteris ecclesias dare vel dimittere non præsumant, CXXXVIII, 832. — Ut nullus laicorum presbyterum flagitare seu fatigare, vel aliquam sibi injuriam inferre audeat, *ibid.* — Ut paschalis hebdomada festive tota celebretur ; et Pentecostem 2, 3, 4, feria non minus quam dies dominicus solemniter honoretur. — Ut litania majore jejunium, sicut in Rogationibus, ante Ascensionem Domini, exerceatur, *ibid.* — Ut oblationes fidelium quater altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant potestatem, dicente Scriptura : « Qui altario deserviunt, de altario participentur, *ibid.* — Ut decimæ quas Dominus præcipit in horreum suum deferri, si ecclesiis Dei non fuerint redditæ, sed nefaria cupiditate, quæ sævior Otto ignibus ardet, a sæcularibus fuerint retentæ, sæcularia super hoc non exerceantur judicia, nec in forensibu discutiatur causis, sed in sancta synodo ab ipsis sacerdotibus, quorum deputatæ sunt usibus, quid exinde debeat actitari certis definiatur promulgationibus, *ibid.* — Ne oppressio virginum aut viduarum, vel raptus ab ullis hominibus fiat, et ut qui rapiunt eas sub nomine simul habitandi, cooperantes et conniventes raptoribus, si quidem clerici sunt, decidant a gradu proprio ; si vero laici, anethematizentur, et raptores sine spe conjugii perpetuo maneant. Quod si post hæc jungere se præsumpserint, utrique anemathizentur, *ibid.*, 833. — Ut nulla abbatia quæ per se electionem habet, ad monasterium nec alicui in propriam dari possit ; illæ vero quæ electione carent, regis donatione et privilegio ad aliud monasterium quod sub ejus mundiburdio consistit subrogari possint, *ibid.*, 834. — Si quis episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorumque uxorem acceperit, a sibi injuncto officio deponendus est, sicut in concilio Carthaginensi tenetur, cap. 25, *ibid.* — Episcopos, presbyteros, vel aliquem de clero, canes venandi amore vel accipitres habere non licet, sicut in concilio legitur Toletano, cap. 10. Quisquis autem personarum hujusmodi in hac voluptate delectatus fuerit, quamdiu in illa detestabili voluptatate detinetur, ab omni ecclesiastico officio cesset, *ibid.* — Episcopus, presbyter aut diaconus aleæ vacans, si ab hoc interdicto opere cessare voluerit, velut in canone apostolorum habetur cap. 42, deponendus erit, *ibid.* — Nullus in cleritatus officio manens mulierem subintroductam secum habitare permittat. Si vero aliqua suspicionum maculis aspersa contra hæc agere tentaverit, ab episcopo vel ejus misso virgis cæsa detondeatur. Si autem sæcularis potestas hæc fieri prohibuerit, regia potestate femina coacta prælatæ sententiæ subjaceat, *ibid.*, 835. — Diversa sæcularis vitæ negotia fugientes et monasticæ institutionis normam aggredientes, extra claustrum sine licentia proprii abbatis ire non licet; sed tantummodo jejunio et orationi vacare in locis quibus renuntiaverunt sæculo permanentes, sicut in concilio Chalcedonensi præcipitur, *ibid.* — Oportet etiam episcopum, in cujus diœcesi cœnobium situm est, monachorum providentiam gerere, et si aliquid correctione dignum reperit, corrigere festinet, *ibid.*, 833. — Clericis monachicum habitum sequi cupientibus, et pro remuneratione divina sæcularibus spretis arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab episcopo denegetur, sed potius eum in tali conversatione perstare exhortari conetur, sicut in concilio Toletan. habet, cap. 51, *ibid.*, 836. — Sanctimonialis quæ spontanea voluntate strictiori vitæ proposito se alligare voluerit, nulla re obstante, id quod bona intentione disposuerat peragendum, ab episcopo impediatur, *ibid.* — Ut laici presbyteros sine conscientia et consensu proprii episcopi ab ecclesiis eis canonice commendatis non ejicere præsumant, nec alios locum eorum subire faciant ; quia ut ab episcopis ordinantur, ita est necesse ab ipsis ecclesias procurandas accipiant, sicut habetur in concilio Arelatensi, cap. 4, *ibid.* — Ut omnis decimatio in potestate episcopi sit, et si fuerit neglecta, quidquid inde emendandam sit, coram episcopo ejusve misso corrigatur, *ibid.* — Episcopus, presbyter, diaconus, subdiaconus, ut in multis conciliis firmatum est, quia divina ministeria contrectant, ab uxoribus abstineant. Cæteri autem clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes ad continentiam cogantur, *ibid.*, 836. — Pactum cum Joanne II papa, *ibid.*, 838. — Epistola ad Joannem XII, papam, in qua dicit se de illo papa tam obscœna audisse, ut si de histrionibus dicerentur, verecundiam omnibus ingererent : Noveritis, inquit, non a paucis, sed ab omnibus tam nostri quam et alterius ordinis vos homicidii, perjurii, sacrilegii et ex propria cognatione atque ex duabus sororibus incesti crimine esse accusatos. Dicunt diaboli vis in amore vinum bibisse, in ludæ aleæ Jovis, Veneris, cæterorumque dæmonum auxilium poposcisse, *ibid.*, 845.

OTTO II, imper. — *Edicta :* Si de prædiis contentio emerserit et utraque pars sive altera cartis seu scriptionibus prædium sibi vindicare voluerit, si ipse qui cartam falsam appellaverit, per pugnam declarare voluerit ut ita decernatur. Sin aliter, secundum priora capitula determinetur edicimus, CXXXXVIII, 849. — De ecclesiarum rebus, ut per advocatos fiat, similiter jubemus, *ibid.*, 850 — De investitura prædii si contentio fuerit, similiter ut per pugnam decernatur edicimus, *ibid.* — Si quis per se ipsum, aut suum nuntium quidquam alicui deposuerit, et depositum cupiditate victus negaverit, si viginti solidorum pretium fuerit, ut per pugnam veritas decernatur edicimus, *ibid.* — Si quis dixerit quod per vim de prædio certam alicui fecerit, ut per pugnam veritas decernatur edicimus, *ibid.* — De furto aut scacho, si ultra sex solidos fuerit, similiter ut per pugnam

[illegible]

... Timothei ... ibid., 692.

VOLEMARUS, prætor Urbis. — Exemplar edicti ... de excubiis, ... [illegible] ... Jam reges ... divisa amara ... ut in perpetuum ... Cum quod primum est, ... et si vel in proximis ... Urbis ... [illegible] ... cautione ... ne quis ... laterem potest esse ... supplicium, ac ... necesse est ... poena ... incurrere, quicquid ... divinas et humanas rebus apud se putaverit occultandam, LVI, 590.

VITIGIS, rex Gothorum. — Epistola ad episcopos suos, ut ... rem ... adjuvent Petri ... et legatos quos ad imperatorem ... et pro ipso preces Deo fundant, LXIX, 822.

WIDO, rex. — Placeat nobis etiam ... in suis parœciis et intra ... ut episcopi et comites uniti sint in omnibus hominibus comitatibus pro pace et salvatione ... ut nullum prædonem, honoribus suis habitantibus. Ita ut nullum prædonem, raptorem, vel incestum permittant morari in suis sedibus vel concessis honoribus. Et si intellexerint ex aliqua parte per eorum terminos velle aut debere transire exteros ad istius regni vastationem obviam eis missos communitorios dirigant, ut pacifice sine præda per eorum transeant terram vendere autem eis quæ necessaria

[illegible]

... CXLIX, 1294 — Lex ... CXLIX, 1295 ... de ... CXLIX, 1296. — Lex ... bium redemptione et ... 1297. Lex de homic... vera, quibus vera ... caput summatione ... de membrorum et ... 1299. — Lex de adulterio ... tione illius qui furti reus ... pum fregerit, CXLIX, 1301. — ... Petri, seu de vectigali R... prœssa et de judicatu ... Romanum seu sancti Petri ... CXLIX, 1303. ... de relevio comitis, ... vavasoris et colonorum de ... Lex de latrone, de colonis, de ... tali supplicio damnatur, de ... tera a patre deprehensa, de judic... de judiciis, de pignore, ne quis re... de vadimonio deserto, de hospitibus, ... 1309, 1317.

CXIX

INDEX DISCIPLINARIS,

ANALOGICE SCILICET, VEL VARIIS SUB TITULIS, EXHIBENS QUIDQUID AD DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM ATTINET, ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM.

—

MONITUM.

In hoc Indice, titulos CXIV, ordine rerum alphabetico dispositos, statuimus, in unoquoque titulo ... ligentes opera vel opuscula de eadem re circa disciplinam ecclesiasticam tractantia, et inter uncos ... num cujusque auctoris indicamus. Ad calcem hujus Indicis, velut in Appendice, subjicimus tres titulos ... quibus comprehenditur quidquid specialiter ad monasticam disciplinam attinet, eamdem sectantes viam, et sic lector perfacile optata reperiet.

TITULUS I. *De accusationibus.* Vide titulum XV, *De causis judicandis.*

TIT. II. *De administratoribus.* — Epistolæ et decreta S. Innocentii I, papæ (400), XX, 493. — Novella Justi-

---

CXIX

'INDEX DISCIPLINARIS,

ANALOGICE SCILICET, VEL VARIIS SUB TITULIS, EXHIBENS

QUIDQUID AD DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM ATTINET,

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM.

—

MONITUM.

In hoc Indice, titulos CXIV, ordine rerum alphabetico dispositos, statuimus, in unoquoque titulo colligentes opera vel opuscula de eadem re circa disciplinam ecclesiasticam tractantia, et inter uncos annum cujusque auctoris indicamus. Ad calcem hujus Indicis, velut in Appendice, subjicimus tres titulos quibus comprehenditur quidquid specialiter ad monasticam disciplinam attinet, eamdem sectantes viam, et sic lector perfacile optata reperiet.

ciensis, Guidonis Cariloci abb. (1150), CLXXXV, 1121. — Tractatus de Cantu S. Bernardi Claræval. abb. (1153), CLXXXII, 1121. Tract. cantandi Graduale S. Bernardi (1153), *ibid.*, 1141.

TIT. XIV. *De catechumenis.* — Canones selecti ex Theodori Cantuar. archiep. Collectione (VII), XCIX, 1021. — Epistolæ et decreta S. Nicolai I papæ (867), CXIX, 1124.

TIT. XV. *De causis judicandis; de testimoniis et accusationibus; de juramentis et de omnibus quæ ad causam instruendam pertinent.* — Epistola II S. Cornelii papæ (250). 252), III, 845. — Decretum S. Cornelii papæ ut a jejunis juramenta præstentur (252), *ibid.*, 848. — Epist. et decreta S. Lucii papæ (253), *ibid.*, 875. — Epist. decretales S. Stephano I papæ ascriptæ (257), *ibid.*, 997. — Epist. S. Cypriani Carthagin. episc. (258), IV, 395. — Epist. variæ Sixti II papæ (258), V, 83. — Epist. S. Felicis I papæ (269), *ibid.*, 143. — Decretum S. Eutychiani papæ (275), *ibid.*, 178. — Epistola S. Caii papæ (283), *ibid.*, 183. — Decreta varia concilii Romani sub S. Sylvestro I (330), VIII, 825. — Decreta varia multa S. Julii I papæ (337-352), *ibid.*, 971, 992. — Epistolæ et decreta S. Innocentii I papæ (402), XX, 468. — Epistola XVI S. Zozimi papæ (418), *ibid.*, 685. — Epistola secunda et tertia S. Bonifacii I papæ (419, *ibid.*, 752. — Epistola S. Augustini Hipp. episc. (430), XXXIII, 1068. — Epistolæ et decreta Symmachi papæ (514), LXII, 50, 51. — Epistola II, S. Sylverii papæ (537), LXVI, 86. — Breviatio canonum, Fulgentii Ferrandi Carthag. episc. (547), LXVII, 952. — Epistola S. Vigilii papæ (555), LXIX, 29. — Novellæ Justiniani I imperat. Aug. (527-365), *ibid.*, 1006. — Decreta Pelagii II papæ, ne ante civilem judicem clerici accusentur (590), LXXII, 746. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 484. 632. — Decretum synodi Parisiensis, Clotarii II regis (628), LXXX, 452. — Canones selecti ex collect. Theodori Cantuar. archiep. (VII), XCIX, 1035, 1040. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti Eboracensis episc. (729), LXXXIX, 435. — De remediis peccatorum Venerabilis Bedæ (730), XCIV, 573. — Capitula Adriani I papæ (785), XCVI, 1055, 1068. — Capitula selecta ex antiqua canonum Collectione in Hibernia facta, Abedoc et Ethelvolfi an. inc. (VIII), *ibid.*, 1286. — Canones Hibernenses, incert. auctore et ann. (VIII), *ibid.*, 1313. — Homilia Rabani Mauri Fuldensis abb. (815), CX, 108. — Canones S. Remigii Curiensis episc., pro sua diœcesi (820), CII, 1097, 1106. — Capitula ex lege et canone collecta Flori Lugdun. diac. (860), CXIX, 421. — Capitula Walteri Aurelian. episc. (867), *ibid.*, 736. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (867), *ibid.*, 1123, 1127. — Canones Isaaci Lingonensis episc. (880), CXXIV, 1101. — De disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prumiensis abb. (915), CXXXII, 306, 362. — Libellus de pressuris ecclesiasticis Attonis Vercell. episc. (960) CXXXIV, 52. — Liber XVI decretorum Burchardi Wormat. episc. (1026), CXL, 909. — Liber tertius Collectionis canonicæ Anselmi Luc. episc. (1085), CXLV, 493. — Leges ecclesiasticæ S. Stephani Hungarorum regis (1038), CLI, 1246. — Pars sexta et duodecima decreti S. Yvonis Carnot. epist., (1116), CLXI, 440. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc. liber IV et V (1116), CLXI, 1189, 1211. — Decreta Clementis III papæ (1191), CCIV, 1480, 1496.

TITUL. XVI. *De censu.* — *Vide* titulum XXVI, *De decimis et censu.*

TIT. XVII, *De sacro chrismate.* — Canones selecti ex Collect. Theodori Cantuar. arch. (VII), XCIX, 1068. — Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Mogunt. (743), LXXXIX, 821. — Decreta ex concilio Rhemensi, Eugenii II papæ (827), CV, 646. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 710. — De ecclesiasticis disciplinis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 206.

TIT. XVIII. *De cœlibatu clericorum, episcoporum et presbyterorum.* — Epistolæ et decreta Innocentii I, papæ (400), XX, 623. — Breviatio canonum Fulgentis Ferrandi (547), LXVII, 950, — Sententia de castitate servanda pro sacerdotibus, S. Verani Cabellitani episc. (586), LXXII, 701. — Canones Antissiodorenses Aunarii Antissiod. episc. (890), *ibid*, 765. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590 604), LXXVII, 498, 672, 710. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 444. — Epistola Vitaliani, papæ (669), LXXXVII, 1003. — Exceptiones canonicæ S. Egberti Eborac. episc (729), LXXXIX. 383. — Decreta concilii Suessionensis sub S. Bonifacio Moguntino archiepisc. (744). *ibid.*, 826. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ, papæ (751), *ibid.*, 930. — Capitulare Suessionense Pippini Franc. regis (753), XCVI, 1506. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (824), CV, 195. — Decreta Eugenii II papæ ex concilio Remensi (827), *ibid.*, 645. — Capitula Rodulphi Bituricensis episc. (866). CXIX, 708, 711. — Capitula Walteri Aurelian. episc. (867), *ibid.*, 732. — De Disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prum. abb. (915). CXXXIII, 208. — Capitula concilii Trosleiani Hervæi Rhemensis archiepisc. (app. ad opera), (922), *ibid.*, 698. — Canones concilii Turon. S. Stephani cardinalis (1068), CXLIII, 1409. — Opusculum de cœlibatu sacerdotum S. P Damiani (1072), CXLV, 380. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX. 680.

TIT. XIX. *De communione.* — Sermo S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 305. — Decreta et canones Antissiodorenses Aunarii episc. (729), LXXXIX, 385, — Canones aliquot synodi a S. Leodegario Augustodinensi episc. celebratæ (678), XCVI, 378. — Canones selecti ex Collectione Theodori Cantuar. arch. VII, XCIX, 1028, — Excerptiones canonicæ S. Egberti Eborac. episc. (729), LXXXIX, 385. — Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Mog. episc. (743), *ibid.*, 822. Liber de remediis peccatorum Ven. Bedæ (731), XCIX, 574. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (820), CV, 204. — Capitula Rodulphi Bituric. episc. (866), CXIX, 706, 717. — De Disciplinis Eccles. Reginonis Prumiensis abb. (915), CXXXII, 215, 356. — Decretorum Burchardi Wormat. episc. liber V (1026), CXL, 750. — Decreti S. Ivonis Carnot. episc. pars II[a] (1116), CLXI, 135.

TIT. XX. *De conciliis et synodis.* — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (471). LIV, 666- Canones Antissiodorenses, S. Aunarii Antissiod. episc. (590, LXXII, 763. — Novellæ Justiniani imperat. Augusti (527-565), *ibid.*, 1019. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 675. — Capitula concilii Herudfordiæ a Theodoro Cantuar. archiepisc., collecta, an. inc. sæculi VII, XCIX, 953. — Canones selecti Theodori Cantuar. archiepisc. VII, *ibid.*, 995. — Capitularia Pippini regis et Carolomanni principis (742), XCIV, 1501. — Concilium Suessionense sub S. Bonifacio Mogunt. episc. (744), LXXXIX, 825. — Capitulare Suessionense Pippini regis Franc. (753), XCVI, 1505. — Capitulare Vernense Pippini regis Franc. (755), *ibid.*, 1509, — Capitula Adriani I papæ (785), *ibid.*, 1057. — Capitula Rodulfi Bituric, episc. (866), CXIX, 709. — Capitula Walterii Aurelian. episc. (867), *ibid.*, 743. — Canonum prisca collectio ann. et auctore incert. (X), CXXXVIII, 403. — Decreta S. Yvonis Carnot. episc. pars IV (1116), CLXI, 263. — Panormia Yvonis Carnot. episc, liber IV (1116), *ibid.*, 1185.

TIT. XXI. *De concubinis.* — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 1195. — De Disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prumiensis abb. (915), CXXXII. 303. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1180, — Panormia S. Yvonis Carnot. episc. liber VI, (1116), CLXI, 1251.

TIT, XXII. *De confessione.* — Sermo S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 305. -- Statuta S. Sonnatii Rhemensis episc. (615). LXXX, 443. — Fragmenta ex collectoribus canonum S. Theodori Cant. (VII), XCIX, 963. — Opusculum de confessione peccatorum Alcuini (814), CI, 649. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (821), CV, 200. — De disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prumiensis abb. (915), CXXXII, 245. — Liber de confessione sacramentali Petri Blesensis (1200), CCVII, 1077. — Synodicæ Constitutiones Odonis de Soliaco (1200), CCXII, 60.

TIT. XXIII. *De conviviis in honorem martyrum.* — Epistolæ S. Augustini Hipponens. episc. (430), XXXIII, 90, 114.

TIT. XXIV. *De damnatis ad mortem.* — Statuta S. Sonnatii Rhemensis episc. (615), LXXX, 444.

TIT. XXV. *De debitis et usuris.* — Canones selecti ex collectione S. Theodori Cantuar. arch. (VII), XCIX, 1040. — Capitula selecta Theodori Cantuar. archiepisc. (VII), *ibid.*, 1292. — Capitula Rodulfi Bituric. epis. (866), CXIX, 720. — De disciplinis eccles. Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 233. — Decreta S. Yvonis Carnot. episc. pars XIII (1116), CLXI, 803. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber III (1116), *ibid.*, 1167.

TIT. XXVI. *De decimis et censu.* — Exceptiones canonicæ S. Egberti Eboracensis archiepisc. (729), LXXXIX, 390. — Concilium Leptinense sub Bonifacio Moguntino (745), *ibid.*, 809. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ papæ (751), *ibid.*, 939. — Canones Hibernenses ann. et auctore incert. (VIII), XCVI, 1319. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 714. — Homilia de decimis et jejunio, auctore et ann. incert. (IX), CXXIX, 1261. — De ecclesiasticis disciplinis Reginonis (915), CXXXII, 200. — Capitula concilii Trosleiani Hervæi Rhem. archiepisc. (922), *ibid.*, 690. — Constitutiones S. Odonis Cantuar. archiepisc. (942), *ibid.*, 949. — Leges ecclesiasticæ Æthelredi Anglorum regis (970-1016), CLI, 1166. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), *ibid.*, 1174. —

(836), *ibid.*, 985. — Eclogæ de officio missæ Symphosii Amalarii (836) *ibid.*, 1315. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 708, 717. — De ecclesiasticis disciplinis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 224. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars. II (1116), CLXI, 135.

Tit. LXV. *De monachis.* — Consulatur ad calcem Index monasticæ disciplinæ.

Tit. LXVI. *De moribus et vita clericorum.* — Epistola S. Hieronymi ad Oceanum (420). XXX, 288. — Fragmentum Regulæ cleris traditæ (Append. ad Aug.) [430], XXXII, 1448. — Sententiæ multæ in episc. malos prolatæ S. Augustini (430), XXXIII, 953. — Epistola S. Augustini Hippon. episc. (430), *ibid.*, 1013. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 610, 1212. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar (VII), XCIX, 1042. — Capitulare Vernense Pippini Francor. regis (755), XCVI, 1512. — Capitulare Aquitanicum Pippini Francor. regis (758), *ibid.*, 1519. — Capitula selecta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (VIII), *ibid.*, 1282. — Canones Hibernenses auctore et ann. incert. (VIII), *ibid.*, 1311. — Commonitorium cujusque episcopi ad sacerdotes sibi cæterosque ministros cujuscunque ordinis Ecclesiæ (VIII), *ibid.*, 1375. — Capitula Rodulfi Bituricensis episc. (866), CXIX, 707. — Capitula Walteri Aurelian. episc. (867), *ibid.*, 732. — Opusculum XIII, Hincmari Rhemensis archiepisc. (882), CXXV, 1072. — Sermo de informatione episcoporum S. Sylvestri II papæ (1003), CXXXIX, 169. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1173. — Liber de admonitione clericorum et laicorum Atthonis sancti Emmerami monac. (1073), CXLVI, 264. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars VI (1116), CLXI, 439. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., lib. III (1116), *ibid.*, 1169. — Regula clericorum Petri de Honestis Ravennæ clerici (1119), CLXIII, 703. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX, 680. — Tractatus de moribus et officiis episcoporum, S. Bernardi Clarævallensis abbatis (1153), CLXXXII, 859. — Tractatus de corruptis moribus cleri et populi Balduini Cantuariensis archiepisc. (1188), CCIV, 415. — Exhortatio ad sacerdotes Balduini (1188), *ibid.*, 529.

Tit. LXVI. *De mortuis.* — Sermones de consolatione mortuorum S. Augustini (430), XL, 1159. — Novellæ Justiniani I imperat. August. (527-565), LXXII, 764. — Canones Antissiodor., Aunarii episcopi (590), *ibid.*, 764. — Statuta S. Sonnatii Rhemensis episc. (615), LXXX, 445. — Canones selecti ex Theodori Cantuar archiepisc. (VII), XCIX, 1018. — Concilium Liptinense, sub S. Bonifacio Mogunt (743), LXXXIX, 822. — Capitula selecta ex antiqua collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (VIII), XCVI, 1286, 1298. — Concilium incertum sub Bonifacio Moguntino episc., (745), LXXXIX, 827. — Canones Hibernenses incert. auctore et ann. (VIII), XCVI, 1312. — Capitularia synodi Attrebat., Gerardi Camerac. episc. (1038), CXLII, 1298.

Tit. LXVII. *De obligationibus et officiis episcoporum, presbyterorum et clericorum omnium.* — De officiis ministrorum S. Ambrosii, libri III (391), XVI, 23. — Epistola II de præcipuis sacerdotis officiis et virtutibus S. Ambrosii Mediolan. episc. (391), *ibid.*, 879. — Epistolæ variæ S. Augustini Hipp. episc. (430), XXXIII, 88, 239, 487. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini papæ (432), L, 429, 436. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 1040, 1075. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. diac. (547), LVII, 949. — Edictum Justiniani I imperat. August. (527-565), LXXII, 937. — Leges selectæ Justiniani imperat. Aug. (527-565), *ibid.*, 1053, 1073. — Epistolæ et decreta S. Joannis III papæ (572), *ibid.*, 13. — De obligationibus clericorum ad cursum recitandum (Append. ad opera S. Germani Paris.) [576[, *ibid.*, 409. — Decreta Pelagii II, (App. ad.) [590], *ibid.*, 749. — Canones Antissiodor., Aunarii episcopi (590), *ibid.*, 763. — Regula pastoralis S. Gregorii Magni papæ, (604). LXXVII, 13. — Epistolæ S. Gregorii Magni (604), *ibid.*, 508, 516, 522, 528, 694, 697. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 443, 414. — Canones aliquot synodi a S. Leodegario Augustodunensi episc. celebratæ (678), XCVI, 378. — Capitula concilii Herudfordiæ Theodorii Cantuar., (VII), XCIX. 953. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar. episc. (VII), *ibid.*, 1042, 1051. — Exceptiones canonicæ S. Egberti episc. (729), LXXXIX, 383. — Capitularia Pippini Franc. regis (742), XCVI, 1502. — Capitulare Vernense Pippini Franc. regis (755), *ibid.*, 1509. — Capitula S. Adriani I papæ (785), *ibid.*, 1065. — Capitularia, Theodulfi Aurelianensis episcopi, ad presbyteros parochiæ suæ (821), CV, 19. — Capitula Walterii Aurelian. episc. (867), CXIX, 725, 739. — De ecclesiastica disciplina Reginonis, libri II (915), CXXXII, 193. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hervæum [922]. *ibid.*, 713. — Constitutiones S. Odonis Cantuar. archiepiscop. (942), *ibid.*, 948. — Capitulare Ottonis Vercellensis episc. (966) CXXXVI, 554. — De clericis rebellibus Ratherii Veron. episc. (968), *ibid.*, 613. — Canonum prisca collectio, ann. et auctore incert. (X), CXXXVIII, 412. — Statuta canonum de officio sacerdotum (Append. ad Burchardum episc.) [1026], CXL, 1067. — Opuscula varia de clericis S. Petri Damiani (1072), CXLV, 423, 518. — Liber de officiis ecclesiasticis Joannis Abrinc. episc., ac dein Rothomagensis archiepisc. (1079). CXLVII, 27. — Epistolæ Urbani II papæ (1095), CLI, 305. — Tractatus de institutione clericorum Philippi Harv. (1183), CCIV, 642. — De institutione episc. Petri Blesensis archidiac. (1200), CCVII, 1897. — Synodicæ constitutiones Odonis de Soliaco (1200), CCXII, 63.

Sit, LXVIII. *De officiis divinis.* — De obligationibus clericorum ad cursum recitandum (Append. ad opera S. Germani Paris.) (576), LXXII, 409. — Liber de divinis officiis Drogonis card. Ostiensis episc. (1134,) CLXVI, 1457. — Statuta Ecclesiæ Lugdun. Guichardi Lugdun. archiepiscop. (1180), CXCIX, 1091. — Rationale divinorum officiorum Joannis Belethi, Parisiensis theologiæ magistri (1190). CCII, 9.

Tit. LXIX. *De oleo infirmorum.* Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Mogunt. (743), LXXXIX, 823.

Tit. LXX. *De oratoriis sanctorum.* — Canones selecti ex Theodoro Cantuar, archiepisc. (VII), XCIX, 1021. — Liber diurnus SS. Pontificum variis annis (VI-VIII), CV, 87. — Decreta Clementis III papæ (1119), CCIV, 1480.

Tit. LXXI. *De ordinationibus.* — De singularitate clericorum (Apend. ad S. Cyprianum) (258), IV, 835. — Decretum Constantini Magni imper. de cleris (320), VIII, 200. — Decreta varia multa de ordinationibus et de clericis S. Sylvestri I papæ, in Romano concilio (330), *ibid.*, 821-848. — Decretum S. Siricii papæ ne digamus sacerdos ordinetur, ætatemque ordinandorum determinans (398), XIII, 1141. — Epistola S. Siricii papæ ad episcopos Africæ (398), *ibid.*, 1155. — Epistolæ variæ S. Siricii papæ ad varios (398), *ibid.*, 1164-1192. — Epistolæ et decreta S. Innocentii papæ (401), XX, 468, 486. 494, 526, 603. — Epistolæ S. Bonifacii I papæ (419), *ibid.*, 772. — Epistolæ S. Augustini Hippon. episc. (430), XXXIII, 227-228. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini I papæ (432), L, 429. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (561), LIV, 610, 615, 617, 624, 636, 645, 653, 666, 706, 1197. — Epistolæ et decreta S. Hilari papæ (462), LVIII, 17. — Epistolæ et decreta S. Symmachi papæ (514), LXII, 49. — Epistolæ et decreta Felicis IV papæ (530), LXV, 11. — De canonibus observandis S. Cæsari Arelat, episc. (527-640), LXVII, 1089. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. diac. (547), *ibid.*, 949. — Novella sexta Justiniani I imper. aug. (595). LXXII, 930. — Decreta Pelagii II. papæ, art. IX et X (590), *ibid.*, 745. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (690-604), LXXVII, 575, 623, 626, 642, 644, 697), 716. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 414. — Edictum de synodo Parisiens. Clotarii II Francorum regis (628), *ibid.*, 451. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar, archiepisc. (VII), CXIX, 1001. — Epistola decima sexta Ven. Bedæ (731), XCIV, 710. — Capitula selecta ex antiqua collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi ann. incert. (VIII), XCVI, 1281. — Canones Remigii Curiensis episc., pro sua diœcesi (820), CII, 1097-1107. — Liber diurnus SS. Pontificum variis ann. (VI-VIII), CV, 59. — Decreta Eugenii II papæ, ex concilio Remensi (827), *ibid.*, 646. — Quæstio, Rabani Mauri Fuldensi abb., an liceat chorepiscopis presbyteros et diaconos ordinare cum consensu episcopi sui (855), CX, 1195. — De ordinationibus a Formoso papa factis, Auxilii Franci presbyt., ann, incert. sæculi IX, CXXIX, 1054. — Tractatus qui Infensor et Defensor dicitur de ordinationibus Formosi papæ, Auxilii Franci. (IX), *ibid*, 1094. — De disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 232-267. — Decreta de clericis ab invasore ordinatis Ratherii Veronensis episc. (963), CXXXVI. 477, — Canonum prisca collectio ann. et auctore incert. (X), CXXXVIII, 397. — Collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. episc. lib. VI et VII (1085), CXLIX, 503. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. part. VI et VII (1161). CLXI, 321. — Panormia S Yvonis Carnot. episc. liber III (1116), *ibid.*, 1134. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131) CLXXIX, 680.

Tit. LXXII. *De ordinibus.* — Opusculum de septem ordinibus Eccles (Append. ad Hier.) [420[, XXX, 148. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini I papæ (432(, L, 429.

50. — Decretorum Burchardi Wormat. episc., liber I, (1026), CXL, 549. — Caput I collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. (1085), CXLIX, 485. — Fragmenta libri de privilegiis et auctoritate Romanæ Ecclesiæ Deusdedit cardinal (1099), CXL, 1569. Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars v^a (1116), CLXI, 321. — Panormia S. Yvonis Carnot episc., liber IV, 1116, *ibid.*, 1181.

TIT. LXXXIV. *De principatibus et potestatibus.* — Collatio octava Sereni Abbatis, Cassiani Mass. abb. (436), XLIX, 719. — Novella XXI, Justiniani I imper. (527-565), LXXII, 971. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604, LXXVIII, 565, 666. — Capitulare Aquitanicum Pippini Fr. regis (768), XCVI, 1520. — Capitula Adriani I papæ (785), *ibid.*, 1068. — Capitula selecta ex antiqua collectione canonum in Hibernia facta, Abedoc. et Ethelvolfi (VII), *ibid.*, 1294. — Canones Hibernenses incerti auctoris et an. (VIII), *ibid.*, 1313-1314. — Opusculum XIII, Hincmari Remensis archiepisc. (882), CXXV, 1077. — Epistolæ et decreta Joannis VIII papæ (882), CXXVI, 655. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hervæum) (622) CXXXII, 679. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), CLXI, 1115. — Liber de regia potestate et de sacerdotali dignitate, Hugonis Floriacensis monac. (1119), CLXIII, 941.

TIT. LXXXV. *De privilegiis et immunitatibus episcoporum, presbyterorum et clericorum omnium.* — Epistolæ et decreta S. Felicis II papæ de episcoporum immunitatibus (355), XII, 11. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ de privilegiis episcoporum Arelatensis Ecclesiæ (461), LIV, 879, 1082. — Epistolæ et decreta S. Hilari papæ (42), XXVIII, 22, 24. — Epistolæ et decreta Symmachi papæ (514), LXII, 64, 66. 72. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. (547), LXVII, 949. — Decreta Pelagii II papæ (590), CXXII, 745. — Epistola III^a (Append. ad op. Pelagii II *ibid.*, 755. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590)-604) LXXVII, 531-765. — Excerptiones canonicæ Egberti Eborac. episc. (729), LXXXIX, 381. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti, *ibid.*, 439. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ papæ (751), *ibid.*, 930. — Canones S. Remigii Curiensis episc., pro sua diœcesi (820), CII, 1098, 1099, 1100, 1101, 1107. — Decreta Eugenii II papæ ex concilio Remensi (821), CV, 646. — Epistola S. Agobardi Lugdun. episcopi, de privilegio et jure sacerdotii (840), CIV, 127. — Capitula ex lege et canone collecta Flori diac. (860), CXIX, 420. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (867), *ibid.*, 795. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hærvæum) (922), CXXXII, 686. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum et Danor. regis (1036), CLI, 1172. — Capitula, libri IV, collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. (1085), CXLIX. 499. — Epistolæ Urbani II papæ (1095), CLI, 521, 528. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars V, (1116), CLXI, 321. — Liber de regia potestate et sacerdotali dignitate Hugonis Floriacensis monac. (1119), CLXIII, 941. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX, 682.

TIT. LXXXVI. *De Quadragesima, Jejunio et Vigiliis.* — Liber de jejuniis Quesnelli Flor. Tertulliani, Mont. (160-230), II, 953. — Decretum S. Cornelii papæ, ut a jejunis juramenta præstentur (250), III, 548. — Epistolæ et decreta Eusebio ascripta (310), VI, 27. - Decreta Melchiadi papæ tributa (311), *ibid.*, 40. — Sermones S. Ambrosii de Quadragesima (340), XVII, 636. — Sermo de jejunio Quadragesimæ S. Ambrosii (340), XVII, 636, — Sermo de jejunio Quadragesimæ S. Ambrosii *ibid.*, 669. — Sermo de jejuniis et eleemosynis S. Ambrosii (340), *ibid.*, 682. — Decreta varia Liberio papæ ascripta, (362), VIII, 1408. — Sermo de Quadragesima (Append. ad Hieronymum.) [420], XXX. 233. — Tractatus de observatione Vigiliarum, S. Hieronymi (420), *ibid.*, 232. — Epistolæ S. Augustini Hipp. episc. 430), XXXIII, 199, 204. — De jejunio Sabbati epistolæ S. Augustini (430), *ibid.*, 136, 204. — De utilitate jejunii S. Augustini (430), XL, 707. — Collectio XXI, Theonæ abbatis, Cassiani (436), XLIX, 1169. — Sermones S. Petri Chrysologi de jejunio (450). LII, 208, 314. — Sermo S. Petri Chrysologi de Quadragesimali jej. (450), *ibid.*, 634. — Homilia de Quadragesima S. Valeriani Cameliensis episc. (450), *ibid.*, 749. — Sermones S. Leonis Magni de jejunio (461), LIV, 172, 174, 176, 180, 185, 188, 263, 272, 297, 301, 379. 418, 420, 437, 444, 453, 458. — Sermones S. Leonis Magni de Quadragesima, 419), *ibid.*, 263, 267, 274, 285, 288, 301, 488, 490. — Homiliæ S. Maximi Taurinensis episc., de die Cinerum et de Quadragesimali jejunio, (465), LVII, 301. — Opusculum de Vigiliis servorum Dei S. Nicetii Trevirensis episc. (551), LXVIII, 365. Canones Antissiodorenses Aunarii episc. (590), LXII, 763. — Homiliæ variæ S. Eligii Noviomensis episc. (669), LXXXVII, 603. — Canones selecti ex Theodori Cantuar. archiepisc. collect. VII, XCIX, 1027. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti Eborac. (729), LXXXIX, 440, — Sermones duo sancti Bonifacii Moguntini archiepisc. (747) *ibid.*, 965. — Homiliæ variæ V, Bedæ (730), XCIV, 83. — Libellus de officiis V. Bedæ (730), *ibid.*, 532. — Capitula selecta ex antiqua collectione canonum in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi an. incert. (VIII), XCVI, 1285. — Encyclica de jejuniis generalibus Caroli Magni (810), XCVII, 329. — Epistola B. Caroli Magni (814), XCVIII, 918. — Canones Remigii Curiensis episc. pro sua diœcesi (820), CII, 1103. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (820), CV, 303. — Homiliæ Rabani Mauri Fuldensis abb. (855), CX, 90. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 718. Quomodo per annum jejunandum sit S. Bertarii Cassin. (854), CXXVI, 987. — Homilia de decimis et jejunio, auctor. et an. incert, (IX), CXXIX, 1267. — De disciplinis ecclesiast., Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 243. — Constitutiones S. Odonis Cantuar. archiepisc. (942), CXXXIII, 949. — Capitulare Attonis Vercellensis episc. (960), CXXXIV, 44. — Sermones II Attonis Vercellensis episc. (966), *ibid.*, 839. — Sermones duo Ratherii Veron. episc. (968), CXXXVI, 689. — Leges ecclesiasticæ Æthelredi Anglorum regis (970-1016), CLI, 1167. — Decretorum Burchardi Wormat. episc., libri XIII (1026), CXL, 883. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1174, 1179. — Leges ecclesiasticæ S. Stephani Hungarorum regis, (1038), *ibid.*, 1246. — Dialogus de jejunio quatuor Temporum S. Odilonis Cluniac. (1046), CXLII, 1087. — Opusculum de Quadragesima S. *Petri Damiani* (1076), CXLV, 524. — Opusculum de jejunio et de celebrandis Vigiliis S. Petri Damiani (1072), *ibid.*, 795, 800. — De differentia quatuor Temporum S. Sigeberti Gemblac. mon. (1112), CLX, 813. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars IV (1116), CLXI, 263. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), *ibid.*, 1121. — Sermones varii S. Bernardi Claræval. abbas (1195, CLXXXIII, 171.

TIT, LXXXVII. *De raptu.* — Consulatur tit. LXIII, *De matrimonio, adulterio et raptu.*

TIT. LXXXVIII. *De reconciliatione pœnitentium.* — Allocutio archidiaconi de reconciliatione pœnitentium S. Leonis Magni papæ (461), LV, 157. — Liber pœnitentialis Theodori Cantuar. archiepisc. (VII), XCIX, 980. — Capitula Rodulfi Bituricensis episc. (866), CXIX, 719. (Quæ desunt inveniuntur sub titulo LXIX, *De pœnitentia.*)

TIT. LXXXIX. *De Romani Pontificis privilegiis et ordinatione.* — Epistola S. Bonifacii I papæ, Honorio Augusto, imperat. (419), XX, 766. — Responsio Honorii imp. ad Bonifacium (419), *ibid.*, 707. — Epistolæ variæ imper. Honorii ad Bonifacium (419), *ibid.*, 769. — Epistolæ et decreta S. Joannis III, papa (572), LXXII, 13. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 562. — Liber diurnus summorum pontif., an. variis (VI-VIII), CV, 27. — Epistolæ et decreta Nicolas I papæ (867), CXIX, 715. — Epistolæ et decreta Joannis VIII, (882), CXXVI, 654. — Canon. de electione Joannis IX papæ (905), CXXXI, 38. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc.. lib. III (1116), CLXI, 1127, 1337.

TIT. XC. *De Sabbato.* — Excerptiones canonicæ S. Egberti Ebor. archiepisc. (729), LXXXIX, 384. — Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Moguntino episcopo (743), *ibid.*, 820. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), CLXI, 1121.

TIT. XCI. *De sacramentis.* — Epistolæ S. Augustini Hippon. episc. (430), XXXIII, 199, 204, 630. — Liber Sacramentorum S. Leonis Magni papæ (461), LV, 21. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615) LXXX, 443. — Capitula Walterii Aurelian. episc. (867), CXIX, 738. — Liber Sacramentorum Grimaldi Sangallensis abb. (872), CXXI, 795. — Collectionis canonicæ S. Anselmi Lucensis episc., liber IX (1085), CXLIX, 519. — Libellus de sacramentis Bonizonis Placentini episc. (1089), CL, 857. — Epistolæ Urbani II papæ (1079), CLI, 529. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars II (1116), CLXI, 135. — Sententiarum liber quartus De sacramentis Baudini magistri theologiæ an. inc. sæcul. XII, CXCII, 1089.

TIT. XCII. *De sacrilegiis.* — Canones Isaaci Lingonensis episc. (880), CXXIV, 1098. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglor. regis (1036), CLI, 1178. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II, 1116, CLXI, 1099.

TIT. XCIII. *De sanctimonialibus.* — Consulatur ad calcem hujus Indicis Index disciplinæ monasticæ.

TIT. XCIV. *De sanctimonialibus ad sæculum revertentibus.* — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 752. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar. archiepisc. (VII), XCIX, 1061. — De virginibus velatis et non velatis si deviaverint. Decretum S. Zachariæ papæ (751), LXXXIX, 936. — Epistolæ et decreta S.

APPENDIX.

OPERA TOTIUS DISCIPLINÆ MONASTICÆ.

CXX.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM OPERUM ET OPUSCULORUM

CIRCA DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR.

—

CXXI.

INDEX ALPHABETICUS AUCTORUM OMNIUM,

QUI DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA ET MONASTICA IN SCRIPTIS EGERUNT,

ET QUORUM OPERA VEL OPUSCULA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

CXXII.

INDEX DE CENSURIS ECCLESIASTICIS,

IN QUO LOGICE EX PATRIBUS DISSERITUR DE EXCOMMUNICATIONE ET EXCOMMUNICATIS,

DE IRREGULARITATE, SUSPENSIONE, DEPOSITIONE ET INTERDICTO.

MONITUM.

In hoc Indice, exponuntur varia censurarum genera, et primo loco, maxima pœna *Excommunicationis.* In ea exponenda sic proceditur. — I. Quid sit excommunicatio. — II. Quæ utilitas. — III. Quantus hujus pœnæ metus. — IV. Genus multiplex. — V. Excommunicatio injusta. — VI. A quo ferenda. — VII. Excommunicatio monastica. — VIII. Quibus de causis ferenda. — IX. Cum excommunicatis non communicandum. — X. Quomodo et quando ferenda. — XI. Excommunicationis formulæ et ritus. — XII. Excommunicatio reservata summo Pontifici. — XIII. Quænam tantæ pœnæ efficacia. — XIV. De his qui excommunicati moriuntur. — XV. De absolutione et satisfactione excommunicationis. — Deinde excommunicationis exempla memorantur, historica adversus :

A. Patriarchas, primates, episcopos, etc. — B. Presbyteros, clericos. — C. Imperatores, reges. — D. Duces, comites, etc. — E. Populos civitatesque. — F. Viros, feminasque illustres.

Decursu vero operis exponuntur : *Irregularitas, Suspensio, Depositio, Interdictum,* pœna qua loca sacra feriuntur, et in usu vulgari improprie usurpatur pro pœna *suspensionis* qua plectuntur viri ecclesiastici. Loca interdicuntur, personæ vero suspenduntur vel deponuntur.

clerici lapsi in persecutione deponantur, Isidor. Mercat., CXXX, 261. — Pontifex Romanus jure episcopos deponere potest, S. Gregor. VII, CXLVIII, 487. — Quod legatus præsit omnibus episcopis et adversus eos sententiam depositionis potest dare, *ibid.* — Papa absentes potest deponere, *ibid.* — Simoniaci deponantur, *ibid.*, 414. — Episcopus Dolensis ab episcopatu dejectus, *ibid.*, 470. — Simoniaci deponi debent, *ibid.*, 738. — Constantinopolitanus arch. auctoritate Romani pontificis deponitur, Gratian., CLXXXVII, 125. — Clericus ergasterium aut tabernam habere volens deponantur, *ibid.*, 229. — Annuæ suspensioni subjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat, *ibid.*, 301. — Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria deponatur, *ibid.*, 738, 762. — Depositio abbatis S. Willelmi, Innocent. III, CCXIV, 1053. — Sententiam suspensionis in episcopum Biterricensem a legatis sedis apost. latam confirmat Innocentius, *ibid.*, CCXV, 272.

Interdictum. — Ecclesia interdicitur post sanguinis effusionem, [S. Gregor. Turon., LXXI, 348. — Ecclesia Rothomagensis interdicitur pro sanguinis effusi[illegible] Leudovaldo episcopo, *ibid.*, 471. — Basilica S. H[illegible] Pictaviensis propter sanguinis effusionem interd[illegible] 343. — Interdictum ab aqua et igne apud Roman[illegible] S. Isidor. Hispal., LXXXII, 214. — Interdictum [illegible] contra civitatem Rothomagensem, *ibid.*, CCVII, 11[illegible] Consfirmatio sententiæ excommunicationis et inter[illegible] latæ auctoritate Walteri, *ibid.* — Divina non celebr[illegible] in locis per quæ ablata ecclesiis, Odo Tullen., CCV, [illegible] — Divina cessent cum sepelitur aliquis in cœmet[illegible] tempore interdicti, *ibid.*, 917. — Relaxat interdic[illegible] Casenatensium, Innocent. III, CCXIV, 433. — Inter[illegible] ctum minatur laicis decimas a clericis exigentibus, *ibid.* 434. — Mandat Mutinensi episcopo ut civitas Cremo[illegible] nensis interdicto ecclesiastico subdatur, *ibid.*, CCXV, 2[illegible] — Minatur pœnam interdicti Joanni, regi Anglorum, *ibid.*, 61. — Interdictum ab episcopo vel capitulo Cenomanens[illegible] lato contra cap. S. Petri de Curia, observandum definit, *ibid.*, 796. — Interdicti tempore non est celebrandum, *ibid.*, 1531.

ORDO INDICUM QUI IN HOC TOMO CONTINENTUR.

FINIS TOMI DUCENTESIMI DECIMI NONI, INDICUM SECUNDI.

Clichy. — Ex typis Pauli Dupont, via dicta Bac-d'Asnières, 12. (19, 12-78.)

ÉTAT DE QUELQUES PUBLICATIONS DES ATELIERS CATHOLIQUES

PATROLOGIE GRÉCO-LATINE

TOMES CL, CLI.

Constantin Harmenopulus, historien, jusrisconsulte, en 1380.

Macarius Chrysocephalus, archevêque de Philadelphie, en 1345.

Joannes Calecas, patriarche de Constantinople, en 1347.

Theophane III, archevêque de Nicée, vers 1348.

Nicolas Cabasilas, archevêque de Thessalonique, en 1348.

Grégoire Palamas, moine, puis archevêque de Thessalonique, en 1349.

Grégoire Acindynus, moine et théologien, en 1350.

Barlaam de Seminaria, moine en Calabre, vers 1350.

2 vol.

TOME CLII.

Manuel Calecas, moine et patriarche de Constantinople, en 1360.

Jean Cyparissiota, ou le Sage, en 1355.

Mathieu Cantacuzène, empereur en 1354, puis moine.

Jean Glycis, patriarche de Constantinople, de 1316 à 1320.

Isaïe, patriarche de Constantinople, en 1321.

Jean Calecas, patriarche de Constantinople, en 1340.

Isidore, patriarche de Constantinople, en 1355.

Calliste. patriarche de Constantinople, en 1360.

Philothée, patriarche de Constantinople en 1372.

1 vol.

TOMES CLIII, CLIV.

Jean Cantacuzène, empereur de 1341 à 1355.

Philothée, évêque d'Héraclée, en 1354.

Demetrius Cydonius, ou de Byzance, en 1384.

Maximus Chrysoberga, moine, vers 1400.

Philothée, archevêque de Selymbria au XIVe siècle.

Jean Paléologue, empereur, de 1355 à 1391.

2 vol.

TOME CLV.

Syméon, archevêque de Thessalonique, en 1430.

1 vol.

TOME. CLVI.

Manuel Chrisoloras, délégué de l'empereur, en 1415.

Jean Cananus, historien, en 1422.

Manuel II Paléologue, empereur de 1391-1425.

Jean Anagnosta, historien en 1443.

Georges Phrantza, moine en 1477.

1 vol.

TOME CLVII.

Georges Codinus, dit Curopalate, vers 1455.

Ducas, historien vers 1453.

1 vol.

TOME CLVIII.

Michel Glycas, chroniqueur, vers 1430.

Jean, évêque de Méthone, vers 1450.

Isaïe, de Chypre, vers 1430.

Hilarion, le Moine, vers 1450.

Jean Argyropulus, philosophe, en 1456.

Joseph, patriarche de Constantinople, au XVe siècle.

Job, le Moine, vers le XVe siècle.

Barthélemy de Jano, de l'Ordre des frères mineurs, en 1438.

Nicolas Barbarus, patrice vénitien au XVe siècle,

Anonyme, au XVe siècle.

1 vol.

Clichy. — Ex typis PAUL DUPONT, viâ dictâ Bac-d'Asnières, 12, 153. 2.9.